

T 10974

almanahul literar '79

Pagini inedite : G. Călinescu, V. Voiculescu, T. Teodorescu-Brașile, Dragoș Vrânceanu, Romulus Dianu

Traduceri din : Francois Villon, Edgar Poe, Dino Buzzati, Cocteau
poeme de :

Mihai Beniuc, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gh. Pituț, Gh. Tomozei, Mircea Dinescu

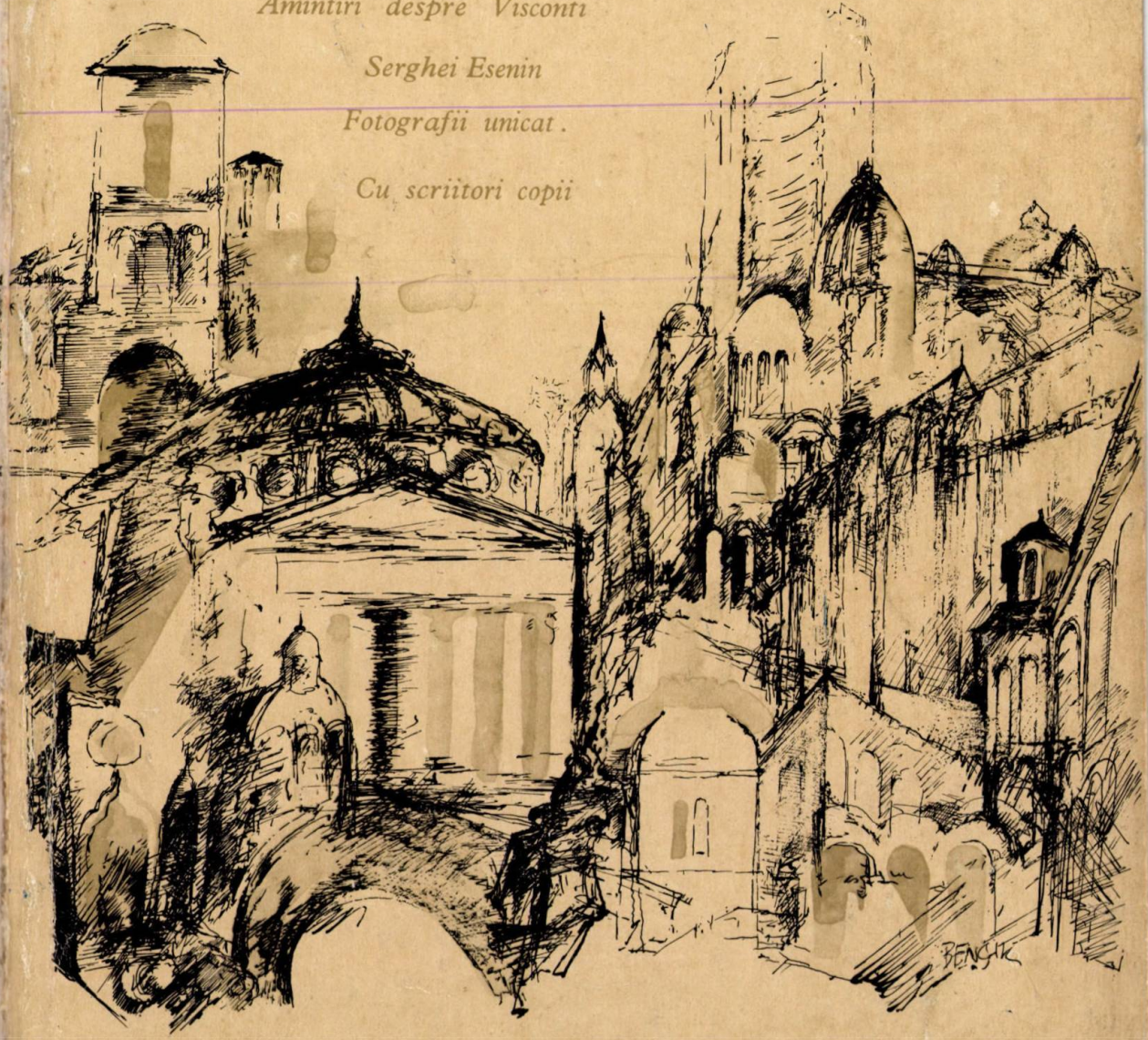
Amințiri despre Visconti

Serghei Esenin

Fotografii unicat .

Cu scriitori copii

almanahul literar

1990

IUL. 2005

i 10974.

BIBLIOTECA "ASTRA"
SIBIU

-- DEL. 2014

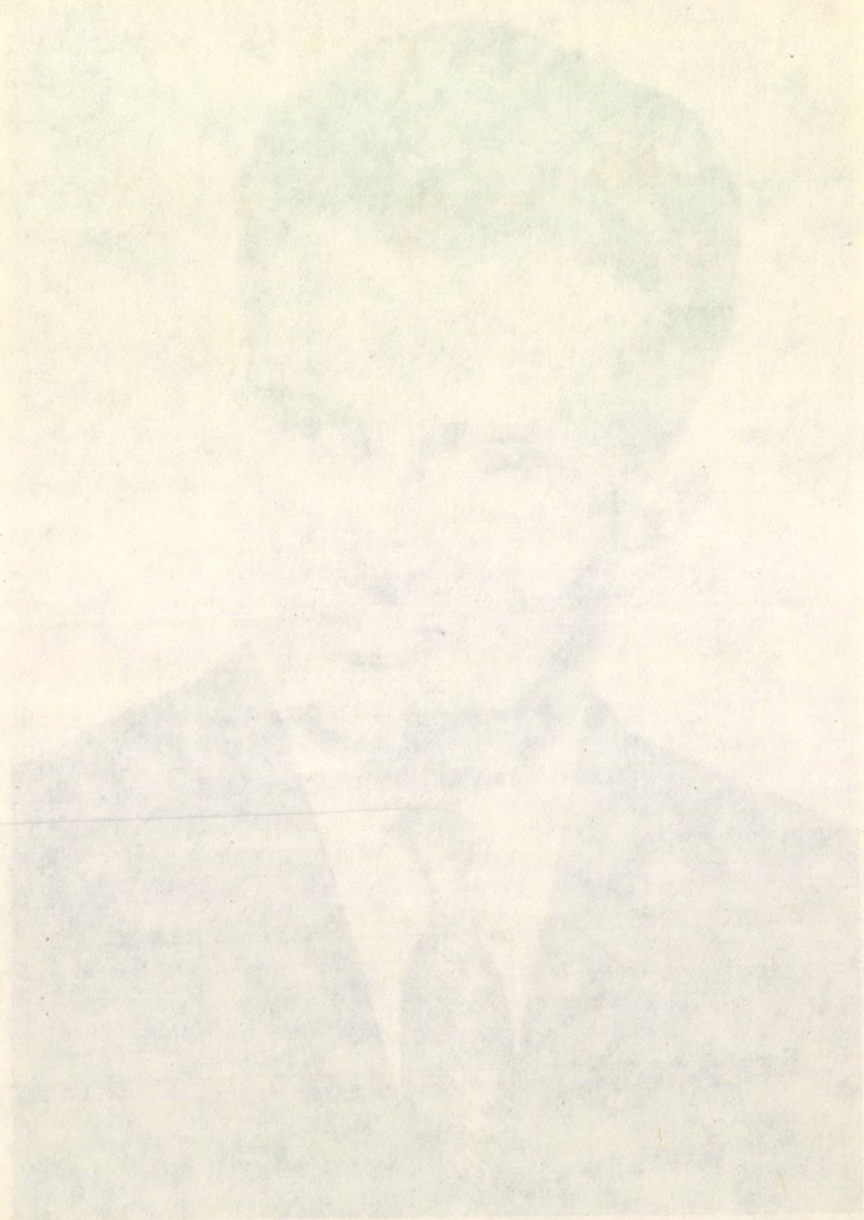

U
IAN 2012

Datoria Uniunii Scriitorilor, a asociațiilor literare, a editurilor și revistelor este aceea de a asigura dezvoltarea unui spirit sănătos, de emulație, în întreaga noastră literatură, de a-i stimula pe scriitori, poeți, prozatori, dramaturgi, să atace cu curaj marile teme și subiecte ale realității socialiste, să exprime idealurile poporului, țelul său socialist, contribuția sa specifică la civilizația lumii contemporane.

28418

NICOLAE CEAUȘESCU

Ca în Uniunea Scriitorilor, a asociației literare, a scriitorilor și revizitorilor
este acordat de a organiza dezvoltarea unui spirit de colaborare, în in-
treaga noastră literatură, de a-i stimula pe scriitori, poezii, prozatori, dra-
maturgi, să aibă cu ei mai multe teme și subiecte ale realității socialiste,
să exprime idealurile poporului, felul său socialist, contribuția sa specifică
la cultura noastră contemporană.

NICOLAE CEAUȘESCU

2018

Almanahul literar 1979

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

SEMNEAZĂ :

Ion Acsan, 235 ; Ștefan Agopian, 296 ; George Alboiu, 56, 212 ; Florența Albu, 202 ; Șalom Alehem, 89 ; Al. Alexianu, 279 ; Alphonse Allais, 219 ; Aurelio Andreoli, 73 ; Alexandru Andrițoiu, 273 ; Vasile Andronache, 210 ; Alexandrina Andru, 80 ; Vasile Andru, 143 ; George Bera Arădeanu, 311 ; Ion Popa Argeșeanu, 166 ; Gina Argintescu-Amza, 274 ; Nicolae Auneanu, 221 ; Alexandru Baciuc, 97 ; Teodor Balș, 68 ; Mihai Bandac, 256 ; Andrei Bantaș, 69 ; Maria Banuș, 35 ; Ion Băieșu, 245 ; Ion Bălan, 19 ; Dumitru Bălăeș, 299 ; Ion Bănuță, 260 ; Vasile Băran, 301 ; Constantin I. Bărbulescu, 280 ; Marta Bărbulescu, 141 ; Simion Bărbulescu, 57, 126 ; Adrian Beldeanu, 107 ; Mihai Beniuc, 257 ; Janos Bencsik, 25, 76, 78, 79, 82, 97, 99, 101, 115, 177, 185, 189, 212, 217, 272 ; Vidi Bidileanu, 238 ; Veronica Birlădeanu, 41 ; Ana Blandiana, 282 ; Tudor Teodorescu Braniște, 118 ; Olga Brateș, 89 ; Aurel Bugariu, 306 ; Petre Bucșa, 186 ; Adrian Bucureșcu, 311 ; Valeriu Bucuroiu, 261 ; Aurel M. Buriș, 311 ; Buffon, 65 ; Dino Buzzati, 262 ; Virgil Cărianopol, 234 ; Lewis Carroll, 87 ; Emilia Căldăraru, 208 ; Radu Cărneci, 277 ; Mariana Ceaușu, 209 ; Adrian Cernescu, 251 ; George Chirilă, 235 ; Angela Chiuraru, 178 ; Aurelian Chivu, 210 ; Dan Ciachir, 75, 288 ; Eugenia Cioculescu, 193 ; Vladimir Ciocov, 210 ; Andrei Ciurunca, 312 ; Mircea Constantinescu, 300 ; Jean Cocteau, 193, 274 ; Iulia Maria Cristea, 309 ; Maria Luiza Cristescu, 268 ; George Ciudan, 182 ; Nicolae Ciobanu, 32 ; Denisa Comănescu, 237 ; Florica-Eugenia Condurachi, 145 ; George Corbu, 170 ; Doru Cosma, 158 ; Florin Costinescu, 234 ; Ioana Crăciunescu, 298 ; Ion Cringuleanu, 210 ; Kobo Daishi, 80 ; C. Dan, 73 ; Constantin Darie, 118 ; Valentin Deșliu, 113 ; Romulus Dianu, 119 ; Mircea Dinescu, 29 ; Dumitru Dinulescu, 200 ; Cornelia Djigola, 164 ; Corina Dobrică, 309 ; Ștefan Aug. Doinaș, 78 ; Nicolae Dragoș, 152 ; Ion Drăgănoiu, 253 ; Anghel Dumbrăveanu, 260 ; Dana Dumitriu, 167 ; Serghei Esenin, 286 ; Bartis Ferenc, 189 ; Nicolae Frîculescu — 247 ; Teodor Frâncu, 318 ; Ingrid Fulga, 203 ; Viniciu Gafița, 110 ; Matthew Gant, 145 ; Matei Gavril, 260 ; Tudor George, 19 ; Constantin Georgescu, 258 ; Petre Ghelmez, 225 ; V. R. Ghenceanu, 287 ; Constantin Gheorghe, 139 ; Tașcu Gheorghiu, 206 ; Ludmila Ghițescu, 237 ; Zeno Ghițescu, 166 ; Khalid Gibral, 277 ; Octavian Goga, 306 ; Grigori Gorin, 85 ; Valeriu Gorunescu, 12 ; Petre Got, 161 ; Liviu Grăsoiu, 236 ; I. Grinevici, 314 ; Gheorghe Grosu, 312 ; Stelian Gruia, 256 ; Grigore Hagiu, 49 ; B. P. Hașdeu, 158 ; Elena Urdăreanu-Herța, 249, 297 ; Th. Holban, 218 ; Ion Horea, 11 ; Traian Iancu, 222 ; Ion Th. Ilea, 105 ; Ilinca Barthouil-Ionescu, 284 ; Marina Ionescu, 309 ; Gheorghe Istrate, 205 ; Gabriel Iuga, 210 ; Ion Iuga, 252 ; Alexandru Ivănescu, 286 ; Pan Izverna, 65, 249 ; Nicolae Jianu, 156 ; Juan Ramon Jimenez, 68 ; Kányády Sándor, 189 ; Nicolae Krasowski, 305 ; Iurii Kuznețov, 286 ; Lászlóffy Aladar, 189 ; Ion Lotreanu, 205 ; Nicolae Lupu, 142 ; Toma George Maiorescu, 140 ; Iolanda Malamen, 237 ; Malraux, 46, 75 ; Emil Manu, 54, 104, 108 ; Dan Manolescu, 220 ; Ion Sofia Manolescu, 220 ; Felicien Marceau, 97 ; Ștefan Marian, 5 ; Teodor Maricar, 312 ; Pericle Martinescu, 135 ; Grigore Mărășanu, 299 ; Nicolae Mărgăneanu, 172 ; Mèliusz József, 188 ; Robert Merle, 91 ; Mircea Micu, 60, 308 ; Teohar Mihadaș, 220 ;

Al. Mihailopol, 29, 46, 48, 202, 238, 265 ; Sanda Mihăescu-Boroianu, 91 ; Ștefan Mihăilescu, 318 ; Despina Mincu, 237 ; Ioan Meșoiu, 19 ; Toma Michinici, 314 ; Pompeio G. Molmenti, 288 ; Mircea Moise, 216 ; Mihai Moșandrei, 105 ; Romul Munteanu, 187, Ana Mureșanu, 164 ; Rusalin Mureșan, 179 ; Vlad Mușatescu, 149 ; Iosif Naghiu, 189, 287 ; Viorica Nania, 309 ; Nicolae Nasta, 113 ; Iulian Neacșu, 252 ; Fănuș Neagu, 231 ; Leontina Nedelcu, 309 ; Bogdan Negru, 311 ; Vasile Netea, 13 ; Nicăpetre, 10 ; Mara Nicoară, 202 ; Nicolae Nicoară, 85 ; George Niculescu-Mizil, 302 ; Constantin Nisipeanu, 105 ; Constantin Olariu, 188, 189 ; Vintilă Ornar, 287 ; Ovidiu Papadima, 230 ; Petre Pascu, 117 ; Octavio Paz, 183 ; Doina Maria Păcurariu, 50, 183 ; Francisc Păcurariu, 34 ; Gh. Pituș, 266 Ștefania Plopeanu, 309 ; Edgar Poe, 78 ; Corneliu M. Popescu, 53 ; Florentin Popescu, 178 ; Ștefan Popescu, 185 ; Dim. Rachici, 189, 211 ; Al. Raicu, 26, 235, 254 ; N. Rădulescu Lemnea, 312 ; Dona Roșu, 20 ; Romulus Rusan, 226 ; M. N. Rusu, 40, 41 ; Constantin Salcia, 211 ; Octav Sargețiu, 112 ; Ion Segărceanu, 113 ; Radu Selejan, 211 ; Valentin Silvestru, 190 ; Pop Simion, 31 ; Saint Simon, 206 ; M. Sântimbreanu, 165 ; Bernard Shaw, 69 ; Vasile Smărăndescu, 166 ; Vasile Speranța, 311 ; Marin Sorescu, 250 ; Nichita Stănescu, 294 ; Octavian Stoica, 37 ; Petre Stoica, 39 ; Simion Stolnicu, 126 ; Petre Strihan, 283 ; Nina Stuparu, 55, 244 ; Teodor Salar, 278 ; Corneliu Șerban, 286 ; Valentin Serbu, 223 ; Marina Tarasova, 286 ; Dan Claudiu Tănăsescu, 154 ; Ștefan Tcaciciu, 217 ; Al. Popescu Teleaga, 238 ; Virgil Teodorescu, 229 ; Sorin Titel, 197 ; Angela Teodorescu-Tomasian, 81 ; Gh. Tomozei, 24 ; G. Topirceanu, 104, Victor Torynopol, 234 ; Rodica Tott, 36 ; Ion Trandafir, 235 ; Paul Tutungiu, 243 ; George Țârnea, 253 ; Bucur Țincu, 106, Haralambie Țugui, 105 ; Mihai Ursachi, 273 ; G. G. Ursu, 166 ; Geo Vasile, 52 ; Vasile Versavia, 210 ; Iulian Vesper, 142 ; Dragoș Vicol, 162 ; François Villon, 279 ; David Viñas, 50 ; Petru Vintilă, 177 ; Cornel Vlădeanu, 310 ; V. Voiculescu, 114, 236 ; Dragoș Vrinceanu, 137 ; Marius Vulpe, 253 ; H. Zalis, 234 ; Vasile Zamfir, 142 ; A.I. Zăinescu, 139 ; Maria Zetea, 309, Tennessee Williams, 81.

Redactor responsabil

MIRCEA MICU

Prezentarea grafică
MIHAIL CÂRCIOG

Ilustrația copertei
JÁNOS BENCsik

ROMÂNI PRIN UNIRE ȘI NEATÎRNĂRE

În istoria românilor există o atît de firească legătură între om și pămînt, încît ori de cîte ori rostim cuvintele „țara mea“, primele imagini care ne vin în minte sînt ale poporului și ale pămîntului pe care trăiește acesta. Românul zice: mă lupt pentru poporul meu, pentru țara mea, pentru moșia mea. „Și cuminte zice ast-

fel — după cum observa marele geograf George Vălsan —, fiindcă nu se luptă numai pentru această mare aglomerare de oameni contemporani cu sine, ci și pentru pămîntul său —, pămînt atît de iubit de țaranul nostru, — și pentru moșii săi pe care îi păstrează acest pămînt. Ce frumos cuvînt, moșie! Evident vine de la moși, dar

totuși se referă la pământ. El îmbină aceste elemente într-unul singur, ca să nu uite omul că moșii lui sînt toți ai acestui pământ și să nu uite că pământul acesta este umanizat prin munca și moartea succesivă a atîtor șiruri de înaintași. În chiar cuvîntul acesta e afirmarea dreptului celui care stăpînește de fapt din adîncimile trecutului“.

Moș este un cuvînt străvechi, dacic. El ne coboară adînc în timpii istoriei începătoare a poporului român. Atunci cînd locuitorii acestui pământ au cutezat să întîrzie scurgerea neconținută a timpului și, gravîndu-i adînc urmele faptelor lor, l-au transformat în propria lor istorie. Fiecare popor, fiecare comunitate umană a avut un anume mod de a lucra asupra timpului și a-l transforma în istorie. Modul, sensul adînc, statornic al istoriei noastre a fost și este dorința de a ne păstra locului, de a trăi în pace; luptele purtate de români de-a lungul veacurilor au avut un caracter defensiv, au fost — după cum arăta istoricul P.P. Panaitescu — o veșnică și îndîrjită „apărare a ogoarelor“; românii au așezat „plugul împotriva săbiei“ și plugul a fost „așa de adînc înfipt în pământ, încît n-a putut fi dezrădăcinat“. Acest specific al istoriei noastre — remarcă cu justețe istoricul amintit — este „rezultatul unui mod de viață materială, nu moștenirea unei mentalități. În tot decursul evului mediu, și chiar înainte de acesta, românii au fost «oamenii pămîntului», crescători de vite și agricultori în muncă colectivă. De aceea, ei n-au fost cuceritori, nici aventurieri, dar au știut să se mențină“.

Dacă românul a iubit mai mult plugul decît sabia și nu și-a făcut din aceasta din urmă instrumentul prin care să-și impună voința sa altora, nu înseamnă că a disprețuit-o. Atunci cînd i s-a *impus*, a știut s-o folosească. Dar acest lucru s-a întîmplat numai atunci cînd împrejurările istorice l-au obligat să procedeze astfel.

PRIMII CTITORI DE ȚARĂ

Daco-geții s-au impus contemporanilor lor prin gradul înalt de civilizație și cultură, prin organizarea politică și înțelepciunea diplomatică, dar mai ales au impresionat prin dirzenia și abnegația cu care și-au apărât țara. În anul 514 î.e.n. marele rege persan Darius, pornit în campanie împotriva sciților, „au venit și-n țara noastră de-au cerut pămînt și apă“. Herodot consemnează că, înainte de a sosi la Istru, perșii au întîlnit în calea lor pe „geții care se cred nemuritori“, popor hotărît să opună invadatorilor „o rezistență îndărătnică“. Părintele istoriei ne spune că geții erau „cei mai viteji și mai drepti dintre traci“. Două secole mai tîrziu, Alexandru Macedon, marele comandant de

oști al antichității, a pornit și el în campanie în Nordul Dunării. Pentru a-i surprinde pe geți, a traversat fluviul în zori, împreună cu pedestrașii și călăreții săi, „a luat-o prin semănături — povestește Arrian — poruncind pedestrimii să înainteze către ținuturile necultivate, culcînd griul cu sulilele aplecate“. Sorții n-au fost favorabili nici de data aceasta invadatorilor. După ce macedonenii au cucerit și dărîmat un „oraș“ al geților, luînd cu ei „tot avutul pe care aceștia îl părăsiseră“, s-au întors înapoi peste Dunăre.

Urmașul lui Alexandru, trufașul Lisimah, rîvnind pămînturile geților, a cunoscut rușinea înfrîngerii, dar mai ales a avut prilejul să se bucure de înțelepciunea unui suveran a cărui comportare a rămas fără egal în istoria conflictelor militare. Luîndu-l prizonier, împreună cu toți ai săi, Dromihete, primul mare rege din istoria poporului nostru — nu l-a ucis. L-a condus în orașul Helis, i-a oferit un banchet și l-a convins că e spre binele amîndurora să aibă raporturi prietenești. Un singur lucru i-a cerut cu fermitate regele get lui Lisimah: să-i restituie toate cetățile și pămînturile pe care i le cotropise.

Poporul geto-dac a cunoscut momente de mare glorie și realizări excepționale în timpul domniei lui Burebista, „cel mai de seamă cîrmuitor pe care l-au avut strămoșii noștri“ — cum îl caracteriza un reputat istoric al zilelor noastre. În persoana lui s-au contopit în mod fericit comandantul de oști, diplomatul iscusit și ctitorul. Și ctitorul, căci el, Burebista — notează Strabon, geograful și istoricul contemporan cu marele bărbat — „ajungînd în fruntea neamului său [...] l-a înăl-

țat atât de mult [...], încit, în câțiva ani, a făurit un stat puternic [...] Ba a ajuns să fie temut și de români". Burebista a fost primul dintre conducătorii poporului nostru care a gândit și apreciat pozitiv fenomenul firesc de strângere într-un singur organism politic a tuturor celor de același neam și care au aceleași aspirații. Din eforturile sale unificatoare a luat naștere primul stat centralizat și independent din istoria poporului nostru. Acest impresionant edificiu politic, administrativ, economic și militar era rezultatul firesc al dezvoltării multilaterale a societății geto-dace și nu al unui act de voință personală a marelui bărbat, chiar dacă figura sa impunea respect tuturor contemporanilor săi, cum glăsuiește o inscripție a locuitorilor din Dionysopolis (Balceic): „în timpul din urmă [pe la 48 î.e.n.], regele Burebista a ajuns cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre...”

După un secol și jumătate, în condiții internaționale impuse de puternica presiune militară romană la Dunăre, un alt mare rege al strămoșilor noștri a înscris pagini de aur în cronica luptei poporului român pentru independență și apărarea gliei strămoșești. Numele său e Decebal, iar istoricul Dio Cassius ni-l prezintă astfel: „Pricăput în ale războiului și iscusit la faptă, știind cînd să năvălească și cînd să se retragă la timp, meșter a întinde curse, viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere; pentru care lucruri a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut”. Am completa acest admirabil portret numai cu câteva cuvinte: Decebal a fost și el, înainte de toate, un călător de țară, reprezentantul unei asemenea organizări politice, militare și economice pentru înfrîngerea căreia cea mai mare putere militară pe care a avut-o antichitatea a trebuit să-și concentreze toate puterile într-un război crîncen care a durat aproape un deceniu.

Fapta lui Decebal și a oștenilor săi a intrat în legendă, ea are valoare de simbol și poate fi raportată la întregul popor pe care l-a condus. Eroica lui epopee a fost săpată în piatra Columnei chiar de către învingători. Și dacă romanii au reușit să transforme o parte a pămînturilor dacilor în provincie a Imperiului roman, *poporul dac n-a dispărut*. El a rămas mai departe în patria lui, alcătuiind grosul populației din Dacia Traiană și a format baza etnică a poporului nostru. Nicolae Iorga, vorbind despre „strămoșii noștri legitimi”, despre „tracii cei vechi, geți și daci”, afirma că prezența romană, deși a avut consecințe importante, nu a putut „să distrugă rădăcinile milenare ale rasei tracice în aceste regiuni”. Contactul dintre cele două lumi și civilizații a fost un fenomen foarte com-

plex și nu s-a rezumat la perioada ocupației romane în Dacia. „Nu mai credem în romanizările minunate, prin legionari de șazezi de ani căsătoriți cu femei barbare — care, cu tenacitatea conservativă a femeilor, mai curînd ele i-ar fi putut desnaționaliza [...] Nu credem în minunile făcute abia în curs de un veac și jumătate cu asemenea oameni și în asemenea situații [...] Afirmăm încă o dată, sprijiniți pe atîtea exemple, arătate și aiurea de multe ori, că desnaționalizarea raselor primitive, care rămîn, și nu numai antropologic, „*ci prin atîtea caractere sufletești, prin atîtea decisive note morale*”, nu putea fi rodul unei simple cuceriri militare, ci al conviețuirii îndelungate al unor grupuri etnice avînd „*aceeași credință dacă se poate, ori una care să nu fie antagonică, același fel de trai, aceleași ocupații economice*”. Acest contact, cu atîtea însemnate urmări, a fost apreciat de Iorga „ca un fenomen înainte de toate *popular, elementar*”, [subl. ns.].

Numai așa se poate explica faptul că, după retragerea (mai exact alungarea) autorităților romane din Dacia, în ciuda deselor invazii ale popoarelor migratoare, populația autohtonă a reînnoțat într-un timp relativ scurt tradițiile sale străvechi de organizare politico-statală. „Noi — arăta N. Iorga — am vorbit *românește* în fața germanilor, hunilor și slavilor; am statut ca *români* dincolo de hotarele statelor barbare ai căror fondatori au desăvîrșit creațiunile lor politice — rîvnind la Constantinopol, la Roma Răsăritului —, numai *dincolo la Sud de Dunăre*”.

UN OM AL PĂMÎNTULUI : MENUMORUT

În ciuda realităților mereu schimbătoare și adesea stînjenitoare muncii tihnite, sprijinindu-se pe tradițiile vechilor sale organizări politico-statale, poporul român a avut Dacia ca pe o permanentă a conștiinței sale, văzînd în ea cea țară românească, înglobînd „tot pămîntul locuit de români”. Căci, atrăgea atenția Iorga, „poporul nostru s-a îndreptat după alte lucruri pe care alte popoare le-a neglijat. *El și-a închipuit țara lui totdeauna în legătură cu întreg trecutul și tot pămîntul pe care l-au locuit ai lui*” [subl. ns.].

Timp de aproape un mileniu, la adăpostul Carpaților și al pădurilor, românii au înfruntat năvala migratorilor, păstrîndu-și ființa etnică și limba și, atunci cînd vremurile au devenit favorabile, și-au întemeiat formațiuni politice proprii, cu tendința firească de a reface unitatea lor de neam și țară. Cînd solii lui Arpad au venit la Menumorut cerîndu-i să „cedeze pămîntul de la fluviul Someș [Zomus] pînă la hotarul Nirului [pădure în stînga Tisei] și pînă la poarta Mezesyna [poarta Mezeșu-

lui], ducele românilor din Crișana a dat răspunsul celui care se știa, din tată în fiu, la el acasă: „Spuneți lui Arpad, ducele Hungariei, domnului vostru. Datori îi simtem ca un amic, cu toate ce-i sînt necesare, fiindcă e om străin și duce lipsă de multe. *Teritoriul însă ce l-a cerut bunei voințe a noastre nu i-l vom ceda niciodată, cită vreme vom fi în viață [...].* Nici din dragoste, nici de frică, *nu-i cedăm din pămînt nici cit un deget*“ [subl. ns.].

Niciodată procesul de constituire a statelor feudale românești de sinestătătoare nu va putea fi analizat și explicat fără a se remarca similitudinile organizării politice, militare și social-economice, fără a se sublinia tendințele dezvoltării societății omenesti, aceleași în toate regiunile locuite de români. Fenomene firești, decurgînd din unitatea de neam, limbă, religie, cultură și obiceiuri, din comunitatea economică, din solidaritatea de interese și idealuri.

Din zorii evului mediu, cronicarii, călătorii și cărturarii Europei au vorbit despre locuitorii celor trei Țări române ca despre unul și același popor, urmaș al celor care în antichitate stăpîniseră vechea Dacie. Enea Silvio Piccolomini, în a sa *Cosmographia*, publicată în 1501 la Veneția, scria că „*Valahia* [în sensul de țară a tuturor românilor] *este o regiune întinsă care începe din părțile Transilvaniei și ține pînă la Marea Euxină*“. Că el avea în vedere întregul pămînt al Daciei străvechi reiese limpede din precizarea pe care o face atunci cînd se referă la situația din acel moment a românilor, despărțiți în mai multe state prin acțiunile cotoptitoare ale străinilor: „O parte dintre români [Țara Românească și Moldova] e supusă Imperiului turcesc, iar o parte [Transilvania] celui unguresc“.

Antonio Bonfini (1434—1503), cronicarul regelui Matei Corvin, arăta că „Transilvania e încinsă de cele două Valahii: Țara Românească și Moldova“. Călugărul sîrb Maxim Brancovici a aplanat neînțelegerile survenite, în 1506, între Bogdan III al Moldovei și munteanul Radu cel Mare, folosindu-se de argumentele unității de neam și credință. Povestește *Letopisețul de la Bistrița*: „Au venit de la Radul-voievod un sol, un călugăr cu numele de Maximian, fiul lui Despot, țarul sîrbesc, și au rugat pe domnul Bogdan-voievod cu multă rugămînte să se împace cu Radul-voievod, fiindcă *sînteți creștini și de același neam* (zicea el); și multe vorbe s-au schimbat între dînsii [...], iar domnul Bogdan voievod [...] făcu pe voia lui și se-mpacă...“

Pe plan militar, politic și diplomatic acțiunile de front comun românesc au apărut ca ceva firesc și au format principala coordonată a istoriei noastre medievale. Ele izvorau dintr-o comunitate de interese și aspirații și aveau menirea să înfrunte aceleași primejdii.

ROMÂNII ȘI ALIAȚII LOR ROMÂNI

Încă din zorii existenței lor, Țările române și-au văzut permanent amenințată existența independentă. Atît Basarab I, cit și Bogdan I au pus temelia statelor lor independente prin îndrîjite lupte de eliberare de sub dominația coroanei regale maghiare. S-au folosit atunci cu mare pricepere condițiile internaționale (marea invazie tătară din 1241 lovise cu putere regatul maghiar, slăbindu-i dominația la Sud și Răsărit de Carpați) și prin concentrarea maximă a factorilor centralizatori interni au luat naștere statele românești feudale, organisme puternice, capabile să dăinuiască și să joace curînd un rol important în istoria Sud-Estului european.

După nici o jumătate de secol, prezența otomanilor în Europa, care, în 1354, debarcaseră la Gallipoli și, mai ales, înaintarea lor rapidă spre Dunăre au ridicat în fața românilor o problemă nouă: apărarea propriei lor independente și totodată participarea la apărarea civilizației europene împotriva cotopirii de către Imperiul otoman. Politica externă a Țărilor române a căpătat o altă pondere în contextul istoriei universale. După ce otomanii au ajuns, în 1390, la Dunăre, statele românești au fost direct vizate de expansiunea Semilunii. Devenise stringentă o coaliție a țărilor europene, mai ales a vecinilor Țării Românești. Dar în Apus, Franța și Anglia erau angajate în războiul de 100 de ani, iar în Răsărit aproape toate statele erau măcinate de conflicte interne: în Ungaria se desfășura o puternică acțiune centrifugă a marii feudalități, în Polonia abia luaseră sfîrșit luptele ce urmaseră după stingerea dinastiei Piastilor și instaurarea pe tron a Iagellonilor; cit privește Peninsula Balcanică, aici otomanii supuseseră, unul după altul, atît Serbia, cit și țările bulgare.

În aceste împrejurări, românii — ca de atîtea alte ori în cursul istoriei — au trebuit să se bazeze în primul rînd pe forțele lor. Mircea cel Bătrîn — primul amenințat de expansiunea otomană — a fost inițiatorul și conducătorul celei dintîi coaliții militare românești, singura în stare să țină în loc agresiunea din Sudul Dunării. Însuși titlul marelui domn exprimă preocuparea sa principală: stringerea într-un singur organism politic, militar a cit mai multor pămînturi românești: „...mare voievod și singur stăpînitor, domn a toată țara Ungro-Vlahiei și a părților de peste munți, încă și spre părțile tătarești, și herțeg al Amlașului și Făgărașului și domn al Banatului, Severinului și de amîndouă părțile, peste toată Podunavia, încă pînă la Marea cea Mare, și singur stăpînitor al cetății Dîrstor“. Toate aceste regiuni, cetăți și provincii erau locuite de români și în cadrul lor s-a ma-

nifestat din plin solidaritatea populară împotriva primejdiei comune.

Relațiile lui Mircea cel Bătrîn cu Moldova, cealaltă țară românească primejduită de expansiunea otomană, sînt cel mai elocvent element pentru a ilustra ceea ce înțelegea marele voievod prin solidaritatea românească antiotomană. „Trebuie să facem o distincție între crearea unui bloc românesc la Dunărea de Jos, destinat apărării împotriva Imperiului otoman, și alianțele Țării Românești cu cele două state feudale vecine, Ungaria și Polonia. Bineînțeles că și aceste alianțe urmăreau același scop de rezistență în fața primejdiei turcești, dar — aprecia P. P. Panaitescu — ele reprezentau o politică de echilibru între două țări rivale“. Prin mijlocirea domnului Moldovei, în 1390, Mircea a încheiat un tratat de alianță cu Polonia. Actul a fost semnat de Manea și Roman — din partea lui Mircea și boierul Drăgoi din partea lui Petru Mușat. Tratatul s-a încheiat la Suceava, ceea ce însemna că alianța lui Mircea cu Polonia fusese dublată de alianța militară cu Moldova. De altfel, pentru a-și asigura colaborarea militară a moldovenilor, Mircea n-a ezitat să impună pe tronul din Suceava un domn sigur: Alexandru cel Bun — cealaltă remarcabilă figură a istoriei noastre la începutul sec. XV. Cei doi mari voievozi au

înnodat firul unei colaborări ce va deveni pentru urmași o tradiție.

În perioada 1414—1418 s-a desfășurat Consiliul bisericesc de la Constanța (Elvetia) care, în afara problemelor religioase, a dezbătut și chestiuni politice: războiul de 100 de ani, apărarea Europei împotriva expansiunii otomane. Este semnificativ faptul că pentru români, pe primul plan, se situau chestiunile politice — apărarea independenței. Ei n-au trimis la această reuniune internațională emisari ai bisericii, atît Mircea cît și Alexandru fiind reprezentați de laici: boierii Dobromir și Gheorghe din Sămușeni, însoțiți de emisari ai comunităților catolice din orașele muntene și moldovene. Domnii Țărilor române erau conștienți că lupta lor împotriva otomanilor devenise un fapt istoric de interes general european, iar delegații lor fuseseră trimiși tocmai pentru a lămuri această situație lumii europene. Cu Mircea cel Bătrîn și Alexandru cel Bun politica externă a românilor a trebuit să se adapteze permanent la condițiile create de o lume în continuă mișcare și care adesea periclita viața și libertatea Țărilor române. În condiții extrem de dificile, cînd începuse să se manifeste activ rivalitatea pentru țările noastre între puternicii vecini creștini, ei au pus bazele politicii externe de apărare îndrăzită a independenței împotriva expansiunii otomane.

JERTFA VITEAZULUI ȘI RĂSPLATA NEAMULUI

Pe aceleași coordonate s-au înscris și acțiunile lui Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș și mai ales Ștefan cel Mare. Victoriile obținute de ei împotriva cotorpitorilor au fost hotărîtoare în stabilirea statutului internațional al Țărilor române pentru o lungă perioadă de timp. *Rezistența românilor* a fost elementul principal „care a făcut pe turci să renunțe de a cuceri pămîntul românesc și i-a silit să-l lase românilor“.

Ștefan cel Mare, vajnicul apărător al patriei sale împotriva agresorilor externi a acționat, ca și vrednicii săi înaintași, mînat de interese mai mari decît ale românilor peste care domnea: a depus eforturi deosebite pentru ca Țara Românească — „cealaltă Valahie“, cum îi spunea el — să rămînă un element sigur al *frontului românesc* de rezistență antiotomană. Și dacă, în final, a acceptat să plătească tribut Porții, așa cum făcuse și Mircea cel Bătrîn, acest fapt nu însemna o capitulație. Dimpotrivă. Conform tratatelor (capitulații) încheiate de voievozii români cu sultanii otomani, tributul nu era altceva decît simbolul material, bănesc al unei soluții diplomatice pentru păstrarea ființei statale și a integrității teritoriale.

Cea mai elocventă ilustrare a faptului că românii n-au renunțat niciodată la dreptul lor de a trăi liber și independent ne-o dă epopeea lui Mihai Viteazul. Marele voievod a văzut în unirea tuturor românilor sub un singur sceptru și în cadrele aceleiași stat nu numai o soluție de moment pentru a asigura reușita campaniilor sale de eliberare de sub dominația străină, ci un scop cu efecte de durată. Celor care se mai indoiesc în privința faptului dacă Mihai a fost sau nu pătruns de conștiința unității de neam a celor pe care i-a unit, le putem atrage atenția asupra amănuntului, se pare, neglijat că, încă de la început, acțiunea sa militară eliberatoare a subsumat și eforturile moldovenilor și transilvănenilor, cu care domnitorul a avut tratate de alianță. Pe parcurs, Mihai a făcut și celălalt pas : a desființat granițele care despărțeau în mod nefiresc poporul român și a lăsat posterității, prin celebrele cuvinte de foc : „Și hotarul Ardealului, pohta ce-am pohtit, Moldova, Țara Românească“ nu numai o dorință, dar și un îndemn, o țintă nobilă pentru lupta viitoare a neamului său. După victoria obținută de Mihai la Șelimbăr (28 octombrie 1599), cronicarul ungur Szamosközy scria că „românii, care, așezați în sate, locuiesc în toată Transilvania, răsculându-se, se uniră cu ceilalți români de peste hotare [...] încrezuți în aceea că aveau domn din neamul lor“ [subl. ns.]. În același an, un grup de boieri munteni se adresa lui Ioan Zamoyski, cancelarul polon, arătându-i dorința lor de a fi împreună cu moldovenii, „căci sintem cu toții de-o limbă și de aceeași credință și în vremile vechi se întâmpla ca domnul Moldovei să se facă domn al Țării Românești și de asemenea ca domnul Țării Românești să se facă domn

al Moldovei“. Dar dacă există asemenea mărturii ale conștiinței unității de neam atât la țaran, cât și la boier, de ce să i se refuze marelui voievod dreptul de a se intitula „Io Mihai voievod din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată țara Moldovei“, nu doar dintr-un capriciu de „cuceritor războinic“, ci din conștiința misiunii pe care o avea de împlinit neamul său ?

Se vede că popoarele, oamenii simpli, mulțimile, cei care dau istoriei dreptul să se numească astfel au legi mai drepte în judecarea marilor personalități și a faptelor lor. Și ce judecată putea fi mai dreaptă pentru Mihai — omul care s-a jertfit pentru ca românii toți să aibă o țară a lor — decât împlinirea visului său ? Poporul, în marea lui înțelepciune, a dat judecății chipul sacralului jurământ.

Așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu cu prilejul aniversării a 60 de ani de la Unire :

„Aniversarea a șase decenii de la înfăptuirea statului național unitar român ne oferă prilejul de a afirma cu toată satisfacția și mindria patriotică, că idealurile revoluționare pentru care s-au jertfit înaintașii noștri, pentru care s-au jertfit socialiștii, comuniștii, pentru care au căzut muncitori, țărani, intelectuali, pentru care poporul nostru a dat un mare tribut de sine, se înfăptuiesc, sub conducerea Partidului Comunist Român, care asigură avântul neîntrerupt al forțelor de producție, al dezvoltării economico-sociale, ridicarea gradului de civilizație, a nivelului de trai al poporului nostru, afirmarea cu deplină putere a principiilor socialismului, ale umanismului revoluționar“.

MARIAN ȘTEFAN

Sculpturi de NICĂPETRE

eroii neamului

Să duci pământul în coate și în genunchi, o dungă de răzor să fie cît zidul unei cetăți, să cauți o tufă cum ai căuta întinericul, și să înaintezi, tu trebuie să ajungi acolo, pe muchea dealului, și pînă acolo să treci printr-o apă cu bulboane și să urci o ripă cît un munte, și în jurul tău altul și altul, și gîndul să fie unul, cît o secundă ori cît o veșnicie, de la pămînt la pămînt, de la pămîntul țării la pămîntul morții, totul în pîndă, sub grindină de gloanțe, sub explozii de obuze și în sfîrtecări asurzitoare, și să cauți gropile ca să ajungi pe coama dealului la gurile de foc, și mai departe, sub lege, sub ordin, sub jurămint, sub credință, să te ridici cît un deal și să te culci cît o vale, și într-o clipă, între două norocuri, numai o vorbă, mamă, numai un gînd, casa, numai un chip, al iubitei, numai o speranță, a vieții, să te lege de tot, de firul ierbii, de o dungă de nor, și să întinzi mîna, o mai poți întinde, ce faci frățioare, și el să nu-ți răspundă și să te sfîrșești într-o clipă a revoltei și a disperării, să prinzi

valea în coate și să duci ripa în genunchi, încă ești acela care ești, încă mai simți alături patul pustii, hai copii, înainte, și era o zi cu lapoviță, ce cuvânt lung, lapoviță, cu ploaie, cu toamnă, cu iarnă, și tot satul plîngea și suia dealul pădurii, pînă acolo i-au dus, pînă la pădure, măicuțele și pruncii, frații și surorile, și tații și prietenii, și fetele, drăguțele, și plîngea toată lumea cînd ai lăsat ograda, și te-ai mai uitat odată la toate, ai trecut pe la poiată, pe la șură, pe la cotețe, și te-ai dus, că mîna frăioare, așa, apa-i adîncă, nu-i ca la scosul cinepii și ploua la începutul iernii, înainte copii, cum fierbe Mureșul, și erau răchitele înflorite, pe rit cu botele de oi, cum se jucau mieii, cum se băteau berbecii, în Gura Pojorîții, și prindeam bunzari și făceam moriști, hai frăioare, o clipă numai, pe dunga Mureșului, la dunga cerului, sub salca bătrînă, și-o să ajungem, vii pe lume gol pușcă, și pușca lîngă tine, cum fierbe apa Mureșului, și cum se duc, săracii, cum îi duce apa, așa, vii pe lume și te duci, vii și te duci, fecior frumos, în uliță, într-o duminică, să mai ajung odată, înainte, hai copii, cu dinții să te prinzi, și să rupi din pămînt, să te-apuci de carnea ripii, să-ți sapi o treaptă, și încă una, cu falcile să strîngi malul, să nu te înșele, și să sui, ca în podul casei, ca în mărul ponc, pe coasta Petii, pe urmele turmelor, ca în coasta Pojorîții, după pui de grauri, la gropile de lut, și să prinzi o rădăcină cît un păr sălbatic, gloanțele trec pe deasupra, aici ești ferit, ca stoluri de grauri trec pe deasupra, pe-acolo unde vei ajunge și tu, hai copii, să te ferească Dumnezeu, ca după cuiburi de păsări, să umbli desculț prin holde, în săptămîna Paștilor, după pui de iepuri, să umbli desculț, să umbli desculț, să umbli desculț, ce dogoare, ca la secere, să fi acuma sus, în vilele Oarbei, ce toamnă, maică măicuță, să înșforezi la tăbac, și să-ți fie griul îmblătit, și să vie toamna lui Sin-Mihai, să sameni, să sameni griul, oh, nici o grijă, o treaptă, un fuștel pînă

la streășină, cît o fi lumea de mare?, să fie mai mare ca Rîpa Oarbei?, să fie mai mică, o gură de pămînt, asta-i lumea, o foame, un somn, hai copii, învățătorul s-a dus la război, a început războiul, tata s-a dus la război, a început războiul, lasă mamă, lasă că mă întorc, și nîngea, și venea iarna, să colinzi în tren, și să cinți, nopți lungi, în tren, și să dormi în tren, rămii cu bine Ardeal că mă duc cătănă-n Cluj, așa, încă o treaptă, o gură de lopată, o lopată pe gură, o palmă, un stîjen, mare-i lumea, d-apoi țara?, hei, fir-ar să fie, al dracului mai alunecă, și era ziua Eroilor, și ne punea dascălul în rînd, cite doi, și cîntam, și primeam medalii aurite, de-a lungul satului, doamne, mîndrii mai eram, și ne opream la monument, la cei din primul, și nu ploua nici odată la ziua eroilor, uite-o pasăre, s-a zăpăcit și ea, unde să mai apuce?, veneau după fin în sat, armata cu furgoanele, erau frumoși caii și ce hamuri aveau, cumpărau fin pentru regimentul treizeci și nouă, uite drumul Dileului, și Mureșul cum se vede de-aici, și valea, o clipă numai, o treaptă de cer și de timp, fir-ar să fie, hai mai departe, să mai văd un pîlc de grauri și să întorc la otavă, să păzesc la vie, e coaptă floarea soarelui, să faci foc la colibă și să frigi cartofi, să scoți cartofii, să umpli dricul carului, și să pui bostanii deasupra, și fasolea tîrzie, să umpli ograda cu ele, cu pămîntul care se rupe, așa, culcat, acum să duci în coate coasta Oarbei, așa, pe tîrîțele, încă un pas, și o sută, și o mie, gloanțele pe la urechi, hai camarade, un pîlc de grauri pe deasupra, și cerul care se învîrte, ca la tîrg la Sînpaul, cum se răstoarnă norii, ca la îmblătitul griului, mamă, lasă mamă, să vii, să te întorci, hai camarade, mă întorc mamă, hai băieți, hai...

O stea deasupra fiecăruia, suie, sclipește ca o lacrimă, și cade în pustietățile nopții. Și cerul, de-asupra țării, cu stelele lui fără număr!...

ION HOREA

Imn

Armata noastră vine din străbuni,
din Burebista vine și Cotiso,
ciți au lovit-o-n veacuri, n-au ucis-o,
ci a mocnit ca flacăra-n cărbuni,

a supt din brazi tăria și din stîncă,
scut și-a cioplit din piepturi de Ceahlău,
aceeași, și la bine și la rău,
prăpastia de chin urcînd, adîncă,

și țării stîndu-i pază de temut.
Orfeu, cînd a trecut din munți spre mare
i-a înălțat din harfa lui cîntare
și i-a-ntins vara lîni de-argonaut,

în holda unduind pe bărăgane.
Armata dirză, codru de eroi,
ne-ajûți să fim și să rămînem noi:
urmașii legiunilor romane.

VALERIU GORUNESCU

SCRIITORI ROMÂNI LUPTĂTORI PENTRU UNIREA PRINCIPATELOR

Mai înainte de a fi fost un stat național unit, proclamat prin acte politice lăuntrice și recunoscut ca atare prin convenții internaționale, România, pornind de la identitatea de limbă, de la tradițiile istorice și de la setea de libertate a poporului său, a fost un ideal al acestui popor, o speranță care l-a mîngîiat mereu, un vis spre care a năzuit neconținut.

Idealul poporului, pe care, în conștiința lui, nu l-au despărțit niciodată nici Milcovul și nici Carpații, a devenit, cum era și firesc, idealul celor mai buni dintre pisarii și scriitorii săi, visul poezilor și a erudiților, un ideal care, transformat în chemare la luptă, va da naștere unei întregi literaturi istorice, beletristice și politice.

Mesajul acestei literaturi, născută din suflul adînc al poporului, a fost un mesaj dinamic, patriotic, reînnoit din generație în generație, îmbrăcat în forme din ce în ce mai captivante, pentru ca, la 24 ianuarie 1859, odată cu proclamarea unirii, să se preschimbe într-o cîntare de biruință a unor străvechi năzuințe naționale.

La temelia acestei uniri, literatura noastră a început a lucra încă din secolul al XVI-lea, odată cu tipărirea primelor texte românești, cînd diaconul Coresi, deschizînd lupta împotriva limbii liturgice slavone, afirma, în epilogul Catehismului din 1561, adresîndu-se preoților poporului român de pretutindeni, „că în sfînta be-

searecă mai bine este a grăi cinci cuvinte cu înțeles decît zece mii de cuvinte neînțelese în limba striină”.

Aceeași idee de cultivare a limbii române, ridicată la un nivel din ce în ce mai înalt și urmărind unificarea tuturor formelor ei de expresie pentru ca astfel „toți românii” să înțeleagă, a animat și scrierile din secolul al XVII-lea: *Cazania* lui Varlaam (1643), *Noul Testament* al lui Simion Ștefan (1648); *Psaltirea* lui Dosoftei (1680) și *Biblia de la București* (1688), prin care, pornindu-se de la limba poporului, s-au pus bazele limbii literare românești.

Ideea recunoașterii și adoptării unei limbi comune, pe care, prin înlăturarea particularităților dialectice, să o poată gusta și urmări atît românii din Transilvania cît și cei din Moldova și Țara Românească, a fost una din ideile cele mai fecunde ale luptei pentru unire, și totodată ideea fundamentală pentru delimitarea etnică a hotarelor poporului nostru.

Din ideea cercetării și cultivării limbii române avea să se dezvolte totodată și ideea originii comune a tuturor românilor, ideea descendenței noastre latine. Cel dintîi dintre români care va da expresie acestei idei, deși într-o formă încă incipientă, a fost umanistul român Nicolae Olahu, coborîtor din Basarabii Munteniei, mitropolit-primat și regent al statului maghiar care într-o descriere a Ungariei și a Țărilor Române afirma la 1566, vor-

bind despre moldoveni și ardeleni, că „limba lor, ca și a altor valahi... are multe cuvinte comune cu limba latină“, așa încît „multe cuvinte de ale lor pot să le înțeleagă și latini“. În secolul următor cronicarul Grigore Ureche afirma însă fără șovăire, că „românii cîți se află lăcuiitori la țara ungurească și la Ardeal și la Maramureș, de la un loc sînt cu moldovenii și toți de la Rîm se trag“. Miron Costin, la rîndul său, a accentuat și mai viguros constatarea lui Ureche, afirmînd că „lăcuiitorii țării noastre Moldovei și țării Muntenesti și românii din țările ungurești tot un neam și odată descălecați sînt“. Cronicarul muntean stolnicul Cantacuzino afirma și el în aceeași vreme că „români sînt nu numai ceștia de aici (din Țara Românească), ce și den Ardeal care încă și mai neași sînt, și moldovenii și toți cîți și într-altă parte să află și au această limbă... Pe aceștia tot români îi ținem, că toți aceștia tot dintr-o fîntînă au izvorît și cură“.

În secolele XVI și XVII s-au pus astfel bazele unitare ale limbii noastre literare și s-au exprimat primele opinii cu privire la originea latină, la unitatea și continuitatea poporului român pe teritoriul său de naștere, iar în secolul al XVIII-lea au început să circule primele scrieri consacrate studierii istoriei tuturor românilor, primul dintre acestea fiind *Hronicul româno-moldo-vlahilor* scris de Dimitrie Cantemir.

Cea mai largă difuzare la începutul secolului al XIX-lea a cunoscut-o scrierea lui Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, tipărită la Buda în 1812, și care, pînă la 1883, va cunoaște alte două retipăriri, fiindcă Petru Maior, după afirmația lui M. Kogălniceanu, „ca un nou Moisi a deșteptat duhul național... și lui îi datorăm o mare parte a impulsului patriotic ce de atunci s-a pornit în tustrele provincii a vechii Dacii“.

În timpul revoluției din 1821, Tudor Vladimirescu, căpetenia poporului din Vlahia, socotea necesar să ceară divanului țării sale o strînsă legătură cu cîrmuirea și poporul Moldovei, „ca unii ce sîntem de un neam, de o lege și sub aceeași stăpînire“. La 20 decembrie 1837, apărea la București, primul cotidian românesc, redactat de Florian Aaron și G. Hill, intitulat în mod simbolic *România*, îndreptîndu-se „cătrecă toți care citesc și vorbesc limba ei“.

*

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, *Dacia*, ca nume și ca semnificație, datorită captivantelor sale amintiri istorice, care acopereau cu florile lor întreg pămîntul românesc, atrage pe lite-

rați și pe istorici mai mult decît numele nou care s-a ridicat din cercetările secolului al XVIII-lea și care va sfîrși prin a fi acceptat în mod unanim: *România*. Astfel, pe lîngă titlul dat cărții lui Maior, care, prin numele său indica baza teritorială a istoriei poporului român, M. Kogălniceanu, la 1840, dorind să întemeieze o publicație care să cuprindă sub steagul său pe scriitorii români de pretutindeni, subliniind astfel existența unei unități naționale literare, n-a ales numele de *România* ci pe acela de *Dacia*, *Dacia literară*. Nicolae Bălcescu, de asemenea, în 1848, cînd, împreună cu transilvăneanul A. T. Laurian, a înființat cunoscuta sa revistă istorică, i-a zis și el *Magazin istoric pentru Dacia*.

Ambii istorici, care își desfășurau activitatea sub cenzura Regulamentului organic, invocînd *Dacia* trecutului pregăteau însă *România* viitorului, *România* Munteniei, a Moldovei și a Transilvaniei.

La Grigore Alexandrescu, în *Umbra lui Mircea la Cozia* (1842), Mircea cel Bătrîn în momentul „nălucirii“ cînd se desprinde din bezna mormîntului pare a se confunda cu un „urias al Daciei“ care primește însă „închinăciune de la fiii României“.

Dacia, ca element de trecere spre *România*, apare și în evocările lui Cezar Bolliac din *Acvila străbună* (1856) căci românii, arată poetul,

Pot să facă din *Dacia*
Pe dreptate *România*.

Din ruinele Daciei antice, datorită luptei necontenite a poporului, datorită limbii sale unitare și datorită dragostei sale de libertate, avea să se ridice astfel țara nouă, țara anilor 1858, 1918, *România* zilelor noastre.

Pentru construirea ei trebuiau dărîmate însă hotarele despărțitoare de frați, hotarele stăpînirilor străine, trebuiau să dispară, ca frontiere politice, Milcovul, Molna și Carpații.

Începea o bătălie mare. Bătălia pentru *România*!

În această bătălie poeții vor constitui avangarda poporului.

La 1830 — într-o vreme cînd Ion Cîmpineanu, conducătorul partidei naționale, înscrisa în programul grupării sale unirea Țării Românești cu Moldova — Iancu Văcărescu, unul din primii cîntăreți ai unirii, autor și al unui marș al miliției naționale reînființate la 1829, se adresa astfel Milcovului, rîul care marca hotarul dintre Moldova și Muntenia:

De unde-ți vine numele, pîrîu fără putere,
Ce despărțirea neamului tu îndrăznești a
cere?
Milă-nceputu-ți, Milcof sec, de va să-și
dobîndească:

Sfirșitu-ți va, lumea oftînd, în veci să te
urască.
Desprețuire frații dau puterii-ți
ne-nsemnate!
Căci despărțit ori depărtat, fratele e tot
frate.

Împotriva Milcovului se ridica la 1844
și poetul ardelean Andrei Mureșanu, cînd,
aruncînd *O privire de pe Carpați*, mărtu-
risea îndurerat :

Zăresc colo departe un rîu ce-a frînt
unirea
La fiii unei mame, ce soartea-i asupra ;
O Milcov, rîu de patimi, ce neagră-ți e
numirea,
Cînd aflui c-a ta undă pe frați îi despărți.

Sintetizînd toate aceste aspirații, în pri-
măvara anului 1848, Vasile Alecsandri,
scriind *Deșteptarea României*, făcu să ră-
sune semnalul de luptă pentru unirea și
libertatea patriei :

Hai copii de-același sînge ! Hai cu toți
într-o unire
Libertate-acum sau moarte să cătăm, să
dobîndim,
Pas, români ! Lumea ne vede... pentru-a
patriei iubire,
Pentru-a mamei dezrobire,
Viața noastră să jertfim.

Andrei Mureșanu, la rîndul său în
poezia *Un răsunset*, care avea să devină
marșul revoluției transilvane de la 1848,
evocînd umbrele mărețe ale marilor eroi
ai poporului român, Iancu de Hunedoara,
Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul,
exclama cu entuziasm :

*Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate,
Și oarba neunire, la Milcov și Carpați :*

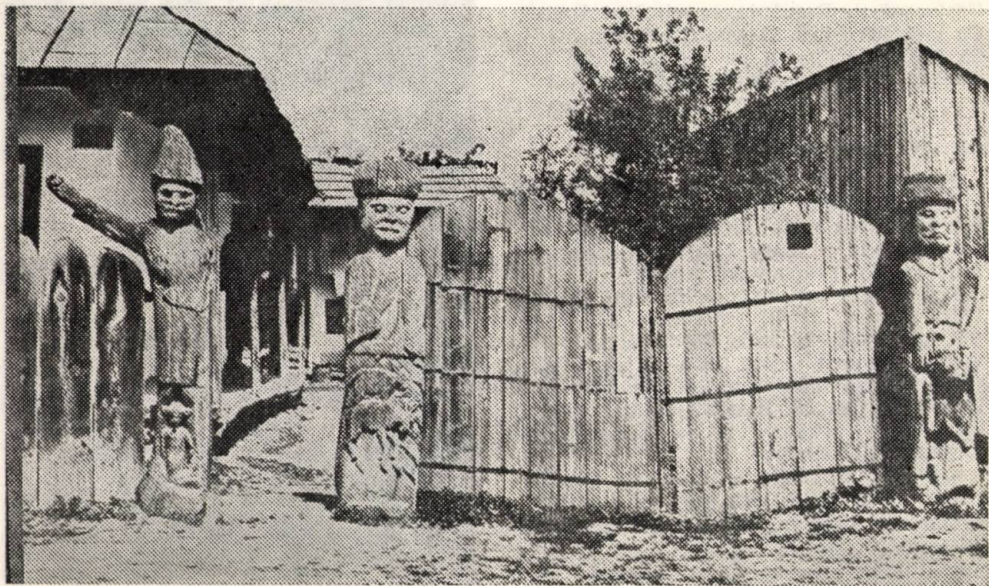
*Dar noi, pătrunși în suflet de sfînta
libertate,
Jurăm că vom da mîna, să fim pururea
frați !*

De altfel, în decursul revoluției de la
1848, atît în Moldova cît și în Transilvania
și Țara Românească, manifestațiile pen-
tru unire, provocate și susținute de scri-
torii și istoricii V. Alecsandri, M. Kogă-
lniceanu, Alecu Russo, C. Negri, N. Băl-
cescu, C. A. Rosetti, D. Bolintineanu, Cezar
Bolliac, pentru a-i aminti numai pe aceș-
tia, capătă un caracter fățiș, devenind
programul politic al acestei îndrăznețe
generații.

„Noi vrem să ne unim cu Țara“ decla-
rau și ardelenii pe Cîmpia Libertății de
la Blaj. „România noastră există — îi scria
Bălcescu lui Ghica peste puțină vreme —
și orb e acel ce nu o vede“.

Se știe prea bine care a fost sfîrșitul
acestei revoluții. Tirania, ajutată de for-
țele țarului Nicolae I, a învins. Înăbușirea
revoluției nu însemna însă și înăbușirea
ideilor care i-au dat naștere, și mai ales
nu însemna înăbușirea ideii de libertate
socială și de unire națională.

Izgoniți peste hotare și împrăștiați în
toate capitalele apusului, și îndeosebi la
Paris și Londra, exponenții revoluției con-
tinuă vechea luptă. N. Bălcescu va edita
astfel la Paris revista *România viitoare*
(1850), iar C. A. Rosetti *Republica română*
(1852). La 1852 Alexandru Odobescu, în
vîrstă de abia 18 ani, scria la Paris o *Odă
României* în care ni se destăinuia cugetul
exilaților și studenților români din capi-
tala Franței :

Sosi-vei, timp ferice, cînd trista Romînie,
Ștergînd a sa plînsoare, cu mîndră

bucurie,
Își va vedea feciorii slăviți între popoare,
Nălțînd voioși o frunte ce-n oarba lor

minie
Vrăjmașii țării noastre cătau să o
doboare,
Dar care-o vor încinge cununii
izbinditoare !

La 1 ianuarie 1855, în timpul războiului din Crimeea, Vasile Alecsandri înființează la Iași sub ocupația austriacă, revista *România literară*, la care se continuă vechiul program de la „Dacia literară” și în jurul căreia se adună statornicii prieteni ai poetului: Kogălniceanu, Russo, Negruzzi, Donici. „România literară”, după cum o arăta și numele, nu putea să nu îmbrățișeze cauza unirii, și în paginile ei apar acele emoționante evocări adunate de Al. Russo sub titlul așa de sugestiv, *Cîntarea Romîniei*, în al cărei final se anunța: „Ziua dreptății se apropie... toate popoarele s-au mișcat căci furtuna mîntuirii au început !...”

Și într-adevăr, în martie 1856, prin hotărârile conferinței de pace de la Paris, menită să pună capăt războiului din Crimeea, Principatele dunărene sînt invitate să-și arate dorințele, să-și mărturisească voința unei alcătuirii noi. Vremea silnicei opresiuni otomane se terminase. Se convoacă divanurile ad-hoc ale Principatelor, caimacamul N. Vogoride încercînd totuși să falsifice alegerile din Moldova, Cezar Bolliac, exilat de șapte ani în capitala Franței, nu mai vedea însă în fața ochilor săi decît România unită. La 16 aprilie, prin oda intitulată *La Romînia* el exclama :

Deșteaptă-ți, Romînie, orgoliul străbun,
Că iată sună ora, și geniul cel bun
Să îmble început-a pe tot pămîntul tău.
Danubiu-și rupe vâlul și jugul său cel
greu...

Fie una Romînia și tot fiul ei romîn !

Peste o lună, la 25 mai, se înființează la Iași Comitetul Unirii, iar V. Alecsandri este trimis ca sol al moldovenilor la munteni pentru a discuta cu ei modalitățile practice ale proclamării unirii.

Periodicele moldovene, *Zimbrul* (3 iulie 1850—30 dec. 1853), *Foiletonul Zimbrului* (23 ian. 1856—16 iulie 1856) și mai des *Steaua Dunării* (1 oct. 1855—11 sept. 1856, (1 noiembrie 1858—5 noiembrie 1860), ziar întemeiat de M. Kogălniceanu, publică însuflețite articole și poezii susținînd unirea țărilor surori.

„Steaua Dunării” — scria M. Kogălniceanu în articolul program — esă într-o epohă din cele mai însemnate ale lumii moderne... „Steaua Dunării” este jurnalul unirii. Prin aceasta ea nu urmează unei

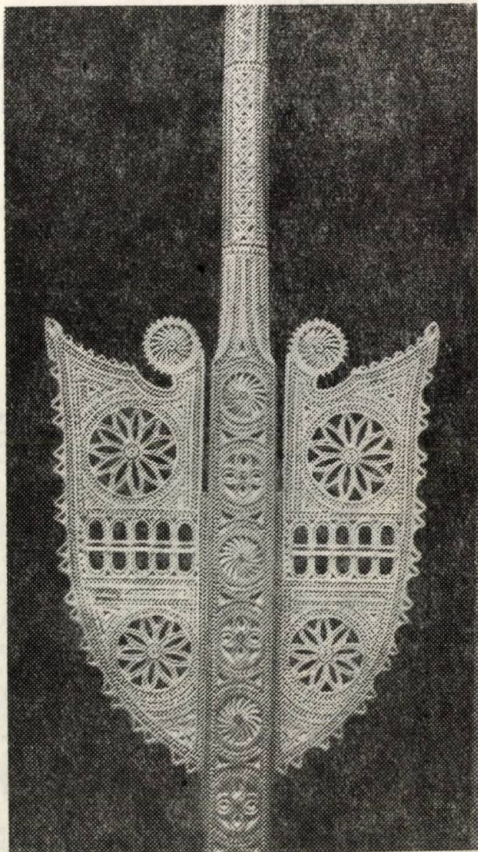
utopii ; ea apără numai interesul vital al patriei. Unirea cu Țara Românească este singurul mod în stare de a consolida naționalitatea romînilor, de a le da demnitate, putere, mijloace pentru a îndeplini misiia lor pe pămînt.»

La 9 iunie 1856 apare în „Steaua Dunării” cea mai cunoscută și mai captivantă poezie închinată unirii : *Hora unirii, de Vasile Alecsandri*. Strofele ei sprintene și substanțiale se răspîndeau cu iuțeala fulgerului. Le cîntă întreaga Moldovă. Le cîntă Țara Românească. Își deschid drum spre inima mîhnitului Ardeal. Devin cîntecul întregului popor :

Hai să dăm mîna cu mîna
Cei cu inima română,
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul Romîniei.

De dincolo de Milcov, de la Bucureși, îi răspunde Cezar Bolliac cu un *Răsunet la hora Unirii*, păstrînd același elan și același ritm :

Măi bădiță moldovene
Prinde-te cu mine, nene,
Ca să fim într-o unire
Și la viață și-n pieire !

Periodicele muntene, *Concordia* (6 febr.-6 aug. 1857), *România* (2 aprilie—25 oct. 1857), *Românul* (9 aug. 1857 — 9 iulie 1864), *Naționalul* (5 dec. 1857—11 mai 1861), *Dimbovița* (11 oct. 1859—29 noiembrie 1860) etc. în jurul cărora se adună apreciații poeți Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, George Crețeanu, M. Sihleanu, Gh. Baronzi, N. T. Orășanu, ca și unii luptători politici de seama lui Ion C. Brătianu, Al. G. Golescu, C. A. Rosetti, V. Boerescu, îmbrățișează și ele cauza unirii cu avînt și vigoare.

Cităm un distih din poezia lui Grigore Alexandrescu intitulată *Unirea Principatelor* apărută în „*Concordia*” la 30 martie 1857 :

Români ! Dulce e unirea ! Ascultați...
glasu-i răsună...
De la fiii României cere patria comună...

Lupta pentru unire n-a fost însă o luptă ușoară. În calea ei stăteau o parte din marile puteri, și în primul rînd Turcia și Austria, precum și o mare parte din boierimea noastră feudală care se temea de unirea poporului într-un singur stat ca și de reformele pe care le susțineau unioniștii care nu erau alții decît revoluționarii de la 1848.

Harpele poezilor, ca niște săbii de foc, s-au ridicat însă atît împotriva marilor puteri dușmane ale unirii cît și ale caimacamilor și boierilor trădători ai intereselor patriei. Pentru stigmatizarea acestora, ca și a unor elemente burgheze care vedeau în unire numai un mijloc de îmbogățire și de speculație, și-au ascuțit condeiele Vasile Alecsandri și Grigore Alexandrescu, cei doi mari poeți ai epocii.

Cel dintîi în poezia *Moldova în 1857*, în care plînge „ranele” țării provocate de către inamicii unirii, aruncă asupra acestora oprobiul unei necruțătoare osînde :

Blăstămul țării tunînd să cadă
Pe capul vostru nelegiuit !
Blăstăm și ură ! ...Lumea să vadă
Cît rău în lume ați făptuit !

Poezia cuprinde însă și puternice accente optimiste ; certitudinea biruinței mărturisindu-se în mod categoric :

E scrisă-n ceruri sfînta *Unire* !
E scrisă-n inimi cu foc ceresc !
O ! Românie ! I-a ta mîrire
Lucrează brațul dumnezeiesc.

Optimismul lui Alecsandri și al tovarșilor săi de luptă era îndreptățit. Intervenția Franței și a Rusiei pe lîngă Poarta otomană, susținute și de Italia și de Prusia, a avut un rol hotărîtor. Turcia, rămasă izolată, a trebuit să consimtă la efectuarea unor noi alegeri în Moldova. Noile alegeri se țin la 23 septembrie 1857

și ele dau, din 89 de deputați, 87 unioniști.

Calea spre unire era acum deschisă. Conferința de la Paris a celor șapte Mari Puteri, întrunită la 22 mai 1858, la stăruința Turciei și a Austriei, sprijinite și de Anglia, a hotărît însă ca în loc de numele *România* să nu apară decît *Principatele Unite*, cu legi asemănătoare, elaborate de o comisie centrală stabilită la Focșani, dar cu doi domnitori, cu două guverne și cu două capitale. Unioniștii, susținuți mereu de Franța și Rusia, au știut să dejoace însă hotărîrile conferinței de la Paris și la 5 și 21 ianuarie 1858, înfrîngînd, cu sprijinul impetuos al maselor populare, vechile familii domnitoare, să aleagă același domn atît pentru Moldova cît și pentru Muntenia : *Alexandru Ioan Cuza*.

România se înfăptuise prin propria voință ! Recunoașterile internaționale ce aveau să urmeze în 1861 nu vor face decît să consacre, din punct de vedere internațional, o stare de fapt, o izbîndă a celor două principate. Bucuria poporului fu nemărginită și adîncă. Poeții se grăbiră să o tălmăcească în versuri entuziaste și strălucitoare.

Iată o strofă din poezia *Salutare zilei de 24 ianuarie 1859* scrisă de Alexandru

Pro Patria

Ce-i patria?

Nu ! Patria nu-i ceea ce crezi tu
Că-i doar al tău și-n fapt ți se cuvine
Ca laptele pe care îl bău
La sinul mamei, pruncul tău, vecine !

Nu ! Patria nu-i șirul ne-nterupt
De prunci sorbind fireasca vieții vamă !
Ea-i mai presus de laptele ce-ai supt
Și-i mai presus decît cuvîntul „mamă“ !

Nu ! Patria nu-i doar atîta ! Nu !
Nici soarele ce te-a-ntrupat pe tine !
Ea-i singele acelui ce căzu
La Plevna, la Oituz, or la Rovine !

E-un pathos germinînd pe dedesubt,
Ca iarba nouă-n cîmpuri, mai departe,
Pădurea, lanul, muntele abrupt —
Ea-i mai presus de jertfă și de moarte !

Zi-i Patrie la piine — chipul ei !
Zi-i la ciorchinul doldora de sînge !
La aerul, la apa care-o bei !
Și la pămîntul Țării !

Tot n-ajunge !

De-ai fi poetu-acestor țărmi voinici,
Or demiurg, ce munții-n creste-i scaperi
Putea-să-i, oare, Patrie să-i zici
Acestui dar sublim — fără să-l aperi ? !

Putea-vei tu, privind, precum un prinț,
La Dunăre, la Mare și la Munți,
Să spui : — Aceasta-i Patria ce-o simț !
Făr' să trudești, s-o aperi și s-o cînți ? !

Făr'să depui, ca scoica-n tainic chin,
La templul Ei, o perlă de sudoare —
Putea-vei, tu, să-nalți, cit de puțin,
Imn Patriei — cit ființa nu te doare ? !

Fără să-nalți ca săbiile-n lan
Și brazii-n munte verzile-alebarde,
Putea-vei, demn, al Patriei elan
Să-l aperi, tu, Ostaș ? Să-l cînți, tu Barde ?

Cuvinte sfinte :

Mamă ! Țară ! Steag !

O ! Patria ! — Cuvîntul mai presus
De oricare cuvînt ce mi-ar fi drag !
De oricare cuvînt ce l-aș fi spus !...

TUDOR GEORGE

Poetul și patria

Din inima fiecărui poet răsare un crin
Ce urcă încet, nesigur pînă-n senin ;
Seve dulci și amare neînterupt î-l cutreer
Însoțite de-o suavă șoaptă de greer.

Seve dulci și amare neînterupt î-l cutreer
De jos în sus, din senin spre țărînă
Ca o dulce chemare — obsesie, o șoaptă
de greer
Fir de aur sonor, suișul veșnic îngînă.

O albă văpaie răsună melodic în fir
În drumul lui șoptit spre bolți de safir
Pasul poetului în drumul înalt nu-l ascultă
Ca-n temple hinduse el plutește descult.

ION BĂLAN

Comori

(fragment)

Nu vechilor comori le-am vrea noi chipul
Ci altfel de comori le știm prin timp —
Pe care nu le-nvăluie nisipul
Nici valul apei nu le-ascunde-n schimb.

Sînt mari comori ce-și află întrupare
Arzînd prelung în cuget și-n simțiri,
Desferecînd virtuți nepieritoare
Și germinînd vulcanice iubiri.

Comoară e virtutea de-a cunoaște
Și de-a iubi torid al vieții dar
Căci doar o dată dreptul de-a ne naște
L-avem sub arcul timpului solar.

Comoara-aceasta o păstrăm întreagă
Străluminîndu-i nimbul zi de zi,
Din Dunăre, Carpați la Marea Neagră —
Aici, unde-avem dreptul de-a trăi !

E-un zăcămint întremător ca focul
Ca aerul, ca apa de izvor,
Virtutea de-a ne ști pe lume locul,
Virtutea de-a fi demni, cutezători.

IOAN MEIȚOIU

Intr-un sat din codrii Mehedinților

convorbire cu folcloristul Gheorghe Dumitrescu-Bistrița

Intr-un sat din Mehedinți a apărut timp de două decenii la lumina lămpii de gaz revista „Izvorășul“.

De la tipărirea ultimului număr au trecut 39 de ani.

Editorii ei, soții Olimpia și Gheorghe N. Dumitrescu-Bistrița trăiesc și astăzi în casa care păstrează tiparnița, scrisori, colecția întreagă a revistei, amintirea muncii și cultul ei.

— Ideea revistei ați purtat-o cu mult înaintea apariției ?

— În anul când a apărut revista pentru prima oară, eu eram bărbat ajuns la vîrsta maturității dar mă pregătisem pentru ea ani de-a rîndul. Elev de liceu fiind, făceam studii de etnografie și lingvistică. Profesorul meu de română era un profesor bun, fusese la rîndul lui elevul lui Densușianu. Pentru el am cules multe cîntece pe care mai tîrziu le-am publicat.

— Fiind atît de aproape Severinul, presupun că ați învățat acolo.

— Numai primul an. Restul, la Rîmnicu-Vîlcea. Eram bun la română, muzică și desen. Dacă nu aveam astea, nu puteam să fac revistă. Țin minte, profesorul de desen m-a luat să pictez la o biserică într-un sat. Am cules și de acolo folclor. Îndată ce am ajuns acasă, am început să pun cîntecele pe note. Le-am așezat în repertoriul meu.

— Vi le amintiri ?

— Mi-l amintesc chiar pe primul : „Foaie verde sălcioară / Dunăre apă vioară / Făcea-te-ai neagră / cerneală / Și tu mare, mare / neagră, / Făcea-te-ai hîrtie albă / Ca să-mi fac / de-o hîrtioară / să-i trimit maichii la țară / Să-mi dea bani de cheltuială / Și haine de primeneală.“ Avea o structură simplă și ușor de așezat pe note, în sol minor.

— Bistrița — imi era în mare măsură știută, bănuită, dinainte de a vă vizita. Am venit atrasă, deci, atît de frumusețea satului, cit și de faptul că aici trăiți de peste optzeci de ani dumneavoastră și soția dumneavoastră. Nu ați avut niciodată pornirea să plecați într-un oraș ? Nici măcar atunci cînd ați început o muncă atît de specială ca aceea a tipăririi unei reviste ?

— Nu. Niciodată nu m-am gîndit că aș fi putut să trăiesc în altă parte. Eu încă din școală am vrut să rămîn în satul meu. Vedeți ce-i aici — o casă ca toate casele, o grădină. Înainte a fost un fel de groapă. Am cărat vagoane de pămînt ca să-mi

amenajez terenul. Eram tânăr. Mă pregăteam să trăiesc. Și tot aici am rămas și după apariția revistei. Primul număr l-am făcut absolut singur. S-a tipărit la București, la „Convorbiri literare“.

— Cine vă plătea cheltuielile ?

— Eu.

— Aveați un tiraj mare ?

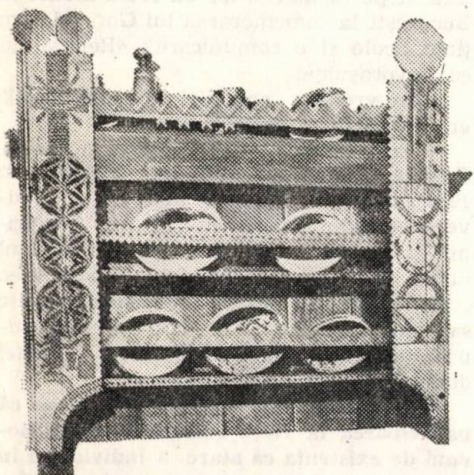
— Tirajul era variabil. Primul număr a apărut în 3000 de exemplare. Era îndată după primul război mondial cînd lumea încă nu se dezmeticise.

— Revista a fost primită, căutată ?

— A fost dorită. Chiar la 1 iunie 1919 l-am văzut pe George Breazu cu primul număr din „Izvorășul“. Era pe Calea Victoriei, în fața librăriei Academiei-Alcalay. Cîtea. Tocmai îl cumpărase. Era, cred, student. Mai tîrziu l-am cunoscut. Mi-a scris aici despre revistă. Mi-a dat și cîteva îndrumări pe care, de altfel, le-am publicat : cum să se facă o bună culegere de folclor pentru ca structura lui autentică să nu se piardă.

— Ați avut o corespondență bogată cu oamenii de cultură ai vremii ?

— Toată corespondența mea o am trecut într-un caiet-registru.

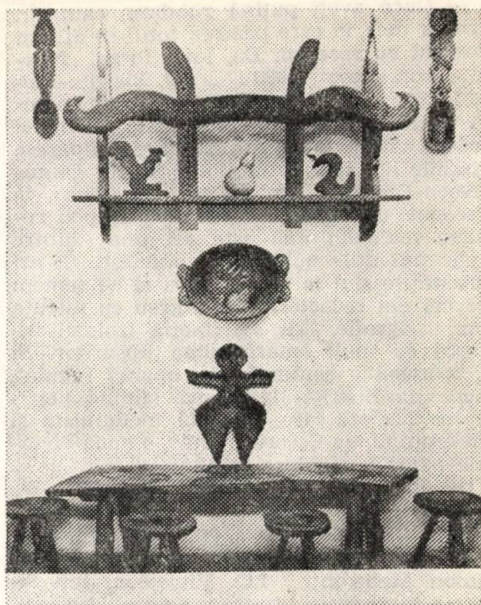
— Și pe cea prezentă ?

— Da. De cîrînd un profesor de la Tîrgu-Mureș, Ioan Cernea, mi-a cerut materiale pentru examenul de definitivat. Mulți profesori și-au dat lucrări de grad cu tema de care viața și activitatea mea a fost legată. Îmi cer materiale și eu le trimit.

— Cîte scrisori însumează registrul dumneavoastră ?

— Aproape 50.000. Acestea trei din ultimele zile sînt încă neînregistrate. Am fost în excursie la Herculane cu sătenii și nu am-am ocupat de corespondență.

— Cine a organizat excursia ?

— Eu. Este a 27-a pe care o fac cu ei. Am vizitat Porțile de Fier, am mers cu vaporul.

— O călătorie de-o zi ?

— Da. O zi. Au fost 40 de oameni. Alți 26 mi-au rămas pe dinafară. Unii sînt care merg mereu. Le place să vadă și altceva decît Bistrița lor.

— Știu că revista dumneavoastră a evitat caracterul regionalist pe care n-ar fi fost greu să-l aibă în condițiile în care editarea ei se făcea într-un loc oarecum izolat. Cum ați reușit lucrul acesta ?

— În primul număr îi anunțam pe cititori și virtualii colaboratori că revista e deschisă „tuturor celor ce aduc de pe meleagurile țării stropi de muzică românească“. Pînă în 1934 revista a fost mai simplă. Din 1934 și pînă a încetat, adică pînă în 1940, „Izvorășul“ și-a adăugat un supliment literar-muzical care cuprindea culegeri de cîntece populare și patriotice, studii muzicale, folclor coregrafic, basme, povestiri, jocuri pentru copii, glume, snoave, cimilituri, ghicitori, datini, obiceiuri...

— Soția dumneavoastră cum vă ajută ?

— N-aș putea spune „mă ajută“. Ar fi prea puțin pentru ceea ce a făcut alături de mine. Lucram împreună. Colabora și la alcătuirea unor rubrici ca de pildă rubrica „Motive de artă națională“.

— Se scria despre dumneavoastră în presa vremii ?

— Se scria despre „Izvorășul“. Au apărut 766 de recenzii în cei douăzeci și unu de ani de existență. A scris și Iorga.

— Le păstrați ?

— Pe toate.

— Ce a scris Iorga ?

— Dacă aveți puțină răbdare, caut. În arhiva mea în care păstrez totul se află și dosarul cu recenzii. Da, iată, Iorga, „Neamul românesc“, 1939 : „...La Bistrița-Mehedinți apare de mai bine de 18 ani o revistă de muzică, artă națională, folclor și teatru sătesc. O revistă pe care o tipăresc trudnic doi soți : Olimpia și Gh. N. Dumitrescu-Bistrița. În haină modestă la început, din ce în ce mai aleasă apoi, revista mehedinteană este azi una dintre cele mai utile publicații românești. Și azi greutățile sînt la fel de mari și ne temem că cei doi redactori o duc greu cu micuța lor tipografie. Dar satisfacția izbînzii întrece cu mult amărăciunea lipsurilor. Și „Izvorașul“ continuă să apară regulat, acolo la Bistrița-Mehedinți, sfidînd nepăsarea acelor care fac artă modernistă și însemnînd, cu fiecare număr, o nouă victorie a artei populare românești“.

— Iorga a și scris la „Izvorașul“ ?

— Da. Iorga, Blaga, Gh. Muzicescu, italianistul Ramiro Ortiz, Ion Vidu, I. St. Paulian, Tiberiu Brediceanu, D.G. Kiriac, Simion Mehedinți, I.C. Vissarion, Ion Simionescu, Petre Dulfu, Victor Eftimiu, C.S. Nicolăescu-Plopșor, aceștia au fost marii oameni de cultură care au onorat cu semnătura lor revista de la Bistrița.

— Cine erau cititorii „Izvorașului“ și cum ajungea la ei revista de la Bistrița ?

— Cititorii erau învățătorii și elevii dar și oamenii din sate, iar difuzarea mi-o făceam eu singur. Am colindat toată țara cu ea. Mergeam pe la școli, mai ales. Aici, în fotografia aceasta, sînt la Birlad.

— Cit de greu a fost să scoateți revista douăzeci și unu de ani fără să fie subvenționată ? Cum ați reușit ?

— Sacrificîndu-ne salariile și eu și soția mea. În 1929 am înființat aici tipografia.

— A fost costisitor ?

— Nu se poate socoti. Cu banii pe care i-am dat pe mașina plană un om putea să-și cumpere patru case ca asta pe care o vedeți. Am dat întîi un aconto și restul am plătit în rate.

— Cu ce prilejuri mai călătorești prin țară după ce v-ați adus la Bistrița și tipografia ?

— Mai întîi, mergeam pentru difuzarea revistei dar se iveau și alte prilejuri pe care nu mi le amintesc acum în ordinea importanței lor. Am călătorit mult. Doar Maramureșul mi-a rămas neumblat.

— La București ați mai fost în ultimii ani ? Cum vi se pare Capitala ?

— Schimbată mult față de alte vremuri. M-au chemat la aniversarea lui Artur Gorovei. Am fost în juriu.

— Participați și la alte festivități ? Priemiți invitațiile ?

— De ce nu ? Sînt bucuros că lumea nu mă uită. La festivalul „Porțile de fier“ am fost de asemenea în juriu — un festival de muzică populară cu profil patriotic. Asta era în 7—8 martie 1976. Aveam 80 de ani. Cu ocazia aceea mi s-a luat și un interviu la radio. Nu l-am putut asculta. S-a difuzat pe 19 martie iar eu eram atunci la București la comemorarea lui Gorovei. Am ținut acolo și o comunicare : «Relația lui cu „Izvorașul“».

— În vremea apariției lui, „Izvorașul“ era cunoscut și peste hotare ?

— Era. Pleca în Cehoslovacia, Italia, Canada, America, Bulgaria, Elveția. În 1936 profesorul Ramiro Ortiz de la Universitatea din Padova îmi scria : „Am primit „Izvorașul“ regulat. Într-o zi cînd unul dintre studenții mei de aici va lucra vreo teză de doctorat despre folclorul românesc sau cînd eu însumi voi face un curs asupra literaturii populare, colecția revistei dumneavoastră va fi prețioasă“.

— La noi există o teorie și anume că participarea la viața culturală e condiționată de existența ca atare a individului în localitățile în care se tipăresc revistele, cărțile, în care se fac filmele și se pun în scenă piesele de teatru. Dumneavoastră ați scos douăzeci de ani o revistă într-un sat din codrii Mehedinților. Aveți sentimentul că ar fi fost favorizată apariția ei într-un oraș ?

— Nu. Dimpotrivă. „Izvorașul“ era o revistă de folclor. Eu aici trebuia să trăiesc și ea aici trebuia să apară. Gîndiți-vă, am publicat o mie patru sute cinci zeci de cîntece populare, unele culese de mine, altele trimise de cititori. O mie patru sute cinci zeci de cîntece populare autentice...

DONA ROȘU

file dintr-un „ierbar de nervi”

1.

În teatrul de pinză, cu Will,
cu Diogene, în bidonville,
ori în cămașa mea de copil?

Priviți-mi sufletul. Vi-l...

2.

Tot pe un cal
căldărește și zeul,
el, care ar putea călări pe aer...
Iarbă pentru cal, în traista calului
și oase de poezi —
iarbă netrebnicească —
în traista zeului.
La popasuri
mănâncă fiecare
ce are...

3.

Da, mai bătrîn, dar mai aproape de moarte,
mai înțelept, desigur dar și mai singur,
nu mă mai dărui zilei
cu tot ce sînt,
bătăliile le port cu doar fărîme din mine
însă fragmentele învingătoare puse unele
lîngă altele

nu mai sînt eu.
Dar e ceva mai întreg
decît marea
care se sparge
mereu?

4.

Convalescență? Culorile vidului
umplu de viață lingurița și porțelana.
Rămîn doar vertebrele frigului
și dincolo de frig, rana.
Fulgerul m-a prins în mers
și... de-ar fi fost... aș fi vrut să dispar
cu capul plin de iarba unui vers, măcar
cu gura ruptă de un ciob de vers...

5.

Ajuns aici, fulgerat,
după desfătările ce m-au desfătat,
rostogolesc zaruri din miez de piine
pe gheața unui pat
cu fierul curbat,
extras din oase de ciine..

6.

Pentru cei ce merg prea aproape
de-a stelelor primejdioasă vecinătate
s-a deschis în cetate
o croitorie de pleoape.
Pentru cei ce vor să scapete
bombind cu vise sticla amurgului,
e-n lucru la marginea burgului
o potcovărie de capete...

7.

Stau între două cuvinte : într-unul
îmi înfig genunchii și unghiile, nu-l las
să respire, nu-l las să aibe umbră,
nu-l las să privească în urmă. Al doilea
își înfige în mine genunchii și unghiile,
nu mă lasă să respir, să privesc în urmă,
și să am umbră...

8.

Cînd se aprind lămpile
în caravanserauri,
cînd femeile imperiilor
scad, calcinate
de nopțile dragostei
el, singur,
fierbe crini
la un foc mic,
de balegă uscată...

9.

Și totuși înțelegea abia acum : era și el
un autor (de rînd) al morții. Și el
urma să desăvîrșească invenția (altfel
perfectă)
adăugîndu-se, șurub minuscul și inutil.
hidosului mecanism plin de alge.
Ceva a ruginit în fierăriile lui, atinse
de care brume ? Ce a ros fierul cu vițe
groase
și oțelul de rotulă și săbiescul argint ?
Sărman schelet de tablă — bărbat fără
prăsilă
cîndva muieratic în dedulcirea cu zăpada
și steaua Alcora,
vrei să lași în urmă dreptunghiul bombat
(compus din plăci aglomerate) vrei,
inform cap de tuci
să inventezi (abia acum ?) gîtul egretei ?
Și (atît de tîrziu ?) delta în care nuntește
egreta ?
Și moartea ? Tu ?

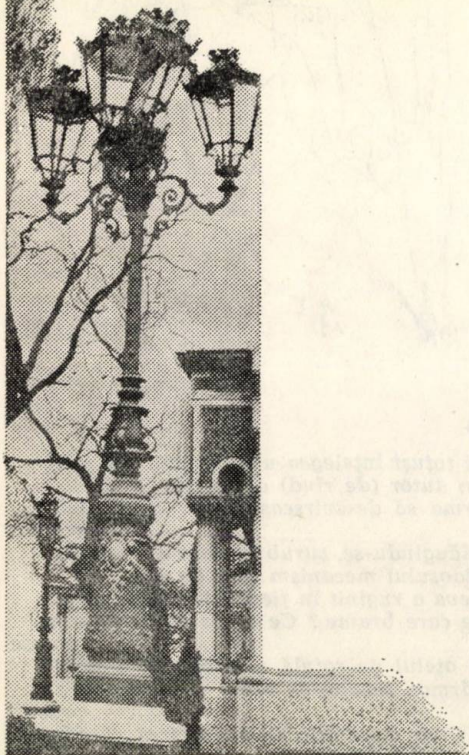
10.

Cum rana nu ia forma stiletului,
sărutul tău nu ești tu.

April, '78

GHEORGHE TOMOZEI

Aproape de strada Zlataust

Cînd în 1963 am intrat — venind prin vechia și faimoasa stradă Zlataust — în ograda din strada Bucșenescu nr. 6 din Iași, liliacul invadase alea ce ducea în fund, la locuința Otiliei Cazimir.

Nu mai văzusem niciodată pînă atunci atît de multe tufe de liliac în atîtea superbe culori, într-o singură curte.

Mă înțelesesem la telefon cu Otilia Cazimir să-mi dea o schiță-amintire, intitulată *Ieri și azi* dintr-o culegere aflată și

rămasă în lucru, căreia autoarea îi spusese provizoriu *Povești în două tablouri*.

Nu știu cum va fi arătat Otilia Cazimir în tinerețe. Trebuie că a fost o femeie frumoasă și distinsă. Și acum, la o vîrstă înaintată, mi-a apărut ca o cadră din vechile poze, — ochi mari, luminoși, ovalul unui chip armonios, glas învăluitoare, tandru. M-a primit cu multă prietenie, îmbrîndu-mă să mă așez pe un jilț bătrîn. Mi-a făcut o cafea, pe urmă am discutat despre întîmplări din tinerețea ei, despre ilustre figuri ale mișcării literare ieșene de la *Viața Românească* — Mihail Sadoveanu, Mihail Ralea, Demostene Botez, Ionel Teodoreanu.

O priveam surprins. Anii, zbuciumele, nu lăsaseră urme adînci pe obrajii poetei. În apropiere de 70 de ani, își păstra încă o vioiciune surprinzătoare. Gura delicat arcuită își menținea intacte contururile care-l ispitiseră pe Topîrceanu să-i fixeze atît de adeseori profilul în creion sau în tuș. Doar o paloare neobișnuită, urma unei mai vechi suferințe fizice, îi flutura umbre peste ochi și sprîncene.

Am întreat-o :

— Volumul de poezii *Licurici*, pe care l-ați scos în 1930, a dezvăluit, după părerea multor critici, o față nouă, necunoscută pînă atunci în scrisul dumneavoastră, și poate că nici în al altor poete ale noastre — ironia. Să fi fost oare vorba de o influență a lui Topîrceanu ?

— Sinceră să fiu, nu e exclus. Am trăit în umbra lui, am fost părtaşă la multe din frămîntările lui, îmi însușisem ceva din modul lui de a reacționa în fața nemulțumirilor. Dar nu e mai puțin adevărat că eu însămi acumulasem o experiență utilă de viață. Dincolo de florile mele, de lirismul melancolic care m-a caracterizat, începusem să învăț cum și cînd să folosesc ghimpul... Multă vreme chiar am purtat cu mine ideea realizării unui roman satiric. Pe urmă am început bătălia cu viața, cu editorii.

Mai tîrziu m-am convins că Otilia Cazimir nu spusese decît adevărul. Răsfoind unele scrisori necunoscute ale ei, găsite din întîmplare la secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei, într-o mapă în care se rătăciseră și unele scrisori ale Elenei Farago, am desprins că poeta ieșeană învățase să-și cîntărească bine creația și să ducă perseverent lupta pentru a-și valorifica scrisul și a se ști cît mai ferită de griji bănești, mai ales că se știa dintotdeauna foarte darnică. Prima scrisoare este adresată lui Tudor Teodorescu-Braniște la 28 martie 1929. Scrisul este ordonat, elegant :

«Stimate domnule Braniște, mi-a spus Topîrceanu că ați vorbit să vă trimit ceva

pentru revista d-voastră. Vă trimit versurile de față, — pentru început.

Topirceanu e ocupat pînă peste cap. Depun mărturia mea că l-am auzit de zeci de ori spunînd : Trebuie să-i scriu d-lui Braniște... Dar n-a izbutit încă s-o facă. Mă roagă pe mine să vă spun din parte-i că vă mulțumește din toată inima pentru admirabilele recenzii pe care i le-ați făcut, că e dezolat că nu v-a putut trimite deocamdată nimic pentru revistă, dar că se consideră, cu tot dinadinsul colaborator.

Versurile pe care vi le trimit sînt pentru revista d-voastră, nu pentru *Adevărul*. În privința onorariului, mi-a spus Topirceanu că v-ați înțeles. Pentru cele ce, eventual, ați avea să-mi comunicați, vă dau, mai jos, adresa. Cu cele mai bune sentimente colegiale.

OTILIA CAZIMIR
strada Bucșenescu 6 Iași»

SOMN

„Poate umbra unui nor, / Poate umbra unei stele / Lunecă încetîșor / Pe deasupra casei mele. // Pentru cel care mi-ai fost. / Pentru cel ce nu mai este, / Visurile fără rost / Leagă cîntec și poveste. // Și pe gîndurile mele / Ce se-ntunecă și mor / Lunecă încetîșor / Poate umbra unei stele / Poate umbra unui nor...” //

TÎRZIU

„Tu nu știi... Cîntecul naiv și prost / Pe care-l știe toată lumea pe de rost, // L-am scris, odată, numai pentru tine. // Și azi, cu glasul tău cel de demult. / Ai îngînat cuvintele puține, — / Un cîntec firav, și naiv și prost, / Pe care-l știe toată lumea pe de rost / Și te-ai mirat cît de smerită stau s-ascult. // Și-acuma cînd, cumînți, ne despărțim, / Aș vrea... dar e tirziu și mi-e rușine / Să-ți spun că bietul cîntec anonim / L-am scris, odată, numai pentru tine...”

A doua scrisoare expediată din Iași, la 7 noiembrie 1938, este adresată lui V. Demetrius care, cum se știe, mulți ani s-a ocupat de probleme editoriale. Era redactorul „Bibliotecii pentru toți” care apărea la Socec. În această calitate, Otilia Cazimir îi scrie următoarele : „Iubite domnule Demetrius, sînt mulțumită că mă pot adresa d-voastră ; Onor Editura era un personagiu prea abstract și fioros ! Acum, am nădejde că voi fi înțeleasă. Nu pot reedita volumele mele de proză, deoarece contractele cu editura care mi le-a tipărit nu-s încă expirate.

Ceea ce pot oferi „Bibliotecii pentru toți” e un volumaș exact de proporțiile *Ierbi* lui Ionel Teodoreanu (cu un conținut mai omogen însă). Ar cuprinde 4 nume netipărite încă în volum, deci lucru proaspăt.

Vă întrebați desigur, de ce nu le păstrez pentru alte volume inedite ? Să fim sinceri : Nu se potrivesc cu nici unul din cele două volume de proză pe care le pregătesc pentru tipar. Nu sînt mai proaste, sînt numai alt gen.

Dar ce îmi cereți să nu mă gîndesc la bani ? Dacă Slava (cum ziceți d-voastră) și banii nu se împacă, ei bine, în cazul nostru renunț la... slavă.

Am nevoie de bani, domnule Demetrius. De aceea vă rog să-mi răspundeți care e onorariul pe care-l oferă editura la depunerea manuscrisului ?

Și vă mai rog să-mi răspundeți imediat. Cred că joi o să fiu nevoită să plec din Iași, și, dacă ne-nțelegem, aș putea să-mi iau de lucru cu mine tocmai materialul pentru acest volumaș (Să știți că dau manuscrise extrem de îngrijite). Pentru că înțeleg să dau manuscrisul foarte curînd.

În nădejdea că și după scrisoarea asta vom mai putea sta de vorbă, vă rog să primiți o bună strîngere de mină de la Otilia Cazimir.”

În mod sigur tranzacția s-a încheiat prin publicarea volumului *În tirgușorul dintre vii* în numerele 1528 și 1529 ale „Bibliotecii pentru toți”, care cuprindeau în afară de bucata care dă titlul volumului și *Doi trandafiri*, *Sărmanul Dionis*, *Dragoste în-vrăjbită*, *Aventura*.

— Ați scris un roman psihologic, *A murit Luchî*, am căutat să prelungesc discuția...

— În proză m-am ferit să inventez, mi-a răspuns gazda. Chiar și în versuri ficțiunea mi-a fost palidă. Dar am transcris sentimentele care m-au încercat în mod deosebit, fără să le modific mai mult decît impunea modalitatea artistică...

Pe la începutul lunii mai a anului 1963, Otilia Cazimir suferise un ușor accident. Căzuse în stradă și își luxase un picior. Acum se sprijinea în baston și uneori o săgetau dureri necunoscute pînă atunci. Această stare nu-i îngăduia să mai scrie, fapt ce îi producea o adîncă mîhnire.

— Toată viața, din adolescență, am scris cît de puțin, în fiecare zi. Cînd nu pot, mă simt abătută, mă copleșește tristețea și singurătatea. Am făcut un efort cu totul deosebit să scriu cele patru pagini făgăduite. Poate nici n-aș fi reușit dacă nu m-ar fi răscolit amintirile.

— Despre ce e vorba ?

— O să vezi. Am cunoscut-o cu mulți ani în urmă, în satul Cotu Vameșului, pe

o femeie pe care am îndrăgit-o mult. Îi spuneam mama Sultana. Cînd ne-am mutat la Iași, ea a continuat să mă viziteze în fiecare duminică, aducîndu-ne bunătățile gospodăriei ei, boțuri de brînză țuguiete, învelite în frunze de hrean, smîntînă „cum îi untu” s-o tai cu cuțitu, în ulcele burducănoase, mere domnești. Venea cu fiică-sa Irinuca, care-mi aducea în dar, în totdeauna, cîteva ouă de rață. Fetița isprăvisese școala premiantă, avea mare tragere de inimă la carte, dar cu toate insistențele noastre, mamă-sa n-a acceptat s-o lase la noi, să urmeze mai departe liceul la Iași, pe motiv că n-are cine s-o ajute la treburi. Peste alți ani, cînd fata s-a mărit, ne-am pomenit într-o zi cu mama Sultana trăgînd-o cu răutate după ea, pe Irinuca. Aceasta se îndrăgise cu un flăcău, rămăsese grea, dar nu voia să spuie numele băiatului, în ruptul capului. Și-atunci, mama Sultana se gîndise că poate, de rușine, o să ne spună nouă, vechilor ei prieteni, din Iași. S-a întîmplat însă un lucru neprevăzut. Ocărită cum nu se mai poate în fața noastră, fata s-a smuls deodată din mîinile mame-si și a fugit. Am alergat, am căutat-o, dar n-a fost chip să-i dăm de urmă. Peste cîteva zile, mama Sultana a venit cernită să ne înștiințeze că Irinuca se aruncase în apa Moldovei, care-o scosese după o zi la țarm, cu puhoaiete, printre niște cîneșă pusă la înmuiat. Asta-i prima din cele două amintiri.

În cealaltă, îi evoc pe moș Panaite Zmău, un alt țăran din Cotu Vameșului, care de asemenea, ne-a vizitat mulți ani la Iași. Relatez aici o întîmplare mai senină, ziua în care — chiar anul acesta — m-am pomenit cu el solicitîndu-mi, nici mai mult, nici mai puțin, un... autograf! Așa cum văzuse la un vecin căruia un scriitor îi dăruise o carte proaspăt apărută...

— Deci și aici întîmplări reale.

— Într-adevăr, nimic inventat.

Am ieșit în ploaia de lumină de afară, ne-au întovărășit o duzină de mîțe, ne-au îmbătat cu parfumul lor bătrînii lilieci ai acestei vechi ogrăzi unde rămăsese în urmă, ca o pîlpîire, umbra lui Topîrceanu.

Otilia Cazimir se sprijinea de brațul meu. Și deși refuzasem, cunoscînd cele petrecute cu accidentul, m-a condus, totuși, ajutîndu-se cu bastonul, pe strada Bucșenescu, pînă jos, într-o arteră de circulație largă, unde începuseră de pe atunci să se ridice blocurile noului Iași de azi.

Pe drum, se plîngea de unele greutăți materiale. Își exprima mîhnirea că Uniunea Scriitorilor îi acordase o pensie... mai mică decît lui George Lesnea, de pildă, încît este nevoită să facă eforturi spre a scrie pe la gazete și reviste, poezii pentru copii și însemnări literare, să traducă și să

stilizeze foarte mult, ca să-și „întregească” venitul. Ulterior am aflat că pensia pe care o primea nu era pe atunci deloc mică. Existau însă unele explicații ale nevoilor materiale ale poetei, începînd cu proverbiala ei dărnicie.

Am pus schițele de care aminteam mai sus sub coperta de vinilin ale unui caiet gros, în care îmi notasem o mulțime de date noi din Iași, inclusiv aspecte de la bojdeuca lui Creangă pe care o vizitasem și de data aceasta.

Cum publicarea schiței era prevăzută peste vreo două trei săptămîni, n-am dat-o la băut la mașină imediat. Iar cînd i-a venit rîndul... ia-o de unde nu-i! Eram ferm convins că se află în caiet, am căutat-o cîteva zile în șir peste tot locul acasă, la birou, am răsturnat sertarele, nimic!

Și astfel au trecut cîteva luni, în cursul cărora, de rușine nu i-am mai dat nici-un semn de viață Otiliei Cazimir.

Cînd într-o zi, pe la sfîrșitul lui august 1963, desfăcîndu-se coperta de vinilin a caietului, apare manuscrisul bucluș!

După publicarea schițelor, însoțite de un desen interesant al lui Gion, care voia să redea chipul lui Moș Panaite Zmău, cel ce venise la poetă după „autograf”, am trimis Otiliei Cazimir un exemplar al revistei *Agricultura* și o scrisoare în care-i relatam cauzele întîrzierii, cerîndu-i iertare.

Iată răspunsul pe care l-am primit după cîteva zile; din partea autoarei *Fluturilor de noapte*.

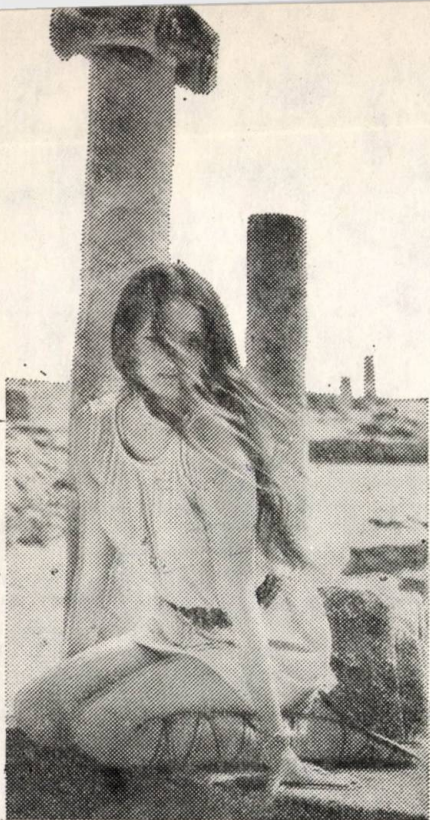
„Stimate tovarășe Raicu, *Pour une surprise — c'est une surprise!* Eram sigură că însemnările mele n-au plăcut. Și mă resemnasem, cu destulă ciudă pe șansa mea, care și de data asta refuzase să se dezminț. Am primit și revista și scrisoarea dumneavoastră. Voi comunica tovarășilor Ignea și Leon dorința dumneavoastră.

Vă scriu tot cu eforturi. Nu sînt sănătoasă. De la accidentul din mai, nu mi-am revenit încă, ba s-ar părea că toate merg de-a-ndoaselea. Sînt descurajată. A nu putea lucra, înseamnă mizerie. Și de asta mi-a fost frică totdeauna.

Iertați-mă (eu v-am iertat, din toată inima: sînt totdeauna înțelegătoare cînd e vorba de zăpăceală...) că vă amintesc de anumite obligații pe care le are revista față de mine. Vă rog să vegheați la îndeplinirea lor. E așa de umilitor să fii în situația în care sînt. Cu prietenie — Otilia Cazimir.

P.S. Se zice că în februarie 1964 voi fi sărbătorită, *avec tambours et trompettes*, pentru că am... îmbătrînit. Nu va fi o sărbătoare veselă...”

AL. RAICU

Argintar

Femeie-deci fereastră (minecă sunînd aşii)

prin care se aruncă rizînd sinucigaşii
aşteaptă-mă cu-o lampă de gît între
salcîmi

să îmi desfaci cu dinţii izvoarele să îmi
scobeşti o groapă-n sînge şi unde-o să
te-mpiedici

cu-argintul de pe limbă ți-oi ridica biserici

Ştiu

Ştiu părul tău de flacără amară
sărutul tău care dilată zeii
şi sîinii răzvrătiţi numai de-o vară
m-au îmbrîncit pe tava Salomeii,

dar parcă m-ai iubi c-un ochi de sticlă
dar parcă ți-am ucis cîndva străbunii
vii azi cu-nversunare de furnică
şi-mi cari din vis cocorii şi păunii

întepenii în smîrcuri într-o vară
cînd din instincte izgonirăm zeii...
Oh părul tău de flacără amară
zvîrlind amurg pe tava Salomeii

Ceasul

Fum galben părul tău de-acum se vîntură
şi n-o să te mai pot vedea de scîndură

că-n timp ce au să-ţi umble prin pîntec
piepteni roşii

aici frumuseţea o vor mânca frumoşii

şi-un ceas duhnînd a crişmă va ronţai
posac

artiştii ca pe-o mînă de boabe dintr-un sac

Zei asfixiaţi

Dă-mi doamne totul numai pe dîndouă
spînzurători cu funie de maci
iubite credincioase doar cînd plouă
şi libertate ghemuită-n saci.

Prunc desuet — prin spartele artere
tramvaie roşii curg spre-un vechi oraş
unde-au murit căruţele cu mere
cail de lut cocoliţi căruţaşi.

Un monstru-ar trebui din munţi pe schi

purtînd dispreţul haitei lui în bot
duhnînd a sănătate şi rachiuri
să fecundeze fragedul robot,

să facă fierul viermi s-aud betonul
scîncind ca un copil la temelii,
să se ridice revoltat coconul
din fluturii atomici şi zglobii

să înflorească-a noua oară prunii,
oh veac înnebunit şi patrupezi
vreau să mai văd chiar coboriţi pe funii
zeii asfixiaţi în care cred

MIRCEA DINESCU

Aud că...

Aud că se răcește planeta ;

Aud că ghețarii au început să mormăie vor să pogoare mai la sud ;

Aud că iarba se înfioră de frigul care o ia pe dedesubt, amenințată fiind de non-existență ;

Aud că floarea, fructul, fluturile vor sta, curînd-curînd, sub semnul întrebării ;

Aud că fulgul, frigul, frica sînt elementele forte ale zilei de mîine ;

Aud că cresc în importanță pinguinii, urșii polari, focile, balenele albe, cîinii enoți ;

Aud că își iau rămas bun de la preaînduratul pămînt cangurii, struții,

naivele maimuțe, ibișii, aligatorii și alte miliarde de dobitoace

care au trăit sub semnul soarelui ;

Aud că astrul luminii orbește, cedînd scena cortinelor de gheață ;

Aud că, după zece milioane de ani de soare, rînduiala se schimbă,

o nouă glaciațiune bate la ușă...

Întrebarea care se pune : ce-i de făcut la cîte și cîte se spun pe tema asta ?

Unii susțin că trebuie să ne îmbrăcăm mai gros ;

Alții opinează că ar trebui să bem mai multă votcă ;

Ceilalți zic că ar trebui să facem ceva cu calota de gheață a pămîntului,

lucrînd cu focul pe dedesubt, spre a o porni la dezgheț ;

Mulți cer să sfredelim în adînc, în căutarea unor ape fierbinți,

pe care să le dezlegăm de sîmburele de foc,

să le iscăm,

să le aducem la suprafață,

inundînd cu căldură scoarța tot mai rece a pămîntului

devenit — de azi dimineață — inospitalier ;

Niște tipi de la ospiciu, nu puțini la număr,

susțin că ar trebui să ne mutăm, cu arme și bagaje, în Țara Focului ;

Nu-i exclus —

afirmă oamenii tehnicii —

că vom fi puși în situația să înfigem electrozi în pămînt,

enorme cuie înroșite, încercînd să-l reducem la viață prin această disperată

acupunctură ;

Țăranii sînt de părere să îmbrăcăm globul terestru cu lanuri de floarea soarelui,

spre a-l decide la o oarecare încălzire ;

Tineretul e de părere că omenirea ar trebui să cînte în corpore „Gaudeamus igitur“.

și problema frigului s-ar rezolva de la sine ;

Copiii știu o altă metodă : să desenăm o mulțime de sori pe asfalt

și să construim castele de nisip la toate mările lumii

și să obligăm popoarele la „Ala, bala, portocala“... ;

Părerea mea este că trebuie să cultivăm, în loc de hașis,

iarba speranței,

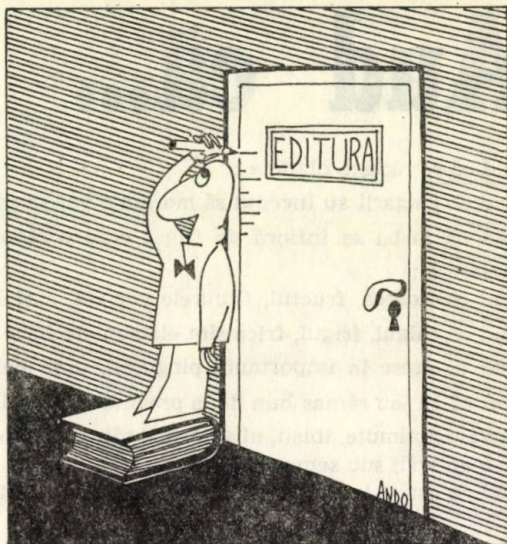
că a venit timpul să sporim — pînă la incandescență — iubirea dintre semeni,

încît să nimbăm globul cu dragostea noastră fierbinte și mare,

doar-doar s-o mai încălzi cîte ceva pe aici, pe la noi,

pe planeta oamenilor numită Pămînt.

I. L. Caragiale și „vina“ tragi-comică a „Moftangiului“

G. Ibrăileanu este cel dintâi care schițează reperele „biografiei interioare“ a operei caragialiene sprijinindu-se pe date extrase din cronologia acesteia. În maniera sa tranșantă, criticul spune: „Cariera literară a lui Caragiale se împarte în trei perioade: întâia e a *comediilor*, în care atacă liberalismul; a doua (...) e a *Năpastei*, a *Făcliei de Paști* și a nuvelei *Păcat*; a treia, a *Momentelor* etc., când satirizează mahalaua, produs al liberalismului. Această operă întreagă se poate clasifica, apoi, în două categorii: în perioada întâia și a treia, Caragiale e un scriitor satiric; în perioada a doua e un scriitor tragic. Mai departe: ca satiric, Caragiale e un pictor de moravuri; ca tragic, un pictor de stări sufletești, cu alte cuvinte, satira lui e socială, tragedia lui e psihologică“. Așa cum s-a și întîmplat (semnalul a fost dat de Paul Zarifopol), clasificările operate de G. Ibrăileanu, prea categorice, uneori, chiar restrictive, unilateralizante, sînt susceptibile de a fi supuse unor serioase amendamente. Totuși, apare incontestabil faptul că „schema“ propusă de criticul „Vieții românești“ (în 1910) se dovedește suficient de stimulativă și acum, în ceea ce privește eventualele încercări de situare a prozei scriitorului în contextul general al operei sale. Dacă socotim pe drept că activitatea foiletonistică de la „Ghimpele“ și „Claponul“ are semnificația unor exerciții premergătoare comediiilor (de pildă, fragmentul intitulat postum *Cetățeanul Ghiță Calup*, tipărit în „Calendarul Claponului“, 1878, conține însuși germenele intrigii din *O noapte furtunoasă*), se impune această semnificativă constatare: cronologicște, opera în proză a lui Caragiale se situează în etape de

creație posterioare aceleia în care el își elaborează opera dramatică de factură comică. Paradoxul e de a observa, astfel, că marile comedii pot fi privite ele însele ca niște „exerciții“ ce preced epica scurtă. Consecințele acestei stări de lucruri sînt determinate pentru înțelegerea adevăratului statut al prozei caragialiene. Evident, nu intră în discuție judecata critică asupra comediiilor, ele însele fiind capodopere de anvergură universală, ci reținem doar împrejurarea că proza caragialiană este beneficiara unor predispoziții creatoare vădind o maturitate artistică, am putea zice, desăvîrșită. Odată cu elaborarea marilor comedii, nu mai încapе vorbă, scriitorul este pe deplin edificat asupra artei sale. Temele fundamentale ale scrisului său sînt definitiv enunțate, iar viziunea moral-filozofică, la fel, apare într-un totu definită. Cît despre stil, nici nu mai e cazul să discutăm, dată fiind structura lui inconfundabilă, izbitoare încă din primele replici ale *Noptii furtunoase*. Toate acestea presupun de la sine ipoteza că scriitorul epuizase în mare măsură, dacă nu complet, dialogul cu înaintașii imediați (Alecsandri, Negruzzi, Filimon), în sensul că topise și valorificase în propria operă cam tot ce venea în întîmpinarea sa de la aceștia. Scriind proză, Caragiale acționează exclusiv pe cont propriu. Revenind la clasificarea lui G. Ibrăileanu, în direcția legătură cu cele spuse mai înainte, să reținem încă un aspect. A doua perioadă din cariera literară a lui Caragiale este aceea de „scriitor tragic“, reprezentată, în esență, de drama *Năpasta* și nuvelele *O făclie de Paști* și *Păcat*. Cum s-a și considerat de către unii comentatori, propensiunea spre viziunea exclusiv tragică din cele trei scrieri ar re-

prezenta un „accident” cu rezultate mai mult sau mai puțin fericite în ansamblul carierei literare a scriitorului. Într-un fel, acest punct de vedere nu e cu totul neîndreptățit. Este evident că *Năpasta*. *O făclie de Paști* și *Păcat* sînt scrierile în care Caragiale tinde în chip expres a se sincroniza cu anumite tendințe dominante în literatura europeană a vremii. Proza și teatrul în ultimele două decenii ale veacului al XIX-lea, și la noi, sînt angajate în dubla confruntare cu realismul psihologic de tensiune tragică proprie marelui roman rus (Tolstoi, Dostoievski) și cu naturalismul psihico-tezist al romanului francez de tip zolist. Prin cele trei scrieri, alături de Slavici, dar mai ales de Vlahtuță și Delavrancea, Caragiale face dovada adeziunii sale diferențiate la „școlile” respective. Sigur, artisticeste, rezultatele sînt remarcabile, deși pe măsură ce deceniile s-au scurs, s-a putut constata că (în grade diferite, adică în ordinea: *Păcat*, *O făclie de Paști*, *Năpasta*) cele trei scrieri se arată tot mai vizibil marcate de psihologismul tezist-demonstrativ al „școlii” naturaliste, căruia mai tinerii contemporani ai autorului — Vlahtuță și Delavrancea — îi cad victimă într-o măsură cu mult sporită.

Dar poate că adevăratul, inestimabilul câștig înregistrat de Caragiale de pe urma experienței sale de „scriitor tragic” este de căutat în proza scrisă după *Năpasta*, *O făclie de Paști* și *Păcat*. Scrutată pe întreaga ei întindere și în toată complexitatea ei artistică, proza caragialiană dintre aproximativ 1890—1910 (să nu uităm, schițele *Grand Hôtel* „Victoria Română” și *Om cu noroc!* se intercalează între cele două „nuvele tragice”!) descind nu numai din marile comedii ci și din momentul creator marcat de *Năpasta*, *O făclie de Paști* și *Păcat*. În acest punct, evident, disocierile lui G. Ibrăileanu nu ni se mai par plauzibile. În *Momente* (1901), în schițele, povestirile și nuvele inedite din volumele *Schițe nouă* (1910) și *Abu-Hasan* (1915, postum) Caragiale rămîne, desigur, un scriitor satiric precum în comedii. Dar satira, acum, nu mai e doar socială, adică exclusiv a unui „pictor de moravuri”. Totodată, în acest nou stadiu, în chip tot mai accentuat, satira caragialiană este apăsată de un tulburător duh dramatic și tragic, scriitorul vădindu-se, concomitent, „un pictor de moravuri” dar și „un pictor de stări sufletești”.

A defini momentul Caragiale în evoluția prozei scurte românești, în fond, însemnează a încerca să descifrăm pe cît posibil mecanismul acestui aproape indicibil proces osmotic, de întrepătrundere dintre comic, pe de o parte, și dramatic sau tragic, pe de alta. Modernitatea de anvergură universală a viziunii asupra comicului, la Caragiale, se revendică, mai întîi,

de la ideea că existența în sine a personajului este expresia unui sistem de relații psihico-sociale prin excelență grave, nu o dată dramatice sau chiar tragice. Aceasta e natura originară a condiției sale și faptul că personajul lui Caragiale nu se manifestă ca atare, acționînd și reacționînd în consecință, impunîndu-se deci ca veritabil erou dramatic ori, în anumite împrejurări, tragic, își are explicația sa pe cît de limpede, tot pe atît de profundă. Anume, este vorba de congenitala incapacitate a acestui personaj de a avea percepția exactă, adică *realistă*, a propriei condiții. Ceea ce, ca o fatalitate, îl determină să adopte un comportament generat de o pseudogravitate extremă, materializată, cel mai adesea, în atitudini și reacții ce probează o desăvîrșită absență a simțului ridicolului. Personajul caragialian devine comic nu dintr-un impuls al disimulării față de sine, datorită propensiunii lui spre mască, în sensul că ar tinde, conștient, să arate altfel decît este, ci, pur și simplu, pentru că nu se îndoieste nici o clipă de statutul lui de ins înzestrat cu cea mai mare seriozitate. Congenitala lui infirmitate de a nu sesiza raportul de flagrantă inadecvare ivit între eul său metafizic și eul său fenomenal îl divulgă nu numai izbitoroaie absența a simțului realității ci și strania absență a simțului umorului. Afirmția poate să pară de neînțeles: personajul caragialian refuzat de simțul realității și al umorului? Da, acesta este purul adevăr. Căci numai astfel e de înțeles inflexibila gravitate (în cel-l privește!) a comportamentului său, comportament a cărui singură lacună constă în desăvîrșita, prin ingenuitatea ei, absență a spiritului critic și, evident, autocritic. Dacă efectele acestui comportament sînt cu totul altele decît cele scontate de personaj, adică la polul opus maximei seriozități de care el dă dovadă în permanență, *vina*, omenește vorbind, nicidecum nu e a lui. E o chestiune de fatalitate, de inexorabilitate a destinului. Am spune, deci, că, peste toate, unica și marea vocație a personajului din proza satirică a lui Caragiale este vocația sa pentru *vina tragi-comică* față de el însuși. Prin urmare, el își „joacă” drama în registru comic nu pentru că așa îi dictează propria voință, ci, dimpotrivă, pentru că amintita *vina tragi-comică* îl atrage definitiv în vertijul ei. În ciuda derizoriei lui condiții de „om comun”, descinzînd frecvent din lumea „faptului divers”, de protagonist al existenței strivită în foiletonul de ziari și, deci, de exponent al unui mod de viață în care expansiunea banalului atinge gradul zero, așadar, în ciuda faptului că, prin definiție, este, cum să spunem, „un nimenea”, acest personaj se înscrie cu inconștientă siguranță de sine pe orbita dilematicului său destin.

Forma spiritului mic-burghez — ex-

presie sui-generis a unei iremediabile dihotomii dintre sinele și sinea personajului —, definită de Caragiale însuși, gravează în jurul unui unic și fatal cuvânt, anume în jurul cuvântului *moft*. În articolul program al seriei din 1893 a „Moftului Român”, glosînd pe marginea noțiunii, scriitorul propunea această memorabilă definiție: „Moft! Mofturi! O, Moft! tu ești pecetea și deviza vremii noastre. Silabă vastă cu neîfămurit cuprins, în care încap așa de comod nenumărate înțelesuri: bucurii și necazuri, merit și infamie, vină și pățanie, drept, datorie, sentimente, interese, convingeri, politică, ciumă, lingoare, diferie, sibaritism, vițuri distrugătoare, suferință, mizerie, talent și imbecilitate, eclipse de lună și de minte, trecut, prezent și viitor — toate cu un singur cuvînt le numim noi, românii moderni, scurt: MOFT.”

Cum se vede, repertoriul tematic sugerat de valorile semantice sui-generis atribuite acestui cuvînt emblemă este cvasi-exhaustiv. O eventuală tentativă de alcătuire a dicționarelor de teme și de personaje din opera lui Caragiale stimulată de elemente constitutive ale respectivului repertoriu ar duce, neîndoielnic, la rezultate revelatoare. S-ar vedea, astfel, că niciunul dintre personajele caragialiene nu poate — și nici nu tinde spre așa ceva! — să se sustragă colcăitorului spectacol pus la cale de numeroasele și numai aparent divergentele „derivate” ale monosilabicului cuvînt fatidic.

Adevărul e că, dacă nu în toate, în majoritatea zdrobitoare a cazurilor, „moftangiu” caragialian refuză... unidimensionalitatea; ceea ce la un moment dat formează calitatea lui dominantă suferă derutante, aproape indefinibile contaminări din alte direcții. Dar un atare proces de „impurificare” nu se soldează cu pulverizarea individualității personajului, dimpotrivă, contribuie la extrema lui tipizare, conferindu-i atributul de „personalitate accentuată”, în sensul transcenderii din condiția existenței așa-zicînd circumstanțiale în aceea a existenței mitice. Personajul caragialian e un fantast de o speță aparte, izvorită din natura lea desăvîrșită cu care își poartă masca de ins eminemente grav ce respinge, așadar, în completă necunoștință de cauză, realul lui statut existențial, de personaj comic. Aici își are explicația sublimitatea lui consternantă. Ideea ultimă este că, la Caragiale — spre deosebire de înaintași, Alecsandri, Filimon și chiar Negruzzi — comicul nu reprezintă doar un instrument de caracterizare sieși suficient, adică mînuit din unghiul „privirii”. Asumîndu-și, normal, și această funcție, comicul caragialian se subliniază în tulburătoarea — prin insondabila ei adîncime — formă de cunoaștere.

NICOLAE CIOBANU

Însemnare

Străzile ți se leagă de glezne
ca niște cătușe.

Pomii-și dezbracă-n fața ta frunzișele
jucăușe.

Totul e plin de-o pulbere fină
ca vremea, ca ceasul.

Toamna-și amină-n lumină
popasul.

Dar nevăzute, străvechi minutare
umbra ți-o mută

fără oprire, fără-ndurare
spre-o zare de negură, mută.

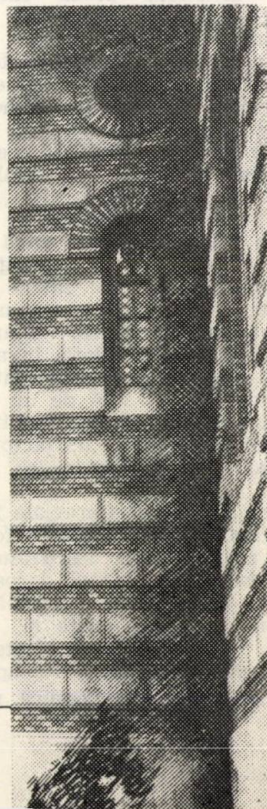
Sînt nopți..

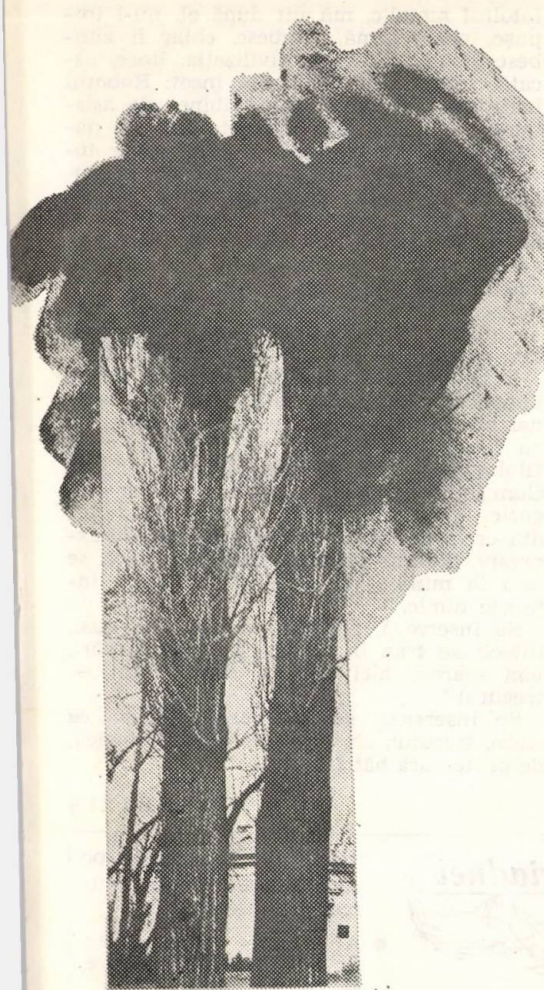
Sînt nopți cînd vorbele-mblinzite
să are cîmpul, se răscoală,
iscînd din sensuri răzvrătite
năluca veșniciei, goală.

Sînt nopți cînd stelele-nvățate
perfecte cercuri reci să scrie
nebune de singurătate
preschimbă-n clipe-o veșnicie

și spintecă vîind tăcutul
miraj al nopților, cum pier
unînd, în flacări, începutul
cu ultimele scînteieri.

FRANCISC PĂCURARIU

La policlinică

Bleu îngeresc de linoleum, de policlinică, de așteptare lungă, fără nervi, nervii sînt moi, cuminiți, înmuiați de Diazepam, totuși prin perdelele ușoare de voal, un vînt rocoros de inserare, cite ore au trecut ? la ghișeu o întrebare, numai una, umilă, politicoasă : — Mai am mult ? Ghi-lotina geamului ridicată în cadrul ca de tablou, cap tinăr, femeie oacheșă, plină de seve, cercei mici de aur sau de dublé, țigăncușă cu buze răsfrînte, viață nouă, nevinovată, zîmbește, Doamne, zîmbește, spune blînd, deși la ghișeu, după ghișeu nu mă repede, ci blînd senzual : — Dumneata termini repede... Razele X... — Cît ? — Un minut, două... — Așa de iute ? — Mai durează puțin pînă *vă poziționează*.

Profesoara din mine se trezește în pensionara de boală, gustul pentru filologie,

termenul mă amuză, mă înfioară, mă zbîrcește, e prea tehnic, echivoc iradiază conotații, spun vesel : — Ce nostim cuvînt, dumneata, domnișoară, știi cum se spunea demult, pe vremea mea, a părinților mei, unei femei însărcinate ? — E *în poziție*, așa se zicea.

Ovar, pistil, floare senzuală rîde după ghișeu, plină de seve. — Acum se zice cu mîngea la centru. — Cu balonul, zic eu, ca să arăt că sînt la zi, care la zi ? Unde la zi ? sînt goală, butoi gol, fără vin, vinul de viață lungă s-a scurs, cuminte, fără nervi, mă așez în fotoliul de metal, vinilul bleu-ciel, îi ies cîlții prin crăpătură, cer crăpat, mă gîndesc la „Belle Epoque“, ce dezamățiți, ce pudici erau bunicii. Nemții ziceau femeii însărcinate că e „în guter Hoffnung“, adică ea nu numai că spera, era *în* speranță, concrescență, un vierme, un fluture în crisalidă gălbuie spumoasă, coconul de mătase, fătul se clătina în pîntec, se plimba încolo și-ncoace, pîntecul în corset, în landou, în birjă, muscalul neted, caleașca împodobită cu flori, la Kisselef, bătaie de flori la solștițiu, seve puternice curg, era și blestemul lui Adrian Leverkühn, sigur, să nu idealizăm, țin minte tăblițele, pe case vechi bucureștene, enorm de multe tăblițe — firme, praf de bronz pe lac negru strălucitor „Doctor specialist în boli dermato-venerice“, totuși bătaia de flori, liliachii roz, continua și eu stau liniștită, ușa sălii de așteptare deschisă, închisă puternic de mîna de os energică, autorizată.

Ah, Dănilă, de necrezut, în carne și os, aici, în sala de așteptare, mazilit pensionar, tare, rigid, inexpressiv, robot. Cordul îmi joacă feste, tahicardie, extrasistole. N-am la mine pastilele. Potolește-te, a fost, a trecut. Trecutul pune-i cruce. Altă viață. El caută un loc. Inexpressiv. Nu, autoritar. Și acum. Tot țeapăn. Obişnuința, obişnuit să comande, să pună pe liber, să trimeată jos, la munca de jos, în anchete, în cercetare, în infern. Ce-i asta infern ? Patos mistic. Pentru el : penitenciar : termen juridic, egal, lucios, tobogan, aluneci pe el, te ucide egal, legal, încet. Cîți ani sînt de-atunci ? Şaisprezece ? Şaptesprezece ? Ca tînăra de la ghișeu pocneam de seve, eram cineva, pe catedră, conferențiară, cu bărbat demnitar : tovarășul Şandru. Prima dată cînd m-a bătut Şandru roșu-vînat, a spart vaza Lalique, credeam că face congestie, pe loc, a rezistat. Eu n-am rezistat, nervii, glandele. Ciclul, la 38 de ani, mi s-a oprit. Butoi gol, sună a gol, Dănilă, acum mazilit, os tare, neted, pensionar, n-a denunțat. Nu, principial, a sesizat, a informat că l-am dus pe Nelu la biserică, l-am botezat. Eu nici n-am știut, Nuța, prietena mea, l-a dus. Băiatul era vițel mare, n-a mai intrat în cristelniță. — Tovarășă, dumneata, propagandistă, nu ne așteptam, tocmai dumneata, tovarășă Şandru, cultura, nivelul

dumitale, și tovarășul dumitale cu muncă de răspundere.

— Tîmpito, striga Șandru, pe mine m-a vizat Dănilă, nu pe tine, eu l-am criticat la plinara de sector, metodele lui sectoare de lucru.

Și eu, la munca de jos, din cartier, la bibliotecă, și Șandru, șef de serviciu, trei ani la fabrică, și eu cu ciclul oprit și pusă mereu pe gilceavă, butoi gol, sună a gol, și geloasă, și Șandru cu capsă pusă, mereu, că din cauza mea. — Nuța ți-a trebuit? Prietenă! Pe dracu! O curvuliță! Și mistică pe deasupra. Nebotezat nu putea să rămînă? Acum descurcă-te singură. Singură, da. Și Nuța, mistica, e tovarășa Ana Șandru, soția tovarășului secretar general Ion Șandru, și eu, Valeria Șandru, deși divorțată, am păstrat numele lui, așa sînt cunoscută și e mai bine așa, e un nume care spune ceva, mai capeți un bilet de teatru dacă dai și bomboane, la IAL mai e cite unul care ciulește urechea cînd aude de Șandru, e iarăși sus, cineva...

Și, acum Dănilă, os tare, caută loc de șezut, mă observă familiar condescendent: — Ce mai faci, Valerico? Ne dregem, ne reparăm! Ce să-i faci, vîrsta nu iartă.

Se răzgîndește, nu se așează, trece bățos, trec liliicii peste capul cioplit în os, alune-cați din clopotnița din biserica veche. El nu simte, comandă ușii să se deschidă, trece printre leșuri de flori cărnose, butoaie goale, trece singur pe misia lui, pe rolul jucat, sfîrșit, chiar așa? sfîrșit? Nu se știe niciodată. Oamenii uită. Eu, cuminte, pe

fotoliul metalic, mă uit după el, nu-l împușc, n-am armă, zîmbesc, chiar îi zîmbesc, educația săracă, civilizația. Rece, uscată, inima bate ceva mai încet. Robotul înaintează. Oprit în fața cabinei de asistență, de țigăncușă. Catapeteazma se năruie, El să nu treacă? — Ce-i asta tovarășă. Unde te afli? — Nu-i rîndul dumitale. Așteaptă. Șezi colo. Cum șed și ăilalți. Robot, deconcertat, inexpressiv, oprit în loc, întoarce călcîie de os, fața de fildeș gălbui, victimă demnă bătoasă, stă pe banchetă. Gura pistil, floare, cercelușii de aur, de aer, de vară senzuală, de zumzet dens de albine, iarbă strivită, femeia-n halatul alb, strigă: — Întîi să între TUMOAREA.

Fata înaltuță, slăbuță, se ridică de pe banchetă, trece prin față, spre ușa cabinei numărul 1. Dănilă cu fața la mine, eu cu fața la el, rid, rid, rid, pasiunea mea filologică, „întîi să între TUMOAREA!” Cum le brodește limba, simbolic, chiar alegoric. Poți să nu rîzi? Nu mă mai pot opri din criza de ris. Dănilă țepăn grav, inexpressiv, hieratic fumuriu, frescă-n ruină, se uită la mine și nu înțelege, chiar nu înțelege nimic.

Se înserează, flutură perdeaua de voal, liliicii se trag în clopotniță, nici păsări, nici șoareci, nici cîini. Ciudată jivină — trecutul!

Se înserează, se înserează, în ceea ce trece, trecutul, ah, pasiunea mea filologică, de profesoară bătrînă.

MARIA BANUȘ

● Cu adevărat măreț e ceea ce nu se micșorează cu timpul.

● Și marea tot pămînt este numai că are deasupra niște apă.

● De bine, de rău, toți vorbim. Unii de bine, alții de rău...

● În sufletul lui filfiie liliicii...

● Un sărut și Frumoasa din Pădurea adormită s-a trezit. Aviz soților care au uitat povestea.

● Pisica poetului nu prinde șoareci.

● Cînd ai noroc tragi în bară și nimerești în poartă.

● Moralul se năstrecează ca medicament le: la loc ferit de umezeală.

● Respectați patul. În el se mai și moare din cînd în cînd.

● Cînd un lucru nu merge trebuie împins: ori înainte, ori în lături.

● Judecător drept? Ce pleonasm!

● Noroc că posteritatea își alege candidații fără ajutorul vreunui juriu.

● Te iert pentru că, altminteri, nu pot să uit.

● E mare lucru să recunoști că ai greșit cînd din greșeală a ieșit un lucru bun.

● Și acum — spuse ghidul — aveți în față

Pompeii. Oamenii pe care îi vedeți aici, nu mai sînt de mult.

● Aforismul lui Noe: nu-mi plac oamenii care se fac că plouă.

● Ce fel de Cezar e acela care nu-și dă seama ce poate face un Brutus?

● Sînt convinsă că toți prietenii care m-au părăsit se vor întoarce. E de-ajuns să-i anunț că-mi scriu memoriile...

● Șterge-ți sufletul de praf, ca să nu se iscălească proștii.

● Viitorul nu se visează... dormind.

● Găina are meritul că face oul, oul are meritul că face puiul, puiul are meritul că se face găină, găina are meritul... Cui îi dăm premiul?

RODICA TOTT

ÎNCĂIERĂRI FOLOSITOARE

În „Moftul român” am găsit și-am citit o plină de învățăminte pildă, scrisă în versuri cotonogite, despre verdețuri și folioasele lor, o fabulă „Lacrimile unei lăptuci”, care mi-a amintit cumva, pe undeva, de-un parapon ce s-a ntîmplat între Maiorescu și Gherea pe chestia artei „pentru artă”. Începea poezea :

*„Un buchețel de viorele
De la iubită mie cadou
Imbodobeă al meu sacou
Pe cînd mîncam niște chioftele
La birtul de la „Ștrobел nou”*

Deșartă amăgire a florii cu miros, căci, în urmă, izbînditoare vor fi tot cele ale trupului de humă, adică lăptuca (alături de „chioftea”, nu singură și părăsită, ca o văduvă oacheșă, tinără într-un sat fără bărbați), chiar dacă văicăreala ăsteia înduioșează, vai :

*„Pe mine nimeni nu mă cîntă
Nici chiar poetul Nicu Meț”*

Iat-o, întreagă : se aleg cîteva lăptuci tinere, proaspete de să le pocnească frunza cînd o rupi în două, se spală cu apă rece și se presară puțin cu praf de sare. Puse într-un castron se amestecă cu ceapă verde și cu usturoi la fel, tocat cu foi cu tot, și

cu o țîră de mărar. Deasupra se toarnă oțet slab și untdelemn bun. Și-apoi să te ții :

*„Cînd buza-ți trupul meu sărută,
Spre-a mă-nghiți cînd gura caști
O, spune-mi, nu simți că renaști ?....”*

Iară pentru deplina limpezire a stărilor, „Lacrimile unei lăptuci” se încheie dojenitor cu urmarea că vioreaua-i floare și cam atît :

*„Dar pe cînd falșă-i poezie
Și farmecu-i contrafăcut
Se vestejesc într-un minut,
Eu sînt fidela ta soție
Eu te hrănesc cînd te sărut”*

Versurile, am mai spus, au aproape o sută de ani și ăsta-i meritul lor, dar salata se cade să fie din anul acesta și să se afle lîngă un șold de miel la tavă, învelit în coajă de aur, ori lîngă o plăcintă de măruntaie, caldă.

CĂMĂRI VÎRSTNICE

Am o bucurie nădușită să le umblu prin cămările mărturisite, ori doar jînduite, mai vîrstnicilor ostenitori într-ale scrisului și, să-i găsesc oameni rîvnitori cel mai adesea, deci aproape sufletului meu, ca într-o fără măsură de pestriță ospătorie, învelită cu stuf vechi și zugrăvită de bunica bunicii mele așezată la cruce de drumuri și de veacuri, unde cu toții de-a valma sîntem și ostenim, săracii.

Așa, cînd pe mine cad iertările florilor de tei, de la care mi s-au și tras dragostele de la-nceput, ca ingenușurile din urmă, și mă gîndesc la fărîma mea de vis care s-a făcut candelă cu lumina mică, parcă crîșma aceea ar fi „LA PARADIS GENERAL — vinuri vechi și 9”, în care zice Cezar Petrescu că s-a stîns o lume, cu hazul ei degeaba de atunci. Era „o casă ca oricare alta, cu pereții galbeni și coșcoviți, cu ferestrele nespălate de pe vremea lui Vodă-Cuza”. Ce se mîncă însă acolo îndreptătea cu prisos numele stabilimentului domnului Solomonică, proprietarul, care așa își strunea o slugă cam nevoiașă la minte, fiindcă nu izbutise să învețe abecedarul bucătăriei mai departe de friptura la grătar numită antricot, de unde și porecla cu care-l mostra jupînul galițian neaș, și blajinii mușterii.

„Ii zic : Vorbești, măi Antricot, măi, cînd ti întrebăi boierii. Zi de la cap a listii. Avem gustări : icri di crap, știucă, somon. Pastramă, salam, jambon, scrîmbie olandeză, scrîmbie proaspătă și scrîmbie salată cu șapă. Lacherdă, filé și macrău. Pi urmă avem : zupă di găină și rasol cu

usturoi, borș de pui, borș rusăsc, borș di post și ciorbă di potroași. Avem ouă : scrob, ochiuri la capac, moldovinești, umlet, ouă a la rus. Avem mîncări di pești și mîncări di carne : friptură și sălăți, dulșuri, compot și fructe, cafele și lichior avem“.

Dar toate nu-ncap, așa că am să rămîn la „gustări“, și din ele la una doar, că și acelea satură dacă-i destulă pîinea caldă : lacherda. Se curăță deci peștele de piele, că la solz nu-i harnic, se scot și se aruncă mațele și se toacă mărunț capetele pînă se terciuiesc. Pe-o faianță se-asează lacherda și se-acoperă cu ceapă albă, zemoasă și dulce, tăiată subțire, iar împrejur se rînduiesc măsline negre, cu carnea tare. Peste toate se toarnă untdelemnul și oțetul bătute-mpreună și se presară stelele verzi ale frunzelor de pătrunjel și mărar. Iar dacă vinu-i vrednic să biruie „gustarea“ asta, atunci merge și-un cîntec ca acela, de tristețe sătulă :

*„Foaie verde viorea, of, of și aoleu...
Cînd eram în vremea mia
Tăiam calul cu șaua...
De cînd am îmbătrînit
Nu mai pot precum puteam
Nu mai sînt precum eram...”*

ZĂPEZI ÎNALTE

Poate că anul ăsta o să fie bogat în zăpezi înalte și la Mogoșoaia or să-nțepe-nească-n argint alb castanii, — crengile lor împletite de ger, pătate de ciori zgribulite —, poate că într-o înserare roșie dinspre lac va bate un vînt parșiv și poate că-ntr-o zidurile bătrîne va fi cald și va fi bine și poate că n-o să fiu singur. Ei, și-atunci aș vrea să am pe masă ce și Vasile Voiculescu știa că se cuvine „sarmale, mușchiuleț și costițe fripte, purcel la tavă pe varză călită și cartofi prăjiți, chifteluțe mici și pirjoale cît palma, cîrnați sfirîitori, din care cînd înfingeai furculița săreau cît colo stropi de untură“ și alături zîmbetul muierei ăleia, care o fi, și cum altfel, „toate stropite cu cinci feluri de vinuri mari, sorbit din pahare adînci de cleștar“. Dintre cîte neamuri de sarmale știu, și-s atîtea cîte bordeie, am să zic unul : se toacă de două ori cu satîrul carne de porc împănată cu grăsimi, mai merge și-un sfîrc de mușchi de vacă, și se frămîntă împreună cu puțin orez, cu piper negru rîșnit și cu sare. Varza murată, galbenă ca șofranul, se desface în foile ei care se curăță de cotoare și de vinele groase și se învelesc sarmăluțe, mici cît prunele vine; sarmăluțele se așează rînduri, rînduri într-o oală de lut, pe așternut de varză tocată și de felii subțiri de șuncă afumată ; deasupra tot varză se pune și tot afumătură și se nenorocește mîncarea

cu cîteva boabe de piper și cu o crenguță de cimbru uscat. După ce au fiert la foc domol în zeamă și-n untură se descoperă vasul și se dă la cuptor ca să se rume-nească și să scadă, apoi se lasă să se ră-cească în girliciul pivniții și s-aștepte două, trei zile, căci abia așa se pătrund și se tolesc în gură ca untul moale. Lîngă ele va aburi nesmintit o mămăligă haidu-cească, virtuoasă, tipărită pe ceaun, meste-cată pînă la ruptul făcălețului de unul care nu ostenește lesne și va spuma sub-țire-ntr-o ulcică un vin roșu gros, adevă-rat sînge al pămîntului.

În ceasul acela de pace, cu stele pe cer și în suflete, pe la ferestre să se-ngîne co-lindele rebegite venite dintr-o copilărie de demult, pierdută, uitată aproape :

*„Dă-mi un covrig
Că mor de frig
Și șoldul porcului
Din fundul podului
Și-o bucată de slănină
Cît de-aici pîn-la fîntină“...*

Pînă la ziua aceea însă m-a cuprins o nesfîrșită milă de mine citind „Năzdrăv-niile lui Nastratin Hoge“ tălmăcite de Anton Pann și anume trăsnața aceasta :

*„Nastratin Hoge-ntr-o seară la fereas-tră cum ședea
Își lungea nasul aiurea, p-alții fără a-i vedea ;
Trecînd unul din prieteni : — Ce mi-roși ? l-a întrebat.
— Vecinul meu — el răspunde — gă-tește scumpe mîncări,
Și d-al lor miros mă satur, trăgîndu-l cu gust prin nări“.*

OCTAVIAN STOICA

E timpul

E timpul să spun despre mine câteva lucruri esențiale

*e timpul să spun
că nu am condus niciodată o locomotivă cu aburi
că nu am discutat niciodată despre acea problemă delicată
că nu am dirijat niciodată o orchestră simfonică
că nu m-am bărbierit niciodată cu un brici neascuțit
că nu am fost căsătorit niciodată cu o vedetă de cinema
că nu am locuit niciodată în orologiul din turn
că nu am participat niciodată la manevrele de toamnă
că nu am călătorit niciodată inutil cu zepelinul
că nu am fost niciodată invitat de onoare
că nu am jucat niciodată tenis la finalele de la Wimbledon
că nu am spus niciodată că mareșalii nu ar avea aptitudini de bunici*

*în sfârșit
că nu am avut parte de o înmormintare la înălțimea așteptărilor*

*e timpul să spun toate astea
pentru ca exegeții mei să nu bată cîmpii
în anii cînd s-or apuca
să-mi perie hainele*

Sfaturi pentru cel care nu vrea să-și schimbe modul de viață

*Încrede-te în cifra unu semnul începutului și sfîrșitului
cînd te săruți în oglindă gîndește-te la forme mai puțin abstracte
sprijină cazmaua de trunchiul copacului și ascultă sublima
tinguire a norilor*

*salută grația adolescenței cînd își scoate mînușile ninse
bărbierindu-te uită cu desăvîrșire mîlul prin care ai trecut
ia asupra ta mirodenii și lasă-te purtat de aripa vîntului
descoperind o piele de capră admiră-mi misterul și semnele de
alungat furtuna pe care îl conține*

*nu te lăsa ademenit de melodia venită din adîncimea palmelor
îndepărtează rugina ceasornicelor pe care nu le-ai putut obține
fii seniorul păsărilor care aduc răcoarea amintirii
privește cu ochi deschiși miracolul și mierea lucernei existente*

*cînd rupi o floare ai în vedere faptul că aceste sfaturi dezinteresate
sunt date în urma unor temeinice experiențe
cîștigate de mine în urma conviețuirii cu fluturii de pe meleaguri
care nu au avut și nu vor avea niciodată conture precise*

PETRE STOICA

Date

biografice

DÉRYNE SZÉPPATAKI ROZA (1793—1872), supranumită în timpul vieții sale *Doamna Déry*, a fost una din cele mai mari actrițe de teatru și operă din Ungaria imperiului habsburgic. A debutat la Budapesta într-un rol episodic din *Hamlet*, la 28 martie 1810, apoi în comedia *Călătorie în Egipt*, de Spiess, în același an. Face o rapidă carieră artistică, datorită vocii ei deosebite, inteligenței singulare și devoțiunii sale totale pentru scenă. A cîntat opere de Mozart, Rossini, Weber, Cherubini, Donizetti ș.a., fiind foarte admirată de contemporani. Între anii 1820—1846, întreprinde numeroase turnee în orașele din Transilvania și Banat. (Arad, Cluj, Tg. Mureș, Aiud, Sibiu, Brașov, Timișoara, Slatna, Abrud, Oradea etc.). A fost pictată de *Miklos Barabas*, cunoscutul pictor ungar al personalităților politice și culturale din Bucureștii anilor 1832—33 și de *Carol Pop de Sztarmay* (al cărui portret, de fapt, gravură, este singurul care ni s-a păstrat). În anul 1848 se retrage de pe scenă, stabilindu-se la Miskolc. Uitată de contemporani, lipsită de resurse financiare, pentru a se salva de mizerie, își scrie memoriile, la indemnul unui fost coleg și autor de piese de teatru, în anul 1869. Moare la Miskolc, la 29 martie 1872.

În memoriile sale, editate abia în deceniile trecute la Budapesta, înțilnim foarte multe pagini despre viața artistică și politică din orașele românești ale Transilvaniei. Autoarea are memoria vie, stilul expresiv și acidulat a înregistrat aspectele inedite ale evenimentelor trăite care, astăzi, reprezintă un prețios caracter documentar. Reproducem, pentru prima dată în limba română, capitolul referitor la stagiunea teatrală desfășurată la Brașov, între 18 iulie 1826 și 5 noiembrie 1826. Descoperim aici o interesantă evocare a românilor refugiați din fața revoluției lui Tudor Vladimirescu. Dincolo însă de descrierile și aprecierile Doamnei Déry la adresa românilor, avizi după teatru și cultură, capitolul este important prin informațiile pe care le furnizează pentru istoria literaturii române, pentru istoria teatrului în Transilvania, de la începutul secolului al XIX-lea și pentru istoria me-

dicinei în România (deși unele necesită prudență în preluare). Iată doar trei din motivele pentru care memoriile actriței Déry s-ar cuveni traduse în limba română.

Pe scurt, în paginile de față, apare figura medicului ungar *Karol Vásárhelyi*, stabilit în București la 1832, frecventator al mediilor artistice bucureștene, prieten cu Wahmann, directorul teatrului în limba germană existent aici la acea vreme. El este adus în București — după ce inițial a fost coleg de trupă cu Doamna Déry — de generalul Odobescu care, la 1 martie 1832, semnează decizia de angajare a acestuia în cadrele medicale ale armatei. Ea este pusă în aplicare de căpitanul Dimitrie Ciocîrda Matila la 9 decembrie 1832, „hirurgul” Vásárhelyi fiind repartizat la „polcul nr. 2” al tinerei armate române, aflat la Brăila. Este „polcul cu cei mai inteligenți și culți ofițeri”, comandat de colonelul Engel, — scrie Dimitrie Papazoglu în amintirile sale. Prietenul Doamnei Déry va face în București, Craiova și Ploiești o remarcabilă carieră de chirurg și de conducător de spitale, găsindu-l la 1859 și în corespondență cu Domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

Al doilea nume invocat de actriță în memoriile sale este acela al lui *Iancu Ștefănescu*, tânăr boier român, mare iubitor de spectacole de teatru. Aparent anonim pentru istoria literaturii române, el poate fi una și aceeași persoană cu omonimul său din anturajul poetului *Iancu Văcărescu*, aflat și el în Brașov, în timpul turneului Doamnei Déry. Numele lui Ștefănescu figurează adeseori alături de al poetului, pe lista de datornici a boierilor români față de cămătarii sași, confirmînd aprecierile Doamnei Déry cu privire la situația financiară dificilă în care se găseau românii și, implicit, cărturarii ca Iancu Văcărescu, Nicolae Văcărescu, Dinicu Golescu ș.a. în Brașovul anilor 1821—27. Documentele și informațiile istoriografice existente azi nu fac decât să valideze informațiile cuprinse în memoriile Doamnei Déry.

Traducerea de față urmează ediția lui Réz Pál, apărută la Budapesta în anul 1955.

M. N. RUSU

JURNALUL

Doamnei

DÉRY

(fragmente)

...Acum trupa făcuse planul unei călătorii lungi. Mai exact, excelența sa guvernatorul B. Josika János trebuia să plece în primăvară la Sibiu. Eram așteptați acolo cu prilejul unui eveniment deosebit, dar nu-mi mai amintesc cu ce prilej. Poate instalarea lui? N-am fost atentă, atîta doar că acolo se ducea tot tineretul. Era limpede că în cazul acesta trebuia să ne deplasăm și noi, să pregătim o reprezentație extraordinară în cinstea guvernatorului. Chiar înainte de a porni, am primit o scrisoare de la București de la acel foarte cumsecade tinăr artist, *Vásárhelyi Károly*, care părăsise scena spre a se face medic. Studiasse la Pesta și terminase cu succes științele medicale devenind un foarte destoinic și înțelept medic, așa că fusese invitat (să profeseze) la București. A și plecat și locuia de mai mulți ani acolo. Mi-a scris că-i merge foarte bine. E ținut la mare cinste, e foarte iubit și că ungurii

sînt foarte apreciați; mai scria că este foarte bogat și că mult ar mai dori să asculte cîntece ungurești; așa ar mai simți că trăiește. Dar trupa care funcționează acolo este foarte slabă așa că nu-i face nici o plăcere. El se cunoaște bine cu directorul neamț, i-a vorbit despre mine, despre vocea mea, cu totul deosebită de aceea a celor care cîntă acolo. Îmi scrie deci aceste rînduri din însărcinarea directorului, ca să vin ori în reprezentație, ori ca membru societar. Să-i scriu ce pretenții am, cheltuielile de drum și toate celelalte mi le asigură cu plăcere, doar să accept. Am meditat profund și cu toate că trupa mă descuraja, întrebîndu-mă cum aș avea curajul să mă pornesc singură pe un drum atît de lung și greu, eram dispusă să accept propunerea. I-am răspuns totuși lui *Vásárhelyi*, desigur sfătuită de alții, singură n-aș fi știut ce să-i scriu, că de astă dată îmi este imposibil să primesc

propunerea pentru că am un contract pentru iarna viitoare la *Kosice*. Dar pentru că *Vásárhelyi* îmi scrisese că acolo e un belșug nemaipomenit, că totul se plătește în aur și eu m-aș putea îmbogăți grozav, dacă-mi vor satisface pretențiile, am să vin, cu următoarele condiții: speze de drum, două sute de forinți, a treia parte din beneficiul fiecărui spectacol jucat, un spectacol în beneficiu absolut, neîmpărțit și cu toți banii odată, și vreau să vin pentru șase luni, pentru că pentru un timp mai scurt nu merită să faci asemenea drum, cu atât mai mult cu cât directorul dorește să învâț arii de operă și în limba română. Acest lucru îmi va lua foarte mult timp și pentru asta doresc onorariu aparte.

Eram încă la *Cluj* când a sosit o nouă scrisoare de la *Vásárhelyi*, cu trei peceti mari, în care mă imploră cu cerul și cu pământul, zicînd că dacă-mi vreau singură binele, să mă duc acum, pentru că directorul arde de dorința de a mă câștiga; publicul îi pretinde o cîntăreață iar el l-a amăgit deja și e de acord cu toate condițiile. Eu să scriu și să le trimit contractul, parafat, și cu iscălitura mea și el îmi va trimite îndată banii ceruți pentru cheltuielile de călătorie, acolo unde voi dispune eu. După care, *Vásárhelyi* îmi înșira ofertele și înlesnirile pe care dorește să mi le pună personal la dispoziție, ca eu să pot economisi în întregime câștigul meu, fără să am nici cea mai mică cheltuială.

„Vino dragă doamnă *Déry* — așa îmi scrie — eu am să mă consider un ales al norocului, dacă în acest oraș bogat și rece, în care trăiesc în bogăție și cînstire, voi putea îmbrățișa un compatriot. Sufletului meu îi e dor de patrie. S-ar putea întîmpla chiar să plec împreună cu dumneata, pentru că nu am de gînd să mor printre străini. În zadar caut aici o inimă de prieten. Nu există nici o ființă de încredere de care să te poți lipi. Îți ofer deci: două camere mari, mobilier cu tot ce ține de acestea, și hrana la dispoziție. Am un negrișor, pe care ți-l dau în subordine. Îți va urma fiecare pas și cînd ai să vrei să mergi cu trăsura, echipajul meu îți va sta deasemeni la dispoziție pentru că aici, o doamnă nu poate merge pe jos. Ci sau cu trăsura, sau însoțită de un valet. Drăcușorul meu negru te va distra. E un șmecheras foarte original. Am să număr minutele pînă cînd am să te pot vedea. Dar să aduci cu dumneata o bucătăreasă unguroaică, bună, ca să ne gătească niște sarmale grozave. Cu toate că masa mea e îmbelșugată și aleasă, aromele mîncărilor nu știe să le potrivească nimeni. Și pe urmă, mereu această carne de berbec! Doamne, cît mi s-a urît de ea! Te rog doar să-mi scrii cît mai curînd și bucură-mă cu un răspuns afirmativ“.

Îndată ce le-am arătat scrisoarea colegilor mei, spunîndu-le că mă duc, s-au revoltat împotriva-mi zicînd că e o nebu-

nie să fac singură un drum atît de periculos și cum de îmi închipui că eu am să mă despart de ei. Am pus la bătaie toate argumentele, deși nici eu nu voiam să plec din tot sufletul pentru că trupa se pregătea de turneu, intenționînd să cutreiere tot Ardealul. La sfîrșitul stagiunii am părăsit deci *Clujul*.

Am străbătut drumuri lungi prin Ardeal străduindu-ne să ajungem la *Sibiu* și la *Brașov* /.../

...După dejun, am intrat în *Brașov*. Orașul nu-mi era pe plac. Casele vechi întunecoase și negre nu aveau darul să te înveselească. Totul mi se părea străin și rece de parcă soarele n-ar fi pătruns niciodată în orașul acesta... străzile erau murdare și mai ales pline de un miros deosebit de neplăcut. „Vai! — îi zic doamnei *Udvarhelyi* — ce miros neplăcut de seu de oaie îmi gîdilă nasul. O să avem parte de hrană bună, nu glumă!“

Am poposit la un han mare, am pus să ni se deschidă odăile, dar n-am despachetat, înții trebuia să anunțăm autoritățile că am sosit. Am fost primiți cu multă bunăvoință...

Îndată ce ne-am instalat au început spectacolele...

...În timpul șederii noastre la *Brașov*, am avut multe de văzut și de aflat. În primul rînd mă indispunea că sașii nu prea iubeau trupa și teatrul în general. S-au reprezentat opere minunate ale celor mai mari compozitori. În zadar, cu excepția cîtorva domni din Consiliu, latifundiași și cîteva familii care știau ungurește, lumea nu prea venea la teatru. Mă dezamăgea pentru că eu îmi făcusem o părere foarte bună despre sași, citisem într-una din lucrările domnului *Josika* despre caracterul judecătorului din *Sibiu* și al fetei lui. Erau descrise atît de înălțător iar eu, atribuind noblețea lor sufltească tuturor sașilor, venisem la *Brașov* plină de dorința de a-i cunoaște și de a mă bucura de mărinimia lor! Dar mă înșelasem! Mi-a fost foarte frig în acest oraș mare, negru și rece. O spun fără glumă; e într-adevăr foarte rece acest oraș, eu n-am simțit niciodată pic de căldură aici. Un lucru era sigur, sașii nu prea puneau preț pe artă și pe artiști...

...Era într-una din zilele cînd scena nu era montată încă și noi nu începuserăm spectacolele. Ne pregăteam, cu familia *Udvarhelyi*, cu care locuiam la aceeași gazdă, să ieșim în oraș. Pe stradă văzusem plimbîndu-se bărbați îmbrăcați în diferite porturi. Se spunea: aceia sînt boierii. Gazdele ne-au spus că orașul are o promenadă frumoasă, acolo pot fi văzuți și turcii; acolo se plimbă și boieroaicele...

...Noi, mai rușinoși, ne țineam departe de mulțimea celor care se plimbau. Pentru cineva care n-a văzut prea mult în viață, aici erau multe de văzut! Turcii, tolăniți

pe câte o pajiște mai ridicată, cu picioarele încrucișate slobozind fumul gros din narghilelele cu ciubuc, sorbeau câte o înghițitură de cafea din filigene. Dincolo, frumoși, cu statura lor impunătoare, îmbrăcați în haine bogat împodobite, de inspirație națională, cu picioare micuțe, boierii cu chipurile lor grave. Pe cât erau de frumoși și de interesanți bărbații, pe atât de neinteresante erau femeile; se tolăneau alene pe sofale late stînd cu picioarele încrucișate. Pe cât de delicate și mici erau picioarele bărbaților, pe atât erau de mari și de butucănoase cele ale femeilor, dar aveau încălțări largi. Mă mira pentru că nu umblau cine știe ce mult; de obicei ședeau și mînceau dulceață. Ele nu erau îmbrăcate în port național și cînd se ridică vreuna, rochia atîrna pe ea ca un fel de capot. Aveau cațaveici de toate culorile, din postav, mătase, catifea; unele erau brodate cu fir de aur, altele, mărginite cu blană. Se plimbau și sași, cu frumosul lor păr blond, bogat, cu minunații lor ochi albaștri, cu fețele albe ca liliacul alb. Vorbeau nemțește și vîzîndu-ne spuneau: „Sînt artiști“. „Da — spunea celălalt — Au avut ghinion. Păcat că nu știu nemțește că m-aș fi dus și eu. Poate și asta, de aici din fața noastră, e tot o acțiță?“ „Ah, warum niht gar? Diese ist eine Offiziersfrau. Sie ist sehr Nobel“¹. Ei, gîndeam eu, frumoasă idee trebuie să aveți voi despre artistele unguroaice dacă nu puteți crede că au atîta farmec cît o ofițereasă!

Boierii (români, n.n.) erau în adevăratul sens al cuvîntului bărbați frumoși; cu ochi mari, negri, cu păr negru, din care, ce-i drept, nu se vede prea mult de sub calpatele pe care le poartă; fețele brune, negricioase, deosebit de interesante, cu surprinzătoare buze roșii. Și cît de mult scoate în evidență înfățișarea lor deosebită, îmbrăcămîntea lor aleasă și prețioasă. Bătrîni n-am prea văzut printre ei.

Picioarele mititele și delicate erau încălțate cu cizme foarte cochete, cu pînteni de grosimea unui inel, cu bumbișori mărunți la capete; poartă pantaloni lungi, albaștri, dar poartă și papuci la care pun jambiere încheiate strîns pe picior cu năsturași mărunți și lucioși și pantaloni largi, strînsi sub genunchi. Mie cei cu pantaloni lungi îmi plăceau mai mult decît cei cu jambiere. Dar, Dumnezeuule mare, ce de haine au pe ei! Haina de peste pantaloni e creață ca o fustă și are altă culoare, pentru că pantalonii sînt întotdeauna negri, din postav fin, lucios; vestoane brodate bogat cu sutaș îngust auriu sau argintiu, cu mîneci lungi, strîmte, împodobite și ele cu sutaș. Acestea au altă culoare ca vestele. Peste astea poartă un antieru, care nu se mai încheie ci se poartă deschis ca să se vadă vestoanele de

dedesupt; anteriele au și ele mîneci lungi, ceva mai scurte decît celelalte și largi. Dar sînt și ele de altă culoare. Peste toate acestea poartă un fular sau caftan (nu știu cum să-i zic) lung pînă la glezne, de culoare închisă, sau negru. Și caftanele au mîneci lungi și sînt despicate pînă la umeri, împodobite de ambele părți cu năsturași și dichisite cu sutaș. Pe cap calpăce frumoase, prinse cu o pană de egrete. Eu mă miram doar că această mulțime de haine, îngrămădite unele peste altele nu le deforma statura. Dar deloc. Nici un pic. Toți aveau o siluetă frumoasă, zveltă.

La femei nu aveai ce să admiri. E drept că unele aveau cîngători bogate din aur cu pietre scumpe, își puneau pe cap turbane din basmale frumoase, colorate. Asta era tot. Mai tîrziu m-au învățat și pe mine cum se leagă; într-o clipită și podoaba de pus pe cap era gata.

Au început reprezentațiile. Boierimea venea puhoi. Sărmanii! (Se va vedea mai încolo de ce spun: sărmanii!) Pe sași îi vedeai doar duminica, în grupuri, îmbrăcați bogat, mergînd disciplinați, spre biserică. Asta îmi plăcea.

...În schimb boierii și boieroaicele aveau o mare dorință să ne cunoască. Ne salutau în timp ce ieșeam din teatru, făcînd gesturi drăguțe cu mîna și ne zîmbeau. Pe atunci jucam mai mult prin hanuri și urcam și coboram de pe scenă trecînd prin public așa că ne vedeam destul de des. Am avut prilejul să cunosc o mică familie compusă dintr-o femeie văduvă, ceva mai în vîrstă, și din doi copii ai acesteia. Tînrul trebuie să fi avut vreo douăzecișidoi de ani, fata optsprezece sau poate nici atît. Ei făceau în așa fel să rămînă ultimii ca să poată vorbi cu mine. Mă salutau întotdeauna: — Ah! buona notte dumnata Déry! Eu dădeam doar din cap vrînd să spun că îi salut și eu, dar eu nu știam românește. Odată m-au prins de mînă și mama și fata. Se exprimau cum puteau, cînd pe franțuzește, o mulțime de cuvinte românești, presărînd și cite o vorbă stîlciță pe

Clădirea teatrului „Reduta“ din Brașov unde a a cîntat doamna Déry

¹ De unde! cum o să fie? E soție de ofițer. E foarte distinsă.

ungurește... pînă la urmă am priceput că e o seară frumoasă și că ei mă iau pe mine à la casa, la dulceată. Eu mă juram că acum nu se poate, ar dura mult pînă mă schimb și sînt obosită. — Buon, buon ! Nagy szeretem neked madame Déry. En jössz onap, neked minden aroh... / Te iubesc mult madam Déry. Eu vin miine, la tine, cu orice preț / — și spuneau cu vorbe și cu pantomimă, că miine vor veni toți trei să mă ia la ei acasă. Am înțeles într-un târziu ce vor să spună. S-au ținut de cuvînt și au venit să mă ia. Locuiau în două camere foarte cochete, cu perdele bogate, oglinzi și toată camera era împrejmuată de sofale, căci nu le pot spune divane pentru că erau așezate de-a lungul celor patru pereți ai odăii, altfel nu aveau nici un fel de mobile prețioase care să fi împodobit camera. În jurul mesei cîteva scaune, un dulap mare de haine cu vitrină, de modă foarte veche. Ei, și acum intrasem într-o mare încurcătură. Mama mi-a spus că ea e doamna Ștefănescu, pe băiat îl cheamă Iancu Ștefănescu, iar pe fată Catinca Ștefănescu.

Mama și fata m-au condus spre sofaua lată pofindindu-mă să mă așez. Ele s-au suit îndată, și-au încrucișat picioarele turcește și insistau să mă reazim și eu de perete, asemenea lor. Nu știau că mie mi-e imposibil. Întîi că purtam o rochie ușoară de vară, pe care nu doream să văd nici cea mai mică urmă de boțitură... Lor le era simplu să urce pe sofa, boieroaicele de atunci nu purtau nici un fel de corsete. Dar eu, strînsă în corsetul meu înalt, planchette, ca în niște zale (unde mai pui că avea cusute în căptușeală sute de balene micuțe de os). Stăteam plantată între ele, adică în fața lor, crispată ca un puiet de plop. Ele nu puteau răbda să nu stau și eu alături. Deodată Iancu mă ridică și mă așează între ele. Acum vorbeau întreprindîndu-se una pe alta, lucruri pe care eu ar fi trebuit să le înțeleg. În primul rînd voiau să-mi dovedească ce mult țin ei, toți trei, la mine, că „fraomoz cantave madame Déry, ah dulce, mio place“. Tînărul știa cele mai multe cuvinte ungurești dar stilcît — Ha lesz nekünk (dacă vom avea noi) (Pardon Io mere la casa te be jövök (tu vii) *Bucarest* — dau neked nagy haz, szok szok szobát, te muszáj nekem lakhi, Mindeg né zuk egymás ; minden nekem van, neked három szobam, la domestique, mind neked adok, te nem fizet nekem...²

Și așa în continuare. Conversația se desfășura astfel dar reușeam totuși să mă fac că pricep ce vor. Mi-au spus de pildă cu tristețe că la *București* ei sînt foarte bogați, dar s-au refugiat într-o noapte, aici la *Brasov*, doar să-și poată salva viața. Au

lăsat totul aducînd numai scumpeturile și salvîndu-și cu mare greutate hainele brodate cu fir de aur. Guvernul le-a sechestrat toate bunurile, dar acum ei speră că în scurtă vreme vor fi iertați și își vor recăpăta drepturile și atunci vor fi din nou bogați — „most nagy szegeny ! Ah, dumneata Déry ! Szegeny Iancu ! (Acum mare sărac — „Sărmanul Iancu !) — și mama lui îi făcu semn să se apropie și își sărută fiul și plîneră toți trei.

„Sașii iau tot ; sașii grosolani. Nu este aur, s-a dus tot, nu poți plătești casa. Dă-mi blana, briliante, rubine, dai tot aici...“ Amestecau franceză, italiană, oricare limbă, știută cît de puțin și mi-au povestit ce de aur au plătit pentru hrană și locuință ca să nu-i gonească din casă. Ei le spuneau : aveți puțină răbdare, o să ne trimită intendentul pe care l-am lăsat să vadă de bunurile noastre. Și ar fi avut sașii de unde aștepta, dar era greu cu trimisul. Ei, nu, făceau sașii, nu așteptăm nici o zi. Aveți scumpeturi, dați-le încoace și așa, bucată cu bucată au scos de la ei toate comorile, pînă și hainele scumpe dichisite cu aur. Așa se purtau proprietarii cu toți boierii. Erau cît se poate de grosolani, dacă oamenii se așezau puțin pe cerdac și treceau sașii pe lîngă ei, își puneau mîinile în șold și îi îmbrînceau zicîndu-le : „Ce stați aici, duceți-vă în odăile voastre“, cu toate că prețul chiriei pe o zi era o monedă de aur. De aceea trebuia acum bietul Iancu să-și cruțe hainele frumoase ca să nu le uzeze și să n-aibe cu ce ieși pe stradă ; Majd akor be jövölsz te — (Și atunci ai să vii tu) — spuse Iancu, — Kinjítol csak egysper szadat, így : A — mar onap lesz neked véka arany, ezüszservice ; lesszequipage, lesz te neked nagygazdag. Szeretô nem szabad neked lenni a másik férfi bojár, mind, mind muszáj szeretsz. De ha nincs neked szeretô, nem baj semmi. Muszój mindég equipage jární ; nem szabad lábád utcán mész, mondja bojar egy roszt madam.³

No bine, las' că vin în curînd la voi la *București*, îmi pun doar alte încălțări.

Printre altele, într-una din zile am prezentat marea operă *Othello*⁴ și cînd la sfîrșitul spectacolului am coborît de pe scenă, în fața chioscului cofetarului se oprise tocmai prințul Ghica și mîncă dulceată cu lingurița dintr-o ceașcă. Cum eu voiam să-mi continui drumul, mi se adresă : — Ah, Madame Déry ! Bonsoir ! — Eu am făcut o reverență adîncă și i-am zis roșind : — Excelență, eu nu știu franțuzește.

² Deschizi gura o dată, așa ! A, și îndată, miine ai să ai un broc cu aur, servicii de argint ; o să ai echipaj, ai să fii foarte bogată. Iubit nu ai voie să ai, ceilalți bărbați boieri toți, toți trebuie să te iubească. Dar dacă tu nu ai iubit nu face nimic. Trebuie să mergi mereu cu trăsura, nu e voie să pui piciorul pe stradă, să nu zică boierii că asta e o stricăță.

⁴ Giacomo Rossini (1792—1868).

Ii făcu un semn tilmaciului, care îl însoțea întotdeauna la teatru și care-i traducea dialogurile din piese așa că de multe ori când ceilalți încetau să ridă, dacă era vreo vorbă de duh, el abia începea. Îi spunea tilmaciului ce să-mi spună mie. Acesta mi-a spus pe ungurește: „Prințul spune că dumneavoastră aveți o voce foarte plăcută, cîntați foarte frumos și domnia voastră meritați o înaltă apreciere și o bună companie. În timpul acesta, prințesa îmi vorbea fără încetare dar eu nu pricepeam nimic. M-am înclinat la fața amîndorura, și mi-am împreunat mîinile la piept, ca semn de stimă și recunoștință. Mă întreabă dacă vom prezenta și *La Gazza ladra* (Coțofana hooță). Lui opera îi place tare mult. I-am spus că o vom prezenta cît de curînd. — Dar *Barbe bleu* — *Barbă albastră*?⁵ — Oh, și pe aceea dacă excelența dv. poruncește. S-a bucurat grozav, mi-a urat noapte bună și s-a îndepărtat. O săptămînă mai tîrziu am prezentat *Coțofana hooță*. Primesc un bilețel, hirtie fină, parfumată, scrisă în ungurește, era de la prințesă, mă întreba dacă aş avea bunăvoința să apar la ea mîine seara la ora opt. Intenționează să organizeze o petrecere și un concert, în cercul restrîns al unor buni prieteni și dacă aş accepta să cînt și eu o mică *pièce*. I-am spus tilmaciului care-mi adusese personal bilețelul că mă simt fericită să împlinesc dorința prințesei. M-am și dus, am cîntat o arie dintr-o operă, nu mai țin minte din care. Ce încîntați au fost! Îndată ce-am terminat s-au strîns lîngă mine, lîngă pian. Apoi, după încheierea reprezentației, ne-am așezat cu toții lîngă gheridonul de ceai, o măsută plină cu flori, cu dulceață de toate felurile, prăjituri și era și *rahat*. Ei, eu așa ceva nu mîncasem încă, nici nu văzusem. E ceva foarte gustos, dar ar fi foarte complicat de descris.

⁵ Raoul, libret muzical, muzica André Ernest, Modeste Grétry (1741—1813).

Primăria din centrul Brașovului

La vreo două săptămîni după asta avea loc spectacolul în beneficiu. Prințesa îmi trimise din nou tilmaciul, cu un bilețel, înăuntru douăzeci de forinți pentru locurile ei din lojă și îmi scrie să o iert: ea știe foarte bine că îmi e datoare cu un dar princiar dar acum ei sînt săraci și nu îi stă în putință să mă recompenseze domnește, pentru bunăvoința pe care i-am arătat-o și pentru desfătarea pe care le-am oferit-o. Să fiu convinsă că ei negreșit vor merge la *București* și își vor ține princiar cuvîntul dat.

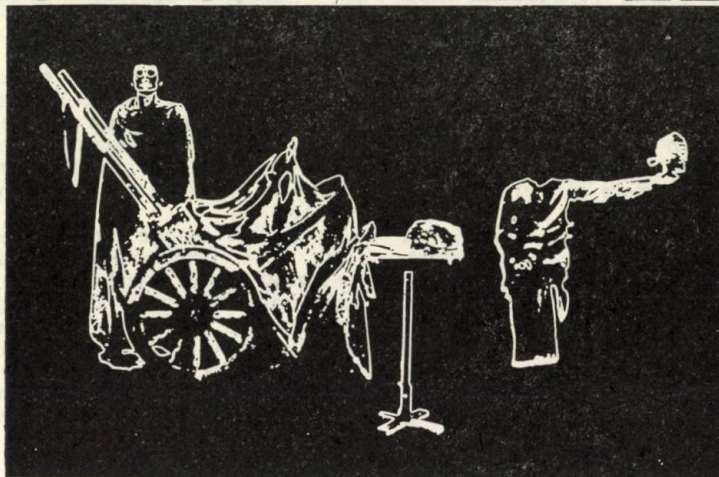
Erau doar scaune închise, prințul mi-a trimis și el prin același tilmaci douăzeci de forinți pentru scaunul lui. Sărmanii boieri, erau într-adevăr de compătimit cu toții dar mai demni de milă erau domnii cei mari, care acasă ținînd curți princiare se răsfațau în măreție, în mare cinste, și trăiau în lux iar acum erau expuși capriciilor și brutalităților unor proprietari morocănoși chiar dacă acela nu era decît un oier necioplit...

La *Brașov* vremea ar fi trecut greu și ar fi fost foarte plicticos pentru că nu ne duceam nicăieri și cu excepția prietenilor mei buni, familia Catincăi, nimeni nu stătea de vorbă cu noi. Ei mă luau și cu forța în casa lor, mă îndopau cu dulceață și mămăligă turcească (*rahat*). Dar asta nu e o mămăligă ca aceea făcută din făină de porumb ci un preparat deosebit, dulce. E greu de descris: e moale ca piftia cînd se face destul de tare, dar nu e umedă ci prăfuită cu zahăr, tăiată în pătrățele mici de două degete. Pătrățelele pot fi albe dar sînt și roz și au un gust plăcut, aromă de trandafiri și uneori au și migdale în compoziție. Mie nu-mi plăcea să mă duc la ei numai pentru că vorbeau tot timpul și aş fi vrut să vorbesc și eu, dar eu nu-i înțelegeam. Acasă măcar citeam toată ziua.

Ne-am luat rămas bun de la cunoștințele mai apropiate (...) și printre care m-am despărțit cu cel mai mare regret de sărmana familie *Ștefănescu*. Au plîns într-adevăr din inimă și au rămas cu nădejdea că ne vom revedea la *București*, cu atît mai mult cu cît ne încurajase și familia princiară. Au și invitat trupa pentru trei luni. Nu mai știu cîte sute de galbeni au oferit. Eu aş fi acceptat cu plăcere cu toate că mi se spusese că într-un loc drumul este foarte strîmt și periculos. Mă gîndeam că acolo voi coborî și voi merge pe jos, dar doamna *Udvarhelyi* n-a putut fi convinsă cu nici un chip (...) Descompletată, trupa nu voia să meargă. Nici nu ar fi fost posibil pentru că nimeni nu ar fi putut să o înlocuiască pe doamna *Udvarhelyi* și trupa era puternică doar atunci cînd nu lipsea nici o verigută din canavaua ei.

Traducere de
VERONICA BÎRLĂDEANU și
M. N. RUSU

ANDRÉ MALRAUX

ANTIMEMORII

(fragmente)

SENTIMENTELE CE MĂ LEGAU de generalul De Gaulle erau deja vechi, cu toate că versiunea tradițională a primei noastre întâlniri nu-i decît invenție: cu siguranță generalul n-a spus despre mine, în Alsacia, fraza pe care Napoleon o rostea despre Goethe, căci, în Alsacia, colonelul Berger nu i-a fost prezentat niciodată generalului De Gaulle. Acesta m-a primit pentru întâia oară la Ministerul de Război, după discursul meu de la congresul Mișcării de eliberare națională.

Locuiam, în Boulogne, în casa aceea mare, stil olandez, unde mai firziu, mica Delphine Renard fu cît pe aci să fie orbită de explozivele O.A.S.-ului. Fără îndoială că era trecut de nouă, căci seara de vară se preschimba în noapte deasupra unui adăpost-gheretă construit de nemți într-un colț al grădinii. Sună telefonul.

— Am ceva important să vă comunic, spuse unul din interlocutorii mei obișnuiți. Ați putea să mă primiți într-o oră, două?

— S-a făcut.

— Atunci, o să trec pe la unsprezece.

La unsprezece, mașina militară a celui care îmi telefonase opri în fața casei. Mersei să deschid. Eram numai noi doi.

Celălalt nu-mi călcă pragul vastului atelier încă rău luminat.

— Generalul De Gaulle vă întreabă, în numele Franței, dacă vreți să-l ajutați.

Fraza era neobișnuită. Deși, la Londra, unul dintre primele discursuri ale generalului în fața ofițerilor fusese aproximativ acesta: „Domnilor, dumneavoastră vă cunoașteți datoria.” Și tonul era cam același.

— Nici nu mai încape vorbă, am răspuns.

— Dimineată am să vă comunic ora.

Îmi strînse mîna. Mașina, care întorsese, înconjură adăpostul și dispărea spre Sena.

Eram uimit. Nu tare: am înclinația să mă cred folositor...

...Fui introdus la ora exactă: hărți mari de stat major atîrnate pe pereți dădeau austerei încăperi o atmosferă de lucru. Generalul îmi făcu semn să mă așez în dreapta biroului său.

Păstrasem amintirea precisă a chipului său: prin 1943, Ravenel, pe atunci șeful grupărilor france, îmi arătase fotografia sa parașutată. Fotografie bust; noi nici nu știam că generalul De Gaulle este foarte înalt. Mă gîndisem la delegații stării a treia consternați atunci cînd au dat cu ochii prima oară de Ludovic XVI; pînă

în anul 1943 noi nu cunoscuserăm chipul omului sub al cărui nume luptam.

Nu-l descopeream, descopeream doar prin ceea ce nu se aseamăna cu fotografiile sale. Adevărata gură era ceva mai mică, mustața ceva mai neagră. Pînă și cinematograful, care transmite expresiile așa cum sînt în realitate; n-a transmis decît o dată privirea sa densă și copleșitoare: mult mai tîrziu, într-o convorbire cu Michel Droit, în care generalul privește camera de luat vederi și parcă îl privește pe fiecare spectator în parte.

— Mai întîi, trecutul, îmi spuse el.

Surprinzătoare introducere.

E destul de simplu, răspunsei. M-am angajat într-o bătălie pentru, să-i zicem, dreptate socială. Poate, mai precis: pentru a le da oamenilor ocazia de care aveau nevoie... Am fost președintele Comitetului mondial antifascist cu Romain Rolland și m-am dus împreună cu Gide să-i înmînez lui Hitler — care nu ne-a primit — protestul împotriva procesului lui Dimitrov și a celorlalți așa-zii incendiatori ai Reichstagului. A urmat apoi războiul din Spania și m-am dus să lupt acolo (...). Pe urmă a venit și războiul, cel adevărat. În sfîrșit, a urmat înfrîngerea și ca mulți alții, am ales Franța. Cînd m-am întors la Paris, Albert Camus m-a întrebat: „Va să zică va trebui într-o zi să alegem între Rusia și America?” Pentru mine alegerea nu e între Rusia și America, ci între Rusia și Franța. Dacă o Franță slabă se va afla în fața unei Rusii puternice, atunci nu mai cred o iotă din ceea ce credeam atunci cînd o Franță puternică se găsea dinaintea unei Uniuni Sovietice slabe. O Rusie slabă vrea fronturi populare, o Rusie puternică vrea democrații populare.

În domeniul istoriei, faptul de căpetenie din ultimii douăzeci de ani este, după mine, primatul națiunii. Însă deosebit de ceea ce a însemnat naționalismul: particularitate, nu superioritate. Victor Hugo, Michelet (Michelet care scrisese: „Franța este o persoană!”) credeau într-o Europă unită. În chestia aceasta Nietzsche a fost profet scriind: „Secolul XX va fi secolul războaielor naționale”. Ați auzit la Moscova **Internaționala**, domnule general?

— Nu se mai vorbea de ea.

— Eram acolo cînd imnul rusesc a devenit cîntecul festivităților. De cîteva săptămîni se puteau citi în *Pravda*, pentru întîia oară, cuvintele: patria noastră sovietică. Fiecare a înțeles. Și am înțeles că totul se petrecea ca și cum comunismul era mijlocul, în sfîrșit descoperit de Rusia, care să-i asigure în lume locul și gloria sa: o ortodoxie sau un panslavism care să reușească...

Mă privea fără asentiment nici fără dezacord, cu atenție...

— Aveți dreptate cînd spuneți că comunismul i-a îngăduit Rusiei să-și refacă armata...

— Și să se regăsească pe sine.

Am băgat de seamă că îl întrerupsesem, căci lăsa uneori lungi tăceri între frazele sale, însă își continua ideea.

— ...iar Asia nu se va regăsi pe sine, cum ziceți, decît regăsindu-și națiunile. Poate că monarhia franceză a murit la Rossbach... Dar continuați, vă rog...

— Churchill a scris că Clemenceau i s-a părut un om al Revoluției...

Clipei puțin din ochi, cu o expresie de confidență ironică pe care o regăseam adesea cînd venea vorba de istorie:

— Au tot spus despre asta, și încă foarte bine. Așa e. Ei au creat națiunea mobilizată, împotriva armatelor mercenare. Totul a căzut cînd celelalte națiuni au intrat ele însele în joc... Dar era împotriva lui Napoleon.

— Socotiți că Mirabeau ar fi salvat monarhia?

— Mirabeau a murit la timp. Cred că i-ar fi decepționat pe mulți — și s-ar fi decepționat pe el însuși...

În comparație cu șirul de ghilotinați, individualistul gata să trădeze Revoluția pentru ochii reginei și pentru ultimii oameni ai regelui, mort cu încetineală și noblețe după plecarea celor două fete din patul său, apăsarea ca un mare aventurier. Îi lipsea acea devoțiune ferventă pe care patria sau poporul o purtau tuturor celorlalți pînă în 9 Termidor. Citisem ceea ce generalul De Gaulle scrisese despre Hoche, și tocmai la el se gînde, poate pentru că și Hoche murise tot otrăvit:

„Hoche e o figură frumoasă. Oriunde este pus, el își îndeplinește îndatoririle... Și apoi, să convingi oamenii să se adune în jurul unei mese pentru a discuta înainte de-a se omorî între ei... Însă cînd l-au omorît, era pe drojdie...”

Îl privii întrebător. Zîmbi ironic:

— Dictatura...

— La eliberarea din Conciergerie, spusei, a trebuit să se dea în lături pentru a face loc unui nou prizonier: Saint-Just.

— O! Întotdeauna cei ce se întîlnesc sînt aceiași...

Saint-Just pe culoar, Josefina în cameră, mă gîndeam eu. El ridică arătătorul, așa cum făcuse cîteva minute înainte.

— Aici nu trebuie să vă înșelați: Franța nu mai vrea răzmeriță. A trecut vremea.

Am fost impresionat de neutralitatea tonului — același cu care ar fi vorbit și despre Imperiul roman. Intelectualii noștri trăiau cu pasiune o mitologie politică, iar armatele comunismului și-ale fascis-

mului încă se mai înfruntau. Pentru întâia oară descopeream că valori supreme pentru alții, dintre care mulți nu-i erau adversari, deveneau pentru el lucruri de mîna doua. Nu de mult răspunsese distrat expunerii ministrului Aprovizionării asupra bursei negre care obseda Parisul: „Ar trebui ca francezii să se hotărască să se ocupe și de alte lucruri decît de poveștile lor cu scrumbii afumate...” Era altceva decît Maria Antoaneta vorbind de cozonac.

După Consiliul de Miniștri, rămîneau împreună cu el, după obicei, pentru redactarea comunicatului. Într-o zi, pe cînd coboram amîndoi scara de marmură falsă a hotelului Matignon, generalul îmi spuse:

— Și acum, ce intenții aveți la Informații?

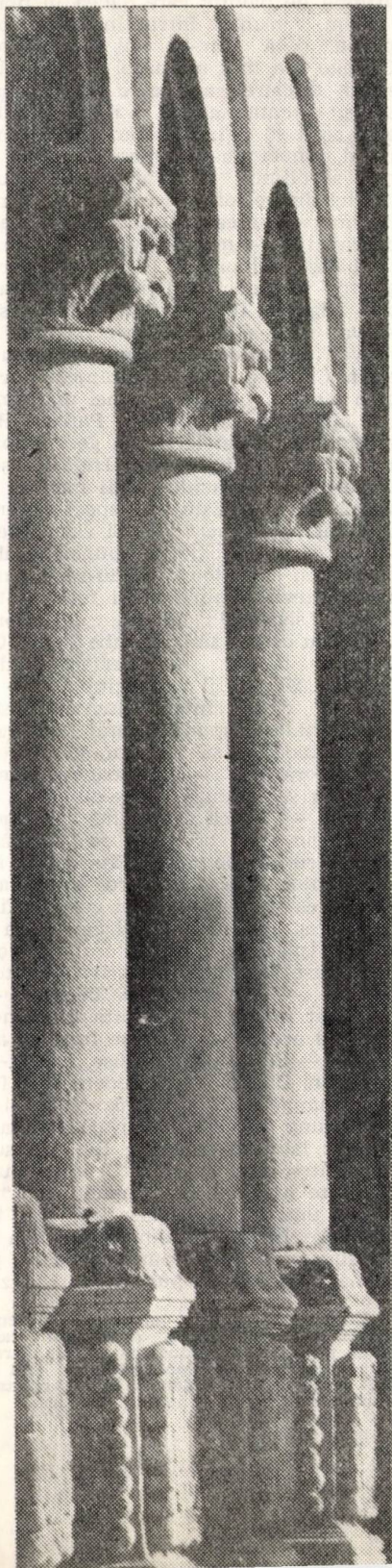
— Ministerul, domnule general, nu există. În șase săptămîni e gata.

— O să fiu plecat.

Acela a fost momentul în care, fără nici un motiv, am intuit că generalul de Gaulle nu mă chemase niciodată. Am primit confirmarea presupunerii mele cîțiva ani mai tîrziu. Am fost personajele unei intrigi ciudate, pe care el o presimțise fără îndoială cu mine. Mă gîndesc că atunci cînd mi s-a comunicat mie pretinsul său apel, i l-au comunicat și lui pe al meu, care nici el nu era real. Ceea ce ar explica și ciudățenia primei noastre întrevederi.

În românește de D.C.

trei sonete

liniște de toamnă

rare ce rare
liniștilele clipe
la câteva mii de ani
întilnite

strigățul către stele
ce murmurare ce împăcare
mai line decît singele
clătinat între două aripe

despre toate
cite se spun și cite
nu se mai spun

tăcute tăcute
dorm oasele mele
pe țeava de tun

doină de toamnă

invazie de scaune albe
în grădina pustie
le ține toamna-n aer
bulucite spre cimpie

un fel de judecată
cu oameni lipsă pe vecie
pentru n-o să se știe
ce grea vinovăție

neîmplinit mă simt
dator mă simt
și nu-n zadar

o bătrînă plîngînd
curățînd arborii
mă spoiește cu var

portret de toamnă

seara cum cade
cu crengi nemișcate
singelui stă mai aproape
în împăcare-l străbate

lume fără de umbre
fără crispare și greutate
razele lunii ce simple
bat numai dinspre eternitate

boabe de rouă curate
se-adună-ntr-un pumn de nisip
neauzit măsurîndu-mi prezentul

și-o nevăzută mînă cu-ncetul
de-a dreptul pe chip
îmi desenează portretul

GRIGORE HAGIU

DAVID VIÑAS

aplomb

Îi ziceam Chango, era fratele mai mic al tatălui meu, și în diminețile de vară făcea cu el exerciții de scrimă, în porticul Casei Vechi. Uneori câte o oră, în alte zile, mult mai mult. Se opreau cam la zece pași unul de celălalt, se salutau cu oarecare solemnitate înălțînd și coborînd săbiile, își zîmbeau ca doi camarazi vechi care își cunosc toate șiretlicurile, își puneau masca, apoi avansau cu grijă pînă se atingeau virfurile săbiilor. Chango era mai abil și căuta în permanență să-l prindă pe picior greșit, dar sabia tatălui meu nu-și pierdea nici o clipă linia rigidă. Chango se mișca schimbîndu-și locul și căuta să-i străpungă garda: în chintă sau contrînd el se amuza, în timp ce tatăl meu păstra o rigiditate în care părea că se închistase. Chango vorbea, vesta i se înnegrea de sudoare :

— O, Leandro, ce bine te ții ! Și din cînd în cînd izbucnea în ris, izbucniră în care părea că își comentează vesel vicleniile sau pararea bună a tatălui meu : „Acum la cap, Leonardo“ — spunea — „Să te văd cum scapi de asta !“. Tatăl meu era încăpățînat și ținea mult la amănunte : un pas înainte, altul, se oprea răsucindu-se cu un pas înapoi, el nu gîfîia și nici nu îl amuzau strigătele lui Chango, iar eu înclinam să cred că el voia să cîștige în ruptul capului. Și cînd Chango se retrăgea fîndînd, el îi devia sabia marcîndu-i o atingere netă în mijlocul pieptului. „Te-am atins !“ „M-ai atins“ recunoștea Chango și părea că aplaudă lovitură tatălui meu.

De nenumărate ori i-am văzut mergînd călare, tatăl meu pe „Kaiser“ și Chango pe un murg monumental : mergeau pînă la curtea mare din colț, sub niște sălcii, unde li se înșeau animalele ; tatăl meu cu niște cizme roșii și pîteni lungi, încît părea ca un cocoș, și o nuia cu care își lovea carîmbul ca și cum s-ar fi așîțat de unul singur. Chango își arunca pe umeri o scurtă de piele și, înainte de a urca, respira profund ca și cum s-ar fi scufundat în apă : „Mi-e foame — repeta — mi-e poftă de tocană, mi-e poftă de brînză, mi-e poftă de marmeladă de *batata*¹ și de femei

¹ batata — cartof dulce.

țifoase.“ Tatăl meu zicea : „— Ei, Chango asta este un apucat !“ După aceea încălecau în același timp și ieșeau galopînd pe drumul de pămînt care dădea în piață.

I-am văzut înfruntîndu-se pentru prima dată într-un colț al bibliotecii : Chango era mai mărunțel și se opri pe soclul ferestrei mari care atingea pămîntul și discuta agîtînd o mină rigidă, pe cînd cealaltă o ținea în buzunarul pantalonului, zmcîndu-și-o mereu în jos. Tatăl meu se plimba dintr-un colț în altul, în spațiul dintre sofa și casa de fier. Din cînd în cînd se oprea în fața oglinzii vechi și concave care-i mărea fața, își privea atent un obraz, și-l pipăia. Discutau despre Irigoyen² și generalul Uriburu. „— Dacă pe *don* Irigoyen îl dau afară acum, asta nu se va opri aici ; dumneavoastră habar n-aveți unde duce un asemenea lucru — se agita Chango. Să se aranjeze lucrurile prin alegeri. La urma urmei mai sînt patru ani pînă la alegeri. Patru.“ Repeta arătîndu-și degetele cu un gest țepăn de jucător de cărți „— Nici Irigoyen și nici alegerile — răspundea tatăl meu — ; nu-i vorba de asta. Este un aspect nesemnificativ al problemei.“ „— Și care este problema ?“ „— Problema, spunea tatăl meu pe un ton răbdător, oprindu-se din nou în fața oglinzii și pipăindu-și fața, este că întreg sistemul nu mai funcționează.“ „— Și cu ce vor să-l schimbe ?“ „— Cu un guvern tare.“ „— Perfect“, admitea Chango. Și cine îl va susține ?“ „— Noi“. „— Și cine sînteți dumneavoastră ?“ „— Armata, răspundea tatăl meu care în sfîrșit încetase să se mai pipăie căci îl durea obrazul.“ „— Dar Leandro, armata-i bună ca să alunge președinții — striga Chango — nu ca să susțină pe cineva !“

A cerut să vorbească cu maică-mea. Numai cu ea. De altfel, tata a fost numit interventor federal în nord. În sufragerie, așezați ea și Chango, ca și cum ar fi băut cafeaua și și-ar fi luat dulceața vara ; și-a anunțat plecarea spre Litoral : acolo era lume care se ridica împotriva dictatorului militar. „— Are să vă facă bucățele — l-a avertizat mama — nu uita că generalul Uriburu are să vă pună pe fugă cu avioanele.“ „— Să ne pună — zise, luîndu-și rămas bun, Chango — să vedem ce o fi.“

Și Chango s-a unit cu răzvrătiții și după cîțva timp am aflat doar că umbla prin munți : la nord de Entre Ríos, la sud de Corrientes, spre coasta Uruguayului.

„— Este un apucat Chango asta.“ comenta tata în după masa cînd s-a întors din nord însoțit de aghiotantul său și de un funcționar care purta ochelari prinși pe nas ; cineva i-a pus în față un ziar și

² Hipólito Irigoyen, om politic argentinian născut în Buenos Aires, (1852—1933), care l-a urmat pe Alem în conducerea partidului radical. Fost președinte al Republicii între anii 1916—1922. Reales în 1928 și doborît în 1930 printr-o revoluție condusă de generalul Uriburu.

el a rămas în picioare, citindu-l în mijlocul unei liniști generale.

„— Au stat în munți — continuă să vorbească — douăzeci de zile. I-au încercuit. I-au împușcat de sus.“ Apoi a început să ridă, lovind cu mina prima pagină a ziarului, murmurând: „— Noroc că lui Chango îi merge bine.“

Din Brazilia ne-a trimis o fotografie: era alături de șeful răzvrătiților și bea *mate*; ședea pe niște scaune de nuiele, purtau niște pălării albe și păreau foarte veseli. Pe fotografie a scris cu cerneală: „Acesta este stăpînul moșiei; cel mai bun prieten brazilian.“ Îl cheamă Getulio.“ Și o săgeată indica un om cu un cap disproportionat, care suridea blind și fuma o havană.

În anul următor mama s-a îmbolnăvit. Cel puțin asta mi s-a spus. Și în casă s-a hotărît să fiu un timp cu Chango. Locuia într-o pensiune din Bulevardul Mayo: două balcoane, vestiarul și lavoarul despărțite printr-o perdea. „Radicalismul de miine“, cartea lui Rojas, cu dedicație, și un pahar cu o proteză. Simbăta îl vizita o prietenă, cred că era profesoară de geografie la o școală normală; mă învăța capitalele Europei; Andorra. Monaco. Ungaria era un regat vacant, și la sfîrșit îmi făcea cadou niște ciocolățele cu figuri: Primo Carnera și podul din Brooklin au devenit favoriții mei. Ea mă mîngia repetînd: „— Nu ar trebui să-ți dau astea că ești cam urecheat“. O dată am trecut prin fața băii, ea înlăuntrul cînta imitînd pe Libertad Lamarque; pe un scaun un prosop și lenjerie de culoare neagră. Ușa era întredeschisă. Am preferat să o închid. În această epocă Chango m-a învățat unele versuri care sunau în felul următor: „Radicali cei ce mă auziți, din auditoriul prezent, unicul președinte este doctorul Irigoyen. Doar netoții nu bagă în seamă această chemare la fapte, și din această noapte jur să n-am o clipă astîmpăr pînă nu-l lichidez pe Uriburu.“ Eu l-am întrebat ce voia să spună „netoți“, el rîdea și îmi aranja cravata. „— Prietenii tatălui tău, Milito“.

Într-o seară m-a luat la teatrul Mayo: un edificiu pe care l-au dărîmat cînd au deschis bulevardul Nouă iulie. Avea loc o adunare a radicalilor; stalul și lojile erau tixite de oameni. El a fost desemnat să stea pe scenă cu alți conducători ai partidului său: au aranjat un rînd dublu de scaune și o masă pentru președintele adunării. Mi-au atras atenția un grup de femei care se instalaseră în loji și arborau o lozincă pe care scria: „Viitorul țării este în urne“. Acolo se vedea și capul de vulpe a prietenei lui Chango; cînd a zărit-o, a salutat-o scoțîndu-și pălăria, ea i-a trimis o bezea. Chango și-a mîngîiat bărbia și a rămas surîzînd. O fanfară a cîntat imnul iar în stal se striga: „Trăiască Irigoyen!“

Președintele partidului s-a ridicat în picioare ca să vorbească. Era un om corpulent, cu gesturi greoaie, peltic, își încrucișa brațele cînd îl aplaudau ca și cum ar fi așteptat liniștit ca să se termine. În această seară a repetat de multe ori cuvinte ca „Ignominia“, „Civilism“, și „Martín García“. La fiecare paragraf înghițea cu zgîrcenie din apă, strîmbîndu-se ca și cum ar fi fost acidă. Dar dintr-odată, deși părea totul regizat dinainte, dinspre loji se strigă: „— Lașii!“ Cineva a tras în stal, în timp ce mai mulți băieți cu harnașament de piele cafenie avansau spre scenă. Un tip cu o uniformă de tramvaist a vrut să-i oprească dar a alunecat sau l-au trîntit pe jos. S-au stins luminile. Au rămas aprinse numai cele care străluceau în culise. Chango m-a prins de umeri, m-a făcut să ingenunchez ca să mă pot ghemui în scoica suflorului și mi-a poruncit: „— Tu rămii aici.“ Apoi s-a întors către omul care prezidase adunarea și luîndu-l de braț i-a zis: „— Liniștește-te, Marcelo, nu mi te agita, eu te apăr la adică!“ Și cînd băieții aceia au năvălit pe scenă și-a dus mina la curea și le-a spus în bătaie de joc: „— De ce nu veniți drăgălașilor“. Și a scos cuțitul. „— Cuțitarule“ i-a strigat cel ce înainta. Pentru o clipă au rămas față în față într-o ușoară clătinare tremurătoare pînă cînd din stal au urcat cițiva cu revolverul și s-au năpustit peste cei cu cămăși cafenii

„— Te-ai speriat, Emilio?“ m-a întrebat. Cînd am ieșit m-a dus la o cafenea unde mi-a dat o înghețată. „— Nu“ l-am asigurat. „— Cum ți s-a părut vîrit acolo?“ „— Mirosea a soarece.“ „— Dar nu mi-a fost frică“, am insistat. „Cu vîrfurile linguriței, dintr-o parte mi-a furat un pic de înghețată pe care a savurat-o.“ „— Mîe da“ a spus.

În anul următor a cumpărat un ziar pentru ca să denunțe pe șeful partidului său. „— Marcelo acesta este un șarlatan“, repeta. Și articolul de fond pe care el însuși l-a redactat începea cu: „Astăzi, în Argentina anului 1933, șefii partidului de opoziție față de militarism trebuie să aibă carne de apostol și spirit de renunțare.“ Ziarul se numea „Repararea“ și au apărut vreo șapte numere.

Cînd a murit Irigoyen, am fost împreună, m-a dus în apartamentul prietenei lui, care locuia în Bulevardul Callao. Din balcon mi-a arătat acea coloană de oameni care avansau lent. Era plin de orgoliu cînd îmi arăta: „— Vezi Milo?“ „— Coloana ține de la Congres pînă în strada Cor-doba. Sîntem mulți radicali. Partidul cel mai mare din țară. Dar ne lipsește bărbății adevărați.“ Și și-a acoperit fața cu mina.

(Din romanul „Oameni călare.“)

Traducere de
DOINA MARIA PĂCURARIU

Eminescu

O mamma...

*O mamma, dolce mamma, dal buio degli anni
Col fremito di foglie a te tu mi richiami ;
Sopra la nera cripta del santo tuo sepolcro
Si scuotono l'acace d'autunno e di vento,
I rami s'urtan lievi, sussurran col tuo accento...
Sempre essi s'urteranno, tu dormirai per sempre.*

*Quando morrò, amore, non piangermi al capo ;
Dal sacro tiglio dolce tu spezzi un picciol ramo,
Al mio capezzale l'inumi dolcemente,
Sopra di esso cadan le stille dei tuoi occhi ;
La sentirò un dì ombreggiar la mia tomba...
Sempre grandirà l'ombra, io dormirò per sempre.*

*E se insieme il fato vorrà che noi spiriamo,
Non chiudan noi tra muri di triste cimitero.
Ci scavino la fossa a margine di fiume,
Ci mettano insieme nelle istessa bara ;
Tu mi sarai vicina al cuore in eterno...
Sempre piangerà l'acqua, noi dormiremo sempre.*

E se...

*E se i rami bussano ai vetri
E tremolano i pioppi,
Nella mia mente ti richiamo
E tu piano t'appressi.*

*E se gli astri splendono sul lago
Brillando nel profondo,
Il mio duol va addolcito
Il mio pensier, schiarito.*

*E se le nubi gravi vanno
E s'affaccia Selene,
Caro mi è tenerti
Nell'animo per sempre.*

Traducere de GEO VASILE

To the star

So far it is athwart the blue
To where yon star appears,
That for its light to reach our view
Has needed thousand years.

Maybe that ages gone it shed
Its glow, then languished in the skies,
Yet only now its rays have sped
Their journey to our eyes.

The icon of the star that died
Slowly the vault ascended ;
Time was ere it could first be spied,
We see now what is ended.

So it is when our love's aspire
Is hid beneath night's bowl,
The gleam of its extinguished fire
Enkindles yet our soul.

Drowsy Birds

Drowsy birds at even gliding,
Round about their nests alight,
In among the branches hiding...
Dear, good night !

Silence through the forest creeping,
Lullaby the river sighs ;
In the garden flowers sleeping...
Shut your eyes !

Glides the swan among the rushes
To its rest where moonlight gleams,
And the angels' whisper hushes...
Peaceful dreams !

O'er the sky stars without number,
On the earth a silver light ;
All is harmony and slumber...
Dear, good night !

Traducere de CORNELIU M. PO-
PESCU, elev, răpus la 4 martie 1977,
in noaptea cutremurului

ION CREANGĂ, un scriitor creat de Eminescu?

Dacă istoria literară începe să-l înregistreze pe Ion Creangă numai după 1875, când la primul contact cu Eminescu și *Junimea*¹, istoria limbii literare nu poate neglija, pentru explicarea limbii și stilului acestui mare scriitor începuturile literare, am zice, publicistice.

Din punct de vedere estetic și evident din punct de vedere lingvistic, avem de-a face cu două ipostaze distincte ale aceleiași scriitor: *Diaconul răzvrătit*, cum așa de plastic îl caracterizează G. Călinescu, și prietenul lui Eminescu, scriitorul. *Diaconul răzvrătit* e autorul unor articole interesante din punct de vedere publicistic și privite în contextul profesiei și mai ales al *relațiilor* sale de atunci, interesante ca limbă și preocupări. E vorba de trei articole: *Misiunea preotului la sate*, *Jezuitismul* și *Un glas în pustiu*.

Limba acestor articole nu se apropie nici pe departe de aceea a *poveștilor* publicate în *Convorbiri literare*, începând cu 1 oct. 1875 și nici nu constituie o tranziție între limba „suplicelor” lui către forurile bisericești din epoca 1859—1872 și limba producțiilor din perioada junimistă. Tranziția ar fi, am zice, numai un act de neglijență stilistică, în frazele în care mai apare câte un fragment din *oralitatea* lui Creangă, din stilul „avant la lettre” al *poveștilor*. În articole și „suplice”, *diaconul „răzvrătit”* se artificializează, se urbanizează, ocolește pitorescul, se intelectualizează neologistic, poate cu scopul de a avea același stil cu al șefilor ierarhici pe care-i solicită. Cam același stil îl au și lucrările sale pedagogice. O sumară anchetă lingvistică asupra acestor scrieri ne dovedește că „povestitorul” reproduce în scris limba școlastică pe care o deprinsese la Școala Normală *Vasile Lupu*, sub direcția lui Titu Maiorescu și mai înainte la Seminarul de la Școala sub direcția lui Filaret Scriban. Iată un grafic cronologic al neo-

logismelor: *formolnic* (formal) — 1859; *eliberez*, *onorabil*, *reprezintă*, *spiritual* — 1863; *arbitrar*, *grație*, *manieră* — 1865; *complet*, *disponibilitate*, *grad* — 1866; *decret*, *delegat*, *dresat*, *eroare*, *expediat*, *legalizat* — 1869; *competență*, *disciplină*, *energie*, *gelos*, *ilegal*, *onoare*, *promulgare*, *protest* — 1871; *clarical*, *coreg* (corijez), *declin* (renunț), *fantastic*, *fermitate*, *finire*, *francheță*, *incompatibil*, *incorijibil*, *modest*, *onest* etc. — 1872.

Misiunea preotului la sate (reprodus în *Columna lui Traian*, III, nr. 10, 1872), menține același limbaj cu termeni neologistici căutați, folosiți în publicistica timpului și mai ales apropiați de stilul administrativ. În fond este vorba de un articol profesional, didacticist, prin care Ion Creangă recomandă preotului să fie pentru sate și medic și învățător și judecător. Nu uită să precizeze că preotul trebuie să fie apropiat de copii, să îndemne pe părinți să-i trimită la școală, să deștepte în săteni „conștiința națională” și mai ales în comportări și aspect general, să fie politicos și să aibă o înfățișare plăcută etc. Articolul este paradoxal prin faptul că recomandă preotului să uzeze de o limbă populară, dar chiar autorul, el însuși preot, nu o face. Ne întâlnim cu aceeași limbă a „suplicelor”, găsindu-ne departe de limba și stilul *poveștilor*: *animă*, *bravez*, *carieră*, *conștiință*, *corrup*, *devotament*, *energie*, *exploarez*, *glorios*, *imparțial*, *inadmisibil*, *indispensabil*, *impresiune*, *investit* (îmbrăcat), *misiune*, *moralitate*, *narez*, *național*, *națiune*, *nobil*, *odios*, *profit*, *reformă*, *simpatie*, *simplicitate*, *sistem*, *solid*, *speculez* etc. O analiză a textului a făcut Vladimir Streinu în *Clasicii noștri*, 1943, p. 208, ajungând la concluzia că e un stil dictat de oportunitatea lucrării.

Jezuitismul (apărut în nr. 46, din 8 aprilie 1873 al aceleiași ziar) e o satiră publicistică adresată *jezuitismului* și *catolicismului* în genere. Și aici se menține limba cunoscută în articolul anterior: *absurd*, *decret*, *fine*, *maskă*, *monstru*, *ospitalieră*, *ridiculizat*, *tolerant* etc. Textul celui de al treilea articol nu ne este cunoscut decât după titlu.

¹ G. Călinescu nu consideră convingătoare afirmația lui Maiorescu că Ion Creangă a fost membru al *Junimii*, începând din 1871, deoarece procesele verbale de ședință nu-l amintesc, iar Creangă n-ar fi îndrăznit „așa de la sine să meargă într-o adunare așa de boierească”. (c.f. G. Călinescu, *Viața lui Ion Creangă*, Buc. 1938, p. 186).

Puse pe două coloane probele de limbă din aceste articole cu cele din povești dovedesc în mod evident progresul de care vorbeam. Se pune întrebarea cum s-a produs această puternică schimbare? Problema a mai fost discutată. Majoritatea comentatorilor explică ipotetic influența lui Eminescu, poetul fiind socotit factorul determinant al schimbării lui Creangă. Chiar un cercetător informat cum e Tudor Vianu, fără să mai amintim opiniile autorilor de manuale didactice, vorbește textual de această acțiune. „După mai multe mărturii ale vremii se pare că Eminescu este acela care decide pe Creangă să aștearnă pe hîrtie primele lui povești“ (*Ist. lit. rom. moderne*, în colab. p. 307).

Eminescu îl cunoaște pe Creangă, probabil în 1874, toamna (apud G. Călinescu), însă nu se împrietenesc decît în anul următor. Pe baza unui raport (nr. 202, Arh. st. fond Min. instr., dosar nr. 2825/1875, f. 30) al revizorului școlar M. Eminescu, datat 10 august 1875, Iași, se argumentează în mod curent că Eminescu și Creangă erau prieteni la acea dată și deci influența lui Eminescu este determinantă pentru începerea redactării poveștilor, schimbare care marchează apariția *scriitorului*. Într-adevăr, Eminescu ca revizor al județului Iași relevă activitatea unor dascăli printre care și Creangă, care ținuseră „prelegeri și convorbiri“ asupra „metodei de a propune diferite obiecte...“ Dl. V. Creangă învățător la școala de băieți nr. 2 din Păcurari...“ Eminescu îi scrie greșit numele, V în loc de I. Nu rezultă de aici că cei doi erau prieteni din 1874. De altfel și G. Călinescu fixează în 1874 numai apariția lui Eminescu la Iași, toamna, continuînd printr-o presupunere luată de mulți ca realitate, că Ion Creangă „îl văzu, fără îndoială, pe tînărul pletos“ (op. cit. p. 184). Dar mai departe adaugă: „dar curînd se cunoscură bine“, referindu-se la raportul revizoral amintit. Să deducem de aici că erau prieteni cînd Eminescu îi greșește chiar nu-

mele? Poetul nu-l putea cunoaște mai devreme de august 1875, și nici nu-l cunoștea bine. Am putea spune că se cunoșteau numai administrativ. Între august-octombrie s-au apropiat și Eminescu l-a adus la ședințele *Junimii*. Numai în această scurtă perioadă, de două luni, să fi scris Creangă primele sale povești cu o limbă așa de nouă față de cea din suplicile și articolele analizate sumar mai sus?

Nu cumva contactul lui Creangă cu Maiorescu, fiind mai vechi de 1875, contact formativ, incontestabil, să fi contribuit mai mult la această schimbare? Maiorescu ținea mult la Creangă, dovadă că-l numește în învățămînt în două rînduri, îi apreciază metoda pedagogică și i-o stimulează și probabil îl aduce și la *Junimea*, din 1871. Nu avem documente ci doar mărturisiri ca și în cazul modelării inițiale de către Eminescu a „scriitorului“ Creangă. Recent am găsit printre manuscrisele Bibliotecii universitare „M. Eminescu“ din Iași un manual de *Metodă specială a Aritmeticii*, autor Titu Maiorescu, manual copiat de Creangă din însărcinarea șefului *Junimii* (Mss. 150, datat 5/12 1864). În 1864 Creangă lua primul contact ca elev cu Maiorescu și chiar din primul an, se vede și din această însărcinare, îi atrăsese atenția. Nu cumva se poate porni și de aici pentru a dovedi relațiile lui Creangă cu *Junimea* chiar înainte de Eminescu? Cu siguranță că elevul lui Maiorescu citea „Convorbirile“, trăia deci în mediul lor.

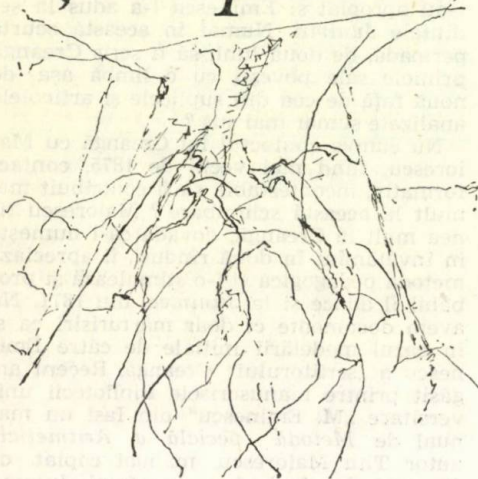
Într-o argumentare contextuală reiese că la contactul cu Eminescu, Creangă trecuse deja la seria *poveștilor*, Creangă povestitorul părăsise artificile publicistice și începuse să se transcrie așa cum era el, metodă a junimiștilor și nu numai a lui Eminescu. Și asupra lui Eminescu, într-o anumită privință, *Junimea* exercitase, direct și indirect aceeași influență. Eminescu a rămas uimit de această spontaneitate și de acest simț genial al limbii și, desigur, l-a cultivat pentru *Junimea*, dar Creangă depășise în acel moment ipostaza „publicistului“. Chiar atunci cînd Creangă scria articolele amintite, care constituie debutul său, el vorbea altfel, nu era învățătorul, intelectualul mediu, așa cum apare în ele, ci tîrănul de geniu care trăia în contextul lingvistic și etnografic al *poveștilor*. Ele l-au învățat să scrie. Eminescu îl descoperă pe Creangă, dar nu-l creează. Îndemnul lui Eminescu era cel mult de a publica, nu de a scrie. Din păcate manuscrisele lui Creangă nu sînt date pentru că s-ar putea vedea, în contextul celor arătate de noi, că sînt anterioare întîlnirii cu Eminescu. Contactul cu Maiorescu și deci cu *Junimea* era anterior și această mutație de ordin istoric literar nu prejudiciază cu nimic prietenia celor doi mari creatori. E o ipoteză ce ar trebui adîncită.

E. M.

Pictură de NINA STUPARU

șase poeme

Nerăbdare

E singură și cea mai tină
dintre tinere, puștoaica.
Cînd singurătatea vrea s-o dea afară din
casă

ea doar deschide fereastra.
Sub cartea de algebră
genunchii ei stau la pîndă; nici noaptea
nu dorm.

Tremură orașul de nerăbdare
pînă mîine, pînă cînd?
Ca-n alt octombrie
frunza bate-n fereastră
și va mai bate pînă noaptea tîrziu
cînd genunchii ei se joacă pe întuneric.

Poeme sociale

Un poet cunoscut
a mai scris o poezie despre
„cartofii din piață și marele public”.
De trei zile și trei nopți fără oprire
poemul acesta se recită aici.
La cîțiva kilometri de oraș
grădinarul nu aude nimic
dar coboară
pe sub pămînt
lîngă cîrțițe
și, cu palmele,
își rotunjește cartofii.

De ce

Cu tine vreau să vorbesc, Deceneu,
de ce ai tăiat viile acum două mii de ani?
de ce ai înjunghiat viile acum două mii
de ani?
De-atunci toate podgoriile sînt traumatizate
vinul tresare de frică în butoaie o dată
pe lună
în fiecare zi, de frică, își schimbă culoarea.
Bobul acela de strugure în care soarele
se făcea diamant roșu
diamant care taie în două, pentru o clipă,
toate ferestrele lumii
să intre aerul munților,
ce ai făcut cu bobul acela de strugure,
Deceneu?
Ochii tăi erau sacri, cugetul tău era sacru
dar
într-un ceas de beție, la masa zodiilor,
de beție, Deceneu,
cu alt vin, necunoscut pămîntenilor
ai retezat viile și cu ciorchinii aceia
vinovați
ai inventat hîrtia, betonul, bibliotecile,
cibernetica;
din toate acestea, să știi, uită-te bine,
vinul stă să curgă
vinul acela vechi de două mii de ani
și gurile noastre îl vor aștepta
inițiate.

Zece versuri despre Samarkand

Cu-n ochi la zidurile
Samarkandului
aşa am stat —
şi cu altul la femeia care trece
glorios tăind cu glezna
pepenii din piaţă.
Ca o lecţie de istorie
numai sextantul
din observatorul lui Ulugbek
privea totul cu un singur ochi.

Pieton

Cu-n ciine lingă mine care-a murit de
mult
şi cu un cer
deasupra capului
am doi prieteni care stau de pază.
De la-nceputul secolului proza curge pe
străzi
şi trotuare
cariază cimentul şi oxidează aurul.
De exemplu : după ce-mi perii hainele
de acel praf stelar
vetust
azi la prînz, măi Platon şi Aristotel,
haideţi la o ciorbă de burtă.

Reportaj în bibliotecă

Trece în fiecare zi către seară
prin librăriile şi bibliotecile oraşului
o femeie frumoasă.
Azi am văzut-o cum dansează printre cărţi
discret
„cu conştiinţa celei ce citeşte”.
Cu şoldul ei nu şterge nici un titlu
cu fiţa nu loveşte vreo idee
dar
tresar toţi autorii — morţi şi vii
şi-ar vrea să-şi scrie cărţile din nou

GEORGE ALBOIU

ADEVĂRATUL IOAN ALEXANDRU

Cele două selecţii de autor alcătuite de către Ioan Alexandru, (*Vina*, apărută la Editura Tineretului, în 1967 şi *Imne*, în colecţia : *Cele mai frumoase poezii*, a Editurii Albatros, în 1977), oferă cititorului o imagine incompletă asupra operei acestui poet, întrucît din primele volume (*Cum să vă spun*, 1964 ; *Viaţa deocamdată*, 1965 şi *Infernul discutabil*, 1966), sînt antologate numai acele piese care se încadrează noii estetici îmbrăţişate de autor, începînd din 1969, odată cu apariţia volumului *Vămile pustiei*. Îndeosebi, ultima selecţie, din 1977, este programatic alcătuită pe baza unei obţiuni imnice, conexate esteticii psalmice a sublimului — de preamărire a ceea ce se află dincolo de efemer...

O asemenea estetică se manifestă prin cultivarea unor valori dignitativ-teoretice (adevărul), etice (binele), şi estetice (frumosul şi sublimul), cu scopul de a realiza starea de catarsis (= purificare) de anumite dezechilibre existenţiale. Elementul cheie al unei asemenea poezii este iubirea („*l'Amor, che move il sole e l'altre stele*” — cum scria Dante, în încheierea *Paradisului*), cea mai aleasă iubire : „Mă umplu de miresme şi de har / Privindu-te iubita mea minune / Sînt răstignit în mine în extaz / Pătruns de-un Imn fără de nume” (*Extaz*). Este — în esenţă — vorba despre o iubire-năzuinţă : „Că mă iubeşti iubita mea iubire / Că te iubesc eu nu mai ştiu. / Iubirea mă numeşte Mire / Înger tîrziu şi străveziu. // Aprins-am candela în crini / Crinii albaştri în lumină / Şi-am început să cînt încet / În noaptea limpede şi lină” (*Iubire*). La o atît de aleasă iubire este invocată să participe întreaga natură : „Săltaţi coline şi munţii cei înalţi / Să îşi smerească frunţile-n ţărîină / Şi voi izvoare sărbătorească plecaţi / Către pustii cu toate din fîntînă // Nisipurile să se strîngă sul / Pustia sfîntă să se semeţească / Şi drum ca-n palmă curgă peste ea / Căci calcă soli cu veste nelumească” (*Aş fi ţărîină*).

Sentimentul sublimului se degajă la Ioan Alexandru din exteriorizarea unor insolite frămîntări intime, cum şi a unor întîmplări evenimentţiale, a unor stări sufleteşti de excepţie situate — cum arată Hegel — „deasupra oricărei exprimări cu ajutorul finitului” : „Adevăratul sublim — se spune în *Prelegerile de estetică* — trebuie să-l căutăm în faptul că, în general, întreaga lume creată se înfăţişează ca finită, mărginită, ca una ce nu subzistă prin ea însăşi...” (*op. cit.* vol. 1 al ediţiei rom. p. 383).

Starea poetică specifică poeziei imnice este cea extatică, plasată într-un spațiu aflat sub semnul peren al „luminii line-n luminie“, spațiu-boltă străjuit de privirea Pantocratorului. Cunoașterea unui asemenea spațiu coborîtor se însoțește de transformări lăuntrice fundamentale, determinînd o rupere de tot ce a însemnat experiența etică și estetică a primelor două stadii ale începuturilor: „Îndărăt urlă pustia și singele meu / Nu mai pot privi măștile oarbe / Ce-i hăitue pe muritori. Oriunde / Numai îndărăt nu“ (*Bucurie*). Cunoașterea unei alte realități corespunzătoare noului stadiu (denumită simbolic *Pustia* — *id est*: existența sub semnul unei trăiri de excepție) presupune nu numai mijloace noi de expresie, dar și o altă înțelegere a devenirii: „Cine-a fost lăsat în Pustie / Nu se mai poate întoarce / Pentru că în Pustie totul curge, / În Pustie totul stă, în Pustie / totul devine. Nu există început și sfîrșit“ (*Fluturi negri*).

O a doua experiență crucială este legată de sentimentul sublim al dăinuirii în spațiul mioritic — al cărui nucleu primordial nu mai este Pantocratorul, ci „casa părintească“ veghiată însă în mod simbolic de țintirim și șopotul izvorului (*id est*: încremenire eleatică și mișcare), veghind la rîndul ei devenirea (concepută coșbucian ca naștere, căsătorie și moarte) sub semnul tradițional al fecundelor repetări ciclice: „Așa sînt sărbătorile — și pruncii cresc / Și iarăși este toamnă peste lume / Și unii sînt și unii au pierit / Și unii par vestiți și unii-s fără nume // Și zilele și nopțile la rînd / Trec și se sting ușor ca o făclie / Și iarăși Paștele împăratești / Ne umplu casele de bucurie“ (*Casa părintească*).

Și aici (în spațiul mioritic) acționează tot iubirea ce „nvîrte lumea mai departe“ — concepută ca legătură cu strămoșii, cu datinele, cu istoria acestui neam răsărit din veac ca „o acropolă pe dealuri transilvane“ — unde „Înima lui Horia sub grîne / Capul lui Mihai în univers / Licăre drumul Patriei spre Mîine“ (*Imnul Albeii-Iulia*). În acest spațiu matrice, poetul se vrea „făclie limpede“, luminînd rînduiele cosmice și casnice ale devenirii „sub cerul sfînt“, mulțumind „pentru zăpezi și crini și pelicani / și busuioc și fluturi și uitare... Interpretată mioritic, extincția e asemenea unei line coborîri a înserării, ca o nuntire intrată în rînduiele de neclintit ale firii: „Și iată vine ziua și ceasul îl aud / Cînd voi fi dus de-aici fără de știre / Un vînt de răsărit în zori mă va lua / Cum ia lumină roua din potire“ (*Cununie*). Momentul final nu-i întuneacă bucuria (sugerată la modul hîlderlinian) pentru darurile ultimei veri — anotimp al plenitudinii vitale: „Ni s-a mai dat o vară pe pămînt / Strălucitoare sfîntă și senină / Zilele-s numai

ceruri și cuvînt / Și nopțile de aur pe colină“ (*Dar*). Trecerea definitivă va fi marcată de „rodul inimii ce nu dă spic / Decît un singur an pe veșnicie / Și fructul rar de cum s-a zămislit / Rămîne neștirbită mărturie“ (*Mărturie*) E vorba — în fond — de mărturia graiului sacru prin lanurile cărui Ioan Alexandru are meritul de a fi trudit ca să izgonească nălucile — făcînd astfel posibilă pentru urmași revelația existențială — așa cum s-a zămislit prin veacuri de istorie...

Aceste *năluci* la care se referă Ioan Alexandru nu pot fi întîlnite — ca realități poetice — în cele două selecții antologice la care ne-am referit. Ele aparțin primelor stadii existențiale (acum negate de către poet), total excluse din preocupările sale. Nu însă din cele ale cititorului! Ale istoriei literare! Ale esteticii!...

În vederea restabilirii adevărului, vom preciza că există în poezia lui Ioan Alexandru cel puțin două etape distincte: — una pe care o subsumăm esteticii generate de lupta contrariilor (ilustrată de primele trei volume amintite mai sus); — alta, subsumată esteticii sublimului izvorîită din armonia contrariilor (în volumele: *Vămile pustiei*, din 1969; *Imnele bucuriei*, 1973; *Imnele Transilvaniei*, 1976). În prima etapă, afinii cei mai apropiați ai poetului erau Hîlderlin și Al. Philippide, în cea de a doua — Rilke și Blaga...

În prima etapă, poetul năzuia spre realizarea completudinii etic-estetice, pe calea temerară a aventurii existențiale sub semnul dialectic al eternei curgeri, prin lupta împotriva nălucilor, a „ciuhelor bizare“, a tiparelor monotone, a inerției și înlemnirii (ca și Labiş), prin cultivarea deliberată a dezechilibrului — ca stare potențială de adevăr, bine și frumos. Ioan Alexandru (așa semna în această etapă) urmărea transformarea esteticii contrariilor (din primul stadiu), într-o etică a prezentului (al doilea stadiu), respingînd în acest sens toate tiparele erorii, ale uniformizării omorîtoare de elanuri, afirmîndu-se ca o conștiință obsedată de „nepuțința lumii“ de a-și depăși condiția printr-un act salvator, de regenerare totală...

În cea de-a doua etapă a creației sale, (începînd din 1969), atenția poetului va fi tot mai mult atrasă către izvoarele interioare ale ființei, prin a căror descătușare devine posibilă împăcarea contrariilor, completudinea sub semnul acelei armonii înfiorate „de miresme și de har“, de lumină lină a Logosului johanice, tămăduitor de înstrăinare și angoase...

Simbolul ilustrativ al primei etape era cel al Teribilului actor, înrudit cu cel al Cavalerului Tristei Figuri, înfruntînd plătitudinea și eroarea înrădăcinată în conștiințe... Gestul luciferic îi dezvăluia taina predestinării, acceptată cu tristețe și orgoliu, asemenea complexului oedipian — toate acestea într-o tratare modernă de elogiare

a existenței : „Chiar dacă drumul duce nicăieri, / chiar de nu-i drum și numai o eroare. / Eroarea însăși e un ce nebun / Cum vina mea mi-e stranie onoare“...

Celei de-a doua etape îi corespunde simbolul Marelui Preot, interpretat ca slujitor al „sfintelor cuvinte“ în templul graiului în care „e cuprins / pământ și cer și veac și cimitire“... Asemenea izvorului „cutremurat sub stelele de vară“, poetul presimte evanescența unor nelămurite înfiorări lăuntrice : „Nu dinafară-i zvon ce mă frământă / Nici din adâncuri, nici de sus / O umbră s-a desprins din slavă / Icoana ei în mine a apus“ (*Izvorul*). Menirea poetică și-o înțelege în a trudi „pe dealurile aspre și străbune“, cultivând lanurile graiului sacru, părintesc...

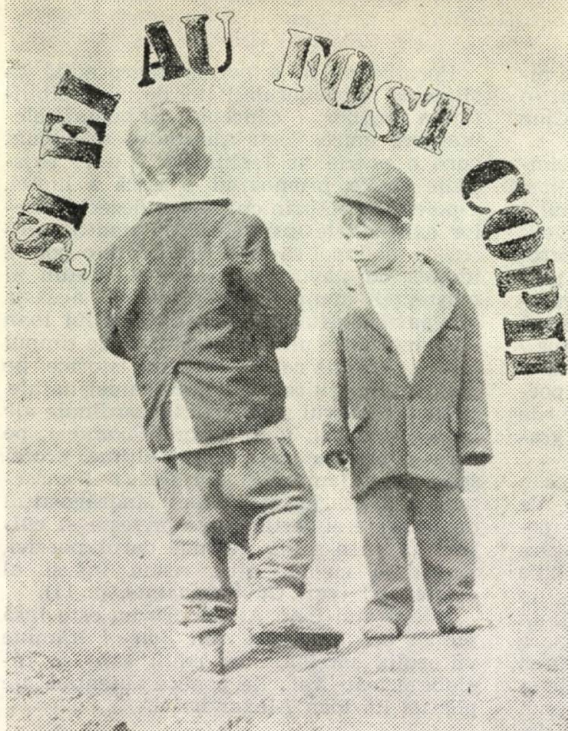
Dacă prima etapă a evoluției poetice a lui Ioan Alexandru cultiva starea de frondă eroic-polemică, de revoltă împotriva tribulațiilor devenirii, de respingere luciferică a Edenului cunoașterii pe linia ancestralei etici țărănești (întilnită și în poezia lui Coșbuc, Goga sau Beniuc), în cea de-a doua poetul își impune cenzura „luminilor triadelor dintii“, prin cultivarea de aspect imnic a bucuriei primordiale a luminii ce a precedat geneza, pe linia unui modern ortodoxism autohton nimbant deopotrivă de păgînismul bucolic virgilian, dar și de extazurile rilkeene...

Pornind de la o poezie interpretată ca stare de imponderabilitate, de ireversibilitate a trăirilor — concepute ca bucurii elementare unice, Ioan Alexandru a evoluat spre o poezie de legitimare a unei existențe eroice, promovind o etică a luptei, a polemosului, prin cultivarea dezechilibrelor existențiale (primele două stadii), pentru ca mai apoi să facă saltul spre o poezie imnică de slăvire a unui nou stadiu al existenței, luminat deopotrivă (și aceasta e o particularitate specifică liricii lui Ioan Alexandru din ultima etapă) atât de timpul sacru, cât și de cel al devenirii istorice pe plaiurile mioritice ale Transilvaniei natale. Eroicul și sacralul sînt virtuțile cardinale ale poeziei mai noi a lui Ioan Alexandru, pe care — prefațatoarea ediției ultime, profesoara Zoe Dumitrescu-Buşulenga îl caracterizează cu justete drept „îndrăgostitul de puritate și jertfă, care privește și cultivă ca pe o sacră misiune darul poeziei, investirea cu cuvîntul, rostul însuși al existenței“ (vezi *Cuvînt înainte*, p. 11).

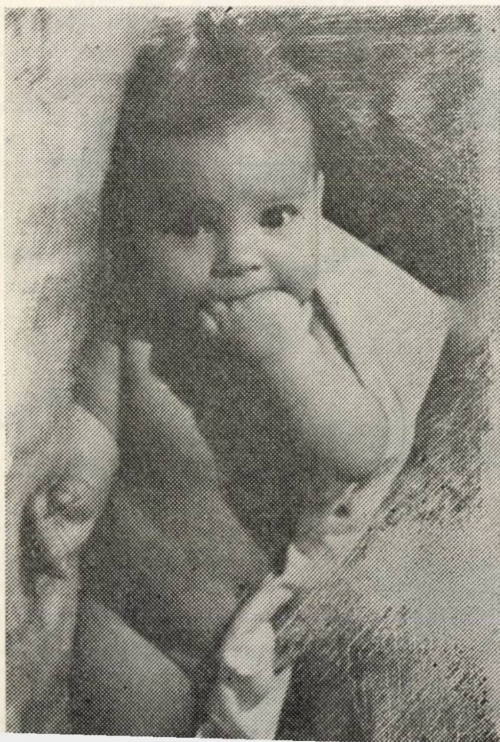
Adevăratul Ioan Alexandru nu este însă numai cel al etapei din *Imne!* Rămîne viitorului sarcina unei ediții care să înglobeze toate valorile poetice autentice ale poeziei lui Ioan Alexandru !...

SIMION BĂRBULESCU

Vă dați seama? Acesta este temutul croniciar, rafinatul stilist, irezistibilul cozeur, „marele dur“ (1,84 m, plus minus 100 Kg), fabricantul de metafore, idolul Real Giuleștilor, dușmanul doamnei (babei) UTA. Are 5 luni și zece ore dar circulă singur și-și mușcă mîna să nu vorbească. Se duce să scrie... Se numește Trifan, Decebal, Fănică și se pronunță : **Fănuș Neagu**

O domniță din „Țara fetelor“ vine să ne ofere un buchet de flori. E o sfidare acest fel de-a-și ține mîna în șold? Un avertisment?

Văzîndu-i chipul, aerul de fină melancolie, expresia deschisă și nealterată a feței cineva a exclamat : „aceasta este **Maria Banuș** !“ Avea dreptate.

Elevul delicat ca un crin este prietenul meu. Are în buzunar timbre cu capete de voievozi și fluturi presăți în polen. Mi-a arătat într-o zi un „ierbar de nervi“ și de atunci nu mai știu cum să-l iubesc. El semnează pe petale **Gheorghe Tomozei** și petalele emit parfum.

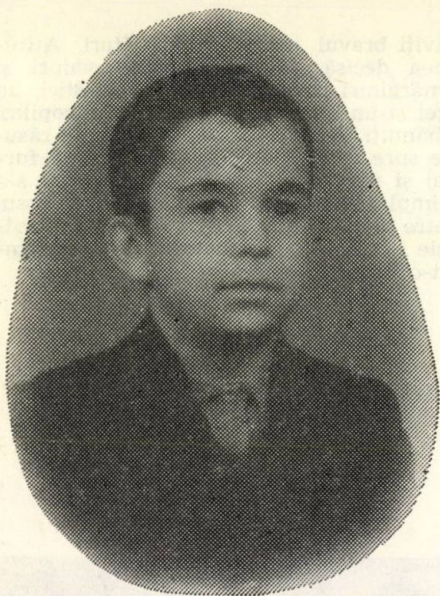
Fiecare copil are o stea. Am cunoscut unul care credea în „stelele fixe”. Într-o noapte, vrînd să-și ia steaua din colțul ei de cer, a uitat să se mai întoarcă în Bihor unde s-ar fi vrut simplu cioban. Umblă, de atunci prin „fumul” marilor orașe și semnează poeme cu nume de arhanghel și piatră : **Gheorghe Pituț**.

Priviți bravul marinar de alături. Atitudinea decisă, fundalul imitînd valuri și nemărginiri marine. Alături, domestici, un câțel și-un iepuraș fac pandant la copilaș. Il bănuieți, desigur, urcînd pe frînghii răsu-cite spre virfuri de catarg înfruntînd fur-tuni și uragane. Nu știm sigur dacă i s-a întîmplat. Născut la Constanța, în repaosul dintre două vocale, a scris o carte de navi-gație — „Blănurile oceanelor” — și-a sem-nat-o **Virgil Teodorescu**.

O poză la scara 1/1... Lipsesc garoafele, o carte despre tigrii neastîmpărați și un pian rătăcit într-o cameră albă. După cum vedeți, perlele au fost și vor rămîne la modă. **Nina Cassian** ne-o dovedește.

Cine-ar fi bănuît vreodată că acest puști cu aer serafic și rural, melancolic și distrat va trece oceanul, va conduce o casă de filme și va scrie cărți despre Dracula în numele lui **Corneliu Leu** ?

Nu-i așa că dînsul are deja un aer ușor... milităros ? Ceva de comandant încă nedeclarat ? Plecînd de la această simplă masă a traversat două fronturi și o moarte și de atunci, **Laurențiu Fulga** ne privește cu Fascinația marilor mirări. Veleitățile de comandant i-au rămas spre fericirea noastră.

Bascul e alb și poza veche. Aer de pamfletar, statură potrivită. Vervă, umor și alături sora lui. Bănuim că știți despre cine este vorba. Iertare, ar zice **Ion Băieșu**, dar eu sînt. Adică... eu eram.

Cireșari din toate părțile țării, aveți încredere în floarea voastră imaculată. Părintele vostru, oricît n-ați crede, a fost și el elev și încă unul bun. Stătea în bancă, disciplinat și răspundea prezent cînd profesorul pronunța numele de **Constantin Chiriță**.

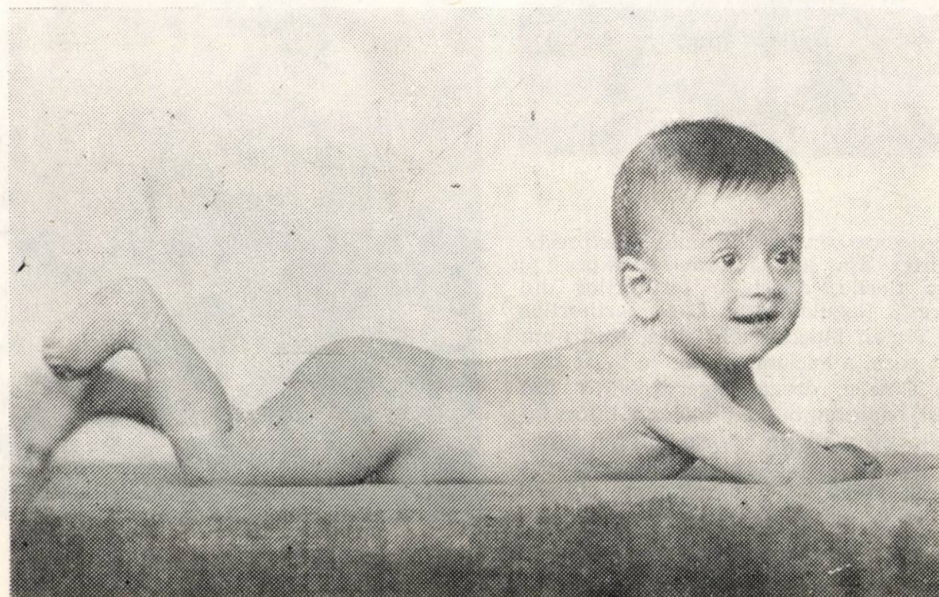

Veți zice : ce simpatică domnișoară ! De fapt, el este un domnișor. Un cocon. Atins de înger. Cu aripa ! Suav și mirat și frumos și blind și poet din fașă. Cum, altfel, a și rămas înspăimântat de „măreția frigului“ **Nichita Stănescu.**

Priviți ce linie, ce aer de independență totală, ce personalitate ! Se pare că **Arnold Hauser** iubea de mic canarii și canarii i-au cîntat pînă s-a făcut de aproape doi metri. Nu știm din ce e confecționată canapeaua. Oricum, ceva solid !

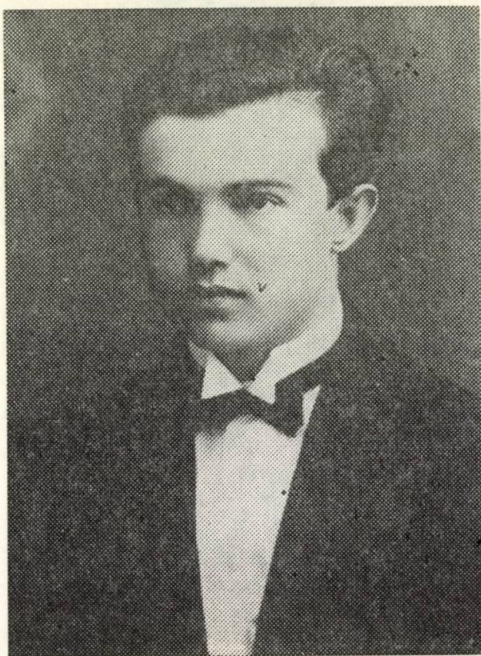
Zulufi și-o codiță rebelă, năsturei de sîdef și-o docilitate frapantă. Să se fi numit „Miruna“ această mică domnișoară care astăzi se iscălește **Cella Serghi ?...**

Ce inocență, ce volănașe, ce bucle! O fetiță coborită din „Castelul vrăjitoarelor“ La spate ține un stilou. Astăzi fumează „Tutun de Macedonia“ și iscălește **Maria Luiza Cristescu**. Se piaptână mult mai modern...

Acest ingeraș sînt eu! Frumos și expresiv. De altfel, așa am și rămas: expresiv! Iubesc florile, Asociația scriitorilor din București, Regulamentul Casei scriitorilor și pe Traian Iancu. Soția mea, cînd i-am arătat poza, a exclamat: vai, ce băiat frumos! Cine e, dragă, îngerul ăsta? Am roșit și, neputînd biigui nimic, am întors fotografia pe care un istoric literar (nu-i spun numele) a caligrafiat citeț: **Mircea Micu** la vîrsta cînd a publicat „Dracul verde“.

Deoarece în satul de baștină n-aveau fotograf, maestrul **Mihai Beniuc** ne-a dat o poză făcută la Arad de pe vremea cînd era licean, fecior de pe Crișuri, la Moise Nicoară și se pregătea să scrie despre „psihologia peștilor“.

Discurs pronunțat de Buffon

în ziua recepției sale

la Academia franceză

Domnilor,

Onoarea de a mă chema în mijlocul dumneavoastră mă copleșește; dar gloria nu este un merit decît în măsura în care ești demn de ea și nu pot crede că acele cîteva Eseuri scrise fără măiestrie și fără nici o altă podoabă decît cea a Naturii, ajung, ca să îndrăznesc, să iau loc printre Maestrii artei, printre eminenții oameni ce reprezintă aici splendoarea literară a Franței, și ale căror nume, celebrate astăzi prin vocea Națiunilor, vor răsună pline de strălucire și în gura celor mai îndepărtați urmași ai noștri. Domnilor, altele au fost motivele pentru care v-ați îndreptat privirile asupra mea; ați vrut să dați ilustrei Societăți din care am onoarea să fac parte de mult timp, un nou semn de prețuire: recunoștința mea, deși împărțită, nu este din această pricină, mai puțin vie. Dar cum să-mi îndeplinesc datoria pe care această onoare mi-o impune astăzi? Domnilor, nu pot să vă ofer decît propriul dumneavoastră bun: cîteva idei despre stil, ce mi le-au inspirat lucrările dumneavoastră; s-au născut citindu-vă, admirindu-vă, și supunîndu-le inteligențelor dumneavoastră ele vor avea de cîștigat.

În toate timpurile au existat oameni care au știut să-i domine pe ceilalți prin puterea cuvîntului. Și totuși s-a scris și s-a vorbit bine numai în secolele luminate de rațiune. Ade-vărata elocință presupune exersarea talentului și cultivarea spiritului. Ea este cu totul diferită de acea ușurință naturală de a vorbi, ce nu e decît un talent, o calitate acordată tuturor celor înzestrați cu pasiuni puternice, cu simțuri subtile și cu o imaginație promptă. Acești oameni simt cu intensitate, sufăr și o arată cu putere; și printr-o impresie pur mecanică, transmit celorlalți entuziasmul și afectele lor. Corpul vorbește altui corp; toate mișcările, toate semnele concură și servesc aceluiași scop. De ce este nevoie pentru a impresiona și atrage mulțimea? De ce este nevoie pentru a zgudui și a convinge majoritatea celorlalți oameni? De un ton plin de energie și patetic, de gesturi expresive și frecvente, de multe cuvinte rostite repede și sonor. Dar pentru numărul mic al celor dotați cu minte clară, gust subtil și simțuri alese, cum sînteți dumneavoastră, Domnilor, nu are importanță tonul, gesturile și sunetul van al vorbelor; trebuie să existe substanță, gîndire, argumente; trebuie să știi a le prezenta, a le nuanța, a le ordona: nu este de-ajuns să lovești auzul și să ocupi privirile; trebuie să înfrunzi asupra sufletului și să miști inima vorbind spiritului.

Stilul nu reprezintă decît ordinea și mișcarea ce se dă ideilor. Dacă se înlănțuie, dacă se leagă strîns între ele, stilul devine ferm, nervos și concis; dacă se lasă a se înșirui lent și nu se leagă decît prin mijlocirea cuvintelor, oricît de elegante ar fi, stilul va fi difuz, lenș și monoton.

Dar înainte de a căuta ordinea în care se vor prezenta ideile, trebuie făcut un alt plan, mai general și mai fix, unde nu trebuie să intre decît opiniile cele mai importante și ideile esențiale: un subiect va fi circumscris și i se va cunoaște întinderea, numai însemnîndu-le locul în acest prim plan; se vor putea stabili cu justete intervalele ce separă ideile principale, și apoi vor naște ideile accesorii și de legătură care vor servi la umplerea acestor intervale. Prin forța talentului, toate ideile generale și particulare i se vor reprezenta sub adevăratul lor chip; printr-o mare putere de discernămint el va deosebi gîndurile sterile de ideile fecunde; prin agerimea ce o dă marea deprindere de a scrie, el va simți dinainte care va fi rodul tuturor acestor operațiuni ale spiritului. Cînd subiectul este vast sau complicat arareori poate fi cuprins dintr-o singură privire, sau pătruns în întregime printr-un singur și prim efort al spiritului; și chiar după multă gîndire, rar se pot sesiza toate raporturile. Nu se poate spune niciodată că ai lucrat prea mult; este chiar singurul mijloc de a-ți întări, extinde și eleva ideile: cu cît le vei da prin meditație mai multă substanță și forță cu atît mai ușor va fi apoi a le realiza prin expresie.

Acest plan nu este încă stilul, dar stă la baza lui; îl susține, îl dirijează, îi conduce mișcarea și îl supune unor legi; fără acesta chiar și cel mai bun scriitor se pierde, pana îi merge fără călăuză și aruncă la întîmplare fraze lipsite de reguli și imagini discordante. Oricît de strălucitoare ar fi culorile ce le folosește, oricît de frumoase ar fi detaliile fie că întregul va impresiona, sau nu se va face de ajuns simțit, lucrarea nu va fi riguros construită; și admirînd spiritul autorului îl vom putea suspecta de lipsă de talent. Din această cauză cei ce scriu cum vorbesc,

deși pot vorbi foarte bine, scriu prost; cei ce se lasă furați de prima scînteiere a imaginației adoptă un ton pe care nu-l pot susține; cei ce se tem să-și piardă ideile răzlețe, trecătoare și scriu din cînd în cînd fragmente izolate, nu le pot uni niciodată fără tranziții forțate; într-un cuvînt există atîtea lucruri făcute din piese dispartate și atît de puține sînt unitare dintr-o primă inspirație.

Și totuși orice subiect este unul, și oricît de vast ar fi poate fi cuprins într-un singur discurs; interperile, pauzele, acțiunile n-ar trebui folosite decît atunci cînd sînt tratate subiecte diferite; sau cînd avînd de vorbit despre lucruri importante, spinoase sau foarte deosebite, mersul gîndirii este interupt de mulțimea piedicilor și strîmtoare de necesitatea împrejurărilor¹: altfel, marelă număr de diviziuni departe de a face ca o lucrare să fie mai temeinică, strică unitatea ansamblului; cînd o privești cartea pare mai clară, dar proiectul urmărit de autor rămîne obscur; el nu poate să impresioneze spiritul lectorului și nici chiar să se facă simțit decît prin continuitatea și înălțuirea armonică a ideilor, printr-o dezvoltare succesivă, o gradație susținută și o mișcare uniformă a lor, pe care orice întrerupere o distruge sau o face să lincezească.

De ce oare operele Naturii sînt atît de perfecte? pentru că fiecare lucrare a ei este un tot și pentru că ea lucrează după un plan etern de la care nu se abate niciodată: ea își pregătește în liniște germinii roadelor sale; ea schițează printr-un act unic forma primitivă a oricărei ființe vii; o dezvoltă și o perfecționează printr-o mișcare continuă și într-un timp dinainte hotărît. Opera ne pune în mirare, dar ceea ce trebuie să ne uimească adînc este amprenta divină ale cărei trăsături le poartă. Spiritul uman nu poate să creeze nimic numai prin sine, el nu va procrea decît după ce a fost fecundat prin experiență și meditație; cunoștințele sale sînt germinii roadelor sale; dar, dacă în mersul și lucrarea sa spiritul uman imită Natura, dacă se înalță prin contemplare pînă la adevărurile cele mai sublimе, dacă le reunește, le înălțuie și face din ele un tot, și prin gîndire un sistem, el va așeza pe temelii de neclintit, monumente nepieritoare.

Un om de litere se simte încurcat și nu știe cum să înceapă a scrie dacă nu și-a făcut un plan și n-a meditat îndeajuns asupra subiectului: îi vin în minte, în același timp, un mare număr de idei; și pentru că înainte nici nu le-a comparat, nici nu le-a subordonat, nimic nu-l determină a le prefera pe unele altora; rămîne deci într-o mare nedumerire. Dar cînd își va fi făcut un plan, cînd își va fi adunat și pus în ordine toate ideile esențiale referitoare la subiectul său, va zări cu ușurință clipa cînd trebuie să pună mina pe pană, va simți momentul de maturitate al rodului spiritului său, va fi grăbit a-i da naștere, și scriind nu va avea decît plăcere: ideile se vor urma cu ușurință și stilul va fi natural și firesc; căldura se va naște din această bucurie, se va răspîndi în întreaga operă și va da viață fiecărei expresii; totul se va însufleși tot mai mult; tonul va deveni elevat, obiectele vor prinde culoare; iar simțirea unindu-se cu lumina rațiunii, o va întări, o va face să ia amploare și să treacă de la ceea ce s-a spus la ceea ce urmează să se spună, și stilul va deveni interesant și luminos.

Nimic nu se opune mai mult căldurii stilului decît dorința de a pune pretutindeni expresii stridente; nimic nu e mai potrivnic clarității ce trebuie să ducă la unitatea operei și să se răspîndească uniform într-o scriere, decît aceste scînteieri ce nu apar decît izbind cuvintele unele contra altora, și, care ne impresionează cîteva clipe pentru ca apoi să ne scufunde în tenebre. Sînt idei ce nu strălucesc decît prin antinomie: nu se prezintă decît o latură a obiectului și se pun în umbră toate celelalte fețe ale sale; și, de obicei, această latură aleasă este un vîrf, un unghi pe care spiritul îl dezvoltă într-atîta, încît îl îndepărtează și mai mult de fețele importante din perspectiva cărora bunul simț are obiceiul de a considera lucrurile.

Nimic nu este încă mai potrivnic adevăratei elocințe decît folosirea acelor cugetări prețioase și căutarea ideilor ușoare, suple, fără consistență, și care, precum o foaie de metal bătut, nu capătă strălucire decît pierzînd din soliditate; de aceea cu cît o scriere va cuprinde mai multe idei minore și scilpitoare, cu atît va avea mai puțin nerv, claritate, căldură și stil; cu condiția ca acest stil să nu reprezinte însuși fondul subiectului și ca scriitorul să nu fi avut alt obiect decît însăși gluma: în acest caz arta de a spune lucruri minore devine poate chiar mai dificilă decît arta de a expune idei mari.

Nimic nu e mai potrivnic frumosului natural decît chinul de a exprima lucruri obișnuite sau comune într-un fel neobișnuit și prețios; nimic nu degradează mai mult scriitorul. Departе de a-l admira, îl deplingi că și-a pierdut atîta timp ca să facă noi combinații de vocabule și să nu spună decît ceea ce spune toată lumea. În acest păcat cad spiritele, cultivate dar sterile; ele dispun de cuvinte din belșug, dar nu și de idei; lucrează asupra cuvintelor și își închipuie că au combinat idei pentru că au aranjat fraze și că au purificat limbajul, cînd de fapt l-au corupt abătînd sensul înțelesurilor. Acești scriitori n-au deloc stil, sau dacă vreți n-au decît umbra lui. Stilul trebuie să înscrie idei; acești scriitori nu știu decît să traseze cuvinte.

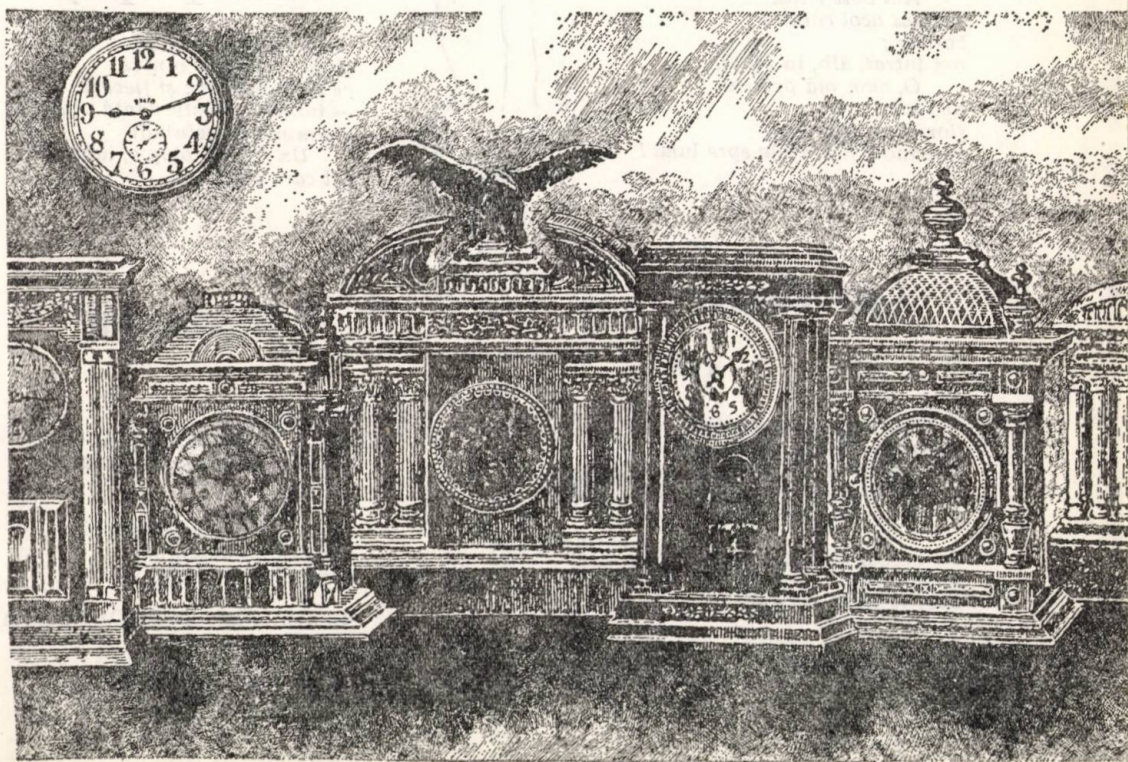
Așadar, pentru a scrie bine, trebuie să stăpînești foarte bine subiectul; trebuie să reflectezi la el îndeajuns pentru a vedea clar care a ordinea ideilor, pentru a le așeza într-o suită, într-un lanț continuu, unde fiecare verigă să reprezinte o idee; și, odată luată în mină pînă, să o conduci treptat după acest prim plan, fără a-i permite să se abată de la el, fără a insista prea mult asupra anumitor părți și fără a-i da altă dezvoltare decît cea determinată de spațiul ce

¹ În cele spuse aici, aveam în vedere cartea *Spiritul legilor*, lucrare minunată în ceea ce privește fondul și căreia nu i se poate face alt reproș decît acela că are prea multe secțiuni.

trebuie să-l ocupe. În aceasta constă severitatea stilului, în acest fel se va realiza unitatea și vioiciunea lui, și acest mod de a lucra va fi de-ajuns pentru a exprima precis și simplu, egal și limpede, viu și cursiv. Dacă la această primă regulă, dictată de talent, se adaugă delicatețea și bunul gust, o anumită grijă în alegerea expresiilor, atenție în a nu denumi lucrurile decât prin termenii cei mai generali, stilul va avea noblețe. Dacă la aceasta se mai adaugă și o oarecare neîncredere față de primul imbold, un oarecare dispreț față de ceea ce nu este decât strălucire, o repulsie constantă față de echivoc și față de vorba de spirit, stilul va avea gravitate și chiar măreție. În sfârșit, dacă scrii așa cum gîndești, dacă ești convins de ceea ce vrei să convingi pe alții, această sinceritate față de sine, face ca stilul să le apară celorlalți conform bunei cuvințe și adevărului, face ca stilul să impresioneze cu condiția ca această deplină convingere interioară să nu se arate printr-un entuziasm prea puternic și pretutindeni să fie mai multă candoare decât siguranță și mai multă rațiune decât căldură. Astfel, citindu-vă, mi se părea Domnilor, că îmi vorbiți; că mă instruiți: sufletul meu ce absorbea cu aviditate aceste oracole de înțelepciune voia să prindă aripi și dorea să se înalțe pînă la dumneavoastră; eforturi vane! Regulile, spuneți încă, nu pot înlocui geniul; dacă acesta lipsește, ele vor fi inutile. A scrie bine înseamnă a gîndi bine, a simți adevărat și a reda bine, înseamnă a avea, în același timp, spirit, suflet și bun gust; stilul presupune îmbinarea și exercitarea tuturor facultăților intelectuale; ideile singure formează fondul stilului, armonia cuvintelor nu reprezintă decât un accesoriu ce nu depinde decât de ascuțimea simțurilor; e de-ajuns să ai auzul dezvoltat ca să eviți disonanțele și să-l fi exercitat și perfecționat prin citirea Poetilor și a Oratorilor, pentru ca în mod mecanic să fi îndemnat la imitarea cadenței poetice și a turniurilor oratorilor. Or, imitarea n-a creat niciodată nimic, de aceea această armonie a cuvintelor nu formează nici fondul și nici tonul stilului și poate fi înfîlțită adeseori în scrieri lipsite de idei.

Tonul nu este decât potrivirea stilului cu natura subiectului; el nu trebuie să fie nici odată forțat; se va naște în mod natural din însuși fondul subiectului și va depinde în mare măsură de gradul de generalitate al ideilor. Dacă te-ai ridicat pînă la ideile cele mai generale, dacă subiectul în sine este înalt, tonul va părea că se ridică și el pînă la aceeași înălțime; și, menținîndu-l la fel de elevat, talentul va fi de-ajuns ca să pună fiecare lucru într-o puternică lumină; dacă se poate adăuga la energia desenului frumusețea coloritului, dacă, într-un cuvînt, poți reprezenta fiecare idee printr-o imagine vie și desăvîrșită, și să formezi din fiecare suită de idei un tablou armonios și mișcător, tonul nu va fi numai elevat, ci va fi sublim.

Aici, Domnilor, lucrul făcut valorează mai mult decât regulile; exemplele ne vor învăța mai mult decât preceptele; dar cum nu îmi este îngăduit să citez paginile sublime, ce, atît de des, citindu-vă Operele, m-au emoționat profund, sînt silit să mă mărginesc la unele reflecții. Operele bine scrise vor fi singurele ce vor rămîne posterității: cantitatea cunoștințelor, ciudățenia faptelor și chiar noutatea descoperirii lor nu sînt o garanție sigură a nemuririi; dacă operele ce le conțin nu repetă decât lucruri mărunte, dacă sînt scrise fără gust, fără noblețe și fără talent, ele vor pieri, pentru că faptele, cunoștințele și descoperirile se pierd cu ușurință; se împrumută

și chiar câștigă însă când sînt introduse în opere prin mîini mai destoinice. Dar dacă aceste lucruri sînt în afara omului, stilul este omul însuși. Stilul nu poate fi deci nici furat, nici luat, nici schimbat: dacă este elevat, nobil, sublim, autorul va fi la fel de admirat în toate timpurile; căci numai adevărul este durabil și chiar veșnic. Or, un stil frumos nu este astfel decît prin numărul nesfîrșit de adevăruri ce le exprimă. Toate frumusețile intelectuale ce se află aici, toate raporturile din care e compus, sînt tot atîtea adevăruri la fel de utile și poate chiar mai prețioase pentru spiritul uman decît cele ce pot alcătui fondul subiectului.

Sublimul nu poate fi aflat decît în subiectele înalte. Poezia, istoria și filosofia au toate același obiect, și anume un obiect foarte înalt: Omul și Natura. Filosofia descrie și reflectă Natura; poezia o pictează și o înfrumusețează; ea îi portretizează de asemenea pe oameni, îi arată mai puternici, îi ridică în slăvi, creează eroi și zei; istoria îl prezintă numai pe om și numai așa cum este; de aceea tonul istoricului nu va deveni sublim decît atunci cînd el va face portretul celor mai mari oameni, cînd va expune cele mai mari fapte, cele mai mari mișcări, cele mai mari revoluții, și pretutindeni va fi de-ajuns să fie majestuos și grav. Tonul Filozofului va putea fi sublim ori de cîte ori va vorbi despre legile Naturii, despre ființe în general, despre spațiu, despre materie, despre mișcare și timp, despre suflet, despre spiritul uman, despre sentimente și despre pasiuni; în rest, va fi de-ajuns să fie nobil și elevat. Dar stilul Oratorului și al Poetului, de îndată ce subiectul e înalt, trebuie întotdeauna să fie sublim, pentru că ei sînt liberi să adauge subiectului lor atîta culoare, mișcare și iluzie cît le place; și pentru că, trebuind mereu să picteze și întotdeauna să înalțe obiectele, sînt datori a se servi de întreaga lor forță și a desfășura întregul lor talent.

Traducere de PAN IZVERNA

MERIDIANE LIRICE

JUAN RAMÓN JIMÉNEZ

(Am luat frîul...)

Am luat frîul,
am dat ocol calului
zorilor;
am intrat, alb, în viață.
O, cum mă priveau
nebune
florile visului meu
ridicîndu-și brațele spre lună!

(Trecînd, fiece plop...)

Trecînd, fiecare plop
cîntă o clipă în vîntul
ce bîntuie-n el; și fiecare
— iubire! — este-ndată uitarea
și amintirea celuiilalt.
Un singur plop e, iubire,
cel care cîntă.

Lui Dante

...Allegro sì, che appena
il conoscia...

(Dante)

Sonetul tău asemeni
unei femei goale, virgine,
așezîndu-mă pe genunchii-i imaculați
m-a-mbrățișat cu brațele sale divine.

I-am visat apoi, pe el, pe ea.

O fîntînă era
ce arcuia într-un bazin, la-nceput,
două torente ce-apoi le vărsa
subțiri, în altele două...

Nocturnă

Norul:

Fum înolăcit
și înăbușit al somnului meu
potolit.

Steaua:

Ce netulburată
arde în untdelemnul
somnului tău liniștit.

În românește de TEODOR BALȘ

DIALOG CU BERNARD SHAW

Archibald Henderson, unul dintre prietenii și totodată biografii lui George Bernard Shaw a publicat, sub forma unei mici cărți frumos prezentate, un dialog pe care l-a avut cu dramaturgul în 1928. Sub focul unor întrebări variate și îndrăznețe, reproducând și unele opinii ale altor critici, pe alocuri atît de severi încît contestau valoarea lui Shaw ca dramaturg sau calitățile dramatice ale pieselor sale, Shaw a dat o serie de răspunsuri revelatoare din care spicuiim cîteva :

HENDERSON : Printre alte critici care ți se aduc, dragă Bernard, este și aceea că nu poți fi considerat un mare dramaturg întrucît nu ai făcut școală, n-ai nici un fel de continuatori.

SHAW : Dragă Henderson, dar nici nu țin să am continuatori. Vreau să scriu piese fără a urma un model și fără a fi urmat de imitatori. Toată lumea își dă seama, chiar și Dumnezeu știe, că un Bernard Shaw pe lumea asta e prea de-ajuns.

HENDERSON : Dragul meu, e foarte curios că doi dintre principalii critici dramaticei ai vremii noastre au declarat că nu ești deloc dramaturg. Mai mult decît atît, ți-au și negat capacitatea de a zugrăvi în mod veridic ființe umane și chiar și obiecte din natură. Îți amintești de observația pe care mi-ai făcut-o odată plin de indignare : „Eu nu satirizez tipuri. Zugrăvesc doar indivizi umani așa cum sînt.“

SHAW : Da, îmi amintesc perfect. Dar voi nu vă gîndiți niciodată la ceea ce spun eu : cine s-ar putea aștepta ca un englez sau un scoțian să-l înțeleagă pe un irlandez.

HENDERSON : Pe de altă parte, sînt unii care spun că ești un individ atît de încîntător încît ai fi în stare să transformi o înmormîntare într-un prilej de veselie și o anchetă polițienească într-un subiect amuzant. Dar ar însemna să-i trădez pe

Aristotel, Brunetiére și Lemaître dacă aș accepta ideea că aceste compoziții ciudate pe care le prezinți publicului sînt cu adevărat piese. Sînt conversații, dialoguri, dezbateri — asta-i adevărat. Sînt și expoziții de personaje — acel gen foarte ciudat de figuri scenice pe care le prezinți tu drept personaje. Dar unde e conflictul ? Nu e oare adevărat ceea ce spune lumea — că piesele tale sînt de fapt dezbateri dramatizate ? Personajele tale mai tot timpul dau drumul unui șuvoi de cuvinte sau chiar țin discursuri sforăitoare de parcă ar vorbi la întruniri publice, nu-i așa ?

SHAW : Dragul meu Henderson, mă scoți pur și simplu din fire. Tocmai asta este o manifestare a geniului meu, faptul că pot să iau un șir de caractere, să le arunc laolaltă și să le las să se sfîșie între ele. Numai Bernard Shaw e în stare să facă așa ceva. De exemplu, cînd am scris *Casa inimilor frînte* n-aveam în cap nici măcar un embrion de acțiune sau intrigă. Nu pot să sufăr intrigile dramatice. Piese bine construite, total demodate, nu erau altceva decît niște simple jucării mecanice, cu roți, roțițe dințate și un resort, dar lipsite total de viață. Unde poți găsi ceva mai spontan, mai plin de viață decît oricare dintre piesele mele ? Ia să luăm de pildă acea capodoperă a construcției dramatice, *Căsătoria* — cea mai populară și mai des jucată dintre toate piesele mele. De la cap la coadă, ea constituie un argument — o discuție argumentată în legă-

tură: cu un subiect, căsătoria. În cursul discuției las cortina să cadă de câteva ori, doar ca o concesie făcută pretenției scâderii sau epuizării a capacității spectatorilor de a-și concentra gândurile când asistă la piesele mele. Dar dacă ai avea amabilitatea să te uiți la oricare din edițiile vechi ale pieselor clasice, ai constata că prezentarea piesei nu este intitulată acțiune sau intrigă, ci argument. Tocmai asta descrie foarte exact materialul piesei mele. Este un argument sau o discuție — care durează aproape trei ore, discuția este susținută cu neobosită cerebralizare de 12 persoane și un paracliser.

HENDERSON: Asta așa e. Dar sper că nu vrei să susții că ea ar corespunde definiției clasice dată piesei de către Brunetti, ca o ciocnire între interese contradictorii, ca o luptă între forțe adverse?

SHAW: Dragul meu Henderson, când m-am dispensat de împărțirea obișnuită în acte și scene, am construit o piesă model, urmînd liniile clasice — cu deplină unitate de timp și loc, ca și în vechea tragedie grecească. În practica dramatică am constatat că forma tragediei grecești este inevitabilă atunci cînd teatrul atinge un anumit punct pe scara evoluției poetice și intelectuale. Adoptarea acestei structuri n-a constituit o simplă etalare a virtuozității formale din partea mea, ci pur și simplu intrarea spontană a unei piese de idei în forma cea mai potrivită pentru ea, într-un tipar care s-a dovedit a fi forma clasică a dramei.

HENDERSON: Dragă Bernard, firește că cel mai tare îmi plăci atunci cînd vorbești clipind șiret din ochi. Toată vorbăria aceasta a ta despre forma clasică grecească e ipocrizie curată de la cap la coadă — și tu o știi cel mai bine. Dacă aduni într-o cameră un grup de personaje și le lași să vorbească de parcă ar fi gramofone, asta nu poate în nici un caz să constituie o dramă, nici grecească și nici măcar irlandeză!

SHAW: Ei, cum ți-ai dat seama de asta? Firește că am încercat să-mi bat joc de critici. Toți cronicarii dramatici au adoptat un aer solemn și au înghițit momeala fără să clipească.

HENDERSON: Bine, dar de ce ai luat drept exemplu o absurditate atît de evidentă cum e piesa *Căsătoria*? Doar ai scris o mulțime de alte lucrări dramatice care într-adevăr urmează etaloanele clasice.

SHAW: Firește. Niciodată n-am pretins în mod special că aș fi original. Constat că cea mai sigură metodă de a uimi lumea

cu inovații îndrăznețe și de o mare originalitate, constă în a face exact ceea ce fac dramaturgii de mii de ani: să reînvii străvechea atracție pentru lungile tirade retorice; să te îndepărtezi cît mai puțin de mijloacele folosite de Molière; și să-ți scoți în întregime personajele din romanele lui Dickens.

HENDERSON: Oricine posedă măcar un dram de spirit critic știe că majoritatea pieselor tale se supun etaloanelor clasice în materie de construcție dramatică: *Căsele văduivilor* (Cocioabele Londrei) — chiar așa desperat de plicticoasă cum pare ea în alte privințe —, *Profesiunea Doamnei Warren* — care din nefericire întinde coarda coincidenței pînă mai-mai să se rupă —, *Candida* și *Sfînta Ioana* — adevărate modele de construcție dramatică — *Discipolul Diavolului*, *Cealaltă Insulă a lui John Bull*, *Convertirea căpitănelui a Brassbound* și multe altele. Și totuși, ai „scos-o la capăt“ admirabil și cu dezbaterile tale dramatizate, cu licitațiile tale intelectuale, cu anchetele tale de o mare verbozitate. Și cînd te gîndești că publicul e convins că iei teatrul în serios!

SHAW: Scumpul meu Henderson, fără doar și poate ești una din cele mai necesarose persoane pe care am cunoscut-o vreodată. Nu ți-ai dat niciodată seama cît de sărăcăcioasă este dramaturgia engleză clasică? Dacă scoți cronică polițienească — primele și celelalte — din tragedii, și lucrurile indecente din comedii, ce mai rămîine din aceste piese care să încurajeze morala sau să lumineze spiritele din zilele noastre? Nu uita că teatrului britanic i se interzicea în trecut să se atingă de politică sau de religie, ori să spună măcar un singur cuvînt sincer despre relațiile sexuale. Crimele, poftele lumești și bufoneria iefînă — lipsite de orice semnificație morală sau analiză psihologică — erau singurele abateri de la idila convențională care îi erau îngăduite. Teatrul era lăsat și chiar încurajat să transforme scena într-o reclamă atrăgătoare pentru prostituție și să-i împingă pe tineri în bordeluri cu ajutorul celor mai banale afrodisiace... Poți să spui cumva despre John Dryden, William Congreve sau Richard Brinsley Sheridan că luau teatrul în serios? Aș, de unde. Cît despre încercarea lui Oliver Goldsmith, imediat combătută și respinsă, putem spune că a contat într-o oarecare măsură? Nu. Goethe da, el a luat teatrul în serios. Și Ibsen a luat teatrul în serios. Și Molière la fel. Shakespeare a făcut cîteva încercări, mai ales în *Hamlet*, de a acuza lumea că e întoarsă pe dos — „și-a ieșit din matcă“ cum s-a exprimat el — dar și-a legat aceste proteste de niște intrigi împrumutate de la alții și de niște piese vechi pe care le-a mai cîrpit pe ici-pe colo — toate rămînînd profund nefirești — și

nu s-a străduit niciodată cu adevărat să meargă la rădăcina răului și a imposturii pe care le vedea pretutindeni. Așa că în ultimă instanță e foarte greu să susții că Shakespeare ar fi luat teatrul în serios. *Eu unul l-am luat.* Iar acest lucru m-ar fi făcut întru totul remarcabil chiar dacă aș fi fost mai puțin norocos în ceea ce privește talentul de dramaturg. Se prea poate să mă eclipseze contemporanii și urmașii, dar nu dramaturgii englezi clasici care au suferit cu toții de orbire și n-au mers niciodată mai departe de cîrpirea unor zdrențe fără valoare cu cîteva petice colorate. Cei mai mulți dintre ei se jenuau de profesia lor, și pe bună dreptate. Poate tocmai de aceea se găsesc atîția care să mă considere lipsit de modestie, fiindcă mie nu mi-e rușine de profesia mea.

HENDERSON: Adică vrei să spui că Shakespeare n-a fost decît un dramaturg la mîna a doua și că te consideri superior lui ca dramaturg și gînditor?

SHAW: Cu excepția lui Homer, nu există nici un scriitor eminent — nici măcar Walter Scott — pe care să-l disprețuiesc atît de profund ca pe Shakespeare cînd îmi compar mîntea cu a lui. Uneori mă scoate din sărute atît de cumplit încît aș simți efectiv o ușurare dacă l-aș putea dezgropa ca să-l bat cu pietre.

HENDERSON: Va să zică îți plac mai mult modernii?

SHAW: Firește. Dintre toți, cel mai tare îmi plac Pirandello și Strindberg. Pirandello a mers pe urmele mele insistînd în mod eficace asupra concepției pe care am subliniat-o neîncetat că intelectul este una dintre pasiunile omului, capabilă să-i aducă bucurii mai trainice decît oricare altă pasiune. Și nu m-ar mira deloc dacă Strindberg s-ar dovedi a fi „cel mai nobil roman” dintre noi toți. Pieseile lor nu constituie dezvoltări logice ale unor teme și, la urma urmei, am atîta experiență în treburile astea încît pentru mine o piesă dezvoltată pe o linie logică nu-mi poate aduce nici un fel de surpriză. Știu de la început ce se va întîmpla pe scenă și de aceea interesul meu scade. Dar cînd o piesă se desfășoară fără nici un fel de plan aparent și cînd la început nu iese în evidență nici un fel de dezvoltare consecventă a acțiunii, din capul locului mi se stîrnește curiozitatea, sînt intrigat și vreau să descopăr și firul acțiunii, și unde duce el. Firește, dacă autorul e nebun — cum a fost cazul lui Strindberg — piesa e cu atît mai bună.

HENDERSON: Dar parcă te-am auzit cîndva spunînd că iei teatrul în serios, ca „o fabrică de gînduri, un suflor care în-

deamnă conștiința, o lumină care lămu-rește conduita socială, un arsenal împotriva desperării, un templu al Ascensiunii Omului“?

SHAW: Așa este. Și susțin că teatrul are aceeași importanță pe care o avea biserica în Evul Mediu... Pentru mine teatrul este un loc „unde se strîng laolaltă doi sau trei oameni.” Din nefericire, această biserică creștină, întemeiată pe veselie și pe un joc de cuvinte — a devenit biserică în care n-ai voie să rîzi; și tocmai de aceea ea cedează tot mai mult pasul acestei biserici mai vechi și mai mari în care cu cît rîzi mai des, cu atît e mai bine, fiindcă numai prin rîs poți nimici răul fără răutate, și poți afirma buna tovră-rie a oamenilor fără sentimentalism dulceag.

HENDERSON: Perfect, dar atunci, dacă ai o părere atît de înaltă și atît de serioasă despre teatru, înseamnă că fără doar și poate în scrierea pieselor te lași călăuzit de anumite principii!

SHAW: Cîtuși de puțin, dragul meu Henderson, niciodată nu mă las guvernare de principii, ci numai de inspirații.

HENDERSON: Mă tem că adeseori te-am nedreptățit, pentru că am cerut opiniile altora despre piesele tale, în loc să-mi iau informațiile de la sursă. Vrei să fii amabil să ne spui către ce fel de dramaturgie țintești?

SHAW: Cu plăcere, deși nu-mi plac deloc întrebările pe care mi le pui. Nu ți-am spus de nu știu cîte ori că publicul din ziua de azi cere cu insistență să i se prezinte un caz și o discuție argumentată și condusă cu vehemență în jurul lui? Vechiul meu public de la Court Theatre rîdea — uneori peste măsură — preț de două acte și jumătate pînă cînd nu mai putea rîde din pricina oboselii. Cînd se lăsa cortina finală asupra discuției de pe scenă, spectatorii frîni de oboseală și reduși la tăcere se ridicau cu greu de pe scaune și se tirau încet și anevoie spre ieșire. Iată secretul succesului meu! Trebuia să fac publicul să sufere și apoi să-și ducă suferința acasă pentru ca să simtă pe ce a dat banii.

HENDERSON: Înțeleg din asta că pie-sele tale înfățișează adevărate revoluții în convingerile și sufletele personajelor, nu?

SHAW: Exact. Criticul G. K. Chesterton spune pe bună dreptate că fiecare piesă de a mea constituie povestea unei conver-tiri. Scriu genul acela de piese care-l interesează cel mai mult pe omul modern: să vadă pe scenă povestea unei vieți sau

a alteia, discuții de comportament, dezvăluirea motivelor, conflictul verbal al personajelor, descoperirea primejdiilor, înfățișarea sufletelor în toată goliciunea lor — în două vorbe : iluminarea vieții.

HENDERSON : Dar oamenii se încapăținează să spună că ești doar un tăun care înțeapă oamenii fără a-i ajuta. Opera ta este pur și simplu distructivă ?

SHAW : Cum poți să pui o întrebare atât de stupidă, chiar și în cadrul unui dialog neo-socratic ? Principala contribuție pe care am adus-o în cadrul generației mele a fost marea mea izbândă în stimularea gândurilor bărbaților și femeilor. Cu fiecare piesă nouă am adus un mesaj omenirii. De fapt, pe tărîmul ideilor s-ar putea spune despre mine că sînt mesagerul epocii mele. Privită în ansamblu opera mea a fost întru totul constructivă : Fiecare piesă este un testament al convingerilor mele :

CANDIDA — despre dragoste și relațiile dintre sexe.

MEDICUL ÎN DILEMĂ — despre actuala stare jalnică a medicinei.

OM ȘI SUPRAOM — despre eugenie și viitorul neamului omenesc.

MAIORUL BARBARA — despre sărăcie și bogăție.

ANDROCLE ȘI LEUL — despre creștinism.

CASĂTORIA — despre cea mai licențioasă din instituțiile noastre.

CASA INIMILOR FRÎNTE — despre civilizația contemporană.

CEZAR ȘI CLEOPATRA — despre geniu și măreție.

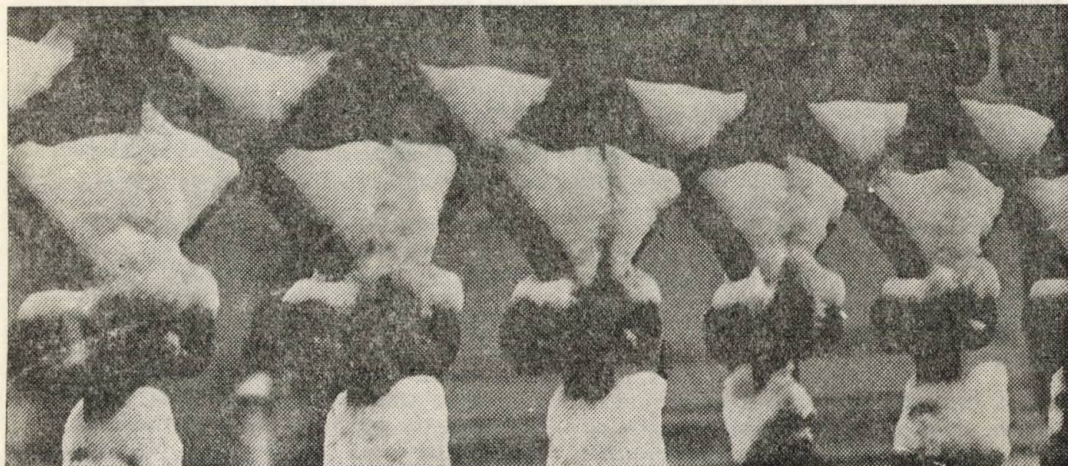
SFÎNȚA IOANA — despre eroism și sfințenie.

ÎNTOARCEREA LA MATUSALEM — despre religia evoluției creatoare.

HENDERSON : Dragă Bernard, ai izbutit să mă convingi pe deplin de un lucru pe care-l știam deja. Să trec deci la ultima — chiar ultima — întrebare : Din ce se naște o piesă ?

SHAW : Din imaginație. Dacă ți-aș spune mai mult, dragul meu Henderson, aș ajunge celebru nu ca dramaturg, ci ca cel mai mare psiholog care a existat vreodată. Ca dramaturg, selectezi din mormantul de evenimente fără număr pe care le poți înregistra filmînd o stradă aglomerată — un spectacol care te lasă la fel de neștiutor și nelămurit ca și pe lustragiul care-l vede zilnic de ani și ani de zile — un grup de persoane imaginare dar plauzibile și o serie de acțiuni imaginare dar plauzibile care fac viața inteligibilă și sugerează o interpretare a ei. În timp ce marii dramaturgi sînt îndemnați să facă asta de către pofta lor de evoluție — și au inventat teatrul și arta dramatică, și forma dramatică în literatură pentru a transmite lumii lecția lor — figurile mai mici din lumea teatrului urmăresc în strădaniile lor scopuri mai mărunte : să stîrnească risul, să povestească anecdote decoltate sub o formă dramatică, să facă clovnerii sau să stîrnească plînsul — după gustul lor, după gradul lor de profunzime sau după cele ale publicului care plătește biletele. Dar la rădăcina teatrului stă dorința noastră de a căpăta o cunoaștere mai amplă și mai clară a naturii și telurilor acestui minunat mister pe care-l constituie viața ; iar noi constatăm că sîntem vehiculele ei, cu un mers chinuit și aiurit, și totuși năzuind tot mai sus, spre mai bine.

Traducere de ANDREI BANTAȘ

AURELIO ANDREOLI

AMINTIRI despre Visconti

Mi se spusese că Visconti era un om îndărătnic în a primi în intimitatea sa și în a se face astfel cunoscut, că era morocănos, autoritar, ceea ce, într-un fel, era adevărat. Avea antipatii și simpatii adânci. Uneori era nedrept cu oamenii și cu evenimentele. Însă niciodată nu se năpustea asupra adversarului, cel mult îl înțepa abia, oprindu-se apoi, cu o expresie spirituală pe chip. Însă ajungea să depășească distanța, invizibila protecție, pentru a se simți cuprins de-o tinerețe năvalnică în exprimare. Observator neobosit, bun povestitor, a izbutit să-mi acorde câteva interviuri sub formă de autobiografii. Îi plăcea să-și confrunte memoria: insera, popotrivit ordinii cronologice, paragrafele răzlețe. Am intuit că asistam la luarea de rămas bun a unui mare artist. Am înregistrat pentru *Il Mondo* (nr. 1, 2 ian. 1976) o autoanaliză crudă, fără rețineri; Luchino nu avea nici cea mai mică teamă de magnetofonul meu, care capta pauze, tresăriri, supărări, izbucniri. Parcă văd o dimineață lividă de duminică, din ianuarie, anul acesta (1977 n. trad.). Via Fleming, care locuia din Coroso Francia spre casa în care locuia Visconti, era acoperită de ceață. Luchino tocmai se pasionase de pictura germană: de la Dürer și Cranach, la Paul Klee și Kandinsky. Un profesor francez, oaspetele său, spunea: „Cinematograful datorează mult picturii. Că ce altceva e cinematograful dacă nu efortul de a în-sufleji un spațiu prin mijlocirea succesiunilor de figuri?”

Luchino stătea așezat într-un fotoliu orientat spre fereastră. Se crucea el însuși de felul său de viață, atât de enigmatic și de obositor. Vorbea greu, prefera să privească și să asculte. Își amintea de o vreme asemănătoare, de ceață rece, își amintea zgomotul apei izbite de zabturile navei, și de severitatea vieții germane din timpul perioadei de turnare a filmului *Ludwig*. Își amintea peisajul mediteranean la Acci Tereza, unde turnase *Se clatină pământul*. Șase luni rămăsese acolo: din iarnă pînă la sfîrșitul primăverii. Realitatea însăși era o poezie: case albe, cucernicie domestică, bărci trase la mal, imagini de cer contopit cu marea.

În dimineața aceea, din casa lui Visconti se zăreau umbre și cîmpuri de lumină de-

asupra orașului, se ridicau niște păsări și de pe terasă ajungea lătratul ciinelui său ciobănesc. Cineva, parcă Suso Cecchi D'Amico, spunea: „E greu cînd vrei să deosebești ceea ce aparține regizorului, ceea ce folosește el însuși de ceea ce îi furnizează lumea exterioară. El culege înconștient chipuri, profiluri, imagini; e deodată izbit de-o poveste...” Înfloreau amintirile, gîndurile fericite; cîteodată, o ceață parcă învăluia anumite amănunte. O femeie tinăra confrunta propria sa părere cu aceea a regizorului: sentimentele pe care nu le mai încercă, zicea ea, le socotește ca și inexistente.

Ce îi unea mai presus de toate pe acești oameni în jurul lui Luchino bolnav? Legături de încredere, stimă, solidaritate. Mai tîrziu, Visconti mi s-a încredințat: „Într-adevăr, am mulți prieteni. Îmi place să-mi vorbească despre ei, despre preocupările lor. Mă uit pe mine însumi. Observ atenția lor, solitudinea, tinerețea. Și, astfel, trăiesc mai intens. La prieteni prețuiesc înainte de toate lealitatea. Detest aviditatea, aroganța, ipocrizia, mediocritatea. Mi se întîmplă cîteodată ca nimeni în prezența mea să nu deschidă un subiect de discuție și toată inițiativa îmi rămîne mie. Pun atunci întrebări, sperînd că astfel îi voi dezmoști. Îmi chestionez prietenii, le ofer experiența mea, îi încurajez.”

Într-o seară urcă la Visconti acasă Vittorio De Sica. Luchino se întorsese de cîteva luni de la spitalul în care fusese internat pentru tulburările circulatorii care-l condamnaseră la imobilitate iar Vittorio De Sica fusese operat de cancer și nu știa că avea să moară. De Sica era vesel, vorbea de filmele neorealismului, turnate cu mari greutăți; spunea că acel tip de filme avea un ritm de reportaj, o naturalețe vecină mai degrabă cu folclorul, decît cu literatura; cu grafica decît cu pictura. Îl înve-selea pe Luchino, care era milanez, cu povestiri din Napoli de la începutul secolului; traie pe picior mare, viață amărită, nenorociri, erupții, epidemii, case bătrî-nești, rufărie la uscat, cotinețe și prăvălii, afaceri de vaporeni. „Sărăcia era zgomotoasă, agitată, spunea Vittorio. Noaptea eram trezit de căruțele cu fructe și legume care soseau de la țară. Seara, oamenii se adunau să bea și să mănînce și să-și po-

vestească isprăvile în materie de femei". Luchino îl întrerupsese atunci într-un singur rind, distrat: „Are dreptate André Breton cînd spune că opera de artă e valoroasă numai în măsura în care e impregnată de reflexul viitorului“...

Biroul lui Luchino Visconti: cărțile pe care nu avusese curajul să le așeze la loc erau împrăștiate ici și colo. Cîtea alternativ zece-cincisprezece cărți, pe mici fragmente. Asculta anume muzică, pe care o îndrăgise încă de copil, (*Tannhäuser*) de cînd mama sa, Carla Erba, cînta ariile cele mai frumoase din *Lohengrin*. Mi-a spus: „Ce culme au atins nemții în artă, literatură, muzică! Ascult Wagner, Mahler, Mozart, Strauss, Beethoven. M-a atras mereu tema conflictului artă-viață. Contrastul, adică, dintre un mare artist și aspirațiile sale estetice și viața de toate zilele; dintre sufletul său în aparență deasupra istoriei și participarea sa la condiția istorică.“

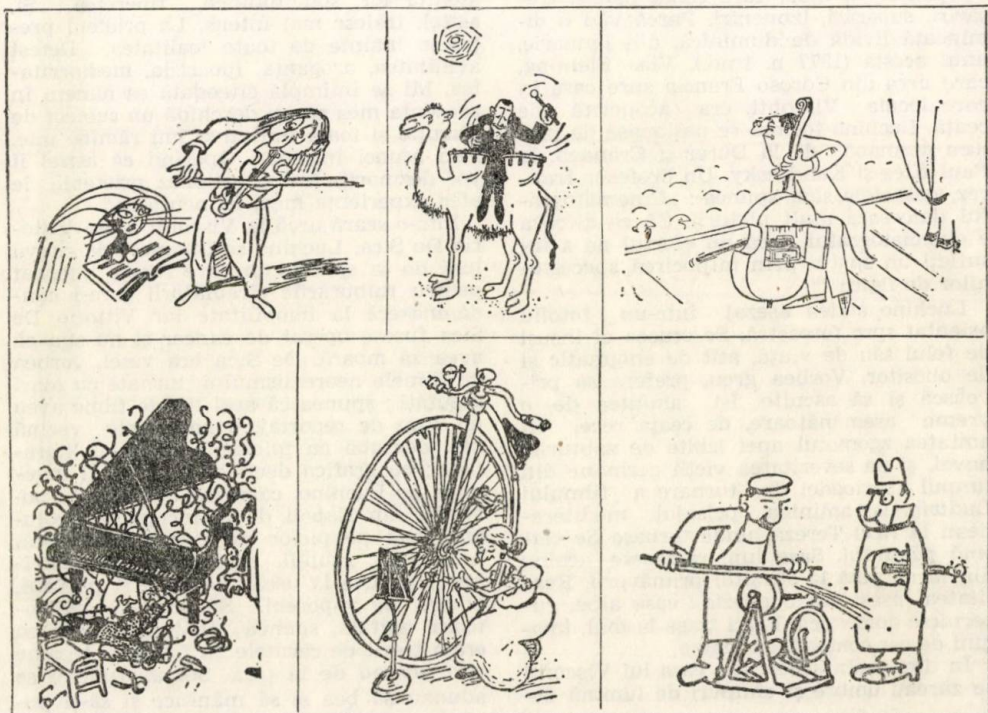
Și continuă: „Solitudinea este tovarășa constantă a vieții unui om. Mai cu seamă pentru un intelectual din generația mea“. Și lăsa ușor capul pe spate, lucru care, așezat cum era pe un scaun vechi, îi venea de minune. Era nevoie să vezi mina lui Visconti, felul în care ciulea urechea la orice zgomot. Spunea: „În fond, mă simt foarte bine și cu mine însumi, însingurarea e un sfetnic bun; o scurtă retragere presupune o revenire fericită“.

Ținea mult să spună că nu ajunsese nici orb, nici surd, și chiar slăbit de boală cum

era rămînea sensibil la forme și culori. Zicea că și bătrînețea aparține vieții, cu pe-deapsa și odihna ei, disperarea și speranța. Exalta anii trecuți: „Să rupi cu faptele reale nu înseamnă nimic, dar cu amintirile!“ Povestea despre perioada Rezistenței și de întîlnirea cu Togliatti, care „emana candoare, bunăvoință, genialitate, amabilitate“. Unui sceptic ca Visconti, strălucitor și dezarmat, detașat de toate și avînt, plin de contradicții esențiale, i-a folosit adeziunea la ideologia marxistă, pe care încercase s-o „interiorizeze“ și să și-o adapteze. Poate că eu dramatizez acest destin, însă Visconti avea o constantă preocupare pentru cultură și muncă, un efort peren, recompensat în chip minunat de „înnobilarea“ ciudatului său eu.

Îmi spusese în încheierea unuia din interviurile noastre: „Lumea actuală se află într-o criză: morală, socială, spirituală. Însă înfrîngerile nu sînt niciodată totale, nici definitive, ci temporare. Și din fiecare înfrîngere se nasc forțe noi și vigoare. Acesta e conceptul subînțeles pe care-l lasă și anumite personaje ale mele. Nu sînt pesimist. Fiecare epocă are perioade obscure. Conștiința aparține întotdeauna devenirii. Nu peste mult timp ne vor fi limpezi și anii aceștia care nouă ne par atît de confuzi. Tineri, în voi mi-e speranța. Vreau ca solidaritatea să vă unească. Trăiți, cît mai uniți cu putință“.

În românește de : C. DAN

ANDRÉ MALRAUX

antimemorii

(Fragmente)

„LIBERTATEA TREBUIE CĂUTATĂ între pereții închisorilor“, spuseseră Gandhi și Nehru. Închisorile mele n-au fost de-a dreptul închisori, sau n-au fost ca atare timp îndelungat. Fusesse lagărul din 1940, de unde am evadat cu ușurință...

...Fusesse, mai drastic, anul 1944. Tovarășii mei, arestați de polițiile germane, și mai adesea de Gestapo, se duseseră spre moarte pe drumul știut; pe când eu am fost înhățat, în uniformă, de tancurile diviziei Das Reich.

Închisorile mele începeau într-un câmp. Îmi veneam în fire pe o brancardă întinsă pe iarbă, ținută strâns de doi soldați. Era plină de sânge sub picioarele mele. Peste pantaloni, soldații făcuseră un pansament de prim-ajutor. Trupul ofițerului englez dispăruse. În mașină — trupurile țepene a doi tovarăși ai mei. Un neamț ridica fa-nionul. Purtătorii brancardei plecau spre Gramat. Orașul mi se părea nespul de departe. De-a lungul brancardei, un subofițer.

Fusesem să judec o neînțelegere între un maquisard Buckmaster și un maquisard F.T.P. La întoarcere — douăzeci de minute mai devreme — dormităm toți apropiindu-ne de Gramat, steagul cu crucea Lorenei se legăna în vântul cald. Deodată, împușcături pe care nu le deslușesc bine, geamul dinapoi făcut țândări și mașina se înfundă în șanț derapînd.

Am sărit prin stînga luînd-o la fugă cu picioarele înțepenite de trei ceasuri de mers în mașină. Se auzea acum o mitralieră trăgînd; mașina mă apăra de o alta. Un glonț îmi sfîrtecă încheietura jambierei drepte care se desfăcu ca o coroană agățată, menținută de legătura sa. Trebuie să mă opresc s-o smulg. Un glonț în piciorul drept. Dureri abia simțite. Numai sîngele îmi arată că am fost atins. O entorsă năpraznică a piciorului stîng.

Ăștia doi care mă cară ca pe un pachet n-au deloc un aer fîorios. Se mai zăresc și alții. Asta-i culmea absurdului. De unde pină unde nemți la Gramat?

Totul va sfîrși aici, Dumnezeu știe cum, pe drumul pe care cerul luminos de iulie îl înscrie parcă în veșnicie, țărani ăștia care mă priveau trecînd, cu mîinile încrucișate pe mînerul hîrlețului, și aceiași țărani făcînd semnul crucii ca pe un salut funebru. N-am să mai văd victoria noastră. Ce sens

avea viața asta, avea-va vreodată vre-unul? Eram însă copleșit de-o curiozitate tragică pentru ceea ce mă aștepta.

Intrarăm într-un mic hambar. Brancarda fu așezată pe picioarele sale articulate. Nemții ieșiră.

Silueta santinelei prezentă arma. Se auzi cheia. Intra un ofițer aducînd cu Buster Keaton.

— Ce năpastă pe biata tunneafoastră familie! Sînteți catolic, nu?

— Da.

Împrejurarea nu se preta la o lecție de agnosticism.

— Sînt preotul catolic militar.

Privea batistele pline de sânge.

— Ce năpastă pe biata tunneafoastră familie.

— Patima nu i-a fost prea dragă familiei lui Isus, părinte. Și apoi, asta-i adevărat, nici eu nu sînt Isus.

Mă privea, mai năucit decît mine. Însă la el era din prostie.

— Aveți copii? întrebă el.

— Din nefericire. O să fiu judecat, sau nu?

— Asta nu știu. Însă dacă aveți nevoie de sprijinul religiei, puteți trimite după mine. Deschise ușa, umbră întunecată pe cerul strălucitor. Și, ca de bun rămas:

— Tot o năpastă rămîne pentru biata tunneafoastră familie.

Nostim preot, sau nostimă religie... Un fals preot ar fi pus măcar întrebări.

Un subofițer îmi făcu semn să ies; curtea era plină de soldați. Puteam face cîțiva pași. Ofițerul mă răsuci către pereți, cu mîinile sprijinite de pietrele de deasupra capului meu. Auzii o comandă: „Achtung“, mă întorsei: eram în fața unui pluton de execuție.

— La umăr, arm'!

„Prezentați, arm'!“

Să-i prezinți arma celui pe care-l vei împușca! Îmi reveni iar un vis de curînd: se făcea că eram într-o cabină de pachetbot în care hubloul fusese smuls de apă; apa țîșnea pe neașteptate; dinaintea vieții mele iremediabil sfîrșite, care niciodată n-avea să fie altceva decît ce-a fost, izbucneam într-un ris zguduitor (fratele meu Roland avea să moară puțină vreme după asta, în naufragiul de la Cap-Arcona). De mai multe ori văzusem moartea violentă cu ochii.

— Ochiți!

Mă uitam la capetele aplecate deasupra liniei de ochire.

— Pe loc repaus !

Soldații își trecură puștile la subțioară și se îndepărtară legănându-se, cu un rîs decepționat. Și la urma urmei de ce n-au tras din toate părțile în mine ? Nici un risc pentru ceilalți : eram la perete. De ce n-am crezut într-adevăr că e moartea ? O văzusem mult mai amenințătoare pe drumul Gramat-ului. N-am încercat nici simțămîntul, pe care-l cunosc bine, că se va trage în mine, nici pe acela al unei iminente despărțiri de viață. Îi răspunsesem altădată lui Saint-Exupéry, care mă întrebase ce credeam despre curaj, că curajul îmi pare o consecință ciudată și banală a sentimentului de invulnerabilitate. Ceea ce Saint-Exupéry aprobase, nu fără mirare, Comedia la care tocmai asistasem nu lovise în mine acest simțămînt. Aureola, ceremonia sa nu era oare aceea a morții ? Să nu credem morții decît atunci cînd cade un tovarăș alături ? Mă întorsei în hambarul cu care începusem să mă obișnuiesc. Mă culcai la loc.

LA ORA DOUĂ, o santinelă se oprea la cîteva celule. După aceea ușa noastră se deschise. Un neamț în civil spuse :

— Malraux, la șase.

Era interogatoriul de la Gestapo.

Îmi dădui seama că crezusem că m-au uitat...

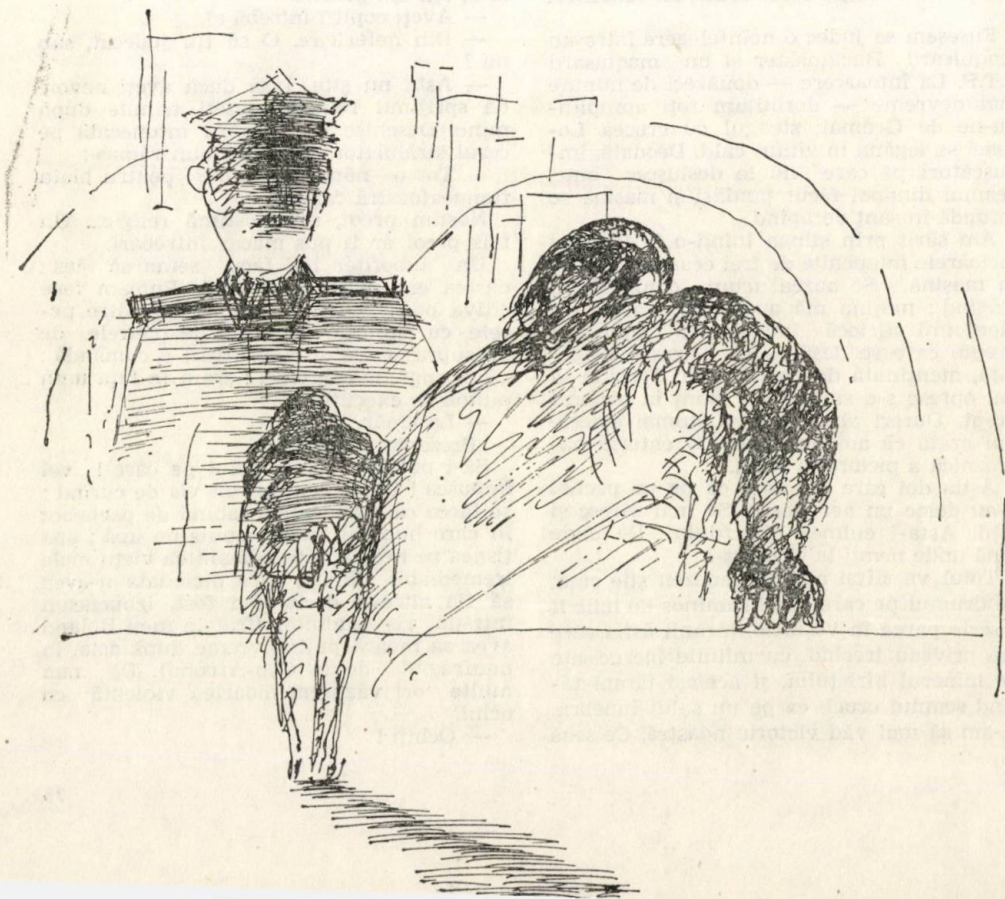
...Ora șase. Prizonierii se apropie de ușă. Cînd aceasta se deschise, se adunară de-o parte și de alta și fiecare îmi strînse mîna.

Același civil de dimineață.

Coborîrăm...

...Niște gardieni nemți jucau capra. Unul dintre ei își rată săritura, căzu și mă ocări în treacăt. Ne oprirăm dinaintea unei uși foarte mici, ca acelea ale birourilor cazarmilor noastre. Înainte ca gardienii mei s-o atingă, ușa se deschise dinaintea a doi soldați care îl duceau pe un nenorocit cu înfățișare de evreu : față tumefiată, un fir de singe în colțul gurii, și niște mișcări scurte ca pentru a se apăra cu brațele sale scurte.

Intrară într-un fel de corp de gardă. O hărmălaie de nedescris : un soldat dădea cu ciocanul într-o bucată de fier pe care o ținea cu mîna stîngă de un lanț. Tărăboiul acesta acoperea urletele. O prizonieră buimacă încerca din răspuțuri să bage o linguriță de ceai între dinții unui prizonier pe al cărui chip nu se mai putea citi nici o trăsătură ; era desigur leșinat. Femeia vărsa ceaiul de parcă i l-ar fi aruncat din zbor, o luă de la capăt. Îmi puseră cătușele legîndu-mi mîinile la spate.

Intraram în încăperea următoare. În dreapta și-n stînga, prin ușile deschise, se vedeau doi inși legați cu miinile de picioare, cărora li se cărau lovituri cu bocancii și cu un fel de pulan pe care nu-l deslușeam bine. Cu tot zgomotul, parcă auzeam pleznitura mată a loviturilor căzînd pe trupurile goale. Lăsasem deja ochii în jos, probabil mai mult de rușine de cît de teamă. Un blond cîrlionțat, așezat în spatele biroului, plimba peste mine o privire inexpressivă. Mă așteptam mai întîi la un interogatoriu asupra identității.

— Inutil să-ncerci să ne duci cu preșul: Galițina lucrează acum pentru noi !

Despre ce era vorba ? Dacă erau pe o pistă falsă putea să-mi prindă bine. Important era să rămîn lucid, cu toată atmosfera, scandalul de-acolo și sentimentul de neajutorare.

— Dumneata ai fost optsprezece luni în Uniunea Sovietică ?

— N-am stat mai mult de trei luni în afara Franței de mai bine de zece ani. E ușor să controlați asta prin serviciul de pașapoarte.

— Ai stat un an la noi ?

Era nevoit să strige, eu la fel.

— Niciodată mai mult de cincisprezece zile. Am dat datele și locurile conferințelor mele ținute în universitățile dumneavoastră poliției militare care m-a interogat.

Ca apucat de-o criză (o falsă criză), urla, ridicîndu-se :

— Atunci ești nevinovat ?

— Nevinovat de ce ? Am început prin a declara, fără nici o presiune, că sînt șeful militar al acestor departamente.

Se așeză la loc, îmi trînti cu toată puterea în obraz tamponul de sugativă, nu mă nimeri, se lăsă păgubaș. Totuși, îl surprindea ceva. Îmi examina uniforma fără galoane și decorații, singura-mi jambieră.

— Ai spus : de mai bine de zece ani.

— Da.

— Iar dumneata ai treizeci și trei.

— Patruzeci și doi.

Frizerul venise în ajun în încăperea noastră. O barbă hirsută n-are vîrstă, dar rasă de-o zi arăta că am mai mult de treizeci și trei de ani.

Sună. Cel care bătea în tingire se opri. Strigătele, preschimbate în urlete jalnice, se îndepărtară. Oare demonstrația ținuse destul ? Pentru ce mă simțeam mai amenințat decît dinaintea mitralierelor de pe drumul Gramat-ului sau decît în fața pseudo-plutonului de execuție ? Ancheta-torul relua tonul normal și aproape că-și pierduse accentul.

— Dumneata pretinzi că nu ești fiul lui Malraux Fernand și-al Berthei Lamy, decedați ?

— Ba da.

— De ce boală a murit tatăl dumitale ?

— S-a sinucis.

Răsfoia dosarul.

— Cînd ?

— În 1930 sau 1931. Însă nu încapă nici o îndoială : în familia mea numai el se numea Fernand.

Mă privea furios ca și cum ar fi zis : atunci, explică-mi și mie ce se întîmplă ! Mă gîndii la gestul miinilor neputincioase atîrnînd în aer, oare să spună : habar n-am nici eu. Însă miinile îmi erau legate la spate. Și cu toate astea, credeam că ghi-cesc ce se întîmplă.

Treizeci și trei de ani era vîrsta fratelui meu Roland. El fusese un an în Germania, înaintea venirii lui Hitler, optsprezece luni în Uniunea Sovietică. Printesa și tovarăsa Galițina era prietena sa. Dosarul pe care-l trimisese Parisul, era al său. Roland era în miinile lor. Și dacă nu-mi găsiseră încă dosarul, era pentru că întotdeauna eu uit că nu mă numesc André. Nu mi s-a spus niciodată altfel. Cu toate că, în acte, mă numesc Georges...

... — Dumneata ești deci Berger, nu-i așa ?

— Da.

— Recunoști deci că ești vinovat ?

— Din punctul dumneavoastră de vedere, bineînțeles.

În spatele meu, civilul nota. Ancheta-torul tot răsfoia dosarul.

— Va trebui s-o luăm de la cap !...

Apoi, ca unui cîine gata să sară, mă privi, strigă, pe tonul celui indignat de-o asemenea prostie :

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, cine dracu te-a pus să te bagi în toate porcăriile astea ?

O secundă de ezitare.

— Convingerile mele.

Răspunse tot el, ca și cum ar fi scuipat :

— Convingerile dumitale ! Las, că vedem noi !

Ieși din birou, trecu în încăperea alătu-rată. Indiferent de ceea ce avea să se întîmple, făcusem, fără îndoială, lucrul care mi-ar fi cerut cel mai mult curaj.

Civilul se alătură colegului din încăpe-rea vecină. Se reîntoar-se la fel de repede, le spuse gardienilor să mă ducă, plecă iar. O luară pe drumul pe care veniserăm. Sub arcade, gardienii se mai jucau.

Mă apuca să „ochesc“ încăperea în care mă interogaseră, și pe care credeam că n-am privit-o. Pe perete, deasupra unui clasator, era o reclamă Pernod Pontarlier atîrnată cîndva prin toate cafenelele. Insectele roiau. Omul legat căruia călăul din dreapta îi căra pumni cu nemiluita era blond, și însingerat. Trăsăturile ancheta-torului meu cîrlionțat — ochi apropiați, nas mic, gură mică, — încăpeau într-un cerc mult mai mic decît fața sa.

Scara. Celula. Stringeri de miini. Stupe-facție generală.

— Remiză, spusei : n-aveau dosarul cel bun.

În românește de DAN CIACHIR

Corbul

Intr-un sumbru miez de noapte cînd, sleit și slab, în șoapte
Cercetam doctrine stranii strînse-n jerpelit cotor,
Și picam de somn, — de-odată, auzii o foarte-nceată
Lovitură repetată-n ușa mea izbînd ușor.

„E vreun călător“, șoptit-am, „care ciocăne ușor, —
Doar atît — un călător.“

Ah, mi-aduc aminte — ceață, și-un Decembrie de gheață ;
Lin murînd lăsau tăciunii spectrul palid pe covor.
Zorii-i așteptam să vie, și-n zadar ceream tărie
Din cărți vechi, la jalea vie după stînsa mea Lenore, —
Fata-flacără pe care îngerii-o numesc Lenore, —
Nu aici — în lumea lor.

Foșnetul mătăsii grele-n purpuriile perdele
Mă-njunghia, — vărsa în pieptu-mi un ciudat, adînc fior ;
Ca să-mi potolesc nebuna inimă, ziceam întruna
„Vreun drumeț ce-așteaptă lune bate-n ușă-ncetișor,
Rătăcit drumeț ce bate-n ușa mea încetișor.

Doar atît — un călător.“

Repede-adunînd putere-n suflet, fără-nîrziere,
„Domnule“, am zis, „ori doamnă, mila voastră-o implor ;
Fapt e că dormeam ; — puțină, doar bătaia-a fost de vină,
O bătaie mult prea lină-n ușa mea, încît ușor
Am luat-o drept părere“, — și-am tras ivărul ușor ; —
Beznă — nici un călător.

Sfredelînd a nopții smoală, plin de spaime și-ndoială,
Stam visînd ce-n vis vreodată n-a visat vreun muritor ;
Dar tăcerea și pămîntul erau grele ca mormîntul ;
Se-auzi numai cuvîntul murmurat abia — „Lenore ?“ —
Eu l-am spus, — apoi ecoul repetă cernit „Lenore !“
Doar atît — o vorbă-n zbor.

Intorcîndu-mă-n odaie, mistuit ca de-o văpaie,
Deslușii același sunet, dar acum mai tîrîșor.
„Sigur“, zis-am, „sigur trece cineva ; — sub geamul rece,
Ia, să văd ce se petrece ; — am să lămuiesc ușor
Taina-aceasta ; să-mi trag firea, și-o voi lămuri ușor ;
E doar vîntul călător !“

Iute-am dat oblonu-n lături și, cu negrele-i peneturi,
Un vechi Corb din sfînte vremuri apăru solemn, în zbor ;
Fără pic de ezitare, fără nici o înclinare,
Ca un domn sau doamnă care nu cunosc răgaz, nici zor,
Se-așeză pe bustul mîndrei Pallas fără nici un zor,
Chiar deasupra, sfidător.

Și, cum pasărea ursuză, zîmbetu-mi stîrnea pe buză,
Cu severa-i etichetă gravă, — am șoptit ușor
„Deși creasta ți-e golașă, nu pari o ființă lașă, —
Corb spectral purtînd cămașă de-ntunerice, foșnitor, —
Numele de domn ți-l spune-n toiul Noptii, foșnitor !“
Zise Corbul „Nevermore“.

Mult m-am minunat de-această pasăre cu tunsă creastă,
Că vorbea, — deși răspunsul nu era lămuritor ;
Însă nimănui în viață nu i s-a ivit în față
Pasăre tronînd semeață chiar deasupra pe ușor, —
Pasăre sau arătare stînd pe-un bust, lingă ușor,
Cu-acest nume „Nevermore“.

Însă Corbul care-acuma sta pe bust rostise numa
Un cuvînt în care-ntr-o suflare se stîngea de dor.
N-am mai zis nimic, — o vreme n-a mișcat nici el din pene,
Pînă ce-am șoptit alene „Alți amici s-au dus în zbor ;
Miine și el o să plece, ca Speranța mea în zbor“.
Dar el zise „Nevermore“.

Tresărind că vocea-i spartă-mi răspundea cu-atîta artă,
„Da“, mi-am zis, „e tot ce știe, tot bagajul vorbitor
Smuls stăpînului său jalnic, căruia Dezastrul jalnic
I-a schimbat un cînt șăgalnic în refren cîncăntor, —
Tînguirile Speranței în refren cîncăntor,
Precum „Never-Nevermore“.

Și, cum pasărea ursuză zîmbetu-mi stîrnea pe buză,
Am împins grăbit fotoliul chiar sub bust, lîngă ușor,
Și, surpat în el, cu gîndul visul de alt vis legîndu-l,
Mă-ntrebam mereu, scrutîndu-l, ce mesaj prevestitor, —
Vag, din sfînte vremuri, sumbru, — ce mesaj prevestitor
Mi-aducea prin „Nevermore“.

Asta frămîntam în minte, iscodind fără cuvinte
Corbul ce-ațîntea asupra-mi ochiul fix, sfredelitor.
Asta, și mai multe, — toate vrînd să știu — lăsam pe spate
Capu-n pernele mușcate de-un reflex strălucitor, —
Perne de mătasă-n care părul ei strălucitor
Nu va mai pluti ușor.

Camera-mi părea țesută de-o tămie nevăzută
Arsă de-un Seraf cu pașii ca un clinchet pe covor.
„Vai, sărmane !“ am zis, „Prin cete de heruvî, Cel sfînt îți dete
Un răgaz — și drog — să-mbete gîndul tău pentru Lenore ;
Bea acest suav nepenthos, bea — și uiță-o pe Lenore !“
Zise Corbul „Nevermore !“

„Piază rea !“ strigai, „Prooroace ! — Corb sau diavol, n-are-a face !
Fie că Ispititorul, fie că furtuna-n zbor
Cuteză să te trimită în pustia mea vrăjită, —
Într-o casă bîntuită de Oroare, — te implor !
E vreun balsam în Iudeea ? — spune, spune-mi, — te implor !“
Zise Corbul „Nevermore“.

„Piază rea !“ strigai, „Prooroace ! — Corb sau diavol, n-are-a face !
Pe boltitul cer, pe Domnul adorat de noi în cor,
Spune-mi — săruta-voi oare în Edenul sfînt din zare
Fata-flacăra pe care îngerii-o numesc Lenore, —
Fata pură, ca o rază, care s-a numit Lenore !“
Zise Corbul „Nevermore !“

„Ultimul cuvînt să-ți fie !, corb sau drac ! În vijelie
Să te-ntorci, — te-nchidă Noaptea sub plutonicu-i zăvor !
Pene nu lăsa pe cale — martore minciunii tale !
Nu-mi sfărma cu aripi spectrale sihăstria ! — Piei în zbor !
Scoate-ți crudul plisc din mine, spulberă-ți ființa-n zbor !“
Zise Corbul „Nevermore“.

De-atunci Corbul, ca o stană, nu mai flutură din pană,
Stînd pe bustul mîndrei Pallas, — fantomatic, sfidător.
Ochii lui au para trează-a unui demon ce visează,
Raza lămpii-i proiectează umbra neagră pe covor,
Și-al meu suflet niciodată, smuls din ea, de pe covor,
Nu va mai sui în zbor.

În românește de ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

Cele 28 de boli ale literaturii

Cele 28 de boli ale literaturii constituie un capitol din lucrarea lui Kobo-Daishi (sau Kukai) : *Discuții în departamentul secret al oglinzii limbii* (în original : *Wen jing mi fu lun*), lucrare scrisă în secolul al IX-lea.

Japonezul Kobo-Daishi a trăit între anii 774—835. Și-a făcut studiile în China. I se atribuie un număr de picturi și sculpturi, poeme, precum și inventarea caracterelor „hiragana”. Este și fondatorul templului Kongobu-ji, unul din cele mai mari din Japonia.

Discuții în departamentul secret al oglinzii limbii, un adevărat tratat de poetică,

se ocupă de poezia și proza simetrică chineză dinaintea epocii Tang. Dintre capitolele lucrării menționăm : *Cartea cerului*, care se ocupă de armonie și rimă ; *Cartea pământului*, care discută despre influențe, autenticitate, stiluri, trepte spre perfecțiune.

Cît despre explicațiile din subsol, la autor ele sînt foarte numeroase și se referă la tonalitate, la aspectul vizual al hieroglifelor, la forme prozodice specifice poeziei chineze clasice ; aceste lucruri implică o lungă inițiere în materie. De aceea, deocamdată, n-am păstrat decît explicații sporadice, acolo unde ele se impuneau.

KOBO—DAISHI

1. Început plat.
2. Sfîrșit înainte de vreme sau „năruirea terenu-lui”.
3. Mijloc de albină. a)
4. Genunchi de barză b).
5. Început emfatic sau „zdruncinarea legăturilor”.
6. Început mărunț sau „sunete rănite”.
7. Balanțe apropiate sau „tăierea senzației de plăcere”.
8. Balanțe neschimbate sau „monotonie”.
9. Boală de apă tulbure sau „cînd se deschid două uși ești tentat să intri pe amîndouă” c).
10. Stingerea focului sau „lipsă de aur” d).
11. Nepotrivirea perechilor sau „lipsa corespondențelor” e).
12. Vorbe cu balast f) sau „repetarea negilor” g).
13. Dinții de sus nu cad corect peste dinții de jos h).
14. Adunătură stufoasă i).
15. Boala ascunderii adevărului.
16. Amăgirea imaginii j).
17. Lipsa succesiunii imediate k).
18. Boala cuvintelor aruncate de-a valma.
19. Mijloc sugrumat în chingă l).
20. Șea desfăcută peste măsura m).
21. A uita de unde ai plecat.
22. Vorbe judecate cu privirea sau „comparații șocante”.

23. Economii care duc la eclipsarea sărbătorii n).
24. Confuzii și dezordine.
25. Cuvinte de prisos, pleonasme.
26. Subțirimea imaginii.
27. Împovărarea imaginii.
28. Malformația „două degete mari la un picior” o).

Explicații :

- a) Începutul este grosolan, mijlocul este fin.
- b) Începutul este fin, mijlocul este grosolan.
- c) Oscilații în alegerea sinonimelor, antonimelor sau a tonurilor.
- d) Se referă la stingerea tensiunii unei ziceri tocmai la sfîrșitul frazei.
- e) În poezia simetrică chineză, fraza de jos trebuia să aibă corespondențe strînse cu cea de sus.
- f) În limba chineză clasică sînt unele cuvinte al că-

ror atribut e cuprins în sensul de bază ; de exemplu, cuvîntul *shang* înseamnă „n-a ajuns să-și trăiască viața și a murit”, de aici „a murit neîntînat” : nu mai e nevoie să fie determinat și de cuvîntul „pur”. g) Repetarea negilor se referă la abuzul de conjuncții sau alte particule de legătură.

- h) Se referă la nepotrivirea tonurilor în vers.
- i) Nu e permis să epuizezi în aceeași frază, de pildă, toate fenomenele atmosferice pe care le cunoști.
- j) Nu se poate spune „munte bun”, „oraș bun” etc.
- k) Adică a uita că o frază de la mijloc trebuie să aibă legătură cu ce-i înaintea ei și cu ce urmează.
- l) Mijlocul versului e rupt de început și de sfîrșit.
- m) Mijlocul versului se extinde semantic spre început și sfîrșit.
- n) Contrageri și elipse verbale ce împiedică emoția. Exemple : Nu bem vin, dar vorbele au vin. Nu vorbim, dar drumul are vorbe.
- o) Reluarea cu alte cuvinte a aceleiași idei sau noțiuni.

Prezentare și traducere de
ALEXANDRINA ANDRU

Tennessee Williams

„MULTUMESC D'OMNUL CEHOV”

PERSONAJELE :
Doamna Hardwicke-Moore
Doamna Wire
Scriitorul

Scena : O cameră mobilată, cu aspect mizer, în Cartierul Francez din New Orleans. Este o încăpere fără geamuri, separată de altele asemănătoare prin pereți — paravan. O mică rază de lumină ce pătrunde oblic, indică ora târzie a unei zile neîmbietoare. Încăperea e mobilată de un bufet înalt de culoare neagră, ale cărui uși cu geamurile crăpate, un bec atârnat de o sîrmă, o toaletă neagră, un tablou reprezentînd un Sfînt Roman, iar deasupra patului un blazon înrămat.

D-na Hardwicke-Moore, o blondă platinată în vîrstă de 40 de ani, e așezată pe marginea patului, într-o atitudine de pasivitate, ca și cum n-ar avea nimic mai bun de făcut. Se aude o bătaie în ușă.

DNA HARDWICKE-MOORE : (cu ton afectat) Cine este la ușă vă rog ?

DNA WIRE (cu ton nepolitic) Eu ! (Dna Hardwicke-Moore se ridică cu rigiditate, fața ei exprimînd panica)

DNA HARDWICKE-MOORE : O... Dna Wire. Poftim înăuntru. (Proprietăreasa, o femeie solidă, la vreo cincizeci de ani, intră în cameră). Intenționez tocmai să trec pe la dumneata să stăm de vorbă.

DNA WIRE : Daa ? Despre ce ?

DNA HARDWICKE-MOORE : (cu humor, dar cu suris mai curînd dureros) Doamnă Wire, îmi pare rău că trebuie s-o spun, dar eu nu consider gîndacii drept colegii de cameră cei mai de dorit. Dumneata ce părere ai ?

DNA WIRE : Gîndaci, hi ?

DNA HARDWICKE-MOORE : Da. Exact. Drept să-ți spun, eu am avut foarte puțin de-a face cu gîndacii, iar cei pe care

i-am văzut pînă acum au fost de soi pedestru, din aceia care umblă. Aștia, doamnă Wire par să fie gîndaci zburători ! Am fost șocată, la drept vorbind am fost literalmente înlemnită, cînd unul dintre ei a decolat de pe podea și a început să se rotească prin aer în cerc, puțin lipsind să-mi atingă fața. M-am așezat pe marginea patului și am plîns, șocată și dezgustată ! Imaginează-ți ! Gîndaci zburători, ceva ce nici n-am visat să existe, rotindu-se în cercuri, cercuri prin fața obrazului meu ! Ei bine, doamnă Wire, vreau să-ți spun...

DNA WIRE : (Întrerupînd-o) : Gîndacii zburători, nu sînt ceva care să surprindă. Păi, sînt peste tot chiar și în cartierul de lux. Dar nu asta am vrut să...

DNA HARDWICKE-MOORE : (Întrerupînd-o) : Poate că e adevărat, doamnă Wire, dar trebuie să-ți spun că eu am oroare de gîndaci, chiar de aceia obișnuiți, de tip pedestru, iar în ceea ce privește acest soi zburător... Dacă e să locuiesc aici în continuare, acești gîndaci zburători trebuie să stîrpiți, stîrpiți numaidecît !

DNA WIRE : Ei și, cum am să opresc eu gîndacii ăștia zburători să intre pe fereastră ? Oricum, nu asta e ceea ce vroiam eu să...

DNA HARDWICKE-MOORE : (Întrerupînd-o) : Nu știu cum, doamnă Wire, dar cu siguranță trebuie să existe o metodă. Tot ce știu eu e că trebuie să fie lichidați numaidecît, altfel nu mai pot dormi aici. Vai, închipuie-ți, să mă trezesc noaptea și să văd unul în patul meu, aș face congestie, jur pe Dumnezeu că pur și simplu aș muri !

DNA WIRE : Mă scuzi că-ți spun treaba asta, doamnă Hardshell-Moore, dar dumneata mai curînd o să mori de prea multă băutură ! (smulge o sticlă de pe toaletă) Asta ce e ? Loțiune Larkspur ! Ei !

DNA HARWICKE-MOORE : (roșind) O întrebunțez să scot oja de pe unghii.

DAN WIRE : Foarte pretențioasă, zău !

DNA HARDWICKE-MOORE : Ce vrei să spui ?

DNA WIRE : Nu e casă veche în cartier să n-aibe gîndaci.

DNA HARDWICKE-MOORE : Dar nu în cantități enorme ca aici. Casa asta e literalmente ticsită cu gîndaci !

DNA WIRE : Lasă că nu-i chiar așa. Și apropo, încă nu mi-ai plătit restul de chirie pe săptămîna asta. Nu vreau să schimb subiectul, dar vreau să încasez banii.

DNA HARDWICKE-MOORE : Îți voi plăti restul de chirie imediat ce au fost exterminați gîndacii !

DNA WIRE : Îmi plătești chiria imediat sau te muți !

DNA HARDWICKE-MOORE : Intenționez să mă mut, să știi, dacă nu scap de gîndaci !

DNA WIRE : Mută-te atunci și nu mai tot amenința !

DNA HARDWICKE-MOORE : Glumești, nu pot să plec chiar acum !

DNA WIRE : Atunci ce-i tot dai zor cu gîndacii ?

DNA HARDWICKE-MOORE : Susțin tot ce-am spus, să știi că gîndacii după părerea mea nu sînt cei mai plăcuți colegi de cameră !

DNA WIRE : O.K. ! Nu locui cu ei ! Ia-ți lucrurile și mută-te unde n-au gîndaci !

DNA HARDWICKE-MOORE : Vrei să spui că insiști să ai gîndaci ?

DNA WIRE : Nu, vreau să spun că insist să capăt chiria ce mi se cuvine.

DNA HARDWICKE-MOORE : În momentul de față nici nu se poate pune problema.

DNA WIRE : Nu se pune problema ?

DNA HARDWICKE-MOORE : Da, și-ți voi spune de ce ! Plățile trimestriale pe care le primesc de la plantațiile de cauciuc nu au fost expediate încă. Le aștept de cîteva săptămîni dar în scrisoarea primită azi dimineață intendentul îmi scrie că a fost o mică neînțelegere cu taxele de anul trecut și...

DNA WIRE : Oh, mai termină, că m-am plictisit să aud de blestemata aia de plantație de cauciuc ! Plantația de cauciuc din Brazilia ! Crezi că am trecut șaptesprezece ani prin meseria asta fără să învăț nimic despre soiul dumatăle de femei ?

DNA HARDWICKE-MOORE : (rigid) Care e implicația din remarcă aceea ?

DNA WIRE : Presupun că bărbații care vin la dumneata noaptea, trec pe aici ca să discute despre plantația de cauciuc din Brazilia !

DNA HARDWICKE-MOORE : Trebuie să fii nebună, să spui așa ceva !

DNA WIRE : Aud foarte bine și știu ce se petrece !

DNA HARDWICKE-MOORE : Spionezi și asculți pe la uși !

DNA WIRE : Eu nu spionez niciodată și nici nu ascult pe la uși ! Primul lucru pe

care-l învață o proprietăreasă în cartierul francez este să nu vadă și să nu audă nimic ci doar să încaseze banii ! Atita timp cât primesc banii — O.K. ! sint oarbă, surdă, și mută ! Dar cînd nu mai primesc bani, îmi recapăt numai-decît auzul, vîzul și uzul vorbirii. Și dacă e necesar, telefonez șefului poliției care e rudă cu cumnatu-meu ! Am auzit eu azi-noapte discuții despre bani.

DNA HARDWICKE-MOORE : Ce discuții ? Ce bani ?

DNA WIRE : Vizitatorul dumitale striga atît de tare încît a trebuit să închid ferestrele din față ca să nu audă toată strada ! N-am auzit să se fi menționat nimic despre vreo plantație din Brazilia ! În schimb s-a vorbit pe șleau despre o grămadă de alte lucruri în mica dumitale conversație de la miezul nopții ! Loțiune Larkspur... pentru ștersul ojei de pe unghii ! Mă crezi naivă, nu ? Altă scorneală ca și minunata plantație de cauciuc ! (ușa e deschisă cu o mișcare largă de către Scriitor care intră îmbrăcat într-un halat vechi de culoare violet).

SCRIITORUL : Oprește !

DNA WIRE : O ! Dumneata ești !

SCRIITORUL : Oprește persecuția acestei femei !

DNA WIRE : Al doilea domn Shakespeare apare în scenă !

SCRIITORUL : Demonul dumitale m-a chinuit în somn cu urletul lui !

DNA WIRE : Somn ? Ha — ha ! Cred că ceea ce vrei să spui e letargia dumitale de bețiv !

SCRIITORUL : Mă odihnesc din cauza bolii ! Nu am oare dreptul să...

DNA WIRE : (întrerupînd-o) Boala : alcoolic ! Nu încerca să mă protestezi. Îmi pare bine că ai venit. Acum pot repeta și pentru dumneata ceea ce i-am spus acestei femei. M-am săturat de pirlîți datornici ! Se aude, nu ? Sint sătulă pînă-n gît de voi șobolanii cartierului, toate corciturile, bețivii și degenerații care încercați să vă strecurați cu promisiuni, minciuni și înșelătorii !

DNA HARDWICKE-MOORE : (astupîndu-și urechile) O, te rog, te rog, te rog nu mai țipa ! Nu e necesar !

DNA WIRE : (întorcîndu-se spre doamna Hardwicke-Moore) Dumneata cu plantația dumitale de cauciuc din Brazilia ! Blazonul din perete l-ai luat de la prăvălia cu vechituri, mi-a spus chiar vînzătoarea care ți l-a vîndut ! Dînsa e din familia Habsburgilor ! O doamnă de viță ! Doamna de Loțiune Larkspur ! (Dna Hardwicke-Moore scoate un țipăt sălbatic și se azvîrle cu fața în jos, pe pat)

SCRIITORUL : (cu un gest plin de milă) N-o mai chinui pe biata femeie ! Nu mai există pic de milă în lumea asta ! Ce au

devenit compasiunea și îndurarea ? Au dispărut oare ? Unde-i Dumnezeu ? Unde-i Christ ? (se reazemă de bufet tremurînd) Ce importanță are dacă plantația de cauciuc din Brazilia există sau nu ?

DNA HARDWICKE-MOORE : Plantația există, există ! Gîtul ei e întins, capul aruncat spre spate)

SCRIITORUL : Și ce dacă nu există nici un magnat al cauciucului în viața ei ! Ar trebui să existe ! Trebuie oare să fie învinuită dînsa pentru faptul că încearcă să compenseze crudele deficiențe ale realității printr-un mic exercițiu de, cum să-i spun ? imaginație dată de Dumnezeu ?

DNA HARDWICKE-MOORE : (aruncîndu-se din nou pe pat cu fața în jos) Nu, nu, nu, nu, nu, e imaginație !

DNA WIRE : Te poftesc să încetezi a-mi arunca în față discursurile acelea pretențioase ! Dumneata cu capodopera de 780 de pagini să te iei de mină cu doamna de Loțiune Larkspur în ceea ce privește uzul imaginației !

SCRIITORUL : (cu voce obosită) Ei și ? Să presupunem că n-ar exista nici o capodoperă de 780 de pagini ! (Închide ochii și își duce mina la frunte) Să zicem că n-ar exista nici un fel de capodoperă ! Ce-i cu asta, doamnă Wire ? Doar citeva, foarte puține mizgălituri amăgitoare rătăcite pe fundul bătrînelui meu cufăr... Să presupunem că am vrut să devin un mare artist dar mi-au lipsit vigoarea și puterea ! Să presupunem că scrierile mele s-au oprit la ultimul capitol, că versurile mele au rămas neterminate ! Să presupunem că am avut idei pentru piese grandioase dar că în minte luminile s-au stins înainte de căderea cortinei ! Să presupunem că toate aceste regretabile lucruri sint adevărate ! Și mai presupune că eu, împlecîndu-mă din bar în bar, din băutură în băutură pînă cînd m-am prăbușit în cele din urmă pe salteaua plină de păduchi a acestui bordel, presupune că eu ca să fac acest coșmar de suportat pe timpul cît va trebui să rămîn protagonistul lui neajutorat, îl ornamentez, îl iluminez, îl glorific ! Da, cu vise, povești și fantezii ! Ca de exemplu existența unei capodopere de 780 de pagini, iminente producției de Broadway, minunate volume de versuri pe care editorii abia așteaptă să le publice imediat ce vor fi semnate ! Să presupunem că eu trăiesc în acest univers penibil al imaginației ! Ce satisfacție poți găsi dumneata femeie, în încercarea de a zdrobi acest univers, de a-l numi minciună ! Ascultă la ceea ce am de spus ! Nu există minciuni, nu există decît minciunile pe care ți le îndeasă în gură pumnul de fier al necesității, doam-

nă Wire! Ei da, sînt un mincinos! Dar lumea dumitale e clădită pe minciună, ea nu este decît o hidoasă născocire de minciuni! Minciuni! Minciuni!... Sînt obosit, ți-am spus ceea ce aveam de spus și n-am nici de unde să-ți dau bani așa că pleacă și las-o în pace pe biata femeie! Las-o în pace. Hai, pleacă! (îi arată ușa cu gest ferm)

DNA WIRE: (strigînd de afară) Miine dimineată! Banii sau afară! Amîndoi, se aude? Amîndoi împreună! Capodopera de 780 de pagini și plantația de cauciuc braziliană! GOGORITE! (Abandonată, Scriitorul și femeia se întorc față în față. Lumina palidă a dimineții începe să pătrundă în cameră. Încet, Scriitorul ridică brațul într-un gest de neputință)

DNA HARDWICKE-MOORE: (se întoarce spre a evita privirea bărbatului) Gîndaci! Peste tot! Pe pereți, pe plafon, pe podea! Bîntuie peste tot.

SCRIITORUL: (cu tandrețe, domol) Știu. Presupun că la plantația de cauciuc nu existau gîndaci.

DNA HARDWICKE-MOORE: (însuflețindu-se) Nu, bineînțeles că nu. Totul

era imaculat întotdeauna. IMACULAT! Podelele erau atît de curate încît străluceau ca oglinda!

SCRIITORUL: Știu. Și de la ferestre, îmi închipui că se vedea o priveliște minunată!

DNA HARDWICKE-MOORE: De nedescris!

SCRIITORUL: E departe de Mediterana?

DNA HARDWICKE-MOORE: (vag) De Mediterana? Numai o milă sau două!

SCRIITORUL: M-aș încumeta să spun că în zi senină se puteau distinge stîncile albe de la Dover?... De partea cealaltă a canalului?

DNA HARDWICKE-MOORE: Da, pe vreme foarte frumoasă se putea vedea. (În tăcere, Scriitorul îi înmînează o sticlă de Whisky) Mulțumesc. Domnule...

SCRIITORUL: Cehov! Anton Pavlovici Cehov!

DNA HARDWICKE-MOORE: (surizînd cu iz de cochetărie) Mulțumesc, domnule Cehov.

**În românește de
ANGELA TEODORESCU-TOMASIAN**

Kurt, spiritualul părinte al filmelor din seria „Spes-sart“, a fost întebat dacă a colaborat vreodată cu soția lui, de asemenea regizoare.

— Cum să nu? a răspuns el. Avem doi copii!

— Cum ți-a plăcut Elveția? l-a întebat un prieten pe actorul englez Peter Sellers.

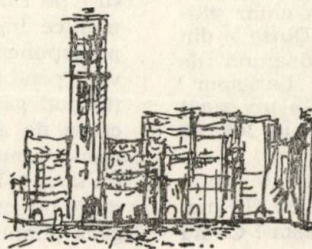
— Frumoasă țară, spune el. Păcat însă că nu prea poți să vezi peisajul din cauza munților.

Orson Welles intră furios în magazinul de antichități din Siena unde cumpărase în ajun un bibelou:

— Mi-ai spus că e din fildeş veritabil. Și cînd colo e din material plastic!

— Imposibil, răspunde calm negustorul. Afară de cazul cînd elefantul avea dinți falși.

Auzind că o pictură a lui Claude Mannet fusese vîndută la o licitație contra impresionantei sume de 250.000 franci, Maurice Chevalier a declarat:

— Cunosoc tabloul! Nu face un ban mai mult.

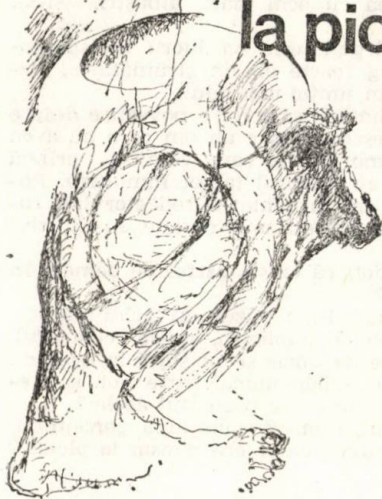

Directorul unui studio din Hollywood spune unei celebre vedete: „Trebuie să duci o viață absolut exemplară“. Și vedeta răspunde cu naivitate:

— Nu s-ar putea să facă asta „dublura“ mea?

PROZĂ umoristică

de ce era PANSAT la picior?

GRIGORI GORIN

Odată, pe cînd mă aflam într-o societate, cei de față m-au rugat să le spun ceva amuzant și eu le-am zis anecdota aia cu omul bandajat la picior, care se duce la doctor.

- Ce vă doare ? întrebă doctorul.
- Capul.
- Și de ce sînteți pansat la picior ?
- Mi-a căzut...

Toți izbucniră în rîs, numai unul mai bătrîn mă privi cumva ciudat, gînditor. Se aplecă peste scaun și-mi spuse :

- Scuzați-mă, cred că n-am prins totul... Ce-l durea pe pacientul acela ?
- Capul.

- Și de ce era pansat la picior ?
- I-a căzut...

— Aha !, făcu bărbatul și căzu din nou pe gînduri. Nu înțeleg, spuse după cîteva minute. Nu văd unde-i poanta. S-o luăm logic : bolnavul avea dureri de cap, așa-i ?

- Da, de cap.
- Atunci de ce era pansat la picior ?
- I-a alunecat.
- Ciudat, spuse bătrînul și se ridică de pe scaun. Se duse lîngă fereastră, își aprinse o țigară, apoi încă una. Privea gînditor la întunericul de afară. Se apropie apoi și-mi spuse încet :
- Dacă m-ați omorî și tot n-aș înțelege care-i poanta. Dacă pe cineva 'l doare capul de ce se pansează la picior ?
- Bine, dar el nu și-a pus bandajul la picior, îi spun eu, ci la cap.
- Și cum de i-a ajuns la picior ?
- I-a alunecat.
- Se ridică și mă privi cercetător.
- Fiți amabil, să mergem puțin afară, spuse deodată pe un ton categoric, trebuie să discutăm ceva amîndoi.
- Am ieșit în vestibul.
- Ascultați, spuse, și-mi puse mîna pe umăr, ăsta-i un banc ?
- Eu cred că-i banc.
- Și în ce constă umorul ?
- Nu știu, i-am răspuns, i-un banc pur și simplu.
- N-ați sărit cumva peste un amănunt important ?
- Ce fel de amănunt important ?
- Știu eu... că pacientul acela avea un singur picior, de exemplu.
- De ce ?
- Dacă acceptăm că pansamentul i-a alunecat pe lîngă corp, atunci trebuia să-i înfășoare ambele picioare, altfel trebuia să fie un invalid căruia îi lipsește un picior...

— Nu, am respins categoric această pă-rere, nu era invalid.

— Atunci cum s-a pomenit cu pansa-mentul pe picior ?

— I-a căzut, am șoptit eu. Mă trecură fiori reci.

— Și nu era cumva doctorul Kohn ?, în-trebă el pe neașteptate.

— Cum adică ? În ce sens ?

— Ei, în ce sens se spune despre cineva că-i doctorul Kohn ?

— Nu, refuz eu, nu era Kohn în sensul ăsta.

— Dar ce era ?

— Nu știu, poate englez sau chirchiz...

— De ce chirchiz ?

— Pentru că mama și tatăl lui erau chirchizi.

— Ei, dacă părinții lui erau chirchizi, atunci...

— Excelent, m-am bucurat eu. Acum în-seamnă că vă sînt toate clare...

— Nu prea mi-e clar ce-l durea...

— Rămîneți atunci cu bine, i-am spus. Mi-am luat paltonul și am plecat acasă.

La unu noaptea mă trezește telefonul.

— Vă deranjez în legătură cu anecdota aia, aud eu în receptor. Pur și simplu nu pot să închid ochii. Piciorul ăla nu-mi iese din cap. Spuneți-mi, are o poantă ?

— Are, l-am asigurat.

— Înțeleg... Nu-s nici eu chiar așa de prost... am școală... I-am spus și soției anecdota — a rîs și ea, dar de ce a rîs, uite, asta n-o pot înțelege. Nu cumva se așteaptă un răspuns de la...

— Nu.

— Atunci nu mai știu ce să mai fac.

— Să dormiți !, am strigat și am închis telefonul.

Seara următoare a sunat din nou.

— M-am consultat cu specialiștii, spuse. Toți sînt de părere că pansamentul n-a putut aluneca.

— Dacă n-a putut, n-a putut, lua-l-ar dracu' de pansament, am răcnit. Ce vreți acum de la mine ?

— Vreau să clarificăm problema asta, spuse el supărat, pentru mine i-o problemă cheie. Am o muncă de răspundere și a în-țelege bancurile i-o datorie pentru mine.

Am trînit receptorul.

Mi-a mai telefonat cîteva zile pînă cînd, în cele din urmă, m-a vizitat acasă. M-am supărat și l-am înjurat, dar nu s-a lăsat. Mă privea cu ochi mari, albaștri, și-mi zise :

— Înțelegeți, este un lucru indispensa-bil... Merg foarte des în străinătate... tre-buie să am simțul umorului...

M-am hotărît să scriu o povestire despre el, o povestire despre un om care nu avea simțul umorului și care voia să prindă poantele cu ajutorul tablei înmulțirii. Po-vestirea am prezentat-o redactorului ru-bricii umoristice a unei reviste. Acesta rîse copios.

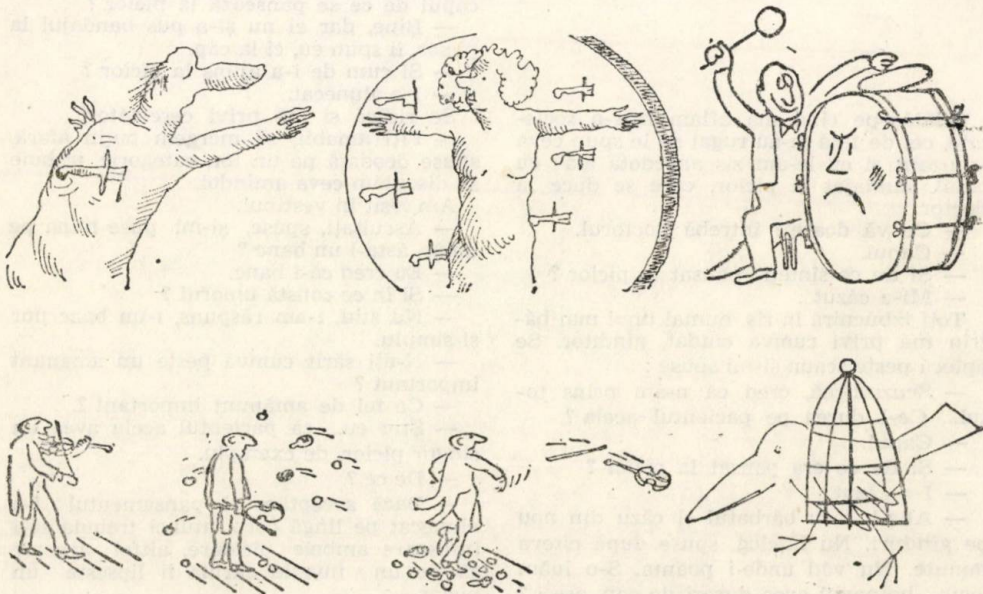
— Credeți că există astfel de oameni în realitate ?

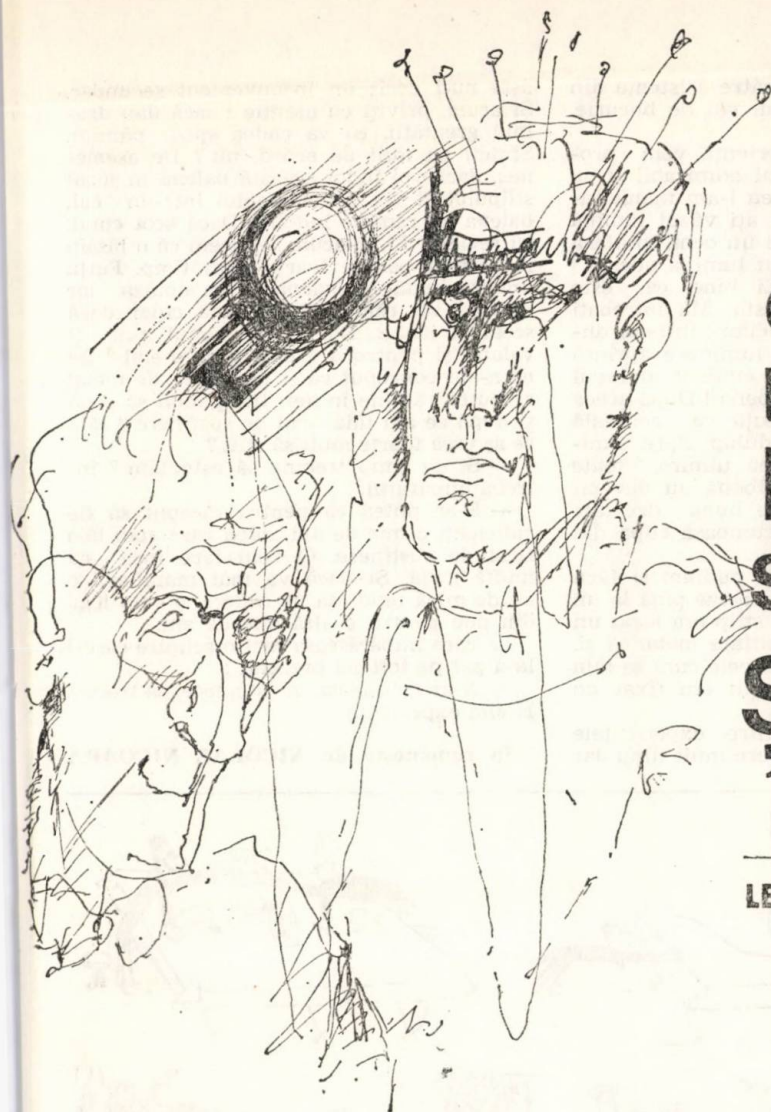
— Există, l-am văzut cu ochii mei.

— Atunci o publicăm, spuse redactorul. Mă prinse de umăr și-mi șopti la ureche : Acum, că sîntem numai între noi, spune-ți-mi, ce-l durea pe pacientul acela ?

— Capul, i-am răspuns abia perceptibil.

— Și-atunci, de ce era pansat la picior ?

IATĂ ce mi-ar place să ȘTIU!

LEWIS CARROL

— În general este bine ca întotdeauna să începem cu ÎNCEPUTUL. În unele cazuri se-ntîmplă însă să fie mai bine să începi de la capătul celălalt, zise conferențiarul. Dacă, de exemplu, vrei să vopsești un cîine cu vopsea verde, s-ar putea, zic eu, să fie de preferat să începi a-l vopsi de la coadă, întrucît pe acolo nu poate mușca.

— Pot să vă ajut și eu ? îl întrebă B.

— La ce să mă ajuți ? întrebă, la rîndu-i, profesorul.

— Să vopsiți cîinele în verde. Dumneavoastră îl începeți de la cap iar eu... zise B.

— Nu, zise profesorul, încă nu am ajuns la experiențe. În continuare voi expune axiomele științei, iar mai tîrziu vă voi arăta cîteva specimene... Să luăm de exemplu următoarea axiomă: Nici un corp nu poate fi mai mare decît el însuși, dar se

aude atît de des zicîndu-se : „Era atît de bucuros că nu-și mai încăpea în piele“. După cum vedeți, ce caută bucuria aici ? Următorul specimen, spuse profesorul, este un elefant.

— Bine, dar am mai văzut ! replică împăratul.

— E-adevărat, spuse profesorul, dar nu l-ați văzut la magaloscop. După cum nu puteți vedea un purice fără o lentilă numită microscop, care-l mărește, ei bine, tot așa nu se poate vedea un elefant fără o lentilă numită de mine magaloscop, care îl micșorează. Profesorul deschise o poartă aflată la marginea aparatului și pe ea intră, legănîndu-se, un elefant. Elefantul este gata, puteți să-l examinați.

— Dar este foarte mic, exclamă împărăteasa după ce-l privi cu un aer grav.

— Alteța Sa Imperială a făcut o obser-

vație inteligentă, zise el către asistența din mijlocul căreia se auzi un val de bucurie. Profesorul continua :

— În următoarea experiență vom produce un fenomen cu totul admirabil și cu totul foarte rar, pe care eu l-am numit lumina neagră. Pînă acum ați văzut lumină albă, verde, roșie dar nici un ochi, în afară de ochiul meu, nu a văzut lumină neagră ! Vedeți această cutie ? Ei bine, ea este plină cu lumină de aceasta. Mă întrebați cum am obținut-o ? Iată cum : într-un dulap întunecos am pus o luminare aprinsă apoi i-am închis ușa și, evident, dulapul s-a umplut cu lumină galbenă ! După aceea am pus mîna pe o sticlă cu cerneală neagră și am golit-o în dulap. Spre uimirea mea, spre marea mea uimire, toate particulele de lumină galbenă au devenit negre ! Pot spune că pe bună dreptate aceasta a fost cea mai frumoasă clipă din întreaga mea viață !

Profesorul coborî de pe podium și făcu semn celor prezenți să-l urmeze pînă la un stîlp înfipt în pămînt. De stîlp era legat un lanț de care atîrnă o greutate metalică și, în sens opus, o balenă din cele care se pun la corsete. În celălalt capăt era fixat un inel.

— Vedeți acum una dintre experiențele cele mai interesante. Ea cere mult timp dar

asta nu-i decît un inconvenient secundar. Și acum, priviți cu atenție : dacă dau drumul greutății, ea va cădea spre pămînt. Sînteți cu toții de acord, nu ? De asemenea, dacă voi îndoi această balenă în jurul stîlpului și voi prinde inelul într-un cui, balena va rămîne indoită. Dacă scot cuiul, își revine... Ei, și-acum să zicem că o lăsăm în această poziție foarte mult timp. Forța înmagazinată în balenă se va epuiza iar balanța va rămîne încovoiată chiar dacă scoatem inelul. De ce fenomenul n-ar fi valabil și pentru o greutate de metal ? De ce n-am conceput că și greutatea de metal ar putea rămîne în aer, incapabilă să cadă și după ce am tăia firul de susținere ? Iată ce aș vrea foarte mult să știu ?

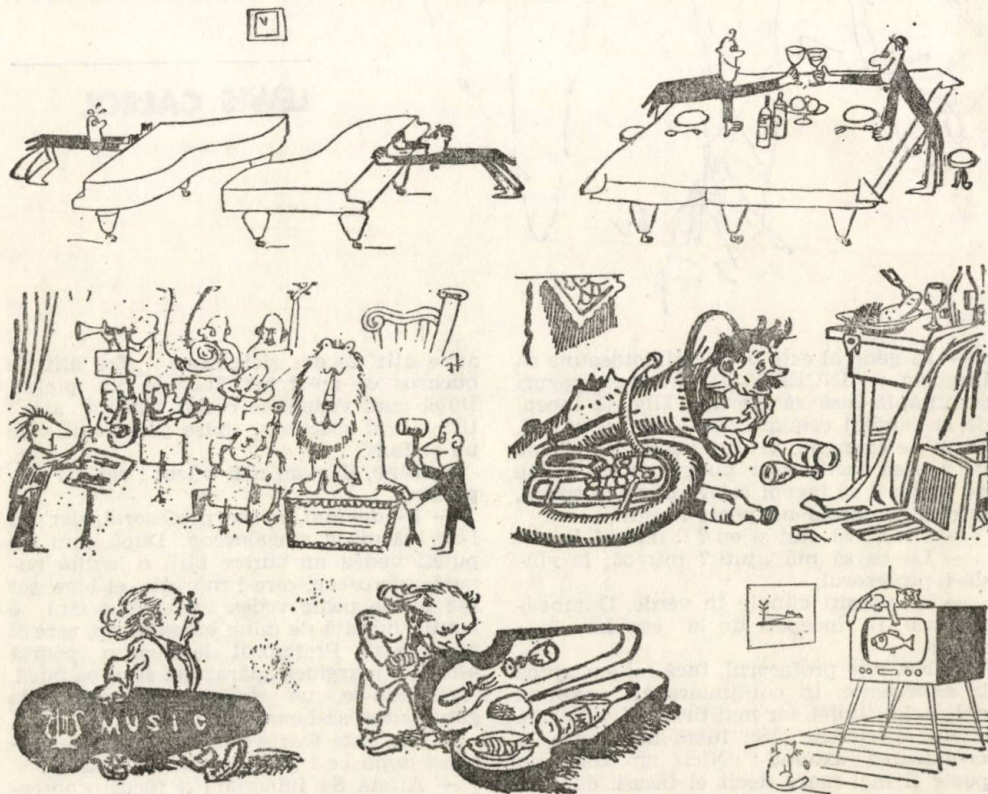
— Și cît timp trebuie să așteptăm ? întrebă împăratul.

— S-ar putea ca pentru început să fie suficienți o mie de ani, după care vom tăia firul de susținere. O vom face însă cu multă grijă. Și dacă va mai manifesta o cît de mică tendință de cădere, o vom lega din nou pentru o altă mie de ani.

La care împărăteasa avu o scîlpire care-i lăsă paf pe toți cei prezenți :

— N-ar fi bine ca, în așteptare, să trecem la altă experiență ?

În românește de NICOLAE NICOARĂ

Tîrgul oamenilor mărunți

ȘALOM ALEHEM

Uite așa sînt cu toții, acești oameni mărunți din tîrgul Casrilifca. Niciodată n-ai să-i vezi posomorîți sau încruntați din cale-afară, ci dimpotrivă. În lume le merge vestea că-s mari năzdrăvani, glumeți și mucaliți, făpturi vesele și pline de haz. Săraci, dar veseli, deși e greu de spus de ce naiba s-or fi bucurînd! Bine că trăiesc! Pentru o glumă bună, acești omuleți se dau în vînt. Pentru o glumă bună, ar fi în stare să-și vîndă și părinții. Pe seama lor se vîntură niște povești, să juri că-s anecdote, cu toate că, poți fi mai mult ca sigur, sînt fapte absolut reale.

Așa se povestește, de pildă, despre un gospodar care, urîndu-i-se să tot flămînzească în Casrilifca, a luat drumul pribegiei, în căutare de noroace. Emigrînd, a nimerit taman la Paris. Și acolo, firește, i s-a năzărit să dea ochii cu Rotschild. Păi cum e cu puțință ca un evreu să fie la Paris, fără să-l vadă pe Rotschild?

Dar iată că omului nostru nu i se dă voie să pătrundă la Rotschild. Care-i cauza? Caftanul lui zdrențăros.

— Păi bine, deșteptilor, să fi avut eu un caftan întreg, mă mai prindea cineva prin Paris?

Pe scurt, e bucluc! Un evreu din Casrilifca însă nu se pierde cu firea, e descurcăreț și repede găsește o soluție. Așadar, omul nostru își ia inima-n dinți și se adresează lacheului de la intrare:

— Du-te și spune boierului că-l caută — nu, Doamne ferește, vreun pomani-giu — ci un negustor care-i aduce spre vînzare un articol cum nu găsești la Paris pe tot aurul din lume.

Auzînd asemenea vorbe, Rotschild, foarte curios, poruncește ca negustorul să fie adus la el.

— Șalom alechem!¹

— Alechem Șalom!

— Ia loc. De unde vii dumneata?

— Din Casrilifca.

— Ai ceva deosebit să-mi spui?

— Ce să-ți spun, *pane*² Rotschild, uite care-i povestea. La noi în Casrilifca se spune despre dumneata că ai, slavă Domnului, o situație bunicică — măcar să am eu pe jumătate, ba și cu a treia parte m-aș mulțumi. Cît despre onoruri, iarăși cred că nu stai prost, fiindcă „Cine are avere, are și putere“, nu? Așa că, *pane* Rotschild, ce ți-ar mai lipsi dumitale? Un singur lucru: viața veșnică. Și asta, eu ți-am adus-o ca să ți-o vînd.

Auzînd de „viață veșnică“ Rotschild în-treabă:

— Și cît ceri pe ea? Cît m-ar costa?

— O să te coste, *pane* Rotschild, nici mai mult, nici mai puțin... (aici evreul nostru cade pe gînduri) nici mai mult, nici mai puțin, ca trei sute...

— Și dacă ne-am tocmei?

— Nu, *pane* Rotschild, n-o să meargă! Să-mi dea Dumnezeu atîția ani buni cît mai mult de trei sute ți-aș fi putut cere. Dar nu-i nimic, cît am zis, așa rămîne!

Așa că Rotschild ia și-i numără trei sute, tot una și una.

Omulețul nostru lasă banii să-i lunece în buzunar, după care se adresează miliardarului cu următoarele cuvinte:

— Vrei să trăiești veșnic? Atunci ascultă sfatul meu: părăsește Parisul asta nesuferit și mută-te la noi, la Casrilifca, și n-o să mori niciodată. Pentru că, de cînd există Casrilifca pe lume, la noi încă nu s-a pomenit să moară un bogătaş...

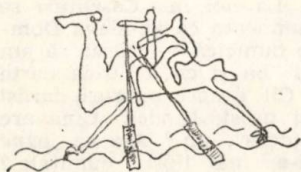
¹ Salut tradițional. Textual: Pace Vouă!

² Domnule (l. polonă).

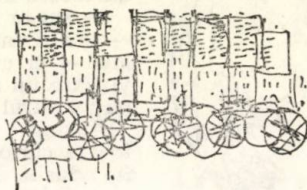
În românește de OLGA BRATEȘ

• Una dintre cele mai lungi conducte necesare transportului gazului metan este în curs de construire. Pornind din Alaska ea va traversa Canada ajungând până în vestul Statelor Unite. Costul celor 4400 km de conductă se va ridica la aproximativ 10 milioane dolari.

• Cămilele, capabile să străbată întinse deșerturi de nisip, sînt azi folosite în nordul Egiptului pentru traversarea unor întinderi de apă inaccesibile tuturor celorlalte mijloace de transport. Așa se întîmplă în localitatea El Burrollos unde se află un lac vast cu adîncimi variind între 20 cm și 2 m, care nu putea fi parcurs nici de bărci, nici de ambarcațiuni amfibii.

• Copiii renumitului pictor Pablo Picasso, Paloma și Claude au constituit o societate pentru autentificarea tablourilor și desenele tatălui lor, deoarece în lume au început să circule multe falsuri. Moștenirea încredințată lor de celebrul pictor este 1876 picturi, tapiserii, covoare și cărți de artă; 11748 desene, 1809 gravuri, 1355 sculpturi și 2880 ceramice.

• La ora actuală, în Olanda există 9,5 milioane biciclete, numai anul trecut vînzîndu-se 1,3 milioane, celor aproape 14 milioane de locuitori ai țării. Potrivit unui sondaj de opinii, olandezii au răspuns că deplasările, în diverse scopuri, sînt astfel mai ieftine și mai practice, mențin sănătatea, bicicleta fiind, totodată un mijloc nepoluant, element esențial în condițiile în care problema infestării mediului înconjurător a devenit tot mai acută.

• Academia de muzică din Atena și-a închis porțile, după 107 ani de existență. Aici au făcut studiile vestiți muzicieni, între care

compozitorul Nicos Skalkottas, dirijorul Dimitros Mitropoulos și cîntăreața Maria Callas. Încetarea activității acestui forum al muzicii se datorează măsurilor financiare luate de statul elin.

• Noul drog la modă în rîndul tineretului american este fenciclidina, prescurtat p.c.p. Numită în argou „pulberea îngerilor”; acest drog este considerat de experți ca fiind cel mai periculos aflat vreodată în comerț. El nu provoacă halucinații vizuale, nimic „angelic”, ci numai convulsii, psihoze, furie necontrolată. În anii 1950 el a fost pus în vînzare ca anestezic, dar foarte curînd a fost interzis, tocmai datorită efectelor sale colaterale imprevizibile. Principala problemă o constituie astăzi, în lumea occidentală, utilizarea drogurilor sintetice.

ROBERT MERLE

Soarta FRANȚEI

În localitatea Montfort l'Amaury, nu departe de Paris, într-o zonă încărcată de istorie — istorie revoluționară, istorie socială, istorie literară —, se află o pitorească reședință oferită de Henric al II-lea celebrei sale iubite Diane de Poitiers. S-ar putea ca locurile să-i fi creat lui Robert Merle, autorul unor volume de mare valoare, inspirate din istoria recentă („Week-end la Zuydcoote“ — Premiul Goncourt, 1949, ecranizat, „Moartea e meseria mea“), precum și al unor cărți impresionante despre sensul straniu sau tragic al unui posibil viitor („Un animal înzestrat cu rațiune“, „Malevil“, în curs de ecranizare) — romane ce au constituit și un succes românesc de librărie — pasiunea pentru istoria veche.

Acțiunea ultimului său roman, „Soarta Franței“, se situează în Franța secolului al XVI-lea, epocă a războaielor religioase, mai puțin cunoscută marelui public. Scrisă sub forma unei false cronici, cartea prezintă o structură concentrică în care primul cerc este familia, al doilea provincia, al treilea regatul, pe autor preocupându-l nu atât aventurile eroului său, Pierre de Siorac, cât peisajul tragic al intoleranței practicate în numele religiei, al nedreptăților sociale, al mizeriei poporului, al crimei, al ciurmei — corolar al acelor vremuri sumbre.

Profesor de literatură engleză la Facultatea din Nanterre, Merle nu se simte fericit decât atunci când scrie. „Drogul meu este romanul“, declară el. Lucrează în fiecare zi și chiar duminică. „Atunci când nu sînt mulțumit de ce am făcut dimineața, o iau de la capăt după-amiaza“. Își împarte dragostea pentru scris cu afecțiunea pentru cei cinci copii ai săi și cu interesul pentru activitatea militantă. De două ori pe lună participă la ședințele celei P.C.F. din Montfort l'Amaury.

Soția sa, Magali, îi dactilografiază manuscrisele, după ce mai întii au fost înregistrate la casetofon. Tot ea este și singurul critic acceptat în intimitatea creației septuagenarului scriitor.

„A evoca fără paseism trecutul este pentru mine o modalitate asemănătoare cu aceea de a anticipa viitorul : regăsirea prezentului, evadînd din el“.

Romanul „Soarta Franței“ — primul dintr-o frescă istorică mai amplă —, din care vă propunem un fragment reprezentativ, a fost premiat în anul 1978 cu premiul „Alexandre Dumas“.

La 6 iulie / 1563 /, frăția primi, printr-un călăreț, o misivă de la d-l de la Porte. Magistratul însărcinat cu anchetarea crimelor îi aducea la cunoștință că la Sarlat ciurma izbucnise cu furie, ucigînd cam o sută de persoane pe zi. Pentru ca molima să nu se răspîndească în tot seneșalatul, el poruncise, de acord cu consuli, închiderea porților. Dar fiindcă orașul trebuia totuși aprovizionat cu merinde, îl ruga pe tatăl meu să-i prevină pe agricultori că tirgurile vor continua să se țină în zilele obișnuite, însă în afara zidurilor, în mahalaua Lendrevie. Astfel, sătenii puteau să aducă și de acum înainte ouă, unt, legume, brînzeturi și carne, fără să intre însă în incintă, toate cumpărăturile locuitorilor din ținutul Sarladais făcîndu-se prin mij-

locitori, care stăteau la mahala și nu pătrundeau nici ei în oraș, ci livrau mușteriilor mărfurile prin ghișee. D-l de la Porte cerea frăției, dacă-i stătea în putință, să taie un bou și să livreze jumătate din el pentru hrana orașului. „La drept vorbind, continua d-l de la Porte, cererea de carne nu mai e atât de mare cum era, fiindcă toți nobilii și burghezii avuți de pe aici, fără a-i mai pune la socoteală pe judecători, pe episcop și pe vicarii lui, s-au grăbit să părăsească orașul înainte de închiderea porților refugiîndu-se în casele lor de la țară. Totuși în oraș au mai rămas cei doi consuli, patru chirurgi, slujbașii regelui și cu mine, și cu toate că ne aflăm în mare primejdie, n-avem de gînd să ne lăsăm să murim și de foame“.

D-l de la Porte adăuga în post-scriptum : „Vă veți amări foarte aflînd că d-na de la Valade a murit din pricina molimei pe data de 4. După ce trupul i-a fost ridicat, biata ei cameristă Franchou — care a slujit și la răposata dumneavoastră soție — a fost imediat închisă în casa stăpînei, iar ușile și ferestrele au fost bătute în cuie. Obicei crud, firește, dar, după cum știți, așa e regula și împotriva ei nu pot să fac nimic. Lui Franchou i se pune mîncare într-un coș pe care îl coboară în stradă, cu ajutorul unei frîghii, printr-o ferăstruică. Trăiește, de altfel, destul de greu, din mila oamenilor. Biata fată este aproape nebună de frică, de foame și de disperare, și mai tot timpul plînge, se văicărește și strigă, implorînd să fie mai de grabă omorîtă decît ținută prizonieră într-o casă contaminată“.

Această scrisoare ajunse la tatăl meu în dimineața zilei de 6 iulie și pe marginea ei se încinse o discuție aprigă cu Sauvetterre. Și cum din pricina căldurii înăbușitoare fereastra bibliotecii era deschisă, am auzit larma glasurilor, fără să-mi dau totuși seama despre ce era vorba. După cîteva clipe, însă, l-am văzut pe tata coborînd scările peronului, cu sprîncenele încruntate și cu un aer hotărît, și poruncind scurt fraților Siorac să omoare un boulean tînăr, pe care tocmai îl cumpărasem, să-l jupoaie, să-l taie în bucăți și să-l încarce într-una din căruțele noastre.

Dincolo de ziduri, în fața cetății de la intrarea castelului, frații Siorac ne așteptau, urcați deja pe capra căruței ce transporta ciozvirtele de carne, amîndoi foarte palizi și cu buzele tremurînde.

Căruța porni, iar tata, minîndu-și jugulul vinăt-roșcat alături de caii înhămați, privi un moment în tăcere tulburarea fraților Siorac.

La două leghe de Sarlat, într-un loc numit Presses, am zărit în josul drumului — pe atunci foarte abrupt și șerpuitor —, pe partea dreaptă, cadavruul unui om gol, zăcînd cu picioarele desfăcute pe iarba pîrjolită și pipernicită a unei pajiști. Se afla cu vreo doisprezece stînji mai la vale de noi și cu toate că vîntul bătea din spate, duhoarea pe care o răspîndea era insuportabilă.

— Voi, le-a spus tata celor doi veri ai lui, treceți fără să vă opriți. Și tu la fel, Samson. Și așteptați-ne jos, la capătul costisei.

Benoît dădu bice cailor de la căruță, care porniră în galop, urmați de Samson, pe calul lui alb. Calul meu andaluz și jugul cel mare vinăt-rotat al tatii grozav ar fi vrut să-i ajungă din urmă. Cu chiu cu vai am izbutit să-i oprim, dar, după ce au nechezat, s-au sucit și s-au învîrtit pe loc de cîteva ori, s-au liniștit, însă picioarele le tremurau puțin pe taluzul de la înălțimea căruia priveam mortul.

— Pierre, mi-a spus tata, nenorocitul ăsta are toate semnele ciumei pe el. Ți le-am spus eu. Ai putea să le repeți ?

— Sigur că da, am zis, cu un nod în gît și gata să leșin, atît de rău îmi era simțînd mirosul și văzînd înfiorătorul leș. Abcesul ăsta mare, care întinde pielea de la subțioara dreaptă, se numește bubon. Aceste pustule negre de pe pîntec, dalac. Iar bubulițele de toate culorile de pe piept — roșii, albastre și violete — sînt o erupție.

— Foarte bine, a spus tata, care se prefăcea că nu vede că mi-e rău. Să mai ții minte că pielea corpului este gălbuie și fleșcăită, tenul livid, pleoapele negre, fața contractată.

Și continuă :

— „Oricine se sfîrșește, cumplit se chinuiește“, a spus Villon, dar un ciumat mai mult decît oricare altul.

— Dar cum se face, am îngăimat cu greutate, că omul ăsta zace aici, și nu în patul lui ?

— Răul începe cu febră ridicată, o mare sfîrșeală la stomac, o umflare a abdomenului, o teribilă senzație de vomă și scaune neîntrerupte și fetide. În sfîrșit, după cîteva ore, apare o durere de cap groznică ce-l înnebunește pe ciumat și-l determină, în delirul lui, să se năpustească afară din casă și să alerge drept înainte, pînă cînd jos istovît.

Înseamnă că a căzut jos aici, fără nici un ajutor, fără prieteni, gol ca atunci cînd s-a născut, și a murit.

— Nu era gol. Probabil că l-au dezbrăcat niște calici care au trecut pe aici. Vor muri și ei, și vor fi și ei dezbrăcați la rîndul lor. Hainele și rufăria mortului vor trece, din păcate, din mînă în mînă și-i vor ucide pe toți cei ce le-au atins. În felul ăsta molima pătrunde pînă în cele mai îndepărtate unghere ale ținutului. Fiule, a continuat tata, schimbînd tonul, vezi corbul ăla obraznic din vîrfurile castanului de colo ? Omoară-l, te rog !

Foarte mirat de acest ordin, dar fără să scot o vorbă, am pus mîna pe unul din cele două pistoale de la obîlcul șei, l-am încărcat, am întins brațul și, ținîndu-mi răsuflarea, am tras. Pasărea a căzut, strivind și smulgînd în cădere frunzele, deja îngălbenite de secetă. Am încărcat pistolul din nou, puțin uimit c-a trebuit să stric un glonț pe o asemenea ființă.

— Ar fi mîncat din cadavru ? am întrebant.

— Da' de unde. Corbul nu mănîncă niciodată carne de om ciumat. E o dihanie prea prudentă. Să mergem !

Tata îmboldi calul pe drumul ce serpuia în pantă, și cînd am fost căpăstru lingă căpăstru, fără să iuțească pasul, îmi spuse :

— Ambroise Paré, chirurgul regelui, un om foarte de treabă și de aceeași religie cu noi, a povestit că, atunci cînd a văzut pentru prima oară un ciumat și a ridicat cearceaful ca să-l examineze, mirosul fetid pe care-l răspîndeau bubonul și dalacul l-a sufocat atît de tare, încît și-a pierdut cunoștința și a făcut o sincopă. Ei bine, fiule, a continuat tata cu zîmbet, tu îl întreci de pe acum pe marele Ambroise Paré, dacă nu prin știință, cel puțin prin sîngele rece de care dai dovadă. Cînd ai doborît corbul, nu ți-a tremurat mîna.

Și, dînd pînteni calului, mă lăsă încîntat și îmbărbătat de laudele lui, deoarece, la drept vorbind, vederea acestui ciumat îmi produsese la început o groază indescriptibilă.

Cu puțin înainte de a ajunge în mahalaua Lendrevie, tatăl meu, al cărui jugan mergea la trap înaintea căruței (Samson și cu mine încheind coloana), ridică mîna înmănușată pentru a ne face semn să oprim. Apoi, răsucindu-se în șa, mă strigă :

— O să lăsăm acest cortegiu înfiorător să treacă la o distanță mare de noi, mi-a spus, arătînd cu mîna trei căruțe încărcate cu morți care veneau din oraș și o coteau în fața noastră la dreapta spre un cîmp mare, unde, sub soarele de plumb, se cădau gropi săpate în pămînt.

Pe capra fiecărei căruțe stăteau, nemișcați, oameni îmbrăcați în bluze de pînză albă cu glugă. Pe genunchi aveau cîrlige cu o coadă lungă de lemn. După ce prima căruță coti la cîțiva stînjeni în fața noastră, am văzut că morții erau despuiați și aruncați claie peste grămadă. Chiar de la distanța la care ne aflam și cu vîntul, din fericire, tot în spate, duhoarea era foarte puternică.

— E acolo un cimitir nou ? am întrebat, mirat.

— Nu, dar pe vreme de ciumă nu-i voie să îngropi morții în jurul bisericilor ca să nu se contamineze pămîntul sfînt. De aceea sînt duși pe cel mai apropiat cîmp și aruncați în gropi.

— Și ce fac groparii cu cîrligele astea ?

— Nu sînt groparii. Groparii au murit în primele zile. Oamenii ăștia cu bluze sînt ciocli, care, cu cîrligele lor, apucă morții ca să nu se apropie prea mult de ei.

— Le înfig chiar în carne ? am întrebat îngrozit. E un obicei barbar.

— Da, firește, dar dacă n-ar fi îngăduit, nu s-ar mai găsi nimeni s-o facă. Orașul îi recrutează plătindu-i în aur.

— Dar cum se face că cioclii ăștia nu mor ?

— Mor și ei. De aceea sînt plătiți atît de scump.

În clipa aceea, cioclul care, cocoțat pe capră, mîna caii celei de a treia căruțe o opri, fiindcă urma să taie drumul ca să urce pe povîrnișul cîmpului. Prin găurile glugii, ochii lui îl scrutară pe tata și deodată, lăsînd hăturile din mînă, ridică brațul drept pentru a-l saluta.

— Ziua bună, domnu' baron ! strigă cu un glas puternic și vesel.

— Ziua bună, prietene ! Așadar, mă cunoști ?

— Păi da, cu toate c-aveți mască ! V-am recunoscut după calul vînat-rotat și după port. Am muncit pentru domnia voastră ca om tocmit primăvara trecută, cînd am săpat la drumul de la Melpech la moara domniei voastre de la Beunes.

— Și ce-ai făcut de-atunci ?

— Vai de păcatele mele ! N-am mai avut de lucru trei luni, am crăpat de foame și era cît pe ce să dau ortul popii.

— La Melpech nu ți s-ar fi refuzat un codru de pîine și un blid de zeamă.

— Dar cum să ajung pînă la ele ? Picioarele mele slăbănogite nu mă mai duceau. Ciuma, Domnul fie lădat, m-a scăpat. În sfîrșit acum mînînc pe satureate.

— Cum te plătește orașul pentru munca ta de cioclu ?

— Domnu' baron, pe cînte ! Douăzeci de lire bune pe lună, din care am și luat zece. Altele zece la sfîrșitul lui iulie, dacă mai sînt cumva pe pămînt și nu dedesubt.

Rîse, apoi își făcu semnul crucii.

— Da' nu mă plîng, a continuat pe un ton plin de voie bună. E o mare plăcere, după ce-am pătimit tot ce-am pătimit să fii bogat, să-ți umpli burtă, să mînînci carne în fiecare zi, să bei vin de Cahors și să te mai și ții cu fetișcanele deocheate din mahalaua Landrevie ! Să mă ierte Dumnezeu, dar prea am fost neprihănit multă vreme !

— Ai nevastă și copii ?

— Da' de unde. N-am avut niciodată cu ce să-i țin !

— Ei bine, prietene, îți doresc belșug și viață lungă.

— Belșug am. Viață lungă însă, nu prea cred ! a spus cioclul rîzînd. Dar nu las să-mi scape nici o zi, numai burta să-mi fie plină.

După care, dînd bice zdravene cailor, o porni spre povîrnișul cîmpului.

— E de mirare că-i așa de vesel, am zis, urmărindu-l cu privirea.

Tatăl meu dădu din cap.

— Oamenii săraci au un anumit curaj, brutal și nepăsător, datorat stării lor. Și e neîndoios că au nevoie de el mai mult decît alții, deoarece nu-i adevărat, cum am auzit spunîndu-se, că molima lovește la fel în bogați și în săraci. Burghezii auți, de la primul semnal de alarmă, pun în aplicare celebrul precept al lui Galenus în caz

de ciumă: „Pleacă repede, du-te departe și întoarce-te târziu“. Dar oamenii nevoiași rămân în locurile contaminate, fiindcă n-au unde să se ducă. Și din pricina murdăriei în care îi ține soarta, a hranei proaste și a înghesuiei, boala îi seceră pe toți.

Cînd ajunserăm în fața porții din Lendrevie, tatăl meu îl strigă pe pîndar și-i ceru să-i anunțe pe mijlocitori că adusese carnea pentru d-l de la Porte și pentru consuli. Apoi, după ce le spuse fraților Siorac să-l aștepte acolo, porni cu Samson și cu mine spre inima mahalalei Lendrevie.

Pentru a curăța aerul, la răscruci erau aprinse, de-a dreptul pe caldărim, focuri mari din lemn de brad, ceea ce făcea căldura soarelui și mai înăbușitoare. Pe străzi nu trecea nici un suflet, decît, nevăzute, cele ale morților. Și în timp ce altădată la Sarlat erau prea mulți ciini, pisici și porumbei, acum nu mai era nici urmă de asemenea vietate. Bietele făpturi fuseseră ucise cu toptanul, încă de la începutul morminei, fiind bănuite că ele o răspîdesc. Ici-colo, vedeam cîte o casă cu ușile și ferestrele bătute în cuie, de unde se auzeau vaietele celor zidiți de vii. Deasupra intrării era agățat un zăbranic, ceea ce însemna, mi-a explicat tata, coborînd glasul, că n-aveai voie, dacă nu vroiai să fii con-

damnat la moarte, nici să intri, nici să ieși, și nici măcar să te apropii de acel loc.

Tata opri calul într-o piață sau, mai degrabă, o piațetă în fundul căreia se ridica o casă bătrînească cu consolă. O cunoșteam bine, și atunci am înțeles că livrarea jumătății de bou consulilor și d-lui de la Porte nu era unicul scop al expediției noastre.

Cu toate că era înarmat ca de război, Jean de Siorac descălecă din fuga calului, așa cum avea obiceiul, apoi ne porunci, lui Samson și mie, să facem la fel și să legăm cei trei cai de inelele de fier fixate în caldarîm. Ceea ce și făcurăm. Eram cam la zece pași de casa contaminată. Tata, după ce aruncă de jur împrejur o privire atentă ca să fie sigur că nu era văzut, străbătu această distanță și trase de un coș atîrnat cu o frînghiută de o ferăstruică. Am auzit un clinchet slab de clopoțel și la gemuleț apărui un cap. Era Franchou, cam trasă la față, dar cu obraji rumeni.

— Iisuse Hristoase! țipă, aplecîndu-se pe jumătate peste fereastră, ceea ce ne-a dat prilejul să vedem frumoșii ei sîni, pe care lăibărașul de-abia îi cuprindea. Dumneavoastră sinteți, domnu' baron! Domnul să fie lăudat! N-ați lăsat-o în părăsire pe slujnica dumneavoastră!

— Şttt, Franchou ! Te-ar putea auzi cineva ! Eşti bolnavă ?

— De frică şi de foame. Altminteri sînt sănătoasă. După moartea stăpînei mele, n-am mai ieşit din vîgăuna asta.

— O să te scot eu. Crezi că poţi să te strecoari pe fereastră ? Că nu eşti o pieritură !

— Sigur ! a spus Franchou. Sînt plinuţă bine, mai ales de la mijloc în jos. Dar o să mă căznesc să mă strecor. Pînă şi soarecele, oricît ar fi de mare, trebuie să iasă din gaura lui.

— Prea bine. Mă duc să caut ce ne trebuie.

Lăsîndu-l pe Samson să păzească cei trei cai, tata mă luă şi mă purtă cu el pe străzile învecinate, intrînd prin curţi şi magazine în căutarea unei scări. După ce o găsi, ceea ce îi luă un oarecare timp, deoarece scara trebuia să fie destul de lungă ca să ajungă pînă la ferestruică, o apucară fiecare de cîte un capăt şi, asudînd din belşug (era tare grea, şi căldura în toi), ne întoarserăm în piaţetă, foarte tulburaţi de urletele pe care le auzeam.

— Ce-i zarva asta ? întrebă tata, încrun-tîndu-se şi grăbind pasul.

Cînd am ajuns, în faţa casei d-nei de la Valade, de uimire, am scăpat din mîini scara. Samson, rotindu-se pe calul lui alb, cu pistolul în mînă, ţinea cum putea mai bine la respect vreo treizeci de calici înarmaţi cu sulţe, cuţite, seceri, bice (doi dintre ei aveau chiar arcebuze), care, ameninţînd şi strigînd, îi înconjurau pe el şi cei doi cai ai noştri legaţi, fără să se hotărască totuşi să dea prima lovitură. Nici Samson nu trăgea (cum cred c-aş fi făcut eu în locul lui). Chipul lui îngerească nu exprima nici frică, nici minie, iar părul blond-roşcat strălucea în soare, în timp ce, cu ochii lui albaştri, puţin miraţi, fixa mulţimea şi i se adresa, rostind peltic, dar fermecător, cuvintele :

— Ce-i asta ? Ce-i asta ?

— Ce-i asta ? strigă tata ca un ecou. Ce vor oamenii ăştia ? Haide, Pierre ! Să ne năpustim asupra lor !

Şi, punînd imediat mîna pe sabie — iar eu scoţînd-o pe a mea din teacă şi alergînd pe urmele lui —, se repezi asupra gloatei şi, lovind de cîteva ori cu latul armei, dar cu mare grijă să nu vateme pe cineva, îşi croi drum pînă la cai, îi dezlegă, îmi aruncă hăţurile şi sări în şa.

— Să întoarcem caii cu crupele sore casă ! mi-a spus în şoaptă. Aşa n-o să fim înconjuraţi !

Şi, descriind o vîrtă mare cu calul, ceea ce a curăţat locul în jurul lui, mîna înapoi la pas pînă la casa d-nei de la Valade. Andaluzul meu negru nu era atît de bine dresat, dar am reuşit totuşi să mă plasez la dreapta tatii şi Samson la stînga lui. În clipa aceea, cînd hăţurile se odihneau pe grumazul cailor, fiecare din noi avea cîte

un pistol în mînă şi sabia, atîrnată de şnur, la încheietura mîinii drepte. Cred că tata n-ar fi pregetat să atace, dacă în locul nostru s-ar fi găsit doi dintre foştii lui oşteni. Dar nu vroia să pună în pericol viaţa copiilor săi într-o luptă de stradă. A preferat să parlez, cu atît mai mult cu cît gloata, deşi înarmată, părea mai degrabă slabă şi infometată decît cu adevărat ameninţătoare.

— Ei, prieteni ! strigă el cu o voce puternică, ridicîndu-se în scări, dar cu o voioşie ostăşească. Ce-i răzmeriţa asta ? Aşa sînt primiţi oamenii în mahalaua Lendrevie ? De ce vă năpustiţi asupra noastră ?

— Ca să te omorîm, baroane, pe tine şi pe fiii tăi ! a rostit un om mare şi gras, aflat în primul rînd al mulţimii şi pe care, după ochii negri bulbucăţi, după îmbrăcămintea, după burdihanul voluminos şi cuţitul mare de la cîngătoare, l-am recunoscut a fi Forcalquier, măcelarul din Lendrevie.

— Urîte vorbe, şi supărătoare ! replică tata rîzînd, dar plimbînd asupra mulţimii, şi mai ales asupra celor doi purtători de arcebuze, o privire vigilentă. Să mă omori, jupîne Forcalquier ! Adică să izbuteşti acolo unde englezul a dat greş ! Dar să zicem că aşa veţi face, cei care n-or să moară aici, de mîna mea, or să fie spînzuraţi pentru acest omor !

— Cine-o să-i spînzure ? a zis Forcalquier cu glas tunător. D-l de la Porte ? (numele acesta fu întîmpinat de gloată cu huiduieli.) Păi căcăciosul ăsta de magistrat s-a zăvorît în locuinţa lui ! De-abia i-ajung soldaţii ca să-i păzească porţile. Şi chiar dac-ar vrea să ne aresteze, cine să ne judece ? Judecătorii din Prezidial¹ ? Ei au şters-o (huiduielile se întetesc). Baroane, trebuie să te împaci cu gîndul : nu mai sînt pe-aici nici slujbaşi ai regelui, nici burghezi, nici judecători, nici seniori ! Noi sîntem stăpîni.

— Şi tu eşti mai mare peste ei ?

— Eu. Eu, Forcalquier. Mi-am luat singur numele de baron de la Lendrevie şi senior cu drept de judecată asupra supuşilor mei. Aşa că vei muri. Şi copiii tăi la fel. Asta este hotărîrea mea !

Veselia spori la auzul acestor grozăvii. Dar pe cînd Forcalquier lăsa impresia că e decis, gloata părea mai degrabă bucurasă şi mulţumită de ameninţările lui pline de obraznicie decît hotărîtă să treacă la fapte. Intuind această stare de spirit a mulţimii, şi fără să schimbe tonul, tatăl meu îşi susţinu mai departe rolul în acest joc temerar.

— Baroane-măcelar de la Lendrevie, a zis, luîndu-l în băscălie pe acelaşi ton vesel, eşti cam iute de treabă, şi n-a existat judecător care să judece atît de repede. Totuşi trebuie să-ţi motivezi sentinţa : pen-

¹ Instanţă de judecată din secolele XVI—XVIII.

tru ce crime sîntem pedepsiți ?

— Pentru că v-ați apropiat de o casă contaminată și ați încercat s-o scoateți afară pe fata care era închisă acolo. E o crimă capitală, după cum bine știți.

— Dar fata asta e sănătoasă, mă pun chezaș, doar sînt medic ! Numai foamea o chinuiește !

— Ca și pe noi, și noi crăpăm de foame ! s-a auzit un glas din mulțime. Strigătul a fost reluat imediat în toate colțurile pieții ca o psalmodiere care ținea și de jelanie, și de amenințare.

— Haide, baroane ! Destulă vorbărie ! a zis Forcalquier. Îi auzi pe supușii mei ! Trebuie să mori !

Rostind aceste vorbe, trase de la cingătoare cuțitul cel mare. Omul ăsta era ori curajos, ori nebun, nu știu, fiindcă țeva una din pistoalele tatii era îndreptată în clipa aceea spre inima lui. Totuși tata n-a tras.

— Bagă de seamă, jupîne Forcalquier ! a spus el cu voce gravă. După ce trece ciuma, o să îți se ceară să dai socoteală, tu și supușii tăi, pentru răzmerița asta de-acum !

— După ce trece ciuma ! strigă Forcalquier. N-o să mai fie nimic după ce trece ciuma (spunînd aceasta, roti cuțitul cu un gest larg, ca și cum ar fi rețezat dintr-o lovitură toate capetele din mahala)... Baroane, nu faci decît să ne-o iei cu puțin înainte pe lumea cealaltă. Boala n-o să crute pe nimeni, așa mi-a spus cerul.

Și spintecă încă o dată văzduhul cu cuțitul lui.

— O să murim toți ! țipă el, ridicînd glasul.

— Toți ! Toți ! reluă gloata ca un ecou lugubru.

Și după expresia din ochii tatii, mi-am dat seama că începea să se teamă de tot ce era mai rău din partea plebei deznădăjduite.

Totuși, cînd a început din nou să vorbească, tonul era vesel și parcă prietenesc.

— Oameni buni ! a spus tata, dacă o să murim toți, la ce-o să vă folosească moartea mea ?

— O să-ți mîncăm caii ! se auzi un glas.

— A, oameni buni, a răspuns tata cu o admirabilă promptitudine. Acum am început în sfîrșit și m-am liniștit ! Așadar n-o faceți din pricina răutății, ci din pricina foamei ! Păi dacă așa stau lucrurile, vă propun un tîrg ca să ne răscumpărăm viața și libertatea acestei biete fete : o halcă mare și frumoasă de carne dintr-un bou tăiat chiar ieri. Ați auzit ce-am spus, continuă el, ridicat în scări, o halcă mare și frumoasă de carne. Pierre, fiule, du-te s-o iei de la poartă. Carne, bunii mei prieteni ! O să mîncăți carne !

Am dat pînteni calului meu negru care, alunecînd pe caldarîm, a pornit ca o săgeată. Verii Siorac tocmai se pregăteau să

vîndă la ghișeu ultima ciosvîrtă, cînd m-am năpustit spre ei. Urlînd și gesticulînd, le-am strigat să nu mai vîndă nimic și să vină după mine. Pe urmele mele, huruind infernal, căruța și-a făcut apariția în piațeta unde tata vorbea întruna, ținînd norodul încordat și împiedicînd-l pe Forcalquier să ia din nou cuvîntul.

Cînd ne-a văzut apărînd, tata, căruia sudoarea de pe frunte îi picura în ochi, a scos un oftat de ușurare, cu atît mai mult cu cît, la vederea fraților Siorac înarmați ca de război și cu mina pe archebuz, gloata a început să dea înapoi — nu însă și Forcalquier care, cu gura căscată, dar cu mîna pe cuțit nu s-a clintit de pe caldarîm. În clipa următoare, virînd pistoalele în cingătoare și sărînd, fără să pună piciorul pe pămînt, de pe calul lui în căruță, tata — nu știu de unde a mai avut această putere supraomenească — a ridicat deasupra capului, ținînd-o cu amîndouă mîinile, bucata grea de bou și, fără să se clintească, în timp ce mulțimea se uita la ea cu ochi lacomi, a strigat :

— Hei, baroane-măcelar de la Lendrevie ! Ia ciopîrțește halca asta pentru tine și supușii tăi !

Și deodată, cu o forță nemaipomenită, îi aruncă, de sus în jos, butul de carne în obraz. Clătîndu-se din pricina izbiturii, Forcalquier căzu jos pe spate și, cum capul i se lovi de caldarîm, rămase lat, în nesimțire. Imediat, mișunînd ca viermii în jurul lui, dar fără să-l ridice sau să-i dea vreo mînă de ajutor, calicii, aruncînd armele, se năpustiră ca niște cîini hămesiți asupra cărnii și începură, care cu cuțitul, care cu mîinele, care cu dinții chiar, să rupă din ea.

Văzîndu-i ocupați, tata propti scara de casa contaminată și Franchou începu să coboare de-a îndărătelea, după ce-si scoase pe ferestruică mai întîi picioarele, apoi pulpele, apoi coapsele, dar vai, din pricina prea marei rotunjimi a trupului ei, fundul nu mai trecea.

— Ah, fetițo ! strigă tatăl meu de jos, ai prea mulți nuri ! Dă-ți silința, te rog, dă-ți silința ! E viața noastră în joc !

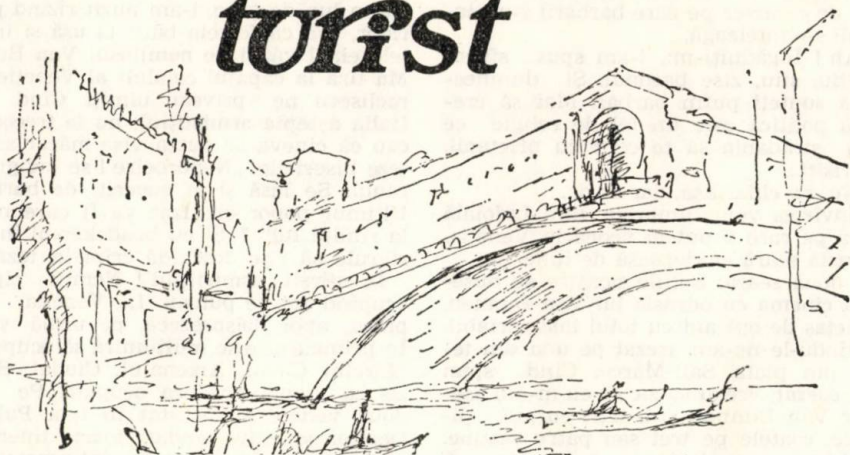
Răsucîndu-se, zbătîndu-se și căznîndu-se din răsputeri, Franchou, care se smiorcăia și-i trăgea mereu cu „Iisuse Hristoase“, reuși, în sfîrșit, să treacă. Mai degrabă își dădu drumul pe treptele scării decît le coborî și căzu în brațele tatii care, ridicînd-o deasupra capului, așa cum făcuse cu halca de carne, o azvîrli drept în căruță.

Într-o clipită, tata s-a ridicat în șa. Dînd pînteni și bice calilor și scoțînd urlete ciudate fiindcă ne simțeam ușurați, am zbughit-o nebunește pe cei cinci cai ale căror potcoave scoteau scînteii din blestematul caldarîm al mahalalei.

Prezentare și traducere de :
SANDA MIHĂESCU-BOROIANU

FELICIEN MARCEAU

Ultimul turist

Pe apa verzuie a canalului plutea o bucată de bărbie.

Deasupra un balcon strîmt și, sub el, un portic jos ce se afunda în apă, o intrare întunecoasă unde ghiceai o scară și un grilaj care o închidea.

Douăzeci de ani de fascism, patruzeci de electricitate și o sută douăzeci de cînd turiști englezi treceau prin Veneția și nimic nu i-au risipit taina. Mai sunt încă intrări secrete la suprafața apei ce răspund într-un canal gol; intrări bune pentru răpiri prielnice codoașelor, valetilor pișcheri, soților necredincioase; intrări care, acum, nu mai slujesc la nimic.

Apa izbea domol în grilaj, se zbătea ca o inimă; și, pe apă, bucăți de legume, bucăți de lemne și o bucată de carton, o bucată dintr-o fotografie unde recunoșteai o bărbie, bărbia cea mai celebră a vremii, bărbia lui Mussolini.

Nu se întîmpla ceva neașteptat. În zilele acelea, la Veneția era de-ajuns să te apleci unde aveai chef și puteai vedea plutind pe apa verzuie a canalelor fragmente împrăș-

tiate din același chip, fruntea, obrazul fălcos, arcada sprîncenelor grea ca de marmură, casca joasă. Îl vedeai pe Mussolini în uniformă, cu mâinile în șolduri, fruntea încruntată, cu textul unui acord pe biroul lui.

„Ce atmosferă! Îmi istorisea baronul olandez Van Bunnem. Se pare că în alte orașe au fost scene penibile, fasciști linșați. Aici s-au mulțumit să nimicească fotografiile. Bărbați alergau în birourile poștale, înlăturau portretele, firește, nu fără a ciupi pe portăreasa. Prefer așa! Venețienii sunt oameni civilizați! Felul de a fi al locuitorilor din insule l-ați observat?”

Tocmai sosisem de la Cortina. Și acolo căderea fascismului nu stîrnise decît scene pașnice. Chiar cîteva zile mai înainte un nu știu cine rostise un discurs care fusese radiodifuzat, un discurs ce nu era lipsit de patos, unde, în toate pasajele revenea leit-motivul: *resistere, resistere, resistere*. Dar ascultîndu-l din salonul hotelului, din mijlocul hotelului, din mijlocul vazelor galben-lămii, văzusem că nu impresionase

FELICIEN MARCEAU: „En de secrets noces” Ed. „Calmann Levy”, 1953, pp. 88—109.

decît pe contabilul hotelului și două domnișoare învățătoare, ceilalți nici măcar nu catadicsiseră să-și ascundă plictiseala, desgustul. Pe urmă, duminică seara, se stîrniseră unele svonuri și luni dimineața, strada principală fremăta de emoție. Oamenii își strîngeau mîinile, se îmbrățișau, se băteau pe spate, aveau chipurile voioase, preocupate, un ris nervos care-ți vine tam nesam cu totul firesc în zilele cînd se petrece ceva. Pentru unii căderea fascismului însemna sfîrșitul unui regim; pentru alții sfîrșitul războiului. Toată lumea era mulțumită.

„...E fermecător, zise Van Bunnan înălțînd capul cu un aer induios. Iată o trăsătură de caracter pe care barbarii sunt incapabili s-o înțeleagă.

— Ah! Îngăduiți-mi, i-am spus sfios...

— Știu, știu, zise baronul. Și dumneavoastră sunteți puțin barbar. Mai să credeți că politica este un fel de religie ce merită strădania să te cerți cu prietenii. Mărturisiiți...

— Nu, nu chiar așa, dar cred...

Își învîrtea voios umbrela, fără îndoială singura pe care o puteai vedea la Veneția, în această seară călduroasă de iulie.

Era nouă seara. Soțiile noastre se duseră la cinema cu odrasla lui Van Bunnan, un băiețuș de opt ani cu totul insuportabil. Așteptîndu-le ne-am așezat pe una din terasele din piața San-Marco. Cînd spun *ne-am așezat*, vreau să zic că eu m-am așezat iar Van Bunnan și-a lătit corpul, picioarele, coatele pe trei sau patru scaune. Trupul lui lung se desfășura ca un cearceaf.

— Aș vrea să vizitez Arles, zise. Caut mijlocul...

— Mijlocul?

Ne aflam în iulie 1943 — Aliații debarcaseră în Sicilia. Începea în Italia, sporea zi de zi dezordinea care nu va sfîrși totuși decît odată cu războiul. Și olandezul ăsta din Italia îmi spunea că are chef să se ducă la Arles!

„De ce nu? E draguț, acolo, la Arles. Nu vreau să te supăr, dragă, dar prea te lași dus cu furie de curentul vremii! Ce-ți pare atît de nefiresc că vreau să mă duc la Arles? Există trenuri, nu?

— Dar autorizațiile? Nemții?

— Ei!? Am ajuns zdravăn de la Haga pînă aici, în plin război. Există la Haga un birou pentru pașapoarte. Probabil ca să fie folosit. M-am dus acolo. Am văzut un neamț, foarte politicos, pe cîntea mea. I-am spus: „Vreau să mă duc în Italia, cunosc prost pictura italiană, aș vrea s-o studiez“. A părut mirat, dar trei luni mai tîrziu aveam viza. Trebuie să vezi lucrurile așa ca în realitate, dragă, și ele sînt totdeauna mai simple decît crezi.

Baroana Van Bunnan și soția mea s-au întîlnit. Van Bunnan își întindea lungă talie de salcie gînditoare, saluta foarte corect cu pălăria de fetru negru, pe care o

purta în ciuda căldurii. Ora închiderii localului ne-a obligat să ne întoarcem. Totuși nu se înserase de-a binelea. Am întîrziat pînă în ultimul minut. Sînt pe lume multe lucruri mai fericite decît să stai în piața San Marco, într-o seară de iulie, multe lucruri mai cîmplite decît obligația să pleci de aici cînd mai e ziuă, cînd nu ți-e somn și te așteaptă o cameră de hotel încălzită ca un ou?

A doua zi, în zilele următoare, Van Bunnan nu mi-a mai pomenit de proiectul său arlezian. Dimineața la șapte se năpustiseră în camera mea ca să mă ducă vîd biserici. O conjurasem pe cameristă să nu mă scoale atît de devreme, dar o giugiulea, o lua de talie, i-am auzit rîzînd pe coridor, așa că femeia bătu la ușă și în spațele ei, îl văzui pe nemilosul Van Bunnan. Mă tîra la capătul celălalt al Veneției. Paracliserii ne priveau uimiți. Cînd toată Italia aștepta armistițiul, nu le trecea prin cap că cineva ar putea visa măcar să viziteze bisericile. „Nenorocire! se indigna baronul. Se lasă și ei cuceriți de barbarie! Ultimul popor civilizat va fi oare mistuit la rîndul lui“? Și cu beadeker-ul în mînă stăruia să i se deschidă criptele, tezaurele.

În sfîrșit, armistițiul! Nemții ripostau ocupînd tot ce puteau. La Veneția, sosiră patru, apoi disprezece, pe urmă șazece. În primele zile se mulțumiră să ocupe zona Marelui Canal, Arsenalul. Ciudat. S-ar fi zis că numai apa era ocupată. Pe urmă două vedete au acostat în fața Palatului Dogilor și cîțiva soldați foarte tineri, pe care pantalonii scurți îi întinereau mai mult, și-au luat inima în dinți și au pășit în Piața San Marco. Au așezat mitralierele pe caldarîm ca să se fotografieze aruncînd firimituri de piine porumbeilor. Mussolini fusese liberat și fotografiile lui erau din nou proțapite în birourile poștale. Bani lipseau și ca să plătești cel mai neînsemnat lucru, un pepene, un pachet de țigări, se foloseau cecuri. Într-o zi, vorbind de fleacuri, portarul hotelului ne spuse că un comandament german se instalase la Danieli, marele hotel cu fațada roșie de pe cheiul Esclavons. „Hait!“ exclamă baronul; și a doua zi: „Spune, dragă, comandamentul ăsta, dacă am merge să-l vedem...“

Îl privii mirat. Singele-rece cu care Van Bunnan vorbea despre nemții mă lăsa totdeauna năuc.

„Asta mă sîcîie: să știu că există un comandament de la care n-am cerut nimic. Aș vrea să văd dacă n-ar putea să facă ceva pentru călătoria mea la Arles...“

— Cum? N-ai renunțat la un asemenea proiect?

— De ce-aș renunța? Aș vrea chiar să vă conving să mergeți cu noi. Ar fi minunat. Arles! Mănăstirea Saint-Trophisme! Lex Baux! Sunt sigur, o să vă placă strașnic. Ați citit excelenta noulă de Georges

Moore din ale sale „Amintiri din viața mea moartă?”

Pe scurt, pînă la urmă s-a dus să vadă și s-a întors vestindu-mă că fusese primit foarte politicos, dar că visele depindeau de un comandament instalat la Milan. Am pornit deci spre Milan unde ne-a dus un tren care mergea ca melcul, așa că am ajuns tîrziu seara. Un băiețandru ne spuse imediat că n-o să găsim loc în nici un hotel și ne propuse să ne conducă la niște „cunoștințe”. Treacă-meargă pentru „cunoștințele” sale! Ne-a făcut să urcăm în „mașina” lui, care era o bicicletă a cărei parte din față fusese înlocuită cu o ladă, plată, pătrată, înzestrată cu o bancă strîmtă. M-am înghesuit, Van Bunnan cu melonul pe cap și umbrela între picioare. În jurul nostru beznă, ruinele. Am străbătut nesfîrșite cartiere de case dărîmate. Uneori, o fațadă mai rezistase, dar, prin ferestre nu mai întrezăreai nici lampa vreunui studios, nici o perdea, nici sclipirea lustrelor; doar luna care ne privea ca un chip de nebulă după o mască distrusă.

În spate, cu nasul în fundul nostru —, ca la un concert cînd un domn pâlăvrăgește din rîndul următor, — băiețandru ne istorisea despre bombardamente. Cînd strada era în pantă, gîfîia și cuvintele nu mai ajungeau la noi decît sacadate, ca niște pachete de carne aruncate leilor. Ca un mesaj a unui om gata să moară, dar care nu mai are timp să spună esențialul. Era îngrozitor. Așezați, ca niște mandarinii în luntrea noastră ușoară care se bălăbănea, îl ascultam, cu inima strînsă, vorbindu-ne despre tatăl său ucis și casa distrusă, de viața lor într-o măcelărie părăsită, despre mama care nu știa să administreze bugetul casei, chiar de el ce trebuise să ia hamurile gospodăriei...

„În fiecare dimineată... dau... cît trebuie... seara... socotelile... trebuie să o cert... să o cert pe maică-mea...”

Mi-l închipuiam, seara, în măcelăria pe jumătate distrusă, cu saci în fața ferestrelor, cîrînd socotelile, încruntînd din sprîncene, lîngă maică-sa, lîngă surorile lui. Cumsecade băiețandru! Mi-era rușine de grijile-mi meschine, de răspărurile mele, de tinerețea mea ocrotită. „Destul! m-am adresat baronului. Să coborîm. E nedemn să ne lăsăm tîrîfi de un băiețas”.

— Nu vă mai agitați atît, îmi răspunse sec, fiecare mișcare îi face efortul mai greu.

Am ajuns la „cunoștințele” lui, într-un apartament unde, ca să putem mînca, o femeie strașnic de vorbăreată ne-a dus într-un fel de sufragerie. La capătul unei mese, în mijlocul farfuriilor, doi bărbați și două femei jucau la o mică ruletă de copil, cum se vede în bazare. Baronul îmi aruncă o privire pătrunzătoare.

„Am înțeles, îmi spuse în franceză. Atenție la buzunare”.

Era o bănuială temerară. Am fost invitați stăruitor să participăm la joc, dar mizele rămaseră modeste. La trei dimineată, după fluctuații, nu mai pierdeam decît douăsprezece lire. Unul din jucători era un tînr în cămașe roz, cu părul răvășit. Dacă am înțeles bine, se ocupa să cumpere ciorapi de mătase pe care-i transporta la Roma unde îi vindea de trei ori mai scump. Celălalt bărbat, mai degrabă aducea a pianist. Femeile, oarecare.

A doua zi, la șapte, Van Bunnan năvălea în camera mea. La șapte, zău... M-am supărat. Degeaba. M-a ciupit de picioare, mi-a tras păturile, îmi săpunea pămîntul de bărbierit. M-am resemnat. Am vrut să deschid jaluzelele. Vai! Erau panouri de lemn tînuite. Am îndepărtat colțul unuiu din ele, ceea ce mi-a îngăduit să văd mai întîi că nu mai existau geamuri și că dincolo de ferestre totul era în ruine. Fereastră, camera mea dădeau, se aplecau peste ruine, se înclinau peste ruine. Mă cuprinse fiorii. Nu-i la fel vidul unde n-a fost niciodată nimic și vidul unde fusese ceva, unde bărbați, femei, copii au trăit. Așa cum se deosebește un văduv de un celibatar. Amîndoi sunt singuri, dar... La fel cu ruinele. Ruinele sînt văduve. În cele mai frumoase zile însozite, mai vezi plutind deasupra lor lungi voaluri de crep.

„Dar mai întîi vreau să văd Domul. Vreau să știu dacă-i întreg...”

— Da, desigur...”

O asemenea amabilitate m-a dispus. M-am lăsat tîrît într-un tramvai fără să dau prea multă atenție unde mă duce și, firește, în loc de Dom, m-am aflat curînd în fața unei case oneste cu grădiniță care era faimosul birou pentru vize.

Mai întîi era un hall cu niște coloane, plin cu bărbați și femei care completau chestionare sau se foiau neliniștiți. În fund, o ușă cu geamuri în spatele căreia se auzea furioasa activitate a mașinilor de scris. La dreapta, o scară ducea la o ușă în fața căreia așteptau alți bărbați. Baronul intră în vorbă imediat cu o tînră femeie foarte fardată. Îi pomenea de rujul, care după părerea lui, era perfect, de rochia și părul ei. Ajunsese la ovalul bărbiei, cînd disperat de

atita ușurință, l-am părăsit ca să citesc diferitele anunțuri afișate pe pereți.

„Sincer, i-am spus când a venit din nou lângă mine — nu”,...

— Știu tot, îmi zise, am înțeles mecanismul. Trebuie, mai întâi, să completăm un chestionar. Se caută un nume ca să se dea acestui secol. Nu trebuie căutat mult, e secolul chestionarului.

Înminarăm actele noastre unui militar venit din camera cu ușă de geamuri și care, în schimb, ne-a dat două cartoane purtând numerele 48 și 49.

„Patruzeci și opt, spuse baronul. Rezolvă doar trei pe oră. Trebuie să încercăm să intrăm mai repede”.

O domnișoară dactilografă cobora scara. Van Bunnan o salută cu un suris extaziat care o surprinse pe tinăra. Privirea schiță o clipă golul în care se complăce în general privirea reprezentanților prieteni. Dar Van Bunnan pășise imediat lângă ea, îi săruta miinile, pe amindouă, în același timp, și mai ales, pe aceea în care ținea un dosar.

Dar nu vă cunosc, spunea fetișcana mirată, dar încântată.

— Poate, dar îi semănați atât de mult...

Înclina capul, lua un aer înduioșat. Un vlăjgan mustăcios se apropie. „Îmi îngăduiți”, spuse baronul cu autoritate. Și, luând-o de braț, în timp ce i-l mângia, o împinse ceva mai departe. Era o fetișcană, cumsecade, bucălată, proaspătă, cu ochii ca niște nasturi de cismulițe. Van Bunnan se reîntoarse spre mine. „Veniți”, îmi spusese, tirindu-mă înăuntru.

„Și cererile noastre ?”

Făcu un gest neglijent.

— Domnișoara dactilografă cu cine seamănă ?

— Cu toate fetișcanele, care au obrajii bucălați.

— Dar, baroane, nu se sărută mîna unei fetișcane și mai ales într-un serviciu public...

— Mai ales nu-i spuneți. Ea nu știe ! Haidem să vedem Domul.

Ajunsesem la marea galerie cu geamuri care unește Domul de Scala. Nu mă mai gîndeam la domnișoara dactilografă. Totul nu era decît ruine și devastare. Nu fiindcă galeria fusese distrusă. S-ar fi zis mai degrabă că o turmă de elefanți trecuse pe acolo ; geamuri sparte, ferestre ciobite, bucăți de fierărie atîrnau pretutindeni. Îmi dădură lacrimile. Fusesem adesea aici pe alte vremuri, în epoca aceea stranie și pură ce se numea pace. În această cofetărie m-am despărțit definitiv de Francesca, în magazinul de colo venisem cu nepoții mei. E înspăimîntător, ți se strînge inima cînd regăsești pustiite decorurile dramelor și vodevilurilor noastre. Stăteam pironit în mijlocul galeriei, ca bărbatul ce-și regăsește înfirmă femeia pentru care căutase bogății în depărtate Alsacii. „Gîndește-te spun,

gîndește-te poate-i aidoma la Florența, Pisa, Palermo. Mă doare ca o rană”. Baronul mă luă de braț. „Haidem” îmi zise. Mă tîri.

„V-am îndrăgit, fiindcă iubiți Italia. Ne leagă ceva și foarte străsnic. N-aș putea fi prietenul cuiva care nu iubește Italia. Am cunoscut oameni care erau amabili, generoși, onești, dar nu iubeau Italia. Ei bine, se întîmpla totdeauna ceva și descopeream că nu erau atît de amabili, atît de generoși, atît de onești cum crezusem. Un om care nu iubește Italia este totdeauna mai mult sau mai puțin un barbar. Acest principiu arareori m-a înșelat” —

Treceam prin fața Domului, care — slavă cerului — era intact. Treceam pe străzi unde domnea un miros vag. Poate al cadavrelor de sub dărîmături, mă gîndeam înspăimîntat.

„Poate, îmi răspunse un lucrător așezat pe grămada de pietre. Dar cred că mai degrabă sînt conduite de gaz ce n-au putut fi încă reparate”. Uneori pe o bucată de zid se vedea urma mai clară a unui portret „Dumnezeule ! exclamam. Dar baronul, lângă mine, își învîrtea voios umbrela. „Ah ! Vedeți casa asta. E intactă. Și magazinul de colo. Cu ce dibăcie a știut proprietarul să folosească ce i-a mai rămas !”

„În realitate, i-am spus, sînteți distrat. Treceți prin mijlocul catastrofelor fără să le vedeți. Le negați. Sînteți o forță.”

— Ceea ce numiți distracție nu-i pur și simplu decît voință, atitudine de a nu accepta prostia ucigașă a oamenilor. Acolo unde nu privești decît ruinele, eu văd casa întreagă și aceea care de pe acum este reparată.

— Înseamnă că nu acordați importanță morților...

— Nu morții au nevoie de noi. Ieri vroiați să părăsiți vehiculul curajosului nostru băiețandru sub pretextul că... Dar uitați că plimbarea noastră trebuie să prețuiască două sute de lire.

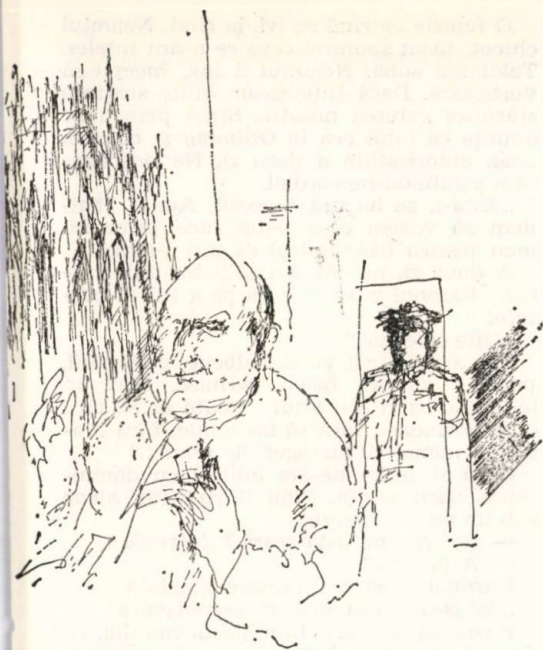
— Pardon, i le-aș fi dat oricum...

— L-ați fi umilit. L-ați fi făcut să se îndoiască de strădania lui. L-ați fi făcut să disprețuiască inițiativa pe care a avut-o să-și înjghebeze vehiculul acela. Și nu v-ați gîndit să-i dați o sută de lire în plus drept mulțumire că ne-a găsit o locuință. O sută de lire n-au dăunat niciodată demnității nimănui. Mai mult : nici nu v-ați gîndit să telefonați prietenilor dumnea-voastră din Milano, să se ocupe de el. Dar, poate n-aveți prieteni în Milano ?

— Aveți dreptate, am răspuns roșind. Cum de nu m-am gîndit ; dar nu-i prea tîrziu.

— Nu vă frămîntați. Nu m-am gîndit la el.

Roșii mai tare. În sfîrșit, găsiseram o stradă întreagă, dar, privind mai de aproape, observai că totul era răvășit, în neorînduială

cu susul în jos. Forme răsturnate, geamuri crăpate, obloane de fier sucite, ca și cum un copil uriaș își tirase pe aici mătăhăloasele mâini nedibace. Erau aproape la fel de triste ca ruinele.

„Hei! zise baronul. E timpul să mâncăm. Am o adresă“.

Mă duse într-o pivniță, o pivniță mare și frumoasă, de fapt chiar un șir de mari și frumoase pivnițe acoperite cu draperii roșii, unde am fost primiți la un vestiar în foarte bună stare de un „maitre d'hotel“ în modul cel mai politicos și de o domnișoară. Mă pregăteam să mă așez, când Van Bunnan îmi dădu să înțeleg că va dejuna fără mine. Ce? Cum? Am rămas cu gura căscată. Să mă tîrască pînă la Milan și pe urmă... „Arendășii“ ăștia sînt de neînțeles... „Haide, haide, zise baronul, ai încredere în mine“. M-am așezat într-un colț ca să văd venind — îmbujorată pe domnișoara dactilografă. Van Bunnan se foia, îi lua mîinile, chema negustoreasa cu flori, înclina capul. Era ca într-un film ce se derula prea repede. Toate mutrele, gesturile, cuvintele care, nominal se risipeau de-a lungul a două sau trei săptămîni, Van Bunnan le împrăstia dintr-o dată, ca într-una din acele pastişe unde în două pagini sînt adunate toate ticurile, toate procedeele unui scriitor. Îi lua mîinile, îi mîngia genunchiul. La masa de lingă ei, un bărbat citea un ziar pe care îl despătura cu o mînă, fără să-și lase furculița, în timp ce nevasta lui privea un brigadier în fața ei. S-ar fi zis una din acele afișe publicitare:

Înainte, După „Soțul meu nu se mai ocupă de mine“. Vedeam pe bărbatul cu ziarul și femeia tristă. „Am început să-mi spăl dinții cu Brocol“. Îl vedeam pe baron, curtenitor, radiindu-i pe chip toate gingășile lumii, toată duioșia lumii în aplecarea gîtului, în gestul calm, învăluitoare pe care-l făcea cînd turna vin în paharul domnișoarei dactilografe ce-l privea fermecată, mirată, că a sedus un bărbat atît de important, atît de zvelt, atît de elegant, extaziată de a fi stîrnit în atît de puțin timp un simțămînt așa de intens.

Se sculară. Cînd trecură prin fața mesei mele, baronul se opri.

„Iată prietenul de care ți-am vorbit — îi spuse domnișoarei. Îl luăm cu noi, nu-i așa?“

Un sfert de oră mai tîrziu, domnișoara dactilografă ne invită să intrăm într-un birou unde stătea un bătrîn ofițer german, cu privirea șireată după ochelari, încovoiat, cu un cap de vulpe, cu părul roșcat, tăiat scurt. „Olandez“? spuse privind chestionarul pe care i-l adusese domnișoara. Începu să ridă acoperindu-și gura cu mîna, un chicotit scurt, curios, tăcut, cam în răspăr, nu antipatic.

Baronul îi vorbea ca unui vechi prieten, se interesa de sănătatea lui, dacă era înșurat și mai fusese la Milano, și cum de nu știa anecdota cu milionarul care cumpărase un pepene și... La biroul lui, bătrînul german micuț era în al noulea cer. „Minunat!“ exclamă. Van Bunnan îi spuse altă anecdotă. „Frumos!, asta-i strașnică!“ zise neamțul, rășchirîndu-și degetele în fața gurii.

— Așadar vreți să vă repatriati?

— Să mă repatriez? Nici gînd. Aș vrea să merg la Arles.

— Arles? Neamțul prinse să ridă, malițios ca o maimuță.

— Domiciliați la Arles?

— Nu! Aș vrea să-l vizitez. Mă interesează vechile minăstiri.

Neamțul părea stingherit.

— În adevăr, n-ați vrea mai bine să vă repatriati? întrebă cu un ton încurajator.

— Nu, vă mulțumesc, răspunse baronul. Aș vrea să mă duc la Arles. Cunoașteți Arles? E încîntător în acest anotimp.

Se apropia momentul cînd o să-i propună să ne însoțească. „Și Olanda e frumoasă“ zise ofițerul. Își trecu mîna pe ceafă, luă telefonul, începu să discute.

— Forța mea în asemenea împrejurări — îmi spuse baronul în franceză — este să cer totdeauna lucruri ce n-au fost prevăzute. Fără îndoială au instrucțiuni pentru străinii ce solicită repatrierea. N-au pentru acei care vor să viziteze Arles. Asta nefiind prevăzută, sunt incapabili să găsească un motiv să mă refuze. Nu-i așa?

— O să vă cheme, zise ofițerul. Dacă voiți așteptați un moment.

Baronul îi adresă câteva fraze de curtoazie: comandantul avea desigur alte probleme de rezolvat, comandantul nu era de altminteri decât locotenent, dar această promovare îl flată, nu, nu, în nici un chip nu putea să facă nimic, interpretul său încă nu sosise. N-avea interpret? Baronul se oferă imediat, Cunoștea italiana? „Nu, nu, dar prietenul meu o cunoaște...” Am vrut să mă eschivez, dar Van Bunnan mă ținea de cot. „Ei, un om bătrîn și cumsecade ca ăsta, o să-l lăsați în încurcătură?” Făcurăm inventarul forțelor noastre. Neamțul nu vorbea decât limba lui. Baronul în afară de neerlandeza lui de baștină, știa franceza și germana în dialect. Eu cunoșteam franceza și italiana. „Perfect, zise baronul, vom traduce în doi timpi”. Germanul avea rezerve, dar baronul se și instalase lângă birou și mă împingea să introduc pe primul dintre domnii solicitanți. Primul dintre „domni”, era o doamnă destul de drăguță.

— Vorrei un permesso per andare a Teramo, dove sta la madre — explică.

— Vrea să meargă la Teramo, spusei în franceză. Maică-sa e în agonie, adăugai de la mine putere ca să dau mai multă greutate solicitării.

— Să aducă un act doveditor că domiciliază la Teramo, zise Van Bunnan și totul o să meargă strună.

Tradusei în italiană.

— Was? întrebă ofițerul care se simțea firește uitat. Was sagt diese Frau?

— Seine Mutter ist krank, zise baronul clătînd din cap ca un doctor disperat.

— So, bîgii ofițerul, care neînțelegînd intensul explicației luă la întîmplare o înfățișare mîhnită.

— Ma sono domiciliata a Milano, spuse femeia.

— Domiciliată la Milano, spusei.

— Ei! Exclamă Van Bunnan. La urma urmei de ce are nevoie de autorizație? Bărbatul care vinde ciorapi de mătase mi-a dat câteva ponturi. Se pare că numai linia spre Ancona este cu adevărat supraviețuitoare.

— Was? întrebă ofițerul, care începea să se supere. Ich verstehe nicht...

Baronul nici nu-l mai asculta. Pusese tamponete de cauciuc ce zăceau pe masă, le cerceta, mi le arăta cu colțul ochiului, parc-ar fi vrut să spună: „Ei, ce pagubă că nu putem să luăm două, trei!”

„Să se întoarcă prin Roma. Pe acolo nu-i control”.

Îi spusei femeii. Plecă, încîntată.

„Zwei minuten! zise Van Bunnan micuțului ofițer bătrîn. Ist es nicht schön?

— Aber...

O femeie bătrînă se ivi, la rînd. Neamțul chicoti tăcut spunînd ceva ce n-am înțeles. Telefonul sună. Neamțul îl luă, începu să vorbească. Dacă înțelegeam bine, susținea stăruitor cererea noastră. Sfirși prin a ne anunța că totul era în *Ordnung* și că vom avea autorizațiile a doua zi. Ne despărțirăm salutîndu-ne cordial.

„Asta-i, se bucură baronul. Acum hai-dem să vedem ce-a putut face prietenul meu pentru băiețandru de ieri seară”.

A doua zi, ne-am dus să luăm autorizațiile. Baronul puse mîndru pe a lui în portofel.

„Uite colecția...”

Îmi arătă hîrtii verzi, galbene, portocalii, peceți, vulturi, fascii, permise, dintr-un loc, autorizații din altul... „toate astea fără o recomandare, fără să fac nimic, fără protecție, numai cu stringeri de mînă...”

Cînd să ieșim ne-am întîlnit cu domnișoara dactilografă. Sinii îi palpitau alene sub un pulover verzui.

— Ne vedem astăzi-seară? întrebă.

— Astăzi-seară?

Baronul avea o înfățișare glacială.

„Astăzi-seară sînt ocupat, domnișoară”.

Plecă. În picioare, în mijlocul holului, cu dosare în mînă, domnișoara dactilografă avea mura celui care vede plecînd trenul unde i se află copilul. Mă înduioșai. Eram emoționat.

— Haide baroane. Ar fi trebuit...

— Ar fi trebuit ce? Sînt înșurat, dragă...

În asemenea împrejurări întorcîndu-mă la Veneția mi-am scrîntit glezna. Prostește. Coborînd o scară. Am fost imobilizat mai multe săptămîni. Baronul, soția și odrasla lor au plecat fără noi. Dar, într-o zi, la Paris, în '45, în timpul unei serate, am întîlnit un Van Bunnan care era consilier la legația Olandei. L-am întrebat, dacă îl cunoștea pe baron:

— E vărul meu, mi-a spus.

— Adevărat? Cum îi merge?

— Ce? Nu știți? A murit.

Eram consternat. Baronul? Îi revedeam zîmbetul, mîinile lungi, umbrela bine înfășurată pe care o răsucea atît de voios.

— A murit în împrejurări îngrozitoare, zise Van Bunnan — vărul. Cu prilejul sosirii mele în Franța, m-am informat. Știți, în Sud, cu prilejul debarcării aliaților au avut loc unele greșeli. Vărul meu a vrut să apere o femeie pe care mulțimea o brutaliza. A fost arestat, percheziționat. S-a găsit asupra lui autorizațiile, toate vizele pe care era atît de mîndru că le obținuse. Atîtea acte au părut suspecte. A fost linșat. Pe loc.

N-am spus nimic. Ce-aș fi putut să spun? Fusese o neînțelegere. „Prostia ucigătoare a oamenilor...” Il mai auzeam...

„A fost foarte imprudent” zise vărul cu o voce reticentă.

În românește de ALEXANDRU BACIU

● Carnavalul anual din Rio de Janeiro s-a făcut cunoscut și de data aceasta printr-un nedorit bilanț: 110 persoane și-au pierdut viața, iar alte 12 000 au fost spitalizate; toate acestea în ciuda efectivului masiv de polițiști care au fost mobilizați special. Cauzele: victime ale unor agresiuni, accidente de circulație, exces alcoolic.

● În India și Pakistan a început amenajarea unor mari rezervații pentru speciele de animale amenințate cu dispariția. Printre „pensionari” amintim: dugongul, tigru, leopardul alb, crocodilul și broaștele țestoase de mare.

● Vasele științifice sovietice — în număr de șase — controlează, în paralel cu centrele de specialitate, misiunile cosmice, transmițând informații despre zboruri, executând totodată și dirijarea lor. Sfereri uriașe protejează antenele de recepție și transmisie destinate legăturilor cu Cosmosul.

● S-a calculat că prin spargerea din greșeală a termometrelor medicale se pierde în lume 6 tone de mercur. Pentru a evita această risipă cercetătorii americani au realizat un termometru din plastic, foarte ieftin, umplut cu o serie de substanțe cristaline care se topește la temperatura corpului uman. După utilizarea sa, termometrul se aruncă.

● În Japonia a fost creat un telefon care poate chema 1 000 de persoane la rînd fără intervenția omului, transmițînd mesaje înregistrate. Această „secretară” este cea mai ieftină din lume, poate pentru că, momentan, nu știe încă să prepare cafele.

● Doi meteoriți au fost găsiți în Antarctica de o expediție americano-japoneză. Transportați în containere speciale la Centrul Spațial „Houston”, din Texas, ei ar putea furniza date foarte prețioase asupra origini și evoluției sistemului nostru solar, ca și asupra proceselor chimice care au precedat apariția vieții pe Pămînt.

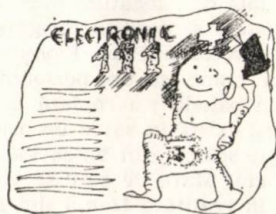

● Serviciul feroviar din Elveția a publicat un studiu din care reiese că elvețienii și japonezii folosesc cel mai mult trenul pentru deplasările lor. Se mai menționează că, pe parcursul unui an, fiecare locuitor al arhipelagului nipon apelează la transporturile feroviare de 64 de ori, distanța parcursă fiind de 1 940 kilometri; elvețienii întreprind în medie 43 de călătorii, ceea ce înseamnă 1 462 kilometri. Ei sînt urmați de austrieci, vestgermani și britanici, în timp ce americanii nu parcurg decît 73 kilometri anual.

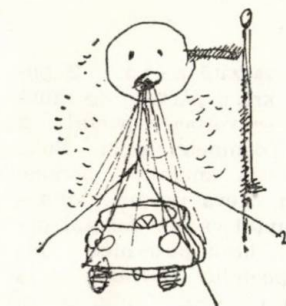

● În Franța anul acesta este „anul Jules Verne”, an în care a început reeditarea întregii sale opere. Bilanțul editorial ce se prefigurează este cu adevărat impresionant: 17 ediții diferite ale marelui scriitor și 30 de lucrări și studii critice de prestigiu. Se amintește, de asemenea, în presa franceză de specialitate, că s-au turnat, după cărțile lui Verne, nu mai puțin de 106 filme, el fiind, după Lenin și Agatha Christie, autorul aie cărei opere au fost traduse în cel mai mare număr de limbi străine.

● Pentru a înlesni difuzarea, conducerea unui ziar elvețian a achiziționat un ordinatronic electronic care reglementează trimiterea spre abonați a exemplarelor cuvenite. După introducerea acestui procedeu tehnic, unul dintre cititori primește însă, cu regularitate, un număr de... 111 exemplare. În urma sesizării făcute abonatul a primit a doua zi un exemplar gratuit... plus celelalte 111.

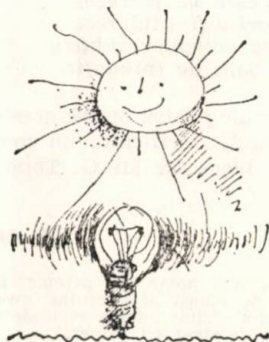

● Locuitorii tînrului oraș siberian Divnogorsk au fost martorii unui fenomen de iarnă cu totul surprinzător: înflorirea unei sălcii argintii, fenomen explicat prin faptul că arborele creștea singuratic într-o ripă, ferită de bătaia vîntului.

● Satul Bisseessa din Egipt va fi alimentat cu energie electrică produsă în exclusivitate prin utilizarea energiei solare. Experiența are în vedere utilizarea energiei solare. Experiența are în vedere utilizarea pilelor solare confecționate din materiale semiconductoare. Se precizează că fiecare pilă, cu o putere de 12 volți, va funcționa 24 de ore, fără întrerupere.

● În Cehoslovacia a fost pus la punct un dispozitiv special, instalat pe șosele și care, în cazul apariției poleiului, avertizează pe șoferi prin aprinderea unor semnale luminoase de starea circulației în zonele respective.

ISTORIE LITERARĂ

G. TOPÎRCEANU

identificări biografice

● În studiile monografice și în prefețele dedicate lui G. Topîrceanu se vorbește și de anii petrecuți de poet la Șuici, în regiunea Argeș, unde a urmat două clase primare (clasa a III-a și a IV-a). O notă de exegeză biografică apărută în revista *Steaua*¹ face chiar unele prețioase precizări în legătură cu copilăria poetului. În această notă se spune că tatăl lui Topîrceanu a fost cîțiva ani cojocar în Șuici, sat mare și frumos așezat pe valea Topologului. De acest peisaj sînt legate poeziile *Balada morții* și *Balada munților*.

Completarea pe care o aducem privește deopotrivă biografia și opera lui Topîrceanu. Mai întîi trebuie precizat faptul că familia Topîrceanu vine la Șuici nu cu scopul ca tatăl să-și exercite meseria de cojocar ci din cu totul alte motive. Mama poetului era *maestră de țesut* și vine în această calitate la Școala de meserii din Șuici. Pînă azi locul unde au funcționat atelierele școlii este numit „*La războaie*”. Tatăl, deși cunoștea meseria de cojocar și o exercitase în alte părți, închiriaza aici o casă în *cătunul Rudeni* și deschide un han de țară...

Iată dar, legătura între *Balada Popii din Rudeni* și această imagine a copilăriei lui Topîrceanu. Popa Florea din Rudeni este un nume și un personaj real². Peisajul din baladă nu copiază pe cel din natură, deși există în sat și un prapor care coboară spre schitul din Valea Vălenilor. Hanul din Vadul Mare de care se vorbește în baladă e în realitate Hanul din Rudeni, iar han-gița e în realitate hangiu Topîrceanu.

¹ Steaua, VIII, 10, 1957, p. 157—158 Pe unde a copilărit Topîrceanu de Ion Apostol Popescu.

² Prof. N. G. Mateescu din Șuici ne-a mărturisit că l-a cunoscut personal: rudimentar dar pitoresc, îmbrăcat într-o zeghe de munte, mereu călare.

Comuna Șuici e așezată pe valea Topologului cam la 50 km depărtare de muntele Negoii de care vorbește poetul în *Balada munților*. Toamnele de la Șuici i-au colorat copilăria, anumite toponime s-au înregistrat în cîteva poeme; interesant de notat e faptul că cei doi ani petrecuți la Șuici au lăsat puternice amprente în opera poetului. Îndrăznesc a crede că în afara poemelor amintite și altele se inspiră tot din peisajul de pe Topolog:

*Frumoasă ești pădurea mea
Cînd umbra-i încă rară
Și printre crengi adie-abia
Un vînt de primăvară*

(Cintec)

Mai evidentă și mai mult legată de imaginea hanului unde a locuit cîțiva ani copilul este poezia *Balada călătorului*³ (1914):

*O, e atît de bine cînd pe drumuri ninse
Întîlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Cînd te prinde noaptea călător la drum.*

*Sania coboară cîlnul de pădure.
Fug în urma noastră luminișuri sure
Și-n singurătatea care ne petrece,
Peste vîrf de arbori asfințitul rece
Străbătînd podoaba crengilor subțiri,
Luminează-n ace bolți de trandafir.*

Fără să fie esențiale pentru operă, aceste adnotări completează, clarificînd, un moment juvenil din biografia lui G. Topîrceanu.

E. M.

³ Alex. Georgescu, fost notar și primar la Șuici, și fost coleg de bancă al poetului, ne-a descris hanul unde l-a vizitat adesea și unde a mîncat toamna „vin dumicat cu piine”.

Dimineața pe țarm

Dimineața marea zburdă pe plajă făcînd
tumbe și salturi mortale în nisip apoi
se apropie de tine cu tandrețea unei
îndrăgostite și te roagă timidă să-i dai
voie să se așeze o clipă sub umbrela ta

dar atîta grație pune în mersul ei
legănător că nu mai poți să-ți dai seama
dacă în fața ta e marea sau năluca
unei tulburătoare femei cu ochii mai
frumoși decît un cîmp de flori

Iubesc marea spunea pentru că dimineața
aleargă pe țarm cu părul despletit
iubesc marea pentru că aruncă în noi cu bulgări de apă
pentru că luna de cîte ori face un salt
în adîncu-i înoată întrecîndu-se cu delfinii

CONSTANTIN NISIPEANU

Masa prieteniei

Din nepăsare nu se poate făuri nici un univers,
iubit și înțeles de fiecare,
să fie al tuturor.

E lungă calea stîrpirii-n faptul serii
de pretutindeni a relilor.

Minciuna și trădarea le-aș nimici din mers.

Să fie oare vreun farmec dincolo de tinerețea primăverii?

Nu-i nici-o minune cînd calea laptelui
plutește pe mare.

În suflete dăinuie-o-mplinire, o iluminare
care alungă întunerecul nepoștit din loc în loc.

Pe-ntinse meridiane viitoru-n azur vibrează.

Lăsați nepăsarea să fie biciuită-n flăcări de foc.

La masa prieteniei toți deopotrivă să fie cu paharul plin,
nimeni singuratic și nimeni străin.

Libertatea noastră spre țarmul păcii navighează.

ION TH. ILEA

Eternitate

Cerul cu fluturi de mai
revărsați din cireși și din meri
ca o nouă lumină a lumii,
peste amintirea de ieri...

Dansul ploii cu tălpile goale
pe zările ca niște acoperișe sclipind,
și inima și ochiul și nedumerirea
în văzduhul cu muguri de înfinit...

Fericit încă o dată și încă
cel ce le mai poate privi și asculta
sub galacticul zbor. Dintre stele
doar șoptele lor se strevăd, înginate abia.

Și iar fericit cel ce-n palme, cu trudă
adună tăriile pămîntului, netulburate
decît de versul ciocirlei urcînd și urcînd
în adîncă eternitate.

HARALAMBIE ȚUGUI

Ora serii

Ora serii ?
Ora lăstunilor...

Ora serii ?
Ora pănurilor...

Ora serii ?
Ora alunilor...

Ora serii ?
Ora gorunilor...

Ora serii ?
Ora cununilor...

Ora serii ?
Ora străbunilor...

Ora serii ?
Ora căpșunilor...

Ora serii ?
Ora furtunilor...

Ora serii ?
Ora Rugăciunilor...

MIHAI MOȘANDREI

Bibliotecile marilor scriitori

În sociologia literară din ultimele decenii se subliniază tot mai mult necesitatea studierii bibliotecii marilor scriitori, ca unul dintre mijloacele de cunoaștere mai precisă a personalității și chiar a creației lor. Într-adevăr, structura tematică a bibliotecii unui scriitor oferă indicii asupra orizontului său cultural, a preferințelor lui intelectuale, a influențelor care eventual s-ar putea stabili între cultura și creația lui. Totodată, cărțile unei biblioteci personale conțin dedicații, însemnări diverse și aprecieri asupra celor citite care pot servi istoricului literar pentru caracterizarea scriitorului respectiv. Importanța studiilor de acest fel este relevată de apariția în ultimele decenii a studiilor despre bibliotecile lui Voltaire, Goethe, Brunetière, Mallarmé și alții, însoțite uneori de publicarea cataloagelor acestor biblioteci.

„În cărțile pe care le alege cineva — precizează N. Iorga — le păstrează cu îngrijire, le lasă după sine ca o moștenire scumpă, se vede icoana sufletului său. De aceea nici o listă de cărți nu e indiferentă“. Chiar în felul de a constitui o bibliotecă se exprimă conștiința scriitorului. „Sînt biblioteci care se cumpără deodată, — continuă N. Iorga — care folosesc foarte mult dar nu se iubesc așa cum iubești cărțile pe care le culgi fărîmă cu fărîmă și pe care le plătești cu economia făcută din hrana de toate zilele“ — făcînd aluzie la strădania proprie de a-și agonisi bibliotecă sa, care în 1919, cînd scria aceste rînduri, avea 40 000 volume, pe care le numea „biserica celor 40 000 de glasuri“.

Toți scriitorii români din trecut au dispus, cum era firesc, de biblioteci mai mari sau mai mici. N. Iorga a inițiat după 1901, studiul vechii biblioteci românești minăstirești, boerești, publice și ale cronicarilor, din care au rămas doar urme sporadice. Alți cercetători asidui au continuat investigațiile pentru descoperirea tezaurilor de cultură veche sub forma cărții, printre ei impunîndu-se citați N. Cartoian, Dan Simonescu, Al. Elian, V. Căndeș, Al. Dușu, Corneliu Dima-Drăgan, N. Liu. Dintre bibliotecile cărturarilor din cultura românească veche cea mai vastă care a fost găsită este cea a lui Constantin Cantacuzino Stolnicul, compusă din sute de volume

de profil umanist, asupra căreia au apărut recent două monografii: Corneliu Dima-Drăgan, *Biblioteca unui umanist român*; Constantin Cantacuzino Stolnicul. Cuvînt înainte Virgil Căndeș (1967) și profesorul italian Mario Ruffini, *Biblioteca Stolnicului Constantin Cantacuzino*, tradusă în românește de D. D. Panaitescu și Titus Părvulescu (1973).

Bibliotecile scriitorilor din secolul trecut s-au risipit, în mare parte, sau au rămas nestudiate. De la unele au rămas numai cataloagele: Eliade (cu 127 titluri), C. Negruzzi, Al. Odobescu, Al. Russo, D. Bolintineanu. Biblioteca acestuia din urmă s-a vîndut la licitație, cu un an înaintea morții lui, din pricina mizeriei.

M. Kogălniceanu care a avut o mare pasiune a cărții și-a alcătuit în tinerețe o bibliotecă de peste 500 volume, pe care a fost silit să le vîndă în 1845, din nevoi materiale Eforiei Școlilor din Moldova. „Această bibliotecă — apreciază Dan Simonescu, biograful său — a fost la români prima bibliotecă laică, bine organizată și dotată sistematic cu cărți necesare studiului istoric și limbii naționale“ (*Căldușa bibliotecarului*, 2/1959).

Una din puținele biblioteci din trecut, conținînd peste 4 000 volume și manuscrise valoroase, a fost cea a lui Timotei Cipariu, imagine a personalității complexe a savantului ardelean. Ea a fost cercetată la Blaj în 1907 (în prezent este la Cluj) de către N. Iorga, care a scris despre ea că era „cea mai mare și mai scumpă bibliotecă pe care a avut-o vreodată un român de dincolo. Canonul Timotei Cipariu oglindește în această operă de înțelegere, gust și jertfă, firea sa multiplă: de filolog, care studiază vechea literatură românească, se interesează de cele neo-latine, nu pierde din vedere alte literaturi moderne și se pricepe chiar a cîți manuscrise arabe, de istoric, care dorește să aibă toată mulțimea de izvoare privitoare la trecutul neamului său, de cugetător și de iubitor de poezie“. Un studiu mai recent al bibliotecii lui T. Cipariu l-a întreprins Pompiliu Teodor (*Tribuna* 25/1957).

Biblioteca lui Eminescu nu s-a păstrat. De aceea, eminentul său biograf, G. Călinescu, a reconstituit cultura poetului după manuscrisele păstrate ale poetului, dăruite Academiei de Titu Maiorescu. „Un om cult — preciza G. Călinescu — nu e îndatorat să-și însemne ce citește și desigur că dacă am avea vreo știre despre cărțile din biblioteca poetului care s-au mistuit, am fi altfel informați despre cultura lui“. Apoi adaugă: „El avea o minte limpede, obișnuită cu abstracțiunii filozofice și dacă ar fi stăruit în această ramură ar fi făcut lucruri mai mari decît Maiorescu, dar acesta avea o cultură de idei bine organizată și o bibliotecă de specialist care pînă la anume dată era completă“ (*Opera lui Eminescu*, vol. II, 1935, p. 128).

Biblioteca lui Hasdeu se găsește, împreună cu manuscrisele, la Arhivele Statului și parțial la Muzeul memorial de la Cimpina. Ea nu a fost încă studiată. Cea a lui Maiorescu a ajuns parțial, după dărîmarea casei din strada Mercur, în posesia Bibliotecii Centrale Universitare din București. M. Gaster și-a vîndut în 1939 biblioteca și manuscrisele Academiei Române.

S-a păstrat parțial biblioteca lui Ion Creangă a cărei structură și semnificație a analizat-o Corneliu Dima-Drăgan în culegerea sa *Ex libris*. O bună parte din biblioteca lui G. Coșbuc a fost predată în 1944 Academiei Române de către soția sa, iar studiul ei competent și aprofundat a fost întreprins de către istoricul literar Alex. Duțu. Biblioteca lui Ion Slavici se păstrează parțial în casa memorială de la Siria. Biblioteca lui Caragiale a ars. Octavian Goga a lăsat o bibliotecă de aproape 9 000 volume, în casa memorială de la Ciucea, iar Cezar Petrescu 4 000 volume, predominant de literatură, în casa memorială de la Buzeni. Liviu Rebreanu a lăsat o bibliotecă de 8 000 de volume, în parte intrate în Biblioteca Academiei, cercetată în prezent de cel mai recent biograf al său, istoricul literar Stancu Ilin. G. Călinescu a lăsat 2 000 volume de specialitate în casa memorială din str. Vlădescu. N. Iorga, natură de cititor, a cedat întreaga sa bibliotecă de aproape 50 000 volume și documente Institutului de istorie care-i poartă numele. Pasiunea bibliofilă a lui N. Iorga și componența bibliotecii lui au fost competent studiate și de către Barbu Theodorescu și Paul Simionescu.

Ovid Densușianu a lăsat 2 000 volume, în mare parte de filologie, ajunse în posesiunea bibliotecii facultății de filologie din

București. Vasile Pârvan și-a testat biblioteca Școlii Române din Roma. Ion Marin Sadoveanu și-a lăsat biblioteca Uniunii Scriitorilor, dar înainte de a ajunge acolo s-a risipit. Bibliotecile lui Paul Zarifopol și Pompiliu Constantinescu au ajuns în posesiunea Muzeului Literaturii Române, prin grija moștenitorilor. Onisifor Ghibu și-a testat biblioteca de peste 8 000 de volume și documente Arhivelor Statului. Victor Eftimiu a lăsat Bibliotecii Academiei circa 1 200 volume.

Soarta atît de variată a bibliotecilor cunoscute ale marilor scriitori din trecut naște întrebarea firească despre calea cea mai bună pentru valorificarea bibliotecilor existente și viitoare, ținînd seama de interesele istoriei literare și ale culturii naționale. În primul rînd se impune studiarea temeinică a bibliotecilor existente ale scriitorilor dispăruți cu exigența istoricului literar contemporan, înainte ca ele să se risipească, într-un fel sau altul.

În ceea ce privește viitorul propriu-zis al bibliotecilor prezente și viitoare, păreri sînt diferite. Unii opinează ca ele să fie păstrate în casele memoriale în întregime sau să fie cedate marilor biblioteci publice ca fond distinct. Alții sînt de părere ca să se păstreze în casele memoriale numai cărțile legate direct de personalitatea scriitorului și anume cele cu autografe, adnotări etc.

O soluție generală, satisfăcătoare pentru toate cazurile este greu de dat. Rîndurile de față constituie doar o sugestie semnalizatoare pentru discutarea mai pe larg în viitor a acestei probleme de larg interes literar și cultural.

BUCUR ȚINCU

Fluiere de var

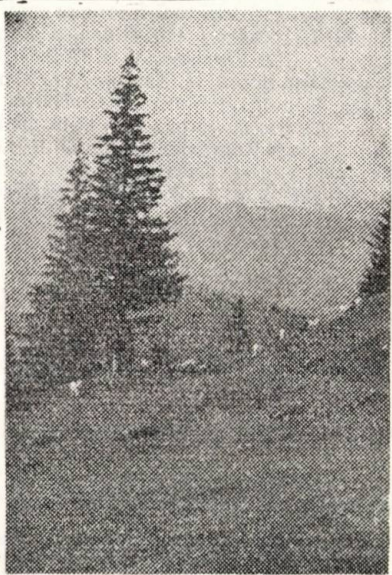
Acum pereții casei strîng fluiere de var
pentru un zeu din Dochii cu plete-nșelătoare
cînd ivărul din ore închide-ntr-un stîlar
cuprînsul trup sub spice și bronzuri sub viltoare.

În tindă dau potopul și în odăi cu sori
albinele cusute pe-un borangic de plată
iar fagurii se schimbă în vechi iconitori
înmiresmînd tabloul cu pruncii de mușcată.

Aici e-un cîin de vară; pe vatră umblă-o barcă
din aburii de piine în plăzmuiri de arcă —
și rătăcite păsări prin stratul alb și verde

al linei din macaturi ori din poclăzi, — zorînd
rotirea îmbinată în cercuri și suînd
și află-n datini miezul și pana să dezmierde. —

ADRIAN BELDEANU

Scurt documentar al premierii romanului „Ion“

La începutul anului 1920, Rebreanu scrie varianta definitivă a romanului *Ion*, iar în noiembrie cartea apare în Editura *Viața Românească* (Universala-Alcalay), în două volume. A doua ediție se tipărește în 1921. Imediat după apariție scriitorul trimite cartea lui Vasile Pârvan, fără să se gîndească, inițial, la premiarea ei de către Academie. O scrisoare din colecția Bibliotecii Academiei ne confirmă acest lucru. Scrisoarea lui Vasile Pârvan scoate în relief, dincolo de interesul acestui mare istoric pentru literatură, și intuițiile sale de critic și estetician. De remarcat primitivismul antic pe care-l sesizează ca și G. Călinescu, mai târziu, în caracterul lui *Ion*.

11. XIII. 1920

Iubite Domnule Rebreanu

Am citit opera d-tale pagină cu pagină. Este una din creațiile cele mai puternice pe care le-a dat literatura noastră în ultimele două decenii. Sobrietatea, obiectivitatea și sinteza monumentală a inspirației, dispoziția de suflet dominator melancolică, aproape primitiv antică a întâmplărilor și soartei omenești, — dau operei D-tale caracterul și valoarea artistică general omenească, care asigură trăinicia peste orice fel de contingente contemporane. Îmi voi face o datorie de a susține romanul D-tale la Maiul viitor pentru un important premiu al Academiei Române. Îți mulțumesc pentru plăcerea ce mi-ai făcut de a-mi trimite lucrarea D-tale.

Vasile Pârvan¹

Deschizînd dosarul premiilor Academiei pe anul 1921, pentru lucrările apărute în 1920² constatăm că Liviu Rebreanu nu depune cerere de participare la premiere. Depun în acest sens cereri scriitori mai mici sau mai mari, printre care: Mihai Codreanu, N. Radian, Eugen Ciuchi, I.I. Stoican, Ilie Deleanu-Zimnicea, Lucian Blaga³, Al.T. Stamatiad, C. Rîuleț, Lecca Morariu, I.Gr. Oprișan, V.D. Chiru, Barbu Solacolu, Ion Agărbiceanu, Dragoș Protopopescu, Demostene Botez, H. Sanielevici, Elena Farago, Romulus Gîoflec, Mihail Cruceanu, I. Sandu-Aldea, Mihail Lungianu, P.V. Heneș, G. Talaz, Marcu Beza, Iorgu Iordan ș.a.

La fila 69-70 există o listă dactilografiată a cererilor de premiere pentru anul 1921, de unde lipsește Rebreanu, fiind adăugat cu cerneală la sfîrșit, se pare, de Șova sau Iacob Negruzzi. Explicația există: scriitorul nu făcuse cerere. La pag. 47 a aceluiași dosar (A-11-1921) se află un referat al lui I. Brătescu-Voinești, înregistrat la nr. 2723/31 decembrie 1920. Pentru că *Analele Academiei Române* din 1921 nu-l reproduc transcriem integral acest text:

Domnule Președinte,

Întîrziînd din motive independente de voința mea de la premiile Academiei din anul 1920, îmi prezint cărțile mele „Poemele lumii” și „Pietre pentru templul meu”, pentru premiul Adamaki, din 1921. Primiți vă rog, Domnule Președinte, asigurarea înaltei mele considerații. București, 9 februarie, 1920.

Lucian Blaga

(Dosar -A-11-1921, fila 10. Arhiva Academiei R.S. România)

Domnule Președinte,

Uzînd de dispozițiunea modificatoare introdusă în Regulamentul Academiei, privitor la premii, — prin care se prescrie că în afară de autori, orice membru al Academiei are dreptul să

¹ Corespondența Vasile Pârvan, Bibl. Acad. mss. C 144079.

² Cererea lui Lucian Blaga merită să fie reprodușă ca document inedit:

Înreg. nr. 268/1920

propună spre premiere lucrările ce i se par vrednice de această distincțiune — am onoarea de a propune pentru premiul Adamaki³ din 1920 și romanul în două volume, intitulat *Ion* al D-lui Liviu Rebreanu; urmînd ca Domnul membru care va fi delegat cu facerea raportului asupra acestei lucrări, să se pronunțe dacă propunerea subsemnatului trebuie sau nu să fie primită. Alături 4 exemplare (8 volume). Primiți vă rog, Domnule Președinte, încrederea adîncului meu respect.

I. Al. Brătescu-Voinești

Pe referatul preliminar al prozatorului muntean sînt demne de semnalat rezoluțiile lui Șova și Iacob Negruzzi. Cu adresa nr. 2723/ianuarie 1921 i se mai cer autorului încă 11 exemplare din romanul *Ion*.

Prin faptul că Brătescu-Voinești înscrie romanul *Ion* la premiile secției de istorie (premiul Constantinidis) și numai altcineva trece pe referat unul din premiile secției literare (Adamaki), devine plauzibilă ipoteza că Vasile Pârvan a sesizat pe colegul său din secția literară în legătură cu valoarea romanului și l-a îndemnat să-l propună spre premiere. Scrisoarea produsă de noi e un argument și un document în același timp.

În ziua de 21 ianuarie 1921, în ședința de conducere a Academiei (fila 71), se fixează referenții: printre alții, Brătescu-Voinești pentru Rebreanu și Duiliu Zamfirescu pentru Blaga.

La filele 129-135 Brătescu-Voinești figurează cu un amplu raport de premiere prin care subliniază valoarea artistică a romanului *Ion* stăruind asupra documentelor de viață din Transilvania și declarînd că-i pare rău că s-a terminat cartea, la sfîrșitul lecturii. Raportul este în întregime publicat în *Analele* din acel an. Important de subliniat e faptul că, deși înscris la un premiu literar divizibil, mai mic, premiul Adamaki, raportorul cere înscriserea romanului pentru cel mai mare premiu al Academiei, Premiul Năsturel, avînd în față o operă monumentală.

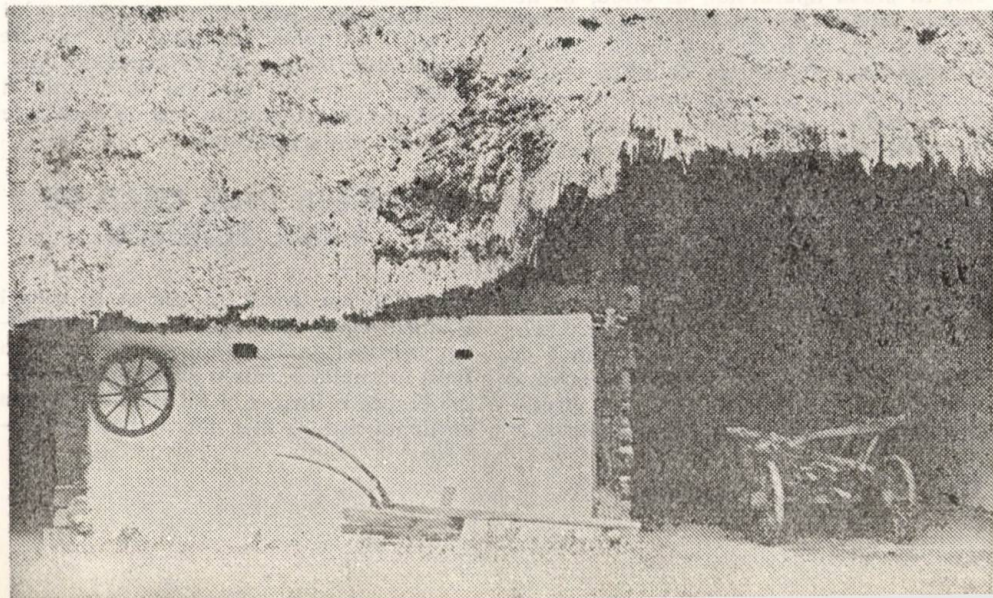
În ședința din 12 iunie 1921 (Dosar A-3-1921, fila 98), Proces-verbal nr. 27, sub președinția lui Dimitrie Onciul și secretariatul lui Iacob Negruzzi, în urma raportului elogios al lui Brătescu Voinești se acordă romanului *Ion* premiul Năsturel, în valoare de 12.000 lei. La premiul Adamaki sînt admiși Lucian Blaga pentru *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu* (2.000 lei), Demostene Botez pentru *Floarea pămîntului* (1000 lei) și Elena Farago-Fatma pentru volumul *Soaptele amurgului* (1000 lei). Prezenți în ședință: I. Bîanu, Gh. Bogdan-Duică, Al. Brătescu-Voinești, Iacob Negruzzi, Sextil Pușcariu, Mihail Sadoveanu, Vasile Pârvan, Dimitrie Gusti, Al. Lapedatu, Ioan Lupăș, Ion Nistor, Dimitrie Onciul, Andrei Rădulescu și alții.

Romanul a întîmpinat de la apariție critici diverse și contradictorii, de la critica temperamentală, concepută mai mult din spirit de vervă a lui Tudor Arghezi pînă la entuziasmul stilizat al lui Tudor Vianu și avea să devină primul mare roman românesc, „capodoperă de o măreție liniștită, solemnă ca un fluviu american“ (G. Călinescu), iar autorul lui să „ocupe scaunul domnesc al genului“. Lovinescu nota (în *Memorii*, II, 1916-1931) că apariția miraculoasă a lui *Ion* a făcut „dintr-un vag publicist, pururi în căutare de combinații lucrative, himeric, boem, de blondul culorii vîntului, confident secund, un om învestit cu o autoritate incontestabilă“.

Premiul Năsturel acordat în 1921 de Academia Română, la sugestia unor oameni de mare onestitate și gust ca I. Al. Brătescu-Voinești și Vasile Pârvan, a deschis seria premiilor literare de mai tirziu, ca marele premiu al romanului, acordat *Pădurii Spînzuraților* (1922), *Premiul Național* pentru proză (1929) etc.

EMIL MANU

* În original „Premiul Constantinidis“, șters și scris de altcineva „Adamaki“.

Însemnări de redactor

PRIMA ÎNTÎLNIRE CU MIHAIL SADOVEANU

În iarna anului 1953, pe cînd eram proaspăt redactor la Editura de Stat pentru Literatură și Artă și nu împlinisem încă patru ani de muncă editorială, am primit sarcina de cînst, dar și de o deosebită complexitate, de a răspunde, din partea editurii, de noua serie de „Opere” Mihail Sadoveanu, apărută sub îngrijirea autorului și considerată definitivă. În stabilirea sumarului celor 20 de volume cite urma să aibă seria, țineam legătura cu tov. Constantin Mitru, cumnatul și în același timp unul din secretarii maestrului. Toate problemele ivite în timpul definitivării sumarului fiecărui volum în parte — pornind de la lucrări tipărite, așezate în ordinea cronologică a aparițiilor — erau aduse la cunoștința autorului și primeau aprobarea sa prin intermediul acestui priceput îngrijitor de ediție al cărui nume nu figurează în nici o casetă a volumelor respective, după propria sa dorință. Trezind la pregătirea pentru tipar a textului primului volum, s-au ivit câteva nelămuriri legate de forma unor cuvinte, care în edițiile ulterioare celei din 1904 pe care o luasem de bază prezentau unele modificări. Liniștit, am pus mîna pe telefon și am format numărul. Și în loc de glasul plăcut dar plin de nerv al secretarului, a răsunat în pîlnia aparatului, în birou, în întreaga clădire de pe Bd. Ana Ipătescu vocea gravă, de o melodie indescritibilă, a maestrului. O auzisem de atîtea ori, fie la unele ședințe de la Uniunea Scriitorilor, fie la radio, la transmisiile literare sau a festivităților la care participa ca personalitate de prim rang în conducerea statului. Acum însă... mi se adresa chiar mie. „Cu cine doriți să vorbiți?” Cu cine doream! Puteam să-i spun maestrului că îl căutam pe secretarul său pentru a întreba o chestiune asupra căreia autorul însuși avea să hotărască? Am bîlbîit ceva, despre o problemă legată de textul la volumul de *Povestiri*. „A, da, a continuat maestrul, e adevărat că în textul din 1904 s-au strecurat câteva greșeli. Cred că le-ai observat!”

Am tăcut, nu știam despre ce „greșeli” e vorba și cu cît Mihail Sadoveanu vorbea mai cald, mai prietenos, mie îmi pierea și unda de curaj care mă făcuse să nu las receptorul în furcă de la primele sale cuvinte. Poate am explicat ceva, nu știu. Mihail Sadoveanu a intuit, desigur, starea mea. „Știi ce? mi-a vorbit el în chipul cel mai natural. Dacă ai vreme, vino pînă aici, să rezolvăm pe loc. Îți trimit mașina mea.”

Am fost fericit să constat că „greșelile” la care se referea maestrul erau doar niște greșeli de tipar, pe care noi, cei ce ne îngrijeam de noua ediție, le observasem și le corectasem. Mihail Sadoveanu a fost mulțumit. A exprimat dorința ca să veghem pentru ca noua ediție să fie lipsită de asemenea greșeli. Dar în cursul discuției m-a pus din nou în încurcătură.

— Nu te-a supărat la lectură, m-a întrebat el cu aceeași voce calmă, gravă și totuși deosebit de caldă, nu ți-au sărit în ochi anumite cuvinte care se repetă prea des? Mai ales în „Șoimii”?

Am mărturisit alarmat că nu. Găseam fiecare cuvînt așezat la locul său și repetițiile erau un procedeu care...

— Da, da, m-a întrerupt maestrul, dar în tinerețe am avut perioade cînd întrebuințam în mod deosebit unele cuvinte. De pildă, în perioada 1904, cînd am scris „Șoimii” și alte cărți, am folosit prea mult cuvîntul „deodată”. Semnalează-mi unde socoți că e de prisos, ca să-l schimb sau să renunț la el.

Chipul acela, luminat nu numai de ochii albaștri, nu numai de părul alb sau de sprîncenele blonde, ci de bunătate omenască, de aureola geniului nu a putut fi redat nici de fotografiile, nici de portretele existente ale scriitorului.

ODISEEA UNEI CĂRȚI DE CAMIL PETRESCU

În 1960 am trecut să lucrez în cadrul Editurii Tineretului, avînd responsabilitatea redacției de literatură pentru copii. Cu totul întîmplător, într-o discuție s-a pomenit despre o lucrare a lui Camil Petrescu destinată acestor mai mici cititori, de lec-

tura căroră ne îngrijeam și noi. Am cerut lămuriri. Povestea era destul de veche și cam încurcată. Se știe că a existat o bună colaborare a Editurii Tineretului cu autorul trilogiei „Un om între oameni”, încă din perioada elaborării acestui roman. I s-a propus scriitorului să se gândească și la o lucrare pentru copii. Se pare că însuși Camil Petrescu avea în proiect o asemenea lucrare. Cert este că în 1956 editura era în posesia manuscrisului, o parodie blîndă, amuzantă, de epopee eroic-comică. Totul a fost bine pînă cînd textul a fost lecturat de un funcționar de la fosta Centrală a Cărții de pe atunci. Făcînd anumite analogii rizibile între personajele sau situațiile din lucrare și situația politică internațională a vremii, acel sinistru funcționar își arăta, într-o simplă notă de nici o pagină dactilografiată, opoziția sa față de publicarea lucrării lui Camil Petrescu. Iar piatra aruncată de el n-a putut fi scoasă de toți înțelepții aceluia for, sau a celorlalte. Lucrarea părea hărăzită arhivei și poate istoriei literare. Împreună cu conducerea de atunci a editurii am reluat discuțiile pentru a putea programa tipărirea lucrării. Un sprijin deosebit am primit din partea soției scriitorului care ne-a pus la dispoziție unele caiete cu însemnări ale autorului, în care Camil Petrescu își fixa personajele, le caracteriza, combina variante ale acțiunii, descria unele momente ale viitoarei cărți, urmărind să atragă, să amuze, să educe pe micul cititor. Se putea astfel urmări întregul proces de elaborare, care nu avea nimic de a face cu intențiile răuvoitoare pe care i le atribuia obtuzitatea unui nechemat ajuns într-un post oarecum important în ierarhia funcționării editoriale. Astfel, în 1964 a putut apărea „Papuciada” lui Camil Petrescu, singura sa lucrare adresată de autor, în mod declarat, cititorilor copii.

O SLĂBICIUNE A LUI EUSEBIU CAMILAR

De Eusebiu Camilar m-am apropiat fără sfială, de la prima întîlnire editorială, poate și unde mai păstram amîndoi în vorbire accentul și moliciunile graiului din nordul Moldovei, unde și el și eu am văzut lumina zilei și am copilărit. Avea o deosebită plăcere să povestească despre obiceiurile din satul natal, despre dirzenia oamenilor care nu suferiră jugul străin în 1775 și trecuseră granița impusă de aranjamentele sultanului cu împăratul Austriei, întemeind „noul Udești”. Avea o dorință arzătoare, să scrie o istorie a poporului nostru pe înțelesul copiilor.

În 1960, lucrarea era gata și o prezenta editurii. Dar, cu tot stilul cald, încărcat de poezie, cu care autorul evoca anumite momente sau prezenta anumite personalități, ansamblul suferea. După prima discuție redacțională autorul și-a recunoscut cîștit nereușita și a declarat că renunță să mai publice lucrarea. Chiar și-a retras manuscrisul. Dar fără știrea sa, am păstrat o copie în redacție. Acele pagini de o frumusețe deosebită, suflul patriotic ce prezidase la alcătuirea întregii lucrări și care încălzea expunerea, transmițîndu-se cititorului, nu trebuiau pierdute. Părerea aceasta a redacției a fost împărtășită întru totul de conducerea editurii. Mi-am luat sarcina să obțin din partea autorului o revenire asupra hotărîrii sale inițiale. Am profitat de slăbiciunea scriitorului pentru locurile și oamenii de pe meleagurile Sucevei. M-am invitat în sihăstria sa, apartamentul de pe strada Doamnei din București, unde primea extrem de puțină lume. Am admirat sincer vrafurile de cărți din camera de lucru, adunate ca material documentar pentru scrierea lucrării „Istoria patriei povestită copiilor”. Pe un colț de masă tronau teancuri de manuscrise. Cîrînd un pahar cu apă, am profitat de lipsa gazdei și am aruncat o privire prin acele hîrtii. Erau diferite variante ale „istoriei”. Momente. Portrete. Din întîmplare ochii mi-au căzut pe un dosar pe care era consemnat conținutul : Povestiri eroice. Dintr-odată am întrevăzut soluția. Deși am auzit pașii gazdei înapoiindu-se, nu m-am mai ferit. Scriitorul a rămas o clipă în ușa, surprins de îndrăzneala și lipsa mea de politețe. A ridicat mult sprîncenele, încruntînd fruntea, cum avea obiceiul cînd ceva nu-i era pe plac.

Liniștit, am băut întreg paharul de apă rece, scoasă probabil atunci din frigider și am spus :

— Pe cine vreți să pedepsiți ? Pe noi, editura, sau pe cititori, ținînd lucrarea aici, închisă și nelăsînd-o să ajungă la copii ?

Fără să vreau atinsesem cel mai sensibil punct al sufletului scriitorului. Deși socoteam că îl cunosc, abia în timpul discuției ce a urmat mi-am dat seama de prețuirea pe care Eusebiu Camilar o acorda publicului cititor. Îl diviniza și în același timp se temea de el. Iar pe copii, dacă ar fi putut, i-ar fi îmbrățișat în stradă, în librării, în biblioteci sau oriunde îi întîlnea.

De atunci, în toate discuțiile pe care le-am mai purtat în cadrul redacției cu acest autor, am pornit de la presupusele dorințe ale cititorului. Era ca un „sezam”. Nu-i refuza nimic. Orice împotrivire era anulată de la bun început.

VINICIU GAFIȚA

Evocări

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI GALA GALACTION

Vinul de Murfatlar al lui Gala Galaction

S-au împlinit 46 de ani de când a avut loc în Constanța o șezătoare literară susținută de mai mulți scriitori — tineri pe atunci — șeful caravanei fiind Gala Galaction.

La ducere, toți am debarcat la Murfatlar, unde eram așteptați de confrății constănțeni. Când să coboare, marele prozator constată că un pasager, tovarăș de compartiment, i-a schimbat, din greșeală firește, galoșii în care intrau cizmele purtate și vara sub sutană, cei lăsați fiind mai mici.

Dar trenul a plecat și noi am urcat în autobuzul venit în întâmpinare. Un scurt popas la Murfatlar, unde s-a servit o masă copioasă, de la care n-a lipsit renumitul vin.

Seara, șezătorea de la Constanța a avut un succes deplin, deschisă cu o amplă năvelă „Mustafa Efendi ajunge Macarie Monahul“, în lectura magistrală a lui Gala Galaction, lectură făcută chiar de pe colile de corectură, căci la finele lui noimele acele an apăsătoare volumul „În grădinile Sfântului Antonie“, nuvela citată fiind situată în frunte.

Amfitrionul local, cumătru cu Gala Galaction, bucurat de reușita șezătorii, a invitat acasă pe toți scriitorii unde, un nou și bogat ospăț, a demonstrat ospitalitatea dobrogeană. Gala Galaction, cu verva-i cunoscută, a imprimat discuțiilor un caracter academic, povestind și evocând figuri de maeștri ai ceneclurilor literare de pe vremuri. Provoacă de amfitrion, un redactor de la o gazetă locală, l-a făcut să ridă cu hohot pe autorul „Papucilor lui Mahmud“, relatând și interpretând o nouă „Geneză a lumii“ în numele unui turculeț de la o școală rurală, variantă care sfârșea astfel: «Dumnezeu, supărat că Adam și Eva nu l-au ascultat, mîncînd din „mărul“, i-a apostrofă: Hai sictir! Ioc paradis!»

Înainte de retragerea scriitorilor la hotel, un confrate a observat că amfitrionul nostru a pus într-o valiză pînteoasă a lui Gala Galaction 6 sticle cu Murfatlar. Scriitorii,

spre a nu se da bătuți, au telefonat a doua zi dintr-o redacție prietenilor din renumita zonă a podgoriilor, să le aducă și lor cîte o sticlă din cele invidiate la ora 3 p.m. la trenul de București. Nu mică le-a fost stupefacția cînd, ajunși în gara Murfatlar, Gala Galaction întinde brațele pe fereastra compartimentului spre întreaga provizie viticolă. Sopotindu-ne frustrați de ispititorul elixir și spre a smulge o sticlă, două, am propus un atac cu epigrame. Improvizarea a decurs în cadența trenului:

BIBLICĂ

*În așteptarea unui vin de soi,
Acelaș vechi dicton ne adăpă:
Prietenul se uită lung la noi,
Și-apoi tot celui ce-are încă îi mai dă!*

Publicistul țirgoviștean, Ion Vasiliu, în compania noastră, adăugă:

*Dar Gala, doctor în teologie,
Ne-ar risipi c-o sticlă tot netraitul,
Căci cine altul decît el să știe
Că dar din dar se face iute raiul.*

Epigramele au fost remise marelui literat în compartimentul respectiv prin poeta Ștefania Stîncă, editorul lui Artur Enășescu, și au avut efectul de a fi răsplătite cu o sticlă de Murfatlar, însoțită de o cană nelipsită din geanta scriitorului, procurată de la Locurile Sfinte, plus acest răspuns:

*V-ați sucit, v-ați răsucit,
Însă n-a fost în zadar:
Hic est vinum Murfatlar!*

Sticla se deșartă în bună dispoziție, cana circulînd plină, eu improvizînd iarăși:

*Însă cana mult plimbată
Și-n Ierusalim sfințită,
Ne-a scos iute din ispită,
Ea și-o sticlă înfundată!*

Reflectînd la descomplectarea proviziei, am adăugat :

*Spune-o vorbă românească :
„I-a venit apa la moară“.
El, știind s-o amăgească
Și-o aduce și la gară., —*

unui chefliu din tren, care adulmeca elixirul, atribuindu-i acest suspin :

*Obsedat de chefuri grele,
Sufletu-mi vibrează plin :
Pune, Doamne, gurii mele —
Strajă, — sticlele-i cu vin !*

Adevărul este că ne-am înșelat. Gala Galaction nu primise în seara precedentă nici o sticlă cu vin. Amfitrionul nostru constănțean, telefonase și el, de unde confuzia, să aducă venerabilului literat care trecea

în același tren cu noi, vinul pentru care lăsase banii din ajun, provizie pentru niște rude, dovadă că nu putea scoate capul pe fereastra vagonului simultan cu ceilalți scriitori aflați mai în urmă, dacă n-ar fi avut aranjată această chestiune personală, anticipat.

Cînd s-a dezlegat confuzia, totul a intrat în ordine, tinăra poetesă, care a servit ca intermediu, rămînînd să asculte pînă la București glasul vrăjit al lui Gala Galaction, pornit pe panta unor impresionante confesii literare, incitîndu-l pe Ion Vasiliu să conchidă :

*Obosiți de-atîta umblet,
Ne dăm pradă somnului.
Gala, vinul dă pe-un zîmbet
De-al „Oiiîi Domnului !“*

OCTAV SARGETIU

Căprioarele

*Atîta liniște, atîta soare
Și umbră deasă-n codrul carpatin
Din taina verde căprioare vin
Să soarbă apă vie din izvoare.*

*Stă lupul sur în aspră nemișcare
Dar pușca fără greș pe umăr țin,
Să îl improșc cu moarte și venin
De-ar cuteza un pas spre căprioare.*

*Tăcere, soare, umbră răcoroasă
Cioporul către apă lin se lasă
Prin strălucirea blîndeii amiezii.*

*Răcoare sorb din ape ne-ncepute
Se-ntorc apoi spre-adîncuri neștiute
Iar eu cu pușca fără greș, — veghez.*

NICOLAE NASTA

Au uitat

*Mă-nchin omului, mă-nchin codrului,
mîinii lui ziditoare, frunzei lui nevinovate.*

*Am venit fără vîrstă, omului, codrului
să le-nchin vîrsta mea, dintr-un veac o jumate.
Bucurii și dureri și-nfruntări laolaltă
am avut din belșug la al vieții ospăt.*

*Omenia-i cartea mea cea mai-naltă.
Eu din ea mai învăț, încă-nvăt.*

*Cum trăiesc ? Foarte bine. Vreau să spun
cite-o clipă. Cu puțin. Nu-mbuibăt.
Omenește și curat ! Cu ce-i bun. Dar ce-i bun ?
Ceea ce foarte mulți am uitat. Au uitat !*

VALENTIN DEȘLIU

Dă-mi tu, ninsoare

*...Și ninge iar în sud, peste cîmpie,
Se-aud roind cohortele de fulgi
Că-ți vine, pe aripi de poezie,
Din jîlțul contemplării să te smulgi.
Un foșnet lin de fluturi în cădere
Ce-n dune albe, nalte se adună
Și aerul e numai mîngiere
Parcă vrăjit din cer de-o zîină bună.
Îmi sună în urechi — ecou, chemare —
Un zvon de zurgălăi prelung, fragil :
De unde vii, din ce adînc de zare
Tu clinchet pur, ca risul de copil ?
Încins în șubă de abă, mă văd*

*Pe-o sanie de doi cai ageri trasă,
Cutreerînd oceanul de omăt
Precum demult, în lumea de acasă.
O, mult aș vrea și-adesea mă-ntreb cum
Aș mai putea acolo a mă-ntoarce
Pe troienitul, lungul iernii drum,
Prin timpul care caierul și-l toarce ?
Dă-mi tu, ninsoare blîndă, dezlegarea,
Tu, dor, despică-mi dunele cîmpie
Spre-a regăsi, ca într-un vis, cărarea
Spre satul — oază a copilăriei...*

ION SEGĂRCEANU

Schitul de ceară

Vasile Voiculescu

În albinele din prisaca Profirei intrase o răsmeriță necunoscută, care le răsturna toată firea și rânduilele. Nici mai mult nici mai puțin, albinele căpiaseră.

Mai întâi începuseră să-și fure între ele, de la stup la stup, mierea, ceea ce isca încăierări cu bătlăii grozave. Văzduhul ogrăzii era, numai bîzîit furios, iar pe jos pe pămînt se zbăteau cocoloașe de albine cu acele înfipite unele în altele.

E drept că furțișagul îl deprinseseră de la niște albine streine, care în lipsa băstinașelor, plecate la cules, pătruseseră după jaf prin ulcele chiabure. Dar de la alun-garea tâlharilor, păgubașele spăimîntate de sărăcie, în loc să alerge după hrană, se nărăviseră să se jăcmănească între ele. Și ca niște dușmance, se prădau unele pe altele.

La început i-a fost greu Profirei să creadă o asemenea blestemăție. Albinele ei să se dea la apucături atît de nelegiuite! Nu se putea: erau de bună seamă tot niște hoțoaice venite de aiurea care săvîrșeau asemenea fapte. Ca să dovedească adevărul a trebuit să stea câteva ceasuri la pîndă la urdinișul unui buduroi, presărînd cu un șomoioș muiat în făină lucrătoarele ce intrau și ieșeau fără rost și în mare neorînduială. Albinele însemnate astfel cu praf alb, în loc să zboare la pajiști și să se întoarcă încărcate, la matca lor, alergau de-a dreptul la miere de-a gata de la ceilalți stupi, de unde ieșeau alungate și urmărite de stăpânele furioase, care la rîndul lor se strecurau hoște pe la vecine să-și îndestuleze fără trudă cămara. Din gîngăniile blînde și cuminți de odinioară ajunseseră acum niște muște hooțe, leneșe și nerușinate, numai bázăit fără nici o treabă. Nu le mai păsa de puiet ci se îmbuibau ele de miere. Uitaseră de roit și lăsau să se înmulțească mișuna trîntorilor. În schimb își asasinau reginele. Astfel se pierdu nefolosită toată primăvara într-o învălmășală, o dihonie și o nebulie care aduse sărăcia și ruina prisacei.

Dar n'a fost deajuns atît. Curînd s'a pornit printre ele o boaleșniță. Albinele, toropite, nu mai puteau zbura. Slabe, sfrijite, cu aripile ca niște frunzulițe zburlite de brumă, ele tîndăleau pe acoperișurile uleelor, de unde cădeau jos, moarte. Profira le aduna cu mătura și le ardea în foc,

cum o învățaseră oamenii, ca să stăvilească molima. Nici rodnița înflorită, nici isopul amestecat cu îndrușaim și busuioc înmuiat în aiasmă n'au fost de folos. Și un miros ca de hoit împuțit începea să duhnească din știubeele ciumate.

Acum biata vădană alerga văicărindu-se năucă de la popă la învățător după povețe, căci prisaca era singurul ei avut din care își ținea copiii. Popa și învățătorul deschideau cărțile, puneau tacticos ochelarii și citeau... Dar molifte și sfaturi se dovedeau fără putere și de prisos. Nimic nu se împotriveau răului și repede stupina ajunsese în paragină. În știubeele care nu se mai puteau apăra, se așezară moliile de ceară și se cuibăriră șoareci. Singurul leac tîmăduitor, își dau cu părerea oamenii, era să le dea foc. Cățiva stupi mai voinici care vuiau încă încetișor a viață, trimițînd arar câte o albină să cerceteze grădinile, se stingeau și ei. Și asta în pragul verii, cînd teii atîrnau copleșiți de arome și salcâmii se clătinau îngreuiati de miresme.

Nu mai era timp de pierdut. Vădana nu mai avu încotro. Urgisită de cer, istovită de rugăciuni neascultate, trebui după îndemnul tuturor să alerge la vrăjitoarea satului, la care pînă atunci, ca femeie cu frica lui Dumnezeu, se ferise ca de ciumă. Baba își sumese buzele subțiri ca tăișul de cuțit și ochii se aprinseră de o bucurie în care străluceau strelcii de mînie. Bisericoasa Profira, care se ținea așa de grozavă parcă ar fi avut rudenie de-a dreptul cu sfinții și pe ea ca pe o păcătoasă, n'o băga în seamă, îi căzuse acum în mână. Avea să se răzbune cum nici Satana n'ar iscodi în chip mai drăcesc.

Femeia, plecată, și-a spus cu noduri în gât năduful, a plâns și a cerut ajutor, adică să se ridice de pe prisaca ei blestemul. Vrăjitoarea a ascultat-o cu toate mințile ei la pîndă. Și-a dat repede seama că nu e ușor s'o prindă. S'a gîndit cîtva timp și la urmă i-a dat în șoaptă la ureche un sfat tainic, la auzul căruia Profira s'a scuturat înfricoșată, a schimbat fețe-fețe și s'a împotrivit cu deznădejde. Vrăjitoarea rămase stană neclintită și n'a mai scos un cuvînt. Zadarnic s-a svîrcolit femeia. Pînă la urmă n'a mai avut încotro și, supusă, a primit să facă întocmai. Trebuia cu orice chip să mîntuiască prisaca, stupii ei dragi

cu care se înțelegea până atunci cum s'ar fi înțeles cu niște prieteni cuminți.

A doua zi, Duminică, Profira s'a gătit în grabă și a pornit împleticindu-se la biserică. Singură, fără să-și ia copiii cum făcea de obicei. Acolo, galbenă ca moartea, n'a văzut, n'a auzit, n'a ascultat nimic. Cu ochii țintă numai la icoana Maicii Domnului, a stat ca o neroadă, fără pic de rugăciune în gură sau în gând. Când preotul a ieșit cu sfintele daruri ea a căzut atât de adânc pe pardoseala de piatră că i-au plesnit pielea genunchilor și i-a dat sângele. Ea n'a simțit. A rămas, așa, cu fruntea de lespede în colțul unde căzuse, până la sfârșitul slujbei.

Oamenii, care o știau evlavioasă și necăjită, nu se mirară și o lăsară acolo. Preotul, după ce se dezbracă de odăjdii, trecu grăbit și ieși din biserică fără să o vadă. Vădana se trezi singură și închisă cu toți ochii sfinților mari deschiși asupra ei. Dar curând se desmetici și șaptele vrăjitoarei îi sunară în urechi. Deodată se sculă în picioare și cu mare îndrăzneală porni spre altar. Îi aiua auzul ca la cufundătorii în apă când se lasă la mari adâncimi. Dar făcu o opintire și întinse mâna spre ușa din stânga... Șovăi o clipă. Simți tăind-o în tot trupul o durere care-i aminti de durerile facerii, când născuse întâia oară. Se cutremură. Dar se gândi ce bucurie îi venise pe urmă, când sălta pe genunchi pruncul pentru care atât se chinuise. Și îndrăzni. Împinse ușa și pătrunse val vârtel în Sfânta, unde odihneau înfricoșatele Taine. Dete la o parte năframa învelitoare și inhătă cu mâna țeapănă paharul cu sfânta grijanie. Se miră că-l poate clinti cu atâta ușurință. Se aștepta să se lupte cu el mai greu decât cu o stâncă. Și îl ridică. În fundul de argint ușor cocolit sclipa Sângele misterios al vieții, cu fărâme din Trupul cel fără de moarte în el. Femeia duse la gură potirul și cu lăcomie de bețiv își umplu pe nerăsuflăte gura. Și chiar din altar, o împunse la goană spre casă, se repezi în ogradă și se năpusti asupra știubeelor, unde scuipa în fiecare la șir câte o picătură din Sfânta Cuminecătură adusă cu atâta agonisită de păcat.

Apoi sleită, ca și când ar fi cărat un munte, se prăvăli între știubeele pustii și adormi ca moartă. Abia spre seară au găsit-o copiii și o târâră în casă, de unde n'a mai ieșit. A căzut la pat și a zăcut rătăcită cu zăpăceli și spaima, băguind într-una despre lucruri neînțelese de vecinii strânși la capul ei. Vorbea mereu de un foc, de azimă dulce, de care îi este neconținut plină gura. Și se mira că nu vede nimeni văpaia ce zbucnește când o deschide. Ținea mai ales cu scumpătate scuipatul și-l înghițea într-una. Pentru nimic în lume nu l-ar fi lepădat jos... A stat așa câteva zile. De câte ori, când i se mai întremau mințile, a dat să cheme preotul. Dar își lua

seama. Aștepta încă. Întreba mereu de stupii, care dormeau înainte somnul morții. Și se căina în gând că vrăjitoarea o înșelase trăgând-o într-o cursă cu înfățișare de evlavie, ca s'o arunci în păcatul cel mai de neiertat, batjocorirea Sfințelor Taine. Dar așa i-a trebuit dacă a părăsit pe Dumnezeu și a alergat la cel viclean.

Lumea n'o lăsa în pace îndemnând-o să cheme vrăjitoarea să-i descante... Ea n'a vrut să mai audă, hotărâtă măcar de acum înainte să nu mai greșască. Canonită fără de răgaz de muștrările cugetului, trimise în sfârșit după popă, care veni cu cartea învăluită în patrafir. Profira îi ceru s'o spovedească. Dete pe toți afară și rămase singură cu duhovnicul.

— „Azi să-ți citesc numai o moliftă pentru boală“, — o îndemnă acesta. „Nu e nevoie să te mărturisești. Nu ești pe moarte. Și n'am adus grijania“.

Femeia la auzul cuvântului se zvârcoli toată.

— „Am păcătuit cumplit, părinte și nu mai pot răbda păcatul în mine. Trebuie să-l deșert“, — gâfăia ea, stâlcindu-se în

ingenuncheri. „Nu cer grijanie. Te rog numai să mă ascuți fără să mă alungi și să mă blestemi“. Și se smucea de păr ca o apucată.

Preotul desfășură silnic odajdia, și-o petrecu pe după gât, cu poala acoperi capul strivit de pământ al păcătoasei, citi o rugăciune și cu ochii în tavan, așteptă, gata să asculte. Femeia tăcea, plângând cu suspine.

— „Spune“, — se îndulci duhovnicul, mișcat de atâta umilință și frământ.

— „Nu îndrăznesc, părinte. Mi-e groază de mine singură“, — se scutură ea. „Și iadul are să se înspăimînte de fapta mea“.

— „Îndrăznește, fata mea. Iadul a fost biruit și Domnul poate ierta orice păcat“, — zise popa într-o doară.

— „Al meu e prea mare. Îl simt aici, în mine, ca pe o vietate spurcată“. Și se plesnea toată.

În sfârșit popa o înduplecă să vorbească. Și femeia, cu sughițuri, povești frânt și încâlcit isprava ei. Amesteca pe vrăjitoare cu grijania și stupii cu potirul, bătându-și pieptul ca a fost o neroadă și s'a lăsat târâtă de diavol în pierzare, încât duhovnicul nu înțelese mai nimic. Își dete și el cu părerea, ca toată lumea, că femeia e pocnită la cap și aiurează.

— „Cum“, — o întrebă el zâmbind, ca s'o încerce, — „ai băut cuminecătură chiar din potirul de pe sfânta masă?“... „Din altar?“

— „Da, părinte. Mi-am umplut cât am putut gura cu grijania din pahar, că toți stupii erau bolnavi și-mi trebuia multă“.

— „Nu se poate“, — spuse popa. „În potir nu rămâne niciodată cuminecătură. Stă gol. În el nu e nimic. Nici măcar o picătură“.

Profira holbă ochii nebuni la el.

— „Da“, — urmă popa, „nici măcar o picătură“. „Sânt îndatorat să-l golesc după fiecare liturghie, cînd mă împărtășesc și să-l curăț cu grijă. Nu e îngăduit nici umed să-l las. Îl șterg cu năframa. Cum ai putut găsi cât să-ți umpli gura?“

Femeia tăcu cufundată în durerea ei, fără să-l asculte mai mult. Ea știa bine că-și umpluse gura. O ardea încă puterea cea nerăbdătoare a grijaniei.

— „Cum era potirul?“ — întrebă preotul puțin îngrijorat de neclintirea ei.

Profira îl zugrăvi întocmai. I se întipărise odată cu toate spaimele în minte.

— „Și de unde l-ai luat?“ — urmă popa cu cercetarea, nădăduind o încurcătură sau o abatere a femeii. Dar ea arată întocmai locul unde odihnește obișnuit vasul, precum și învelitoarea cu dungi roșii de mătase și cruci de fir cusute la cele patru colțuri.

Preotul, clătinat, se uimi iar. Dar repede își veni în fire :

— „Pe care ușă ai intrat în altar?“ — urmă să o cerce popa.

— „Pe ușa din stînga, unde așteptăm cînd dăm pomelnice și liturghii... și pe unde ieși, sfinția ta, cu sfintele daruri“.

— „Și nu te-a înspăimîntat arhanghelul care o străjuiește cu sabia de foc?“

Femeia se opri o clipă să-și amintească.

— „M'a întâmpinat cel cu crinul, părinte“.

— „Păi vezi că minți?! În stînga, pe unde zici că ai pătruns e zugrăvit Mihail“, — mormăi mai mult pentru el preotul, găsindu-și cumpătul — nu-i fi vrând acum să cred că arhanghelii și-au schimbat locul pentru tine...“

— „Știu eu, părinte.“ — gemu ea și se plesni cu palmele peste obraji, îngrozită că a pricinuit turburare îngerilor.

— „Și ai găsit cât să-ți umpli bine gura?“

— „Da, părinte. Am sorbit tot cât se afla în pahar“, — mărturisi ea, zbuciumând în plânsete. „Și pe urmă am scuipat-o în stupi, cum m'a îndemnat diavolul ca să mă piardă“.

Preotul clătină din cap. Nu se mai îndoaia că bieteii vădane i se strâmbaseră mințile. Citi repede o moliftă pentru dezlegarea păcatelor, spuse o rugăciune pripită și căută s'o liniștească, încredințându-și că Dumnezeu o iartă pentru orice ar fi păcătuit. Se prefăcea că-i ia de bună seamă smintenia și o crede. Ce folos să se pună cu nebuna și cum să-i dovedească rătăcirile închipuirii ei bolnave. Și-i dete iertare cu inima ușoară...

Dar plecat de acolo, pașii îl duseră fără voie la biserică. Nu trecuse săptămîna de cînd slujise și vasul era gol, curat, cu fundul netezit, așa cum îl lăsase. Doar că l-a găsit descoperit. Cine știe cum îi alunecase năframa de pe gură și el nu băgase de seamă, după sfârșitul slujbei, cînd ieșise. Hotărât, femeia aiurea.

În urma spovedaniei Profira rămase multă vreme jos, în nesimțire. Și iar boli câteva zile, părăsită de toți, neîmpăcată, fără alinare. Cînd, într-o dimineață, copiii deteră buza peste ea, tipînd că în ogradă au năpădit niște albine care au umplut prisaca pustie. Auzul ei se deschise îndată și un zumzet harnic îi pătrunse urechile. Profira sări ca înviată din morți, lepădînd de pe ea boala, mustrare de cuget, tot ce o împovăra, și se repezi afară. Se ținea oare vrăjitoarea de cuvînt? Stupii înviorați vuiau înțesați de albine, care ieșeau și intrau în mare rînduială, toate la rosturile lor și încărcate pe la închieturi cu pulberea florilor. Erau albinele ei. Le cunoștea bine. Sporiseră, dar multe purtau încă pe spate firisoarele de făină cu care le însemnase.

Și numaidecât prisaca se porni pe o hărnicie și o muncă fără odihnă, parcă să câștige timpul pierdut cu boala și rătăcirea.

A fost o vreme înadins lungă și bogată, cu belșug de flori și fânețe cu câte trei rânduri de coasă. Apoi o toamnă târzie, lăncedă, cu târăgăneli și întoarceri de primăvară, a dat ghes merilor și salcâmlor să înflorească a doua oară, ca și liliacului să se umple de ciorchini. Strugurii au huzurit neculeși prin vii până'n gura iernii, ca și celelalte pometuri, așteptând ca albinele Profirii să-și umple fagurii. Stupii au avut timp astfel să roiască de câte două și trei ori puiță numeroasă și sănătoasă, cât femeia nu mai prididea să prindă și să aciuzeze atâta norod.

Dar în toată vremea asta ea nu a îndrăznit cu nici un chip să se atingă de stupi și să-i rezeze ca să le ia mierea. Privea uneori cu ură la albine și, muncită de gânduri, o podideau lacrimile. Ele nu strângeau pentru casă și pentru copii, ci pentru satana, în a cărui slujbă erau. Căci viermele neadormit al păcatului o rodea fără curmare. Nu era totul o ademenire a diavolului? Și nu se iscase dintr-o vrajă? Ii venea câteodată să ia furca și să risipească prisaca blestemată, care nu se îmbelșuga decât să-i amintească și mai aprig de vrăjitoare și de vina ei fără ispașă. Mierea care se aduna era spurcată și fagurii blestemați de nelegiuirea săvârșită asupra trupului sângelui Mântuitorului. Ca să dea copiilor să mănânce din rodul vrăjilor însemna să-i arunci și pe ei în ghiarele necuratului... Și e deajuns ea!

Până la urmă mierea începu să curgă afară din știube. Albinele se ostoiseră din alergătură, pregătindu-se de rânduiala iernatului, astupând găurile, căpăcînd fagurii. Copiii plângeau lihnîți, cu ochii la și-roaiele de miere prelînsă... Bulz de ceară veche se sfârșise și nu mai erau lumânări pentru biserică... Și iarna da semne întelepte că are să vină cu toată neîndurarea.

Vădana se gândi iar la preot, să-l cheme pentru sfat, pentru o sfeșanie. Dar își luă seamă. Iar n'ar fi înțeles-o.

Într-o seară căzu, hotărâtă, la icoana Maicii Domnului și se rugă, luându-și asupra ei întreg păcatul. A doua zi începu, singură, retezatul prisacei. Când desfăcu capacul celui dintâi stup, se așteptă s'o împoaște trăznetele iadului, sau măcar mierea să miroasă a pucioasă. Dar nimic altceva decât ochiuri limpezi pline de cleiul de mîreazmă desfătă... Deodată mâinile ei uimite încremeniră. În inima fagurului se pitula o zidire cu totul deosebită de rostul și alcătuirea dimprejur. Sta acolo, zămislit din ceară albă ca zăpada, un sâmbure de chivot mărunț, aidoma cu o bisericuță mică numai că o lacrimă, dar atât de amănunțit și desăvârșit lucrată, că nu-i lipsea nimic, uși, ferestre, turle, pridvor, din câte se cuvin unui sfânt locaș. Și în lăuntru chivotului, prin ușițele date în

lături, se zărea, sprijinită pe un fir de picioruș, o țințioară luminoasă, pistolul pe care odihnea un potir, mic cât o scânteie, unde strălucea păstrat stropul de împărtașanie scuipat de ea... De jur împrejurul chivotului, de cele patru laturi, se înfeseau niște chilioare, închipuind o mănăstire pitică, de ceară, unde rînduite de pază, slujea o seamă de albine anume închinete.

Femeia, cuprinsă de o înfricoșată bucurie, alergă din stup în stup și-i deschise pâlpaînd de spaimă. În miezul fiecăruia străjuia strălucitul chivot, cu sfânta cuminătură în boaba potirului, împrejmuît de chiliile schitului de ceară.

Îndată, mințile ei sbuciumate se luminară, și pacea coborî peste ea. Pricepu că se întâmplase ceva dincolo de pricepere... Dar ea nu destăinui nimănui minunea. Nici chiar preotului la spovedanie. Pentru încredințarea că potirul fusese gol și că ea băuse numai închipuire... Dacă Dumnezeu nu voise să deschidă slujitorului său înțelegerea, atunci când, sfărâmată, i se măr-turisise, poate acum ar fi săvârșit un păcat, descoperindu-i ceea ce se cerea aco-perit. Și nu-și deschise gura, care păstră toată viața aromele împărtașaniei furate.

Rondelul schitului Sihla dintr-un copac

*Vodă Ștefan și ai săi arcași,
Prin brădetul Sihlei un copac,
Din străfund de veacuri, drum își fac
Înspre noi, cu ei aici rămași.*

*Țara crește-n griuri pe imaș.
Griuri ne aduc din veac în veac
Vodă Ștefan și ai săi arcași
Prin brădetul Sihlei un copac.*

*Am înfrînt pădure de vrăjmași.
Ei bogați, și noi din neam sărac.
Dar, ca dirzul mare rege dac,
N-au putut, ca el, să fie lași —
Vodă Ștefan și ai săi arcași.*

PETRE PASCU

Tudor Teodorescu Braniște

O scurtă prezentare

Cine l-a cunoscut pe Braniște, cine i-a urmărit scrisul din anii interbelici, l-a păstrat în amintire ca pe unul dintre cei mai „bătăioși” publiciști ai presei democratice din acea vreme. Și asta nu numai pentru că pana lui acidă era prezentă, zi de zi, în miezul tuturor problemelor ce frământau societatea românească amenințată de flagelul ideologiei hitleriste, ci și pentru motivul, semnificativ dar și măgulitor pentru el, că se afla mereu în centrul atacurilor presei reacționare, figurînd drept cap de afiș pe listele ziariștilor și publiciștilor democrați „demascați” pentru atitudinile și convingerile lor. Cînd „Universul” — și nu numai el — publica odioasa rubrică „Cine sînt și ce vor?” în care căuta să așeze ura șovină, naționalistă, antisemită, împotriva condeierilor aflați pe baricadele stîngii, numele lui Braniște apărea nelipsit în chip de... vedetă. Și era „vedetă”, pentru că nu exista temă de actualitate — din viața politică, socială, culturală, artistică — pe care Braniște să nu o pună în dezbateră cititoru-

lui, cu scrisul său adesea pe un ton amar-ironic, dar de cele mai multe ori cu accente grave, cu ecou, de clopot de alarmă, în articole din cele mai variate genuri ale gazetăriei: pamflete, comentarii politice, interview-uri, cronici literare sau teatrale, fonduri sau cursive de pagina întâia, note culturale, reportaje, anchete, etc. «Cine o fi acest Braniște care semnează în „Izbinda” și „Cuvîntul” lui Const. Graur, în „Chemarea” lui N. D. Cocea sau în „Viața Românească” a lui Ibrăileanu, în „Aurora” doctorului N. Lupu sau în „Țara” lui Camil Petrescu?» — se întrebau prin anii 1920—1925 cititorii bănuitori că sub acest pseudonim se ascunde cine știe ce spadasin ajuns la vîrsta pensionării care face pe teribilistul. Piteșteanul Braniște, devenit curînd, pe numele său natal Tudor Teodorescu—Braniște, era pe atunci un bărbat frumos, tînăr, scund de statură, cu ochii verzi și fruntea lată, volubil, cu voce caldă și timbru plăcut, comunicativ și totuși discret, un causeur neîntrecut, suetar dar nu bîrfitor (cum a rămas de

altfel toată viața), un om de o rară bună-tate sufletească și de mare omenie, care, ca și alți intelectuali ai generației sale, trecută prin „șocul” primei conflagrații mondiale, intrase în presă nu ca să-și găsească... o slujbă, ci ca să se înregistreze într-o grea luptă, în bătălia pentru afirmarea ideilor de progres, de libertate, de democrație și de pace, folosind ca armă condeiul și ca zestre talentul pe care-l dezvăluise, cu discreție, încă de pe băncile liceului.

Cînd, după 1926, semnătura lui, apare cotidian la loc de frunte în „Adevărul” și „Dimineața”, cînd, între 1933—1936, în plină ascensiune a fascismului în Europa, scoate „Cuvîntul Liber”, și pana lui demască fără cruțare, prin adevărate campanii de presă, pericolele ce amenințau țara, cînd după suprimarea acestor publicații, în 1939—1940, încearcă la „Jurnalul” o regrupare a cîtorva publiciști de stînga, cititorii, colegii de breaslă, prietenii, nici nu-i mai pronunță numele întreg. „Vedeta” se numește T.T.B. și toată lumea îi admiră nu numai curajul opiniei, dar și neîntrecuta forță de a atrage în juru-i, în coloanele aceluiași ziar și reviste, condeie dintre cele mai prestigioase ale scrisului românesc, de la Victor Eftimiu și Ion Minulescu, la M. Sadoveanu și Gala Galaction, de la Miron Radu Paraschivescu și Demostene Botez, la Eugen Jebeleanu și George Macovescu. Și cîte pagini memorabile, ale multora din scriitorii și publiciștii care l-au înconjurat pe Braniște, n-au văzut pentru prima oară lumina tiparului în coloanele ziarelor conduse de el? Și cîte regrete nu și-a manifestat el însuși că în vîltoarea acelor ani de gazetărie clocoțitoare, și-a neglijat propria-i creație literară?

A încetat, a refuzat de fapt să facă presă între 1940—1944, cînd țara s-a aflat la grea cumpănă, sub dictatura militară-fascistă. Era conștient că cenzura — cu care se luptase ani în șir — nu-i va permite să

strecoare nici cea mai neînsemnată aluzie la oricare din abuzurile regimului. În plus, figura din nou cap de afiș, de astă dată pe lista celor ce trebuiau suprimați fizic.

A avut șansa să scape de amenințările „cămășilor verzi”, s-a retras în locuința sa de pe b-dul Cuza și a început să-și consacre timpul exclusiv literaturii. Din paginile, numeroase, pe care le-a așternut cu scrisul său mărunț dar foarte citeț, seară de seară, noapte de noapte, pînă în zori, în anii aceia triști, a dat tiparului doar două volume: „Prințul” (1944) și „Scandal” (1945).

Cînd, după eliberare, a scos „Jurnalul de dimineață” și apoi a fost solicitat să colaboreze la „Contemporanul”, „Gazeta Literară” și la alte ziare și reviste, pana sa gazetărească, ajunsă la deplină maturitate, și-a păstrat verva, dar temele preferate au început să coboare panta amintirilor, a incursiunilor în trecutul luat ca exemplu concludent a *ce nu trebuie să se mai repete*. Scrierilor din perioada dictaturii li s-au adăugat altele (din păcate multe rămase și azi în manuscris), romanul „Primăvara apele vin mari” (1961) și volumul de publicistică „Oameni și paiețe” (1967) fiind singurele apariții de care s-a mai putut bucura în viață. Din această perioadă datează și textul inedit pe care-l publicăm în paginile ce urmează ale „Almanahului Literar”. Este o foarte duioasă mărturisire ce reconstituie anii copilăriei, elaborată, poate, pentru volumul memorialistic neterminat „Scara Vieții” (apărut postum în 1976), dar lăsată de o parte, la redactarea în formă finală a primelor capitole ale cărții.

În martie 1969, cînd l-am condus pe ultimul său drum, Braniște nu împlinise 70 de ani. Dacă ar fi trăit, în aprilie 1979 ar fi atins 80. A rămas un nume care face cinste culturii românești.

CONSTANTIN DARIE

DIN ANII COPILĂRIEI

O casă vagon, cum erau multe, acum șazezi de ani, prin orașele de provincie. Către stradă, salonul, și, alături, dormitorul părinților. În salon, o masă, cîteva scaune, două fotolii și o canapea, toate în pluș verde închis, ca și draperiile de la ferestre. Pe pereți, două oglinzi ovale, înalte, în care te vedeai în mărime naturală. Cîteva dagherotipii și fotografii de familie. Între ele, două mai mari, în ramă de pluș vișiniu: bunicul și bunica dinspre

partea mamei. Eu nu i-am mai apucat în viață și nu-i știu decît din aceste două cadre. Bunicul, Pavlică Rătescu, era boier-naș de țară și stăpînise o moșie destul de mare, care se întindea de la Merișeni, pînă la Borlești și Valea Mărului. În dagherotipie are fruntea înaltă, privirea blîndă și un zîmbet blajin; părul lăsat în chică, pe ceafă, gulerul înalt și cravata bine înnodată. În totu, o figură de om bun și o notă de distincție, chiar de discretă eleganță bă-

trînească. Soția lui, Profira, poartă părul pieptănat în două, sub o bonetă neagră și are chipul prelung, cu trăsături fine și cu același aer de blîndețe, din care nu lipsește însă și o notă de energie. Aș pune rămășag că treburile moșiei, ea le-a condus !

În dormitor, mobila obișnuită pe atunci în toate casele de provincie, care — fără să dispună de avere — nu se aflau însă nici în strîmtoare. Două paturi de nuc, unul la un perete, altul la celălalt, acoperite cu macat verde. Un scrin, în care tata păstra actele și hîrțile de familie. Un șifonier, cum se zicea pe vremea aceea, în care mama ținea în perfectă rînduială toată lenjeria casei. Un lavoar cu oglindă, o masă, cîteva scaune. În colțul dinspre răsărit, icoana și dedesubt candelă, care nu era aprinsă însă decît la sărbători. Într-o ramă subțire, o litografie în sepia, care îl înfățișa pe Tudor Vladimirescu, în picioare, ținînd în mînă un sul de hîrtie, desigur una din chemările lui către țărani. Mai jos, tipărită cu litere mici, proclamația grupului de boieri și boiernași, care îl susțineau. În fruntea lor, semna Ilarion, episcopul Argeșului, unchiul mamei.

După aceste două încăperi de la stradă, urmau sufrageria și odăile fraților mei mai mari, dînd toate într-o sală cu geamlîc. La capătul sălii, cuhnea și cămara.

Curtea îngustă era pavată cu bolovani. Dar în fundul curții — raiul pe pămînt : grădina. În mijloc, un chioșc de lemn cu acoperiș de șindrilă, învăluit într-o perdea de hamei, prin care nu răzbătea nici ploaia, nici vîntul. Aici luam masa în timpul verii. Dintre pomi, nu-mi amintesc decît perii, care dădeau poame de soi — aurii, mari, zemoase. Stratouri de mărar și pătrunjel, de ceapă și usturoi, de roșii, cuiburi de castraveți mici, „buburoși“, cei mai gustoși la un țoi de țuică. Tata își avea teoria lui : „Castravetele rupt acu din vrej, are alt gust decît cel din piață“. Avea dreptate. Mai tîrziu însă aveam să înțeleg și altceva : tata, fecior de preot de țară, rămăsese cu nostalgia pămîntului ; obligat să trăiască la oraș, se mulțumea cu satisfacțiile, pe care i le dădea mica noastră grădină...

În acest cadru, viața noastră de familie se scurgea tihnită și domoală. Cel mai mare dintre frații mei se afla la București, unde urma Facultatea de drept. Ca să mai ușureze grijile bănești ale tatei, ocupase un post de copist la rectoratul Universității. Cel de-al doilea urma Școala de silvicultură de la Brănești ; fiind bursier, nu apăsa nici el asupra bugetului nostru. Celălți doi erau în liceu, iar eu așteptam să intru în școala primară. Așteptam e un fel de a spune, fiindcă — drept vorbind — mă simțeam foarte bine acasă și gîndul școlii îmi stîrnea teamă și îngrijorare.

Tata era directorul școlii primare la băieți Nr. 1, fosta școală Domnească și avea reputația de dascăl sever, dar drept. Pe unul din frații mei, care nu se împăca de fel cu aritmetica, l-a pus să repete clasa. În anul următor, învățînd serios, băiatul trebuia, după media notelor, să ia premiul întîii. Tata însă i-a spus :

— Premiul întîii se cuvine elevului, care a ieșit cu o medie imediat următoare. Tu repeti clasa și cunoști în bună parte materia. Nu pot să-ți dau decît o mențiune.

Pe un alt frate al meu, care — îmbolnăvind-se de difterie — lipsise vreo trei luni de la școală, l-a pus de asemenea să repete clasa. Intervenția mamei în favoarea celor doi copii nu a dat nici un rezultat. Printr-un acord tacit, dar mai puternic decît cea mai sacrosantă constituție, își delimitaseră perfect atribuțiile. Mama avea grija casei. Tata se ocupa de școală. Nu l-am văzut niciodată intrînd în cuhne. Nu-și lua singur nici măcar o baticistă ; trebuia să i-o pună mama pe masă, deși, cum am spus, în șifonier toate erau în cea mai bună rînduială. Într-o dimineață, nu mai știu care din noi, intrînd în dormitor și găsindu-l numai în jiletcă și cu cămașa descheiată — el, care era atît de corect în ținută — l-a întrebat cu mirare :

— Ce e cu tine, tată ?

— Aștept pe Nastasia să-mi pună butonii la cămașă...

De asemenea nu l-am auzit niciodată întrebînd de ce a fost concediată o servitoare și cum a fost recrutată alta. Toate acestea cădeau în grija mamei, și pentru el, se petreceau parcă într-o lume, de care era cu totul străin.

Acasă nu vorbea niciodată despre școală și nu ne dădea nici o explicație, nici o îndrumare, peste cele ce dăduse în orele de clasă. Într-o seară — eram prin clasa a treia primară — mă luptam din greu cu nu știu ce socoteală de aritmetică. După obiceiul lui, tata se plimba prin odaie, cu mîinile la spate și, din cînd în cînd trăgea din țigară. Văzînd că nu izbutesc s-o scot la capăt, îl rugai să mă ajute.

Se opri în fața mea și mă întrebă cu glasul lui calm :

— Cîți sînteți în clasă ?

El era dascăl la clasa a patra. Surprins de întrebare, îi răspunsei : — Treizeci și opt de elevi... sau cam așa ceva, căci nu-mi mai amintesc cifra exactă.

— Pot eu să mă duc la fiecare școlar în parte și să-i rezolv problema, dacă n-a fost în stare să se descurce singur ? Nu pot. Iar dacă ți-o fac numai ție, vei lua notă bună, firește, dar înseamnă că i-am nedreptățit pe ceilalți...

Bineînțeles că, după aceea, nu l-am mai rugat niciodată să-mi explice vreo lecție mai complicată. De la el am moștenit toți simțul dreptății și al onestității. Mi-aduc aminte că prin 1919 sau '20, fratele meu Ștefan Teodorescu, tânăr magistrat la Pitești, avea să judece pe unul din frunțașii politici locali, arestat pentru nu știu ce fraudă. Prietenii și ocrotitorii inculpatului au făcut un demers pe lângă tata pentru ca — la rindul lui — să-l influențeze pe fratele meu în sensul achitării sau, mi se pare, a înfirmării mandatului de arestare. După câteva luni, venind să-mi petrec vacanța de Crăciun acasă, mi-a povestit indignat toată întâmplarea :

— Auzi ce oameni ! Cum își închipuiau ei că pot să intervin pe lângă fiu-meu, pentru un hoț ?

Din toate acestea, s-ar putea crede că era un om aspru. Dimpotrivă însă, simțul dreptății și al onestității nu îl dezumanizase, nu îi atinsese substanța sufletească. Avea o largă înțelegere și îngăduință față de oameni. De cum am început să ne mărîm, ne-a privit ca pe niște prieteni. Seara, după masă, sta de vorbă cu noi, discutînd politică, istorisind amintiri, făcînd aprecieri asupra unuia sau altuia dintre cunoscuții noștri. De mic copil am înțeles, din aceste discuții, că din leafă lui puteam trăi decent, dar că nu ne puteam îngădui nici un lux. Astfel, respectul, pe care i-l purtam, nu s-a întemeiat pe teamă, ci pe prietenie, pe înțelegere și pe prestigiul ce dobîndise prin toată purtarea lui. Democrat convins, avea cultul libertății și orice constrîngere îl revolta. Încă de tînr, prin 1876, intrase în partidul liberal, care atunci era unicul partid de stînga, aproape revoluționar. Pe vremea aceea, Eminescu, în articolele lui politice, îi numea pe liberali „roșii“... Mai tîrziu, discutînd cu tata despre acea perioadă, îmi vorbea cu admirație despre Costache Rosetti și despre Dumitru Brătianu, care — ridicîndu-se

împotriva fratelui său, Ion — aruncase partizanilor acestuia faimoasa apostrofă : „Hoții la pușcărie, bănuții la carantină...“

— Dumitru Brătianu a fost o bună bucată de vreme șeful organizației liberale din Argeș. Eram tînr pe atunci și am fost ales secretar al comitetului executiv. E de la sine înțeles că Dumitru Brătianu avea treburi importante la București și apoi a fost numit ministru al țării la Constantinopol. Trebuie să știi însă că venea în fiecare lună sau cel mai tîrziu la două luni o dată, ca să prezideze ședința comitetului. Asculta fiecare opinie, o debătea și nu lua hotărîrea decît cu votul majorității. Ion Brătianu a făcut mare greșală că nu l-a ascultat și l-a îndepărtat...

Spirit liber și cu o solidă judecată critică, tata nu avea acel odios sectarism de partid, care a otrăvit viața publică a României moderne. Vedeă toate erorile lui Ionel Brătianu și avea aprecieri severe pentru politica lui. Tot astfel recunoștea cu lealitate meritele adversarului. Politică activă n-a făcut niciodată. Nu-i plăcea. Singura demnitate, pe care a avut-o prin 1914, a fost aceea de consilier comunal. În 1920, am intrat în presa de stînga, și am început a scrie împotriva liberalilor, dar el n-a încercat niciodată să mă influențeze în sens contrariu. Avea respectul opiniei fiecăruia, în gradul cel mai înalt.

Alt lucru, asupra căruia stăruia, era seriozitatea, în tot ceea ce faci și întreprinzi. „Unde vei fi, să fii !“ — era vorba lui obișnuită. Fiecare din noi ne-am ales profesiunea, care ne atrăgea. Dorea numai ca, în acea profesiune, să lucrăm temeinic. Nu ne silea și nici măcar nu ne îndemna să luăm note mari la școală. Desigur, cînd vreunul din noi aducea un 9 sau un 10 era mulțumit, dar nu căuta să ne stimuleze ambiția de-a fi premiați, cum se întîmpla în alte familii. Mai tîrziu mi-am dat seama că el căuta să cultive în noi alte calități : simțul dreptății și al cinstei, înclinarea către o muncă serioasă, omenia și respectul pentru om.

Era dascălul înnăscut, dar nu belfer. Mi-aduc aminte cea dintîi zi de școală a mea. Dimineața, am plecat împreună de acasă. În poarta școlii, îmi spune :

— Tu du-te în clasă. La douăsprezece, cînd sună de ieșire, mă aștepti aici.

— Să nu vin în cancelarie ? — am întrebă dezamăgit, căci abia așteptam să văd cancelaria în calitate de fiu al domnului director.

— Nu. De ce să vii ?

Și, cu grija pe care o avea, de-a nu-ți impune punctul lui de vedere printr-un autoritarism îngust și stupid, ci de a-ți explica fiecare lucru, ca să te convingă, a continuat :

PAGINI INEDITE

— Ceilalți copii vin în cancelarie? Nu vin. Tu trebuie să-ți dai seama că aici ești un școlar ca toți ceilalți. Dacă vei lua note bune, ți-ar plăcea să se creadă că le-ai luat, nu prin munca și învățătura ta, ci pentru că ești fiul meu?

Vreme de trei ani, m-am dus la școală și m-am întors acasă împreună cu el, dar n-am pus piciorul în cancelarie. Când am intrat în clasa a patra și urma să-l am profesor, a ieșit la pensie. Știu însă de la ceilalți frați ai mei și de la alți elevi ai lui, pe care i-am cunoscut mai târziu, că avea un rar dar de-a expune și de-a se coborî la nivelul puterii de înțelegere a copilului. Niciodată nu spunea „învățați de-aici, până aici”, sau „faceți problema asta”. Totul era explicat cu o nesfârșită răbdare, după cum cu aceeași răbdare puneam întrebările și asculta răspunsurile. Meschina dorință de șicană, pe care am văzut-o la mulți belferi, ca și bucuria răutăcioasă de a-l incurca pe copil sau sadismul de a-l teroriza erau cu totul străine de el. Avea o discreție aristocratică și nu-i plăcea să vorbească despre el. Numai când pornea pe panta amintirilor, la un pahar de vin, ne făcea câte o mărturisire, dar și aceea în treacăt, fără să insiste și fără să caute a-și releva meritele.

— Am căutat să dezvolt judecata copilului, — mi-a spus într-o seară — și cred că aceasta e datoria dascălului. Dacă un școlar e mai slab de minte, cum sînt din păcate mulți, trebuie să ții seama de asta și să fii îngăduitor. Sever am fost numai cu cei care puteau să învețe, dar nu voiau. Dar mai sever eram, cînd îi prindeam mințind, furîndu-și penițele sau mai știu eu ce.

În asemenea cazuri, nu ocolea nici corecția cu trestia la palmă.

— Ce puteam să fac? Știi bine ce elevi aveam. Jumătate din clasă erau țigani din Cloșenești. (O mahala a Piteștiului). Părinții lor, hoți de găini. Ei le călcau pe urme. Unii rămîneau repetenți cîte doi-trei ani, încît cînd ajungeau în clasa a patra, la mine, aveau cincisprezece-șaisprezece ani. În recreație, umblau prin ghiozdanele celorlalți și le furau lucrurile. Îi învățau să joace în bile și după ce cîștigau toate bilele, le revindeau pe bani, tot păgubașilor. Ba voiau să-i învețe și la fumat. Fără severitate, mi-ar fi dat școala peste cap.

Deși a fost cîțiva ani revizor școlar și apoi — cînte deosebită — membru în Consiliul superior al învățămîntului, nu puneam mare teamei pe grade și onoruri. Mulțumirea lui cea mare era prețuirea, pe care i-o arătau concetățenii. Mulți părinți, care locuiau departe de școala lui, veneau să-și înscrie copiii la el.

— Nene Iancule (sau Domnule Teodorescu, după gradul de prietenie), vreau ca

fiu-meu să înceapă învățătura la dumneata...

Așa s-a întîmplat cu Armand Călinescu. Tatăl lui, general medic veterinar, prieten cu Ionel Brătianu și una din figurile de vază ale orașului, locuia pe Bulevardul Gării și avea, la două sute de pași de casa lor, școala primară Nr. 3. Și-a înscris băiatul însă la Nr. 1, în capătul celălalt al orașului, pentru prestigiul, pe care tata îl dăduse acestei școli.

Tot așa de mulțumit era, cînd vedea că, după aceea, școlarii cu care se purtase destul de sever, îi arătau dragoste. Frizerul care l-a bărbierit o viață întreagă, lăutarii pe care îi întîlnea, cînd mergeam la berărie, birjarii etc. toți îi fuseseră elevi și îl înconjurau cu simpatie, unul din ei recunoscînd sincer:

— Dacă nu era domnu Iancu, cine știe ce se alegea de mine, că o apucasem rău de tot...

Singura lecție, pe care era incapabil s-o facă, era lecția... de muzică. De altfel, într-o zi, scotocind prin scrinul cu acte, nu mai știu care din noi a dat peste certificatul lui de studii. Tatăl său, părintele Ștefan Teodorescu, din satul Plainești, județul Rîmniciu-Sărat, voise, probabil, să-l facă preot și l-a dat la seminar. De altfel, pe vremea aceea mulți copii săraci, neputînd urma liceul, făceau seminarul. Profesorul Gh. Marinescu, vestitul neurolog, a fost seminarist. În certificatul de studii al tatii, numai 9 și 10, afară de muzică, la care avea nota minimă 5. Această inaptitudine am moștenit-o toți. Cînd am intrat la liceu, părintele Băjenaru, splendidă figură de icoană bizantină și avînd un glas minunat, ne-a strigat pe toți după catalog, ca să-și cunoască noii elevi. Cînd a ajuns la mine m-a întrebat:

— Dumneata ești fiul domnului Iancu Teodorescu?

— Da.

Preotul a dat din cap și a făcut un semn în dreptul numelui meu. Nici n-a mai încercat să vadă dacă am voce sau nu. Știa că trebuia să fiu ca și ceilalți frați ai mei. M-a scutit de cor și mă puneam, de formă, să citesc notele, ca să-mi dea cuvenitul 5.

La ora de muzică, tata apela la unul din ceilalți institutori — părintele Nae Boiescu, care slujea la biserica Sfîntul Niculae, catedrala orașului, o figură impunătoare și o voce minunată, sau la doamna Popovici — o femeie de rară distincție — rugîndu-i să facă lecția în locul lui. Bucățile de cor însă, le alegea el. Îi plăceau îndeosebi cîntecele populare, care îi aminteau desigur copilăria petrecută la țară. Nu evita nici cîntecele cu iz revoluționar, ca de pildă, „Noi, țărani de la munte”.

Homer?... și mai cum?...

Cei trei mari poeți interbelici Blaga, Vineanu și Barbu — s-au născut în anul 1895, iar dintre ei, ultimii doi, la Giurgiu. Arghezi a fost cu cincisprezece ani mai vîrstnic decît aceștia. Biografismul, atît de scump lui Sainte-Beuve, încarcă memoria posterității cu o mulțime de superfluități, și într-adevăr, aproximațiile biografice cu privire la Homer, sau la Shakespeare, nu ne încurcă deloc, la critica operei lor, și facem lungi figuri mirate cînd citim despre Alexandru Corneliu Lascarov Moldovanu — în realitate, doi, nu unul ! /, sau despre Mircea Eliade Rădulescu Pogoneanu / trei, nu unul ! /. Și biografismul greșește !...

Istoria literaturii nu se poate dispensa de biografia scriitorilor, cu toate că nu le explică totdeauna opera, dar vedem bine că se poate scrie o istorie a picturii, a sculpturii, sau a componisticii, fără atît lux de folosință a mauzoleelor de familie ! Profesionalismul artistului constituie un abuz lexical. Cum am putea compara echitabil munca de fiecare zi a unui profesor, cu munca unui artist ? Marelui pictor flamand Pottar i-au trebuit aproape doi ani, pentru a picta celebrul său „Cal“, iar lui J. Dupré, ilustra sa „Vacă deslănțuită“ i-a cheltuit mai mult de cinci sute de zile, de migală și de concentrație artistică. Profesionalismul pictorului a apărut atunci cînd rutina a zugrăvit douăzeci și cinci de vaci, pe oră !... Însă, în cazul acesta, nu se mai poate vorbi de artă, ci de industrie, sau de artizanat.

Întîmplarea m-a pus, deunăzi, în fața a nouă scrisori, despre poetul Ion Barbu, de o incontestabilă valoare biografică, fiindcă au fost scrise chiar de tatăl său, de austerul magistrat C. Barbilian, și adresate rudei sale, doamnei Zoe G. Tutoveanu / poeta Zoe Frasin /, de la Birlad, între anii — 1925—1937. Citindu-le, gîndeam că ne naștem ceva, și neîncetat devenim altceva, ca orice materie vie, în natura aceasta care nu cunoaște punctul, ci virgula.

Astfel, în anii cînd Ion Barbu scria „La Périodicité des opérations commutatives“ (1927), „Les cas d'exceptions de certaines propriétés quadratiques“. (1929), „Ein Rekursionstheorem über die Vielecke“ (Cluj,

1929), sau în același an „Reprezentarea canonică a adunării ipereliptice“, în jurul lui, în familie, la Giurgiu, se vorbea și se scria, despre el, ca despre un personaj meritoriu, dar complet străin de fizionomia lui spirituală, în cultură.

Tatăl său, plin de bunătate și de stimă pentru Dan (numele de botez al lui Ion Barbu), îl descrie atît de exterior, încît istoria literară nu-i reține portretul decît ca pe un detaliu de pitoresc.

În 1925, trecuseră șapte ani de la Pacea de la Versailles, dar mizeria economică a țării noastre nimicise tot ce agonisise demnul magistrat C. Barbilian. Cascada guvernelor și partidelor a prelungit incapacitatea de plată a datorilor de război, pînă dincolo de data izbucnirii celui de al doilea război mondial. „La ce m-aș ascunde de tine ? Mi-ai fost prietenă, din copilărie, așa că tu, mai mult decît oricine știi o parte din grijile și suferințele prin care a trecut bietul tatăl meu (în) ultimii lui ani, boclucurile și scandalurile fraților și soră-mi, cu tot cortegiul de ticăloșii, care m-au făcut să-mi iau lumea în cap... (...) Am ispășit păcatele a nouă neamuri“. Referindu-se la fiul său, bătrînul Barbilian scrie, la 16 XI 1925 : „Dan, băiețelul meu despre care mă întrebi, nu este un băiețel, ci este profesor de matematici, la liceul din Giurgiu, însurat cu o nemțoaică — se numește Gerda — cu care a venit din Germania, și este cunoscut în literatură cu pseudonimul de *Ion Barbu*“.

Din procesul de moștenire, care-i otrăvise viața, apar din corespondența magistratului mici portrete, în aqua-forte, remarcabile : „Tot ce mi-ai cerut, Zoe dragă, să fac pentru Filotheia (sora d-nei Tutoveanu) am făcut, trimițîndu-i actul de renunțare. Păcat că n-a rămas mai mult. Eu însă cred că trebuie să fie mai mult, în depozitele doamnei Erbiceanu. (...) Avea o grămadă de giuvaericele ; unde sînt ? Mătușa Măndica era o zgriptoroaică, care întrecea și pe răposata Străchineasca. Nimic din ce intra în mîinile ei nu mai vedea soarele. Mai bine ar fi mîncat pămînt, decît să cheltuiască ceva din ce avea“...

Scrisoarea următoare, din martie 1928, pe șapte pagini, evocă mai substanțial pe

PAGINI INEDITE

Ion Barbu, în atmosfera locală și de familie: „Ți-aduci aminte, când am plecat din București, bolnav, năucit și amărît, căutînd să fug cît mai departe de ai mei, sperînd că astfel voi uita necazurile pe care mi le pricinuiseră nepricopsiții de frați și alde soră-mea, care începuseră a mă compromite prin purtările lor. Vream să-mi pierd de urmă, vream să rămîn ră-tăcit prin lume, dar cu un nume bun, singura bogăție la care am ținut, și mulțumesc lui Dumnezeu că am știut să o păstrez, pînă astăzi. (Era prim-președinte al tribunalului Vlașca). (...) Mai tîrziu, veni răz-boiul, care m-a adus în sapă de lemn, fă-cîndu-l în pribegie, nu ca tine, la tine acasă. Cînd mă-ntorsei la Giurgiu, n-am mai găsit *nimic*. Fusesem luat de tunuri, pe-nepusă-masă. (...) Și unde mai pui grija dureroasă, cu moartea în suflet, că aveam băiatul pe front. (...) Apoi, veni ple-carea lui Dan, în Germania. N-a stat decît trei luni, pe socoteala statului. Se schim-base regimul, și un pricopsit de ministru, care voia să fie cel mai înflăcărat naționa-list, i-a tăiat subvenția, neîngăduind tîne-rilor o cultură nemțească, așa că a trebuit o altă serie de privațiuni, ca să-l țin cu cheltuiala mea, acolo, încă vreo doi ani și jumătate. Necazurile încă culminează în nenorocirea cînd îl văzui venind în țară, într-un hal de nervi, ce să-ți mai spun, — era nebun. Ți-o fi vorbit poate d. Valerian, cu care sînteți în prietenie. Mulțumesc lui Dumnezeu că astăzi este sănătos. Apoi și acea boală complicată și însoțită de o încurcătură sentimentală. Norocul lui a fost că este o fată cum alta, — la firea lui — nu s-ar găsi, atît este de bună, îngăduitoare, răbdătoare și iubitoare. Este dintr-o bună familie; tatăl ei, care a murit în timpul logodnei (lor), a fost un distins medic din Kothus“.

Despre poeziile scrise de Ion Barbu, în perioada aceea (1928—1930 cînd el a publi-cat volumul „Joc Secund“), părerea bu-nului său tată nu coincide cu a istoriei li-teraturii! Iat-o formulată, cu cea mai pe-dagogică îngustime: „Uite, spusei mai sus că n-am primit nici o încurajare de la voi. Aș fi voit să felicit pe Conu Gheor-ghiță (poetul G. Tutoveanu), la timp, și o fac acum, deși tardiv, pentru un articol scris, nu știu în care revistă, prin care le-a tras o sfințită de săpuneală zăpăciților noștri poeți moderniști, din școala cărora făcea parte și alde fiu-meu. Bine le-a făcut! Cînd l-am citit, am strigat: „Să trăiască“ !... (...) Invidiez Birladul, unde văd că au pu-tut trăi atîtea revise. Nu multe orașe se pot cînsti cu această cinste“. Despre Ion Barbu, doar un mic amănunt: „Biblioteca mea e cam sărăcăcioasă. Tot ce aveam mai bun ca cărți mi le-a luat Dan, la Bucu-

rești, unde stă cu nevastă-sa, de mai bine de un an“.

În luna mai 1929, România de atunci, vlăguită de împrumuturi externe și de „șo-maj intelectual“, scrisoarea vărului „fost magistrat“ (fusesse scos la pensie) schi-țează un portret politic de cel mai jalnic farmec! „Nu pot să-mi realizez dorința ce aveam, ca să dau o raită pe la vară-mea Filotheia și pe la toți nepoții. (Aluzie la Virgilia Maiorescu, la frații acesteia, Theo-dor și Octav, în fine, la copiii lor). Pomel-nicul pe care mi l-ai făcut, de rudele mele, a fost un tablou trist și impresionant, dar mai mult trist. Ce vrei, nu mă miră! O familie de oameni necăjiți, intrați încă de la cei dintîi ani, cînd au putut să-și ia zbo-rul, în lupta cu vitregia necazurilor. Așa se întîmplă, în general, în afară de mici ex-cepții, cu toți aceia care n-au avut rezis-tență, nici rude la Ierusalim! (...) Mi-aduc aminte de un negustor de țară, de un gherlan chibbur, care fiind sfătuit de mine să-și dea pe unul dintre băieții lui, care era foarte bun la învățătură și terminase patru clase primare, să-l dea — zic — să învețe carte mai departe, mi-a retezat-o scurt, chiar obraznic: «— Domnule jude-cător, asta n-o fac! Căru — nu vezi?... E de doi bani ocaua !...» Și m-a judecat zev-zecul, ca pe dracu, spunîndu-mi că ce pro-copseală este de mine și de alții ca mine, cu cartea !... Avea dreptate, și am înghi-țit-o. (...) Uită-te la Dan! Ce folos, să-racu, că este un bun cărturar? De-abia își duce viața, la București. Dacă l-aș fi dat la stăpîn, ar fi învățat și el milioane, și ar fi fost un om fericit. Nu vezi cum guvernării noastre sînt croiți? (...) Tu mai zici că trebuie să fim fericiți, că băiatul nostru este atît de prieten cu cartea! Mersi! (...) În politică n-am intrat, deși am fost solicitat de toate partidele din locali-tate (...) Mi-e scîrbă de politica învirteli-lor, care se face în această țară, atît de blajină și de tolerantă. Aici, la Giurgiu, — să știi și tu — a căzut în alegeri un Toma Stelian, în fața unui Stan Costache, un bivolar puturos, cărăuș în portul Ra-madan. Iată politica ce este! (...) Mă ocup de o prisacă. Dar sînt amărît, că din 30 de stupi sistematici, din cauza frigului ex-cepțional, am rămas numai cu 18“.

În luna august 1929, bătrînul părinte și-a găzduit băiatul și pe soția lui, la culesul unui petec de vie, și i-a slujit împărătește, împreună cu modesta lui Smaranda.

Trecuseră mai mult de zece ani, de cînd bravul magistrat Barbilian nu izbutise să-și cunoască rudele, decît prin correspon-dență, atît de necăjit era un om de con-diția lui socială. Din scrisoarea de la 5 au-gust 1930, rezultă că el nu cunoștea nici pe soțul Zoi Tutoveanu. Poetul moldovean era un om foarte sobru, venea rar la Bucu-

rești, nu se ducea niciodată la cafeneaua Capșa, absolut niciodată, pentru a nu fi implicat în disputele de acolo. Totuși, de bună-credință, bătrînul Barbilian a confundat persoana poetului Adrian Maniu, cu G. Tutoveanu, și impută soției acestuia o incredibilă enormitate: „Bărbatul tău, în cafeneaua Capșa, cu cîteva zile mai înainte, la o masă cu Romulus Dianu, făcea zeflemele pe socoteala lui Dan, fixîndu-l cu o stăruință nepermisă și cu un ris prea decoltat. Acest incident (adică duelul privirilor!) explică și dezleagă o necunoscută, o anumită atitudine a lui Romulus, care pînă atunci era prieten cu Dan (și) neprovocat de nimic, a avut în presă o ieșire contra lui, care nu-l onorează. Această afacere o consider închisă, prin tăcerea ta, pe care contez“. După patruzeci de ani, astăzi, din cercetarea colecției ziarului „Rampa“ (iulie 1930) oricine se poate edifica asupra fondului și persoanelor confundate: în presa literară a epocii, Ion Barbu trezise un sentiment contradictoriu, prin refrenul unei frumoase poezii, împetrită cu cea mai trivială înjurătură turcească: „Ghiul, ghiurel doldu / *Ananîm-ami*“! De la Caragiale, care scrisese, într-o schiță, cuvîntul „gianabet“ (un fante care ignoră igiena sexuală), nimeni nu mai importase, în scrisul literar, o grozăvie ca aceea. Adrian Maniu era de partea majorității de opinie, ridiculizînd această expresie, inexistentă în vre-un dicționar! Splendida operă a lui Ion Barbu a pus în umbră pasabila sa cutezanță, și toți citim cu încintare: „La un cap de pod, pe vine / Cîntec zice, de rușine, / (...) *Ananîm-ami*“!... Amănunte mai apropiate, sub raportul biografic, se află în scrisoarea de la 28 aprilie 1932: „Nu ți-am scris, iubită Zoe, pentru că am luat parte la o serie de necazuri prin care a trecut băiatul meu Dan, de la ianuarie, pînă acum, cînd dumnezeu și dreptatea au triumfat. Știi poate că, prin moartea lui Pangrați, devenise vacantă, la Universitatea din București, catedra de

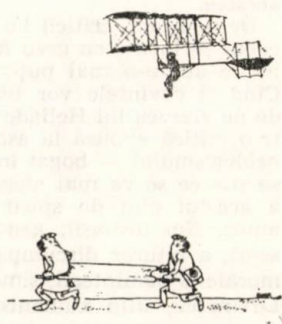
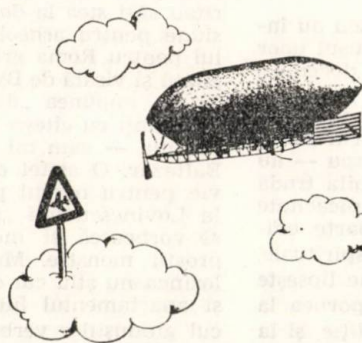
Geometrie Descriptivă (o știință pur franceză, fondată de Monge. n.s.) Se hotărîse să fie chemat la această catedră, de-a dreptul, Dan, pe baza lucrărilor și reputației lui. S-a ridicat însă, din partea politicianilor — tot politica și aici, arză-o focul și n-ar mai fi! — o furtună de proteste, cerînd scoaterea catedrei la concurs, crezînd că, pe această cale, care le-a reușit prin alte părți, vor putea și aici să impună pe nechemății lor. Valoarea științifică a băiatului însă a fost atît de mare, încît nu s-a putut trece peste ea. Din 9 concurenți, Dan a ieșit întîiul proclamat, fiind votat în unanimitate de întreg Consiliul Profesorat, în număr de vreo 30 de persoane. Cu toate astea, cei interesați nu s-au dat bătuti, ci dimpotrivă, profitînd că la ordinea zilei era, în parlament, discuția modificării Legii Învățămîntului Superior, au căutat ca, pe cale de amendament, să împuternicească pe ministru cu puteri suverane, de a trece peste concurs, de a călca în picioare avizul Consiliului Profesorat, și să numească el pe cine o vrea, din lista celor 9 candidați, călcînd astfel peste autonomia Universității. A trebuit o mișcare bine susținută, din partea universitarilor, ca d. ministru să cedeze, să ceară singur respingerea amendamentului și numai astfel, Dan a reușit să pună solid piciorul în Universitatea din București (...) Este triumful neamului unor oameni modești și muncitori; de aceea ți-am scris, că trebuie să te fi plictisit!“

Biografie vorbind, toate aceste epistole pot sluji istoria, eventual, dar opera poetului nu mi se pare întru nimic explicată și orice critică serioasă, ne-didactică și ne-divagantă se dispensează de ele.

Anacronic, după Sainte-Beuve, biografismul balastează spiritul critic, și mai înțîlnim și astăzi străluciți savanți ai arhivelor de stare civilă, care întrebă:

— Homer? Și mai cum?...

ROMULUS DIANU

SIMION STOLNICU Despre mediul LOVINESCU

(CENACLUL SBURĂTORUL)

Continuăm — prin intermediul Almanahului literar — acțiunea de publicare, începută în 1967, în Steaua, (continuată apoi în Orizont și alte reviste literare) a manuscriselor lui Stolnicu. Revenim și de această dată asupra Amintirilor de la Sburătorul, lucrare de mare valoare pentru cultura românească, prin faptul că nimeni până acum — din generația lui Stolnicu sau a lui Lovinescu și nici după aceea — n-a reușit să evoce cu o mai amar-ironică precizie, cu o mai dureroasă exactitate tabloul moral și estetic al generației lirice din al patrulea deceniu al secolului al XX-lea. Este meritul incontestabil al poetului Simion Stolnicu de a fi avut temeritatea și rectitudinea etic-estetică de a împinge observația și analiza obiectivă până la ultimele limite, pentru a pune în lumină adevăruri nude, adesea brutale, în dezvăluirea ipocriziei și incompetenței, dar și pentru sublinierea adevăratelor valori...

SIMION BĂRBULESCU

...Lovinescu nu era desigur un critic „filozof” în genul lui Maiorescu. Greu s-ar putea să i se spună un idealist și totuși zbuciumul său interior era îndreptat a-și afla un liman spiritual stabil, peste contingent. El a spus multe lucruri slăvind etica dezinteresării de materia sordidă ca-n paginile dedicate lui Macedonski, ale cărui aripi le afla îngreunate de plumbul interesului omenesc de înveninări de egoism social nesatisfăcut pămîntește. El a fixat catagrafia unor poeți contemporani din cei mai dificili, și în scurte linii, dușman al balastului impuzitar în genere al operelor criticilor de profesie. Se știe cum critica se formează prin însăși dezarticularea figurilor de care se ocupă, cum se-ntimpla cu cele din operele critice maioreștiene la noi. Scriitorii uitați astăzi de care se ocupa un Jules Lemaitre, un Saint Beuve, fac pe nedrept imitativă lectura multor pagini din acestea.

De pe acum, criticii lui Lovinescu au început să înnoate cu greu în rumegușul unor nume uitate-n mai puțin de un deceniu... Când și cuvintele vor îmbătrîni cum cele de pe vremea lui Heliade Rădulescu, — într-o critică expusă la așa ceva prin riscul neologismului — bogat în Lovinescu — nu se știe ce se va mai alege de nobila trudă a acestui plin de spirit și perspicacitate autor. Noi urmașii, generația foarte odiseică, a tuturor discumpăniților spirituale, morale și pămîntești, simțim că ne lipsește Lovinescu, stilp humanist, care pornea la drum cu arme bune, de tare tradiție, și la

urma urmelor nu cu zorzoanele unor teorii filozofice care de au și ceva bun au totmai ce au moștenit din antichitate. Antichitatea elenică era la îndemina acestui învățat și ea îl deprinsese rezerva și sobrietatea. „Metron ariston” — era cuvîntul lui favorit, lozinca templului din Efes...

INTIMITATEA CRITICULUI CU BOEMII

Și se poate crede, că dacă adeseori nu da un sfat unui tînăr talent nu-l da spre a nu se supraevalua, spre a nu-și aroga un drept de îndrumare al altuia peste o anumită măsură a cuviinței lui — rod al unei lungi și grele făuriri interioare — cum a fost a cunoașterii Atenei pentru Renan.

Îmi mărturisea adesea candid față de oaspeți imberbi — și cu această apropiere, confesare își cucerea Lovinescu pe tinerii care prin semidictismul lor cras nu meritau să-i stea la degetul cel mic, — o pasiune pentru arheologie. Aici era atracția lui pentru Roma grădinilor farnasiene, vizitată și visată de Byron și Chateaubriand... El nu impunea „discuții sociale” bieților debutanți cu cîteva clase de liceu sau fără niciuna — cum mi se pare fusese Camil Baltazar. O astfel de candoare era o apă vie pentru nervul personalității, de aceea la Lovinescu toți „golanii” aveau curajul să vorbească și inevitabil se spuneau și prostii monstre. Maestrul flutura glumeț lozinca nu știu cui că „lichelele au talent” și apartamentul lui devenea adeseori locul ghidușiiilor verbale ale lui Crevedia și

Mircea Damian, — ultimul fără nici o aderență la discuțiile rafinate despre poezie și cu înclinare la jocul de mahalagisme orale în care era deosebit de meșter.

Lucrurile astea creau o ambianță jenantă pentru unii visători romantici, gravi, în care tinerețea puneă limanuri depărtate și costume de odăjdii, demențe siderale, „imensități latente“, purități fanatice.

...Între noi sunt multe cadavre, declama gazetărește Crevedia despre nu știu ce conflict, și adversar sau adversari din lumea presei. Se vorbea de un furt literar de pomină care crease o vedetă falsă pe rampa zilei.

— Nu mai pot să fiu nobil — se lamenta el, făcând aluzie la o iubită căreia se prețindea că i-a scris un mic roman, lăsînd-o să-l subscrie spre a o face celebră, din slăbiciune...

CUNOȘTINȚE VECHI...

Pe Crevedia îl știam — cum am mai spus — de la Sfîntul Sava. Îi citeam acolo versuri, în biblioteca Casei Școalelor, unde ne priveghea festinul elegant cu ghetre, ifose, și păr în chip de albă perucă a poetului uitat încă de pe vremea noastră — A. Mîndru. Posac, Mîndru își consuma acolo sinecura cu care societatea îl hărăzise pentru niște versuri topite în magma indiferentă, (în negrul anonim), — și nu arăta nici o diferență elevilor, ba niște ochi minioși sub lunete și burzuluieli mormăite indescifrabil.

Lectura primei mele poezii entuziasmasă pe adolescentul Crevedia. Într-o clasă mai înaintată, el îmi inventaria efectele fonetice, ale toamnei mele vînturată de un demon implacabil.

— Uite aici ai sonoritățile în und, înd, u, care dau tonul grav al acestor versuri, făcea dînsul.

Se poate spune că la Sfîntul Sava, în neantul de mahala și țărănime și „ciocoi“ revărsat acolo, se întîmpla să ajungă elevii și la raporturi încununate de un reciproc profit spiritual. Arțăgos, sadic, plin de un fel de manie a grandorii, Ștefan Pop, directorul, — nu prea era un însușeitor al prehocului de șepci albastre, și necazuri rozînd pretimpuriu piepturile și năzuințele multora.

Crevedia făcea ce făcea și trecea cîte două clase într-un an — în aceleași moletiere cachi, moștenire cazonă a primului război mondial. Prin lunetele lui precoce țîntea un vis de notorietate și abilitatea nu-i lipsea ca să devină om de presă cunoscut — nu însă și prudența înrolărilor primejdioaselor solde...

SBURĂTORIȘTI CU SITUAȚIE SOCIALĂ ȘI BOEMII...

Dintre figurile cele mai rezervate, blajine, ale „Cenaculului“ era profesoara Mia Frollo, nelipsită a serilor, încă tînără, cu bretonul ei gen Princesse de Noielles, cu ochi aprobatori pentru zelul liric al bieților tineri de multe ori înfometați și solicitînd discret cîte o monedă de argint de la Maestru... împrumut.

Figuri burgheze tihnite, de profesori, profesoare, funcționari avansau destule pe aici, ignorînd tragedia debutanților „fără căpătii“, cu chirii de camere mobilate nepătite, părăsite „à cloche de bois“, nemîncăți zile întregi, doborîți de frig și caniculă, de hoinăreală după un leu împrumut sau vînzarea unor cărți — de multe ori autografele proaspete ale lui Lovinescu ce făcea adevărată pomană cu un volum de critică nou apărut: „Atenție cordială — E. Lovinescu“. Musoniu anticarul lua repede orice pe bulevard. Lovinescu se îngrijora vîzînd că multe principii ale sale erau ignorate de junii debutanți și începuse să miroasă cum stau lucrurile cu volumele oferite cu autograf. Cartea se vindea mai bine netăiată.

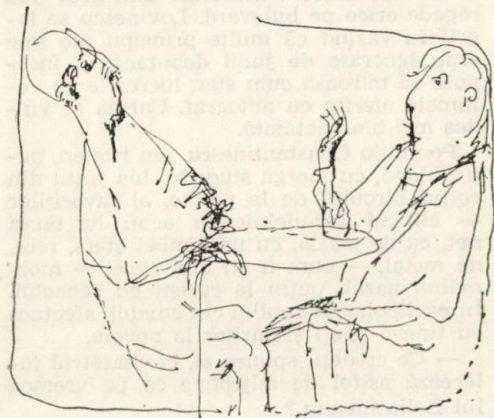
Pompiliu Constantinescu, om rumen, puțin blond, cu morgă studiată, lua jîlțul din colțul biroului de la perete, al favoriților — clipind bănuielnic cu ochii lui tăiați net, ca de piscică, cu un zîmbet șters, rece, de metal, — cum îi au unii evrei — mormăind nazal, puțin la curent cu cenaclul. În particular, Pompiliu era amabil, afectuos cu tinerii poeți și săritor la nevoie.

— Ce credeți, spunea el, că maestrul tolerează astfel de adjective ca pe vremea lui Bolintineanu?

Mulți debutanți poeți interpretau prea larg libertățile moderniste ce păreau a se înghiți în cenacul. Pompiliu era foarte atent la locul cuvîntului, la vecinătatea lui și-l șocau „neșismele” puse lângă cuvinte bătos radicale. Îți împărtășea cu drag ideile lui antigîndiriste, contra „Manifestului crinului alb”, abuzului de ortodoxism în literatură. Asta la Cîmpina, unde sta în Hotel Verbancu — patronii fiindu-i rude și unde se trata totdeauna cu o cafea. Îți confia că scrie și pînă la 3—4 dimineața. Fuma și așternea coli mari de scris mărunt cu creionul. Cred că asta, cafeaua, nicotina, i-au dat sughițul fatal din noaptea de vară cînd a murit atît de tînăr.

El aprecia orice, cît de bun, cu entuziasm cald, și nu conchidea asupra genialității — cum te așteptai în fervoarea vanității tale puerile. Rîdea bucuros pe socoteala dascălilor Cîmpinei de atunci. Un sas Muller, o namilă puhavă și gravă a avut o soartă nenorocită după război. Ebluissat de Schiller, Goethe, nu mai știa nimic alta, — unii din cancelarie nu știau de **Adevărul literar** ce apărea de douăzeci de ani. Se auzise că Pompiliu e critic scriitor, și pare-se că era înconjurat de oarecare stimă a dascălimii locale. Știu că hărțuit de intervenții, încercări de mită deghezată ținea piept Satanei și la transferarea în București s-a dus cu o conștiință curată, greu pentru el în miasele și lăturile provinciei. Avea însă o parte slabă. Dacă făcea cuiva un bine, scotea ochii aceluia, se lăuda în dreapta și în stînga cu Mecenatul lui, se plîngea ridicol de ingratitudinea omenească a poezilor, dorea să fie înălțat pe un piedestal de stimă omenească, (socială, mai precis), în disproporție cu marginile dictate de bunul simț și demnitate ale recunoștinței...

L-am mai văzut ultima dată în viața mea la Aurel Vlaicu, unde era titularul catedrei de română, și eu venisem ca suplinitor temporal de franceză al criticului Șerban Cioculescu. Blazat, mai distant,

criticul mi-a părut atunci mai mult decît oricînd zidit în vanitățile lui de om. Scriam la „**Universul literar**”, scos de un grup tineresc.

— Nu citesc **Universul literar**, mi-a spus — cu încîntare că ar avea un prilej de a rîni cu maliția lui.

Totdeauna s-a apărut că n-a scris versuri în junete — ceea ce s-a aflat după moarte-i că nu era adevărat. Știa că bolul tinerilor poeți nu l-ar fi iertat dacă-i descopereau delictul lui lirice — ascunse sub nu știu ce pseudonim și anunțate de L. Voita, student din vremea mea care-i cultiva relațiile criticului.

Șerban Cioculescu ținea, cred, o cum-pănă mai prudentă în relațiile cu poeții. Pe același jilț de lîngă birou îl vedeam la Maestru, cu faconul lui atrăgătoare, cu și un ce mefistofelic în figura care totuși te seducea. Serviabil pe plan omenesc, manifesta o politețe rară :

— Totdeauna am avut impresia că nu am făcut totul ce se putea face pentru dumneata :

Era în timpul ultimului război cînd l-am auzit exprimîndu-se așa față de un tînăr poet, în impas militar. Ultra elegant, într-un tramvai de Cîroceni, mi-a anunțat : — A murit prietenul d-tale, Pompiliu Constantinescu — și mi-a dat primele amănunte asupra acestei înfrîntătoare morți.

Cioculescu seducea într-atît, conferențiar, auditoriul său : „Așa om să ai, dragă”, făcea o cucoană către alta, în sala Odeon de la Ploiești unde vorbise despre subiectul lui preferat — Caragiale.

Pe-o zi de iarnă-l adusesem cu mașina de la București pentru această conferință imediat după război — om viu, de vervă, cu care nu te plictisești, și siloz de amintiri literare. Îi vorbeam de facilitatea unei conferințe ținută de I. Teodoreanu :

— Are totuși publicul lui — a obiectat criticul în apărarea confratelui.

M-a inspectat și la clasă ca profesor de franceză, amuzat de faptul că nu mă înfurii în clasă de nimic, păstrîndu-mi calmul.

Amabilitatea cu drămuiri secrete era genul său, cucerind toată inima cu puținul unui gest la timpul oportun însă.

O adevărată muză a poezilor a fost Vladimir Streinu, prodig la laudele superlative — cam inconstant în fond, îndrăgind repede pe alt trăznit, după ce s-a săturat de unul...

PRIMUL CONTACT CU ÎNJURĂTURA PRESEI...

Ținta multor atacuri ale detractorilor lui Lovinescu, cercul **Sburătorul** avea în anumite medii ale publicului aliterar, cititor de cotidiane, o faimă de loc dubios, de perversitate a gustului. Studenții lui Mihail Dragomirescu deveniți profesori se

constituiau în dușmani hotărâți a tot ce pornea din lumea **Sburătorului**. „Ăla e de la Lovinescu” — se spunea cu ciudă zeflemesitoare despre cel care lua parte la lecturile din Cimpineanu :

— Ești modernist de-ai lui Lovinescu...
Tînărului poet cutare „numai Lovinescu i-a mâncat capul”...

Maestrul avea o înțelegere rezistentă și o superbie, admirabile, pentru această coaliție în care adversarii săi tăticieni tîrau inconștiența maselor aliterare.

Într-o zi, tînărul poet X sună la Maestru și i se plînge de vulgarele înjurături ale criticului Y :

— Cum se poate, tinere ? îi răspunde maestrul. Te văd lichefiat. Dar eu am fost înjurat pe toate ulițele literaturii ! Asta nu-i nimic : Guarda e passa !

Tînărul nedumerit deocamdată, în sfîrșit, se redresează :

— Va să zică asta e literatura : Luptă de rechini ? „A qui mieux mieux !”

Iorga avea obiceiul să se lege de numele vreunui amărit debutant, în cîte un mare discurs politic, care, publicat, făcea tînărului — în ciuda intențiilor exterminatoare ale istoricului — o faimă cît nu i-ar fi adus-o zece volume publicate ! Numai așa o rudă a mea, ofițer superior, pozitivist complet, a început a-mi arăta oarecare stimă, văzîndu-mă citat de Iorga la o mare întrunire politică la Iași sau așa ceva !

Stamatiad mă striga peste șosea de la masa unei cofetării din Bușteni, unde-și bea șvarțul :

— Ei, amice ! Te-am văzut înjurat serios de presă ! Asta-i un semn bun că vine gloria !

Pe de altă parte, în spate, Stamatiad era o limbă rea :

— Poetul X s-a crezut că vine cu o poezie filozofică, dar s-a constatat că... etc.

Pompiliu avea o deosebită plăcere să-și bată joc de Stamatiad, repetîndu-i cuvintele :

— Ei, cînd eram de douăzeci de ani, eram tînăr și frumos !

Vechitură rară între liricii contemporani, Al. Stamatiad era într-un fel stimat ca monument al unei alte epoci printre tinerii dintre cele două războaie ! Pozele lui vestute, din vremea lui Macedonski și Anghele, aveau ceva documentar, aerul de mușchetar cu arțag poate-i era o copie macedonskiană...

MITUL „MARELUI NECUNOSCUȚ” LA CENACLUL LOVINESCU

La douăzeci de ani ai tăi te întrebai ce împrejurări îi adunase pe acești oameni și de cînd ? În fond, ceea ce se numea „Cenacul” nu era decît o sindrofie în care se amestecau „pele-mele” cunoscuți și necunoscuți. Lovinescu agita cu poza unui apostolat formula romantică și perimată a

asteptării „Marelui Necunoscut” care avea să pice într-o seară din cine știe ce fundaturi ale țării, din alți Ipotești sau din mahala, ori ghetto, ori din vlăstarele ultime ale boierimii vlăguite, să citească versurile unei viziuni noi, un inovator, un meteor. M-a uimit totdeauna naivitatea acestei formule, absurditatea ei.

Un geniu era așteptat să debarce la **Sburătorul**, într-o seară ploioasă, ori cu stele, din vuietul străzii, al casei lui Lovinescu, colțul ce-l omorau huruiile tramvaielor și auto-urilor.

Era ambianța noastră culturală de natură a gesta un mare creator în viitor ? Eminescu, cred, avusese o atare ambianță, și anume predecesorii săi imediați romantici, a căror sinteză avea să o facă scrisul cuiva. A fost scrisul lui ! Dar această sinteză era, în cadrul european și era necesară, în mai multe țări, care trăiau romantismul cu înfîrziere, cum Franța a trăit Renașterea cu două sute de ani în urma Italiei. Era deci un loc de geniu al marelui sinteze vacant, și legitima așteptarea unui Mare Necunoscut în vremea lui Maiorescu, în plin elan de filozofie idealistă.

Dar noul Mare Necunoscut nu avea după umila-ne părere un loc vacant, neavîndu-se una din aceste mari sinteze pe ordinea atlasului Europei. Peste romanticii propriu-ziși, Franța mai avusese necesară o sinteză care a fost Baudelaire, ce reabilitează romantismul, salvîndu-l de dulcigărie și pune punctul pe „i” al unei crize spirituale resimțită și în romantismul propriu-zis, hotăr la sfîrșitul unei lumi de visare eterată.

Cu o expresie favorită lui Lovinescu la noi Eminescu „sleise” genul romantic. Argezi, deja bătrîn, avea să reediteze, pe plan rural, gestul lui Baudelaire : revoltă a eului ce nu-și găsește crezul, cinic amestec senzual și macabru cu o viziune de materie putrefactă, dezagregată... Copia fidelă a ultimului gest al occidentului obosit...

Ce-i mai rămînea tînărului Mare Necunoscut după aceste lichidări meticuloase ?

Maestrul se plîngea la cîte un popas de articol, că Marele Necunoscut, îndelung aşteptat „un sfert de veac“ nu se arată cu nici un preţ. Pe de altă parte, el indica în tinerii debutanţi strînşi în jurul său, pe „forţele literaturii de mîne“. El părea a pune şi altfel deci problema Marelui Necunoscut: El era printre noi, dar trebuia aşteptat să se coacă... Cine era? Tu, el?..

Debutanţii se întrebau care dintre dinşii va fi fost Marele Necunoscut — ca apostolii cînd li s-a spus de Iisus că vînzătorul există printre ei. Au l-a obsedat pe Maestru cu adevărat zelul Marelui Necunoscut? Trebuia să fie acesta un fel de copil minune? — pornind de la postulatul precocităţii lui Eminescu? Hazardul ambianţei germane i-a hărăzit lui Eminescu de foarte tînăr meritul transplantării liedului german romantic, într-o ţară tînără, ahtiată să împrumute o formă imaginativă cultă spre a-şi manifesta simţirea, necunoscutul pasiunilor din noi. Evident în Eminescu era Marele Necunoscut al vremii lui, ce avea să corespundă acestei cerinţe. Dar care era cerinţa momentului nostru istoric?..

Talentele sau geniile pot exista latent, dar dezvoltarea şi afirmarea lor e în funcţie desigur de necesităţile bine determinate în anumite momente de evoluţie spirituală pe plan aşa zis universal şi autohton. Lirica Provenţei a jucat un rol considerabil pentru înflorirea poeziei italiene, şi prin ea mulţi Mari Necunoscuţi au ieşit din umbră, ca reprezentanţii Dulcelui stil nou pînă la Dante şi Petrarca. „Marele Necunoscut“? De ce să ne jucăm de-a vorbele? Formula e una din cîndorele criticului Lovinescu...

BĂTRÎNII ŞI POETII TINERI...

Brăescu, colonelul pensionar fără o mină se încetăţenise bine în „cenaclu“. Schiţele lui militare amuzau, dar nu înţreţineau un spirit literar în sensul real

al cuvîntului. Ceea ce vrem să subliniem este caracterul prea eterogen al lecturilor — de la Brăescu se trecea la Milcu sau Gyr. După acrobaţiile folcloriste ale acestuia din urmă, citea Robot ceva în stil ermetic. Urma Camil Petrescu care, cu vocea lui voalată şi trepidantă citea din **Danton** al său, acte lungi, de discursuri, îte revoluţionare, în care nu se petrecea nimic — o lipsă de acţiune aşa de sufo-cantă pentru auditori, încît simţeam cum se roade subţ ei pielea jîlţurilor tari, ale casei. Cînd scăpai de **Danton** era inutil să mai citeşti versuri — oboseala, somnolenţa pusese ră stăpînire pe auditor...

Generalul Văitoianu, om ticăit, se amesteca în vorbă, în discuţii critice, mai mult ca să se afle-n treabă. Împărtăşea rapid entuziasmul celorlalţi şi avea mai mult un rol de figurant, căci cu oricîtă bunăvoinţă contingenţele lui cu literatura nu se ve-

deau. Titlul, poza lui de moşneag distins, înalt şi subţire ca un chibrit, — erau elemente decorative pentru ambianţa **Sburătorului**. Simpatice, de altfel, comunicative, pueril se împrietenea repede cu băieţii, lăsa la o parte în salon ceea ce s-ar numi distanţa socială... Pe stradă însă nu te mai cunoştea...

Tot greu, lupta cu vîrsta şi Ludovic Dăuş, cu monoclul nelipsit şi activ în lecturi. O galerie arhaică, de tipuri în care mai erau şi dame, dureros ruinate de dintele timpului, cum era Hortensia Papadat-Bengescu, — a cărei pasiune literară, cu un ce de desuet, cu toată imitaţia din Proust, părea a fi fost cîndva mai intensă...

În comentariile asupra poeziilor, Brăescu se dovedea cu totul strein de subiect. O atmosferă de receptivitate se creia totuşi — desigur şi prin exerciţiul şedinţelor. O poezie bună totdeauna se verifica prin liniştea cu care era urmărită de întreaga asistenţă. Lovinescu sublinia adeseori lucrul acesta ca pe unul din indiciile sigure, dovedind chiar înaintea de discuţie valoarea unei creaţii noi.

Poeții tineri încercau să participe la părerile critice după lecturi, cu timiditate greu învinsă. Se bîlbîiau. Erau și unii tineri locvacii din fire cum era Boldur sau Șuluțiu, mai ales ultimul stîrnind invidia junilor cărora cuvîntul li se înțepenea ca un os în gît.

La lectura poeziilor se cerea și cuvîntul poezilor ca pricepuți în materie, oameni de meserie. Pericle Martinescu, nefericit și compătimit pentru pelticia lui fizică numai — era lăsat să-și citească fluentele lui articolase critice — îngropat pînă la gît în jîlțul din fața abatjului verde. Băiat de ispravă Pericle !

Dezinvolt în discuție era Dan Petrușincu — ce-și lua în serios de timpuriu profesia de publicist. Conversația literară curgea din belșug aici — dar autocontrolul multor vorbăreți lăsa de dorit, în ceea ce privește proprietatea cuvîntului — cum mai ales era cazul lui Baltazar care nu știa franțuzește ca să-și poată mai bine filcu neologismul...

Umanistul Lovinescu — ceea ce era paradoxal — deschisese porți largi semidoc-tismului. Critici de conformație sburătoristă ca Pompiliu și Cioculescu aveau să moștenească această larghețe față de slăbiciunile literaturii primate prin latura semidoc-tismului. Ei au tratat cu nescuzabilă indulgență pe semidoctii cei mai dovedii pătrunși în arena literelor, cu un calabalic de neologisme folosite nu cu mai multă pătrundere a sensului decît la țărani ce-și împoționează graiul cu radicale. În fruntea acestor semidoctii sînt unii așa ziși creatori ai genului „reportaj“ în literatură.

LOVINESCU ȘI VALÉRY

Atitudinea lui Lovinescu față de „poezia pură“ tip Paul Valéry era destul de rezervată.

— O fi el mare, celebru, Valéry, dar nu-l înțeleg, nu văd poezie !

Unii tineri „valéryști“ se trudeau „să-i deschidă“ capul maestrului în privința lui Valéry. Poezia de pură incantație, mistică în felul ei, nu era pentru comprehensiunea lui Lovinescu. El rămînea la tabula de valori tradiționale a sentimentelor ome-nești pe care arta le poate reda, — in-tuind însă că și fervoarea mistică poate, cîteodată, cînd e colorată de aceste senti-mente, să îmbrace o formă viguroasă, și să dea un caracter specific unei poezii.

Înțeles prin fanatismul ideilor lui, Valéry e un mistic care se apropia cu ceva de Rilke. Pentru atitudinea lui rebarbativă față de această poezie era considerat de unii caduc și retrograd. De Rilke se vorbea foarte puțin la Lovinescu, în fond un raționalist rece, numai cu numele idealist. Emoția este elementul contagios de prim ordin în poezie. Pentru faptul acesta, al contagiunii, fapt concret, emoția era postulatul poeziei pentru Lovinescu — iar nu pentru rațiunea ei ideală, divină — să spunem așa. Nu era filozof, nu căuta esența, originile emoției : se mulțumea să o ceară poetului. Și Valéry nu e lipsit de emoție totuși, iar dacă Lovinescu nu sesiza aceasta era că-n explicarea tradițională a emoției pe baza vechii table de sentimente, mai stăruiau la el, ca la mulți alții, unele prevențiuni. Nu e un suflet emotiv în dialogii lui Platon ? Se poate cineva îndoi de emoția poeziilor mistice ale lui Iacopone Da Todi, anterior lui Dante, și a lui Dante însuși ?...

Mitul lui Narcis, adorația sterilă de sine însuși, cu tragicul ei, această dementă autoîndumnezeire, desigur moștenire a mesianismului, hipertrofiei romantice a eului, nu-l mișcau pe critic. Totuși, se șoptea că „întrase la idei“ oarecum și în ultima lui călătorie la Paris, a căutat să se intereseze mult de opera lui Valéry. Liris-mul metafizic, poezie transcendentă, a inteligenței, dar nu a celei în sensul obiș-nuit al logicei retoricilor, ci a unei logici pure, debarasate de aceea a vieții practice, cîntînd lumea ideilor pure, de dincolo de neantul care este în om cu senti-mentele lui, nu au avut un aderent nici măcar protocolar în Lovinescu. Criticii francezi cei mai clasicizați (Mornet, Thi-baudet) n-au fost atît de categorici în a condamna pe Valéry. Mornet, profesor la Sorbona, îl tratează cu admirație — sortit a fi plăcut unei elite intelectuale. În fond, Valéry derivă din simbolism prin aceea că discursul — meditația retorică, între in-tuiția noastră și viziunea poetului, e înlo-cuit prin sugestie (analogie) care ajută în contact mai nemijlocit. Orice lume ar cînta Valéry el o sugerează ca și simbo-listii. Fapt este însă că literatura noastră nu a ajuns în faza saturației de repetiție, spre a-și căuta o lume cu totul nouă — cum s-a întîmplat în Franța.

Din sertarul cu amintiri

Cum s-a născut și cum a murit „Malagambismul“

Pe la începutul acestui an 1978 am aflat, din ziar, despre moartea lui Sergiu Malagamba, compozitor și baterist bine cunoscut, unul dintre primii promotori ai jazz-ului în țara noastră. Vestea m-a înduioșat profund, mai întâi prin faptul că dispariția unui artist nu mă lasă niciodată indiferent, iar în al doilea rînd prin amintirile pe care mi le-a răscolit ca dintr-o dată, făcînd să mă întorc cu mulți ani în urmă și să-mi redeschid vechi remușcări în legătură cu un episod neplăcut din existența lui Malagamba, episod de al cărui curs și deznodămînt m-am simțit, într-o anumită măsură, totdeauna vinovat...

Era în primăvara anului 1942, în plină perioadă de război. Lucram la Direcția Presei, într-un birou al „Redacției albe“, organism paradoxal și hibrid, denumit astfel deoarece, deși făceam acolo muncă de gazetari, noi nu aveam o gazetă proprie, iar variațiunile noastre stilistice erau trimise întregii prese din București, cu invitația pentru fiecare ziar să aleagă și să rețină cite ceva în vederea publicării. Redacția aceasta se afla într-o aripă mai retrasă a instituției, unde beneficiam de privilegiul unei oarecare independențe în privința programului de lucru, strict funcționăresc, ceea ce însemna pentru noi o mare și reală satisfacție. Erau prezenți zilnic în acel birou cîțiva salahori ai condeiului: Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu, Constantin Lucreția Vilceanu, Bucur Țincu, Aurel Tița, Mihai Uță (filosoful, în acel moment șeful „redacției“, el strîngea articolele și le ducea pachet la direcție), toți poeți sau scriitori și, bineînțeles, boemi prin definiție. Directorul de atunci al Presei, bonomul Petre Ilcuș, ne și numea, cu un zîmbet muștrător pe fața lui de spîn, „Colivia cu boemi“, vîitîndu-se adesea că are multe nopți de insomnii din cauza noastră. Într-adevăr, el trebuia să ne ia mereu apărarea în fața forurilor superioare birocratice, care-i reproșau că prea ne tolerează

„boemia“, ca o aluzie la slaba eficacitate a activității noastre care, ce-i drept, nu era ea nici așa susținută de convingeri prea ferme.

Acești „boemi“, la rîndul lor, ca să nu se neurastenizeze de apăsătoarea monotonie a vieții bucureștene din acea epocă de restriște, încercau să „evadeze“ din morhoritul climat cotidian, lînsîndu-se în diferite suete, farse, glume sau în te miri ce jocuri gratuite, deoarece cu poezia, autentică lor vocație, nu se mai putea duce menaj bun în niște vremuri tulburi ca acelea. Cu alte cuvinte, căutau cu toții motive ca să facă haz de necaz, pentru a le trece timpul cît mai repede și într-un mod cît mai suportabil cu putință.

Într-o dimineață, pe la ora nouă, mă prezentam la serviciu, ca de obicei, animat de cele mai bune gânduri și pregătit să scot din sertar ustensilele de lucru, în așteptarea inevitabilei teme ce urma să ne fie trimisă de la direcție, spre a o lua în dezbateri și a o așterne pe hîrtie. În general ni se transmiteau diverse subiecte în legătură cu specula, cu zvonurile subversive, cu traficul de influență, cu actele de sabotaj, cu fraudele, delapidările și alte flageluri la ordinea zilei, pe care eram puși să le combatem de la birou cu penele noastre de „ziariști-administrativi“. Veneam direct de acasă. Eram îmbrăcat într-un costum nou, de culoarea măslinei verzi, cu pantofi maron cu talpă de crep, de asemenea noi, cu ciorapi albi (nu știu de ce-i pusesem tocmai pe aceia, ca să bată la ochi), cu o cravată în nuanțe izbitoare și cu batista imaculată înfiptă în buzunarul de la butonieră. Arătam ca un fante scos de la cutie. De cum am intrat pe ușă, frapat probabil de apariția mea involuntar excentrică, Eugen Jebeleanu a sărit numaidecît de pe scaun și m-a întîmpinat cu o expresie de mirare suprapusă peste una de consternare: „Ce-i cu tine? Ai devenit și tu malagambist? !...“ Cu imaginația-i spontană de poet în vervă și cu ochiul lui versat în materie de ținută

vestimentară, el înregistrase instantaneu înfățișarea mea insolită și, din spirit de amuzament, o asociase cu un fel de modă ce începuse să circule, de cînta timp tot mai frecvent, pe bulevardele bucureștene. Dar cum nu toți cei de față știau despre ce este vorba, la manifestarea nedumeririi lor, prietenul nostru se grăbi să explice în ce consta noua modă, precizînd că ea era adoptată în special de o seamă de ambuscați, feciori de bani gata, ce-o afixau cu insolentă și de preferință pe Calea Victoriei, artera principală a orașului. Era o modă supranumită în deridare „ersatz” și arbora o costumație cam extravagantă, intenționat ostentativă: pantaloni strîmți, cu manșeta mult mai ridicată de la nivelul normal, lăsînd să se vadă fluierul piciorului și ciorapii albi în pantofi cu talpă de crep, cămăși cu gulere înalte, haine căzute pe umeri, cravate fistichii... De fapt, filizonii respectivi își făcuseră apariția ceva mai înainte, încă de pe la începutul toamnei, dar nu aflaseră nici ei că erau... malagambiști. Sergiu Malagamba avea însă un nume prea sonor ca să nu devină celebru. Acest nume intrase în atenția publică abia de curînd, după concertul de jazz din sala „Aro”, unde Malagamba și orchestra lui obținuse un mare succes în cadrul unui festival artistic, ce se bucurase de o largă publicitate deoarece fusese pus sub egida Crucii Roșii. Fiindcă Malagamba adoptase și el, cu înțelegere sa orchestră, moda cu ciorapi albi — în realitate, aceasta era ținuta de estradă a interpreților săi în timpul concertelor — și fiindcă numele lui suna frumos la ureche, s-a născut numai decît malagambismul. Etichetă tocmai bună pentru o modă ce nu-și găsise încă denumirea!

Nouă, la „redacția albă”, ni s-a părut foarte savuros cuvîntul „malagambism”, enunțat prima dată acolo, în glumă, de Eugen Jebeleanu. Cuvîntul acesta, dacă nu se potrivea unui curent literar sau artistic ori unei doctrine politice sau filozofice, se aplica de minune la o modă vestimentară. Întrucît nu puteam numi astfel un grup de poeți, de pictori, de politicieni, de nebuni sau de savanți, și deoarece vocabula avea multă plasticitate, am numit malagambiști pe cei ce umblau cu ciorapi albi și pantaloni strîmți pe pulpa piciorului, în pantofi cu talpă groasă de crep. Cîteva zile după aceea nu discutam decît despre asta, făcînd mare haz pe seama „malagambismului”, un fel de metaforă inventată ad hoc, menită să fie o replică ironică la existența ternă și lipsită de fantazie a regimului de război.

Dar iată că într-o zi, tocmai cînd cîrpeala era mai însuflețită, a picat în mijlocul nostru „nenea Alecu”. Acesta era un „băiat serios” (era cel mai bătrîn dintre noi; împlinise 40 de ani), un om la locul lui, care își vedea de treburile sale, sus, la etaj, unde stătea singur, într-un birou

mai izolat, și scria toată ziua articole și reportaje, reale sau imaginare, despre cele mai felurite probleme și întîmplări. Era celibatar, ducea o viață regulată ca cea-sornicul, nu cunoștea decît drumul de acasă (locuia în Vatra Luminoasă) la Direcția Presei (pe strada Filipescu, azi strada Snașgov, colț cu Blanduziei) și la ziarul de seară *Rapid*, pe care-l aproviziona din abundență cu produsele condeiului său, altfel destul de prolific și alert. Avea la ziar și un colț al lui, în pagina întîi, unde publica în fiecare zi cite o „efemeridă”, sub semnătura bine cunoscută: *Al. Bogdan*. În ziua aceea coborîse în biroul nostru să se roage pe un ton de o copilărească inocență: „Măi băieți, dați-mi un subiect, n-am ce scrie azi...” Excelent prilej să-l punem în temă și să-i plasăm un subiect cu totul inedit!

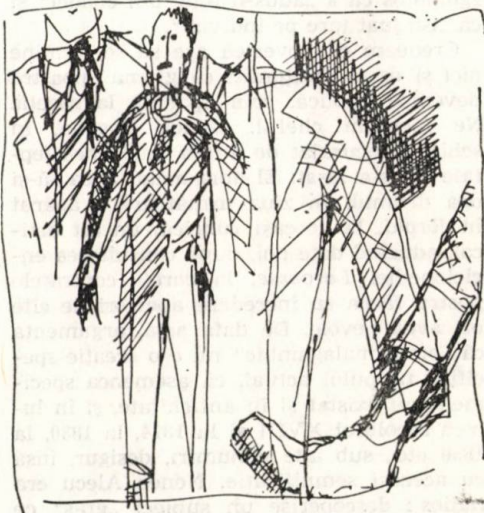
— Nene Alecule, de ce nu scrii, dom'le un articol despre malagambiști?

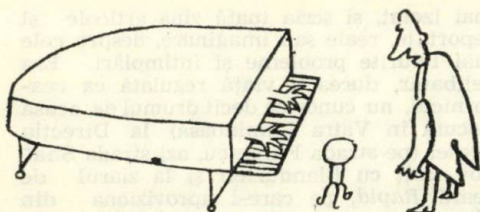
Omul a holbat ochii, un gest al lui caricaturistic și ne-a măsurat cu uimire. Habar n-avea despre ce este vorba.

— Malagambiști?! Ce-i aia, mă? făcu el, adresîndu-se cu un aer interogativ tuturor celor prezenți.

— Cum, nu știi?... Dar pe ce lume trăiești, omule? Tot Bucureștiul vuieste, e revoltat din cauza lor, și dumneata nici n-ai auzit! Aferim de-așa gazetar: vede tot, știe tot, spune tot, dar el e căzut din cer!... Dumneata nu te plimbi pe Calea Victoriei (știam că nu dă cu anii pe acolo), n-ai văzut că e plină strada de niște indivizi ce sfidează lumea cu înfățișările lor arogante și cu îmbrăcămintea aceea deșu-chiată?

— Zău, mă?... Ce vorbești, mă?... Și cum sînt, mă?

— Uite așa ! se porni să-i demonstreze poetul Vilceanu, cel mai șugubăț dintre noi, schimonosindu-se la față, ridicându-și pantalonii până aproape de genunchi și strîmbindu-și umerii, unul în sus, altul în jos. Au niște pantaloni scurți și strîmți, ca să li se vadă ciorapii albi, ca la brezaie, pantofi cu talpa de un lat de mînă, gulere înalte și țepene, haine ce cad pe ei ca vai de lume... Niște „învîrțiți“ care, în loc să lupte pe front, o fac pe nebunii pe Cale.

— Zău, mă ? Păi, dacă-i așa, să-i înjurăm, mă !

— Înjură-i, nene Alecule, că tot orașul e indignat. Să vezi ce succes o să ai...

A doua zi, a și apărut în *Rapid*, la rubrica lui din pagina întâi, un articol semnat cu numele întreg și intitulat succint : „Omul malagambic“. Era un fel de scurtă istorie a omului. Pornea de la omul cavernelor, trecea la omul cvaternar, la cel terțiar, ajungea la omul primitiv, apoi la omul civilizat, vorbea despre omul din totdeauna și de niciodată, de peste tot și de nicăieri, pentru ca, în final, să atace cu tărie subiectul zilei : „Omul malagambic“. Acesta era prezentat ca o curiozitate a secolului, după indicațiile noastre din ziua precedentă și cu fantezia unuia care nu văzuse niciodată un „malagambist“. Articolul a stîrnit un haz homeric în „redacția albă“. Toți l-au întâmpinat pe autor cu ovații, felicitîndu-l și complimentîndu-l zgomotos că a „adus-o bine din condei“ și că „i-a luat tare pe indivizi“.

Credeam că povestea are să se termine aici și eram mulțumiți că gluma noastră devenise publică, prin apariția la gazetă. Ne făcusem cheful. Nenea Bogdan, în schimb, încurajat de atîtea laude neașteptate nu s-a lăsat. El abia acum avea să-și dea drumul. În ziua următoare a apărut în *Rapid*, la aceeași rubrică, un alt articol, aducînd date noi, după consultarea enciclopediei *Larousse*, la care confratele nostru făcea cu încredere apel ori de cîte ori avea nevoie. De data asta, argumenta că „omul malagambic“ nu e o creație specifică timpului actual, că asemenea specime a existat și în antichitate, și în lumea secolului XVIII și la 1814, la 1830, la 1850 etc., sub alte denumiri, desigur, însă cu aceeași semnificație. Nenea Alecu era radios : descoperise un subiect „gras“ ce

putea să-i alimenteze rubrica pentru cel puțin o săptămînă și ne mulțumea din inimă că-i deschisese o asemenea porțiță spre grădina plină cu roade. Pe noi, însă, nu ne mai interesa chestiunea : hazul a fost prima dată, cînd fusese pus în circulație, la gazetă, „omul malagambic“ ; restul îl privea pe autor.

Dar nu mică ne-a fost stupoarea cînd, peste trei-patru zile, am văzut în toate „tiribombele“ (*Capitala*, *Seara*, *Evenimentul zilei* etc.), gazete-revolver ce trăiau din invenții și senzațional, o adevărată campanie, dezlănțuită cu furie, împotriva *malagambismului*. Tema era tratată după șablonul clasic : în timp ce oamenii suferă și îndură urgia războiului, în timp ce floarea tineretului se jertfește pentru patrie pe cîmpurile de luptă, indivizi așa și pe dincolo sfidează lumea la București, ș.c.l. Textele erau însoțite și de desene, înfățișînd tipuri de „malagambiști“, desene ce ilustrau născocirile din articole, deoarece „malagambiști“ propriu-ziși, așa cum erau descriși ei acolo, nu se prea vedeau pe stradă, totul era pură fantezie. Dar aceste gazete-revolver se întreceau să întrețină campania, căci stîrniseră curiozitatea publicului, care le smulgea cu aviditate din mîinile vînzătorilor. În tramvaie, prin birouri, la cantine, subiectul zilei era unul singur :

— Ai văzut, domnule, malagambiștii !

— Cine o fi, nene, Malagamba ăsta, de-și face de cap ?

Și gazetutele turnau mereu gaz peste foc. Se scria că Malagamba a fost bătut de publicul indignat, că malagambiștii au fost huiduiți pe stradă, și alte asemenea relații scornite de imaginația reporterilor de la „fapte diverse“. Unii, ca să ațîțe și mai mult spiritele, au mers pînă la a scrie negru pe alb că „malagambiștii“ sînt o sectă religioasă, cu scopuri mistice și politice, avînd un sediu secret, un cod, un ritual, și tot ce se putea debita pe tema asta. Ziaristii, mai ales cei tineri, încorsetați de normative și de ștampilele Cenzurii, găsiseră un bun prilej de a evada din mormantul de comunicate oficiale, aruncîndu-se cu frenezie asupra unui subiect „liber“. La fel de doritor de ceva neobișnuit era și publicul, care sorbea cu nesaț articolele despre „malagambiști“, ca să-și mai descrețească fruntea. Ne-am prăpădit de rîs cînd însuși directorul Presei, naivul Ilcuș, a venit într-o zi să ne întrebe ce sînt malagambiștii, unde își au sediul, dacă am cunoscut vreunul. Dar noi zîbeam mefistofelic pe sub mustață, prefăcîndu-ne tot așa de nedumeriți ca și el.

Numai bietul Al. Bogdan intrase la griji. Se considera răspunzător de campania dez-

lăntuită cu atita virulență, îl înfricoșau proporțiile luate, iar cind citea și el prin gazete că au fost bătuți, că sînt hăituiți de mulțime, se temea să nu vină vreun malagambist să-i ceară socoteală pentru articolele sale, care dăduseră semnalul. Se ferea să mai răspundă la telefoane, se furișa pe lingă ziduri, cînd se ducea acasă, urmărit de gîndul că malagambiștii îi ațin calea și vor să se răzbune. De unde la început jubilase, încîntat de succesul „efemeridelor” lui, acum regreta că se lăsase tirî în „afacerea asta”.

Vreo două săptămîni întregul București vuia, nu se mai vorbea decît despre malagambiști. Exagerări, fantezii, invenții, pagini întregi în ziarele de la amiază sau de seară, împănate cu amănunte despre acest subiect. Între timp, Sergiu Malagamba își vedea mai departe de treaba lui, în fruntea orchestrei de jazz pe care o conducea. Era fericit și totodată surprins de o atît de extraordinară reclamă ce i se făcea în mod absolut gratuit. Însuși barul unde cînta noaptea devenise foarte frecventat de o clientelă avidă să-și satisfacă curiozitatea de a-l cunoaște pe acest erou al zilei. Ca să speculeze momentul, Malagamba a dat, într-o duminică dimineața, un concert de jazz la teatrul Savoy, în centrul orașului, chiar pe Calea Victoriei. A fost destul, pentru ca a doua zi micile gazete să urle furibunde: Malagamba și secta lui au întrecut orice măsură, au avut cutezanța să apară în public, dar lumea i-a luat la goană, au trebuit să iasă de la teatrul Savoy pe acoperiș, ca să nu fie linșați de „mulțimea indignată”. (În realitate, nu se întîmplase nimic, concertul s-a desfășurat normal, cu sala arhiplină, pusă ca măsură de prevedere sub ocrotirea poliției, e adevărat). Ba s-a constituit și un „comitet al cetățenilor pașnici și revoltați”, în frunte cu C. Cristobald, Mihai Băișoiu, Mîtric, Corlaciuc și alți stilpi de la Café de la Paix dornici să-și vadă numele angajate într-o acțiune de anvergură, oglindită în coloanele gazetelor. Malagamba nu pășise însă

nimic și era departe de a avea vreo neplăcere. Ceva mai mult, în toiul acelei campanii, el a fost chemat de o asociație studențească să cînte la un spectacol pentru „studenții răniți pe front”, mizîndu-se pe popularitatea lui pentru o cît mai bună rețetă de „cassă”.

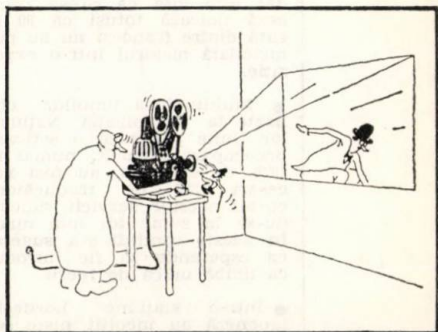
După încă vreo săptămîină, lucrurile păreau a se potoli, cel puțin în privința ziarelor; acestea epuizaseră subiectul și erau în căutare de altceva tot așa de senzațional. Dar „malagambismul” cucerise acum provincia, unde făcea ravagii, căci oamenii, neștiind despre ce este vorba, vedeau în el un mare pericol ce „înfestase Capitala”, și de la Constanța la Timișoara, de la Craiova pînă la Iași, gura provinciei tuna și fulgera. Chestiunea devenise gravă, ajunsese să-i îngrijoreze chiar pe guvernanti, încît însuși Conducătorul Statului a trebuit să intervină spre a tempora spiritele. Nici mai mult nici mai puțin, Președinția Consiliului de Miniștri a elaborat un comunicat, cu obligația pentru toate ziarele de a-l publica „în pagina întâi, cu litere groase”, în care, după ce se arăta că „nerespectînd îndatoririle zilei de față și făcînd pe snobii în București, în timp ce camarazii lor luptă pe front”, se decreta ca „Malagamba și adepții lui să fie internați în lagăr”.

Faptul că pînă și guvernul intrase în horă, ca să pună capăt unei glume, nouă ne-a stîrnit hohote de rîs. Dar episodul nu era de rîs, era mai degrabă jalnic...

Epilogul: Sergiu Malagamba a fost trimis în lagăr din ordinul personal al șefului statului. O victimă nevinovată, pe care o aveau pe conștiință cîțiva „boemi” ce vruseseră într-o zi să se distreze. O parte din această vină se răsfrîngea și asupra ciorapilor mei albi pe care, cu totul întîmplător, îi încălțasem în ziua aceea de pomină, cînd s-a născut „malagambismul”.

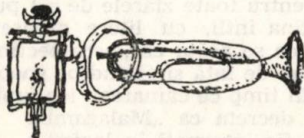
La moartea exuberantului artist l-am rugat în gînd ca, de dincolo de mormînt, să-mi acorde grația sa. Deși sînt convins că el o făcuse cu mult înainte de a-i fi venit sorocul să treacă în lumea celor drepți și iertători.

PERICLE MARTINESCU

● Orașul lagunelor, Veneția este, de data aceasta, amenințat, nu de apele mării, ci de poluare. Specialiștii vorbesc de deversarea în apele Adriaticii a unor cantități din ce în ce mai mari de reziduri industriale masive. Printre acestea se află și compuși chimici — cadmiu și titan — cu efecte dăunătoare asupra peștilor și implicit a locuitorilor care îl consumă.

● În Olanda, țara lălelelor și a... bicicletelor, se află în curs de amenajare un muzeu dedicat evoluției acestui mijloc de transport, de la începutul secolului și până azi. Alături de velocipede de pe vremea străbunicilor, muzeul va mai cuprinde diverse tipuri — vechi și noi — de ghidoane, șei, pedale și lămpi de bicicletă.

● Centrul național de artă „Georges Pompidou” din Paris s-a dovedit după un an de funcționare un adevărat forum de cultură internațională. Aici s-au organizat un important număr de concerte, spectacole, expoziții de artă de diferite genuri și din diferite țări ale lumii. Centrul a fost vizitat de 6 milioane de oameni, ceea ce reprezintă un număr egal cu cel al vizitatorilor Muzeului Luvru, al Palatului Versailles și al Turnului Eiffel, luate la un loc. Ciudat este însă că presa franceză notează totuși că 80 la sută dintre francezi nu au pus niciodată piciorul într-o expoziție.

● Multitudinea limbilor utilizate la Organizația Națiunilor Unite provoacă o serioasă preocupare intrucit, numai în 1976, de exemplu, au fost necesari 3386 de traducători, costul acestor servicii ridicându-se la sume tot mai mari. În aceste condiții s-a sugerat ca sperando să fie introdus ca limbă unică de lucru.

● Într-o stațiune horticolă japoneză au încolțit niște semințe de ierburi având res-

pectabila vîrstă de 18 secole, producînd plante viguroase, cu o înălțime de 8–20 cm. Aceste semințe aparținînd unor specii de ierburi încă ne identificate, au fost descoperite, împreună cu o serie de relieve istorice, datînd din secolul III î.e.n., cu prilejul unor săpături arheologice.

● „Anotimpurile” lui Vivaldi, piesă aflată în repertoriul clasic, a fost înregistrată, la Paris, în cea de a 49-a variantă. Originalitatea noli versiuni constă în faptul că partitura a fost interpretată la instrumente vechi.

● Mai multe specii de papagali sînt pe cale de dispariție, deoarece păsările respective se bucură de mare căutare, fiind socotite ca foarte „decorative”. În fiecare an 100 de milioane de asemenea păsări sînt luate în captivitate. În ciuda interdicțiilor oficiale, „cererea” a crescut, inteligențele păsări devenind o marfă de contrabandă.

● Leonardo Da Vinci studiînd cu atenție corpul uman și mișcările acestuia a spus că omul își balansează minile în timpul mersului pentru menținerea echilibrului. Iată că cercetătorii au descoperit că mersul omului este identic cu al patrupedelor: calul, de exemplu, cînd alege să treacă de la mers la alergare, el deplasează piciorul drept din față concomitent cu cel stîng din spate, astfel încît mișcările picioarelor sînt încrucișate și invers, intrucit nu dreptul, aduce în față mina stîngă și invers, intrucit nu a pierdut încă în întregime reflexele de pe vremea cînd mergea de-a bușilea.

● O expediție australiană a descoperit în Antarctida peste 100 de schelete de mamifere care, se pare, au trăit în urmă

cu 230 milioane ani. Unele schelete, spun cercetătorii, corespund animalelor cunoscute și azi, dar nu multe din ele aparțin unor specii neștiute.

● Într-un sat din Kenya a început să plouă cu... pești; și toate astea din cauza unei furtuni foarte puternice care a răvășit pur și simplu apele unui lac din apropiere.

● Echipat cu un rucsac, hărți și aparate de fotografiat, tînărul american John Buda a pornit pe urmele lui Alexandru cel Mare, vestitul cuceritor din secolul al IV-lea î.e.n. Drumul îl va purta prin localitatea natală a lui Alexandru, Pella — aflată în nordul Greciei — la 24.000 km. pînă la Laheve, în Pakistan, unde va ajunge după aproximativ doi ani. Temerarul cercetător a calculat că va avea nevoie de... 150 perechi de pantofi.

● Rezultatele obținute la învătura sînt net superioare la tinerii care nu fumează — este concluzia la care a ajuns revista vest-germană de medicină „Selecta”, în urma unor cercetări și anchete efectuate în rîndul elevilor și studenților. Chiar și relațiile cu familia sînt și ele mai bune la elevii nefumători.

● În Anglia a avut loc o conferință consacrată elucidării dilemei: cine sînt cei mai buni șoferi — bărbații sau femeile? Reprezentantul centrului de cercetări medicale de pe lîngă Universitatea din Cambridge a acordat femeilor caracterizarea de cei mai buni șoferi pentru că sînt mai calme, nu folosesc băuturi alcoolice, sînt prudente și mai puțin agresive, ele învînd și mai ușor să conducă.

DRAGOȘ VRÎNCEANU

Mă ridic la înălțimea vieții mele

(Pagini și jurnal)

„Viața poate începe în fiecare moment“ iată o idee care revine cu stăruință... Trebuie să te păstrezi într-una într-o stare care să-ți permită a spune aceste cuvinte oricând, — acasă, pe stradă, la Institut, la Academie... Încerc să pun la punct anumite idei pe care le-am legat la un loc într-un caiet scris la Montreux ; să termin a doua etapă de exprimare a lor ; exprimare tot globală și cursivă (adică simplă, gazetărească). Pentru celelalte etape, voi vedea.

Anul trecut pe vremea asta primeam scrisori de la tata în legătură cu plecarea în Vrancea. Nu știam ce era înaintea mea... Îmi lipsește singura ființă pe lume către care în fiecare moment se îndrepta, în minte, orice act al meu, pentru a fi înțeleș ; înțeleș exact așa cum îl înțeleș eu. De când nu mai e tata, am rămas singur. Dar în memoria lui trebuie să fac sau să gîndesc orice, din cele ce au o valoare. Tot ce era frumos, mă gîndeam să fie văzut și de el ; tot ce era profund sau bun, mă gîndeam să fie cunoscut și de el. Raportez totul la memoria lui, dar el totuși nu mai există.

*

Trebuie să evit a încerca la porți închise. Nu vreau să ajung la senzația de izolare. E preferabilă atitudinea struțului, mai ales că nimeni nu mă vinează, afară de „sorella miseria“, cum ar zice San Francesco.

Există o fantezie literară „cotidiană“...

Aceasta e o altă ordine de idei. Cuvintele „fantezie cotidiană“ nu sunt exacte. Aș putea spune : o fantezie diletantă (în comparație cu fantezia artistică, luată ca prototip al imaginației creatoare). Constat că în conștiința oamenilor celor mai depărtați de realități artistice, în conștiința lor zilnică precum și în zona ei mai adîncă, mai puțin vizibilă, se creează numeroase **posturi** sau **viziuni** fantastice remarcabile prin ele însele. Aceste posturi sau viziuni, sau cum poți să le mai spui, constituiesc de fapt un capital extra-artistice care circulă liber (circulă mai mult sau mai puțin, uneori circulă numai într-o intimitate oarecare, între două persoane). Este vorba de un material artistic, poate nefasonat, dar deja elaborat totuși, adică izbutit, plăsmuit gata. Aș spune celui care se ocupă cu arta : nu trece peste aceste elemente, culege-le ! E vorba aproape de un plagiat : dar de un plagiat după marea anonimitate a oamenilor. De altfel acest lucru se întîmplă în diferite măsuri. Artistul se folosește de **observațiuni** asupra vieții ; uneori acestea nu sunt altceva decît reproduceri de posturi și viziuni, visuri și imagini care au deja o valoare sugestivă și expresivă prin ele însele. Căci fantezia este o hrană de toate zilele a omului pe care acesta și-o sporește și și-o reținează după nevoie și după capacitatea pe care o are în vederea acestui lucru. Artă există și în stare naturală nu numai

elaborată. Orgoliul artistic individual s-ar simți lezată să nu-și dea seama de cîtă concurență îi opune, în realitate, omul obscur. Scrisori între îndrăgostiți, amintiri adică viziuni asupra trecutului, caracterizări etc. ale omului obscur conțin elemente de artă — de cea mai bună calitate. Deosebirea între acestea și arta propriu-zisă — în deosebi literară — stă numai în mai marea difuziune a acestei din urmă, și, natural, în cazurile de preț, în mai marea ei complexitate. Este nevoie însă de un **jurnal** pentru a o culege, a o dovedi.

*

De cînd au apărut, am văzut în „desenele animate“ o artă **plină de resurse** noi. Ele au oferit desenului... a patra dimensiune, mișcarea, plină de posibilități. Fantezia a găsit în adevăr un teren inedit și îl folosește de minune. Combinațiile sînt din cele mai neașteptate. Poți de exemplu **pune în scenă** orice vrei. În teatru, și în cinema trebuie să lucrezi cu persoane; în desenul animat pui pe scenă insecte, păsări, obiecte. Poți, de exemplu, să pui pe scenă litere. Artă este spirituală și se pretează la opere serioase, grave. Este o adevărată descoperire în arta plastică... s-ar putea numi „realismul magic“ luînd definiția lui Bontempelli.

*

Să vedem cum se rezolvă ziua de azi ! Din cîteva zeci de lucruri (să zic) încep cu cea mai urgentă, dar pe urmă sînt incapabil de a mai urma vreun plan fixat dinainte. Nu-mi mai poate da puțină energie decît a proceda neprevăzut, ca scopul să-și regăsească o prospețime. Pierd așa de repede **gustul scopului** ! Procedarea metodică mi se pare o muncă de Sisif, un efort barbar, și mai ales nefructuos. Și totuși fără metodă cum poți persevera ? Dar metoda, ordinea, planul sînt numai **simple suporturi de perseverare**. Nu te duc la esență.

*

M-am hotărît să tratez lumea de la egal la egal, fiindcă prea pe mulți am început să-i socotesc superiori mie.

*

Cum nu ști să umblu cu oamenii, și dacă nu ești nici perseverent și cu forță de muncă, poți să te resemnezi, dragul meu, la chixul definitiv.

*

Straniu ! Îmi plac, fără excepție, barierile, locurile de intrare în oraș ! Nu s-a întîmplat niciodată să văd una, fără să am o senzație interesantă, de visare. De ce ?

*

Mă regăsesc în imobilitate !

Trebuie să luptăm într-una contra a două forțe : instinctele și hereditatea personală. Sînt de necombătut (Nu ne schimbăm niciodată. Slavă domnului, că prea multe se schimbă în noi !)

*

E splendid să regăsim în noi avîntul uman, încrederea fie și nesfîșită în viitor, dar tot la aceeași înălțime ne menținem cînd ne dăm seama și de durere, de tragicul nostru destin.

*

Nu se pot face în fiecare moment lucruri decisive, dar cu această mentalitate ar trebui să trăiesc.

*

Seara, tîrziu, cînd mă întorc acasă — mă ridic la înălțimea vieții mele.

*

Ce des îmi vin în minte cuvintele lui Proust, pe care le știu din „Les plaisirs et les jours“, încă din liceu ! Ceva despre efectul rodnic al insușeselor /?/ care „mătură sufletul și-l fac să se regăsească, să se clarifice. /Nu știu vorbele exacte./ Deodată ți se largesc orizonturile care apoi iarăși se îngustează/ ; se face o pace. Nu cumva trebuie negreșit să greșești ca să nimerești ? / ca să încerci să nimerești ? / Trebuie să cauți acest citat cu care m-am hrănit prea de multe ori. Pentru cît mi-a fost în mină în liceu, și ce moment îmi evocă, ar trebui să regăsesc undeva „Les plaisirs et les jours“ Nu multe am reținut din ea cîte ceva ca de ex, „Comme les poètes quand ils chantent, comme les amoureux quand ils aiment, les malades se sentent plus près de leur âme“.

*

Pentru ce să mă pulverizez așa — în soare. Am eșit să mă plimb, să ocolesc, să mă opresc din colț în colț, pe stradă „cu puținul“. Sufletul meu mi-atîrnă de gît ca o traistă cu baerele prea lungi, și trebuie să fac pașii mici ca să nu mi se lovească de genunchi, să devin un pendul contradictoriu. Azi noapte am dormit puțin și poate de aceea vinele încheieturilor mele sunt așa de sensibile și nu mă pot juca cu trupul meu, dar poate e mai bine așa : încetineală, dispersiune, finețe. Mă culeg și fac din fiecare moment o micuță casă ambulată într-o mare de nesiguranță. În ea strîng cîteva figuri : un domn, un tablou, o rochie, o intenție, și le dreserez singur, ca pe niște figurine de joc, pentru un rediment /?/ posibil : o nouă picătură de inteligență pe care o scot la lumină și o lansez în aer parcă sînt pe un cîmp ușor de curse. Dintr-un moment în altul, zîg-zagul pietonului din stradă mă pune în încurcătură. Un compas sufletesc. Mă fură, mă disolvă fiecare mișcare la soare. Praf de soare peste tot !

Amintire întoarsă

Într-un teren viran mă preschimbasem
parcă,
Doar de-o să-mi ard, să-mi curăţ
urmele-ndărăt,
Nici un cuvînt mai mult sau numai nori
ce-arăt
Şi-o flacăra care cu ger mă-ncearcă.

O amintire-ntoarsă, dacă vrei,
Pe care-n lăzi s-o fii, sub jurăminte vechi,
Dar despre tristeţea ultimei şi ultimei

perechi
De-ndrăgostiţi-nici lacăt, încă, şi nici chei.

Printre zăbrele-adînci de rouă şi sub flori,
Un fum hipnotic, greu, ca de azil,
Călca prin pietre sufletul meu aspru şi
docil,

Ca şchiopătînd şi dus de subsuori.

Trandafir sub lună

Delirul trandafirului sub lună,
Cînd nu mai poate sta cu nimeni împreună.
O tresărire ca de aripi doar şi doar un stol
De fluturi care-l lasă dintr-o dată gol.

Nu se desparte-aproape de nimic,
Decît de el, ca de-o perdea de frig.
Cad scînteieri din creştet pîn' la poale
Şi-i umplu spinii reci de catedrale.

Un coif, al amintirii doar, ca un popas
Spre stelele ce trec şi-apoi recad în glas,
Pe cărămida prăbuşitelor scînteii,
Din care-i greu s-alegi, dar şi mai greu
să vrei.

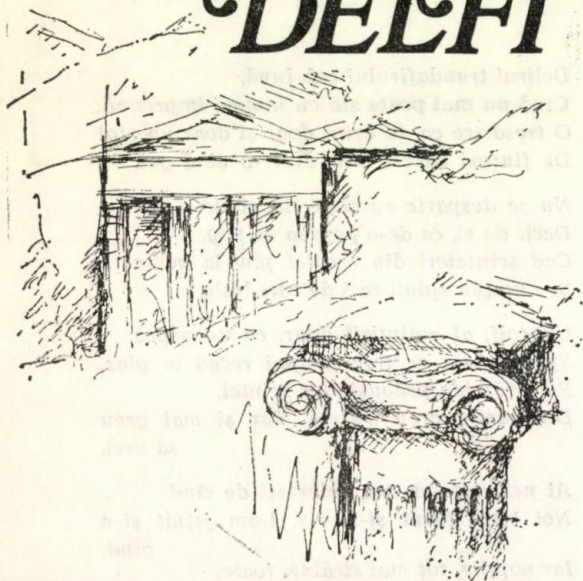
Al neiertatelor, tot neiertăţi de cînd
Noi l-am furat şi-n vis, l-am jefuit şi-n
gînd,
Iar nopţile, tot mai străine, toate,
Sînt pline şi de spini, acum şi de păcate.

A. I. ZĂINESCU

Pictură de CONSTANTIN GHEORGHE

DRUMUL spre DELFI

JURNAL DE CĂLĂTORIE

Angajându-ne pe autostrada nr. 1 (Atena—Salonic), ca părăsind-o mai târziu să ne îndreptăm spre versantul meridional al muntelui Parnas, spre complexul de sanctuare și temple de la Delfi, la o distanță de 180 km de capitala elenă, fără să bănuim, drumul se transformă într-o adevărată lecție în care istoria se împletește cu mitologia solicitându-ne imaginația și memoria. La km 40, exact la distanța alertată odată de acel maratonist intrat în legendă, ducînd la Atena marea solie a biruinței împotriva persilor, pe locul în care cerul cade în oglinzile de apă ale unui imens lac de acumulare — glorioasa cîmpie a maratonului. La km 96 intrăm pe un drum vicinal gonind printre cîmpuri de tutun, de cereale și bumbac, printre livezile de mandarine și portocali. Pe locurile cetății năruite pînă în temelii de Alexandru cel Mare, a urbei în care printre grămezile de pietre n-a rămas în picioare decît un singur edificiu, casa în care s-a născut Pindar, semn de respect al Cuceritorului față de eternitatea Poeziei — se întinde astăzi Teba modernă. Ocolind orașul de azi, drumul urcă printr-un peisaj colinar, cîmpia se îngustează ca o pilnie, pînă intrăm într-un defileu. Cu virful plu-

tind între nori, în fața noastră : Parnasul. Chiparoșii și eucaliptii iau locul plantațiilor de citrice, cerul e albastru de peruzea, în jurul pereților albi de calcar prăvăliți față în față ca niște giganți ce se înfruntă, se învîlmășesc, ca atrași de un magnet, cohorțe la fel de albe, de nori. Guri de peșteri, ochi negri, ascunzînd panorame cu stalactite, stupi albaștri roind de albine, rododendroni urcînd movi spre piscuri, cîte un sanctuar-capelă cu rosturi nu atît cultice cît diurne de a-l proteja pe drumet de intemperii și camioane gîfîind pe pante, sub greutatea bauxitei adusă din galeriile Muntelui Alb.

O scurtă haltă la Pristraton, răscrucea celor trei drumuri, ne readuce în memorie acea tragică întîlnire dintre Oedip și tatăl său Laios, cînd fiul întorcîndu-se de la Delfi, își va ucide părintele. Cruda întîmplare va oferi astfel pretextul universal al uneia din cele mai prolifice legende ale tuturor timpurilor. De la Oedip-ul lui Sofocle la Oedip-rege al lui Enescu, ea va trece vie prin memoria succesivă a generațiilor. Drumul își oferă și pe mai departe surprizele cu generozitate. Sobra minăstire Ossios Loukas din al XI-lea secol, una din acele puține edificii ale artei bizantine care frizează perfecțiunea, contrapunctează liniile moderne ale uzinei de aluminiu din Golful Antikiria. Pitorescul oraș Arahova cățărât pe pereții abrupti ai Parnasului, ne întîmpină cu scoarțe viu colorate pe garduri, cu mese lungi întinse la marginea șoselei, cu căni de vin și brinzeturi albe. Cineva laudă o grotă fantastică din apropiere cu concrețiuni multicolore, închinată odată zeului Pan și nimfelor, găzduind la cinci ani orgiile bahice celebrate de Thyade, femeile alese din Attica, din Beotia și din Delfi — dar destul, altădată, ne grăbim, totuși, spre Delfi. Spre Delfi, spre centrul universului antichității, spre incintele sacre, spre coloanele templului apolinic, spre grota presupusă, din care oracolul prezicea destinele efemere ale nemuritorilor și întortocheatele căi ale lumii. Peisajul este hipnotizant. Pe versantul meridional al muntelui Parnas acoperit cu păduri de conifere o vale adîncă, ca un imens amfiteatru de piatră, coboară spre albăstrimile golfului corintic.

Găsindu-se în centrul geometric al spațiului grec, Delfi devine în viziunea elenilor locul de contact dintre om și divinitate, dintre trup și spirit, centrul universului, punctul în care s-au întîlnit cei doi vulturi pe care Zeus i-a lansat în direcții opuse ca să indice centrul pămîntului. Deci Delfi va fi în conștiința antichității buricul pămîntului, plasticizat printr-un monument de marmură care poate fi văzut și astăzi la muzeul din localitate.

Straniul amfiteatru mărginit de cele două gigantice stînci roșcate ale Fedriadelor pare o entitate geografică de sine stătătoare, o enclavă sălbatică și fascinantă

născută din cutremure și alunecări de terenuri, contrastînd cu calmul văii sacre făcînd de susurul argintiu al măslinilor și scăldată de lumina delicat filtrată a îndepărtatului golf albastru. Toate acestea împreună la care se adaugă, firește, emanațiile profundelor crevase, cîntecul izvoarelor prăvălite din munți, au subliniat caracterul sacru și tainic al acestui spațiu de interferență între munte și mare.

Încă înainte de sosirea din Creta a lui Apollo călare pe delfinul său miraculos (cu alte cuvinte a dorienilor), aici, au fost adorate de vechile populații Themis, Demeter și Poseidon, adică pămîntul, pădurile și apele. Fiul lui Themis, Python patrona oracolul și de aici întreaga regiune se numea Pytho. Chiar în locul în care susură astăzi izvorul Castaliei, spune legenda, ar fi sosit la cîteva zile după nașterea sa tînărul zeu Apollo, încarnare a disciplinei morale și a clarității spiritului simbolizînd noii stăpîni și noile idealuri. El îl va răpune pe obscurul Python și se va retrage pentru meditație în templu, de unde purificat va reveni încoronat de lauri. Mitologia se identifică cu istoria, adică cu începutul colonizării dactice. Înălțurarea vechilor zeități și înlocuirea lor cu o zeitate tînără și viguroasă va aduce, firește, și o nouă viziune care va conferi și un nou prestigiu Oracolului. Pelerinii care vor veni să consulte oracolul vor primi răspunsurile puternicului și noului zeu prin intermediul preotesei sale Pythia. Cu creșterea faimei oracolului, mica așezare își va sporii mereu și numărul preotesei. La Delfi încep să sosească nu numai simpli pelerini dar și capete încoronate, de regi și împărați. Dintr-un centru pelenic, artistic și athletic, Delfi devine nu numai conștiința națională a lumii elene, reprezentînd aspirația sa spre unitate ci și un centru diplomatic internațional, unde vor rivaliza în ofrande și te-

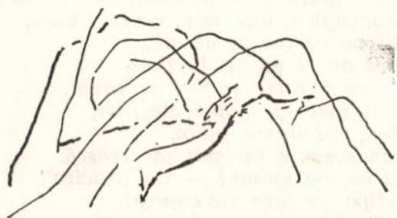
zaure marile centre ale lumii antice, preoții cosmopoliți și foarte bine informați ai așezării urmînd să lege și să dezlege destine de regi și de imperii.

Drumul sacru mărginit de altare și sanctuare care păstrează tezaurele de cetăți, rivalizînd în bogăția ofrandelor, urcă printre coloane cu sfîncși, stîncă Sybillei, sub zidul poligonal cu inscripții de sclavi, spre imensele coloane albe în stil doric ale templului lui Apollo. Aici, într-o subterană, printre vaporii roșcați ieșind din pămînt, mestecînd frunze de laur, oracolul bolborosea răspunsuri echivoce. Preoți și sacerdoți sosiți din toate centrele cultice și politice ale antichității interpretau răspunsurile prolixă după o analiză, acum s-ar spune lucidă, a datelor problemei. Se pare că afacerea prezicerilor a devenit destul de rentabilă dacă pentru protecția oracolului s-au purtat atîtea războaie, dacă în loc de răspunsuri date o dată pe an de un singur oracol, cum a fost în secolele de început, s-a ajuns la răspunsuri date de trei ori pe zi de către trei Pythii.

Mai sus de temple, uriașul amfiteatru de piatră, pentru spectacolele de tragedie, arenele și piste de stadionului pythiac iar în vale alte temple și gimnazii. Superbe construcții. Și totuși nici una din ele nu impresionează prin grandoare, ele nu și-au dorit niciodată să copleșească, să sădească în om sentimentul nimicniciei, cum au avut orgoliul construcțiile romane de la Baalbek sau Palmira, nici să sublinieze efemeritatea omului în fața eternității, ca piramidele egiptene sau ziguratele aztece ci toate aceste construcții impresionează prin simplitatea lor armonioasă și proporția echilibrului într-un spațiu în care omul își simte din plin adevărata sa măsură umană.

TOMA GEORGE MAIORESCU

Cu fluturii ce curg

*Miraculoasă tilcuire a fluturilor
cînd ani coboară treptele domol
și în desișul gîndului sufletul nopții
cu păsări săgetate-ți dau ocol...*

*Un zbor deschide zările incerte
și inima e un ocean de soare excesiv
privind cum tinerețea ar vrea să reinvie
sub muntele ce crește, de neclintiri, masiv*

*Demențiale plănuiuri de soartă
să fugi din tine, -n ceasul de amurg
ostatecă oceanului, sub muntele albastru
în purpur de piere cu fluturii ce curg...*

MARTA BĂRBULESCU

Devenire

Măiastro, cu o daltă nevăzută
ciopleai făptura de-astăzi, cunoscută,
cu care pribegeam, cîndva, în veac,
nemaisperind în cîntec s-o prefac.

Cădeau în aşchii versuri ne-mplinite
pentru coloane şi bolţi arcuite ;
se agereau şi ritmuri prea greoaie
şi rimele se împleteau, vioaie.

Se rotunjeau şi dorurile-acum,
mergînd cu tine-alături pe drum,
şi-n depărtarea împlinirii mele
creştea sclipirea mare-a unei stele.

Iubito,-n mine numai tu erai,
cum cîntecu-i legat mereu de nai,
şi numai tu vei fi, cît voi trăi.
A fi e pentru mine-a te iubi !

Cheamă-mă

Cheamă-mă cu glasul tău duios,
că-s rănit şi zac, acuma, jos.

Să-ţi aud doar glasul-n depărtare
mai doresc, căci mă cufund în zare.

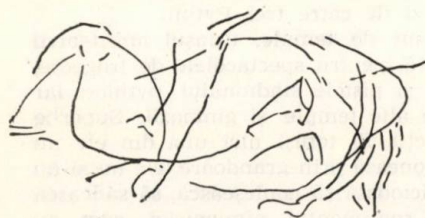
Nu mă da uitării, cît vei fi
după mine-n vreme şi-i trăi.

Du-mă şi pe mine mai departe
peste-nfricoşările de moarte.

Mai mîngîie-mă cu mina ta,
unde-n vreme vei întîrzia.

Cheamă-mă, o, cheamă-mă mai tare
din amurgul meu şi din uitare !

VASILE ZAMFIR

Cîntec în aşteptarea iubitei

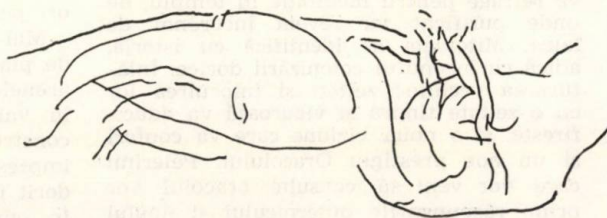
De cînd te-aştept de cînd aştept
albastra vulpe latră-n piept
taci vulpe-albastră taci odată
că vine vine este fată

de cînd aştept şi mai aştept
pe vatra nopţii înţelept
ci lasă vulpe vulpea fată
albastru drumul ei de fată

asa se-aşteaptă aşteptînd
de-i fată fata şi oricînd
albastre plete peste pulpe
strivesc albastre nări de vulpe

mereu mereu ce trist de blind
albastre vulpi înghit pămînt
din vizuini să se disculpe
sinucigaşilor din pulpe

de cînd aştept ca să îndrept
albastrul cerului din piept
că vine trebuie de-i fată
albastru gustul ei deodată !

Reîntoarceri pe meleaguri natale

Se scurg din munţi piraie, ies grîne din adinc,
Cu palme răcoroase iar te dezmiardă dealul,
Te-ntîmpină din rarişti tot somnoros cavatul.
Treci printre tîrle vechi cu zorii la obînc.
Din Rădăuţi noi drumuri spumoase se desfac,
Îşi lasă noaptea codrii pe obcîni, mai în jos,
Te simţi c-un veac mai tînăr, ţi-i ochiul luminos;
Tragi mult în piept mirezme, şi dai de-un aer dac,
Stai într-o licărire şi cei din preajma ta,
Te afli înmiit în orice strop de rouă,
Te prinde-un dor de viaţă, care te frînge-n două,
Bat clopote de humă prin lut, pe undeva.
Te-apropii de mari plaiuri, de praguri, de minuni,
Vrăji urcă din hugeaguri, dar, iată, vînturi sună,
Spăimoase vijelii pe ceruri se adună,
În tunete de slavă au şi pornit furtuni.
Înoţi în cefuri, care printre stejari se cască,
Te-mbraci în izuri sure de cetină, de ploii,
Ţi-s paşii amintiri, ţi-i inima şuvoi,
De prin molizi un soare a început să crească.
Să-ţi cauţi fericirea, pe culmi ! — Ce fericire !
Să fii tot altu-n clipa, pe care n-o cunoşti,
Să-ţi dăruiască-un munte imensa lui iubire,
Să te petreacă-n vale tăcutele lui oşti !

NICOLAE LUPU

IULIAN VESPER

dialog între Malraux și Nehru

1. Dialogurile între Malraux și Nehru, așa cum le cunoaștem din *Antimemorii*,¹ încep într-un cadru oficial, printr-un pretext politic, și ajung numaidecât la *Vede*, la *Ramayana*, la *Bhagavad-Gita*, la *Vishnu* și *Civa*, la reflecții despre existență, moarte, condiția umană, eternitate, întrebări despre „legile universului”. Lucrul poate surprinde, și chiar cei doi interlocutori se întrebau, după o lungă discuție despre spiritualitatea Asiei, a Indiei în special, ce o să declare ziariștilor care o să-i întrebe ce-au *pus la cale*. Ei înșiși știau că pot provoca suspiciuni de natură politică prin aceste tâte-à-tête-uri, căci nimeni nu-i deasupra suspiciunilor în lumea asta. Pentru Nehru și pentru interlocutorul său, Malraux, aceste două noțiuni, politică și spiritualitate, nu au fost separate nici în concepție, nici în stilul practic de lucru. „A spiritualiza politica” e un principiu al lui Nehru, citat cu insistență de Malraux și aplicabil la propriile lor acte. Malraux vrea să pună acest principiu (deziderat) în fața Europei occidentale, în fața acelei Europe care simte nevoia unui nou umanism. Care este valoarea supremă a civilizației occidentale? întreabă Nehru. În ce crede europeanul modern? Care este aspirația lui capitală, aspirația în stare să adune într-un focar de forță toată ființa sa, și să dea un sens proeminent vieții lui? E firesc să se aducă în discuție știința, tehnologia, zeitățile societății tehnocratice occidentale; dar de aici decurg alte întrebări neliniștitoare cu privire la rolul acestora în definirea unui nou umanism. Și firească nedumerire: de ce precumpănește interogația, în acest caz? Este interogația o nouă valoare europeană? Poate fi ea, prin ea însăși, o valoare? Semnalând simptomele unei crize spirituale a occidentului, dialogul Malraux—Nehru înregistrează că se pierde sensul unei comuniuni între om și mediu, comuniune încă foarte vie în India. Nehru pledează pentru o viață ordonată de valori, văzute ca „un fel de element spiritual care să țină în friu puterea științifică a omului modern”. (Argumentele sale nu sînt sugerate doar de tradiția filosofică indiană, dar și de Einstein, de Robert

Oppenheimer!) Legat de această necesitate, imperativul său, formulat încă din tinerețe: a spiritualiza politica.

Evocarea lui Gandhi este firească într-o Indie marcată adînc de personalitatea acestuia. Malraux se întreabă: este Gandhi un om politic? este un sacerdot? Se poate armoniza politicul cu oracularul și sacerdotalul? Gandhi se opune tiparului de politician cunoscut de tradiția europeană. El este un șef-guru. Un maestru spiritual al unei întregi națiuni. Se va observa că acest tip uman este în acord cu un anumit moment istoric („zorii istoriei”, cum spune Nehru) și cu un anume spațiu geografic, în care figura lui Buddha este încă și azi resimțită ca o realitate și a mitului și a istoriei. Totuși, dincolo de această condiționare istorico-geografică, Malraux și Nehru găsesc în chipul lui Gandhi ceva ce ține de o posibilă structură de șef politic, general valabilă. Gandhi avea autoritate de șef, dar obținută nu într-o competiție a puterii, ci în una a minții, a excelenței spirituale. Avea o autoritate de fruntaș politic obținută prin prestigiu de guru, de îndrumător spiritual, de cvasi sacerdot. Gandhi pare un anti-politician prin excelență, și totuși el este un creator de eră națională. Un paradox a cărui înțelegere se dobîndește prin aprofundarea spiritului indian, dar și prin admiterea unui posibil impact între umanismul tradițional și politică. (Malraux: „Relația parlamentarilor cu arta e mereu destul de complicată.”) Vocea lui Gandhi, cînd rostea discursuri, era calmă, și nu se știe dacă toți care îl ascultau îl și auzeau ce spune, e de crezut că nu-l auzeau. Și totuși, îl urmau. Oamenii se adunau în jurul lui, tăcuți, veneau să vadă un guru. Inimile erau deschise și primeau mesajul prin simpla apropiere de acest om, dincolo de vorbe. Și cu tăcerea aceasta, cu vocea aceasta abia perceptibilă, dar cu o statură de pisc, uriașă, vizibilă din orice loc al Indiei, Gandhi urnea un talaz de oameni spre libertate.

2. *Ostroave de eternitate*. Dialogul dintre Malraux și Nehru (o secvență doar din amplul dialog al lui Malraux cu Orientul), nu vrea să prevaleze o structură de civilizație predilect mitică. Și în India au avut

loc mutații, care fac ca vechile credințe să reculeze, să se estompeze, omul să primească aluviuni din nou. Analizând vechile tipuri de civilizație, e vizibil faptul că ele se întemeiau pe un fond religios ori mitologic, se ordonau în jurul unei idei transcendente. Or, prezentul oferă tot mai distinct o nouă formă de civilizație, despuțată de mit. Malraux observă că Islamul este „o cetate în jurul unei moschei“; creștinismul, „o cetate în jurul unei catedrale“. Dar cetatea modernă se rînduiește mai degrabă în jurul unui reactor atomic. Nici India nu face abstracție de la acest tip nou de civilizație, a reactorului atomic. Nici în India nu se mai poate vorbi despre o inserțiune masivă a mitului în viața de toate zilele. Eternitatea se restrînge la ostroave. Insule de mit în marea de prezent. Căci dacă Benares este un oraș rînduit de o idee transcendentă, un oraș creat „pe malurile unui rîu purificator“, tot în India găsim centrul Bombay, construit în jurul unui port, nu în jurul unei biserici. Ca și New-York-ul. Malraux constată: „Resimt aici, cu violență, că pe tot pămîntul, ceea ce se numea suflet pare pe punctul de a muri.“

Există o Asie modernă, o Indie modernă, în sensul european al cuvîntului. Multe din riturile Indiei, vii și astăzi, nu mai au pentru toți locuitorii o semnificație religioasă. Nehru însuși a cerut prin testament ca un pumn din cenușa lui să fie aruncată în Gange; dar tot în testament precizează că acest fapt se leagă nu de o mistică a Gangelui, profundă în India, ci de respectarea unei tradiții naționale la care străfundurile făpturii lui e sensibilă. Contopirea sa cu Gangele este o participare și la mitul dar și la istoria Indiei.

3. *L'action d'abord, la mort ensuite.* Vocația actului, specifică lui Malraux, se conjugă cu un refuz al speculativului și o opțiune a trăitului, proprie spațiului cultural indian. Căci, deși India tradițională pune accent pe un dialog om-cosmos și pe cultivarea spiritului pînă la a-l face apt de acest dialog, se vede că disciplinile sale spirituale vizează tocmai obținerea unor soluții de viață, perfectarea unui mod de viață, și nu cultivarea spiritului în sine. O doctrină care nu dă soluții practice, care nu spune „cum se face“, este dezaprobată, părăsită. O constantă a acestui spațiu cultural e respingerea sentimentului morții și cultivarea unei credințe în infinit, în durată. Ruga semnificativă a hindusului, un „Pater noster“ hindus ar fi: „Condu-ne de la ireal la real, de la noapte la zi, de la moarte la nemurire“. Malraux consem-

nează aceste lucruri cu căldura adevăratei, ori a autodefinirii. Și totuși, remarcă el, există o „occidentalizare“ în subconștientul indian, o schimbare care afectează acest domeniu, al spiritului. India e „o civilizație a sufletului. Dar cînd sufletul se șterge, ce apare? Moartea?...“ Și răspunsul lui Malraux: „Poate acțiunea, mai întîi...“

Dialogul lui Malraux cu Nehru se întinde pe o lungă durată de timp. Au fost întîi misiunile politice ale lui Malraux în Asia, cînd de Gaulle l-a însărcinat cu stabilirea unor relații cu cîteva guverne asiatice. Apoi, în 1960 și în 1962, Nehru a făcut vizite în Franța, iar Malraux s-a aflat în preajma lui. Dialogul a continuat, se poate spune, și după moartea lui Nehru (survenită în 1964), cînd Malraux a evocat, cu o nostalgie vecină cu disperarea, secvențe din viața acestuia, cuvinte și mesaje ale acestuia. O frază a lui Nehru pe care Malraux n-o va uita: „Cu cît îmbătrînesc, cu atît judec oamenii după caracterul lor, nu după ideile lor“. Răsunetul acestei sentințe în conștiința sa dezlăuie încă o dată comuniunea intimă cu cel ce-a rostit-o. Malraux a prețuit actul și capacitatea omului de a acționa, tot atît de esențială ca și capacitatea omului de a visa. Viața lui Malraux dovedește din plin acest cult al actului. Caracterul, și pentru el, valorează mai mult decît ideile unui om. Un exemplu. Septuagenar, el a fost invitat să țină o conferință în favoarea Bengalului, ca un cunoscător în probleme indiene (în timpul conflictului Indiei cu Pakistanul, în 1971). Malraux răspunde: o conferință nu ar face decît să ne pună la adăpost de eventuale muștrări de conștiință... „Nu vor vorbi serios în numele Bengalului decît intelectuali care vor lupta pentru el“. Ca atare, amintind că are o bogată experiență militară, spune că tot ce poate face este să lupte cu arma în mînă, nu cu o conferință. Acest gest surprinzător, Malraux îl face la o vîrstă cînd, spune Robert Payne², mulți îl considerau drept un om cu o biografie încheiată, glorios și senin, un om potrivit să ocupe un scaun la Academia franceză unde să moșăie duios. Dar Malraux a înțeles să rămînă consecvent pînă la capăt, să trăiască, și nu să supraviețuiască actelor sale. *L'action d'abord, la mort ensuite...*

VASILE ANDRU

¹ André Malraux, *Antimémoires*, Nouvelle édition revue et augmentée, Gallimard, 1972.

² Robert Payne, *André Malraux (A portrait of André Malraux)*, Traduction par P. Rocheron, Ed. Buchet/Castel, 1973.

PAZNICII

Dinspre dealuri, vîntul se năpustea cu putere în vale și, la fiecare rafală, cortul piramidal care constituia Avanpostul nr. 1 se cutremura de parc-ar fi fost gata să se prăbușească. Rudd, santinela, se străduia de bine de rău să păstreze aprinsă flacăra lămpii cu gaz, înconjurînd-o cu minile spre a stăvili curenții de aer. Mai aruncă o privire muștrătoare înspre celălalt plan-ton, Dennison, care ședea întins, complet îmbrăcat, pe un pat îngust, instalat în fundul cortului.

— Nu văd cum ar putea să explodeze ! spuse Dennison.

Cu minile împreunate sub ceafă, rămase încă o vreme culcat pe spate, privind țintă acoperișul ascuțit al cortului. Pe urmă, începu să facă umbre chinezești cu degetele, pe peretele de pînză.

— Știu, mormăi Rudd, mușcîndu-și buzele și privind afară.

— Atunci, de ce faci asta ? întrebă Dennison.

— Nu știu ! replică celălalt, îndepărtîndu-și degetele din fața flăcării.

Afară vîntul se mai potolise și, în depărtare, se auzeau cîinii cum latră. Rudd în-

cepu să tremure și-și strînsese mai tare în jurul gîtului gulerul ponosit al mantalei. După ce-l mai privi o dată pe Dennison, se întoarse către colțul din stînga ușii.

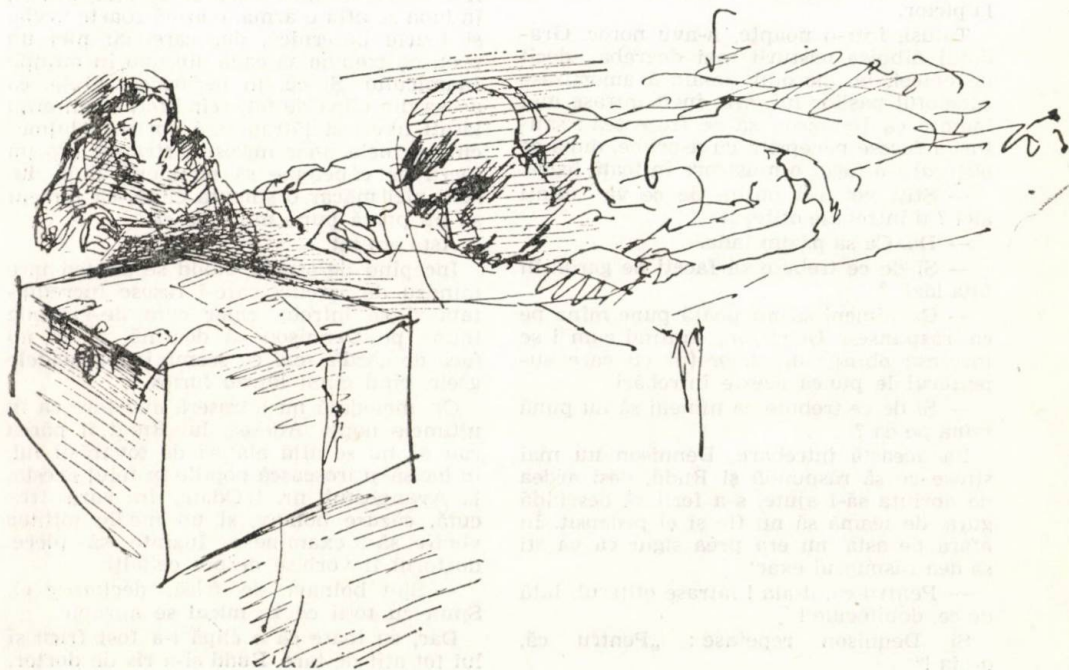
Lada era la locul ei.

— De ce ți-e frică ? întrebă Dennison. Doar n-o s-o ia singură la sănătoasa !

— Nu știu. Nu știu nimic, repetă Rudd. Știu numai că am primit ordinul să nu scăpăm lada din ochi, nici o clipă.

Se ridică cu un aer sfidător și făcu cîțiva pași în jurul lăzii, care se afla chiar în stînga intrării cortului. Era o ladă mare, pătrată, mai lungă de-un metru, de lemn și cu capacul bătut solid în cuie.

Rudd își aminti în amănunțime cum i s-au rebătut cuiele, astă-vară. Scosese cuiele vechi și ruginite și, la un moment dat, unul dintre camarazii lui, mai neîndemînic, scăpase printre dinți o înjurătură, fiindcă-i intrase un cui în podul palmei și-l rănise. În schimb, cel care bătuse cuiele noi cu patul puștii era, fără doar și poate, cel mai puternic om pe care-l văzuse Rudd vreodată. Pe scurt, lucrul odată terminat, lada părea tot atît de solidă ca și cînd ar fi fost nouă.

În timp ce schimbau cuiele, un gradat cu două galoane supraveghea operația, iar pușca lui arunca luciri în întunecimea de sub cort. Rudd își reamintea cu mândrie toate aceste amănunte, deoarece, din ziua în care aterizaseră la avanpostul de pe această insulă, el și Dennison primiseră misiunea să păzească lada.

— Poți foarte bine s-o vezi și din patul tău, spuse Dennison. Nici un regulament nu-ți interzice s-o privești din pat.

— Puțin îmi pasă, răspunse Rudd. O văd mai bine de-ac.

— Bine! mormăi Dennison căscind. Să mă trezești când vine ofițerul!

Rudd făcu o strîmbătură. Ar fi vrut să-i spună lui Dennison că nu-i voie să doarmă când se află în serviciu comandat. Într-adevăr, ordinul era formal, iar gradatul, când l-a transmis, a stăruit mult asupra faptului că ei doi trebuiau să supravegheze lada, mereu împreună:

— Să n-o privești niciodată cîte unul singur! spusesse el. Asigurați-vă c-o privești totdeauna împreună și în același timp: niciodată nu poți avea încredere într-un singur om!

Pătrunși de gravitatea momentului, Dennison și Rudd au dat din cap că ordinul va fi executat întocmai.

Dar, de fiecare dată, aceeași poveste. Dennison dormea pînă-n clipa în care gradatul, ajuns în fața cortului, căuta, pipăind și înjurînd, să găsească nasturii deschizăturii. Când, în sfîrșit, izbutea să pătrundă sub cort ca să inspecteze cele două plantoane, Dennison avusese timpul necesar să se ridice din pat, și-l găsea stînd cu arma la picior.

Totuși, într-o noapte, n-avu noroc. Gradatul dibuise nasturii mai degrabă decît de obicei, iar noroiul de-afară amortizase zgomotul pașilor lui, așa încît intrase mai înainte ca Dennison să se trezească: san-tinela fusese pedepsită cu asprime, după ce ofițerul i-a făcut o muștrare în toată legea.

— Știi voi, cel puțin, de ce vă aflați aici? îi întrebă ofițerul.

— Da. Ca să păzim lada.

— Și de ce trebuie să faceți de gardă în fața lăzii?

— Ca nimeni să nu poată pune mîna pe ea, răspunse Dennison, simțind cum i se înroșesc obraji de disprețul cu care superiorul le pune aceste întrebări.

— Și de ce trebuie ca nimeni să nu pună mîna pe ea?

La această întrebare, Dennison nu mai știuse ce să răspundă și Rudd, deși ardea de dorința să-l ajute, s-a ferit să deschidă gura, de teamă să nu fie și el pedepsit. În afară de asta, nu era prea sigur că va ști să dea răspunsul exact.

— Pentru că, d-aia! lătrase ofițerul. Iată de ce, dobitocule!

Și Dennison repetase: „Pentru că, d-aia!”

Tîrziu, în aceeași noapte, Rudd își întrebă tovarășul care părea că moțăie cu pușca între picioare:

— Dormi?

— Nu.

— Atunci, ia spune-mi și mie, mă întreb... mă tot întreb...

— Ia nu-ți mai pierde vremea cu întrebările!... Ce s-a mai întîmplat?

— Mă întreb: pentru că, ce?... șoptise el.

— Ce tot trîncănești acolo? îl întrebă Dennison brutal.

— O, nimic! mormăi Rudd, întorcîndu-se înspre lada pe care abia o mai zărea în întuneric.

Cu toate acestea, încetul cu încetul, izbutise să-și ia inima-n dinți și să pună întrebarea ce-l frămînta, iar Dennison, care era mai vechi decît el, îi dăduse dezlegarea.

— Pentru că lada, pe vremuri — e foarte mult de-atunci — a aparținut Inamicului!

Vorbise în șoaptă, aruncînd priviri spre intrare, de teamă ca nu cumva ofițerul să se afle prin apropiere.

— Inamicului! tipase ca din gură de șarpe Rudd, căscîndu-și larg ochii.

— Ține-ți gura, nătărăule! îl repezise Dennison.

După aceea, ierni și veri, de-a rîndul, se perindară nenumărate, pînă cînd Rudd a îndrăznit să mai pună și alte întrebări despre motivele pentru care lada trebuia păzită mereu, cu strășnicie.

De fapt, Dennison nu cunoștea nici el toată povestea și repeta adeseori că nimeni n-o cunoaște bine. Ceea ce se știa, era că în ladă se află o armă, o armă foarte veche și foarte puternică, dar care, cu nici un preț, nu trebuia să cadă din nou în mîinile Inamicului. Și că, în perioadele grele, ca aceea din clipa de față, cînd toți cîinii erau lăsați liberi și lătrau fără oprire, adume-cînd urmele unor mirosuri străine, era un lucru de căpetenie să nu pierzi lada din ochi nici măcar o singură clipă, ca nimeni să nu poată pune mîna pe ea.

Asta era tot.

Începînd de-atunci, Rudd se simțea tare mîndru de sarcina care-i fusese încredințată și se întrebă chiar cum de-l răbda inima pe Dennison să doarmă, și să nu facă de gardă, mai cu seamă în perioadele grele, cînd cîinii lătrau furios.

Or, niciodată nu lătraseră mai tare ca în ultimele nopți. Adesea, lui Rudd îi părea rău că nu se află alături de tovarășii lui, în loc să-și irosească nopțile în felul acesta, la Avanpostul nr. 1. Odată, în vara trecută, căzuse bolnav, și un medic militar venise să-l examineze. Înainte să plece, doctorul îi vorbea despre ceilalți.

— Sînt bolnavi de frică, declarase el. Spun cu toții că Inamicul se apropie.

Dar, cu toate că o clipă i-a fost frică și lui tot atît de tare, Rudd și-a ris de doctor.

Doctorii știu atât de puține lucruri despre soldați și despre mișcările de trupe !

Totuși, cînd îi povesti lui Dennison discuția avută cu medicul, acesta nu rîse deloc. Se mulțumi doar să rămînă așezat în fața deschizăturii cortului, contemplînd soarele care dispărea la orizont, pe după dealuri.

Cîinii începură să latre mai întăritați ca niciodată. Iar în timpul nopții gradatul veni de două ori să le aducă rații suplimentare de gaz.

— Supravegheați lada ! repetase el, pe cînd se îndepărta.

Atunci Rudd n-o mai părăsi din ochi și pînă și Dennison făcu același lucru, întins pe pat, dar cu ochii bine deschiși. N-au fost schimbați din post decît abia a doua zi, cînd soarele se ridicase de mult în înalțul cerului ; și cînd, seara, se întoarseră la cort, gradatul le-a dat cîte un glonț pentru pușca fiecăruia. Era prima dată cînd, și unul și celălalt, țineau în mînă o pușcă încărcată. Înainte de a pleca, gradatul răcni cu glas fioros :

— Și mai presus de orice, supravegheați lada ! Supravegheați lada !

Rudd remarcase că ofițerul avea cearcăne mari sub ochi.

— E de rău ! îi spuse lui Dennison, aruncîndu-i o privire îngrijorată.

— Da, e de rău ! repetă Dennison.

— Crezi că... ?

— Cred că... ce ? repetă Dennison, dar fără asprime în glas.

— Crezi c-o să vină Inamicul ?

Afară, vîntul începuse din nou să șuere, cu strășnicie, dar fără a izbuti să acopere lătratul cîinilor.

— Habar n-am, răspunse într-un tîrziu Dennison.

Rudd puse mîna pavază în fața lămpii, ca vîntul să n-o stingă, dar tovarășul său nu-l mai luă în ris. Hotărît lucru, era de rău.

Atunci Rudd se ridică și spuse că se duce să-și facă datoria. Se apropie de ladă și se aplecă deasupra ei.

— Nu te-atinge de ea, dobitocule ! spuse Dennison.

— Și de ce nu ? întrebă Rudd uimit.

Se mai atinsese de ea și mai-înainte, și încă de multe ori. Lemnul era crăpat, se întimplase chiar să rupă citeva așchii cu care făcuse mizgălituri în noroiul de-afară.

— Ah ! făcu Dennison căscînd. Nu te-atinge, și-atît !

Rudd se îndepărtă de ladă și, fără să știe prea bine de ce, se simți rușinat.

Dintr-o dată, afară se dezlănțui o hărmălaie mare. Ciinii erau pe undeva pe-aproape și parcă erau sute de ciini care chelălăiau și lătrau.

— Ascultă, spuse Dennison.

— Ce mai latră și ăștia ! făcu Rudd.

— Nu. Nu latră deloc. Aud cum le clănțane dinții.

Rudd trase cu urechea și auzi și el zgomotul produs de maxilarele ciinilor.

— Cu asemenea ciini nu ne paște primejdia să ne cadă vreodată Inamicul în spate ! spuse el.

În aceeași clipă, deslușiră pașii unui om, care mergea grăbit pe drumul plin de noroi.

— Inamicul ! strigă Rudd fără voia lui, strîngînd și mai tare arma în mînă și căuțînd trăgaciul cu degetul.

Dar nu era Inamicul. Era un gradat cu un singur galon, cercetașul, un bărbat mă-tăhălos, cu barba neagră, care, în picioare în mijlocul cortului, păru o clipă că se clatină. Ochii lui înroșiți aveau cearcăne ca și ochii ofițerului, ba chiar și mai mari.

— Asta-i drăcia ? întrebă el sughițînd și arătînd lada cu degetul.

Rudd nu-l mai văzuse pe cercetaș de multă vreme. Îl găsea îmbătrînit. Cum puse oare să uite în așa hal de ladă ?

— Da, îi răspunse. Asta-i !

Cercetașul păru că se codește o clipă. Se aplecă și schiță un gest înspre ladă, apoi se reculese grabnic și, făcînd stînga-mprejur, se întoarse cu fața la cele două santinele.

— Luați-o la fugă ! spuse el. Sîntem bătuți !

— Bătuți ? spuse Rudd. Nu-i cu puțință.

Fără să-l piardă din ochi pe cercetaș, Dennison se așeză pe pat și începu să-și tragă ghețele.

— Haide ! Grăbește-te ! îi strigă el lui Rudd. Doar n-o să ne irosim aici toată noaptea !...

— Bine, dar...

— Bătuți ! repetă cercetașul.

— Bine, dar lada ?... Ce facem cu lada ? întrebă Rudd.

— Distrugeți-o ! răspunse cercetașul. Dar repede ! N-aveți timp de pierdut. Apoi s-o luați la fugă către dealuri. Aveți destul gaz ?

Buimăcit, Rudd se întoarse spre lampa care ardea foarte bine.

— Nu, idioțule ! strigă Dennison. Nu pentru lampă ! Pentru ladă ! Inamicul nu trebuie s-o recupereze.

Cercetașul îi întinse lui Rudd un bidon cu petrol, pe care-l desfundă cu baioneta. Pe urmă se îndreptă înspre deschizătura cortului și rămase în prag o bună bucată de vreme înainte să iasă. În sfîrșit, ridică o mînă și, plecînd, spuse celor doi oameni :

— Adio și nu vă pierdeți vremea !

Rudd se uită prost la bidonul cu gaz pe care-l ținea în mînă, apoi începu să-l verse peste scîndurile lăzii, pe cînd afară, tot mai aproape, ciinii lătrau din ce în ce mai aprig. Dennison îi smulse însă bidonul din mînă.

— Nu, spuse el. Poate că înăuntru e ceva care nu se poate distruge așa, cum ar fi ceva lichid sau metal. Trebuie să scoatem capacul din țîtîni.

Trecînd la fapte, începu să smulgă scîndurile.

— Ascultă, spuse Rudd. E interzis să vedem ce-i înăuntru ! N-avem voie !

Însă nimic nu l-ar fi putut opri pe Dennison, așa că Rudd se resemnă să-l ajute și, cît ai bate din palme, smulseră capacul cu totul.

Aplecîndu-se împreună deasupra lăzii, văzură înăuntru o foaie de hîrtie îngălbenită, cu cinci semne negre și care acoperea tot conținutul lăzii. Dennison rupse brutal foaia și cei doi se aplecară din nou ca să vadă ce se ascunde în dosul ei.

Își aruncară priviri repezi unul altuia și pe fruntea lor apăru aceeași cută. Lada era plină cu obiecte ce semănau cu niște cutii, ceva mai late și puțin mai lungi decît o palmă, groase de două-trei degete. Fiecare obiect era acoperit cu un fel de pînză.

Afară, lătratul ciinilor se mai îndepărtase, lăsînd locul unui zgomot de pași ce creștea din ce în ce.

Dennison, înnebunit de furie și de frică, nu-și putu înfrîna un țipăt, împrăstie cu frenezie gazul pe obiectele în formă de cutii, alinate în ladă, și pe foaia de hîrtie cu semne negre. Pe urmă, aprinse de la lampă un colț al hîrtiei și, cînd se incredîntă că lada întreagă luase foc, o zbughi afară din cort împreună cu Rudd, în direcția dealurilor.

Tot alergînd, Rudd simțea că-i vine rău de spaimă. Și, multă vreme după aceea, în verile și în iernile pe care le petrecu ascuns în pădure, nu se putea gîndi la lada din cort fără să-l cuprindă o groază nebună. Și, nu o dată, se pomeni mizgălînd în țărînă, cele cinci semne negre și necunoscute pe care le văzuse pe foaia de hîrtie ce acoperea obiectele în formă de cutii — și anume :

C A R Ţ I.

În românește de
FLORICA-EUGENIA CONDURACHI

Într-o bună zi (absolut nefastă), nevastă-mea decise, așa, din senin, că n-ar fi rău să posedăm un câțeluș de casă.

— Nu există făptură mai gingașă... Și-o să mai avem și noi puțină variație!

Opinia subsemnatului, referitoare la specia canină, exprimată printr-un reproș mut, ca un cîntec fără cuvinte, nu fu receptată corespunzător de Adelaida (asta-i nevastă-mea). Reieșea, mai mult decît evident, că personalitatea mea nu era suficient de valoroasă pentru o viață de familie normală.

Clinele, după cite știam (din auzite), este, sau trebuie să fie, cel mai bun și sincer prieten al omului. Am declanșat urgent o serie de investigații prin bibliotecă, și-am depistat vreo cîteva povestiri care confirmau că, într-adevăr, este util să conviețuiești cu respectivul mini-patruped. În afară de faptul că animalul suscitât este extrem de inteligent, el se dovedește a fi și foarte lesne dresabil. Prin devotamentul său, cîinele reprezintă un înalt exemplu pentru prietenul său mai mare humanoid. Îl înnobilează, îl face mai bun, îl determină să urască minciuna, trădarea, lîngușirea și alte detalii caracterologice specific umane. Meditînd asupra diverselor aprecieri formulate de Adelaida în privința trăsăturilor mele de comportament, i-am comunicat acordul meu zîmbind (amar).

La vreo cîteva săptămîni după schimbul nostru de păreri, pe cînd mă întorceam acasă destul de demolat sufletește, după o prelungită întîlnire cu niște foarte buni prieteni, m-am izbit în hol de fotoliul meu pe care-l știam mai totdeauna în cabinetul de lucru. Un chelălăit dementia mă făcu să sar pînă-n mijlocul odăii. Dintre pernele fotoliului mi se ridică înaintea un ghemotoc de lînă neagră, o arătare de spaimă, din care însă ieșea și un soi de apendice, parcă un fel de coadă. Surprins, observai cuprins de curiozitate și lejeră minie (pe deplin justificate) două bile ardente în care mocnea un jărăgai sangvin, și care se roteau incontinuu. Simții o imediată și profundă antipatie față de

această jigodie malefică. Mai tîrziu, s-a dovedit că antipatia fusese total reciprocă.

— Asta-i câțelușul nostru, — mă informă Adelaida în plin acces euforic. — Nu-i așa că-i tare scump? Îl cheamă Mox !...

— Da ! E drăguț !...

Însă omului nu-i stă bine să mintă. Am constatat lucrul acesta la cîtva timp după aceea. Dar în momentul acela (blestemat), am mormăit doar printre dinți :

— Da... E drăguț !... Mă rog, dragă Mox, fii binevenit în casa noastră ! Poți rămîne printre noi și-o săptămînă, dacă rezisti !

— Cum o săptămînă ? — mă întrebă mirată Adelaida.

— Păi nu știi că animalelor ăstora nu le place să dospească prea mult în același loc ? Cînd îl vom sărbători pe văr-meu Nicușor, o să i-l dăruim pe Mox, în loc de alt cadou ! Și toată lumea o să fie fericită. Și noi, și Nicușor, și Mox...

— Nici să nu-ți dea prin gînd așa ceva ! Mox rămîne la noi pentru totdeauna. Cel puțin atîta cît voi trăi eu... Mama-mare a murit la nouăzeci și șase de ani, iar Mama-mița are șaptezeci și opt, și încă mai trăiește... E clar ?...

Încă de atunci am avut cumplita bănuială că Mox înțelege limba vorbită de humanoizi. Nevesti-mii îi linse recunoscător mîna, iar mie îmi aruncă o privire rău-prevestitoare, la modul cel mai intensiv.

M-am refugiat demoralizat în cabinetul meu de lucru, unde începui să răsfoiesc precipitat un dicționar enciclopedic, dornic să aflu informații mai ample despre longevitatea acestor credincioși prieteni ai omului. Găsind datele necesare, am luat grava hotărîre să-l boicotez pe individul Mox. Conform precizărilor furnizate de calificatul op, javra avea să ne supra-viețuiască.

Am procedat în consecință. Mă făceam că nu-l cunosc. Iar singurele atenții acordate, erau doar șuturile pe care i le trăgeam în fundulețul obez și dolofan, de purcel pus la îngrășat. Aveam convingerea că, perseverînd, voi obține demoralizarea jigodiei.

Dar nu era deloc exclus ca Mox să-mi fi decodat gîndurile. Încă din prima săptămînă îmi deveni clar că-mi declarase război. Un război total. Și rece, și cald. Într-o dimineață nu mi-am găsit papucii. Am răscolit toată casa. Mox mă asista, avînd întipărită pe mustră o expresie suspect de satisfăcută. Eram convins că atentase la papucii mei, dar nu mă aflam în posesia nici unei dovezi. Abia spre seară mi-au fost găsite încălțările. În lada de gunoi, într-o înaintată stare de descompunere.

Era necesar să recurg la o serie de măsuri educaționale, și cît mai urgent. Mi-am ales cea mai bună undiță, din bambus,

aceea dăruită de marele Mircea, zis și pescarul-frenetic, și i-am arătat-o lui Mox. I-am atras atenția că, la o nouă dispariție a papucilor, am să-i măsoar spinarea cu trestia. Mox mă asculta atent, și chiar am avut impresia că dă din cap. Oricum, a fost ultima oară când mi-am mai văzut undița mea preferată. Având în vedere că eram în februarie, iar Mox nu părăsise casa, acum am toate temeiurile să cred că el mi-o mincase. Și asta în pofida bogatului conținut de celuloză greu digerabilă.

Deteriorarea relațiilor dintre noi a continuat, urmînd un curs mereu ascendent. Mox avea la dispoziție suficient timp liber, și și-l utiliza excelent, pentru a pune la punct detaliile viitoarelor operații.

În afară de asta, Mox mai demonstra și-o intuiție fantastică, supraomenească, deosebindu-mi lesne prietenii de cei ai Adelaidei. Cînd soseau aceștia din urmă, Mox devenea cel mai distins și educat gentleman. Însă cînd se înființau prietenii mei, își pierdea trăsăturile aristocratice. Nu mai era lord, ci fiară. Un autentic huligan, care lătra fără-nctare și se dădea la țurloaiele bieților oameni.

Într-o după-amiază mă vizită Nicușor, vărul meu de la Pitești. De bucurie, dădui fuga pînă la bufetul „Miorița“, să iau cîte ceva de-o gustărică. Cum să piardă Mox o asemenea ocazie? Inițial, pentru a-și verifica posibilitățile, Mox i-a sfîșiat doar un singur crac de la pantalonii. Aflat în legitimă apărare, Nicușor a zvrilit în jăvră cu servieta. Fiind o servietă-diplomat, din oglinda venețiană, mîndria familiei noastre, n-a mai rămas decît rama. Valoroasă și asta. Trezind la represalii, Mox i-a desființat și celălalt crac, după care a atentat la haină. Cînd am intrat în odaie, cu sacoașă plină în mînă, vărul meu dansa pe masă un rock'n roll extrem de original, bițindu-se în pantalonii (acuma) scurți, cu franjuri în dreptul genunchilor. Văzîndu-mă încremenit la neașteptatul spectacol, Mox își mai examinează o dată victima terifiată, după care ieși din încăpere arborînd o mutră încîntată (dar și scîrboasă) pe care i se citea satisfacția datoriei împlinite.

Date fiind relațiile excesiv de prietenoase dintre Adelaide și Mox, am fost nevoit să îndur luni de zile coșmarul ce se abătuse asupra mea. Tăceam și răbdam. Cum s-a întîmplat și-atunci cînd Mox mi-a înghițit biletul de loterie (ieșit cîștigător la categoria a II-a). Noroc că suma atribuită nu depășea 3 485 lei...

Însă răbdarea mea atinse extrema limită în ziua cînd Mox, ieșit la o plimbare de agrement în curtea din Calea Moșilor, mușcă lejer din poponețele puștilor adunați la un meci de fotbal amical. Obligatoriu

de insistențele (deloc amicale) ale părinților, două săptămîni de-a rîndul, angajînd trei taxiuri, cu ceasul, i-am transportat zilnic pe copiii vătămați la Institutul antirabic, pentru administrarea setului de injecții corespunzătoare.

Din clipa aceea am luat eroica decizie de-a introduce niște relații mai umane între noi, între mine și Mox, deoarece între Adelaide și subsemnatul acestea deveniseră realmente cîinești.

Într-o după-amiază, l-am ospătat pe prietenul Mox cu tot soiul de delicatese (șuncă de Praga, salam de vară, sardele și cremvurști), după care l-am îmbarcat într-un taxi. Ajungînd cu bine la pădurea Băneasa, călătoria costîndu-mă doar 186 de lei (preț în care intra și cascheta șoferului, plus tapiseria banchetei din spate, pe care Mox le devorase într-un acces demențial de bulimie), m-am îndreptat cu jigodia în brațe către parcul zoologic. Vizitînd mai multe sectoare, l-am aruncat în cel care mi s-a părut mai adecvat. În cușca leilor saharieni. După care am plecat cu sufletul împăcat.

De bucurie, m-am abătut pe la „Miorița“, bufetul din preajma noastră, unde am conversat îndelung cu-o sticlă de Drăgășani. Cînd m-am prezentat la domiciliul personal, eram așteptat de un grup de tovarăși de la administrația parcului zoologic. Mi-l aduseseră pe Mox, viu și nevătămat, călăuziți de minuscula bestiolă, pentru a-mi pretinde cuvenitele despăgubiri. Cataclismul provocat de Mox întrecia orice așteptări. Unul din lei, ceva mai în vîrstă, fusese internat la un spital veterinar, grav stressat, alți trei manifestau evidente simptome de depresiune nervoasă, iar al cincilea fugise, în momentul de față fiind căutat prin tot orașul de o echipă specializată, anume mobilizată.

În vreme ce tratam cu reprezentanții administrației zoo, Mox se strecură obosea în patul meu, unde adormi buștean.

Mox trăiește și-acuma cu noi. Și bine. Singura mea consolare este că animalul acesta, căruia nu știu de ce i se zice cîine, trebuie considerat cel mai bun prieten al omului. Dacă simțiți nevoia de prieteni, vă pot dăruia oricînd un cățelandru. Moștenitorii lui Mox, în număr de șase, abia așteaptă să fie luați în primire de-o inimă caritabilă. Și nu-i exclus ca, peste o bucată de vreme, în cartierul nostru să-și aibă fiecare om un Mox al lui personal... Bineînțeles, numai în cazul cînd Adelaide va consimți să se lipsească de drăgălașii ei Mox I, Mox II, Mox III, și așa mai departe !

(după o idee de J. Kuntz)

VLAD MUȘATESCU

● Într-o școală din orașul Albertville din Franța, învățătoarea a cerut elevilor să deseneze imagini reprezentând pacea sau războiul. O mulțime de pistoale, mitraliere, săgeți sau veritabile scene de western au apărut pe caietele copiilor, în vreme ce imaginea păcii era redusă aproape exclusiv la lumea animală, lupi care se jucau cu miei fiind subiectul preferat. Se consideră că, prin intermediul televiziunii sau al exploatarei, sub alte forme, a violenței, copiii nu percep în mod clar sensul exact al noțiunii de pace.

● Într-o insulă daneză au fost descoperite fragmente ale scheletului unui umanoid, care ar putea să modifice în mod (fundamental) teoriile privind apariția omului pe teritoriul de azi al Europei. Analizele indică faptul că aceste resturi au o vechime de 240 000 ani. Ca termen de comparație reamintim faptul că omul de Neanderthal, ale cărui urme au fost depistate în apropiere de Düsseldorf în R.F.G., a trăit cu aproximativ 50 000 ani în urmă, iar omul de Cromagnon (Franța) cu 100 000 ani în urmă.

● Va fi inaugurat la Malaga, în casa natală a pictorului, un muzeu dedicat lui Pablo Picasso.

● Într-un spital din Zürich a fost efectuată o intervenție chirurgicală care constituie o premieră mondială. Ea a urmărit lărgirea, prin mijloace neoperatorii a vaselor coronariene îngustate în mod periculos la un pacient amenințat de infarct. Inițiatorii metodei au în vedere tratarea prin

aceleași procedeu a stenozei arterelor renale.

● Fondul mondial pentru apărarea naturii a lansat o amplă campanie pentru salvarea de la dispariție a unor specii de animale marine ca: balena, delfinul și foca. Se precizează că, fiind vinat fără nici un fel de măsuri de prevedere, balenele albastre, cel mai mare exemplar al faunei lumii, au scăzut de la

circa 200 000, la începutul secolului, la aproximativ 10 000 în prezent.

● Colecția „Zeughon” din orașul Graz din Austria, considerată cea mai mare colecție de arme din Evul mediu existentă în lume a fost jefuită de persoane rămase neidentificate. Au dispărut arme datînd din secolul al XVI-lea și al XVIII-lea, valorînd un miliard de mărci vest-germane.

● Cu ajutorul satelitelui „Landsat” în Japonia s-au descoperit straturi geologice care au temperaturi pînă la 250 grade Celsius, ceea ce va permite construirea de noi centrale geotermice.

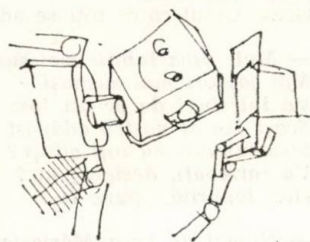
● Institutul național de studii strategice din Londra arată în raportul anual că la ora actuală, în întreaga lume, există peste 20 milioane de oameni permanent sub arme, forțele și echipamentele militare

costînd omenirea 200 miliarde lire sterline. „Cea mai vie impresie este legată de lipsa de rațiune a unei lumi astfel organizate, încît se cheltuiește o asemenea avere pentru distrugere reciprocă” — conchide raportul.

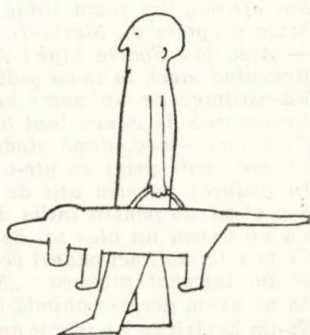
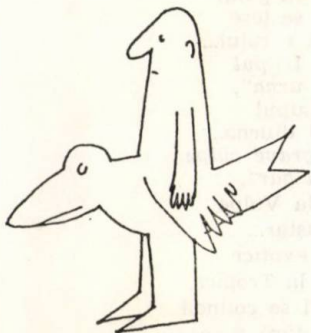
● La uzinele mecanice din Krasnogorsk din U.R.S.S. a fost creată o instalație de înregistrare fotografică cu viteza de 2,5 milioane cadre pe secundă, ceea ce face posibilă fotografierea unui fulger, a zborului unui glonț, a unei explozii.

● Vreme îndelungată oamenii de știință din diferite țări au încercat să descifreze scrierea maya. Recent, savantul sovietic Iuri Konorozov, după o muncă de 20 de ani a descifrat și tradus în limba rusă 4 manuscrise maya.

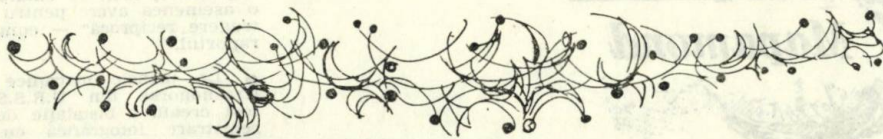
● Cea mai veche rasă de cai este Ahaltckinul, avînd deja 3 000 de ani. Căii aparținînd acestei rase — despre care marele poet al antichității, persanul Firdous spunea că „au strălucirea apei și culoarea focului” — se disting prin rezistență, viteză și frumusețe.

● Pionierii de pe una din străzile Erevanului au fost uimiți văzînd cum pe ușa unei clădiri a ieșit, clipind din beculuțe, un robot cu înălțimea de 50 cm. „Micuțul”, cum a fost denumit, a fost creat de elevii cercului tehnic al Palatului pionierilor din capitala Armeniei și a fost distins cu medalia de aur la Expoziția de aur la Expoziția realizărilor economiei naționale a U.R.S.S., de la Moscova.

FABULA LUPULUI VOIAJOR

Citește — anunțul mic și mare :

„Întreaga codrului suflare
Să vină joi la adunare.
Absența, chiar cu motivare,
E, se-nțelege, interzisă
Precum chiar Ursul în persoană
Semnă chemarea mai sus scrisă
Cu coada lui megalomană“.
Și-n luminișul din pădure
Într-un decor cu brazi și mure
Pe tron stă Ursul — împărat
Cu nonșalanță anturat
De Vulpe, Lup și de Mistreț,
De alți curteni mai îndrăzneți...
Stau mai încolo Iepuri și Arici
Curteni în grad și-n vază
Mult mai mici...
Grav, Ursul către toți se adresează :

— Mult prea iubiții mei supuși
Mai jos ori mai suspuși
Vă întrebați de ce ați fost
Scoși din al vostru adăpost
Și-n luminiș cu toți aduși?
Vă întrebați, desigur, nu?
Hai, Iepurilă, spune tu !

— Numai de vrea Măria-ta
Binevoiesc a mă-ntreba !
— Așa, da ! Foarte bine ! Așa...
Nu-mi place ca-n împărăție
Să fie zizanie, sau anarhie...
Chiar întrebările când se pun
Să-și afle momentul cel mai oportun.
Să fie formulate
— Și asta se poate ! —
În modul cel mai superb
Nu-i așa, iscusitulă Cerb ?

— Atît cît mă slujește slabul verb
Cît pot cuvintu-n versuri să-l încherb
Pot afirma, din toată ființa mea,
Mare dreptate ai, Măria-Ta !...
— Așa, da ! Foarte bine ! Așa !
Revenind, deci, la tema ședinței de azi
Vă-nștiințez că un mare necaz
Ne-ncearcă de cîteva luni bune de zile...
Cum veți vedea, după studii subtile,
În care poți privi ca-ntr-o vastă oglindă
În pădurea noastră atît de bogată
S-a observat pentru întîia dată
Că nu există un ales soi de ghindă
Ce face faima unei păduri vecine...
M-am întrebat atunce : „Nu-i păcat
Să nu avem această ghindă-n vedere ?“
Și-am hotărît ca un trimis anume

Un animal cu nume și prestigiu
Să pornească fără întîrziere
— Știu, călătoria pentru el e un supliciu —
Să tirguiască ghinda procopsită
Cu orice preț, și s-o avem și noi
La masa noastră prea-cinstită !“

Se mlădie atunci, cu vorbe alese
Cumătra Vulpe, fără interese :
— Mărite-aș vrea... Mă-ncumet să-ntreprup
Cu-o întrebare marele discurs
Demn de gîndirea suplă-a unui Urs :
Cu greaua misiune cine-i uns ?
— Mă bucură cei ce mă-ntreabă și-ntreprup
Alesul meu și-al vostru este
Distinsul și modestul Lup
În care am încredere-n vecie.
(Doar mi-e nepot de soră, cum se știe...)
El va porni chiar azi în deplasare
Și-l va-nsoți, cu știința ei savantă
Cumătra Vulpe, fină translațoare...
Aceste-am zis, aleasă adunare !
Cine-i pentru ? Cine-i contra ? Cine se
abține ?

Pădurea e din nou cu mine.

Nepoate Lup, fă-ți forme de plecare
Și s-auzim de bine...
Iar dumneata, distinsă Vulpe
Să mai rămii o clipă
Vreau să aducem timpului risipă
Un dialog în doi despre probleme cardinale
Ce sînt inteligent cuprinse
Sub ochelarii dumitale !“

...Și prin păduri exotice,
La Polul Nord, la Tropice
Vulpea și Lupul se colindă
Să caute aleasa ghindă.
Sug băuturi pe-alese
Din sticle mari cu paiul
Și noaptea-n zi se țese
Doar pe pămînt e raiul...
„Mai este pînă trupul
Se va-nțilni cu urna“,
Tot cugetează Lupul
Păpînd flămînd diurna...
„Nu sînt prea grave culpe
Să te distrezi la bar“,
Își spune blonda Vulpe
Cu ochii de muștar...
Și prin păduri exotice
La Polul Nord, la Tropice,
Vulpea și Lupul se colindă
Să contracteze, fără greș,

Nemaivăzuta ghindă
 Pentru care ades
 A dat de înțeles
 Chiar ursul în persoană
 Că are interes...
 În fine, vine ceasul,
 În cite-o limuzină
 Cei doi se-ntorc acasă.
 În stufăriș le lasă
 Și vin la Urs încins
 (Cu ochii încă prinși
 În zarea depărtării)
 Să facă grav, concret,
 Raportul deplasării...
 Și ca să fie vorbele crezute
 Duc după ei două valize
 Ce-atîrnă greu și par ca mute.

— Iată-i veniți pe călători
 Pe bravii mei ambasadori!...
 — „Cu umilință și cu plecăciune
 Îngăduie, Mărite Urs
 Cum inima adînc ne spune
 Iubirii noastre să-i dăm curs! —“
 Rostesc cuvintele pe nas,
 Cei doi turiști, în unic glas :

— Atunci, să văd ce mi-ați adus !
 Și ies grăbit de prin valize
 Pixuri și băuturi ciudate
 Haine de lux, emancipate.
 Surprize vin după surprize !
 E Ursul o plăcere vie
 Probînd, galant, o pălărie :
 — „Cred că-i la modă-acolo-n vale
 Unde sînt case fără tindă
 Și-ți va plăcea și dumitale !
 Și-acum s-aud: PROBLEMA GHINDĂ...”

— Am încercat, cum veți vedea,
 (Începe Lupul să pledeze
 Cu nesfîrșite paranteze)
 Mai multe soiuri și altoiuri
 Cu gust de mentă, de fidea
 De mierea harnicelor roiuri
 Și-am contractat din fiecare
 Gîndind că-al vostru gust de soi
 Opri-va ce mai bun îi pare
 Din ce-am cules din lume noi !

Ursul, probînd ghinda adusă
 Bate nemulțumit din buză :

— Bine, dar văd, e lucru cert,
 Și vi-o declar plin de mirare
 Că ați adus din deplasare
 Doar niște ghindă oarecare
 Iar asta n-am cum să v-o iert !

Subtilă-n vorbe, Vulpea probă
 Aduce noi soiuri, spre probă :

— Mărite Urs, s-avem iertare,
 Cuprinși de-nalte sentimente
 Noi vă supunem spre-aprobare
 Și alte-alese sortimente

Recolta lor fiind prea mică
 N-o să putem la o adică
 Să le livrăm și la arici
 La-ntreaga pleavă de calici...
 Sint roade ultrarafinate.
 Să le măninci cu sănătate
 Întru-mulți ani, Măria-Ta.

— Așa da ! Foarte bine ! Așa...
 Iar ca să nu avem zizanii
 Să spună-n treacăt careva
 C-ați irosit prin lume banii
 Puneți degrabă în vinzare
 Să se înfrupte mic și mare
 Cu ghindă-adusă din import...
 Dați în ăst scop și circulare
 Din partea grupei de resort,
 Unde, s-o știți, și cu-asta punct,
 Tu să fii șef ! Vulpea adjunct !
 ...Și a urmat marea desfacere
 Să vadă crîngul ce afacere
 S-a întîmplat pe mapamond
 Ce ghinde-apar la orizont.

— Ghindă banală... Cum se poate
 S-o vîndă drept o raritate ?
 (Constată siderat Ariciul)
 Și-o spun cîstit, nu din capriciu !
 — De nu mi-ar fi un fel de frică
 (Intră-n discuții Iepurilă
 Cuprins de-o nesfîrșită silă)
 Aș spune poate-n gura mare
 S-audă Ursul, Lupii toți
 Că sînt de mult, cum fapta strigă
 Niște pungași, și niște hoți.
 Treceau atunci, din întîmplare
 Lupul și Vulpea pe cărare :
 — Ce-i, Iepurilă, ce ai spus ?
 Vorbeai despre măritul Urs ?
 — Ba, eu, iertați, s-avem iertare
 Rosteam cu glasul foarte tare
 C-ar merita cei ce-au adus
 Ghinda frumos mirositoare
 Elogiul cel mai de nespus
 Cuvîntul ce să-i poarte-n sus...
 Precum Ariciului i-am spus...
 Și-ai auzit și Dumneata...

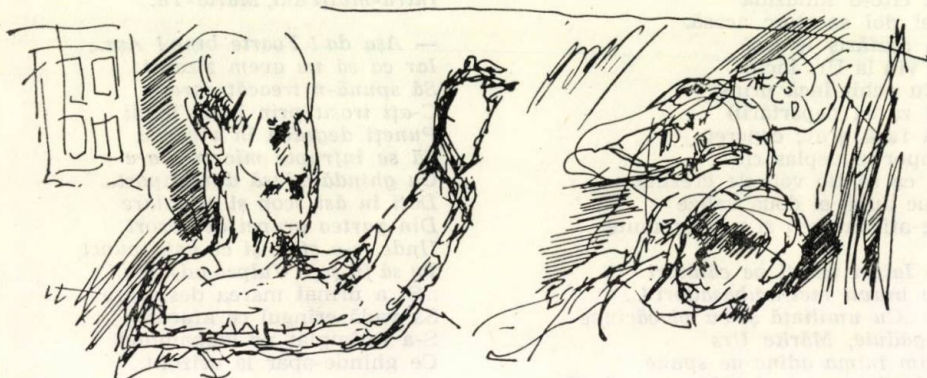
— Așa da ! Foarte bine ! Așa...

MORALA

Nu e o vorbă goală, nu-i minciună :
 Zac ghindele-ntr-o vîgăună
 Doar s-au adus vreo trei vagoane
 Pe mult prea scumpe milioane.
 Și nimeni, nimeni nu-i de vină
 Cînd Lupul ți-e nepot de soră
 (O faptă ce nu se ignoră !)
 Cînd costă scump o limuzină
 Și-o Vulpe, foarte, foarte fină
 Ce-i este Ursului vecină
 De umbră și de viziună.

NICOLAE DRAGOȘ

Iarnă căzută-n genunchi

Acolo unde se termină satul și începe cîmpul, împrejmuirea de un gard făurit din douăsprezece rînduri de sîrmă ghimpată, se află casa moșierului Veriadi. Venit în urmă cu treizeci de ani din Galați, unde avusese două vaporase rablagite care de-abia se țirau pînă la primul port să transporte te miri ce — el se lăuda că a fost căpitan de apă sărată — cumpăraseră cu puțini bani o moșie aflată în paragină, de la un mare actor al timpului.

Născut în portul dunărean, dintr-o familie de negustori greci, Carpuzis Veriadi, de statură mijlocie, slăbuț, cu o mustață scurtă, agățată parcă de nasul borcănă, era iute la mînie și bețiv. Zgîrcenia îl purta într-un singur costum de haine și într-o jiletcă ponosită pe care o purta prin casă. Tot din aceeași pricină nu ținea decît patru servitori și o bucătăreasă. Sutele de pogoane le dădea țăranilor din comună să i le lucreze în parte. Printre argați avea pe unul tînăr — Mardare, copil orfan adus de un boiernaș de prin preajma Vasluiului.

— Ține-l pe lîngă tine, Veriadi, și crește-l, îi spusese boierului vasluiian.

— Dacă nu trebuie să-i plătesc simbrerie...

— Păi, doar să-l îmbraci.

Băiatul, cînd a fost adus la Veriadi, avea doisprezece ani, era înalt cît un bărbat de statură mijlocie, brunet, cu părul negru și ondulat. Sub fruntea lată, ochii negri ca două picături de smoală, alergau de colo — colo, căutînd continuu.

Veriadi se purta urît cu el, bătîndu-l pentru orice fel de greșală, uneori și pentru lucruri bine făcute. Se obișnuise ca atunci cînd îl trimetea să cumpere cîte ceva din București să-i tragă două palme zdravene și, rîzînd de nedumerirea băiatului, să-i spună :

— Ce te miri bre ? Ce te miri ? Ai auzit tu de Anton Pann ?

— Nu, răspunse odată Mardare.

— Păi vezi ?

Și dîndu-i încă o palmă, începu să declame :

— „Nastratin Hogea, la apă vreun copil cînd trimetea,

Mai întîii d-a-i da ulciorul, el s-oprea ș-il bătea.

Un prieten întrebîndu-l de ce bate pe băiat

Cînd îi dă ulcioru-n mîină, fără a fi vinovat,

— Îl bat, da — el îi răspunse — ca să ia seama mergînd,

Să nu spargă-n drum ulciorul, niscăi nebunii făcînd,

Că după ce îl sparge, pedeapsa e de prisos,

Cît de mult de îl voi bate, nu mai am nici un folos.“

De multă bătaie și de prea puțină libertate, Mardare începu să-l urască pe Veriadi, dar să fugă din casa grecului nu avea curaj, cu toate că acest gînd îl mai scormonise uneori, serile, cînd, băgat în așternut, încerca să adoarmă. Lumea, pentru el, se termina la marginea Bucureștiului, acolo unde mergea adesea după cumpărături.

Odată, într-o iarnă, era după amiază, a mers mai departe. Ajuns în centrul orașului, a rămas mirat de mărția magazinelor, care atunci începuseră să-și aprindă luminile, de casele înalte și arătoase, de tinerii veseli și gălăgioși, însoțiți de fete frumoase cu păr lung și lăsînd în urma lor dîre de parfum.

S-a întors acasă tirziu, aproape de miezul nopții, obosit și necăjit pe cei din jurul lui. Bănuise că dincolo de mahalaua Bucureștiului viața este mai mult decât muncă, miros de bălegar și transpirație. Veriadi îl aștepta, plimbându-se nervos prin toată casa și strigând :

— Ce face ăla, domnule, de nu mai vine ? L-or fi prins hoții și l-au omorât ? Da, barem, să fi apucat să aducă banii lui Diamantopol. Of, of, dacă vine il omor !

Cînd a auzit cîinii, mai întîi lătrînd și apoi gudurindu-se, s-a repezit la ușa și a strigat :

— Unde umbli, pezevenghiule ? Ți-ai luat lumea în cap, hai ?

Cînd Mardare a intrat, grecul se repezi la el și, înșfăcîndu-l de păr, îl trase spre el și începu să-l lovească cu pumnii și cu picioarele. Lui Mardare nu i se clintea un mușchi. Stătea aplecat primind cu răbdare, ba chiar cu un fel de plăcere, loviturile fără număr. Da, se bucura, nu de bătaie, dar se bucura de ce văzuse : fetele alea frumoase, blănurile strălucind în lumina lăptoasă a becurilor, reclamele colorate...

— Să-mi spui dacă ai dus mia de lei domnului Diamantopol ? îl zgîlțîi Veriadi.

Lui Mardare i-a trecut atunci prin cap să-și ridă de grec. Era prima dată cînd făcea acest lucru și, curios, fără teama care-l apăsa ori de cîte ori îl avea în față pe stăpîn.

— Nu, nu i-am dus.

— Cum ? zbieră Veriadi.

— Uite-așa, i-am băut ; chicoti Mardare.

— Te împușc, te împușc secătură, tună grecul și, dîndu-i drumul de chică, se repezi în dormitor.

Flacăra lămpii pîlpîi, scoțînd fum, sub suflarea vârtejului de aer stîrnit de Carpuzis.

În timp ce Mardare își scutura hainele, Veriadi apără cu arma de vînătoare, îndreptată spre el, înjurînd. Băiatul auzi tăcînitul cocoșelor. Grecul, avînd fața roșie, parcă tot sîngele îi venise în ea, cu buzele-i tremurînde ca doi peștișori și cu sclipiri de oglindă în ochi, arăta înfricoșător.

Privind gurile țevilor deschise ca două găvane adînci și întunecoase, Mardare s-a înspăimîntat. Arma se înclină în mîna lui Veriadi. Atunci Mardare s-a aruncat pe podea, adăpostindu-se sub masă. În aceeași clipă auzi o bubuitură, urmată de cîteva pocnituri seci în peretele în dreptul căruia stătuse. Apoi fumul înecăcios umplu încăperea. Speriat, se ridică brusc, și, apucînd un scaun, îl aruncă în Veriadi. A auzit o troznitură scurtă, urmată de o icneală. Apoi arma se descarcă în tavan

și grecul, prăbușindu-se pe spate, rămase nemișcat. Alicele căzură pe dușumea precum o ploaie repezită.

Mardare se repezi la el, îl prinse de piepții hainei și dădu să-l ridice. Capul și fața lui Veriadi erau pline de sînge, iar mîinile îi atîrnau pe lîngă el ca două funii. Grecul sufla rar, horcăind.

— Doamne, l-am omorât ! se îngrozi Mardare.

Frica îl strînse în cercuri de foc. Simțea cum inima i se zbate, lovindu-se de coșul pieptului. Ridică corpul rînitului pe o canapea și-l desfăcu la gît, apoi, vîrîndu-i mîna în sîn, căută bătăile inimii. În casă și afară era liniște, rar cîte un ciine scheuna. Avea senzația că o mulțime de ochi îl privesc prin ferestre, prin pereți și prin tavanul ciuruit de alice. Se îndreptă spre ușa. Trebuia să fugă. Un gînd îl opri. Unde se ducea, așa, fără să cunoască pe nimeni și fără nici un ban ? Cineva îl întoarse brusc, și-l împinse în dormitor. Merse la scrinul unde Veriade își ținea banii și, trăgînd sertarul, rămase înmărmurit. Erau mulți bani acolo, așezați în teancuri. Cu mîna străină prinse cîteva, le băgă în sîn și o rupse la fugă, afară. Sări gardul și căzu în pădure.

Alerga orbecînd prin întuneric, lovindu-se de trunchiurile groase ale copacilor, călcînd peste zăpada înghețată care scrișnea sub tălpile lui. I se părea că aude în spate pași, urmărindu-l. Cîteva crengi trozniră, un filfiit repezit îl sperie și mai tare. Fugea în neștire, fără să se gîndească unde va ajunge, ținîndu-și mîna stîngă sub coaste, unde i se pusese o durere cumplită.

Deodată pădurea se rări și se pomeni în fața unei perdele de salcîmi. Își făcu loc printre crengile pline de spini lungi și intră într-o curte mare, unde zăpada era așternută ca un preș de lînă albă. În mijloc, o casă albă acoperită cu țiglă, din coșurile căreia ieșeau, ridicîndu-se leneș, fuioare argintii de fum. Luna, apăsată de un nor alb, arunca o lumină palidă.

Un ciine îl lătră scurt. Două cucuvele speriate zburară peste capul lui, ciupind aerul înghețat.

Se opri pentru cîteva clipe. Dincolo de casă, dinspre lac, se auzea susurul neîntrerupt al stăvilărilor. Era ger, pe boltă stelele pîlpîiau ca un jar răvășit de vînt. Înspăimîntat, își făcu semnul crucii și, îndreptîndu-se spre casa ce păta umbra pădurii, privind cerul, se întrebă :

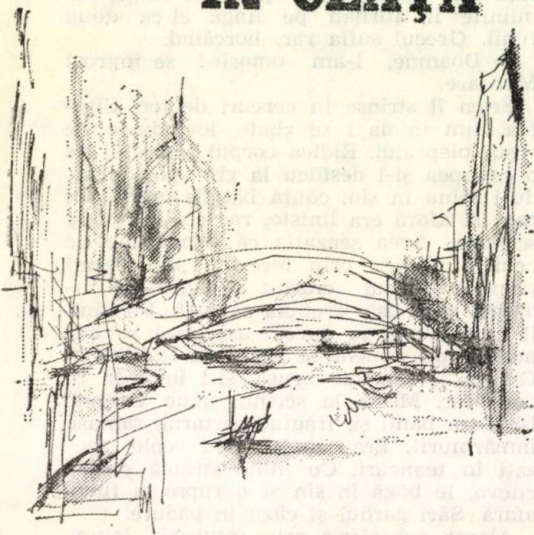
— Care o fi steaua mea ?

Ca un răspuns, de sus, din ciorchinele luminos al cerului, se desprinsese o stea. Cădea, prăvălindu-se și lăsînd o urmă de foc.

(Fragment din romanul cu același titlu)

DAN CLAUDIU TĂNĂSESCU

VENETIA ÎN CEAȚĂ

Călătorul care vine pentru întâia oară la Venetia poartă cu sine mari poveri de literatură turistică: enorme cantități de reminiscențe livrești și, dacă e din țara lui Eminescu, fără îndoială, ecoul clopotelor de la San Marco, neapărat sinistru. Dar cum se întâmplă de obicei, coborînd în gara Santa Lucia, imaginea acumulată într-un lung răstimp se răstoarnă brusc, orașul lagunelor te cuprinde în tentaculele lui acvatice și nici un ghid nu te mai poate salva. Rămîne să te descurci singur într-o mare complexitate de imagini și impresii, luînd ce poți sau ceea ce i se cuvine structurii tale intime.

Există călători romantici pentru care aura istoriei e mai puternică decît realitatea, și aceștia sînt cei mai mulți. Pe extazul lor aproape mistic, s-a clădit o uriașă industrie de suveniruri, fără de care Venetia ar fi rămas un redutabil monument funerar. Acest tip de călător pentru care straturile istoriei rămîn nediferențiate, va fi totdeauna în grațiile unei armate de negustori, hotelieri, chelneri, gondolieri, ghizi și interpreți, artizani mărunți sau mari industriași de nimicuri scilicet. Sub această frenezie mercantilă, Venetia adevărată, Venetia dogilor, a palatelor și catedralelor, Venetia canalelor cu apă stătută și întunecată, nu mai e decît un pretext. Chiar celebrii porumbi din Piața San Marco, în agitația lor nevinovată, nu fac decît să-și cîștige cantitatea de firimituri necesară unei zile. Dacă ți se așează pe umăr, să știi că le e foame, de-ar fi mai îndrăzneți, te-ar scotoci și prin buzu-

are. Dar există femeile și copiii care, de dimineată pînă seara, împrăștie pe dalele străvechi semînețe din toate colțurile lumii și s-ar putea ca porumbii să fie cei mai fericiți cetățeni ai Venetiei zilelor noastre. S-ar putea să existe și un sfîrșit de sezon aici, dar pentru ochii călătorului, el rămîne insesizabil, pentru că omenirea împinge tot timpul anului cohorte de turiști spre orașul minune. Necruțătoare, anotimpurile își fac jocul veșnic, la sfîrșitul lui octombrie Venetia se poate învîlui în ceață, și atunci e cu totul altceva. Trîmbe neguroase vin de pe Adriatica, se strecoară pe canale, se răsucesc în jurul turnurilor sfinte, coboară perdele lăptoase între cele o sută treizeci de insule, podurile, patru sute de poduri de piatră, devin ele însele aglomerări de ceață, inutile glume ale naturii. Ciudat, în asemenea clipe, oamenii se îmbrobodesc în ceață, reclamele luminoase par geamanduri obosite și ies la iveală cu ostentație perversă, ravagiile timpului. Ziduri leproase privesc în apele negre, scările palatelor îmbrăcate în mușchi verde fac eforturi să scape din strîmsoarea apei, gondole singuratic, triste ambarcațiuni casnice se leagănă între parîrile putrede. Între palate, deasupra canalului, stau întinse rufe venetienilor, cămăși, pijamale, ciorapi de duzină. Această notă domestică nu e dezagreabilă. Așa va fi fost și la 1500, dar acum, în această uluitoare aglomerare de pietre și apă, semnele unei vieți calme de familie, astîmpără puțin angoasele călătorului. Îți aduci aminte că Venetia se scufundă, în fiecare zi, în fiecare ceas se scufundă, și o ușoară panică te cuprinde. Ce se află dincolo de aceste ziduri condamnate? Cine a luat locul bogaților negustori de altă dată? Casele par pustii, dacă n-ai auzi din cînd în cînd un tranzistor sau orăcăitul unui copil, ai crede că totul este lăsat să se macine, să curgă încet spre fundul lagunelor, cu aurul, cu dantelele, cu cîntecele, cu iubirile, cu milioanele de morți care au trecut pe aici. Un **vaporeto**, sparge neclintirea uleioasă a apei, duduul motorului se zbate între zidurile coșcovite, este o apariție anacronică și obraznică în această lume de morminte. Venetia se scufundă și procesul trebuie grăbit. Elicele șalupei frămîntă apa, o răscolesc pînă în adîncuri, o reped cu furie în ziduri, în scări, în feroneria ruginită a ușilor, pătrund în incinta obscură a palatelor. Este sinistru activitatea a motoscafelor, a civilizației motoarelor. Gondola, gondola simplă cu visle e un vestigiu romantic, motorul pune stăpînire pe Venetia, motorul e mai rapid și mai ieftin, și mai rentabil, motorul îmbogățește, pregătind imensa groapă în care va coborî Venetia. Dar îndrăgostiții, înghesuți în vaporeto, în motoscafe, în motonave, în bărci automobil, sute de mii de oameni veniți de pe întregul glob, bogați care și-au dus mașinile cu **ferry-**

Boat-ul la Lido, mărunți slujbași care au economisit ani de zile pentru a ajunge aici, tineri veniți cu auto-stopul, grupuri de țărani conduși de preotul satului, pensionari, călugări, hippy în costumații bizare, ajunși din țările septentrionului, blazații și aventurierii, toată această lume însetată de frumusețe, sau numai sfîșiată de snobism, își trăiește visul, istoria e la picioarele sau sub picioarele ei. San Marco măsoară timpul, milioane de ochi privesc ciocanele lovind în buza clopotelor, ceva din măreția republicii aristocratice cade ca o pulbere peste sufletele noastre, și ne face nemuritori. În cele nouăzeci de catedrale, veșnicia ar fi aproape o certitudine, dacă n-am vedea uneori, ancorate pe canalul pustiu, gondole funerare. Dar nu e timp acum pentru aceste străni ambarcațiuni cu baldachin de catifea neagră. În piață își face apariția, „**banda municipale**” — fanfara orașului, și curind acorduri din Rigoletto vor concura „Missa Solemnă” de după amiază. Foarte aproape, la „Hotel Royal Danieli”, monstruoasă aglomerare modernă de beton în coasta palatului Dogilor, portari în frac bat mătânii în fața clientele luxoase, transfigurată de atîta artă, obosită de prea multă istorie.

Și ceața nu se ridică. San Giorgio Maggiore, Chiesa de la Salute, Marea insulă „La Giudecca”, se zăresc ca vechi tapiserii sfîșiate. Și totuși tentația de a străbate laguna pe o asemenea vreme este irezistibilă. Într-un sfert de oră vei ajunge în insula Murano și vei fi uimit de liniștea care domnește în acest arsenal al cristalelor cunoscute în lumea întreagă. Vei citi îndată pe un zid: „Astăzi grevă de șase ore”. Alături, un lung lamento al organizațiilor patronale, oropsii proprietari de fabrici și ateliere, imploră compasiunea națiunii. Și prin preajmă, șoapta misterioasă ieșită din tiparnițele divine: „Binecuvintează doamne munca noastră” ! Murano e trist astăzi, e trist și gol ca un umil ținut de provincie. Hotărît lucru, ceața asta nu e de bun augur. Din neguri se aude bătînd rar un clopot, clopotul de pe insula San Michele, cimitirul venețian. Gondole funerare abia își mai găsesc loc la debarcadere. Te-ai aștepta să vezi aici monumentele dogilor, ale marilor negustori și comandanți de flotă. Nu, vei afla întii crucile sărăcimii, așezate în ordine cazonă, pe ani și pe luni, cruci și portrete standardizate, mormintele minuscule, ale celor care se vor odihni astfel numai șapte ani, pentru că un loc de veci costă o avere. Chiar acum, rînduri întregi de gropi sînt evacuate, conținutul lor ia căi necunoscute și rămîn în urmă doar grămezi de moloz, flori vechede și cioburi de porțelan din care răposatii zîmbesc eternității. În alt sector dorm cei mai avuți, închiși în cripte mici, practicate într-un zid, care pare astfel un seif uriaș. Afli că o cutiuță de beton costă un milion de lire. Există și mai scumpe.

bolgiile dantești urmînd aici vechea lege a neguțătorilor venețieni. Atîta ordine, atîta chibzuială, ierarhizarea aceasta a veșniciei și deșertăciunii, înspăimîntă. Într-adevăr, plătești repede suta de lire și vaporușul se strecoară printre gondolele negre ducîndu-te spre marea insulă. De pe țărmul ei apropiat, „Hospitale civile”, spitalul orașului, privește cu toate ferestrele spre San Michele. Printr-o strategie simplă, bolnavii orașului sînt obișnuiți din timp cu disciplina implacabilă a neființei. S-au aprinse sutele de faruri mici care marchează drumul spre Veneția. Spectacolul e teribil, măreț și înfricoșător, te închipuie ușor navigînd pe Styx cu un Charon motorizat.

Motoscaful pătrunde cu prudență în canale strîmte, mărginite de palate în ruină și astfel te întorci în orașul matcă, în Veneția luminată, scînteietoare, între prăvăliile tixite cu nimicuri scumpe, între bănci și agenții de turism, între locande modeste, și restaurante strălucind sub candelabrele de murano.

De, dimineața vei intra în palatul Dogilor, în San Marco, vei străbate Canal Grande, cu zecile lui de clădiri celebre, adevărate miracole ale arhitecturii, nascute din opulența negustorilor și geniul artiștilor. Vei voi să vezi și închisoarea, celebra pușcărie a lui Silvio Pellico și Daniele Manin, eliberatorul Veneției, dar nu vei vedea nimic pentru că aici e clubul slujbașilor de la „Serenissima Motescafi”, mare întreprindere de agrement lagunar. Aici se joacă șah, se cîntă la pian, se bea din cînd în cînd, și astfel, teribila închisoare, la care deținuții ajungeau trecînd prin „Ponte dei sospiri”, a devenit cum s-ar spune, o pușcărie veselă.

Obosit, strivit de atîtea senzații contradictorii, vei căuta o locandă ieftină, cu mese neacoperite, pentru că aici fața de masă se plătește separat și nu se știe... Vei lua o „pizza” (un fel de turtă fierbinte, stropită cu trei picături de bulion, iar restul cinei va fi o delicioasă conservă de Tulcea, păstrată cu grijă în valiza de la hotel).

Mîine poate se va ridica ceața, va fi cu totul altceva, la Lido, la Tronchetto, la Burano, istoria te va cuprinde iar în brațele ei și te va purta astfel năucit prin canale, pe poduri, prin biserici, iar tu vei trăi în ascuns și cu sadică bucurie, faptul că în Veneția automobilele nu pot circula. Și asta nu e puțin lucru în veacul nostru.

San Marco bate miezul nopții. În piața pustie și umedă, un pictor cu o pătură în spinare stă aplecat asupra șevaletului. Va sta așa pînă în zori, chinuit de frig, înconjurat de fantomele lui Tizian, Giorgione, Tintoretto, Veronese...

NICOLAE JIANU

Veneția, noiembrie

Patru documente inedite privind procesul lui B.P. HASDEU pentru DUDUCA MAMUCA

La 13 aprilie 1862 era promulgată și publicată în Monitorul Oficial *Legea asupra presei* prin care se statorniceau, odată cu regimul juridic al „proprietății literare” normele de bază ale funcționării presei în Principatele Unite. Articolul 50 din această lege prevedea că publicarea cu rea-credință a unor vești mincinoase, cînd asemenea vești ar fi de natură să tulbure liniștea publică ori să vatăme morala publică se sancționează cu închisoarea de la o lună la un an și cu o „globire” (amendă) de la 50 la 1 000 lei. Primul căruia i-a revenit „cîntea” de a fi trimis în judecată penală în baza noii legi a fost B. P. Hasdeu. Temeiul de fapt al delictului de presă imputat îl constituia un pasaj, pretins licențios, din microromanul *Duduca Mamuca*. Din documentele acestui proces de presă, s-a publicat pînă astăzi — după cunoștința noastră — numai pledoaria pe care Hasdeu a rostit-o în fața secției criminale a curții de apel din Iași. Ea a fost tipărită prima oară de autor însuși, îndată după proces, în revista *Lumina* (nr. 17 din 1863). Dosarul cauzei, păstrat la Arhivele Statului din Iași, cuprinde însă și alte acte importante pentru cunoașterea desfășurării procesului. Dintre aceste acte am ales, în vederea publicării *in extenso*, patru documente ce ni s-au părut esențiale pentru cunoașterea temeiurilor de fapt și de drept ale declanșării acțiunii publice și a considerentelor soluției de achitare, pronunțate în cauză. Dar înainte de a reproduce aceste documente, rămase inedite pînă astăzi, credem că n-ar fi lipsit de interes să evocăm împrejurările în care s-a născut procesul intentat lui B. P. Hasdeu pentru *Duduca Mamuca*.

În 1863 Hasdeu publică în foileton, în revista *Lumina*, „romanul” *Duduca Mamuca* (devenită ulterior *Micuța*). La scurt timp după publicarea primelor fragmente de roman, „Comitetul de inspecțiune

a școalelor din România de dincoace de Milcov”, un soi de for tutelar al Colegiului superior din Iași unde Hașdeu funcționa ca profesor de istorie și statistică, îl admonestează în scris pe autor pentru unele pasaje ale romanului, care i s-au părut licențioase și care „ar fi rămas mai bine, dacă nu nescrise, cel puțin nepublicate”. Adresa de admonestare, întocmită de altminteri în termeni protocolari, era semnată de trei dintre membrii sus-amintitului „Comitet de inspecțiune”, printre care și Titu Maiorescu, redactorul, probabil, al acestei depeșe oficiale. Pe cît de ciudat, pe atît de suspect, adresa nu purta și semnătura președintelui „Comitetului de inspecțiune”, V.A. Urechia, pe care îl bănuim — pentru motive temeinice — că este instigatorul din umbră al adresei de admonestare. Într-adevăr, în *Duduca Mamuca* există un personaj ridicol, botezat de autor Vladimir Aleșchin — Uho, personaj în care cititorilor nu le-a fost greu să identifice pe însuși V.A. Urechia (în rusește uho înseamnă ureche). Că președintele „Comitetului de inspecțiune” s-a simțit vizat — și lezat — de postura ridicolă în care l-a pus autorul romanului rezultă cu evidență din broșura — pamflet *O vorbă despre literatura desfrînată ce se încearcă a se introduce în societatea română*, publicată de el „în replică”.

B.P. Hasdeu nu era însă omul care să lase fără răspuns o adresă de admonestare, fie ea chiar din partea unui for școlar tutelar, cu atît mai mult cu cît contesta hotărît autoritatea științifică și morală a semnatarilor aadresei. Replica sa, publicată în *Lumina*, a luat forma unui atac contra autorilor depeșei de admonestare, pe care i-a învinuit că își arogă, fără îndrituire legală, atribuții de cenzori. În același articol de răspuns Hasdeu denunță ministrului de resort „nepilduita dictatură peste spirite și chiar peste trupuri” pe care încearcă s-o

exercite „comitetul de inspecțiune“, adăugînd că dacă o atare dictatură ar fi îngăduită „tot profesorul lesne ar putea fi spînzurat în toate orele zilei“. Replica hașdeiană nu putea rămîne, firește, fără... replică. Ea nu s-a limitat însă la o simplă dispută de idei, ci a devenit o „afacere“ judiciară. Ministerul public — *ex officio*, cum prevedea în mod expres legea asupra presei, sau, mai exact, la „sugestia“ dușmanilor lui Hasdeu, deveniți peste noapte vajnici apărători ai moralității publice — a hotărît trimiterea în judecată penală a autorului *Duduca Mamuca* în baza articolului 50 din legea asupra presei. Drept care la 30 aprilie 1863 substitutul de procuror A. Botez întocmea următoarea ordonanță de începere a urmăririi penale, dispunînd citarea la interogator a învinutului :

PROCES-VERBAL

1863, aprilie, 30 zile

Subsemnatul cetind astăzi foaia periodică intitulată *Lumina* nr. 15 ce se publică în Iassi de două ori pe lună de D.B. Petriceicu Hăjdău redactorul responsabil a(l) sus citatei foi în Tipografia D. Berman Pileschi și vezînd că acea foaie cuprinde pasajele următoare : „(p. 43) Pe la miezul nopții — și care finește — pe baza mitricei originale“.

Avînd în vedere că aseminia expresii sunt contra bunelor moravuri și reprehensibile după p. 50 din legea presei.

Considerînd că după p. 60 tot din sus citata lege aseminia delictelor se urmăresc de Procurorul (de) pe lîngă Curțile de apel criminale.

Subsemnatul încheie :

Ca să se facă cunoscut prin autoritatea respectivă d-lui Hăjdău de a se prezenta la subsemnatul în Curtea Criminală la 2 mai viitoriu spre a i se face interogatoriul cuvenit.

Iară pe de altă parte se va încunoscîința și pe Ministeriul Justiției.

Se va face tot-odată cunoscut D. Hăjdău de a trimite pe viitorime cîte un număr a(l) foaiei sale conform p. 34 din legea presei.

Substitut
A. Botez

(Arh. St. Iași, Tr. 1758, op. 2007, dosar nr. 838, fila 9).

La interogatoriul ce i s-a luat autorul scrierii incriminate n-a tăgăduit, firește, că *Duduca Mamuca* este opera sa, încît procurorului nu i-a mai rămas decît să-și redacteze rechizitoriul și să sesizeze instanța de judecată competentă, care în speță era secția criminală a Curții de apel din Iași. Iată textul acestui rechizitoriu :

ACT DE ACUSAȚIUNE

Domnilor judecători,

Domnul Petriceicu Hăjdău, professore la gimnasiu(l) de-aice publică de cîțva timp o foaie intitulată *Lumina*. Tot cetățeanul iubitor de litere a aplaus la întreprinderea D-sale, și eu unul trebuie să vă mărturisesc Domnilor că de mai multe ori am admirat cunoștințele întinse ale Domnului professore, precum și spiritul original ce caracteriza scriirile sale. Însă după cîteva numere Domnia sa a început a se abate de la adevărata cale a unui publicist serios, au început a publica, în partea foaiei sale destinată literaturii, o năvălă intitulată *Duduca Mămuca* care cuprinde passage destul de frivole, a început a face jocuri de cuvinte cam ușoare, de nu necuviințee etc. ; încît comitetul profesoral de aice s-a găsit nevoit de a-i face o adresă prin care sfătuește pe D. Hăjdău de a părăsi calea pe care a început a pași de cîteva zile, căci zice acea adresă (publicată în numărul 15 al foaiei *Lumina*) „professorii sunt datori a da pildă de zel și de moralitate atît celor pe care îi învață cît și societății în cuvînt și în faptă“. Nu am nevoie, Domnii mei, de-a insista, spre a vă convinge despre adevărul ce conțin aceste cuvinte, esstrase din regulamentul școlar, despre înalta misiune la care este chemat un professore, despre esemplele de moralitate și virtute ce trebuie să deie în relațiunile sale sociale. Însă ceea ce trebuie să mire este puținul respect, este puțină bună cuviința cu care D. Hăjdău califică acea adresă prin nr. 15 a(l) foaiei sale, tratînd pe comitet de *nesănătos*, ca avînd *parocism* s.a. Nu voi să vă mai ocup Domnilor cum D. Hăjdău răspunde la înalta misiune de professore la care este chemat, aceasta fiind de atributul Ministerului Cultelor și ceea ce am zis a fost numai ca un considerent, a fost numai spre a vă arăta că sfaturile de a nu publica asimilina frivolități, asemenia lucruri necuviințee, nu i-au lipsit.

Ceea ce trebuie să ne preocupe pe noi Domnilor, este dacă D. Hăjdău și păzește sau nu îndatoririle sale ca redactore (al) unei foi periodice, este dacă legea presei, pe care suntem chemați a o aplica, nu este călcată. Vin deci acum la obiectul acușării mele, la ceea ce mă silește a face o citațiune D. Hăjdău și a-i intenta un process de pressă pe care Domnia voastră sunteți astăzi chemați a-l judeca.

Iată un pasaj ce cuprinde foaia nr. 15 la pagina 43 (Urmează un amplu citat din *Duduca Mamuca*, citat care începe cu cuvintele : — „amorul platonice cu fata merse prea departe“ și sfîrșește cu cuvintele : „cînd Emilia mă dăscălea, nu așa, ia așa“ — a se vedea B. P. Hasdeu *Duduca*

Mamuca ediție îngrijită de Ion Șeuleanu, Editura Dacia, Cluj, 1973, p. 144).

Deci după cele ce avui onoarea de a vă descrie și :

Considerînd că după art. 50 a(1) leg. pressei, publicarea a nișteor vești ce ar vătăma morala publică sunt (sic) reprehensibile.

Considerînd că passaju(l) ce vă citai este tot ce poate fi mai scandalos, mai impudic și prin urmare vătămător moralei publice.

Considerînd că una din cele mai sacre datorii a legii pressei este de a apăra morala publică, care este baza unei societăți civilizate și bine constituite fără care ea nu poate subsista.

Considerînd că la întrebarea ce am făcut D. Hăjdîu în pretoriul acestei Curți dacă acest articol este scris de Dumnealui a afirmat că da.

Văzînd art. 60 din leg. pressei prin care procurorii (de) pe lîngă Curțile apelative sunt chemați de a urmări ex-officio delictele de presă, prevăzute prin art. 45 pînă la art. 50 inclusiv, care delict se judecă de-a dreptul de către Curțile de Apel Criminale ; cer de a se aplica în contra D. Petriceicu Hăjdîu autorul acestui articol penalitatea prevăzută prin art. 50 din legea de presă.

Substituit
A. Botez

(Arh. St. Iași, Tr. 1758, op. 2007, dosar nr. 838, filele 31-33).

Procesul intentat autorului *Duducai Mamuca* a avut loc în zilele de 3 și 4 iunie 1863, în prezența unui public numeros, apreciat de un participant la dezbateri la circa 200 de persoane. A fost de față „toată smîntîna Eșului“, după cum a relatat Hasdeu însuși. Rechizitoriului rostit de procuror i-a urmat pledoaria cutezătoare, spirituală și finalmente convingătoare a inculpatului, a cărui pregătire juridică și experiență de magistrat l-a dispensat de serviciile unui profesionist al barei. Apărarea scriitorului a fost întîmpinată de asistență „prin murmure de mulțumire“, după cum tot acuzatul ne informează.

Este de presupus că dezbaterile din camera de consiliu, după ce completul de judecată s-a retras pentru deliberare, au fost destul de aprige de vreme ce sentința de achitare a lui Hasdeu s-a dat doar cu majoritate de voturi, trei dintre judecători făcînd opinie separată în sensul condamnării inculpatului. Pricina divergenței de opinii ivite între judecători se poate deduce din confruntarea motivării sentinței de achitare, intitulată „rezoluțiune“, cu motivarea opiniei minoritare. Iată, mai întîi, hotărîrea de achitare.

Nr. 242

RESOLUȚIUNE

1863, iunie 3 și 4 zile

Curtea Criminală în ședințele sale din 3 și 4 iunie a luat în tratație procesul de presă intentat de Procurorul acestei Curți asupra D. Bogdan Petriceicu Hăjdău pentru vătămarea moralității publice prin nr. 15 a(1) foaiei „Lumina“ și anume prin mai multe pasaje din romanția „Duduca Mămuca“.

Ascultîndu-se conclusiunile D-lui Procuror cari a susținut acușațiunea de vătămarea moralității publice prin expresiunile „*Ne culcăm. Resultatul vă este cunoscut D-lor. Emilia mă dăscălea, nu așa... ia așa* etc.“ și a cerut aplicarea § 50 din legea Presei.

Ascultîndu-se apărările D-lui Hăjdău aflate la acte, prin care susține că expresiunile nu sunt memorale și a citat mai multe pasaje analoge a(1e) scriitorilor Români, pentru care nu au fost trași la răspundere, și apoi că § 50 din legea Presei nu este aplicabil fiind că acest § cere publicarea sau reproducerea cu rea credință a unor vești mincinoase atribuite cuiva, în care apărare a D-lui Hăjdău s-a mărginit și D-l avocat a(1) curții.

Considerîndu-se că în adivăr § 50 din legea Presei cere publicarea sau reproducerea făcută cu rea credință a unor vești mincinoase atribuite unei persoane anumite.

Considerîndu-se că prin romanția *Duduca Mămuca* nu se face alusiune la persoane determinate pentru ca să fie vătămată morala publică prin atacarea cuiva din societate.

Considerîndu-se că credința cea rea cerută de § 50 legea Presei nu este probată.

Curtea Criminală cunoaște pe D-l Hăjdău nevinovat de acușațiunea ce i s-a întins și prin urmare hotărâște : ca să rămînă liber de răspundere în acest cas.

D. Gherghel L. Catargiu
V. Florescu S. Mano

(Arh. St. Iași, Tr. 1758, op. 2007, dosar nr. 838, fila 43).

Precum rezultă din citirea considerențelor, sentința de achitare se sprijină pe două argumente de drept. Ea reține în primul rînd argumentul, invocat și de Hasdeu în pledoaria sa, că art. 50 din legea presei incriminează numai publicarea de informații false referitoare la persoane determinate și susceptibile să vătămă morala publică ; or, publicarea unei scrieri de ficțiune ca *Duduca Mămuca* nu poate fi asimilată cu publicarea de vești mincinoase de natură a tulbura liniștea publică sau a vătămă morala publică. În al doilea rînd se invocă lipsa intenției delictuoase, a

„rele credințe“ menționate în mod expres de textul legal. Argumentul apare superflu — în plan juridic — pentru că dacă fapta imputată inculpatului nu îndeplinea condițiile textului incriminator referitor la ceea ce penaliștii numesc „latura obiectivă“ a infracțiunii era inutil să se mai cercezeze dacă fapta imputată fusese săvârșită cu sau fără intenție.

Deși primul argument al sentinței de achitare era de necombătut, opinia minorității completului de judecată a fost că inculpatul trebuie totuși condamnat. Care este argumentarea — mai mult decît fragilă, juridicește — a acestei opinii minoritare reiese din ultimul document inedit al procesului pe care îl transcriem mai jos :

OPINIUNE

Avîndu-se în vedere că § 50 din legea presei astăzi în vigoare proibeste publicarea sau reproducerea vestilor ce ar fi de natură a vătăma morala publică.

Avîndu-se în vedere că pasajul de care este acusat D. Redactore este scandalos moralității publice.

De aceea opiniunea subscrișilor este ca D. Redactore Hăjdău să fie supus penalității prevăzute prin § 50 din legea presei.

Platon Palade Ciura

(Arh. St. Iași, Tr. 1758, op. 2007, dosar nr. 838 fila 44).

Incurajat de soluția de achitare pe care a obținut-o, romancierul continuă — în numerele 17, 18 și 19 ale *Luminii* — publicarea *Duducăi Mamuca*. Nu se poate spune însă că procesul nu i-a temperat întrucîtva îndrăznelile scriitoricești de vreme ce cînd desfășurarea acțiunii romanului îi impune să descrie o nouă scenă erotică, se abține de la o descriere detaliată, cu motivarea, nu lipsită de ironie, că „simțul de pudoare și frica legii de presă nu-mi permit a descrie starea în care se afla tocmai atunci fericita pereche“. Iar atunci cînd, un an mai tîrziu, își publică în volum microromanul, intitulat de astădată *Micuța*, nu uită să sublinieze (tot în deriziune, firește) țelul moralizator al scrierii sale, pe care o numește „o doftorie contra vicleniilor bărbătești“. Romancierul subliniază cu acest prilej că „darurile, eroismul și suferința sunt trei magnetice pentru a atrage simpatia femeii“ și își avertizează cititoarele : „Feriți-vă a da peste daruri false, peste eroism fals, peste suferință falsă... Să nu pățiți ca Micuța, sau și mai rău“. Și semnează (modest) : *Doctor Artis amandi*.

DORU COSMA

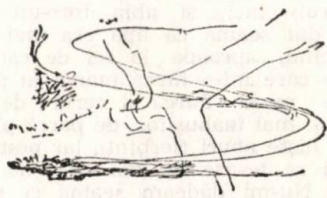
Fragment

O, Timpule, nespus ești tu de drept,
Toți se supun voinței tale ;
Rege și slugă, tont și înțelept
Îți sînt vremelnice petale.

Senin, apusul mi-l aștept,
Fără trompeți și osanale ;
Doar frunza va roști, cu jale,
Cuvinte demne de-un poet.

N-am fost tiran și nici valet,
Iar Soarelui, Măriei Sale,
Imnuri i-am înălțat pe cale
Și niciodată nu regret.

Slăvit să fii și totul iert,
Pentru lumina din pocale ;
O, Timpule, nespus ești tu de drept,
Toți se supun voinței tale.

Drumurile

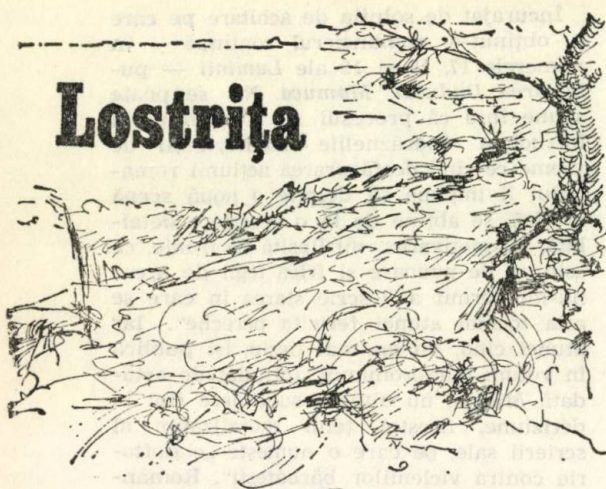
Drumurile ni-s fixate-n sînge,
Și destinul sus pe boltă-i scris ;
Voi muri înveșmîntat în cîntec,
În palate de iubiri și vis.

Mi-au turnat în suflet slavă zeii,
Semenilor să le fiu stîndard ;
Viața stelelor o cuget
Și ca ele vreau să ard.

Am visat să fiu un falnic astru,
Dar nu sînt decît un rîu ;
Voi muri înveșmîntat în cîntec,
Poate chiar la masa unde scriu.

PETRE GOT

Lostrîța

Întîia oară am văzut-o în copilărie, pe apa Dornei, într-o spre-amiază de vară. Eram pe mal, cu undița și așteptam să se împlinească visul acela mereu neîmplinit, de a simți smucitura și de a vedea firul undiței întinzîndu-se strună, tras de un cogeamite pește de măcar un kilogram. Dar nu s-a întîmplat nici de data aceasta nimic sau aproape nimic pînă în clipa cînd am văzut venind pe apă, cu burtile albe în sus, cîțiva pești amețiți. Am lăsat undița, am dat un chiot ca să m-audă Vladimir, prietenul meu, și am intrat în apă, mai la deal de bulboana în care pescuiam, să-i prind cu mîna. Am prins unul, trei, cinci și abia într-un tirziu mi-am dat seama că apa era mai caldă ca oricînd, aproape la fel de caldă ca baia pe care mi-o făcea mama în fiecare sîmbătă seara. Parcă și aerul devenise mai cald, mai înăbușitor, de parcă pluteau prin el niște aburi fierbinți, iar peste fața soarelui se țesuse un vîl ușor de nouri alburii. Nu-mi dădeam seama ce se întîmplă, eram copleșit de bucuria că, în sfîrșit, prind și eu pește și nu unul, nu doi, ci o mulțime și de toate neamurile: lipeni, mrele, cleni, păstrăvi. Veneau mereu pe apă și eu și, mai la vale de mine, Vladimir îi prindeam și îi înșiram pe cîte o nuia de salcie, așa cum își înșiră Sf. Petre cheile raiului. Și eram leoarcă de sudoare — aruncasem hainele de pe noi și totuși asudam — și ne cufundam în apă să ne răcorim, dar degeaba, și chicoțeam de bucurie și nu ne mai săturam de pescuitul acela neobișnuit.

Începusem să înșir peștele prins pe o a doua nuia cînd a izbucnit strigătul lui Vladimir :

— Măi tu, ni *, colo-n șuvoi !

Am înmărmurit. Doi pești mari, lungi de peste un metru, țîșneau din apă pe

deasupra șuvoiului, ca să răzbată în susul rîului. Păreau moleșiți și speriați și parcă mai mult se tirau decît înotau după ce cădeau din salt peste șuvoi.

— Hai să-i prindem ! a strigat din nou Vladimir.

Nu i-am răspuns fiindcă îmi era de două ori frică : o dată de ei și a doua oară de șuvoi... I-am urmărit cu privirile, pînă am simțit că apa începe să se răcească și pînă ce ne-am dat seama că izvorul bogat de pește amețit a secat.

Nu știu ce s-a întîmplat atunci cu apa și cu vîzduhul, pentru că a doua oară în viață nu mi-a fost dat să mai trăiesc așa ceva. În schimb mi-au rămas în amintire cele două lostrîțe, cei doi tigri ai apelor de munte, zbatîndu-se să urce la deal în căutarea vreunei guri de pîrîu răcoros, cu spaima morții în privirile sticloase. Era prima dată cînd le vedeam și încremenișem de uimire.

*

A doua oară am întîlnit lostrîțe pe Rarău. Trecea Rarăul dinspre Bistrița spre Valea Putnei, pe drumul ce urcă pe pîrîul Chiril. Era multiplicată în vreo nouă exemplare — femele și bărbătuși și era înspăimîntată de moarte. Nu putea pricepe ce se petrece cu ea. Zmulsă vie din apele Bistriței, dintre Zugreni și Barnar, unde altădată era cea mai mare „parohie“ a speciei, fusese înghesuită în niște căzi de metal, pline cu apă de acasă de la ea, acoperită cu niște vîluri de plasă și transportată într-un camion peste munți. Un alt camion, încărcat cu butoaie cu apă de schimb, o urma.

Am privit-o eu însumi cuprins de uimire. Ce căuta, ce căutau cele nouă lostrîțe pe drumul pietros al muntelui și, mai ales, cine le purta și pentru ce anume ? Stăteau în căzile acelea cîte trei, moleșite, dar mereu la pîndă, ca niște arcuiri, gata-gata să se destindă într-un salt care să rupă ochiurile de plasă și să se piardă în hăuri.

Lîngă ele, supraveghindu-le, un inginer silvic al cărui nume n-am să-l uit nici-o dată : Aurel Neacșu, și doi păstrăvari : Emilian Antonovici și Otto Zaluțchi.

— Ce faceți cu ele ? am întrebat nedumerit și contrariat.

— Le ducem într-un fel de vilegiatură...

— ?

— Ne-am încapățînat să regenerăm specia, a adăugat inginerul zîmbind cumva cu mîndrie.

Într-adevăr, cei trei oameni se încapățînaseră să regenereze specia greu lovită de braconaj excesiv cu explozibile în timpul războiului, de plutărit, de înlăturarea primejdiilor Toancelor, de mari puhoai sau înghețuri. Cei trei oameni au încercat mai întîi altfel : au dus cele nouă

* Iată ! (regionalism)

lostrițe în bazinele păstrăvăriei din Valea Putnei, le-au „muls” lapții și icrele la timpul bății, la fel ca la păstrăvăii reproducători, i-au fecundat artificial și i-au depus în incubatoare. Dar rezultatele n-au fost pe măsura așteptărilor. Cei trei oameni au repetat experiența și din nou rezultatele au fost slabe. Captivă, lostrița nu voia să-și regenereze specia... Nu înțelegea ce vor de la ea cei trei, era numai spaimă și dor de ape adânci, pline de stînci și ascunzători bune, pline de vînat și de spații de goană fără grijă și fără capăt.

Cei trei oameni au înțeles-o și au dus-o înapoi în „parohia” ei. I-au redat ei libertatea, iar Bistriței măreția de a o avea în singele ei, în sufletul apelor. Numai că în preajma „bătăii” au pus-o din nou pe drumuri, peste munte, pînă la Valea Putnei, ca să o „mulgă” de lapți și icre și pe urmă s-o aducă înapoi acasă, în largul apelor cînd molcome, cînd vijelioase, cînd pure ca lacrima, cînd întunecate ca furtunile.

Așa am reîntîlnit-o eu, după ani, într-una din aceste călătorii spre viitorul speciei, călătorie care a dus la rod bogat de puiet în incubatoare și la înmulțirea ei în lungul cursului Bistriței.

*

În ce mă privește, trebuie să mărturisesc că m-am bucurat cînd am auzit că lostrița sau „Tigrul apelor de munte” cum îi spun unii, acest frate mai mare (ehei și cît de mare!) al păstrăvului și lipanului, stăpînește din nou înspumatele ape ale Bistriței bucovinene stîrnind dorul aventurii în lumea neosteniților cavaleri ai lansetei, pescarii sportivi. Întîi, pentru că aveam un motiv în plus să bat malurile apei, și nu ca să o pescuiesc ci doar ca să o admir. În al doilea rînd, pentru că existența ei avea să devină un izvor de legende și de povești uluitoare pe care le crezi adevărate chiar dacă știi bine că tu le-ai născocit... Ceea ce nu e cazul... în cazul de față...

Așadar, lostrița a reapărut pe Bistrița și pe alte ape din țară. A reapărut aureolată de titlul de „monument al naturii”, astfel încît munții albaștri și apele aceste senine să dăruiască o emoție în plus îndrăgostitului de natură care poposește pe aici.

A reapărut să înfierbînte imaginația, să fascineze cu iuteala ei, cu inventivitatea ei vînatorească și chiar cu majestatea ei. A reapărut, vă asigur, am întîlnit-o și i-am urmărit evoluțiile prin apele de cleștar, pe coamele înspumate ale șuvoaielor.

...Pescuiam undeva între Iacobeni și Vatra Dornei, la lipan. Coboram încet, prin apă, cu struna purtată de curent mult

înaintea mea. Am simțit smucitura lipanului în cîrligul cu muscă artificială, am dat să trag încet spre mine, dar în aceeași clipă smuciturile au dispărut, struna a luat-o împotriva curentului și, în apă, printre picioarele mele, la dreapta și la stînga, s-a arătat o sburătoare ca din pușcă a peștilor spre ascunzători. Mrene, cleni, și pești mărunți s-au făcut nevăzuți într-o clipă! Struna mea de nailon a rămas agățată undeva între bolovani. Nu m-am obosit s-o desfac. Vroiam să văd ce se întîmplă, mai bine zis ce s-a întîmplat în apă, de s-a dezlănțuit o asemenea spaimă între pești. Și atunci a apărut ea, lostrița. Aerodinamică, argintie, navigînd ca un submarin, urca în susul apei, iar în calea ei nu mai era nimic, nici coadă de plevușcă. Înota cu o anume majestate, aripile se mișcau încet, virful cozii la fel și totuși viteza era apreciabilă. Am înlemnit cu undița în mînă. Și ea a trecut pe sub struna de care atîrnau muștele artificiale, regește, ca pe sub un pavoaz.

După ce a trecut, struna mea a început să vibreze iarăși și să... tragă. Am scos lipanul la mal și i-am dat drumul. Merita să mai trăiască de vreme ce tigrul nu l-a reperat...

*

...Altă dată ne-am întîlnit față-n față. Ne-am privit în ochi o frîntură de clipă, paralizați de surpriză. Eu mă aflam pe o limbă de nisip pe malul unei „oglinzi” întinse și adînci. Îmi pregăteam sculele. Ea vîna. Mi-am dat seama după neliniștea apei. Dar nu bănuiam surpriza. Deodată însă, neliniștea apei s-a apropiat de mal. Am văzut o săgetare albă, săgetarea „vînatului”, un zig-zag îngrozit, și în sfîrșit, în disperare, un salt și o cădere pe buza malului nisipos. „Tigrul” s-a aruncat, și el, asupra prăzii. Și, o clipă, i-am văzut ochii fosforescenți și capul ieșit din apă, cu botul aproape pe nisip. A urmat o zvîrcolire, un clocot de apă, o tulburătură ridicîndu-se ușor de pe fund și „Tigrul” a dispărut...

Pe nisip, victima își mișca branhiile parcă gemînd: „Apă... apă!”...

*

...Pe urmă am început s-o caut, înarmat cu toate sculele de trebuință și, bineînțeles, cu autorizația de rigoare. Aruncam „năluca” argintie cu cîrlige-ancoră puternice, dintr-un mal în celălalt și urmăream fulgerările albe ale peștelui de metal prin apă, în diminețile de peruzea ale pădurilor sau în înserările cu pîcle ușoare de după ploaie. Dar ea nu se ivea de nicăieri, nu mișca...

Pînă într-o zi, după hait, adică după scurgerea plutelor, cînd apele turburi începeau să se limpezească și cînd peștele flămînzit de atîta ședere în ascunzători mușcă înnebunit. Ajunsesem în dreptul Hajului și încercam la picioarele unor stînci, unde apa clocotea. Mulinam încet ca să-i atrag atenția, dar ea nu sărea de nicăieri la nadă. După cîtva timp, cum lansam și mulinam, am văzut ceva ca un capăt subțire de buștean venind pe valuri de-a rostogolul, ceva închis la culoare și lucind spălat de apă. Am început să mulinez astfel încît să-mi feresc „năluca” de întîlnirea cu acel ceva, dar, ajuns în fața stîncilor, deasupra adîncului prin care evolua năluca, acel ceva s-a scufundat brusc și struna mea s-a întins smucind puternic. Mi-am auzit glasul sunînd în interior: „Ea e!” și am început să mulinez repede, cu înfrigurare. În clipa aceea a început aventura, jocul acela uluitor cu forța și cu șiretenia. O trăgeam spre mine puțin cite puțin ca apoi să-i dau frîu și să alerg pe mal încotro mă ducea ea; simțeam că firul se destinde, mulinam rar, o simțeam așteptînd clipa cînd firul va fi întins ca să se poată svîrcoli brusc să-l rupă sau să-și sfișie cerul gurii în

carnea căruia pătrunsese cîrligul-ancoră și să scape, dar eu lăsam firul să curgă iar... Știam, știam de la alții că aventura va dura pînă va obosi ea, dar simțeam că încep să obosesc eu, eram întreg un pachet de nervi, îmi intrase apă în cizme, îmi pierdusem undeva pălăria și-mi simțeam obrazul brobonit de sudoare. Totuși îi făceam jocul imaginîndu-mi clipa supremă cînd aveam să o văd întinsă pe mal, la picioarele mele. Cred că dorința aceasta mi-a sporit nerăbdarea și m-a făcut să forțez finalul. Am tras-o spre mal, părea că-și pierduse mult din puteri, privind-o cum vine străfulgerîndu-și din cînd în cînd albul, ușor bătînd în roșu al burții, și mi-a venit să chiu de bucuria succesului, dar n-am apucat să o fac fiindcă, ajunsă la apă mai puțin adîncă, ea a țîșnit în aer o dată, de două ori și a dispărut lăsînd în urmă o diră subțire de sînge...

...Am mulinat în gol, am privit năluca și cîrligul-ancoră, am oftat adînc, și mi-am desfăcut lanseta. Eram trist și totuși undeva în mine se înfîrpa o bucurie. Știam că voi reveni. Aventura abia începuse...

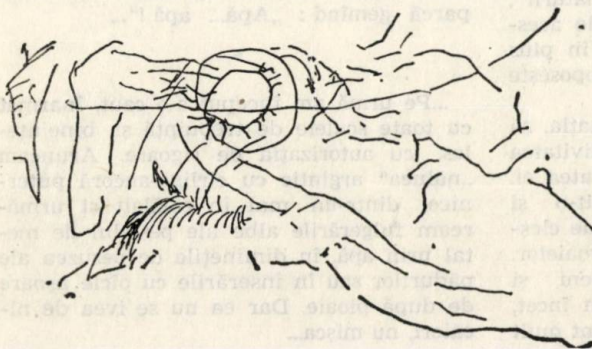
DRAGOȘ VICOL

Învățătură

Aș vrea să locuiesc într-o flacără
Ardoarea mea este limba unui ceasornic
Ce însemnează în singele meu
Un viitor posibil. Fața lui necunoscută
Mi-o apropiiu născîndu-l mereu
Sub altă înfățișare: un balaur cu mii de
capete.

Mintea mea devie, pe cînd trupul
Sleit mi-l culc pe brazdă tină ră
De pămînt, abia întoarsă spre lumină.
Acum simt liniștea.
Fără opreliști se strecoară în mine
Ca sevele în ramuri.
Pămîntul exală spre mine
Gustul de nedescris
Al măreției.

ANA MUREȘANU

Convorbire cu Prévert

Cînd în fiecare dimineață
beau cafeaua fierbinte
aburul aromat îmi recită
din Prévert

...de mult rochia mea
nu mai zace pe covor
portocala s-a uscat
pe masa din dormitor
alcătuiind o adevărată
natură moartă.

eu croșetez fularul credinței
și-al purității înfășurînd
odată cu fiecare rînd
cele mai grele și obositoare
întrebări de viață...
și Prévert mă întrerupe:
— Dar iubitul? Iubitul ce făcea?

CORNELIA DJIGOLA

mama mamu- ților

mahmuri

— Bei ceaiul, iei aspirina, pui picături în nas și stai sub plapumă.

Asta de alaltăieri, ba nu, de răs-alaltăieri, de joi! Sau de miercuri? Dar azi ce zi mai e? De când îi curge lui Victoraș nasul? De când o tot aude el pe mama cu ceaiul, aspirina, picăturile? Uf, și tocmai acum s-a pornit să ningă, când are el guturai.

— Dacă ești cuminte, mîine ieși puțin pe afară, la sănîuș, îl îmbunează mama. Mîine sau poimîine...

— Mîine sau poimîine?

— Când is-pră-vești cu gu-tu-ra-iul! Am zis!

Dacă mama silabiseste cuvintele nu mai e de glumit. Încearcă totuși să o înduplece.

— Hai, mă, mamă, lasă-mă... Mi-a trecut...

— Mi-a trecut, îl îngînă mama. Auzi-l cum mormăie, mmmm... mmmm... parcă vorbește dintr-un burlan.

— Uite și mata cum ninge de frumos.

Da, ninge frumos, asta așa e. Vîntul s-a oprit și acum fulgii își lipesc parcă fața de geam, ispitindu-l afară.

— Și eu cît mai stau în casă?

— Vedem noi. Pînă ți se desfundă nasul.

Cățelul Gică ciulește urechile. Și el ar vrea să știe cînd o să scape de închisoare. El nu are guturai. Oh, ce s-ar mai tăvăli prin zăpada proaspătă, ce s-ar hîrjoni cu gugustiucii, ce tumbă ar mai face pe derdeluș! Și s-ar întîlni, sigur s-ar întîlni, cu toți căteii din cartier. Oh, poate ar avea norocul să o vadă chiar pe Cuța, o clipă doar, printre ostrețe. Acum trebuie să fie mai albă ca niciodată, albă ca vata... Și numai ochii ei se văd de sub breton ca doi tăciuni, negri, strălucitori.

Gîndurile i se opresc într-un oftat din inimă. Ar ruga-o el pe mama să-i dea drunaul afară, dar, unu la mină, el nu vorbește. Și doi, pe el nu-l lasă singur din casă, fără Victoraș. Eh, suspină el din nou și își astupă ochii cu codița să nu mai vadă zăpadă, fulgi, gugustiuci și tăciunii de sub bretonul Cuței... În aceeași clipă își ciulește însă din nou urechile, căci băiatul tocmai se smiorcăie:

— Bine, și cînd știu eu dacă mi s-a desfundat nasul? Cînd?

— Cînd o să poți spune curat, fără să mormăie așa: „Mama mamuților mahmuri nu spune miau-miau-miau...”

— Cum? Cum?

— Așa cum ai auzit. Acum mă grăbesc, uite îți scriu pe o bucată de hîrtie.

Mama scrie în grabă cuvintele chiar pe îmbrăcămînta abecedarului și spune:

— Dacă le poți spune limpede, să se audă bine fiecare *m* și *n*, gata, e în regulă, puteți ieși afară...

Acum Victoraș parcă s-a mai înviorat. Deci asta e totul, 5—6 cuvinte, fără să mormăie. Așa e „în regulă” sau, mai exact, o să știe el singur cînd totul e „în regulă”. Cățelul Gică îl privește drept în ochi și dă din coadă. Parcă l-ar ruga: „hai, încearcă, dă-i drumul chiar acum”.

— Ma-ma mu-ți-lor.

Cățelul clatină din cap. Nu e bine. Băiatul știe și el asta. O ia de la început:

— Ma-ma mun-ți-lor... Ma-ma ma-mi-țelor... Ma-ma mițelor... Ma-ma mai-mu-țe-lor... Ți, nu e așa...

— Nu, parcă schelălăie și cățelul Gică și se mută pe taburet, cu ochii la buzele băiatului. — Hai, Victoraș, încă o dată.

Și băiatul o ia de la capăt. Pe litere, pe silabe...

— Ma-ma mamu-Ților. Ce e... Ților?

— Nu e nimic, Victoraș. Leagă silabele, leagă-le mai bine.

Băiatul parcă l-a auzit. O ia de la început.

— Mamuți. Lor. Uf, mi-e somn...

— Nu te lăsa, îl îndeamnă cățelul și se gudură pe lingă abecedarul scăpat între perne. Dar băiatul a adormit. Se face covrig și cățelul Gică.

...

Cît timp a trecut? Două-trei ore? Afară s-a mai luminat, dar ninge încă. Oh, ce trebuie să fie acum pe derdeluș! Se aud chiote. Și lătrături. Și parcă între ele... Să fie glasul Cuței?

— Hai, Victoraș.

— Mama mamuților ma... mah... mahm... maturi.

— Nu, nu te lăsa, Victoraș.

— Mama mamuților mahmu. Ri.

— Așa, așa!

— Mama mamuților... masculi!

— Of, nu ! Te rog, continuă, nu adormi din nou... Căţelul îl linge pe ureche, îl gîdilă.

— Ma-ma, mama mamuţilor mah-muri...

Căţelul dă din coadă.

— Ura ! Mai departe.

— Mai departe e uşor ! Mama mamuţilor mahmuri nu spu-ne... Ce nu spune ? Of, mai sînt trei cuvinte... Nu spune *mi-a-u-mi...* *Mia-umia...* *Miaumia...* Ce-o fi asta *Miaumiami* ? A greşit mama cînd a scris ?

— Nu, n-a greşit, Victoraş. Tu greşeşti. Acolo nu sînt trei cuvinte, e unul singur, dar *e repetat de trei ori*. Haide ! Dar ce e asta, iar adormi ? Nu se poate ! Şi zăpada ? Derdeluşul ? Şi Cuţa cu ochii ei de tăciune ? Te rog, te implor, mai încearcă...

Băiatul a pus mîna pe abecedar. Acum căţelul aude deslăşit :

Mama mamuţilor mahmuri nu spune *mi...* nu spune *mia...* nu spune *miaumi...* nu spune...

Dar Victoraş se opreşte, căci în faţa lui, sluj, cu lacrimi în ochi, căţelul Gică în-

cepe să miaune, din ce în ce mai sfişietor :

— Miau ! Miau !! Miauuuu !!!

— Ura ! exclamă Victoraş şi citeşte dintr-o suflare toată fraza : *Mama mamuţilor mahmuri nu spune miau-miau-miau.*

E minunat pe derdeluş. Sînt toţi copiii. Şi căţel. Şi vrăbii zăpăcite, şi gugustiuci speriaţi şi Victoraş nu mai isprăveşte de povestit cum căţelul Gică a făcut ca pisica : „Miau-Miau-Miau“. Este şi Cuţa acolo cu blana ei albă ca vata, cu ochii ca doi tăciuni. Dar trece pe lîngă căţelul Gică, fără să-i arunce o privire, rece ca un sloi de gheaţă. Doar cînd ajunge în virful derdeluşului se opreşte să răsufle, apoi mormăie ca pentru sine :

— Hm, ce mai căţel. După ce că nu-i de nici o rasă, mai face şi ca pisica. Pfiu !

Copiii zburdă, tipă...

Şi doar peste inima zdrobită a căţelului Gică vîinge cu lacrimi albastre prima stea a serii.

M. SÂNTIMBREANU

Umbre

Deseori sub umbră
nu e numai umbră
este şi o umbră
ţinută în umbră
şi care din umbră
ţese nor de umbră
deseori sub umbră.

VASILE SMĂRÂNDESCU

Izvor tîrziu

Izvorul a zbucnit ca din fîntînă,
Un singur vis, prinzînd azurul zărîi.
S-ajungă la talazurile mării,
Doar risul de copil să-i mai rămînă.

Fierbinte dor către Birlad îl mîndă,
Se varsă-n unde visul depărtării,
Siretu-l plimbă-n apele uitării,
L-aşteaptă Dunărea ca o cadînă.

L-au întrecut mai marile izvoare,
Dar iată-l într-un cald de toamnă soare,
Din Dunăre la marea de argint.

Şi marea e ca sînul unei mume,
Izvorul se răsfaţă gîngurînd
Cules, tîrziu, de braţul unei spume.

G. G. URSU

Mărturisire

M-am mărturisit Euridice la masa somnului
Flori de lapte era părul înfelept al visării
Tie, cea fără de trup, ca un vînt al amurgului
Statuie de aer veghind la umbra tăcerii.
Sînge, drumetînd, nemărginit anotîmp prin seminţe
Strălucitoare armură, strigăt la vreme de grai
Prelungă alcătuire, iată-mă Euridice, sînt glasul
Pămîntului acesta cu braţe împrumutate din rai.
Şi ochiu-mi locuit de-nmiresmate culori se desfată
Şi mîna-mi locuită de lucruri — zidire stelară
Euridice frumoasă, limpezi distanţe,
Cresc miruînd albul văzduh de povară.

ION POPA ARGEŞEANU

Se simte boarea mării

Pini cu părul de mătase îmi şoptesc
istorii neştiute în legănări tîrzii.

Se simte boarea mării
ca o rugă îmbălsămată,
parfumuri de alge şi triumfuri
a korelor cîntînd milenii risipite
pe goalele cărări.

O ultimă sticlire sub văluri în amurg
în sînge-mi picură
reinviata lume...

Altarele pustii s-aprind
de o lumină-mpurpurată,
sînt zeele ce-şi trec în veşnicii
nepămîntenele candori.

ZENO GHITULESCU

PRIMA IUBIRE

Ghigghi ieși pe balcon și se așază lângă tatăl ei care contempla ferestrele luminate ale blocului din față.

Era un cer senin cu stele încețoșate, sticlind fără strălucire. Domnul Șogolea mirosea a fier coclit. Îi cunoștea de mult izul dur pe care îl emanau brațele, părul, hainele, palmele mari, cu unghii aproape pietrificate, galbene-maronii. Când era mică, de vreo cinci-șase ani, tatăl ei o lua duminica pe șantier — duminica era o zi în care admitea să se muncească în joacă. Schimbul de duminică sfârșea întotdeauna într-o bună dispoziție „fantastică”, așa spunea bătrînul. Din pricina acelor duminici pe șantier, cînd vedea în jur oameni veseli, cînd se muncea în dorul lelii, Ghigghi rămăsese multă vreme cu impresia că tatăl ei e un fel de scamator, iar șantierul o nostimă arenă. Acolo escavatoristul își plimba fetița în cupa escavatorului spre hazul celor din echipă — niște bărbați urcați pe o balustradă sau pe platforma unui camion și care, tot pentru a o distra, mergeau în mîini și rideau. Pe zidul abia început al barajului, un betonist lua la dans pe o fetișcană cu șapcă de protecție, cîntînd un vals la modă... Ea era liberă să se plimbe prin gropi și noroaie, să adune flori prăfuite de pe marginea drumului pe care treceau agale, claxonînd în glumă, mașini ce zăngăneau și ele într-un anume fel, „de duminică”.

Tatăl ei o ducea la șantier cu bicicleta. Duminica nu lua autobuzul, prefera bicicleta. Cînd lua pe unul din copii, atașa la ghidon un scaunel mic de papură împletită, cu o spetează înălțută, cit să stea comod, cu fața spre drum și palmele reze-mate de ghidon. Atunci lumea se deschidea înaintea ei ca scena mereu învăluită de cortină. Drumul însuși era un ceremonial de ridicare a cortinelor, mereu apă-reau alte lucruri, alți oameni, alt decor și ea pătrundea mai adînc în teatru, respi-rînd lacom mirosul de metal coclit al mîi-

nilor domnului Șogolea. Din pricina hur-ducăturilor drumului avea cîteva zile per-sistente dureri în noadă, însă amintirea marelui spectacol duminical era o încin-tare compensatorie. Cînd treceau prin dreptul barăcilor, la întoarcere, grupul de oameni, așezați pe ce nimereau, țipau la ei și-i chemau cu o sticlă de țuică în mînă. Tatăl ei oprea, ciocnea cu ceilalți, ea se învîrtea printre ei mirosindu-le izul acela de fier coclit din salopetele murdare și privea crestele munților cu aerul unui posesor înrăit.

Îi plăcea inginerul Mereșiu pentru că era blond, curat și mirosea „a răcoare”. Fusese o iubire de aproape trei ani. Îi urmărea cu o privire bleagă și cu o imagi-nație romanțioasă, încă invadată de zîne, regi și spiriduși. Duminica era ziua ei de amor, duminica era ziua în care lumea părea că trăiește cu o melancolică vulgari-tate, împingînd de lângă sufletul ei orice suferință, cu o mișcare moale și viscoasă.

Iubirea asta persistase trei ani, pînă cînd o trimisese maică-sa pe șantier în-tr-o vineri, să-i anunțe domnului Șogolea moartea bunicii. Atunci o luase un șofer de basculantă din drum, neștiind cine este, îi spusese pe drum tot felul de por-cării, duhnea a tutun, iar prin parbrizul mașinii lumea, vechiul teatru, arăta mo-horît, umbrit și murdar. Era de altfel și o vreme rea de sfîrșit de toamnă, omul se plîngea de reumatism, trăgea cîte o în-ghițitură dintr-un bidonaș cu ceai de tei și-i vorbea tot felul de mîscări. Toată ca-bina mirosea a ceai de tei, a mahorcă, a boală și mizerie. Un mușunache de pluș îi sărea mereu lui Ghigghi peste ochi.

Ajunsă la destinație, îl găsisse pe tatăl ei pe escavator. Cei din echipă lucrau înbuf-nați, fără chef; sus, domnul Șogolea avea o privire concentrată și ascultase vestea cu un aer absent. Nu reacționase pînă nu-și terminase manevra. Trăsese frînele alea și se uitase la ea de parcă încerca ne-

putincios să vină de departe mai repede și-i era foarte greu. Își aprinsese apoi o țigară și se rezemase de pupitru. Jos, niște tipi vociferau și-i făceau semne. Unul se cățără la ei, deschise ușa și când o văzuse pe Ghighi întrebăse potolit dacă se întimplase ceva. Taică-său dăduse din cap și spusese încet : „Vești proaste !” Acela făcuse cu mîna spre cineva de jos care urcase, se așezase pe scaunul tatălui ei și-i cam dăduse afară. Plecaseră pe jos și abia pe la jumătatea drumului, tatăl ei făcuse semn unui camion. Inginerul Mereșiu nu era la barăci.

Tatăl ei muncise toată viața, muncise și le scosese tuturor ochii din pricina asta. Era felul lui de a teroriza, era prețul scump plătit al autorității lui. Voia să se recompenseze pentru duritatea muncii lui cerînd tuturor, tiranic, admirație, ascultare, supunere. Repeta mereu că se sacrifică. Nu sacrificase decît forța lui brahială, încolo nu fusese dispus să sacrifice nimic și mai ales orgoliul. Uitătura lui dîrză colcăia de vanitate. Îi plăcea să mănînce

bine — sarmale cu mămăliguță, peste care turna un borcan de smîntînă, ardei umpluți, cîrnați de porc prăjiți, chec cu rahat. Masa lui era un semn al autorității, mîncă mult, gras, condimentat, plescăind, fornăind, înconjurat de întreaga familie, „adică bărbătește“.

Ghichi scăpase de iubirea pentru inginerul Mereșiu cînd îl văzuse la cantină așezîndu-se la masă cu gesturi grijulii, în fața unei porții de fasole și a unui ecler. Îl comparase cu taică-său și ieșise șifonat. Tatăl ei își păstra rangul, inginerul trăia stînjinit, umilit. Din ziua aceea idolul pubertății ei căpătase trăsături ridicole : hainele începură să-i atîrne pe el, părul blond începu să arate pleoștit, iar zîmbetul lui grațios începu să semene a stupiditate. Astfel eșuase prima ei iubire dulce șantieristă din pricina unei porții de fasole și a unui ecler. Imaginea tatălui ei cîștigase însă în prestigiu.

DANA DUMITRIU

Un meteorolog este mar-
tor la judecătorie. Înainte
de a se ajunge la declara-
ții, judecătorul îl întreabă:

— Dar cum o să fie, vre-
mea miine ?

— Asta nu pot spune !
Am jurat că voi declara
numai adevărul.

Unul dintre membrii unui
club englez se interesează
dacă femeile au acces la
club.

— O dată pe lună fiecare
poate să vie cu soția.

— Eu sînt holtei. N-aș
putea să vin cu prietena
mea ?

— Da, însă numai cu con-
diția să nu fie soția unuia
dintre membrii clubului.

— Ce vă doare ? întreabă
medicul.

— Mă chinuiește un com-
plex de subapreciere...

— Și cum se manifestă
asta ?

— Mereu mă frămîntă
conștiința, că nu sînt atît
de frumoasă, cum sînt în
realitate...

— Ce înseamnă vînt ?
întreabă învățătorul.

— Vîntul este aerul care
se grăbește prea tare... răs-
punde elevul.

— Unchiule, de ce ai pă-
rul alb și mustața neagră ?

— Fiindcă părul este mai
vechi cu douăzeci de ani
decît mustața.

— Mamă, de ce leul are
capul atît de mare ?

— Ca să nu poată ieși din
cușcă...

— Mămico, Gică m-a
mușcat de ureche.

— Nu-l crede, mamă, el
singur s-a mușcat.

— Mie nu mi-a tulburat
minteia încă nici-o femeie.

— Dar atunci, cine ?

— N-ai uitat să spui ne-
vestei tale, că duminică ve-
nim la voi la masă ?

— Nu, n-am uitat. Toc-
mai din această cauză
ne-am certat...

— Soția mea mereu vor-
bește.

— Despre ce ?

— Asta nu mi-a spus.

Sună telefonul. Ridică re-
ceptorul tatăl a trei fete
mari.

— Tu ești, broscuțo ? se
aude o voce de bariton.

— Nu. Eu sînt proprieta-
rul lacului ! răspunde tatăl.

— De ce struțul are gîtul
atît de lung ?

— Ca să poată avea ca-
pul mai departe de corp...

— De ce plînge atîta
Titel ?

— Îi cresc dinții.

— Și el nu vrea ?

— Am visat că s-a repe-
zit la mine animalul îngro-
zitor, din care este făcută
blana mea.

— N-ar trebui să te temi
de un iepure de casă...

— Cum trebuie să mă
îmbrac pentru teatru ? în-
treabă soția.

— Repede ! — îi răspun-
de soțul.

— Mioara, cred că este
timpul să mi-l prezinți pe
viitorul tău soț. Vino în-
tr-o zi cu el aici, nu-i ne-
voie de mare ținută, poate
fi în hainele sale de lucru.

— Cred că așa ar fi in-
comod. El este doar profe-
sor de înot.

Dimitrie Gusti, savantul ce a ilustrat cu strălucire un sistem propriu de gândire sociologică, politică, etică și istorică, a fost, prin pilda nobilă a vieții sale, un umanist.

A avut vocație de întemeietor în planul teoriei și al practicii, pe care le-a asociat în acea splendidă și unică înfăptuire ce poartă numele, atât în România cât și în afara granițelor ei, de Școala sociologică de la București. Corolarul acestei împliniri: Muzeul satului, despre care poetul Marin Sorescu scria nu de mult, laudând inspirata ideea creatorului, că „îi vine Bucureștiul ca o țigară în colțul gurii; fumând dintr-ale vremii“.

Multilateral angrenat în viața intelectuală a țării, Gusti nu a fost un savant de bibliotecă: „Am ieșit din bibliotecă după ce am trăit și eu ceea ce Taine numea «beția delirantă» a bibliotecii și a cărților din bibliotecă. Am trăit și eu această beție, dar am ieșit în larg să verific ce este adevărul și aceasta m-a dus la o concepție realist-critică constructivă“. În felul acesta s-a construit opera sa, alcătuită conform unei triade proprii: „viața tinde spre operă; opera este Personalitatea; opera devine însăși viața!“

Dar despre biblioteca lui Gusti, care se întindea dincolo de biroul obișnuit de lucru, fiind extinsă la dimensiunile practicii sociale, se pot spune multe, fiindcă unei biblioteci având destin de ființă omească. Cu toate că vicisitudinile nu au ocolit-o, ni s-a păstrat, din marea de cărți, românești și străine, peste care au călătorit mâinile și ochii savantului, multe dintre cărțile în măsură să aproximeze proporțiile acestei veritabile uzine de creație, în care s-au elaborat vaste construcții științifice.

Recunoașterea meritelor sale, nenumărate, manifestată în multe feluri de-a lungul timpului, este atestată, pe lângă o foarte importantă corespondență, nu în-deajuns valorificată, de numeroasele dedicații figurând pe cărțile din biblioteca profesorului Gusti, omul a cărei consecvență și demnitate de sacerdot în apărarea valorilor, cărora le-a consacrat viața, opera, personalitatea, au rămas un punct de reper pentru oricine pornește la dește-

lenirea de noi teritorii în câmpul științei și al culturii în general.

Foarte multe dintre dedicațiile de pe volumele oferite profesorului au fost asezate, emblematic, „în semnul tovarășiei de năzuințe“, cum atât de înălțător crește gândul lui V. Pârvan pe una dintre cărțile sale. Din rîndul acestora fac parte colegi de universitate sau de academie, personalități științifice de prim rang, cum sînt C. I. Parhon, Tr. Săvulescu, Gr. Antipa, Gh. Marinescu, C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu, Tudor Vianu, I. Petrovici, Andrei Rădulescu, I. Simionescu, Mircea Djuvara, V. V. Pella ș. a., pentru a ne referi doar la cei ce nu mai sînt printre noi.

Alții i-au transmis, deodată cu cărțile, gândul lor de bine, recunoștință, devotament și statornicie, dintr-o încredințare în virtutea tonifiantă a omagiului meritat.

Însemnata operă culturală realizată de profesorul Gusti a avut un ecou profund în epocă. Îndeosebi scriitorii — unii dintre ei făcînd parte din echipele studentesti antrenate în cercetările monografice — au apreciat acțiunea de nestînsă rezonanță desfășurată sistematic de Gusti întru ameliorarea stărilor de lucruri de la sate. Este cazul a aminti că relațiile sale cu scriitorii datează din epoca pregătirii doctoratului la Berlin, perioadă în care a trăit în intimitatea și prețuirea lui Caragiale, despre care va lăsa ulterior prețioase amintiri.

Ceea ce izbește, la citirea acestor mărturii de simțire și de admirație, de solidaritate cu opera savantului, este caracterul lor neconvențional, ele atestînd sau dezvoltînd unele dintre constantele activității cărturarului. Semnificativă din acest punct de vedere este însemnarea de pe pagina de gardă a volumului „Pâine, Pămînt și Țărani“ de Miron Radu Paraschivescu, reproducusă alăturat și înserată într-un grupaj în care se disting numele lui Tudor Arghezi, Emanoil Bucuta, N. Cartoian, Camil Petrescu, Victor Ion Popa, M. Ralea, M. Sadoveanu, Al. O. Teodorescu, I. E. Torouțiu, Ilarie Voronca.

Strînse într-o cunună, numele de mai sus mărturisesc, în și peste timp, încrederea în valorile spiritului și în permanențele unei culturi. Act într-un-totul binevenit, în preajma apropiatei sărbători (1980) a centenarului nașterii savantului patriot care a fost Dimitrie Gusti.

Dedicăm și noi recunoștința noastră doamnei Elena Gusti, soția profesorului, pentru a ne fi îngăduit acest emoționant remember spiritual, precum și Almanahului literar, pentru ospitalitatea sa constantă arătată faptelor de cultură.

GEORGE CORBU

*Domnului Dimitrie Gusti
profesor, ministru
pentru o bună înțelegere
a T. Arghezi*

mai 1937

CE-AI CU MINE, VÂNTULE?

*Domnului Dimitrie Gusti,
profesor și îndrumător al tinereții
noastre, care a știut să
răspundă cu simț și cu înțelegere
chemărilor de totdeauna ale
poporului și ale tinerilor,
această carte care este
a Domniei Sale și a lor,
modest omagiu.
Miron R. Parascchivescu*

9/3 Sept. 14

CAMIL PETRESCU

BĂLCESCU

3 ACTE 15 PERSONAJE

*Scenariu de Domnii
profesor, cu mare simț
fapt și deosebită
vi adevărată
la omagiu
a lui
Camil Petrescu*

1949

*Pe Prof. D. Gusti
a celor prieteni
și vecini de totdeauna
M. Ralea*

1. TUDOR ARGHEZI (pe volumul de poeme în proză „Ce-ai cu mine, vîntule?”, povestirile boabei și ale fărîmei”, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, București, 1937): Domnului Profesor Dimitrie Gusti, pentru o binevoitoare răsfoire. T. Arghezi. Mai 1937.
2. MIRON RADU PARASCCHIVESCU (pe volumul „Pâine, Pămînt și Țărani”, Fundația culturală regală „Regele Mihai I”, Cooperativa de carte și editură „Vatra”, Craiova, f.a.): Domnului Dimitrie Gusti, profesorul și îndrumătorul tinereții noastre, care a știut să răspundă cu iubire și cu înțelegere chemărilor de totdeauna ale poporului și ale tinerilor, această carte care este a Domniei Sale și a lor; modest omagiu, Miron R. Parascchivescu. 1943, Sept. 14.
3. CAMIL PETRESCU (pe volumul „Bălcescu”, București, Editura de Stat, 1949): Scumpe domnule profesor, cu mare bucurie fostul d-voastră elev care vă oferă această modestă lucrare a lui. Camil Petrescu.
4. M. RALEA (pe volumul de eseuri „Înțelesuri”, Ed. Cugetarea — Georgescu Delafras, București, 1942): D-lui prof. D. Gusti, cu caldă prietenie și vechi devotament. M. Ralea.
5. M. SADOVEANU (pe romanul „Soarele în baltă sau aventurile șahului”): Domnului Dim. Gusti, ministru al școlilor, membru al Academiei Române, în semn de deosebită prietenie și stimă. Mihail Sadoveanu. 2. XI. 1933 și (pe romanul „Valea frumoasei”) : Colegului Dim. Gusti, cu prietenie și deosebită stimă. Mihail Sadoveanu. 31 Maiu 1938. București.
6. AL. O. TEODOREANU (pe volumul „Bercu Leibovici”, București, Ed. „Cultura națională”, f.a.): Domnului Profesor D. Gusti, strălucit gonfalonier al culturii naționale, cordial omagiu. Al. O. Teodoreanu. 19 Aprilie 1935.
7. I. E. TOROȚIU (pe volumul „Pagini de istorie și critică literară”, București, „Bucovina”, 1936): Domniei Sale Domnului Prof. Dr. D. Gusti, Membru al Academiei Române, etc. Omagiu. I. E. Toronțiu. 16. XI. 936.
8. ILARIE VORONCA (pe volumul de poezii „Le marchand de quatre saisons”, Paris, 1938 col. „Les Cahiers du Journal de Poètes”): Excelențelor-Lor Doamnei și Domnului D. Gusti, în semn de nemărginită recunoștință și de respectuoasă afecție. Ilarie Voronca.

*Domnului Prof. D. Gusti
ministru al școlilor, membru al Academiei Române,
cu mare bucurie prieten și devotament
Mihail Sadoveanu
2. XI. 1933*

SOARELE IN BALTĂ

RAU
AVENTURILE ȘAHULUI

*Domnului Profesor D. Gusti
strălucit gonfalonier al culturii
naționale,
cordial omagiu
Al. O. Teodoreanu
19 Aprilie 1935*

BERCU LEBOVICI

I. E. TOROȚIU

PAGINI
DE ISTORIE ȘI CRITICĂ
LITERARĂ

*Domnului Sale
Domnului Prof. Dr. D. Gusti
membru al Academiei Române
Omagiu
7. XI. 1936
I. E. Toronțiu*

„BUCOVINA”
BUCUREȘTI
1936

*Excelențelor-Lor
Doamnei și Domnului
D. Gusti
în semn de
nemărginită recunoștință
și de
respectuoasă afecție
I. E. Toronțiu*

LE MARCHAND DE
QUATRE SAISONS

SÉRIE POÉTIQUE
COLLECTION. 1938
No 60 - 10 DÉCEMBRE

REVERSUL MEDALIEI

MOMENTUL 1

Prin perdelele fine se cernea o lumină mohorită, de după-amiază cețoasă de primăvară. Florile în culori stinse, aproape morbide, ale covorului persan nu prea mare, dar cu siguranță veritabil (luxosul hotel bucureștean nu și-ar fi permis imitațiile!), așternut oblic, cu discreție, pe parchetul ca oglinda, păreau să doarmă și să viseze. De afară răzbătea molcom fișitul pneurilor de automobile pe asfaltul ud, iar din partea opusă, de pe coridorul cu mochetă groasă, din când în când, abia auzit, păcănitul liftului.

Apartamentul ar fi trebuit să fie pus-tiu. La recepție, cheia de la 307 se afla perfect vizibilă la locul ei, semn că domnul William Mac Neal, un american de origine scoțiană, cel puțin după nume, venit în România nu se știa prea bine cu ce treburi, nu revenise încă la hotel. Cu toate astea, cineva care ar fi privit dinspre ușă spre interior ar fi putut vedea, pe deasupra spătarului înalt al unui fotoliu de piele împins în dreptul ferestrei, creștetul capului unui bărbat încă tânăr, judecând după culoarea părului, castaniu închis. Omul fuma pipă — în încăperea plutea un norișor de fum albăstrui, și un cunoscător ar fi identificat cu ușurință aroma, insi-

nuantă și savant-bizară, sugerând mirosul obținute dintr-o floră mai degrabă ireală, a tutunului englezesc *Capstan* — și citea sau frunzărea o carte, căci din când în când se auzea foșnetul foilor întoarse.

Din nou păcănitul ușii liftului. Apoi, peste un număr de secunde, scrișnetul cheii introduse în broască. Ușa se deschise, și intră, dar după un singur pas, se opri, lăsând întredeschisă ușa în spatele său, un bărbat înalt, uscățiv, cu o figură energică și perfect flegmatică. Pe brațul stâng ținea un pardesiu în carouri, iar în mîna cealaltă o umbrelă închisă, udă.

— E cineva aici? întrebă el cu un glas sec, chiar cu o fracțiune de secundă înainte de a zări creștetul capului intrusului și de a aspira insolita aromă a tutunului de pipă; se vede că un simț aparte îl avertizase.

Omul din fotoliu se ridică încet, lenes, și la fel de încet se întoarse cu fața. Purta o uniformă albastră de ofițer, cu epoleți argintii de care erau prinse patru stelute, o uniformă surprinzător de bine croită: era evident că nu provenea dintr-un atelier de croitorie cazon, ci fusese comandată la un meșter de mîna-ntii. În mîna dreaptă ținea pipa, care fumega vag, iar în stînga un teanc de cărți cu coperte lucioase.

— *How do you do, mister Mac Neal?* V-ați lăsat cam mult așteptat! rosti el cu un zîmbet accentuat; vorbea o englezească ușor cîntată și foarte corectă, foarte inteligibilă, chiar prea corectă și prea inteligibilă. Cred că ar fi mai bine să închi-deți ușa, *Sir...*

Surprinzător, dar Mac Neal îl ascultă și închise ușa. Cu gesturi degajate, atîrnă în cuier pardesiul și umbrela udă, fără să-i pese că, în câteva clipe, pe parchetul ca oglinda avea să se formeze o mică băl-toacă. Omul în uniformă zîmbi și mai apăsă:

— Mulțumesc. Sînteți și dumneavoastră de părere, observ, că n-avem nevoie de ochi și urechi indiscrete.

Mac Neal păstra însă aceeași mină înghețată.

— Cum ați intrat dumneavoastră aici? rosti el dur, dar fără să ridice glasul. Cum v-ați permis?!

Omul în uniformă își aprinse pipa, care se stînese, cu o brichetă de aur cu flacără orizontală.

— Ce importanță are cum am intrat? Credeti că e atât de greu?

Americanul-scoțian rămăsese în picioare, în mijlocul încăperii. Îl măsura acum pe celălalt, din creștet pînă-n călcie, cu o privire voit ofensatoare.

— După cite îmi dau seama, sînteți... poliția? Pot ști ce doriți?

Celălalt nu mai zîmbea nici el. Ba chiar se încruntase ușor, și în vaga împreunare a sprîncenelor deasupra ochilor negri, neliniștitori, în arcuirea nasului ascuțit și a

buzelor subțiri și palide se putea citi parcă un început de amenințare. Avea o față foarte albă, ca de om în convalescență ori de călugăr fanatic. După o scurtă așteptare, scoase la iveală o legitimație introdusă într-o apărătoare de material plastic translucid și i-o arătă străinului, de la o distanță de doi pași.

— Căpitan Mircea Vigu, din Miliția judiciară, rosti el târâgănat. Numele acesta nu vă spune nimic ?

Mac Neal nu răspunse. Nu confirmă, dar nici nu ridică din umeri. Il privea însă întintă, fără să clipească, pe cel din fața sa.

— *Really ?*

În sfârșit, o părere de zimbet se ivi în colțul buzelor lui Mac Neal, care conveni : — *Maybe.*

Și brusc schimbat, pierzându-și scortoșenia și devenind astfel dintr-odată parcă mai uman, făcu un gest larg :

— Luați loc ! Și poate îmi veți spune, totuși, ce mama dracului vrea poliția românească de la mine ? !

Se așezară, față în față, în două fotolii. Se destinsese și cel ce se prezentase drept căpitanul Mircea Vigu din Miliția judiciară, care acum zîmbea din nou, păstrînd totuși — sau era un efect al penumbrei și al atmosferei jilave de afară, care contamina, în pofida caloriferului încins, și apartamentul ? — acea lucire neliniștitoare a ochilor săi negri.

— Am găsit aceste volume dincolo, în dormitor. Chiar pe noptieră, și una avea și semn de carte... Vă mărturisesc că m-am simțit flatat, *mister Mac Neal !* — Și căpitanul Vigu își trecu prin mîna, pe rînd, cele cîteva volume cu coperti lucioase, dînd citire, din vîrfurile buzelor, titlurilor : *The Magic Circle, The Novel that kills, Saint Matthew's Passion... Captain's Vigu New Adventures...* Isprăvile mele criminalistice în versiune americană ! *Printed in Philadelphia, by Anderson and Sons, nineteen seventy...*

Și, aplecîndu-se înainte :

— Le-ați adus, de la o asemenea distanță, pentru că e una din lecturile dumneavoastră favorite ? Sau pentru ca să vă edificați, prin ele, asupra metodelor poliției din România ? ! În cazul acesta, cu ce scop ?

Americanul-scoțian ocoli răspunsul :

— Dar bine, domnule, detectivul din aceste cărți este, cum e și normal, un personaj inventat, ca toți eroii romanelor polițiste... Să fim serioși !

Și zîmbi, amuzat. Celălalt păru nițel iritat cînd replică :

— Ați descifrat numele de pe legitimație, nu ? Și gradul ? Înafară de asta — fiindcă observ, după cît sînt de mototolite, că aproape ați „conspicuat” aceste cărți... v-ați convins, nu-i așa, că și *descriptia fizică* coincide...

Mac Neal se ridică sprinten și, din cîțiva

pași mari, ajunse la micul frigider plasat în colțul opus al încăperii.

— Ei bine, rise el, real sau fictiv, îmi va face plăcere *to have a drink*, să ciocnesc un pahar cu acel căpitan-detectiv care m-a delectat, așa este, în cîteva nopți de insomnie. *Scotch ? Very well ! Soda ? Dry ? Ice ?* Cu gheață, perfect !

Trei sau patru minute fură umplute cu prepararea celor două doze considerabile de whisky în pahare înalte, pe care Mac Neal, după ce meșteri la frigider și își făcu de lucru și în baie, ca să desprindă cuburile de gheață, le depuse, pe o tavă cromată, pe măsuta joasă dintre cele două fotolii. Ca amfitrion, era impecabil. Deocamdată !

— *Here is to you !* făcu Mac Neal înainte de a da pe gît o dușcă zdravănă. Căpitane, îți doresc să le vii de hac tuturor infractorilor de pe teritoriul României !

Căpitanul Vigu coborî paharul, pe care îl ridicase pînă în dreptul bărbiei, aruncă o privire lungă către celălalt și rosti încet, dar foarte deslușit :

— *Except one...* Cu excepția unuia singur, și asta eventual...

Mac Neal îl privi, la rîndul lui, lung :

— Asta-i bună ! *Why ?* De ce ?

Și iarăși căpitanul Vigu, cu un suris voit enigmatic :

— Exact : de ce ?

MOMENTUL 2

Stăruia o tăcere artificială, în care timp amîndoi își goliră, din trei-patru înghițituri mari, paharele cu alcool. Mac Neal, nervos, sau prefăcîndu-se a fi nervos, se ridică și își schimbă poziția, așezîndu-se pe brațul fotoliului.

— Și acum, la obiect, căpitane ! rosti el pe un ton mai puțin prietenos. *What's the matter ?* Care-i chestia ?

Căpitanul Vigu, care-și umplea tacticos pipa, nu răspunse și nici măcar nu ridică privirea. Mac Neal se impacientă :

— *Well !* Faptul că mi-ați violat domiciliul — căci chiar și în acest hotel sînt la mine acasă, nu ? din moment ce am plătit ! — îl trec cu vederea. Deși, la noi, asemenea procedee nu sînt îngăduite nici chiar agenților federali. Îmi zic că nu pot avea pretenții de deplină legalitate într-un stat în care democrația, hm... Doar știu unde am venit, că nu mă mai aflu în lumea liberă... Perfect ! Apoi, m-a amuzat să *am un drink* cu eroul, sau așa-zisul erou al unor romane polițiste pe care, întîmplător, le-am citit și nu mi-au displicut. Încă o dată perfect ! Dar acum... Vezi dumneata, încep să-mi simt vîrsta, nu mai am forma de altădată. Nici măcar pe cea de acum cîțiva ani. Am luat o masă copioasă — bucătăria românească e apetisantă, dar cade cam greu la stomac, m-am ghiftuit cu icre negre, ciorbă, pește, așa-numitele sarmale, mai știu eu cu ce — iar

acum vreau să pun bila jos, e clar? Să diger toate mîncărurile acelea sătioase. Spre rușinea mea, de la o vreme mă culc după-masa... Așa încît, scurt pe doi: *what's the matter, captain?*

Căpitanul Vigu, care ascultase netulburat perorația lunganului, ce își înfipsea amîndouă mîinile în buzunare și se juca, pare-se, cu niște monede, binevoi să spună:

— Vă înțeleg, domnule Mac Neal! *Very well*, să zicem că vi s-a făcut somn... Așa că să trecem la treburile noastre! Cu ce scop ați venit dumneavoastră în România, domnule Mac Neal?

Cel interpelat astfel se ridică brusc.

— Un interogatoriu! Ei bine, asta n-am să admit, căpitane! Pașaportul meu e în regulă? Are viza ambasadei voastre de la Washington? N-am completat acolo un chestionar în care am specificat de ce vin în România? Să zicem că am venit pentru mai nimic: să admir frumoasele ploi de martie pe pavajul cam prost întreținut al Bucureștiului; să mînc *little hot dogs*, mititei, și *polenta*, mămăligă; să încerc să seduc cîteva *nice gipsy-girls*, cîteva țigăncușe nostime; și...

Căpitanul Vigu ricană, întrerupîndu-l:

— În chestionarul amintit ați specificat că veniți în România ca să vînați doi cerbi. Și, într-adevăr, ați adus cu dumneavoastră două *Winchester*-uri de toată splendoarea, două prestigioase carabine englezești.

Mac Neal explodează:

— Exact! Și pentru capriciile acestora cinegetice urmează să plătesc — *cash!* — o grămadă de dolari! Nu vă convine, sau vă scot dolarii afară din casă?

Luă de pe măsută, ostentativ, numai paharul său și își turnă, fără economie, o nouă doză de *scotch*. Fără gheață, fără sifon, *dry*. Căpitanul Vigu îl urmări cu o privire ironică:

— Un cerb, în luna martie, domnule

Mac Neal, abia a ieșit din iarnă, pădurea n-a înfrunzit încă, așa că e numai pielea și osul. Iar coarnele îi sînt mici și ju-puite, bune să le atîrni drept cuier în antreul locuinței unui măturător de stradă din Harlem... Ce să zic, grozav trofeu de vînătoare! Și să mai și plătești — *cash!* — o grămadă de dolari pe niște cioate! Dacă nici atîta lucru nu știți, sînteți dumnea-voastră vînător cum sînt eu episcop catolic. Gafa asta, înscrisă negru pe alb pe chestionarul de la ambasadă, m-a și pus pe urmele dumneavoastră, domnule Mac Neal...

Americanul-scoțian reveni în fotoliu. Părea sincer intrigat.

— Pe urmele mele?!

— Așa cum ați auzit. Dar, ca să vă li-niștesc: deocamdată, ceea ce știu, știu numai eu. Nimeni altcineva. Nu, n-ați venit în România ca să vînați cerbi, domnule Mac Neal. Ca să nu pierdem timpul, am să vă spun eu de ce ați venit.

— Serios? Atunci, *go on!*... dă-i drumul! Încep să fiu curios — dacă povestea e interesantă, am să renunț la somnul de după-amiază...

— O să renunțați vrînd-nevrînd. Cu-ntoașteți orașul Paris?

— *Of course!* Am făcut o escală de cinci zile acolo, și nu pot spune că m-am distrat rău în Place Pigalle!

— Nu mă refer la Orașul-Lumină, domnule Mac Neal. Ci la orașelul Paris din statul South-Carolina, U.S.A. Acolo nu există nici o Place Pigalle, în schimb există, ca în orice localitate mai răsărită din America, o bancă...

— Bun. Și?

— Dumneavoastră ați sosit la București acum trei zile. Alte zece zile susțineți că le-ați petrecut la Paris, capitala Franței, ceea ce e exact. Ei bine, acum *unsprezece zile* — cînd vă aflați în Europa, nu contest asta... — banca din Paris-South Carolina a fost devalizată de un grup de patru gangsteri. Un *hold-up* banal, veți spune...

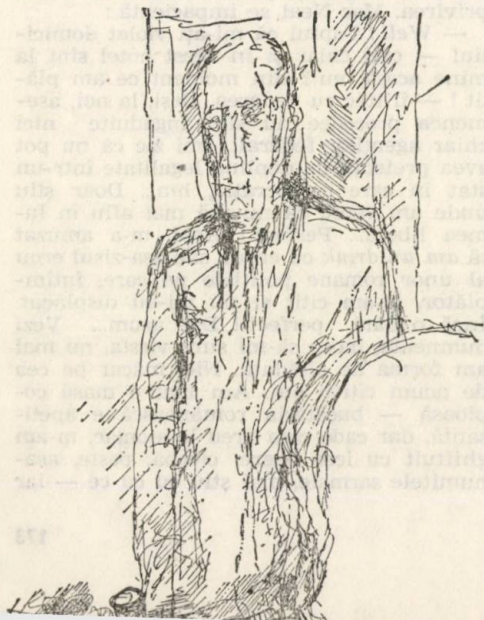
— Absolut banal, căpitane. Știți, chestii din astea se întîmplă cam des la noi, în America. Să nu vă mire dacă am să adorm în acest fotoliu...

— Ba m-ar mira foarte mult! Pun prin-soare că ce vă interesează mai mult la ora asta este la ce sumă se ridică prada.

— Mă tem că vei pierde pariul, domnule Vigu. De ce m-ar interesa pe mine și nu pe directorul băncii sau societatea de asigurare? Dar, oricum, dă-i drumul! La cît?

Căpitanul Vigu scutură tacticos scrumul din pipă, după care se ridică leneș din fotoliu.

— Cred că îmi permiteți? făcu el și se duse la micul frigider, de unde reveni cu tăvița cu bucățele de gheață. Luă de pe măsută, sticla de *Haig*, turnă pînă la jumătate în paharul său și puse apoi cu grijă două bucățele de gheață.

— Două milioane patru sute treizeci și șapte de mii de dolari, rosti el suav.

— Și câți cenți ?

Expresia chipului căpitanului Vigu era acum visătoare. Iar ușorul său zimbet, nostalgic. Se așează la loc în fotoliu, cu paharul în mână.

— Ar trebui să-mi mulțumiți, domnule Mac Neal. Fiindcă n-aveați această informație și o așteptați cu nerăbdare. În plus, frumoasa sumă vă întrece așteptările, nu-i așa ? — La fel de suav, adăugă, după o pauză : — Partea mea am fixat-o la șase sute nouă mii. Consider că e echitabil.

Mac Neal îl privi stupefiat.

— Nu înțeleg, căpitane...

Vigu se ridică brusc și trânti cu zgomot pe masă teancul de cărți, pe care îl ținuse pînă atunci pe genunchi. Unul din pahare căzu pe parchet, cu un clinchet argintiu, fără să se spargă.

— Ajunge, *Billy Cold-Mug* (Mutră rece) ! Ajunge cît ai făcut pe prostul ! Știi bine că tu ești *the Brain*, creierul *hold-up*-ului. Ai pus la punct, ca de obicei, cu precizie matematică, atacul asupra băncii și ai șters-o în Europa cu cîteva zile mai devreme, ca să-ți asiguri alibiul. Acum îți aștepți aici complicită, care au părăsit America fiecare pe alt traseu, cu pașapoarte procurate, din timp, tot de tine. Vin aici pentru ca să împarți tu prada.

Americanul-scoțian nu părea cîtuși de puțin tulburat.

— Fantastic ! rise el domol. Banala poveste de la început a devenit palpitantă, pe onoarea mea ! Altfel, zău că te-aș da afară de aici, cu picioare în spate, căpitane !

Căpitanul Vigu însă, lucrul era evident, domina situația :

— Crezi că vei scăpa cu fața curată și de data asta, *Cold-Mug* ? Că nici de data asta nu se vor găsi probe împotriva ta ? Te înșeli. N-a mers totul chiar ca pe roate, acolo, la Paris-South-Carolina. Din cei patru complici ai tăi vor sosi aici numai *trei*, unul a fost înhățat la Montreal, pe aeroport. Omul a scuipat tot ce știa și va depune la proces împotriva ta — și e un martor pe care nu-l mai poți lichida înainte de proces, poți fi sigur că poliția îl păzește cu strășnicie —, va depune împotriva ta, fiindcă i s-a promis în schimb viața. Da, *viața*, fiindcă îți mai dau o veste neplăcută : unul din funcționarii băncii a fost omorît, ceea ce te va duce direct în camera de gazare, *Cold-Mug* !

— Vai ! vai ! vai ! ce soartă tristă mă așteaptă ! rise Mac Neal.

— Nu găsesc că e cazul să rizi, Mutră-rece, ricană căpitanul Vigu. Ești în găleată. Aș putea să te arestez pe loc, ex-trădarea fiind o chestiune de zile, dacă nu de ore. Imaginează-ți că am în buzunar mandatul de arestare — nu glumesc,

Interpolul a transmis cîte un asemenea mandat *tuturor* polițiilor afiliate. Imensul tău noroc e că cel pentru România mi-a revenit mie, că mi s-a încredințat mie cazul — mai mult formal de altfel, fiindcă nimeni nu credea că vă vom avea musafiri tocmai noi. Nimeni în afară de mine...

— Bineînțeles : celebrul detectiv, erou de romane polițiste mai mult sau mai puțin de duzină ! nu dezarmă Mac Neal. Să admitem, prin absurd, că aș fi eu acel ticălos de *Cold-Mug* : chiar așa, cum să-mi treacă prin cap să debarc tocmai în România ? ! Ce să cauți aici ?

— Și de ce nu în România ?... Un loc de popas cît se poate de discret. Într-o țară comunistă nu-și fac mendrele gangsterii, nu există o lume interlopă în care să poți să te afunzi pînă trece primejdia, dar tocmai de aceea e greu să-și închipuie cineva că singeroșii tîlhari din Paris-South-Carolina își vor căuta exact aici refugiu. Și după ce își vor fi împărțit prada — transformată în bonuri de tezaur la o bancă din Elveția, sau Kuweit, sau Tokio, rămîne de văzut de unde... — la fel de discret își vor lua tălpășița spre alte orizonturi. Dacă le voi permite *eu* s-o facă, se-nțelege ! Crezi că nu știu că tu, de pildă, ai un tichet de avion, clasa lux, pentru Hong-Kong ?

Nu, Mac Neal încă nu se tulburase ! Încă își mai păstra rictusul batjocoritor, cînd spuse :

— Și zi așa, vrei să pui laba pe șase sute de mii de dolari, *captain*, pardon, pe șase sute și nouă mii ?... Nu ți se pare... cam mult ?

După această întrebare, doar aparent zeflemitoare, fiindcă în realitate dădea o nouă turnură discuției, urmă o altă pauză plină de tensiune.

— Prea mult ? Încep să mă întreb dacă nu e prea puțin. Dar am fixat un preț și nu revin asupra lui. Fără tocmeală, *Billy-boy* ! Eu joc cinstit. Iată ce ofer în schimbul unui sfert, a numai unui sfert din prada voastră de război : cele patru vieți ale voastre... În plus, securitatea voastră pe teritoriul românesc — sînt băiat bun, vă acord o vacanță, să zicem pînă la trei săptămîni... Niște vize pe pașaport foarte curate — parafa cu stema României se bucură astăzi de respect pe tot globul, știi tu bine asta —, imbarcarea în toată liniștea în avionul pentru Extremul Orient, sau Polul Nord, sau Patagonia...

— Dacă aș fi eu acel *Billy Cold-Mug*, aproape că aș bate palma, căpitane ! Dar ai greșit adresa.

Fiecare avea acum în priviri o abia perceptibilă sclipire de gheață, de oțel, de tăiș de pumnal, pe care blajinii muritori de rînd n-o au. Mutră-înghețată își spunea : „Tipul e mai periculos ca un șarpe cu clopoței ; încă o dată îmi verific constatarea că, pe toată suprafața globului, asa-

sini și copoi, sintem făcuți din același aluat...”

— N-am greșit deloc adresa, reluă căpitanul Vigu. Iar tu, *Billy Cold-Mug*, ești în realitate foarte interesat de propunerea mea! Dar deocamdată te temi. Pe cât de îndrăzneț și de feroce, pe atât ești de prudent. Te temi de două lucruri.

— S-auzim, care sint astea? făcu Mac Neal dînd binevoitor din cap.

MOMENTUL 3

Căpitanul Vigu scoase din buzunar și așeză cu grijă pe măsută un fel de cutioară, neagră și nu mai mare decît un sfert dintr-o cutie de chibrituri. Era un microfon, cu un post de radio-emisie miniaturizat.

— În primul rînd, de acest soi de jucării. În așteptarea ta, am făcut-o inofensivă pe asta, așa că am putut și putem discuta în continuare nestingheriți. Dar vezi că mai e una și în dormitor, pe aceea am lăsat-o la locul ei.

Mac Neal luă micul obiect și îl jucă de cîteva ori în palmă.

— Drăguț, *indeed!* Ei! și de ce mă mai tem eu, copioile? Vulpe albastră! Șacal infect! Milog imputit!

Fără să pară cituși de puțin ofensat de toate aceste epite, omul în uniformă albastră se ridică din fotoliu și porni să se plimbe cu pași rari prin încăperea acum aproape cufundată în întuneric. Pufăind din pipă, se apucă, netulburat, să-i explice celuilalt:

— În al doilea rînd, te temi că îți întind o cursă. Te întrebi: de ce tratează tipul ăsta cu mine, în loc să-mi pună cătușele? N-am auzit de cazuri de polițiști din statele comuniste care să se lase cumpărați, iar ăsta se vinde fără rușine... Și ce-o să facă el, aici, cu sutele alea de mii de dolari pătați de sînge, cum o să-i cheltuiască? Toate astea îți-au trecut prin minte din primul moment, *Billy Cold-Mug*. Ei bine, am să-ți spun de ce o fac. Cei șase sute nouă mii de dolari n-am să-i cheltuiască aici, o! nu, ci sub cu totul alte ceruri... La prima călătorie în Occident (lucrez și cu Interpolul și călătoresc destul de des), rămîn frumuseț acolo și încasez bonurile tale de tezaur. M-am săturat de meseria asta idioată, ești în stare să mă înțelegi? M-am săturat de promiscuitatea conviețuirii cu cadavrele desfigurate, de vizitele la morgă, de asasinii, escroci, delapidatori, proxeneți și alte asemenea jigodii. Pînă cînd să-l tot fac pe ciocul, pe gunoierul societății?! Am visat toată viața să colind lumea, de la ecuator la amîndoi poli, să fiu un aventurier, dar unul veritabil... Cu banii tăi am să echipez o mică ambarcațiune pescărească, nu un yacht luxos, deși mi-ar da mîna, am

să angajez un echipaj de patru-cinci nebuni ca și mine și am să ies în ocean, în vîntul sărat și liber... Încotro am să pun compasul? Nu știu și nici nu vreau să știu dinainte; probabil către Mările Sudului... Ca și tine, *Billy-boy*, încep să-mi simt vîrsta; e timpul să ridic ancora, dacă nu vreau să ruginesc de tot și să-mi sfîrșesc zilele pe asfalt, cam prost întreținut, cum bine ai observat, al străzilor Bucureștiului... Iată pentru ce îmi trebuie banii tăi murdari, *Billy Cold-Mug!*

Ultimele cuvinte le rostise întors cu spatele — se dusesse la fereastră și privea ploaia, stropii mărunți, parcă slinoși, ce și-roiau pe geam. Se întoarse cu fața.

— Sper că te-am convins...

William Mac Neal se ridică din fotoliu, întinse mîna și apăsă pe comutator.

— Ei bine, căpitane, rosti el degajat, pot spune că mi-a făcut plăcere cunoștința... A fost o după-amiază palpitantă, un supliment viu la lectura mea din ultimele zile... Sper să te revăd.

Căpitanul Vigu, la fel de degajat, își îmbracă mantaua de ploaie și își puse cascheta. Prinzînd în palmă clanța ușii, privirea pe care o aruncă spre celălalt era zîmbitor-amenințătoare.

— Fii convins că o să mă revezi! Îți acord un răgaz de cîteva zile, *Cold-Mug*: pînă la sosirea celorlalți trei șmecheri. Tot nu ai încă banii. Cred că nu vei face prostia să încerci să fugi — îți dai seama că vei fi urmărit pas cu pas. Și nici să-i previi pe ceilalți să nu mai vină aici — de altfel, ce interes ai avea să te predăm singur Interpolului? Îți convine să plătești pentru toți patru?... *So long, my dear*, vei mai avea curînd vești de la mine!

— *So long, captain!* Iartă-mă că nu te conduc...

— Nici nu e cazul.

Căpitanul Vigu ieși în coridorul pustiu, luminat discret. Mocheta adîncă, de culoarea vișinei putrede, acoperea cu totul zgomotul de pași. Omul în uniformă albastră n-o luă spre lift, ci în direcția contrară. Dar nu ajunsese la capătul lungului coridor, ci, undeva pe la mijlocul acestuia, se făcu nevăzut de parcă ar fi intrat literalmente în peretele cu lambriuri de stejar. Așa dispar, se zice, fantomele.

Să fi devenit, peste noapte, căpitanul Mircea Vigu din Miliția judiciară, eroul mai multor romane polițiste: *Cercul magic*, *Bătălia nevăzută*, *Romanul care ucide*, un *maître-chanteur* fără scrupule?... Să fie vorba de o confuzie? De o substituție? De o capcană întinsă șefului de *gang* sosit inopinat la București într-un martie plinos al anului... dar ce contează anul?! Întrebările cititorului sînt legitime și la ele va răspunde romanul *Reversul medaliei*, ce se va afla în librării în ianuarie sau februarie viitor!

NICOLAE MĂRGEANU

Locuri și cafenele de altă dată

LA CATACOMBE. B. Brănișteanu susține că prima berărie pe care a deschis-o I. L. Caragiale a fost cea de pe „strada Blănișari”, în vechea magazie cu bolți, căreia i se zicea „La Catacombe...”. Înaintea sa țînuse restaurant acolo un țambalagiu pe nume Marin Buzatu.

În timp ce conducea restaurantul „La Catacombe”, I. L. Caragiale a trimis lui G. N. Grideanu, proprietarul localului „La conașul tricolor” următoarea telegramă: „Crenviștul internațional salută cu respect cîrnatul român. Berea cosmopolită feliță cu stimă pelinul național. Berarul Caragiale salută și feliță cu dragoste pe confratele său d. G. Grideanu, supranumit Conașul român. La mulți ani cu fericire și cu toate cele dorite”. (1 ianuarie 1894).

GAMBRINUS. Actualul local bucureștean nu se află pe locul celui faimos, de odinioară, și pe care îl luase în antrepriză I. L. Caragiale în anul 1901, după ce, cîteva luni mai înainte țînuse și lichidase Berăria cooperativă. Localul „Gambrinus” se găsea în Piața Teatrului Național, la capătul dinspre Calea Victoriei a străzii Cîmpineanu. Legat de această aventură comer-

cială, ratată ca toate celelalte, merită a fi pomenit un grațios și paradoxal eveniment editorial: în editura „Gambrinus” Caragiale a scos un volumaș (astăzi o raritate de bibliografie), intitulat „Mitică”. Volumașul a apărut de Anul Nou 1902. În legătură cu localul „Gambrinus” se spune că I. L. Caragiale își împodobise berăria cu afișe pe care erau inscripții epigramatice de acest calibru:

„Nu mersese cu Năpasta
Haide să-ncercăm și p-asta”.

În rarissima broșură „Mitică” se găsesc mofturi și miticisme de acest fel, evocînd și ele berăria: «Intri la „Gambrinus”; te apropii de Mitică și-l saluți; el îți răspunde amabil:

— Adio,

Îl saluți la plecare; el îți răspunde:

— Să-mi scrii!»

Eroii lui Caragiale Mache și Lache au petrecut odată la „Gambrinus”. Vezi schițele: „O lacună”, „Diplomație”, „Amicii” etc.

La „Gambrinus” fusese angajat în funcția de casier, poetul Ion Păun-Pincio.

ENACHE. Restaurant bucureștean vestit în veacul trecut. Eminescu, după cum spune Slavici, obișnuia să ia masa de

prînz la restaurantul lui Enache, pe strada Academiei. Era un local modest și cu prețuri derizorii. C. Bacalbașa își amintește în „Bucureștii de altădată” că aci cu 90 de bani minca „două ouă fierțe, o fleică, un măr și pîine”.

Acțiunea schiței lui I. L. Caragiale „Boris Sarafoff” se petrece „la cunoscuta ospătărie Enache”.

FIALCOVSKI. În Piața Teatrului Național, pînă la începutul veacului nostru, se

găsea cafeneaua „Fialcovski”. Aci își amintește V. Eftimiu : „se ducea generația dinaintea noastră : I. L. Caragiale, Barbu Delavrancea, frații Hodoș, Grigore Ventura, Gh. Ranetti și Ion Brezeanu”.

Acestora, Gala Galaction îl adaugă în evocările sale pe Bonifaciu Florescu („Făcea parte dintr-o coterie literară, cu sediul la cafeneaua Fialcovski”). Și tot Galaction făcea remarea nu lipsită de interes că, deopotrivă la ușa Parnasului ca și la aceea a cafenelei literare băteau cu precădere adolescenții care, optînd pentru șvarț, glorie și muze, refuzau să-și mai dea examenul de bacalaureat : „Aveam cîteva cafenele literare, erau cîteva maestri, prea bucuroși să-și sporească numărul ucenicilor, și revistele și ziarele erau ospitaliere pe atunci, ca și astăzi... Ce-ți mai trebuie bacalaureatul?...”. Băcescu-Silvan, Podeanu, Russe-Admirescu, Dragomirescu-Ranu, Aristide Cantilli, mi se pare chiar Alexandru Antemireanu... și cîți încă erau niște revoltați împotriva sclaviei școlare și, cel puțin deocamdată, n-aveau nici un fel de păreri de rău...”.

Caragiale își amintea că la Fialcovski „desbaterile începură să se facă în gura mare, așa că toată lumea profană de cafea și cofetărie, ba, vara chiar din piața Teatrului, le putea auzi perfect...”.

PETRU VINTILA

Zeu de frunze

Cine ține cheile universului
n-are mîini ; cîntă ca un greiere ;
în copaci scorburoși pe arșiță
fabrici de miere are la umbră !

Noi veneam de la rîu dezbrăcați
și încinși cu frunzare. E tare demult.
Ne ieși înainte cu aripe ; numai eu
l-am văzut...

ION MURGEANU

Dar iată, în partea cealaltă-a planetei

dar iată, în partea cealaltă-a planetei
ne cheamă un rîu, ne-așteaptă-o pădure
cu păsări albastre strigîndu-ne
și tu nu ești aici și doar eu
prin liniștea nopții-o aud
trecînd nevăzută
ca un gînd, ca un dor, ca o stea
din poemul prin care
rătăcesc, noapte de noapte, visîndu-te

FLORENTIN POPESCU

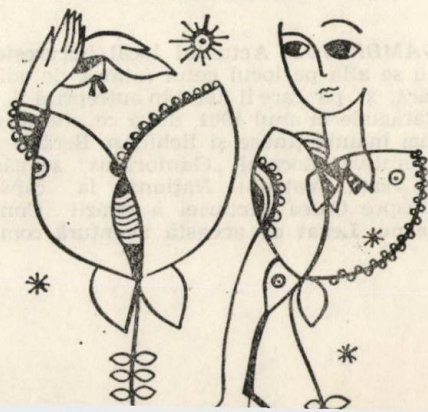
Singurătate în doi...

Iubirile trecute —
Inofensivi strigoi —
Mă-amuză
Cu-apariția teatrală ;

Iubiri posibile,
Dragoste noi
Coșmare nu-mi dau,
Nu-mi dau amețelă ;

Ține-mă strîns
Să nu pătrundă între noi
SINGURĂTATEA
Cea mai de temut rivală !

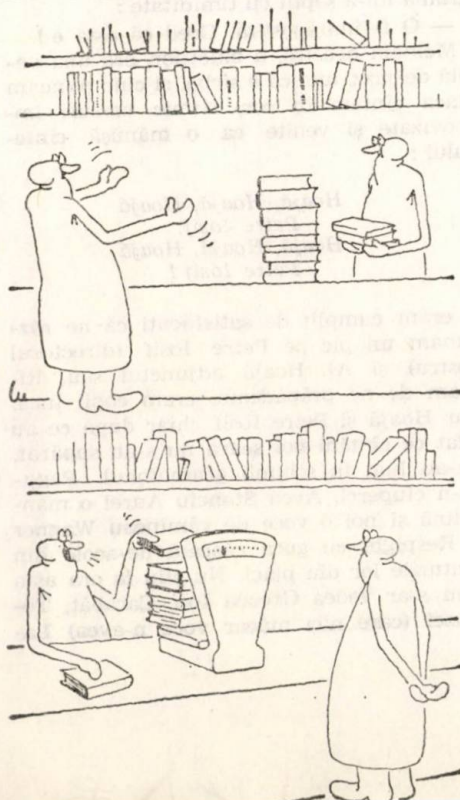
ANGELA CHIUARU

Amintiri din școala de literatură

PRIMELE IUBIRI

Toamnele erau dulci acum un sfert de veac prin parcurile Bucureștilor. Intrase atât de mult Esenin în noi încît în orice frunze de aur căzute pe umerii noștri vedeam un poem de al lui. Recitam seara, pe lună, fetelor tone de poezii din Esenin — în afară de Niculae Stoian care, viitoarei sale tovarășe de viață — studentă la facultatea de limbă rusă — îi recita numai din Maiakovski : „Un nor în pantaloni“, „Octombrie“, ba chiar și scene întregi din „Ploșnița“. Dar cu asta a avut noroc. Ea l-a luat repede de bărbat crezîndu-l un om foarte deștept. Sper să nuse fi înșelat. Noi ceilalți romantici îi dădeam cu „Moscovă circiumărească“, „Eh, voi sănii, sănii și voi cai!“ și fetele nu prea înțelegeau mare lucru. Se uitau la lună și se lăsau ușor sărutate. Pesemne le impresiona ceva din mieunatul nostru de motani dar nu știau precis ce. Noi viitorii poeți eram în clasa lui Mihai Beniuc, Marcel Breslașu și Mihai Dragomir. Cursuri ne mai țineau și alți poeți de seamă dar cele mai interesante lecții erau cele cu Beniuc și Mihai Dragomir. La una din lecțiile despre poetică Mihai Beniuc ne-a ținut o oră întreagă cu ochii țintă la el și la gestică lui cu totul ieșită din comun — ceva între tată și profesor — ca să ne explice cum a elaborat poezia „Melița“. După cîte știm poezia are cîteva strofe doar. Ei bine ! maestrul ne explica că o parte din poezie a scris-o înainte de război și de-abia după patru-cinci ani, adică prin 1942 i-a venit poanta poeziei : melița — războiul, cinepa — oasele, trupurile măcinate de război. Rămîneam uimiți și cînd maestrul ieșea din sală îl vedeam înalt cît ușa ! În toamna lui '52 m-am dus pe acasă în Țara Zărandului. Trecînd prin Sebiș, comuna natală a lui Mihai Beniuc, o rudă de-a lui, cojocar mi ouă proaspete. Ceea ce am și făcut, spre București să-i duc lui Mihai o straiță cu ouă proaspete. Ceea ce am și făcut spre sincera bucurie a lui Mihai Beniuc. La vremea primelor iubiri ale noastre Mihai Beniuc era și el mai tînăr cu vre-un sfert de veac și la unele reuniuni ale studenților Școlii de literatură participa și el cu tinerețe nebănuită. Cînta frumos și cu mult alean. Avea un cîntec preferat pe care îl cînta cu deosebită măiestrie : „Banii, banii“ : Banii nu se fac așa / Stînd la circiumă și-a bea / Banii se fac la pădure / Din firiz și din secure / Banii, banii... Este în Mihai Beniuc un OM pe care puțini îl cunosc. Acum la vîrsta senectuții badea al nostru Mihai poate mai înghină încă această doină de durere și alean și de dor după Crișul Alb, după Hada lui Virnav, după gorunii care-l caută și nu-l mai găsesc prin Țara Zărandului. Îi ți-

nea isonul Dumitru Mircea, băiat inimos care a scos de sub tipar o „Pîine albă” — a luat premiul de stat — și gata! Altfel putea lua premiul de stat și pentru felul cum cînta din cuțit — adică cu cuțitul între dinți — de-ți lua răsuflarea. Cînta frumos Dumitru Mircea, dar îl cam îngimfase premiul. Fiind — mai tîrziu — colegi la „Gazeta Literară”, la plecare luam tramvaiul împreună. Pe vremea aceea pe bulevardul Ana Ipătescu circula cu foarte mult zgomot tramvaiul 15 și 20. Într-una din zile în tramvai fiind, Mircea îmi spune cu voce tare :

— Este Rusaline că laureatii premiului de stat nu plătesc bilet de tramvai ?

Taxatoarea — o femeie care nu cred că avea mai mult de patru sute de lei pe lună — s-a făcut că nu aude. Mircea și-a dat seama și bineînțeles că a cumpărat bilet, dar puțin cam jenat de ce-i ieșise din gură. După aceea s-a mutat la Cluj să reînființeze „Tribuna” — pe care a condus-o bine. Noi cei mai tineri ne urmam școala și ne vedeam de primele iubiri. Eu cu viitoarea mea soție Valentina Sima, Tomozei cu Elena Dragoș, Mihai Ionescu cu o colegă de-a noastră nemțoaică, nu mai știu cum o chema, pînă și Ștefan Luca era tînar pe vremea aceea, deși avea două fetețe de toată frumusețea și o nevastă pe care slava domnului o are și acum și care îl mai ține din scurt cînd e necesar. Eram la vîrsta primelor iubiri, la vîrsta la care nu putem minți și nu ne puteam minți. Nu știam pe cine iubea Labiș, și chiar dacă știam nu ne interesa fiindcă Labiș ne iubea pe toți. Stăteam deseori la o damigeană cu vin molan de prin părțile Buzăului adus de nevastă-mea și beam zece-cincisprezece kilograme într-o noapte împreună cu Labiș, Ghiță Mărgărit, Gh. D. Vasile și alții. Gh. D. Vasile iubea mult natura, atît de mult încît la miezul nopții sărea în lacul Herăstrău și înota pînă la insulă, ori păstrînd datinile sale oltenesti umbla desculț pe bulevardul 6 Martie... cu bocancii noi noșți atîrnați de umăr. Zicea că nu vrea să-i strice. La orele de creație ale lui Mihai Dragomir compunea sonete împreună cu Ion Acsan, în timp ce Niculae Stoian citea pentru a nu știu cîta oară broșura „Stalin despre literatură”. Bănuia el de pe atunci că o să ajungă cîndva redactor-șef la o gazetă studențească... Eu scriam versuri a la Topîrceanu :

„Stă zidarul sus pe schele
Și se uită după fete
Fără pic de gînduri rele...” etc.

...Și nu înțelegeam nici în ruptul capului de ce zîmbește Mihai în dosul ochela-

rilor săi cu ramă de baga, fumurii. Mihai nu te jignește niciodată. De fapt nu peste mult timp el mi-a recomandat Editurii tineretului prima mea carte de versuri „Pu-iul de moț” care a și apărut mai tîrziu. Așa erau primele iubiri. Ni se părea că tot ce zboară se mănîncă, că tot ce scriem este genial.

Seara, într-o cameră de la etaj ascultam la un gramofon prăfuit plăci vechi cu muzică simfonică ori jazz. Cînd se asculta muzică simfonică, Wagner, Lalo, Respighi — mă rog ce aveam — Doina Sălăjan ne cerea să stingem lumina, apoi închidea ochii și-și rezema capul pe speteaza scaunului și dintr-odată devenea tristă. Habar n-am de ce. Eu la drept vorbind eram complet insensibil la simfonii și nu înțelegeam de ce trebuie ascultată o asemenea muzică pe întuneric. L-am întrebat pe Florin Mugur, dar n-a știut să-mi dea o explicație plauzibilă. Doar Horia Aramă mi-a șoptit cu timiditate :

— O fi îndrăgostită. Cred că asta e !

Melodia noastră, a băieților, era una veselă de jazz, iute ca o sîrbă, și cînd puneam placa cîntam în cor, ritmic versuri improvizate și venite ca o mînușă cîntecului :

Hoajă, Hoajă, Hoajă
Petre Iosif,
Hoajă, Hoajă, Hoajă
Petre Iosif !

și eram cumplit de satisfăcuți că ne răzbunam un pic pe Petre Iosif (directorul nostru) și Al. Hoajă adjunctul său. Rîdeam de ne prăpădeam, eram copii încă. Dar Hoajă și Petre Iosif chiar după ce au aflat ce cîntăm noi seara nu s-au supărat. Ne-au luat în schimb gramofonul. Păgubă-n ciuperci. Avea Stanciu Aurel o mandolină și noi o voce de rămîneau Wagner și Respighi cu gura căscată de-acolo din șanțurile lor din plăci. Nu știu la ora asta cum s-ar vedea Grecea Ion, Carabăț, Tomozei (care nici măcar voce n-avea) La-

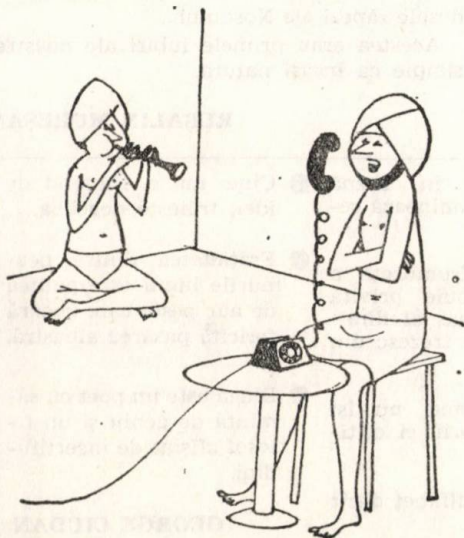
biș, eu și atîția alții în postura unui cor ad-hoc prin parcul școlii.

Cîteodată aveam acces la Casa scriitorilor, unde se rulau filme, se făceau întîlniri literare — urmate bineînțeles de „reuniuni tovărășești“ — udate cu tot soiul de băuturi.

...În perioada examenelor redeveneam serioși. Învățam zi și noapte. Ne vizitau Sadoveanu, Camil Petrescu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, Eusebiu Camilar, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu. Nu voiam nici unul dintre noi să ne facem de ris în fața măștrilor. Și învățam. Mai citeam și cărți „interzise“ cumpărate de la anticari: Goga, Blaga, Arghezi, Bacovia... Așa era pe vremea primelor iubiri, pe vremea lui Labiș, pe vremea noastră. Dar vicisitudinile vieții nu cumpărate de la anticari: Goga, Blaga, îi țineam sub pernă și noaptea stăteam de vorbă cu ei. Versul arghezian „Carte frumoasă cinste cui te-a scris“ ne fura inimile iar „Liceu cimitir a tinereților mele“ — ni se părea în toamna clară și aurie ca miera, ceva de neînțeles pentru sufletele noastre de copii.

De Anul Nou, conștiințele noastre nepătatate ca zăpada — s-au dus cu sorcova la poetul A. Toma. El ne-a ascultat apoi ne-a servit cu bomboane. Am plecat dezamăgiți la „Kisselef“. Stan Palanca umbra cu un țoi prin circumă și ne ruga:

— Puneți pentru memoria mamei mele! Înalt, subțire și ros de alcool, ne iubea ca pe copiii lui. Țin minte țoiul acela toată viața.

Stătea cu noi nu o dată Dimitrie Stelaru, la anii primelor iubiri. Avea o voce catifelată, dulce. Era emotiv și ne citea cu emoție versuri. Poezia „Mama“ — o am în manuscris acasă. În toamna aceia, sau alta, dar tot pe atunci — își corecta pe o bancă lângă Muzeul satului „Șarpele Marao“. Pe chelia lui ardea un soare cutremurător și el nu-și dădea seama. Corecta...

Jucam volei, tenis de masă și un pic de minifotbal. Fetele nu făceau nici un sport. Iubeau în taină și scriau poezii. Elena Dragoș, Mihaela Monoranu, Ana Ioniță, mult stimata noastră, responsabilă de azi cu cadrele, Bădilă Onița, Doina Ciurea, toate iubeau și scriau poezii. Pînă și Rodica Tott venea cu niște chestii foarte ciudate. Avea un caiet în care își extrăsese diferite greșeli de tipar hazlii din literatură pe care o citea. Se putea prevedea de pe atunci că va deveni o bună lucrătoare la „Urzica“. Deci era îndrăgostită de... umor. Mai aveam un coleg, pe Sin Arion, bondoc cu părul creț și bineînțeles umorist. Pe moment n-a reușit, dar peste vreo douăzeci de ani l-am observat, pe la Fondul literar ridicînd niște drepturi de autor. Pe semne de la „Unda veselă“ a Radioului — unde e redactor. Bravo lui! Prima iubire a lui Dumitru Carabăț a fost critica literară (acum e un bun scenarist). Colegul nostru Gh. Oproiu — azi nu se mai știe pe unde e — scrisese o nuvelă de „mari proporții“ — împotriva chiaburilor și bineînțeles că împotriva colectivizării erau neapărat popa, învățătorul și fostul primar. Nuvela aceasta se numea „Nici noaptea“ și Dumitru Carabăț s-a îndrăgostit atît de mult de ea încît i-a dedicat o cronică literară în revista noastră „Anii de ucenicie“. Bineînțeles că nuvela era mai mult decît ridicolă — dar schema ei fiind perfect mulată pe anumite calapoade — Carabăț în naivitatea sa o ridică la rang de operă literară. Ba dă și un exemplu semnificativ a măiestriei „prozatorului“ în care autorul o descrie sufletește pe „eroina pozitivă“ a lucrării, o anume Lixandra care spre emoția (poate sinceră pe atunci a lui Carabăț) „Venea de la colectivă. Căutînd să ocolească noroiul, apucase pe lângă gard. Tocmai făcuse Bălaia și făcuse o vițelușe voinică cu luna-n frunte, s-o mănînci cu ochii! Lixandra o sărutase ca pe un copil.“ Și comentează Carabăț: „Redarea acestui sentiment într-o formă emoțională, reușește cu ajutorul unei imagini să ne transmită nu numai o anumită sensibilitate a eroinei ci și un conținut de viață și anume (aici fiți atenți și nu rîdeți!) noua atitudine față de muncă a colectiviștilor.“

...Așa sînt primele iubiri, trecătoare. Apoi vin celelalte mai adînci...

Școala de literatură era o lume aparte, o lume cu nebulie, dar cu nebulie sinceră, nedisimulată. Pesemne că asta e lumea primelor iubiri. Ion Gheorghe îmi dădea cu scaunul în cap și deschidea ușile cu piciorul, forțat, chiar dacă acel cineva din birou era un „ștab” cum ne exprimam pe atunci. Marin Ioniță (neștiind că peste ani și ani va deveni corespondentul „României Libere” pentru județul Argeș) se străduia să facă proză scurtă și într-un fel a reușit. Ana Ioniță — care n-are absolut nici o legătură cu Marin Ioniță — scria teatru pentru cei mici — și ea era mică de statură. N-am mai auzit de ea și îmi pare rău. Mai era apoi colegul nostru Ion Apetroaie, cred că azi e ceva activist cultural prin M.A.I., moldovean blînd din toate punctele de vedere, dar pare-se talentat. Mă mir că nu a răzbătut. Țin minte o strofă dintr-un poem a lui care nu era rea. Se referea la destinul creatorului, la obligațiile sale :

*Meșteșugar de meștere cuvinte
Ce știi în tunet fulgere să pui,
Poporul vrea ca tu să-i fii nainte
Și nu în urma vieții, luptei lui !*

Frumoasă strofă, poate trist destin a cîț pe-aciluia poet Ion Apetroaie.

...În iarna lui '53 am plecat cu Nicu Labiș la el acasă la Mălini — Poiana Mă-

rului în Țara de sus. Trenul avea locomotivă cu aburi, scotea trîmbe de fum îngrînd zăpezi sfioase ale rusticului nord. Am ajuns la Mălini tîrziu, după amiază, se apropia Crăciunul și prin pîcla deasă a gerului se vedeau ruguri de foc prin curțile sătenilor. Guițau porcii sub cuțit, apoi stăteau cumînți sub paiele care-i pîrleau. Unii nemorți îndeajuns mai apucau să alerge cu paiele aprinse în spinare prin ogrăzi, urmăriți de furcile stăpînilor atît de neîndeminateci în execuții... Era un spectacol sumbru, apocaliptic, mirosea a carne arsă, a cîrnați, a caltaboși și a țuică fiartă. Am trecut cu Nicu prin acest spectacol de inchiziție, am trecut pe lîngă ograda lui bădia Panțîru care ne-a făcut semn că vine și el, apoi am poposit acasă la domnul învățător Labiș și după sărutările calde, pîrintești, ne-am hăpustit amîndoi peste caltaboși cu o frenetică bucurie. Am băut ore în șir țuică amestecată cu miere de albine, ore în șir cu familia, cu bădia Panțîru care venise și el pînă Nicu Labiș s-a hotărît să plecă. Purtam amîndoi cușme groase de miel. Am ajuns tîrziu la marginea Fălticenilor, apoi la gară, unde la sosirea trenului Labiș și-a aruncat cușma sub locomotivă cu un chiot sălbatic. Munții erau încărcăți de zăpezi, pesemne căprioarele îi simțeau prezența și Nicu simțea asta. Era o iarnă cumplită dar frumoasă. Pe geamurile vagonului trăiau flori de ghiață uimitoare și totul mi se părea nemuritor. Am ajuns la București dimineața — și primele zăpezi ale lui '53 din Țara de sus au rămas în noi multă vreme. Îl mai țin minte pe Labiș cu părul răvășit de crivăț, cu nasul cîrn adulmecînd dusele zăpezi ale Nordului...

Acestea erau primele iubiri ale noastre, simple ca însăși natura.

RUSALIN MUREȘAN

că trăiește în beznă chiar dacă luminează celelalte stele.

● Adevărata frumusețe a femeilor trebuie privită la primul ceas al dimineții cînd se trezesc din somn.

● Poetii impostori nu își cultivă cititorii, ci criticii.

● Mai bine analfabet decît semidict.

● Cine nu e flămînd de idei, trăiește degeaba.

● Frățietatea dintre neamurile lumii este puntea de aur peste care zboară fericită pasărea albastră.

● Blaga este un poet cu sămîntă de geniu și un filosof sfîșiat de incertitudini.

GEORGE CIUDAN

● Dacă omul nu are o stea pe cerul său înseamnă

OCTAVIO PAZ

Crenguța albastră

M-am trezit înecat în sudoare. Din po-deaua de cărămizi roșii proaspăt udată se înălța un abur cald. Un fluture cu aripi cenușii zbura zăpăcit în jurul luminii gal-bui. Am sărit din hamac și desculț am tra-versat camera cu grijă, să nu calc pe vreun scorpion ieșit din ascunzătoarea lui, ca să ia aer. M-am apropiat de fe-restruică și am inspirat aerul de țară. Se auzea respirația nopții feminine și ne-sfîrșită. M-am întors spre mijlocul came-rei, am golit apa din cană în ligheanul de tinichea și am înmuiat prosopul. Mi-am udat pieptul și picioarele cu cirpa înmu-iată, m-am uscat puțin, și după ce m-am convins că nu era nici o gînganie ascunsă între pliurile lenjeriei, m-am îmbrăcat și m-am încălțat.

Am coborît tropăind pe scara vopsită în verde. În poarta hanului am dat de pro-prietar, un om chior și mohorît. Așezat pe un scăunel de pipirig fuma cu ochii în-tredeschși. Cu o voce răgușită m-a între-bat :

— Unde mergeți, domnule ?

— Să dau și eu o raită, că mor de căl-dură.

— Hm, totul este închis. Și nu este lu-minat pe aici, poate ar fi mai bine să re-nunțați.

Am dat din umeri bolborosind un „mă întorc îndată” și m-am pierdut în întune-ric. La început nu vedeam nimic. Am um-

blat pe drumul pietruit orbecăind. Mi-am aprins o țigară. Deodată a ieșit luna de după un nor închis luminînd un zid alb, prăbușit din loc în loc. M-am oprit orbit de atîta lăcuț alb. Adia un pic de vînt. Am respirat parfumul tamarinzilor. Noaptea vibra plină de frunze și insecte, greierii se pripăseau printre ierburile înalte. Mi-am înălțat fața : sus începuse să pîlîie ta-băra stelelor. Mă gîndeam că universul era un sistem vast de semnale, o conver-sație între ființe imense. Eu, țîrîitul greie-rului, licărirea stelei nu erau decît pauze și silabe, frînturi de fraze din acel dialog. Care o fi cuvîntul acela din care eu sînt o silabă ? Cine rostește acest cuvînt și cui i-l spune ? Mi-am aruncat țigara pe tro-tuar. Căzînd, a descris o curbă luminoasă, risipind scînteii scurte ca o cometă minus-culă. Am mers multă vreme încet. Mă simțeam liber, sigur între buzele care în această clipă mă pronunțau cu atîta feri-cire. Noaptea era o grădină de ochi. Tra-versînd drumul am simțit că cineva se deslipea de o poartă. Am întors capul dar nu am reușit să întrezăresc nimic. Am în-tins pasul. La cîteva clipe după aceea am deslușit lunecarea abia auzită a unor opinci pe pietrele fierbinți. Nu am vrut să-mi întorc privirea deși simțeam că um-bra se apropia din ce în ce. Am încercat să fug. Nu am putut. Deodată, m-am oprit brusc. Înainte de a mă fi putut apăra, am simțit vîrfurile unui cuțit în spinare și o voce dulce :

— Nu te mișca, domnule, sau te îngrop. Fără să întorc fața am întrebat :

— Ce dorești ?

— Ochii dumitale, a răspuns vocea blindă, aproape mîhnită.

— Ochii mei ? La ce ți-or fi trebuind ochii mei ? Uite, am aici ceva bani. Nu-s mulți dar tot sînt ceva. Îți dau tot ce am dacă îmi dai pace. Doar n-ai să mă omori.

— Nu-ți fie frică, domnule. Nu am să te omor. N-am să-ți scot decît ochii.

Și iar am întrebat :

— Dar de ce vrei ochii mei ?

— E o toană de a drăguței mele, vrea o crenguță cu ochi albaștri. Și pe aici puțini sînt care să aibă așa ceva.

— N-ai ce face cu ochii mei. Nu sînt albaștri, sînt galbui.

— Vai, domnule, doar nu vrei să mă în-seli. Știu bine că sînt albaștri.

— Dar nu se scot ochii omului așa tam-nisam. Poate vrei altceva.

— Hai, nu te mai izmeni, mi-a răspuns aspru. Întoarce-te. M-am întors. Era mic și plâpînd. Pălăria de palmier îi astupa fața pe jumătate. Ținea în mîna dreaptă un *machete*¹ care strălucea în lumina lunii.

— Hai, luminează-ți fața.

Am aprins un chibrit și mi-am apropiat flacăra de față. Strălucirea m-a făcut să închid puțin ochii. El mi-a deschis pleoapele cu o mină hotărîtă. Nu putea să vadă bine, de aceea s-a ridicat în vârful picioarelor și m-a privit îndelung. Flacăra îmi ardea degetele. Am aruncat chibritul. A rămas o clipă tăcut.

— Te-ai convins ? Nu sînt albaștri.

— Vai, ce viclean ești dumneata — a răspuns. — Ia să vedem, mai aprinde o dată.

Am frecat un alt chibrit și mi l-am apropiat de ochi, trăgîndu-mă de mîneacă mi-a poruncit :

¹) *machete* : spada scurtă și amplă

— Ingenunchează.

Am ingenunchiat. Cu o mină m-a luat de păr dîndu-mi capul pe spate. S-a aplecat peste mine iscoditor și țeapăn în timp ce *machetele* cobora încet atingîndu-mi pleoapele. Am închis ochii.

— Deschide-i bine, mi-a poruncit.

Am deschis ochii. Flacăra îmi pîrlea sprîncenele. Deodată mi-a dat drumul.

— Păi nu sînt albaștri, domnule. Să fie cu iertare.

Și a dispărut. Stăteam lîngă zid reze-mat în coate cu capul în miini. M-am ridicat. Poticîndu-mă la tot pasul, căzînd și ridicîndu-mă, am fugit mai bine de o oră prin satul pustiu. Cînd am ajuns în piață stăpînul hanului era tot în poartă. Am intrat fără să scot nici un cuvînt. A doua zi am fugit din satul acela.

(Din volumul „Nisipuri mișcătoare.”)

Traducere de
DOINA MARIA PĂCURARIU

— Ascultă, John, tu ascultă uneori vocea conștiinței tale ? Întreabă învățătorul pe un elev neatent în clasă.

— Dar pe ce canal se transmite ?

— Ce vedem deasupra capului, cînd cerul este senin ? Întreabă învățătorul.

— Soarele...

— Dar cînd plouă ?

— Umbrela.

— Este adevărat că toate ciupercile pot fi mîncate ?

— Este adevărat, însă unele numai o singură dată...

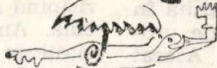
— Ți-a spus Costel, că eu am fost prima lui nevastă ?

— Așa, pe ocolite...

— Ce înseamnă asta ?

— Și-a amintit că în tinerețe a făcut multe prostii...

POANTE

Un motociclist, trecînd printr-un sat, a călcat un cocoș.

— Aș vrea să compensez paguba — se adresează el gospodarului.

— Bine, atunci veniți mîine dimineață și cotcodăciți sub fereastră...

— Încetează să mă tot sicii cu întrebările. Cînd eram mic ca tine, nu întrebam nimic — spune tata.

— Da, de aceea acum nu știi să răspunzi.

— Noi avem un ciine foarte deștept. De departe știm cînd cineva vine la noi.

— Latră ?

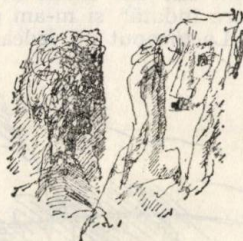
— Se ascunde sub canapea.

— Mămico, la ce oră m-am născut eu ? — întreabă Gică.

— La ora trei dimineața, draguță.

— Este de necrezut. Pentru mine s-a trezit barza atît de dimineață ?

— Înainte de a se pronunța sentința domnului Guldenwist, aș vrea să pun o întrebare văduvei sale — intervine avocatul.

— Doamnă, nu doriți să vă căsătoriți cu mine ?

— Petrică, de ce berzele pleacă toamna în țările calde ? Întreabă învățătorul.

— Pentru că și oamenii de acolo vor să aibă copii...

Cînd toca la Radu-Vodă

L-am cunoscut cîndva pe un cineva care mereu se extazia zicînd : „Să nu-l mai recunoști ! De fiecare dată cînd te întorci la el, e altul. Dacă revii din zece-n zece ani în Capitală, nu o mai cunoști. Da' ce zic eu, din zece-n zece ani ? Din an în an. Transformările sînt radicale, aspectele întruna altele și originale !” Și insul nostru se prinde, se aprinde, pornit cu gîndul înapoi, avînd să ne spună mai departe : „S-ar zice că m-am născut prin 1912, în gura pieții, aici, pe Radu-Vodă la nr. 5. Astăzi casa ar fi să șeadă pe colțul ce-l face numita uliță cu magistrala nord-sud, Dimitrie Cantemir, cînd treci podul Șerban-Vodă, să mergi către liceul Șincai.

Era în douăzeci ale lui iulie, într-al doisprezecelea an al secolului acestuia, an în care se stingea, departe de țară, dumnea-lui, cam năzurosul conu' Iancu Caragiale. Era sînt-Ilie, pe cînd toca virtos de vecernie, sus în deal, la ctitoria lui Radu-Vodă, tatăl Mihnei, cel care a tîrnosit Mitropolia din celălalt deal, de vis à vis, ridicată de Constantin Șerban ; Mihnea, carele la 1659—1660 — după exemplul marelui înaintaș Mihai Viteazul — voit-a să întregască țara, unind Transilvania cu Moldova și Țara Românească... așadar, pe cînd toca atunci la Radu-Vodă, scoteam cel dintîi „răcnet“ de bucurie venind pe-această preafericită lume.

M-am născut-care-va-să-zică- (Na, că vorbesc ca Cetățeanul Turmentat. Nu-i de mirare ! Am văzut atîți beți criță în copilăria mea !) M-am născut doar în buricul pieții, Piața Mare, Piața lui Bibescu, cum i se zicea, după cel ce o înzestrase cu un patruleter de dughene și tarabe zidite, pe locul din vale de dealul Patriarhiei, pe-atunci doar al Mitropoliei. Că se pomenea a ți se spune, dacă te necăjea ceva de la cineva : „Te-ai supărat ?... Dealul Mitropoliei !”, adică un fel de „N-ai decît !”.

Venea trenul pe cheiul gîrlei, pe malul drept al Dimboviței, dinspre abator, cu carne, pînă în piață, Piața Unirii de astăzi. Pe locul unde se înalță masiv magazinul universal Unirea, se aflau înșirate, îndesate una în alta, tot felul de birturi și restaurante, circiumi dubioase, hoteluri

deochiate, pline de ploșnițe și țirfe ieftine. Forfotă mare : florărese, manglitori... Circiumile aveau toate grătarul dinainte, pe trotuar, cu clești sunători, izbiți de plitele înroșite, în miresme de enibabar și cimbru, mirosenii ce-ți năpădeau nările, de nu te puteai stăpîni să nu îmbuci ceva, de-a-n-picioarelele, cînd îi mai și auzai pe grataragii răcnind pe-ntrecute : „Lume, lume ! Mai aproape, mai aproape ! Ia, micu-mare ! Micu-âl mare ! Cel mai mare... Asta ie” Ți-l arăta. Ți-l vîra sub nas. „Ia-l !”

Șugubăt nevoie mare omul nostru ! Se străduiește să ne sugereze plastic un București de-odinioară, pitoresc, plin de culoare. Să-l ascultăm ce ne mai spune. Mie, unu, îmi cam place... Im, aud ? E truculent, îl găsesc. Are cumva un șart al lui...

Nu știu dacă și dumneavoastră vă place tot ca și mie. Cred însă că nu poate fi altfel. Prea e plin de un farmec nu știu cum... Zicea el : „Piii, ce de amintiri cu vatra asta a târgului bucureștean ! Bă, nene, era hanul lui Manuc... Ce mîndrețe azi ! Era hotelul Dacia. O hardughie de speculă, cu un cat, peste drum de piața Florilor (nu mai e azi), rasă, ca să respire fala bisericii cu hram sfîntul Anton, cea mai veche din cetate, ctitoria lui Mircea Ciobanu : Curtea Veche. Peste Palatul voievodal era rachieria Crețulescu. Mirosea ulița a spirituoase : lichioruri fel de fel, romuri și mastici, rachiul de anason și lămîie, de portocale și cacao. Și, lipit de Crețulescu se afla berăria Argeșiu, adică Berăria Bragadiru, cu halbe de da pe din afară, cu „guler Maniu“, spumă groasă, s-o tai cu cuțitul, puse pe mesele de stejar, pe niște suporturi, de argint parcă erau. Berăria lui Argeșiu da colț cu strada Soarelui. (Dă ce să nu îi zică așa, dacă tot nu intra lumina astrului niciodată în ea, de îngustă ce era !) Peste drum de berărie, băcănă și bodega lui Stelian Petrescu, cu deviza :

„Bun, curat, ieftin“. În bodegă beai un vin roșu, puterea ursului, Hamburg muscat și otonel și niște aperitive de să dai cu căciula-n cîini ! Stradela Soarelui lega strada Carol cu Covacii. Era îngustă și pardosită cu piatră de rîu. Cînd veneau să descarce butoaiile de 50 litri, la Argeșiu, nu mai avea loc să treacă decît vreun pieton, ferindu-se de caii cu botnițe. Ce cai ! Matahale zdravene, cu spumă la bot de parcă erau adăpați și ei cu bere. Descărcătorii de butoaie, și ei niște uriași cu șorțuri de piele dinainte. Aruncau butoaiile pe niște suluri îndesate cu cîlți. Carul sta pe panta coborînd spre gîrlă, frînat cu cîta-mai frîna de mîină cu mîiner de alamă lucitoare. Vizitiul nu se da jos de pe capră cît descărcau vlăjganii. El ținea frîna strîns și hamurile la fel, că bidiviii de Normandia scurtau cu copita piatra, scăpărînd din potcoave scînteii. Zăbala în clăbuci, ca și crupele. Ca niște petale de trandafiri giganți și roz erau nările bucfalilor ăstora. Larg deschise și sfornăitoare !

ȘTEFAN POPESCU

Din care timp mă-ntorc?

Prin țărna ca de cîlți, sobolii
Se trag spre rădăcini călăuzindu-mi pașii
Cînd din văzduhuri spinzură lințolii
Și-mbracă-n cețuri brazii cum zalele
arcașii.

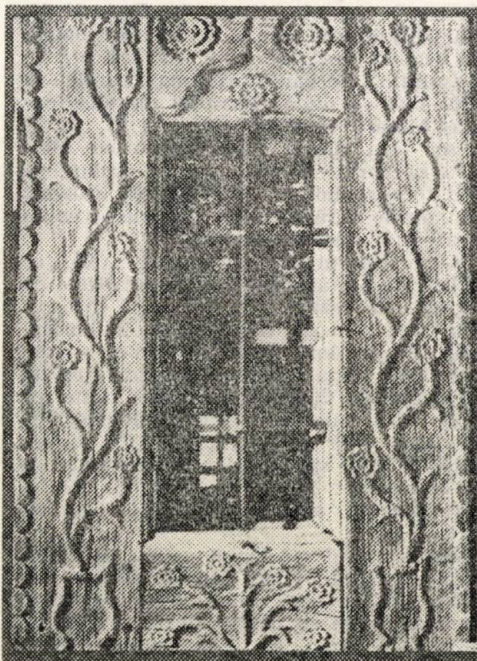
Ajuns la căpătiul acestui labirint
Aud cum latră norii undeva în preajmă
Și cum zdrobesc mistreții în colții lor
de-argint
Stele căzute-n iarbă din vină sau din
spaimă.

Din care timp mă-ntorc aicea, oare ?...
Și pentru ce pe-ascuns, ca nimeni să mă
vadă ?...

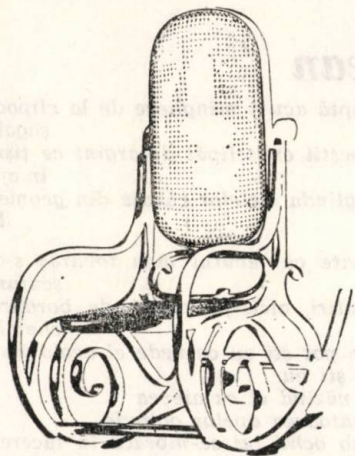
Fug zilele de la numărătoare...

Peste culcușul nostru s-a așternut zăpadă.

PETRE BUCȘA

Retrospectivă intermitentă

Nimic nu mi se pare mai urât, mai apăsător decât acele dimineți buimace, urmate de zile lungi, încărcate de treburi diferite și adeseori inutile.

O mașină banală care seamănă cu un fel de sicriu umblător vine să mă ducă undeva, între alți patru pereți, cu telefoane care sună tot timpul, cu oameni alăturați sau necunoscuți care, de cum s-a făcut ziuă, înnoată într-o vorbărie imensă.

Apoi, încet, încet, intru în marele mecanism cotidian. Acte, corespondență în diferite limbi, dintre care unele total necunoscute, dosare de cărți manuscrise, explicații politicoase, minciuni convenționale etc.

Ore întregi se scurg astfel în fiecare zi între vorbire și lectură. Unii ar putea crede că o asemenea întrebuințare a vremii l-ar putea face pe un om aproape fericit. Cine poate să știe? Maniacii unor asemenea stări s-ar putea declara, probabil, deplin satisfăcuți, importanți sau foarte utili. Dar cine nu-și are propriile lui manii, obiceiuri, stări de reverie diurnă, atât de diferite de la un om la altul.

Mie, bunăoară, îmi plac acele dimineți calme de toamnă, când o palidă rază de soare răzbate pînă în camera mea prin frunzele tîrzii ale unui copac uriaș. De afară se aud doar zgomote înfundate de mașini care duc atîția oameni necunoscuți și grăbiți la treburile lor. În casă domnește o stare de pace, de parcă totul s-ar fi transformat într-o natură moartă. Doar o cățelușă bolnavă de tandrețe vine împreună cu mama ei, bătrînă, liniștită de

trecerea vremii, să-mi mai pună cîte-o întrebare cu ochii aceia calzi și mici ca două măgele.

Da, trebuie să mărturisesc că sînt un mare iubitor de solitudine și pe măsură ce anii trec, nevoia de meditație singuratică, de repliere din locurile zgomotoase, devine tot mai acută.

Poate de aceea îmi place să privesc cu atîta insistență paturile goale, fotoliile neocupate, mesele încărcate doar de hîrțile mele, rafturile bibliotecilor personale unde cărțile stau cuminiți și mă așteaptă să intrăm într-o conversație neîntreruptă. Poate de aceea, noaptea, după un somn bîntuit de coșmaruri și de erorile diurne, mă uit la cărți ca la niște făpturi vii, rare și neprețuite, simțind de multă vreme nevoia să le cer iertare pentru o prea îndelungată abandonare.

Fericit cel care se vorbește prin scris pe sine și care se citește fără orgolii împătimate pe sine. Fericit, așadar, mi se pare a fi scriitorul în ipostaza de creator veritabil, chiar dacă omul din el este incomod, sau de-a dreptul o canalie.

De multă vreme m-am convins că nici viețuirea bezmetică printre acești semeni foarte apropiați nu folosește la nimic. Un critic, un istoric literar, un profesor, așa cum se cuvine să îmi spun în diferite împrejurări, este un *spirit dependent* de operele scriitorilor.

Subțierea acestei stări de dependență nu se poate împlini decât printr-o distanțare fizică de confrăți, prin uitarea fețelor lor, de-atîtea ori foarte dragi, prin dezalterarea spirituală de amintirea oricăror comportamente agasante.

De fapt, trăim într-o aglomerare cotidiană a vieții literare din ce în ce mai greu de suportat, din ce în ce mai lipsită de avantaje pentru cunoașterea operelor unor confrăți, dar foarte facilă pentru memorarea unor biografii încărcate de mici amănunte.

Poate de aceea, îmi doresc de atîta vreme ca în ceasurile de frică și fierbințeală vestitoare de vreo boală neștiută, să am alături de mine doar cîțiva prieteni a căror mină întinsă, în clipele de cădere și abandon, îmi aduce cu siguranță liniște și sănătate.

ROMUL MUNTEANU

MÉLIUSZ JÓZSEF

Poem dunărean

Trec fără oprire pe Dunăre nave purtînd
chemarea lor mută spre drumuri prelungi.
Le privim în tăcere trăgînd din țigare,
așezați pe bordura de piatră a cheiului —
eu, visătorul și, ceva mai încolo, un alt
visător.

Privim un vapor ce alunecă-n beznă
și poate că amîndoi avem un singur gînd :
vapoare... ziua de mîine le-așteaptă pe
mare, în larg,
le-așteaptă comerțul lumii acesteia mari
slujind pacea,
și ce frumos e lucrul acesta,
și cît de puțin prozaic
acest infinit ce se deschide adoma florii.

Sfîrșie-un băț de chibrit în ceața tot mai
compactă a nopții :
la lumina lui văd ce butucănoase-s degetele
celuilalt visător,
ceasurile de tihnă nu i-au putut șterge
de fel

urmele șpanului...
azvîrle cutia goală de chibrituri în valuri
și privește după ea în larg, în tăcere.

De ce șade aici, la ce visează, cine știe ! ?
Poate că are un fleac de supărare

și-așteaptă acum mîngîiere de la clipocitul
săgalnic,
de la peștii cu sclipăt de-argint ce țîșnesc
în afară,
de la oglinda stelelor căzute din geometria
lor...

Dar poate că tăcutul meu tovarăș s-a
scufundat
în amintiri, aici, pe piatra de bordură a
cheiului...

Însă, ce pot ști eu ce vede el acolo jos ?
Ce pot ști eu
ce-o fi văzînd el ca aievea
în mișcătoarea apelor ogîndă
care sub ochii lui se-mbracă în tăcere ?
Sub pala de argint a lunei ieșite dintre

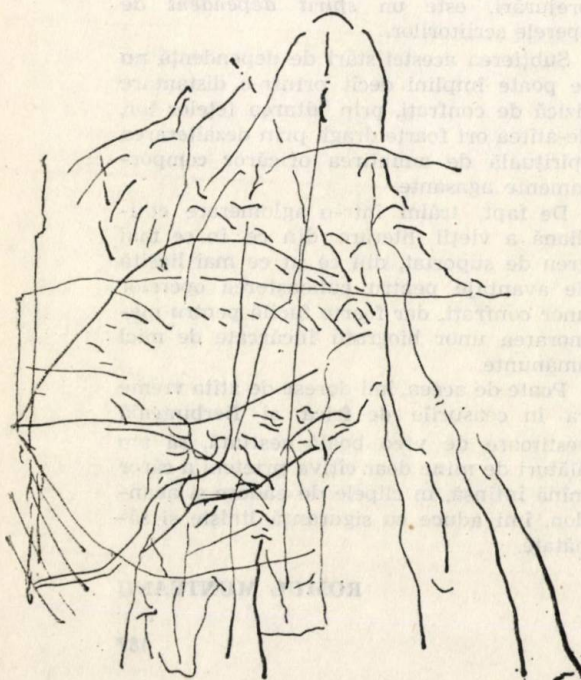
nouri
apa înaintează monoton după vapoarele
îndepărtate,
cu netulburata siguranță a muncii de pe
cheiu-acesta ziua,
după proiectul celor ce cutează totul.
Vecinul meu din miez de noapte e unul
dintre aceștia.
Că nu mă-nșel, se dovedește-ndată :

S-a stins ținara visătorului de-alături ;
se scoală, se întinde-n voie,
iar eu mă uit la el și mă tot uit...
e de-o-nălțime parcă nesfîrșită,
întrece chiar și macaraua uriașă de pe
țarm
cea care saltă douăzeci și cinci de tone.
Întinde mîna :
cu degetele-i negre-nhață, ca pe-o bucată
de jărtec.

o stea ce curge-ncoace,
și de la ea țigara iar și-aprinde,
apoi cu un mers rar și clătînat
dispare-n întuneric și în ceață.

Am rămas singur.
Doar apa fără tihnă-ntreabă.
Dar ce știu eu
în cîte greve ale cîtor generații
s-a înălțat așa, pe acest țarm,
în cîte lupte,
și cîte morți, necazuri și-amintiri
crescutu-l-au atît de-nalt,
din care iad s-a smuls cu arma-n mîină
victorios să fie peste iaduri,
pentru a deveni în socialism
atît de uriaș și de puternic, el
constructorul de nave
ce zboară peste mări și oceane ?

În românește de
CONSTANTIN OLARIU

KÁNYÁDI SÁNDOR

Pământule-mumă

În palmă aş vrea să te iau, ca pe-o floare,
să te duc puțin mai aproape de soare,
să te-ncălzești cînd vin asprele geruri
și neaua să cadă mai blîndă din ceruri.

Aș vrea să-ți fiu vrăjitorul din basme
pe secetă să-ți aduc ploi de fantasme,
ploi dulci și călduțe, și sub mantia-mi mare
furtunii din tine s-aduc alinare.

Aș vrea să fiu tot ce-n adînc ți-ai visa,
și zău că aş fi, de mi-ar sta în putere,
și dascăl, și medic, și tot ce mi-ai cere,
orice și oricine, numai bine să-ți vrea.

Dar uite, atîtea pe umeri m-apasă, —
ajută-mă, mumă-pămînt, născătoare,
că nu pot răzbi numai singur sub soare.

În românește de
CONSTANTIN OLARIU

LÁSZLOFFY ALADAR

Copacul cel mai înalt

Mă cheamă grădina din spatele casei. Mă cațăr
pe fraze care la fel ca și crengile, se apleacă ocrotitor
peste brazde, se întrepes cu cerul grădinii de deasupra vecinului
vor să se suie pe nucul cel mai înalt din sătuc.
Eu privesc dintre slovele limbii materne, încotro cade
soarele, încă ținutul copilăriei este albastru.
Patria mea este grădina aceasta din spatele casei, care privește
spre munții albaștrii. Acolo e lumea, lumea păsărilor
care cunosc arta zborului. Eu doar citesc
cum din frunză în frunză
toamna soarbe a crengilor sete.

În românește de **IOSIF NAGHIU**

BARTIS FERENC

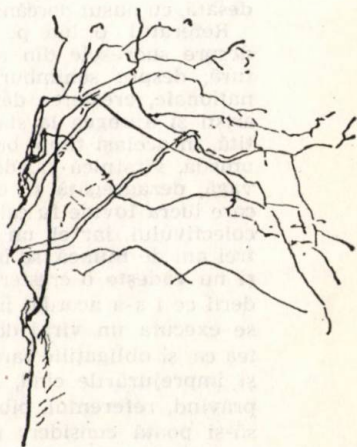
În parc

Amurg roșu și o fată cu palton roșu —
se pierd în noapte iluminîndu-mă :
ochii fetei și stelele.

Experiențe

Am văzut Omul prăbușit la pămînt.
Azi, văd Pămîntul prin Om renăscînd.

În românește de **DIM. RACHICI**

Greșeala eronată

Tema ședinței extraordinare de redacție în acea frumoasă primăvară a anului 1958 era discutarea lui Iovide. Firește, nu așa scria pe convocator, acolo se anunța că se va dezbate modul în care gazetarii din colectiv își aduc contribuția calificată la îndeplinirea sarcinilor curente și a celor de perspectivă, în lumina comandamentelor etc., adică o cotcodăceală pe patru rînduri în funcție de care se putea spune orice, despre oricine, oricînd și oriunde. Dar se știa că adunarea va fi condusă de un personaj sosit de la un for cultural și se presupunea că acest personaj era furios deoarece Iovide ataca mereu un sector carent al forului cultural și deci nu-și mai avea locul în echipa acelei reviste.

În jurul mesei lungi stăteau rigizi, ori fals degajați, redactorii, care cu cravată, care numai încheiat la nasturele de la gît, trăgînd cu coada ochiului unii la alții, murmurînd cîte o glumă forțată, aprinzîndu-și țigară de la țigară. La biroul situat perpendicular pe masa lungă se afla personajul cultural cu părul negru, lung și lins, figura încă tină, impenetrabilă, încadrat de redactorul-șef, argintiu, vag surizător și secretara de partid, scundă, îndesată, cu nasul borcănăț.

Referatul o lua pe departe, pomenea despre succesele din industrie și agricultură, despre schimburile culturale internaționale, creșterea detașamentului de ziariști și ajungea la starea redacției, socotită, în același timp, bună și rea, uscată și umedă, vîrstnică și adolescentină, certă și vagă, dezagregată și omogenă. Secția în care lucra Iovide fu calificată drept codașa colectivului, iar el, un element care, după trei ani de muncă, se încadrează încă greu și nu vedește o creștere pe măsura încrederii ce i s-a acordat în permanență. Apoi se executa un viraj domol spre necesitatea ca, și obligațiile care, în îndatoririle ce, și împrăjurările cînd, în așa fel încît isprăvind, referentul, bibliotecarul redacției, să-și poată considera cugetul împăcat că vorbise în generalitate importantă și nu

căzuse în păcatul mizerabilelor particularizări.

Personajul cultural nu venise însă singur, ci cu un subordonat, care ceru cuvîntul imediat și își asumă, deschis, răspunderea unui contrareferat. Contrareferatul era scurt, subordonatul scurt și el, gros, măsliniu, sufocat de gulerul prea tare și prea strîmt, acuzația sa, directă și severă: un articol de sinteză a lui Iovide, intitulat „Lacune întîmplătoare sau miopie sistematică?” arăta dezorientarea publicației, a secției respective, a ziaristului și, în general, vădea o situație intolerabilă.

— Ei, cine ia cuvîntul, cine ia cuvîntul? rîse scurt, forțat, redactorul-șef.

Nu lua nimeni cuvîntul, unii conspectînd pereții, alții palmele, alții manevrîndu-și cu deosebită luare-ăminte, brichetele.

— Aș vrea să fac o simplă precizare — spuse Iovide, fără nici o intonație.

Redactorul-șef se uită la personajul cultural, iar personajul cultural rosti încet, dar deslușit, „la urmă”.

Iovide era tinăr, poate prea tinăr, avea un nas răsucit în sus, dîndu-i un aer obraznic și o mustăcioară bălană, zbîrlită.

Redactorul-șef îi făcu un semn cu palma, ca milițienii cînd indică stop:

— Dumneata vei mai avea de ascultat multe, așa că ține-te mai pe la urmă.

— Numai un amănunt — insistă Iovide.

— Ei, amănunt — îi parodie fin personajul cultural timbrul vocii. O să ne explici timp de o jumătate oră, ori poate o oră încheiată, că n-avem dreptate, că noi sîntem proști și dumneata inteligența lumii, că greșim și vrei să ne scoți din eroare...

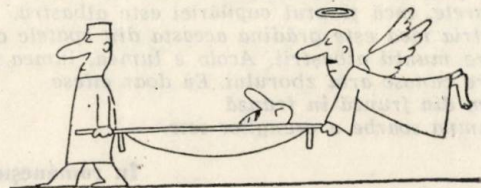
— Asta chiar că n-aș fi în stare — întrerupse tinărul și ochii îi rideau sub fruntea prea încrețită pentru obrazul prea neted.

— Apoi vezi? Ai și început să ne iei la trei pazește, chiar înainte de a ți se da cuvîntul.

Și personajul cultural vorbi mai departe, calm, ironic, despre faptul că în afara incompatibilității tînutei tinărului cu poziția principală a unui redactor, el mai e și insolent în relațiile cu colegii și cu factorii de autoritate, e superficial, nu cunoaște temele despre care scrie, nu se informează...

— S-a pus întrebarea cine i-a cuvîntul și am crezut că...

— Stai, mă, la locul tău, ce tot sari așa, ca prostul din baie? se indignă sincer și profund transpirat șeful secției redacțio-

nale, și mai făcu și cu pumnul turbulentului său subaltern, de parcă ar fi vrut să-l pălească în obraz.

— Vedeți ? — continuă, inflexibil, personajul din mijloc, nici măcar acum, cînd ne aflăm într-o ședință solemnă, cu toată redacția, cînd am pus pe tapet o chestiune gravă și am lansat, implicit, o invitație la responsabilitate, ei bine, nici acum, imberbul dumneavoastră coleg nu pricepe că pentru el a venit în sfîrșit ora meditației lucide.

Nu, Iovide nu pricepea, ori nu voia să priceapă și s-o dea pe luciditate. Comportarea lui era scandaloașă. Bănuia că reuniunea avea drept țel să-l excludă din rîndul ziariștilor, poate și al oamenilor cumsecade, vedea clar că totul e împotriva lui, că n-avea ceva mai bun de făcut decît să treacă și să se supună, cu capul în pămînt și o cenușă sfîntă presărată pe acest cap din care ieșiseră atîtea năzbîtii compromițătoare și totuși, totuși, el sărea cu mina în sus, imprudent și impertinent, incapabil să perceapă pînă și îndemnul la înțelepciune al șefului său cel mai direct.

— Voiam doar să... — întrerupse din nou expozeul, devenit acum blajin dojenitor, al vorbitorului din fruntea mesei. Dar acesta îi tăie fraza cu un gest vertical, încruntîndu-se atît de rău, încît cuvintele ce urmau să iasă erau răzant direcția redactorului-șef, micșorat brusc între proprii săi umeri, altminteri suficient de înălțați de către cel mai bun croitor al casei de modă de pe Calea Victoriei.

— Vă rog, stimate redactor-șef, să restabiliți ordinea normală a ședinței. N-am venit aici ca să ne pierdem vremea în polemici sterile și copilărești.

Redactorii însă nu erau chiar culeși de pe drumuri. Se afla acolo o femeie blondă, corpulentă, care purta în ea un glonte încă din timpul reformei agrare, un fost voluntar; acum pleșuv, cu două degete lipsă din război și un ordin de zi pe armată pentru eroism excepțional la trecerea Tisei, vreo cîțiva gazetari trecuți prin multe, greoi, bolovănoși, posomorîți dar nu și tescuiți, sufletește, vreo doi-trei tineri, printre care o fată gingașă, cu ochelari și gîtul subțire, iute de gură, fiica netemătoare a unui general de miliție — și, dintr-odată, începură mai toți să murmure, deschizînd brațele unii către alții, a consternare și întrebîndu-se între ei în șoaptă clară : ce e asta ?

Și, brusc, se auzi vocea răgușită de tutun mult, dar metalică, a secretarei, care nu se adresa cuiva anume, ci formula o propunere :

— Lăsați-l să vorbească.

— Poftim ? — se aplecă, surprins, redactorul-șef, pe cristalul mesei, ca s-o vadă mai bine.

— Mă rog — înțelese, brusc, personajul cultural — dar să nu ne obligați să suportăm discursuri prea lungi și exterioare obiectului. Avem și noi dreptul — i se

adresă curtenitor — ca invitați, la cite o mică doleanță.

Secretara nu răspunse, nu zîmbi, îi făcu doar semn din bărbie lui Iovide, că să-i dea drumul.

— Articolul la care s-a referit dumnealui — și-l arată pe subordonatul măsliniu — a apărut acum doi ani în revista noastră, e adevărat, numai că n-a fost scris de mine. Atît am avut de spus. Vă mulțumesc pentru atenție.

Tăcere deplină.

Degradată în murmur confuz.

Destindere aproape generală.

Rîsete înăbușite.

Priviri prietenoase, complice, către tînrul cu mustăcioară zbîrlită și nas impertinent.

— Ei, ce sînt chițibușeriile astea ? — se supără redactorul-șef, bătînd cu pixul în masă. Ia aduceți colecția revistei...

Colecția era pe o măsuță de mahon alăturată.

— La ce dată ați găsit articolul ? — îl întrebă blonda corpulentă pe subordonatul contrareferent.

— Opșpe a cincea, o mie nouă sute cinci-zeci și șase — șopti acesta, extrem de nădușit.

Filele zburau de sub degetele grăsuțe, febrile.

— Da, e exact — și redactarea apucă în brațe cartoanele, cărîndu-le la masa prezidiului — numai că articolul e semnat M. Sofronie.

Redactorul-șef rîse din nou, afabil, către personajul cultural.

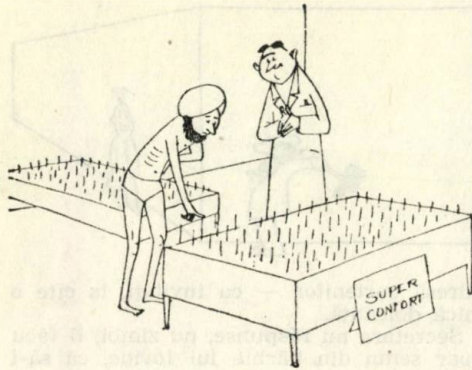
— A, nu mai lucrează la noi, știți e... Ia... Noi l-am prețuit mult... Și dumneavoastră... Dar dacă ni l-au luat... acolo, sus... Mai vine citeodată pe aici... Nu prea are timp acum...

Personajul cultural închise cu dosul mîinii mari coperta enormă de carton, se uită disprețuitor peste redactori în așa fel încît fiecare se simți aspru privit și întrebă cu o nuanță de zeflemea :

— Ei și ? Aceasta era problema ? S-a strecurat, să zicem, o greșeală în contra-referat. Să admitem. Dar în esență, ce discutăm noi aici de două ore ?

Și-și studie ceasul-brătară.

— Chiar, ce discutăm ? — întrebă și ziaristul cu două degete lipsă — că de vorbit, de fapt, n-a vorbit nimeni pînă acum.

— Vrasăzică referatul redacției nici n-ai apucat să-l ascuțați. Poate să-l mai citim o dată...

Tăcere.

Murmure.

Și un cuvânt timid, dar repetat : „Pauză”. Sau : „Vrem o pauză”...

Cei trei membri ai prezidiului se sfătuiră în surdina. Redactorul-șef dădea din mâini rîzînd mereu cîșprîn, aplecat pe un braț, ca să-i vadă îndeaproape pe ceilalți doi. Secretara, cu sprîncenele groase îmbinate, îi arăta, din cînd în cînd, un deget cu o unghie lăcuită în roșu intens. Personajul cultural stătea drept, calm, impene-trabil.

Se potoliră.

Liniște.

Personajul cultural se ridică, își încheie nasturele de la haină și începu alb :

— Cînd ne-am propus să ținem această ședință am știut că nu va fi ușor. Că aici, la dumneavoastră, disciplina nu stă în fruntea bucatelor. Că simțul autocriticii nu are o strălucire ieșită din comun. Totuși, noi doi, venetici de redacție, doi sărmani funcționari, ne-am încumetat. Am îndrăz-nit să vă inoportunăm și să vă stricăm habitudinile, zicîndu-ne, în sinea noastră : poate că, în ceasul al doisprezecelea, mai știi, într-o discuție deschisă, de la om la om, ochi în ochi...

Și vorbi o sută de minute, cu asprime, generalizînd, îndemnîndu-i pe toți la o ati-

tudine responsabilă față de muncă, la o percepere sensibilă a sarcinilor, la un mod înaintat de abordare și rezolvare a problemelor, cerîndu-le gazetărie înaltă, în-flăcărată, pe măsura timpurilor incandes-cente și efervescente.

Redactorul-șef mulțumi emoționat, apre-ciindu-se singur a fi, „desigur, în asenti-mentul vostru, stimați colegi, al întregului colectiv” și asigură că nimic din ceea ce fusese rostit acolo nu va fi uitat, mai ales că „a venit vremea să ne trezim cu toții și pe deplin la realitate”.

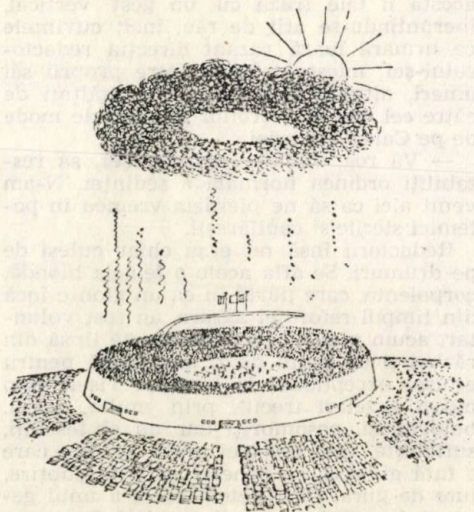
Pe cînd îl conducea spre ieșire pe per-sonajul cultural central riscă însă, cu ne-dumerire francă, o întrebare :

— Și cu Iovide, ce facem ?

— La a doua abatere — răspunse acesta înghețat — îl dați afară fără nici o dis-cuție.

Și redactorul-șef urcă fericit scările, cite două, uitînd, pentru o clipă, că suferă de inimă, în timp ce în redacție cineva sco-sese, nu se știe de unde, o sticlă de coniac și acum turna în atîtea păhărele cam cîți oameni de-ai lor fuseseră la ședință și se mai aflau încă acolo.

VALENTIN SILVESTRU

2 forisme

- Un prieten egoist e ca o pereche de galoși din care la nevoie găsești numai unul.

- Maxima e o judecată scurtă care te obligă la altele mai lungi.
- Nu cred în omul care astăzi îmi dă dreptate și miine mi-o ia.
- De ce să mint, m-ar bucura să citesc, din cînd în cînd, scris pe ușa editurilor : „astăzi nu se primesc lucră-turi.”
- Egoistul știe să ceară mult mai bine decît știe altruistul să dea.
- Curajul se află în noi adesea mort de frică.
- Avea un adevărat coș-mar : se visa în același timp și director și subal-tern. Cele mai multe necazuri i le făcea di-rectorul.

JEAN COCTEAU

SPICURI DIN MISTERUL SECULAR

Poezia este exactitate, măsură. Dar oamenii consideră inexactitatea poetică, romantică. Mulțimea adoră inexactitatea, care pare a fi sinceritate. Mă întreb dacă fițuicile de scandal relatează fapte inexacte din pricina că le află din surse indirecte sau denaturează adevărul din profunda cunoaștere a gustului publicului.

Publicul ghicește existența unei realități în spatele aparentei lipse de realitate a lui Chirico. *El nu se lasă înșelat.*

Picasso. Chirico. Futuriștii. Expresioniștii. Tineretul îi combină, îi perfecționează. Nu-i mai părăsește, cum nu-i părăsește pe Ducasse sau pe Rimbaud.

Cu atât mai mult mă surprinde Christian Berard, bijbînd și căutînd clanța ușii ca să iasă la liman. Prea mulți fii legitimi dintr-o căsătorie burgheză între Picasso și Chirico.

Nu mă preocupă să stabilesc dacă Chirico este un pictor mai bun sau mai prost, dacă se repetă sau inventează. Asta ar însemna să abordez un punct de vedere estetic. Dar Chirico mă interesează din punct de vedere etic. El îmi dă dovada existenței onestității personificate, fără a cădea vreodată în pitoresc, în ciuda tuturor elementelor ce-l provoacă.

Un mare artist este neomenos, vegetal, bestial. Dacă încearcă să vorbească, tentativele sale ne tulbură. Stravinsky în *Ritualul primăverii* este un copac în creștere. Stravinsky al *Poveștii soldatului*, al *Serenadei*, al lui *Oedipus Rex* este copacul care încearcă să vorbească — și vorbește.

Chirico vorbește întotdeauna. Adesea el se folosește de mijloacele de ventrilog.

Uneori vorbește însuși, apoi amuțește. Nimic nu-i mai mișcător decât un animal ce caută să redescopere taina graiului omenesc, pe care-l descoperise și apoi îl pierduse.

*

Îndrăzneala se conturează când îndrăznețul veghează. Un om este considerat îndrăzneț dacă el continuă o veche îndrăzneală. Fitecine se credea superior între 1920—1927, deoarece arta obscură intra în perioada sa rococo.

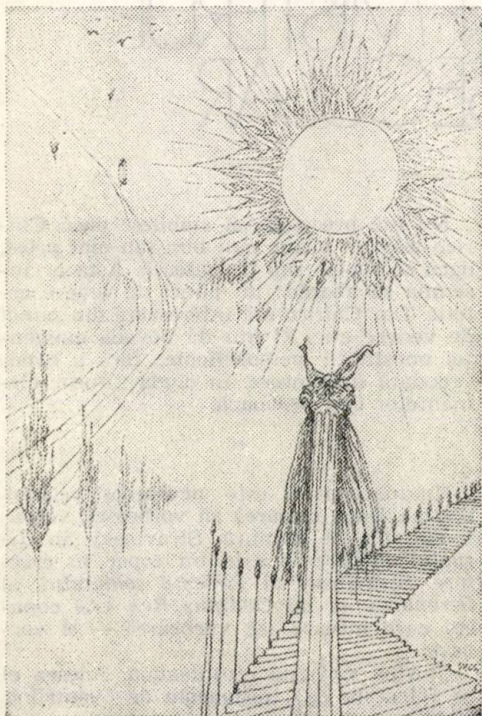
*

Un Picasso înghite săbii. Care-i lasă un gust amar în gură. Un Miro sugerează batoane de zahăr candelă până ce ele devin subțiri. Virful devine tot mai ascuțit, dar batonul tot mai scurt.

*

Gîndesc că arta răsfîrînge moralitate, și că nu te poți reinnoi fără a duce o viață primejdioasă, lăsîndu-te expus defăimării. Acesta este singurul punct de neînțelegere între Maritain și mine. În esență, el crede că arta este un joc periculos, o caricatură a creației, un tur de forță de om neînfricat, și că moralitatea este permanentă, stabilită odată pentru totdeauna.

Aceasta este destul de adevărat, dacă el privește înapoi peste acea lungă domnie a esteticismului și cruzimii, în care inima părea ridicolă și a cărei viață începe să se

topească. Dar toate se schimbă. Codului clasic îi va urma plastica morală, care nu se judecă cu inteligența. Noua critică va cere contribuția inimii, ceea ce vrea să spună că treaba va deveni mai puțin ușoară și care, pînă la urmă, va dispărea. Unul din meritele lui Chirico este acela că, în mijlocul perioadei clasice, el se bîzuia mai mult pe moralitate decât pe problemele vizuale care devin, în mod fatal, prețiozitate.

*

Estetica lui Dumnezeu scapă judecății mele.

Utilitatea unei crime, a unui dezastru, în opera lui. Omul este creat după chipul lui Dumnezeu. Cînd un artist pe care-l admirăm mă uimește, este o treabă de reprezentare a unui act de credință.

*

Concizia, precizia, promptitudinea, conținutul, acestea sînt motivele pentru care sîntem considerați scriitori ermetici.

*

Oamenii cer ca poezia să le fie explicată. Ei nu-și dau seama că poezia este o lume închisă unde primești foarte puțin, unde se împlinște, chiar, să nu primești nimic.

*

Stravinsky îmi spuse într-o zi că trebuie să fii indulgent cu ascultătorii, deoarece el însuși, dacă i s-ar arăta cu un an în urmă lucrările sale de astăzi, ar da din umeri. Recunosc, spre rușinea mea, că, tulburat de sublimul aranjament scenic ale lui Picasso, m-am înșelat în privința muzicii lui Satie la Mercur, și am considerat această capodoperă drept un lucru de mică importanță. Picasso ar fi trebuit, poate, împerecheat cu un alt muzician sau lăsat deoparte, iar Chirico să fie cel asociat cu Satie.

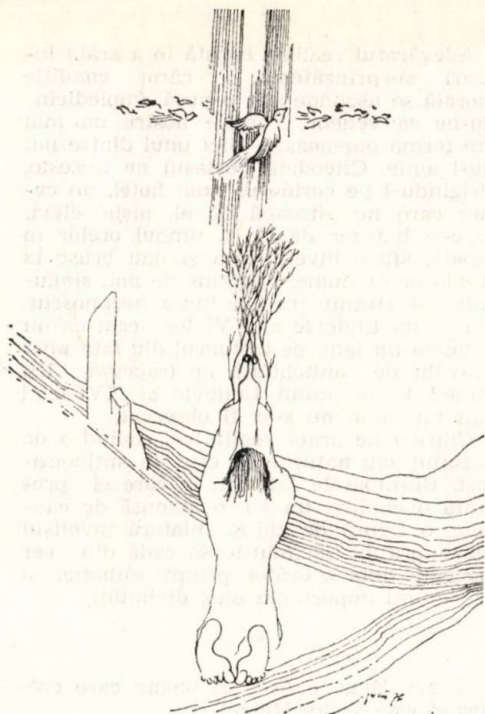
*

M-am dus încă o dată să-l văd pe Barbettes* la teatrul Empire. Trecerea anilor îl obligă să se bîzuie mai puțin pe darurile sale înnăscute și să-și dea mai multă osteneală pentru a putea face față greutăților.

În eseu meu *Un studiu în teatru* nu insist în măsură suficientă în ce privește aspectul fatal al numerelor.

Fie din pricina neplăcutelor palori din muzeele Grévin sau Dupuytren, demimondenele sugrumate în paturile lor, admirabila moarte a Isabellei de Guerrets (Fantomas), căderea îngerilor, primejdia ce-i pîndește pe gimnaști — Barbettes are aerul unei orori. (El mi-a servit drept model cînd am scris rolul Morții în *Orpheus*).

* Un gimnast care-și făcea meseria deghizat în femeie, dezvăluind pînă la urmă la sfîrșitul actului.

Înainte de lui Barbette un băiețuș imita un faimos cântăreț de Café-concert. Nu l-am auzit niciodată pe cântărețul acela, dar imitația am găsit-o bună.

Poezia imită o realitate pe care lumea doar o intuiește.

*

Oamenii vorbesc mereu despre arta religioasă. Artă este religioasă. O adevărată crucificare rezultă din furiile lui Picasso împotriva picturii. Opere create din cuie, pânză, zdrențe, lemn, sînge, fiere.

Chirico nu se minie niciodată. Calm al operei sale este cel al arcașilor primitivi, care asistă la o tortură publică și se uită în afara tabloului.

*

Un muzeu este o morgă. Singura șansă de a-ți schimba părerea este să întâlnești un prieten acolo. Un prieten în spatele cadavrului. Un frumos tablou este o mărturie a energiei moarte. În istovitoare străbateri a sălilor ce put a moarte, te simți din nou pe picioarele tale în fața unei opere singulare.

Ce greșală e să crezi că capodoperele sînt simple ! Un Poussin, un Claude Gellée, un Corot, un Ingres ne reînvie. Te întrebi prin ce miracol acești vechi farsori se mențin. Fără îndoială că un fel de falsă asemănare cu realitatea înșală lumea, așa cum a înșelat-o Radiguet din pricina că

geniul său a părut să fie doar talent. Sau, altfel, eu pretind o asemănare halucinantă. Duceți-vă să revedeți măștile lui Antinous la Muzeul Guimet. Ele nu sînt moderne. Tocmai asta le apără de somptuozitate și le lasă să trăiască în penumbră, pe piedestale de un nereal plus roșu, mototolit, învechit, argintat cu praf alb.

*

Picasso sustrage atenția. Vreau să spun că, pentru a păcăli păsările noastre, el a inventat struguri deosebiți. Chirico folosește *trompe-l'oeil*, așa cum un criminal își liniștește victima : „Nu te teme. Vezi, iată un clopot, fereastra nu e falsă, ușa e deschisă, n-ai decît să strigi“...

Primul lucru ce te frapează la Louvre este răbdarea, lucrări bine făcute. Să nu uităm de răbdarea nebulilor, de respectul lor pentru detalii. Ți se face rușine în fața autoportretului lui Claude Monet. Nici nebunia, nici înțelepciunea nu au nimic comun cu această pretențioasă mizgălitură.

*

Într-o zi epoca noastră va fi numită epoca misterului. Pictăm misterul cum s-ar picta ciroul. Chirico este un pictor al misterului, Picasso este un pictor misterios. Misterul său provine din faptul că el este un mare pictor, și orice măreție este misterioasă. Misterul eleganței : *Adolphe*,

Prințesa de Clèves. Fabulele lui La Fontaine, Balul contelui Orgel, la fel de misterioase ca Idiotul, Un anotimp în iad, Maldoror.

Eleganța, mult mai mult decît obscuritatea, face ca un lucru să fie invizibil. Picasso este eleganța întruchipată. Asta îl asigură de invizibilitate. Este pentru înția oară că un artist a pus ideea înaintea obiectului, în loc să pună acolo o oglindă, fie și una truată. Operele lui Picasso sînt deghizate, mascate, deci misterioase. Ele ne intrigă. Însă Chirico este un pictor al misterului. Pentru că portretelor miracolelor prin care primitivii ne stîrnesc mirarea, el substituie misterele ce izvorăsc din el însuși.

Lipsa de încredere, al cărei prim stadiu este banalitatea, îl obligă repede pe artist să înlocuiască prin lirism misticismul pictorilor religioși, *ce copiau miracolele*. Nu trebuie să confundăm un martir care-și duce capul în mîini cu un manechin care umblă numai prin voința pictorului. Chirico este, în rezumat, un pictor religios. Un pictor religios fără credință. Un pictor al misterului secular. Are nevoie de miracole. Realismul său îl împiedică să picteze miracole, căruia el nu le-ar putea acorda credință. Așa că el trebuie să le realizeze punînd lucruri și personaje în peisaje neobișnuite.

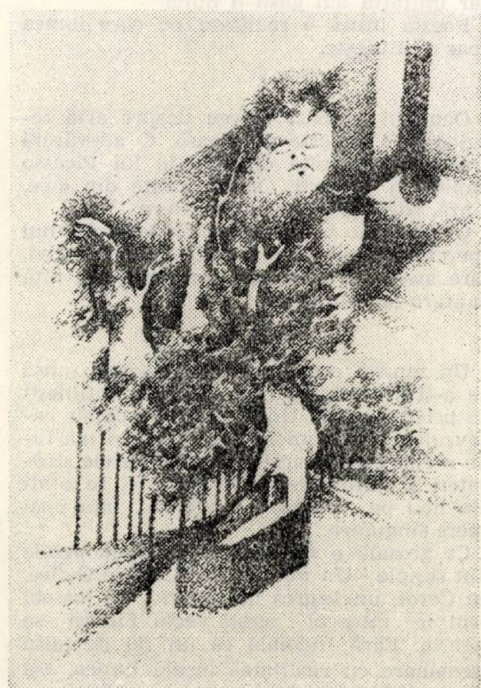

Adevăratul realism constă în a arăta lucruri surprinzătoare, a căror condiție morală se ascunde sub o husă, împiedicîndu-ne să vedem. Numele nostru nu mai are forma omenească. Nici unul dintre noi nu-l aude. Cîteodată poștaşul ne trezește, strigîndu-l pe coridorul unui hotel, un casier care ne întreabă de el, niște elevi, care-și bat joc de el în timpul orelor la școală, sfîșie învelitoarea și dau brusc la iveală acest nume, desprins de noi, singuratic, și straniu, ca un lucru necunoscut. Un scaun Ludovic al XVI-lea, legat ca un ciine cu un lanț, pe trotuarul din fața unei prăvălii de antichități, ne frapează. Un ciine! E un scaun Ludovic al XVI-lea! Într-un salon nu s-ar fi observat.

Chirico ne arată realitatea, rupînd-o de peisajul său natural. El este un antipeisagist. Uimitoarele situații în care el prezintă o clădire, un ou, o mînușă de cauciuc, o figură de ghips, înlătură învelișul obișnuitului, făcîndu-le să cadă din cer asemeni unui zburător printre sălbatici, și le conferă importanța unei divinități.

Victor Hugo a fost un nebun care credea că este Victor Hugo!

Traducere de EUGENIA CIOCULESCU

POVESTIRI ADEVĂRATE

— Mă uit la tine, îi spuse Maria lui Goronut, domnișoarei Ana într-o vară. Ești leită maică-ta, așa o asemănare mai rar ! Și la mers și la vorbă fix, una ca alta ! Deschizi gura și parcă o aud pe ea vorbind. Parcă am sta de vorbă amîndouă, așa cum am stat în tinerețea noastră — și cînd eram mai tinere și nepăsătoare... Să-ți povestesc eu acum, dacă nu te grăbești prea tare și ai timp să ascuți, cum a fost cînd s-au găsit unul cu altul, ea și cu taică-tu.

Într-o iarnă, cam după Sfintu Ion, am fost noi la o nuntă, nu mai țin bine minte la cine, la care givări au fost taică-tu și Mitru al lui Dehelean. Taică-tu era pe timpul acela flăcău tînăr și minunat, abia scăpat de la armată. A fost un om tare petrecăreț, i-a plăcut lui mai ales să cînte, nu te mai săturai, l-ai fi tot ascultat așa un glas avea. Ei, și la nunta aceea a cîntat el un cîntec, s-au rugat nuntașii de el, a mai cîntat unul, și cînd a fost să-l cînte și pe cel de al treilea, maică-ta a prins curaj și a început a-l secunda. De cîntat a cîntat nu-i frumos doar ca femeia să se ia la întrecere cu bărbatul. Ea trebuie să fie mai cu sfilă. Nu prea tare, mai mult îl îngina. Sta cu ochii în pămînt și-și cerea parcă iertare că are curaj să deschidă și ea gura. Se mai și încurca un picuț, la cuvinte, ori că le-a uitat, ori că nu le-a știut bine niciodată. Nu era adică așa de pricepută și de învățată ca el să le știe pe toate ! Taică-tu, atunci, tot cu ochii la ea, nu și i-o mai deslipit de pe fața ei, ridica o sprinceană cînd trebuia să-i dea intrările la cîntec pînă acum a fost bine, n-ai greșit, ai curaj — îi spunea din ochi și ea parcă atît aștepta : ridica glasul, începea să cînte mai tare, dar nu tare de tot, nu cumva să i-l acopere pe al lui. Abia sfîrșeau un cîntec și repede începeau altul nou. Taică-tu a băut un pahar în plus și i s-a cam ridicat beutura la cap. N-a făcut nimica rău, numai c-a prins și el ceva mai mult curaj. S-a tras lingă maică-ta cu scaunul și cînd a dat s-o ia de după cap — așa-i omul după un pahar, două, crede că-i lumea lui, nu mai este adică nici un fel de piedică — ea i-a dat ușor peste mină și s-a ferit într-o parte. „Stai blind“, i-a spus, dar încet să nu audă nimeni altcineva. În vara aia au și făcut nunta, taică-tu n-a mai avut răbdare să

mai aștepte. S-au iubit tare mult și au fost și fericiți împreună, s-a nimerit să și fie o mare potrivire între ei.

— Parcă ați fi două surori — spune într-o zi Nușca privind fotografia îngălbinită de timp din albumul frumos îmbrăcat în staniol al domnișoarei.

— Și ce mult s-a schimbat, spuse domnișoara Ana uitîndu-se la rîndul ei la fotografie. Nici n-ai crede că e una și aceeași ființă cu cea din album !

— Anii trec, n-ai ce să-i faci, spuse Nușca oftînd. Unde o fi omul ăla să rămînă veșnic așa cum a fost ! Cine a văzut floare care să rămînă neofilită ?

— Am recunoscut-o după ochi, mărturisii domnișoara Ana. I-au rămas ca în tinerețe : veseli și luminoși.

— Ca ai dumneavoastră domnișoară, spuse Nușca lingușitoare, fix așa !

— Să vezi ce mi-a spus odată, cînd am fost la sapă amîndouă și am stat un timp pe un răzor, să ne mai odihnim : „Puține au fost femeile acelea, zice, care au avut pe lumea asta parte de norocul meu. Așa mi-a spus, parcă o aud ! Căci ce au fost, zice, necazurile și greutățile ! O nimica toată, dacă stau și mă gîndesc bine, pe lingă cît am putut fi eu de iubită și de prețuită. Toate au trecut, s-au dus, a mai spus ea după ce a rămas o vreme pe gînduri. Dar să știi că nu-mi pare rău ! Fericirea, nu poate nici ea să țină cît îi lumea. Și mie mi-a ajuns atît cît a fost. Și a fost destulă, nu mă pot plînge : Dacă stau să număr zilele, cele bune tot au fost mai multe decît cele rele...“ Și cît am mai stat noi acolo, pe răzor, a început a cînta. Numai că era un cîntec din cele triste și țin minte că am întrebât-o atunci de ce nu cîntă altul mai vesel dacă zice că-i așa de bucuroasă. „Și durerea, a spus ea atunci și mi s-a uitat drept în ochi, e mai dulce, dacă are omul o lumină în el.“

— Și tolba asta cu galbeni pe care o poartă mama dumneavoastră la grumaz o mai aveți, ori ați vîndut-o cumva ? întrebă, după un timp Nușca, privind o altă fotografie a mamei din album.

— Stai și ascultă, spuse domnișoara Ana, să-ți povestesc ce și cum e și cu tolba asta... Cînd a fost să-i punem pomană lui taica de șase săptămîni, și după ce-a plecat lumea, numai ce-o văd pe mama că începe a scoate din ladă spăcelele și lai-

bărele pe care le-a purtat ea cît o fost nevastă tînăra. Le-a înșirat pe unde a apucat, pe paturi și pe scaune, unde a găsit ea loc, și a început să se uite la fiecare în parte. „Uite modelul ăsta, zice către mine și-mi arată o cusătură tare mărunță, nu l-aș mai putea coase acuma nici să mă omori! Mă mir și eu, ce ochi buni am putut avea altădată. Țin minte că o iarnă întreagă am migălit la el și cînd a venit primăvara era tot neterminat. Într-o vîneea mare, am stat și am cusut toată noaptea. Vroiam să-l am gata de Paști. Se crăpa de ziua afară și eu nu mai sfîrșeam cu lucrul. Paștele a căzut devreme în anul acela, pe la sfîrșitul lui martie și cît a fost noaptea de lungă au tot picurat streșinile... Taica striga la mine să mă duc să mă culc, să las amarului lucrul, că doar n-o fi sfîrșitul lumii dacă n-oi îmbrăca-o în ziua de Paști. A strigat el cît a strigat, eu am tăcut milc, nu i-am răspuns nimic, să nu-l supăr și după un timp a adormit, m-a lăsat în pace. Cînd au început a cînta cocoșii, m-am uitat la ceas să văd cît mai am pînă se face ziua și atunci am văzut că ceasul se oprișe, nu mai mișca nici o țagără. M-am lăsat de la lucru, l-am tras și l-am pus așa, după ochi, cam cîte mi s-a părut mie că trebuie să fie. Mă grăbeam cît puteam eu de tare să nu mă prindă lumina cu cămașa neterminată... Eram tînăra pe vremea aceea, fată neștiutoare... Modelul mi l-a adus Mărea lui Chiș de la o văruiică de-a ei, de la Minăștiur. Lena lui Inișconi și cu mine l-am avut cele dinții în sat. În dimineața de Paști numai noi amîndoi am fost cu modele noi. După aceea și l-au făcut și altele. Era și frumos, modelul a avut ce să le placă. Numai uită-te tu, zice mama, dacă

ai mai văzut vreodată așa o cusătură mărunță“...

După aceea n-a mai spus nimica, s-a așezat pe un scaun în mijlocul odăii, parcă o vîd. Sta cu mîinile în poală și se uita liniștită la lucrurile scoase din ladă. Nu părea nici măcar întristată, se uita doar la ele, pe rînd la fiecare, pînă cînd s-a făcut întunerec și nici atunci nu s-a ridicat să aprindă lumina. Aproape că nu i-am mai putut zări chipul, așa de întunerec s-a făcut.

— Ar fi cam timpul să le punem la locul lor, a spus mama într-un tîrziu și a început să le strîngă pe toate, să le împăturească frumos și să le pună înapoi în ladă. Înainte de a le pune însă, într-o despărțitură a lăzii am dat peste cutia în care își ținea salba asta cu galbeni — cu care e fotografiată și de care mă întrebași acuma. Țin minte că am rugat-o pe mama să și-o pună la gît să văd și eu cum îi stă. „Las' că m-ai văzut tu și altădată cu ea“, a zis mama și n-a vrut să și-o pună oricît m-am rugat eu de ea. La fel o îndemna și tata să și-o pună cînd se duceau la vreun botez ori la vreo nuntă și mama cu mare greutate se lăsa înduplecată, întotdeauna greu se hotăra să și-o prindă la gît. „De-acuma, zicea, îs bătrînă (n-avea ea pe atunci nici treizeci de ani impliniți) — la ce să mi-o mai pun. S-o poarte cele tinere, nu eu.“ „Cînd ai să fii fată de măritat, mi-a spus mama și a dat să-mi prindă salba la gît să te bucuri și tu, draga mea, de ea, așa cum m-am bucurat eu.“ Era întuneric în odaie, cum ți-am povestit, numai galbenii străluceau și atunci mama a început să-i zornăie încetîșor. „Uite așa îmi săreau galbenii pe piept — a zis ea și a început să ridă aducîndu-și, se vede, aminte de clipele fericite de demult — uite așa săreau pe la petreceri, săreau și zornăiau de-ți era mai mare dragul să te uiți la ei! Bucuria mea era să-i aud zornăind... Galbenul ăsta, zice, vezi și tu că-i ușor îndoit. Și să-ți spun eu acuma de ce îi așa: La o petrecere — nuntă, ori botez, ce-o fi fost, că nu mai țin minte — taică-tu a făcut un rămășag că el îl rupe contra a două sticle de vin în dinți. Are așa niște dinți tari — zicea că nu există să nu-l rupă! Numai că n-a fost chiar așa de ușor, cum a crezut el, dacă a putut să-l îndoale un pic. Dacă te uiți mai bine se vede urma dinților și acuma. A fost mai tare îndoit dar l-am rugat eu să-l îndrepte și atunci tot cu dinții l-a îndreptat, n-a avut ce face.“

— Am să vă spun și eu o poveste, domnișoară, spuse Nușca. Dacă o fi adevărată ori nu, asta nu pot să știu. Destul că eu mă înfior toată numai cînd mă gîndesc la ea! Vorbirăți de galbeni, și așa mi-am

amintit-o : căci tot despre galbeni îi vorba. Ce-a pătit adică o fată de pe la noi, cum a jucat ea o noapte întreagă cu ucigă-l toaca (numai el a putut fi, nimeni altul)... Nu l-a recunoscut, la început a crezut că-i un om din alt sat. El își ținea coarnele ascunse, nu și le arăta oricui. La sfârșit numai și-a dat și ea seama, cu cine și-a făcut de lucru. Vă închipuiți și dumneavoastră ce a fost atunci în sufletul ei.

— Întâmplări din astea cu draci, spuse domnișoara Ana, știam și eu o mulțime. Le-am mai uitat, nu mi le mai amintesc pe toate. Mi le spunea bunu seara cînd rînea în grajd. Mă pusese să-i țin lămpașul, eu mă așezam pe prag, cu lămpașul într-o mîină, și el începea a povesti. „Astea s-au și petrecut fix așa, zicea, cum ți le spun eu“. Nu acuma, mai de mult, cînd au fost oamenii mai proști. Se uita drept la mine

și începea să rîdă dacă mă vedea că mă sperii. Într-o seară, a bătut vîntul puțin mai tare și s-a stins lămpașul. Așa că am rămas pe întunec. Prin ușa întredeschisă se vedeau stelele și o lună mare cît o lubenită. „Nu cumva ți-o fi frică“, m-a întrebat atunci bunu. Și mi-a fost, la ce să mint, spuse domnișoara Ana. S-a oprit vîntul, nimic n-a mai mișcat. Și mi s-a părut că în nukul din capătul grădinii e un om spînzurat !

— Rogu-vă, domnișoară, și opriți-vă ! Nu vă mai pot asculta, a spus Nușca și a început să tremure de frică.

— Bine, spuse domnișoara Ana. Zîmbi și o mîngîie pe pîr. Uite, tu, nu mai zic nimic. Parcă știai o poveste cu draci, parcă era rîndul tău să mi-o povestești !

SORIN TITEL

CUV!!!..,

și fără

În looping

Au fost odată un tânăr și-o tinăără.
Tinăără și tinăărul au trecut la un moment dat de 30 ani.

Tinăără și tinăărul se-ntîlnesc în acest moment.

— Ce faci ? spune tinăărul.

— Bine, spune ea, am obținut un concediu medical și am fost cu mama și fetița la niște prieteni care au o vilă lângă Brașov.

— Ia auzi...

— Da...

În timp ce ei vorbeau, eu, care eram tinăărul, mă-ntrebam :

— De ce oare iubirea noastră de cînd aveam 20 de ani s-a ratat ?

— Ești fericit ? Ia spune-mi... zise tinăără.

— O... da... foarte...

— Merge bine ?

— Da, merge excepțional.

— Și eu la fel. Totuși îmi pare rău, aveam un aranjament vara asta și pînă la urmă a căzut.

— Ce aranjament ?

— Trebuia să lucrez două luni pe litoral...

— Minunat...

— Da... dar pînă la urmă a căzut.

— Și atunci ai plecat în concediu medical la Brașov, am completat eu.

— Nu, nu la Brașov, lângă Brașov, a precizat ea.

— Și acum te-ai întors ?

— Da.

— Și te duci iar la serviciu ?

— Păi ce să fac ?

— Nu faci nimic.

— Evident.

Mă uitam la ea din ce în ce mai curios.
Oare cum își petrecea viața ?

— Mai faci yoga ? am întrebat eu.

— Da, mă țin serios.

— Bravo, am suspinat eu.

— De ce suspini ?

— Așa...

Se pregătea momentul despărțirii.

— Tu altfel ce mai faci ? îngîna ea.

— Mă-ntîlnesc diseară cu-o fată...

— Ei...

— Da... ei...

— Și ?

— E prima oară cînd mă-ntîlnesc cu ea.

— Și ? Ce ai de gînd ?

— Fata e foarte drăguță.

— Cît de drăguță ?

Am făcut un gest larg cu miinile :

— Atît de drăguță !

— Succes !

— Mersi. Îți urez și ție succes în tot ce faci.

— Mersi, mersi, îmi pare bine că te-am văzut...

— Și mie... pa... am conchis eu.

Seara m-am întîlnit cu fata respectivă. O cunoscusem la o filmare. În scena balului soarta și mai ales asistentul de regie au avut ideea să ne pună alături.

Trebuia să dansăm krakowiak-ul în cadrul căruia eroul principal se leagă și mai mult de eroina principală. Noi eram însă mai mult figuranți.

Faptul că aveam această parteneră era un fapt pozitiv.

Balul se petrecea, desigur, în secolul al XIX-lea, chiar pe la-nceput. Eu eram îmbrăcat în boier cu caftan, giubea și tombateră, cu mustață și cioc aplicate. Arătam foarte bine așa. Partenera mea avea o coafură frumoasă și-o rochie cu roz, alb, verde și maron.

La krakowiak, un dans atît de vioi, nu era ușor să ții pasul în ținuta în care eram eu. Totuși, cu eforturi considerabile, am dansat. Aveam și niște cizme cu două numere mai mari decît purtam, iar în fața mea dansa chiar maestrul de balet, iar eu nu mă lăsam mai prejos, stimulat de apropierea unui profesionist.

Partenera mea rîdea tot timpul. Avea un ris care o avantaja, îi deschidea cu generozitate fața, îi îndulcea trăsăturile, iar eu eram stimulat și de prezența ei.

Într-o pauză ne-am dus să mîncăm ceva. Balul se desfășura într-un mic palat din apropierea Bucureștiului, într-un sat.

Așa îmbrăcați cum eram eu și partenera mea ne-am dus la bufetul din sat.

Pe drum oamenii se opreau și ne salutau :

— Sărumîna părinte !

La bufet ne-am așezat pe scaunele din grădină, fata și-a luat șase mici și 200 de grame de cașcaval, eu am luat o sticlă de trei sferturi de vin. Mie nu mi-era foame, fiindcă aveam mîncare și în hîrtie și practic mă săturasem pînă să ajung aici.

Fata a mîncat micii și cașcavalul, eu am băut vinul și i-am dat și ei un pahar. Mai venise acolo alt interpret, îmbrăcat în ofițer de pe vremuri.

La întors am întîlnit o femeie cu un copil și copilul ținea în brațe o tinăără jăvră care nici n-avea încă ochi :

— Ce faci cu cîinele ? l-a-ntrebat partenera mea pe copil.

— Nimic, a spus copilul.

— Ține un leu, a spus ea și i-a luat cîinele.

Am ajuns din nou la palatul unde se filma.

Afară de krakowiak mai trebuia să dansăm și menuetul, aici era mai ușor.

Am repetat exact cum se va filma, începeam cu menuetul, terminam cu menuetul, ne-nclinam frumos și porneam vijelios la krakowiak.

Tocmai cînd se filma, mie mi-a cîzut briul de la antieriu, antieriu se desfăcu în partea de jos, m-am aplecat din fugă să culeg briul, partenera mea ridea de se prăpădea, nu mai era acel rîs decorativ care ştia că o avantaja, era un rîs de trei ori mai expresiv, iar eu antrenat de acest rîs, zîmbeam vizibil.

Ne-am oprit să ne tragem sufletul.

A doua zi filmarea a continuat, dar n-a fost chiar zi, am ajuns la locul filmării pe la 11 noaptea, iar filmările propriu-zis au început pe la 4 dimineaţa.

În zori, interpreta principală şedea în sala de bal în dreptul terasei, în rochia ei albă imaculată şi verdele băţind în albastru al exteriorului îi dădea un fundal de care ea nu era conştientă.

Interpreta principală bea o cafea.

Eu şi partenera mea stam obosiţi pe-un scaun. Atunci regizorul se apropie de mine şi-mi spuse cu o voce cavernoasă :

— Am să-ţi dau o replică...

— Şi eu ? a-ntrebat partenera mea.

— Încă nu.

Regizorul m-a luat de braţ, m-a dus în altă cameră şi mi-a arătat cum să mă strecorez printre bonjurişti şi să dau o replică de radere a acestora de pe poziţia mea retrogradă.

În această cameră se filma primul plan de profunzime. Se vedea în planul doi de profunzime tinerii care treceau sprinteni în krakowiak, iar în planul trei erau cei mai bătrîni care-l înconjurau pe domnitor şi puneau ţara la cale.

După ce am terminat filmarea, am văzut-o pe partenera mea cu cîinele, pe care-l adusese la filmare şi cu o prietenă, cu care tot fusese în seara aceea.

Am întrebat-o dacă are telefon. Nu avea. Se lăuda că făcuse tot felul de intervenţii şi că probabil va avea foarte curînd.

— N-am să aştept pînă atunci, am îndrăznit eu ironic.

— Nici nu-i nevoie.

— Atunci ce să fac ?

— Mă cauţi la magazin.

Mi-a spus cum o cheamă, la ce magazin lucrează şi cum pot s-o găesc.

Peste cîteva zile m-am prezentat la magazin, unul din cele mai mari magazine ale capitalei.

Ne-am întîlnit. Am băut o cafea.

— Altfel, cu distracţiile cum merge ? am sondat-o eu.

— Ce distracţii... că am şcoală...

— Ce şcoală ?

— Păi seralul...

— Şi cînd termini ?

— La zece.

— În fiecare zi ?

— Nu.

Mi-a spus zilele cînd nu termina la 10, ci mai devreme. Una din aceste zile cădea tocmai a doua zi. Ieşea la 9. Ne-am întîlnit la 9^{1/2}, în faţa teatrului „Ion Văsiľescu”. Stam şi mă uitam la afişe. Ea a venit din spate şi m-a bătut pe umăr.

Ne-am dus să bem o bere. Am discutat lucruri diferite. Foarte mult am discutat despre cîinele adoptat, ea mi-a povestit şi de la şcoală, eu cite ceva de la mine din serviciu.

Ea mi-a explicat că nu-i place să meargă la fotbal, de fapt nîci n-a fost niciodată, dar la box îi place, chiar a fost prietenă cu un boxer, care nu-i plăcea că era boxer, dar era un tip drăguţ.

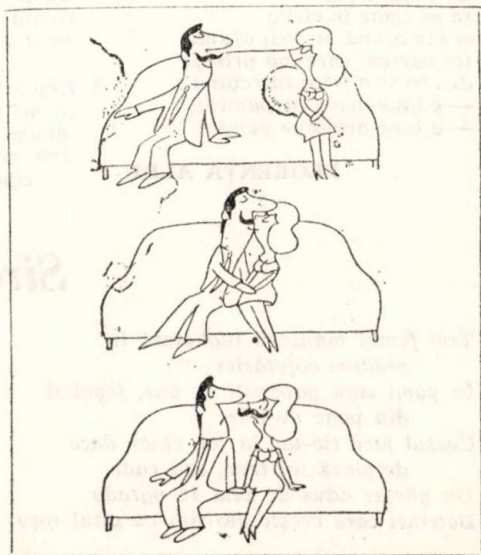
Am terminat berea şi am plecat. Un ultim autobuz era în staţie. Dar nu l-a luat. Am mai stat de vorbă.

A rămas să trec pe la magazin săptămîna viitoare.

Am plecat destul de trist şi acum scriu această povestire.

Constat că toată idila cu această vagă parteneră e un looping obişnuit în viaţa mea de burlac, un om bine intenţionat şi frenetic în acelaşi timp.

PUŞI DINULESCU

Fantezie decembrie

I

Miroase a vulpi trecînd prin aer
a ger, a copci în gheață nouă,
a sănii coborînd prin ger
și-n sînii cine-mi stă, măreață ?
Stă frica, doamna doamnelor,
stă frica, trece frica,
blana și coada roșie amurg,
duhoarea ei de mosc, de frică,
de vulpe roșie trecînd,
amușinînd o urmă-n aer.

II

Zăpezi curate, preamărite,
ce zboară, ce îngheață-n zbor ?
O nălucire de demult,
o am iubit demult
și zboară
îngheață-n zbor
și bîntuiește
un ceas de zi, cînd urcă cerul,
cu prapurii pictați, cu steaua.

III

Mărită fie nălucirea
iubirii noastre care-a fost.
Îngheață lacrima în ochiul
geam înghețat
prin care vezi
o vulpe roșie de aer
un ger la copci
un pește stînd
să se agațe în cîrlig
și din afund, în mai afund,
tot oameni care mă privesc
din frică-n frică întrebînd :
— e bine-acolo pe pămînt,
— e bine-acolo pe pămînt ?

FLORENȚA ALBU

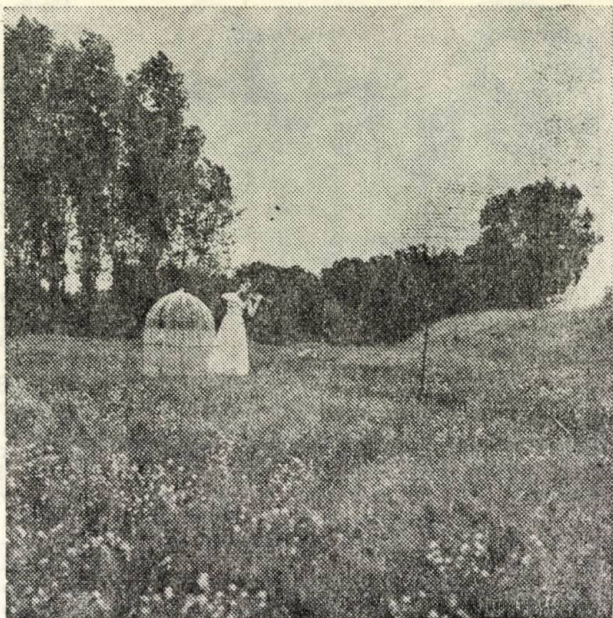

Foto : MIHAILOPOL

Trei întâmplări

1. Trenul fluieră și zboară nebunește
Călătorul din vagonul de dormit trece peste țări,
continente
Ar vrea să coboare, dar trenul nu oprește niciodată,
Trece peste mări, peste zăpezile veșnice,
peste holde, zile și ani.
2. O femeie fastuos îmbrăcată în catifele de aur
Se privește într-o oglindă, și vede o nimfă alergînd
Goală și atît de albă
Încît a luminat toată pădurea verde.
3. Copilul mic vine plîngînd din grădină
Și-mi spune că l-a bătut un fluture.
Acum îi șterg eu lacrimile,
Dar cînd se va bate cu lumea,
cine i le va șterge ?

Sirenele

Trei femei mănîncă înghețată în
grădina cofetăriei
În pomi stau papagali de aur, foșnînd
din pene de aur,
Ceasul face tic-tac la fel, chiar dacă
deraiază un tren, sau cade
Un ghețar adus de vînt în ograda
Bătrînei care crește curcani cu gîtul roșu.

Ceasul bate la fel, cînd dimineața
Țîșnește din tufișuri ca iepurii albi
dintr-un sac dezlegat,
Sirenele fabricilor ne cheamă spre
un adevăr
Sirenele spicelor de griu, sirenele
minelor cu diamante și cărbune,
Sirenele zăpezii, sirenele violetelor,
sirenele iubirii.

MARA NICOARĂ

Casa din Alb

Alăea presărată cu pietriș izbucnea în pădure ca un iepure alb, de fiecare dată în alt loc și cu alte șerpuiuri. O cunoșteam imediat dacă era veselă sau tristă, dacă avea chef de ceartă sau de confesiuni, dacă dormise bine peste noapte sau dacă visase urît. Și toate acestea numai după unduirile, după strălucirea și aranjarea pietrelor care-și schimbau zilnic culoarea, forma și concepția de viață. De fiecare dată încercam să le intru în voie ca să ajung mai repede acasă. Mă lăsam condusă și uneori alăea devenea o bandă rulantă sau un riu alb pe care pluteam ușor, din când în când mă aplecam și beam din el, avea un gust plăcut și răcoritor. Casa mea era numai a mea. Era albă, cu o singură încăpere, cu pereți de sticlă prin care soarele pătrundea liber să schimbe culorile și să-mi ofere toate nuanțele de alb. Urcam desculță treptele de marmoră iar la intrare îmi puneam pantofi ușori, albi, o pereche de aripi, o rochie lungă de pînză sau de dantelă, aruncam o privire în oglinda din dreapta și intram liniștită în casă. De obicei eram obosită și atunci mă întindeam pe patul rotund care se afla în stînga camerei, îmi puneam capul pe pernă și mirosul albului din cearceafuri mă odihnea. De o parte și de alta a patului creșteau crini, magnolii, nuferi pluteau pe o apă venită de nu știu unde. Altădată pinguini albi (își lăsau hainele negre la intrare pentru a nu tulbura armonia albului) se cățarau în pat cu lăbuțele murdare și eu îi certam, nu înțelegeam cum puteau să se murdărească cînd podeaua era toată din sidef. Stăteam de vorbă ore în șir și mîncam înghețată pentru că pinguinii suportau greu clima noastră temperată, mult prea temperată chiar și pentru noi. La ora prînzului mă duceam în partea cealaltă a camerei, mă așezam la măsuta din colț, rotundă, albă și ea.

Apărea bucătarul în costumul de rigoare și mă întreba ce vreau să mîncînc. Și tot el mă servea cu iaurt, cu orez, cești cu lapte, cupe cu înghețată și frișcă și toate aceste lucruri le îndeplinea vesel, cu ochi mici și vioi, cu obraji roz cum vezi în cărțile pentru o anume vîrstă. Din cînd în cînd scotea din buzunar o vioară mică, albă și începea să-mi cînte cîntece numai de el știute, ce mă făceau să mă gîndesc la cîmpuri verzi și coșuri cu flori, dar culorile mă speriau și atunci închideam ochii și îl rugam să plece.

După-amiaza mă așezam într-un fotoliu, brodam batiste albe pentru eventuale

despărțiri (îmi plăcea să am la fiecare despărțire o batistă nouă, cu broderie potrivită aceleia de care mă îndepărtam) sau citeam cărți cu coperti strălucitoare, cu foi albe, nescrise, neatînse de nimeni, nu-mi plăceau literele care ar fi putut strica liniștea paginilor și atunci preferam să-mi imaginez eu ce scrie, mai ales că așa alegeam un anume poem pentru o anume stare de spirit. Cîteodată primeam vizite — iepuri mari, albi veneau, împotri-va voinței mele, cu toată familia și îmi beau tot laptele; păsări cu picioare lungi, subțiri traversau nepăsătoare casa și își luau zborul din grădină fără să mă întrebe măcar cum o mai duc cu albul. De cele mai multe ori însă ieșeam în curte și, în funcție de anotimp, care se schimba de la o zi la alta, îmi alegeam și eu un alt mod de a-mi petrece timpul. Dacă era iarnă îmi puneam costumul de lînă alb și îmi pierdeam timpul în compania jucătorilor de cărți încercîndu-mi norocul, pierdeam întotdeauna și atunci, ca să mă răzbun, îi strîngeam în brațe pe jucătorii de zăpadă, căldura inimii mele îi topea și nu mai rămîneau decît cărțile pe care eu începeam să le amestec și să le întind pe zăpadă cercetîndu-mi norocul și soarta ore în șir. Primăvara miroseau a flori de măr și mă dădeam într-un leagăn prins cu două funde mari de doi nori somnoroși sau agățam în copaci păsări decupate din hîrtie. Vara, pe căldura cea mare, îmi spălam toate rochiile, cămășile, perdelele, cearceafurile și bineînțeles aripile. Toată grădina era plină de frînghii întinse spre nori și trebuia să fiu foarte atentă pentru că aripile abia așteptau să-și ia zborul. Cînd venea toamna mă retrăgeam în chioșc și scriam scrisori sau stăteam ore în șir privind în zare și așteptînd ora cînd trec caii albi și coamele lor flutură în vînt, eu închideam ochii și ei se transformau în valuri de mare care veneau pînă aproape de mine, mă stropeau, mă acopereau cu alge lipsite de culoare, cu scoici și eu mă simțeam un mal și mă întrebam ce poate să-mi mai aducă marea. Dar nu reușeam s-o privesc decît în zilele cu valuri cînd ea părea un bal pentru adolescenți iar spuma ei dantela unor rochii. Iarna lumea îngheța din nou, eu îmi puneam patinele, mă însoțeau cei doi pitici — piticul de sare și piticul de zahăr — pe care nu reușeam niciodată să-i deosebesc și din această cauză nu știam cînd trebuie să risipesc zahăr în jurul meu și cînd sare și mai ales cui. Cînd ni se făcea frig ne în-

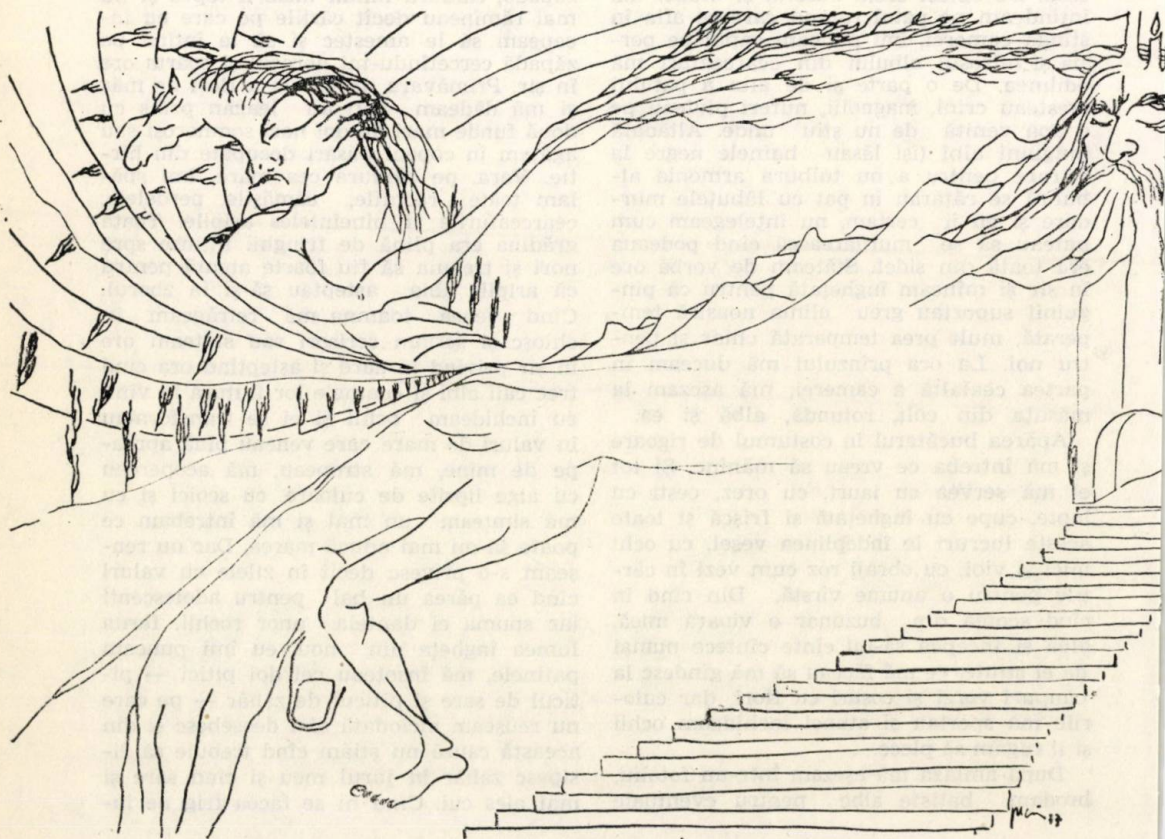
toaream în casă, ne înveleam în blănuri albe pînă ce simteam că devenim niște urși polari, bucătarul ne aducea lapte cald iar eu visam să vină primăvara și curtea să mi se umple de miei albi.

Serile dădeam petreceri, veneau băieți subțiri de sticlă și fete cu chipuri de porțelan. Le dădeam tuturor la intrare cîte o pereche de aripi iar ei dansau valsuri romantice, fiecare după melodia lui, semănau cu perechea de dansatori de pe o cutie muzicală care se rotește o viață întreagă după aceeași melodie și nu-și doarește nici măcar o clipă altceva. Dar eu nu-i lăsam să danseze prea mult timp. Alegeam o fată și o rugam să ne cînte la harfă, se făcea liniște, ne așezam pe jos, ne rezemam de perne din catifea albă și nici visele noastre nu îndrăzneau să se plimbe prin cameră. Mai tîrziu plecam doi cîte doi în pădurea de mesteceni, ne suiam în sănii trase de ciini sau alergam prin cîmpul cu margarete. Fiecare fată purta un prunc în brațe, înfășat în zile albe de dragoste, se așeza la umbra unui nor (coborît anume să-i ocrotească dragostea) și, alăptîndu-l, îi dăruia prima formă de alb.

Așa îmi petreceam timpul pe vremea cînd locuiam în casa cea mai albă pe care am văzut-o vreodată și zilele le măsurau clepsidre umplute cu zăpadă și credeam că toate aceste întîmplări nu vor avea niciodată sfîrșit și nici nu puteam să-mi închipui o altă viață, cu alte culori.

Dar într-o zi, cînd mă grăbeam ca de obicei spre casă, n-am mai găsit aleea mea cea albă cu mii de pietricele. Credeam că-i doar un joc de-al ei și am continuat să alerg prin pădure, dar aleea se topea de îndată ce o atingeam, așa cum se topea zăpada în clepsidră și nu mai puteam s-o ajung, tot așa cum altădată nu mai puteam să măsoar timpul. Undeva, departe, se auzea o muzică cîntată după portative albe și rochiile mele se plimbau singure prin întuneric ca niște fluturi uriași de noapte. M-am întors pe-un drum nou, într-un oraș necunoscut, obosită și tristă și umerii mă dureau și nu știam de ce. Abia cînd am ajuns pe un pod care unea cele două părți ale orașului și lumea a început să mă arate cu degetul, m-am privit în apa tulbure și mi-am dat seama că purtam două aripi grele de inger.

INGRID FULGA

Eminescu

cînd s-a născut — poienile-n păduri
s-au rotunjit spre cer ca niște guri
și-o rază a trecut prin norii suri

el a iubit și nu a fost iubit
iar spre nălțimi cînd ochiul a privit
zăpezile din munți s-au înnegrit

el i-a cîntat pe voievozii sfinți
și ne-a vorbit de calde suferinți
și flori de aur ne-a sădit în minți

el a privit prin timp în viitor
și a visat că țara lui de dor
va fi cu demnitatea în amor

ne-a luat de mină și ne-a dus în crîng
pe unde toamna ramurile plîng
și unde arbori taliile-și frîng

dar într-o zi poetul obosit
sub teiul sfînt ușor a adormit
cu fața către steaua din zenit

și-n urma lui izvoare au rămas
și cerbi cu roua strălucind sub pas
și noi cu versuri tremurate-n glas

Armistiții și păsări

Numai în aer fluturii
se consumă ca mirosurile frumoase
Păsările se consumă și ele
pentru că au aer în oase
Înainte furtunii
în ghindă-i asasinată-o fanfară
Tremură frunzele
stejarului ce va să răsară
Din balcoane înotătorii
se aruncă-n ale plînsului gropi
și-n genele legiuitorilor
expediază o mie și unu de stropi
Trandafirii bolnavi de purpură
în curînd vor muri vor muri
Bărbatul îi cîntă femeii grăvide
melodia Come fly with me
Călăreților le rămîne capul în urmă
ca un fulg ca o scamă
André Breton își ștergea ochelarii
numai cu batiste de damă
Intelectul e o ninsoare
ce pe reverul hainei se cerne
Prin nopțile lumii florile florile
luminează ca niște lanterne.

ION LOTREANU

Ritual

lumina veacului răsare
dintr-o lumină și mai mare

izvorul încă-i rătăcește
cătîndu-ne în vreo poveste

dar basmele sînt rări frumoase
pe trupul timpului rămase

se-aud în munții reci din spații
singurătatea unor grații

în labirintul lor prea rar
găsim eternități și har

cînd în oracolul erorii
se prăbușesc magnetii orei

păstorul gîndurilor noastre
întoarce singele din aște

cîtă lumină se îngroapă
ne-mbrățișată de vreo pleoapă !

Ger

mi-e trupul încă nezvîntat —
copil căzut din nopți cerești
n-am învățat n-am învățat
cum se respiră în povești

aceste capete de oase
nu pot să-ntind aripi mari
mi-s tălpile în zbor sfioase
nemaștiind să stea pe jar

mă-ndeamnă sevele planetei
să cad cu buza pe izvoare
cînd în cuptorul alb al setei
se învelesc în frig popoare

dar vai mi-e timpul împotriva
el mă răstoarnă înapoi
într-o clepsidră în derivă —
ghețar pe-oceane de noroi

vai n-am să știu să mă rănesc
cu brumele adevărate :
un ger prelung nepămîntesc
mă dogorește greu din spate

GHEORGHE ISTRATE

SAINT SIMON

MEMORII

(fragmente)

CAPITOLUL XXXIII °

Țarul și călătoriile sale. — Saint-Albans
sol, și Portland ambasador al Englițerei la
Paris. —

Țarul își și începuse călătoriile. El a
făcut atîta și așa de pe bună dreptate vilvă
în lume, încît voi fi scurt asupra unui
prinț atît de mare și atît de cunoscut, și
care o va fi fără îndoială și de către viito-
rimea cea mai îndepărtată pentru a fi
făcut temută în toată Europa și amestecată
de nevoie, pe viitor, în trebile întregii
acestei părți a lumii o curte care nu fusese
nicicind una și o nație disprețuită și pe
de-a-ntregul netrebnică de știut pentru

barbaria sa. Acest prinț se afla în Olanda,
spre a învăța el-insuși și să practice
construirea corăbiilor. Cu toate că **incog-
nito**, urmîndu-și gîndul și nevoind să se
stingherească de mărirea sa nici de
nimeni, el se arătă totuși pe de-a-ntregul,
dar după placul și în felul său.

El socoti fără a o spune urît că Englițera
nu prea se grăbise să-i trimită o ambasadă
în această de preajmă vecinătate, cu atît
mai mult cu cît, fără a-și pune fața-n joc,
dorea foarte să se lege cu ea pentru negoț.
Întru sfîrșit ambasada sosi : el întîrzie să
o primească, apoi dădu ziua și ora, dar pe
puntea unui mare vas olandez pe care
avea să-l cerceteze. Erau doi ambasadori,
cărora locul li se păru sălbatic ; dar fură
nevoiți să închidă ochii. Fu cu mult mai
rău cînd se văzură pe vas : Țarul le lăsase
vorbă că era în gabia catargului, și că
acolo era locul unde-i va vedea. Ambasa-
dorii, care n-aveau piciorul destul de ma-
rinăresc spre a înfrunta scările de funie,
cerură iertarea de a fi scutiți să urce ;

* Saint-Simon, *Mémoires*. T. I. Ed. D. I. Plé-
iade, nr. 8, Ed. Gallimard. Paris.

Țarul stăruie, și ambasadorii fură foarte buimăciti de un îndemn atît de ciudat și atît de hapsîn. Întru sfîrșit, după cîteva răspunsuri repezi și aspre la cele din urmă încunostiințări, simțiră bine că trebuiau să se cațere pe bățul ăsta blestemat, și se urcară. În acest loc atît de strîmt și atît de puternic în bătaia vinturilor, Țarul îi primi cu aceeași majestate ca și cum ar fi fost pe tronul său : el ascultă cuvîntarea de firitisire, răspunse cu bune gînduri pentru rege și nație, apoi făcu haz de spaima ce sta zugrăvită pe fața ambasadorilor, și-i aduse să priceapă rîzînd că era pedeapsa de a fi venit la el prea tîrziu.

Regele William, de partea sa, își și dase seama de marile însușiri ale acestui suveran, și făcu din parte-i tot ce-i fu cu putință spre a fi bine cu el. Atîta se purcase între ei, încît pînă la urmă Țarul, curios să vadă tot și să învețe tot, trecu în Engiltera, mereu **incognito**, dar în felul său : el fu primit ca monarh ce trebuie cîștigat, și după ce-și îndestulă bine privilegiile, trecu iar în Olanda. Avea de gînd să se ducă la Veneția, la Roma și în toată Italia, îndeosebi să vadă pe Rege și Franța. El căută pe ocolite să afle ce gîndea Regele în această privință, și Țarul fu otrăvit amarnic de aceea că Regele se scutură cinstit de vederea sa, de care nu voi nicidecum să se stînjenească. Puțin după ce își pierdu nădejdea, el se hotărî să călătorească în Germania și să se ducă pînă la Viena. Împăratul îl primi la Favorita, însoțit numai de doi din marii săi ofițeri, și Țarul de singur generalul le Fort, care îi slujea de tălmăci și în suita căruia părea să fie, precum și de ambasadorul Moscoviei. Urcă prin scara de taină și găsi pe Împărat la ușa anticamerei sale cea mai îndepărtată de camera sa. După cele dintîi înclinări, Împăratul se acoperi ; Țarul vru să rămînă descoperit, din pricina amintitului său **incognito** : ceea ce îl făcu pe Împărat să se descopere. La capătul a trei săptămîni, Țarul fu înștiințat de o mare uneltire în Moscovia și plecă în grabă. Trecînd prin Polonia, îl văzu pe rege, și fu acolo că se așezară cele dintîi temelii ale prieteniei și alianței lor.

Sosind la el acasă, găsi urzirea foarte întinsă, și pe însăși soră-sa în frunte. O iubise dintotdeauna foarte mult și se purtase bine cu ea ; dar nu o măritase. Poporul în marea lui parte era jignit de faptul că pusese să i se taie barba, scurtase anteriile-i lungi, scosese o mulțime de îmbrăcămînți barbare, și de aceea că puneă străini în locurile de frunte și în încrederea sa ; și din această pricină crescuse o mare uneltire care sta să izbucnească printr-o răscoală. El o iertă pe soră-sa, pe care o întemniță, și puse să fie spînzurați de zăbrelele ferestrelor sale pe cei

mai de seamă dintre vinovați, atît cît îi fu cu putință să țină pe zi. Am scris de-arîndul cele ce-i sînt de privință pentru anul acesta, spre a nu sări mereu de la o materie la alta : ceea ce voi purcede a face, din aceeași pricină, asupra a ceea ce va urma.

Regele Engilterei era în culmea bucuriei de a se vedea în cele din urmă recunoscut de Rege și în tihnă pe acest tron ; dar un uzurpator nu e niciodată liniștit și mulțumit : era vătămat de sălașul regelui legiuit și al familiei sale la Saint-Germain ; era prea la îndemîna Regelui și prea aproape de Engiltera spre a-l lăsa fără nelinește. Se străduise din răputeri, atît la Ryswyk cît și în negoțierile lui Portland și ale mareșalului de Boufflers spre a dobîndi ieșirea lor din Regat, cel puțin îndepărtarea de la curte : găsise pe Rege de neînduplecat ; vru să încerce totul și să vadă dacă, nemaifăcînd dintr-asta o condiție, fiindcă fusese constrîns, și copleșindu-l pe Rege cu preveniri și ploconeli, n-ar putea să capete acest rod al mlădierilor sale. Cu acest gînd, îl trimise pe ducele de Saint-Albans, cavalier al Jarretierei, să-l firitisească pe Rege asupra căsătoriei. Mgr ducele de Bourgoigne. Nu putea alege un om mai de vază pentru o însărcinare atît de simplă : lumea se miră chiar că o primise : era bastardul lui Carol II, fratele mai mare al regelui Iacob II, și era încă și asta o pricină pentru Saint-Albans de a cere iertăciune. Vru chiar să năzuie la cîteva căvălării ; dar se ținu curtenitor fără clintire a nu fi socotit decît ca un trimis oarecare al Engilterei. Ducii din această țară n-au nici-un rang aici, nu mai puțin decît cei de-aici în Engiltera. Regele o făcuse pe ducesa de Portsmout și pe ducele de Richemont, fiul ei, duce și ducesă cu brevet, și-i îngăduise un taburet de hatîr, în treacăt, ducese de Cleveland, fiitoarea lui Carol II, prietenul său ; ducesa de la Force, adăpostită în Engiltera pentru calvinie, și, înaintea ei, ducesa Mazarin, fugară de soțul ei și statornicită în Engiltera, dobîndiseră acolo rangul ducelor ; dar astea sînt favoruri de osebite care nu trag urmare îndeobște.

Acest duce de Saint-Albans fu premergătorul contelui de Portland, la sosirea căruia își luă rămas-bun. Am vorbit îndeajuns de acest favorit spre a nu mai avea nevoie să adaog nimic. Aceleași pricini care-l făcuseră ales pentru a negocia cu mareșalul de Boufflers îi dădură precădere asupra oricărui altul pentru această solie, nu se putea numi unul mai de vază. Alaiul îi fu de mare număr și mă pot împiedica de a povesti cîteva mostre.

CAPITOLUL XLIX*

— Ciudată descoperire a D-nei ducese de Bourgogne asupra D-nei d'Espinoy. —

D-na ducesă de Bourgogne își câștigase o asemenea familiaritate cu Regele și cu D-na de Maintenon, încît, chiar de față cu ei, le scotocea hîrtille, le citea, și le deschidea pînă și scrisorile. Asta se schimbase în joacă și în obicei. Într-o zi, aflîndu-se la D-na de Maintenon, Regele nefiind de față, ea se apucă să răsfoiască pe un birou, în picioare, la cîțiva pași de locul unde D-na de Maintenon era așezată, care îi strigă mai tare ca de obicei să-i lase în pace hîrtille. Tocmai aceasta îi ațîță prîntesei curiozitatea, care, glumind mereu, dar dîndu-i înainte, găsi o scrisoare deschisă, dar împăturită, printre hîrtii, în care-și văzu numele. Mirată, ea ceti o jumătate de rînd, întoarse fila, și văzu iscălitura D-nei d'Espinoy. La acest jumătate rînd, și mai mult încă, la acea iscălitură, ea roși și rămase buimăcită. D-na de Maintenon, care o vedea ce face, și care părea că n-o împiedica astfel cum ar fi putut, dacă neapărat ar fi vrut-o, nu fu pare-se supărată de descoperire. „Ce ai, micuțo? îi spuse ea; și cum arăți! Ce-ai văzut?” Iat-o pe prîntesă și mai încurcată. Cum nu răspundea, D-na de Maintenon se ridică și se apropie de ea, ca pentru a vedea ce găsisese. Atunci prîntesa îi arătă iscălitura. D-na de Maintenon îi spuse: „Ei, bine! E o scrisoare pe care D-na d'Espinoy mi-o scrie. Uite ce înseamnă să fii atît de curioasă; găsești citeodată ceea ce n-ai dori.” Apoi, luîndu-și un alt ton: „Fiindcă ai văzut-o, Doamnă, vedeți-o pe toată, și dacă sinteți înțeleaptă, trageți folos”; și o sili s-o citească de la un capăt la celălalt. Era o seamă pe care D-na d'Espinoy o da D-nei de Maintenon de cele patru sau cinci zile din urmă ale D-nei ducese de Bourgogne, cuvînt cu cuvînt, loc cu loc, oră cu oră, atît de tocmît ca și cum ea, care

nu-i era apropiată, n-ar fi lăsat-o din ochi, în care era foarte mult vorba de Nangis și de multe dichisuri și de nesocotințe. Totul era numit în ea, și ceea ce era mai uimitor decît însăși o asemenea dare în vileag, era de a iscăli o scrisoare de felul acesta, și, pentru D-na de Maintenon, de a nu fi ars-o numaidecît, sau cel puțin de a nu fi ascuns-o. Sărmana prîntesă, crezu că o să leșine și schimbă fețe-fețe. D-na de Maintenon îi trase un strașnic perdaf, o făcu să vadă că tot ce-și închipuia că ascunde era văzut de toată curtea; o făcu să-și dea seama de urmări. Fără îndoială că ea îi spuse și mai multe; dar D-na de Maintenon îi mărturisi că, atunci cînd îi vorbise în mai multe rînduri, era cu știință, și era adevărat că D-na d'Espinoy și altele încă erau însărcinate de ea de a-i urmări pe ascuns purtarea, și de a-i face o dare de seamă întocmai și repetată. La plecarea dintr-un loc așa supărător, prîntesa n-avu altceva mai grabnic decît de a ajunge în odaia sa, și de a o chema pe D-na de Nogaret, căreia ea îi spunea întotdeauna *mica ei dădacă și atotînvățata* ei, și a-i povesti pocinogul ei, izbucnind în lacrimi și clocoțind de furia împotriva D-nei d'Espinoy care e lesne de închipuit. D-na de Nogaret o lăsă să-și verse focul, apoi îi arătă ceea ce socotea ea nimerit să reție din cuprinsul scrisorii; dar mai cu seamă o sfătui cu mare strășnicie de a se feri, în toate lucrurile, să-i arate că știe ceva D-nei d'Espinoy, și-o făcu să-și dea seama că s-ar pierde, dacă i-ar dovedi mai puțină prietenie și prevenire decît ca de obicei. Sfatul era nespun de folositor, dar greu de urmat. Cu toate acestea, D-na ducesă de Bourgogne, care avea încredere în deșteptăciunea și știința de lume și de curte a D-nei de Nogaret, lucru în care avea mare dreptate, o crezu, și se purtă mai departe cu D-na d'Espinoy la fel ca mai înainte: în așa fel, încît ea n-a putut niciodată fi bănuită a fi fost descoperită.

Traducere de
TAȘCU GHEORGHIU

Prin labirintul toamnei

*În rune, criptic, scrie-se cu brume.
Și lebede ce pleacă în marele exod
Îmi tălmăcesc, într-un patetic cod,
Nou — licărintul alb fără de nume.*

*În rune, nordic, scrie-se cu brume.
Și mă surprind cătînd cu dinadins*

*Prin labirintul toamnei care pune
Ambigui brume anticelor rune,
Eroic semn de crin, arzînd nestins,
În albul său din început de lume.*

EMILIA CĂLDĂRARU

ARDEALUL

Cînd pășești în Ardeal, intri într-o zonă de reculegere. O atmosferă de solemnitate însoțește pretutindeni netezimea peisajului desenat în peniță subțire, de o frumusețe gravă.

Aerul este parcă mai străveziu, iar în străvezimea lui, contururile se scriu apăsate, în alb și negru. Metereze de cetate, ușori înfloriți, porți înalte, clopotnițe ascuțite. Totul se proiectează limpede pe rotunjimea colinelor dulci cu ierburi catifelte, hrănite din ploile darnice. Totul se încarcă aici de un fel de seninătate cuminte, înțeleaptă.

Ardealul ți se scrie pe suflet cu o pană din cele ce au fost minuite de cronicarii aplecați cu mîgălă asupra pergamentelor în care se ținea conștiincios răbojul întîmplărilor. Întîmplări de vitejie și restriște.

Te afli aici pe pămîntul mărturiilor, față în față cu zidul, coloana, meterezul care îți arată neabătut dăinuirea neamului tău pe aceste meleaguri, față în față cu cronică de piatră a istoriei tale.

Glasul acestor mărturii răsună în tine în ritmul horei fetelor de la Căpilna, în ritmul cadențat, întrerupt cînd și cînd de tăceri solemne care exprimă o cumpătată și cuminte bucurie de viață. Ecolul pașilor voinici ai fetelor bărbate cu chipuri de fecioare sfioase glăsuiește deopotrivă despre gingășia acestui neam cu suflet curat. În ecolul lor găsesc glasul cel mai adevărat al Ardealului, glasul sobru, discret și grav care înscris făptura lui în patrimoniu tezaurelor noastre.

Există în orașele și satele ardelenesti o temeinicie a așezărilor nestrămutate, o liniște a siguranței, o cumințenie a frumuseții. Ardealul are seninătatea forței păstrate în restriște, între meterezele datinilor nestîrbite.

Ai impresia că totul se desfășoară aici conform unor obiceiuri străvechi, într-un ritual solemn în care graba nu-și găsește locul, un ritual păstrat astfel de pe vremea descălecătorilor niciodată uitați. Aici, moda trecătoare prinde greu, albul și negrul, nu se împeștriază.

Alb-negru, lumină și întuneric, împerechere străveche, chipuri bineștiute ale întîmplărilor ce s-au desfășurat totdeauna în

contraste brutale : restriște, jug, libertate. Ardealul e ținutul contrastelor categorice, limpezi, lipsite de compromisuri.

Casa din Bistrița și biserica din Oaș, catrința din Sălaș și fereastra din Bihor, toate vorbesc despre îndemnul de totdeauna către frumosul senin al acestor oameni care știu să oprească la timp ispita podoabei.

Jocurile lor neînsoțite de alături gălăgioase, chiuite mai mult decît strigate, au o frumusețe bărbătească, sobră. Ele exprimă o bucurie cumpătată care are totdeauna ceva aprig, un fel de înverșunare. Jocurile lor arată însetarea de frăție, dorința de a lega prietenii, care i-a făcut pe ardeleni să conviețuiască atît de înțelept cu neamurile de tot felul care s-au așezat pe aceste meleaguri roditoare de-a lungul deselor migrații de popoare. Buna conviețuire, înțelegerea și împăcarea le-au fost mereu, în toate împrejurările istoriei lor cel mai credincios îndemn.

Este îndemnul care răsună mereu pe străzile și ulițele ardelenesti în salutul descins parcă dintr-o veche cronică română : „No servus dragă”. În inflexiunile grave cu care este rostit se află mărturia a acelei solemnități a ospetiei moștenită din străbuni și purtată din tată în fiu ca un port de neam. În salutul acesta se află și încrederea ce-i face a împrumuta ființelor lor din jur ceva din curăția și seninătatea sufletului lor.

Iar marii oameni ce s-au ridicat pe acest pămînt : Horea, Iancu, Samuil Micu, Goga, Blaga, au rămas în țesătura faptelor de zi cu zi, în stilul întîmplărilor, în gîndurile urmașilor, în felul lor de a cugeta, ca o moștenire ce nu încetează niciodată a-i îmbogați.

Îi regăsești oricînd în solemnitatea de altar a zidurilor de la Alba Iulia, în îndrăzneala clădirilor din Baia Mare, în versurile rapsozilor populari. Ceva din măreția, gravitatea și adîncimea ideilor lor răsună în toate aceste fapte de ieri și de astăzi întocmind chipul de totdeauna al Ardealului.

MARIANA CEAUȘU

În rezonanță cu marea Despre fiul nenăscut

VLADIMIR CIOCOV

Trec iar nocturn pe țărmul mării tale
cu sufletul departe de corp, cu ochii
departe de lucruri,
marea se clatină cu vuiet răvășit
ca oșteanul învins de rană, tinguitor pe
cîmpul de bătaie.

Sus, întunericul se dezvoltă tot mai dens,
nici-o stea nu dă-n mugur, nicăieri, cit e
largul,
nici-o scinteie-n cuget, nici-un dor în
inima mea.

Trec iar nocturn și singur și parcă mă și
cînd valuri mari detună sub aripile nopții
și simt ceva, mi-e teamă și-ndoială
și parcă port în mine o prevestire sumbră,
neliniștea sporește — val din val —
în mine,

în oase îmi pătrunde, zadarnică
nu-mi pare,
cînd noaptea cu cohorta de hoarde
galopînde
se umple de un vuiet ne-nchipuit
de mare...

Și eu sint restul mării, sint sare, val
și vînt,
spre altele tărîmuri mă duce-un roi
de stele,
ca omul dus de gînduri, pășesc vag
pe pămînt,
nemaîștiind de sine-mi, străin de ale mele.

Traducere de VASILE VERSAVIA

Magnetul piețelor

Magnetul piețelor
M-atrage
Spre o fîntînă de mirezme

Să mă scald în mere.

Și să dorm pe-un
Pat de fîn

Cu frunze toamna
Învelește

Orașul adormit
Sub lună

Și ochiul meu imaginează
O nouă constelație

VASILE ANDRONACHE

Despre fiul meu cel de mare taină
nu știu nimic
ființa lui înmugurînd în întuneric
atît de-ndepărtat
cu semne vagi lovînd aerul umed
ca în somn fiul meu neștiut
ca în gînd cuvîntul încă nerostit

despre fiul meu veste aduce
numai glasul cocoșilor negri
din acele păduri înmiresmate
plutînd peste ape și sălcii

despre el cîntecul miezului, de măr
înginat se aude prin iarbă
luminînd în ascuns pomul lui roditor
dinspre el lumea fuge în urmă
dinspre el vîrsta mea se răstoarnă

GABRIEL IUGA

Închinarea zeului pasăre

Mi-am făcut ușă
din aripi de liliac.
Zeul pasăre
cu-nfățișare de șoarece
va păzi somnul meu.
Stă zeul pasăre
ca o carte-a erorilor deschisă
asemeni ușii
asemeni păsării ușă
într-un imaginar gol,
într-o posibilă utopie.
Trupul să-mi apere
în ereziile somnului.

AURELIAN CHIVU

Prin natură

Mi s-a făcut mai demult întuneric
în apa ce-o beau fără sete,
Însăși vrabia de pe streășină
Dacă mă umbrești,
Face pete.

Vîntul înflorește în gura mea
Ca un copil cerșetor, fără vis;
Pentru că mi s-a părut că-i stea
O căprioară s-a sinucis.

Cît e de înger natura,
Vai, n-o atinge cînd te atinge!
Mai bine ascunde-ți gura
Dacă într-un vis ninge...

ION CRIGULEANU

Din liniile intersectate

Iubito
bat valurile indoileii la poartă ;
și iată
cu un corn de mioară găsit între dafini
cineva ne trasează-ntunericul ; din liniile
intersectate vezi ivindu-se
colivii
pentru albe porumbe.

DIM. RACHICI

Baladă

Vine, pentru fiecare, o vreme a întrebărilor
mute,
cînd mama e durere, cînd piatra doar îți
răspunde,
o vreme cînd izvorul, olog, îți cerșește un
prund,
cînd pădurea-i mereu un fel de amurg,
o vreme cînd vinul cocelește-n pahare,
îmbuibat zadarnic cu raze de soare,
cînd satul din care, cîndva, ai pornit
rătăcește, pierdut, într-o lume
de care niciodată nu ți s-a pomenit,
căreia nimeni nu i-a dat vreun nume,
o vreme cînd la fiecare pas te oprești
așteptînd zvonul unor altfel de vești,
cînd visul, mai tainic decît steaua neștiută,
îți adună în cale o mie de drumuri, s-alegi
dînt-o mie, pe care s-alerghi
neostenit către veșnicie,
cînd lumina-i doar o amintire aurie,
o vreme pe care nu vrei s-o numești,
de care te lepezi, pe care-o urăști,
care-ți prefăce fiecare gînd în ispită,
o vreme pe care-ai ținut-o dosită
departe de tine, departe,
o vreme care adună cu dreptate și-mparte
și-nmulțește și scade, frățește,
o vreme a cumpenei care-ți intră hoștește
în suflet și-l surpă și-l prefăce-n mormînt,
o vreme a gîndului dezlegat de cuvînt,
o vreme cînd ai vrea din nou a te naște,
care-n fiecare clipă te paște
nesătulă de tine și însetată,
o vreme frustrată.

RADU SELEJAN

Cintec pentru fata din Mangalia

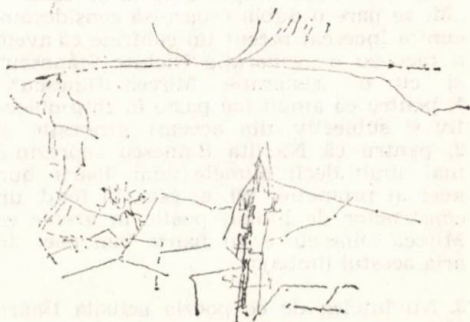
În memoria lui ZAHARIA STANCU

Fată din Mangalia,
Fată din Mangalia,
Ce tinără și dreaptă ți-e talia !
Obrazii, privirea și sinii,
Sînt rumeni ca aburul pinii.
Bărbia și părul în vînt
Și gura de zîmbet brodată,
Aș spune cu greu jurămint,
Că n-au fost atinse vreodată.
Și corpul, minune tătară,
Din stepă venind cu clai,
Prin inimi cu dragoste ară,
În tropot nostalgic de cai.
Picioarul și pulpa zglobie
Din marile daruri reinvie,
Iar glesna subțire și caldă,
În taina iubirii te scaldă.

Fată din Mangalia,
Fată din Mangalia,
Cine ți-a ascuns dalia ?
Unde ți-s urmele de sandale,
Prin nisipul umed și moale ?
Pentru ce țărnul rămîne pustiu
Cînd singeră cerul de viu
Și cade amurgul pe ape culcat,
În lanțuri de foc ferecat.
Pentru ce te cheamă pescărușii-n larg
Și briza te caută-ntr-una,
Cînd seara plutește pe virf de catarg
Și-noată prin valuri și luna.
Te caut mereu, te caută anii,
Trecutul te soarbe din picuri de rouă,
Cînd soarele macină-n drum bolovanii
Și vremea se schimbă în horbodă nouă.

Iubirea dispare cu fiecare clipă,
Întinde uitarea spre noi o aripă.
Văzduhul se-nchide încet ca o carte
Și marea rămîne tot mai departe....

CONSTANTIN SALCIA

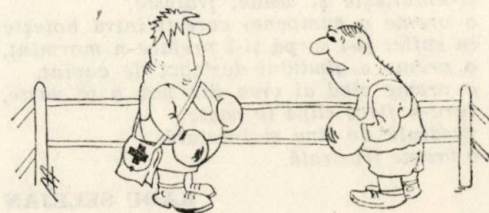
1. Într-o intervenție din Luceafărul (7 octombrie) — Preludii la Colocviul național de poezie — criticul Eugen Simion afirmă : „Poetul din anii 60 trecea printr-o criză de identitate și transforma poezia într-un obiect al poeziei. Poetul foarte tânăr de azi încercuiește cu ironie și această ipostază și caută nu o identitate ci o mască acceptabilă. Uneori optează pentru masca gravității. Cea mai nesuferită (pentru mine) este masca intelectualității tenebroase. Micii filozofi lirici cu ochii dați peste cap, sterpi și inutili ca două vase sparte. Îmi plac poeții vieții urbane, îmi plac și „păduroșii“, poeții inițiativi, oraculari, imnici, aceia care trag după ei miturile vechi, nu-mi spun însă nimic izmenitele versuri care glosează în marginea miturilor și trivializează, în genere, orice temă prin lipsă de talent. (...) Nu-i înțeleg deloc pe confrății care o încurajează, o laudă, făcând o detestabilă curte artificialității pretențioase“. Stilul își păstrează precizia și în condițiile atitudinii polemice.

2. În același număr al Luceafărului, Laurențiu Ulici „împarte apele de uscat“ : „Mi se pare o dublă eroare să considerăm, cum a încercat recent un confrate că avem a face cu o „generație Nichita Stănescu“ și cu o „generație Mircea Dinescu“ : 1. pentru că ambii fac parte în chip obiectiv și subiectiv din aceeași generație și 2. pentru că Nichita Stănescu reprezintă mai mult decât numele unui foarte bun poet al promoției '60, el este, în fond, un constructor de limbaj poetic în vreme ce Mircea Dinescu e un foarte bun poet în aria acestui limbaj.“

3. Nu înțeleg de ce poezia actuală tânără (mă refer și la poeții care au debutat

înainte de 1970) a cam eșuat după 1970 într-un manierism îngrijorător. Acest manierism se manifestă mai ales printr-un evazionism formal fără nici o orientare estetică“ (Evazionism și complexe, Luceafărul, 7 octombrie). După cum se poate vedea criticul Marin Mincu a rămas la fel de categoric.

4. O mică glumă solemnă citim tot în Luceafărul din 7 octombrie : Criticul N. Ciobanu aflându-se față-n față cu opul gigantic al lui Ion Gheorghe, **Dacia Fēniks** ajunge la concluzia că : „O tiranică și scrupuloasă curiozitate intelectual-afectivă a început să-și exercite prerogativele așa încât angajarea pe făgașul a ceea ce se numește lectură-studiu s-a impus cu o imperioasă necesitate. Gospodărește, tradițional — cum vrem să-i spunem — lectura a început cu începutul, respectiv cu întiiul capitol din Expresia I.“ După acest capitol criticul cuprins de o tiranică și scrupuloasă curiozitate intelectual-afectivă decide : „Și ne-am zis : ce-ar fi să urmărim înseși indicațiile autorului și să încercăm a pătrunde în universul **Daciei Fēniks** luind-o de la sfârșit?“ După ce sfârșitul cărții îi oferă revelația așteptată criticul ne îndeamnă pe noi să ajungem într-un fel la lectura „mijlocului“ acestei cărți. Și nouă ne poate veni în minte un citat dintr-o

baladă vitejească : „Bate tu marginile / Că eu bat mijloacele / Că le știu soroacele.“

5. Și, tot în Luceafărul din 7 octombrie un mic joc al criticilor : „Mă despart de Laurențiu Ulici (zice Eugen Simion) în ideea că există, azi, o promoție fără critici, pentru că, sincer vorbind, nu cred în posibilitatea acestei ecuații literare. Acolo unde există poeți există neapărat și critici.“ Pentru ca acel „mă despart de Laurențiu Ulici“ să sune gratuit, pare-se, Ulici deja scrie : „Deocamdată promoția aceasta are mulți critici dar îi lipsește critica...“

6. „Din punct de vedere literar (scrie Geo Bogza în România literară din 21 septembrie), în comparație cu genunchii, situația coatelor este — trebuie să recunoaștem — cum nu se poate mai precară. (...) Literatură abundă de pagini închinată genunchilor, pe când despre coate nu putem spune nici măcar că fac figură de rudă săracă. (...) Dintre toate felurile în care omul își poate ține trupul și fruntea când cugetă în singurătate, parcă nici unul nu este atât de uman și grav, copleșitor prin firesc și simplitate, ca acela când își prinde tîmplele între palme și își sprijină coatele pe genunchi.

Uitați-vă — fie și numai o clipă — la Gînditorul de la Hamangia.“

7. Un exemplu de diversitate de opinii critice aflăm în Convorbiri literare, 8 aug. 1978. La întrebarea despre „poezia ocazională“ critici diferiți răspund în moduri diferite. Const. Ciopraga zice : „Prin formula Gelegenheitsgelichte, Goethe ne asigură că orice poezie este ocazională cu motivarea că nucleul germinativ stă sub semnul neprevăzutului — „ocazonat“ de ceva : de o călătorie, de o stare sufletească, de milioane de alte posibilități. Opinia lui Goethe e, în principiu, logică. Divina Commedia, Demonul, Luceafărul se pot revendica de la situații ocazionale.“ Al. Andriescu zice : „Nu există poezie ocazională. Se cunosc numai poezii și poeți de ocazie, adică de circumstanță. (...) Din această cauză asistăm zilnic la decesul cîtorva dintre ele.“ Ioana Crețulescu zice : „Ar trebui ca acest termen să fie cu desăvîrșire exclus din limbajul comentariului literar.“ Daniel Dimitriu zice : „Surîsul Hiroșimei al lui Eugen Jebeleanu poate fi considerat un poem ocazional.“

8. Într-un poem *Secrete și mistere* din România literară (7 septembrie) Alexandru Philippide scrie : „Portice lungi prin care spun anticiei / Că noaptea se plimba cu molcom pas / Caligula nebun visînd suplicii, / Din voi nici o fărîmă n-a rămas.“

9. Alt poet, Emil Brumaru, în Tribuna (30 martie) scrie cu totul altfel : „Afară

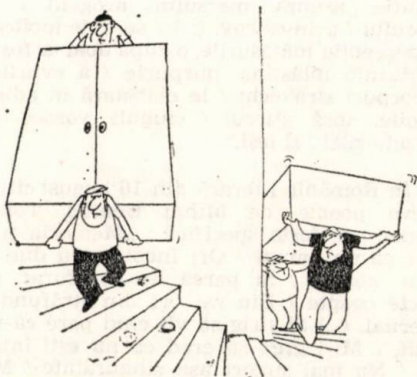
plouă laic și-aș vrea să fii aici, / Să tac, să taci, tăcerea la fleacuri să se-mbie, / Să lîncezim pe paturi ca două mari pisici / După ce-au lins smîntina (slup-slup !) din farfurie.“ (Cîntec naiv)

10. Din același număr al Tribunei, **Dromaderul lui Apollinaire** în românește de Ion Anghel : „Cu ai săi patru dromaderi / Don Petro d'Alfaroubeira / Cutreieră lumea urmîndu-și uimirea. / El întreprinde ceea ce vroisem eu să pun la cale ieri / Dacă aș fi avut patru dromaderi.“

11. „Ignoranța, obscurantismul și incultura sunt — și trebuie considerate astfel, cele mai triste tare ale societății contemporane. Dar gîndul că o parte a științei își desăvîrșește permanent și acea zonă solomonară prin care se străduiește să ne facă să știm cît mai exact cînd vor înceta și ființe și oameni să mai existe, insinuînd astfel că viitorul a trecut, trebuie să ne umple sufletul de oroare.“ zice Gheorghe Pituț în Luceafărul din 26 august.

12. Ion Dodu Bălan este tentat, pare-se, de experimentul folcloric : „Mă bate gîndul, mă roade, / Mă chinuie și parcă arde, / Mă fulgeră ca pe-un copac / Uitat la margine de veac.“ A se vedea „tensiunea“ deosebită a poemului, tensiunea marcată destul de evident prin verbele : „mă bate, mă roade, mă chinuie, arde, mă fulgeră etc.“ (România literară, 10 august)

13. **Balada saricii** publicată de Horia Bădescu în **Steaua** din august merită a fi citată în întregime: „Imensă, lăptoasă hirsută / Croită din blana giganticei oi / acoperă lumea de veacuri o sută / mușcată de viscol, spălată de ploii. / Fantastica-i umbră, prin vreme bătrână, / cu singe tivită pe gura de rai, / închide într-însa cîmpia română / să-i afle sub ceruri statornicul strai (singurul vers stîngaci) / De-o viață, de-o moarte o ducem pe umeri / de-un neam ne-nvelirăm în părul ei sfînt / și oasele noastre de stai să le-numeri / au pielea cusută de ea prin pămînt / și-n ea ne zidirăm făptura de vii / și-n pragul neființei în ea ridicarăm / înaltele versului academii.“

14. „Lipsește din reviste poezia așa-numită experimentală. Ce altceva sînt revistele dacă nu niște laboratoare ale creației? Nu credeți că poezia de mîine se va hrăni și din eșecurile de astăzi? De ce să dăm eternității numai pagini geniale și să nu-i servim și cîteva eșecuri. Nu credeți că de superbe eșecuri, dadaismul și alte isme, mari experiențe nereușite, a profitat fără scrupule poezia modernă, în partea ei cea mai durabilă?“ Dan Verona, **Luceafărul**, 16 septembrie.

15. În **Amfiteatru** din septembrie Dinu Flămând prezintă un poet de real talent: Aurel Pantea. Cităm din poemul **Stîrc în evuri străvechi**: „Era să-mi scape o bună intuiție asupra mersului arrogant / al stîrcului / prin ostrov, (...) / soarele încilcea în percepție măsurile, o clipă doar a fost / înlăturată mlaștina purpurie / a evurilor și corpuri străvechi / le clătinară în adînc plăcile, însă stîrcul / ciuguli vorace în pinzele zilei / și ieși.“

16. În **România literară** din 16 august citim cîteva poeme de Mihai Beniuc. Tonul elegiac are forța specifică: „Memoria ți-o port ca un hamal / Ori încotro mă duc și zi și noapte / Și parcă te-am furat ca fructe coapte / Din rai ori din străfundul infernal. (...) Și strig să vii cînd pare că-n-tirzi, / Mi-i greu să cred că nu ești între vii, / Nu mai suport așa singurătate- / Mă

simt ca o fantomă-ntr-o cetate.“ (**Memoria ți-o port**).

17. „Cei mai înzestrați dintre poeții tineri de azi înțeleg că teritoriile tradiționale ale lirismului au fost deja anexate și că le rămîne fie să caute aiurea spații încă ne-bătute, fie să cultive același teren cu alte mijloace, altfel spus, să-și forjeze un alt limbaj. Operația este încă în curs și dificultățile ei sînt ușor de închipuit. Desconsiderarea poeziei tinerilor nu este, însă, prin aceasta, îndreptățită.“ zice Mircea Martin în **România literară** din 12 octombrie. (**Apărarea poeziei**).

18. Poetul Ovidiu Genaru scrie cu dezinvoltura caracteristică: „De dimineată în-tilnești o femeie frumoasă / care te fierbe între aprobare / și dezaprobare / și cazii la pat cuprins de boala fără nume / ai febră chemi salvarea Alo salvarea...“ (**Întîlnire, România literară**, 20 iulie)

19. În **Luceafărul** din 22 iulie Dorin Tudoran întreabă (**Interviurile Luceafărului**): „Ce reacții aveți Dvs. vis à vis de crîcea literară adică?“. D. R. Popescu răspunde: „Ca orice om, mă bucur cînd sînt lăudat și strîmb din nas cînd tonul față de cărțile mele e mai „reținut“. Omeneste, mi se pare normal. Problema este să nu-ți pierzi capul nici cînd ești lăudat fără măsură, nici cînd ești contestat fără noimă. Dacă-ți închipui că numai din sfîntă dragoste pentru scrisul tău ești lăudat, ești un om mort. Trebuie să arunci condeiul peste casă.“

20. **Scrisoarea unui tînăr prieten** publică Florin Mugur în **Luceafărul** din 11 februarie. Cîteva citate: „Iei o foarfecă, tai din ziar poemele lui Petru Romoșan și le pui deoparte.“ „Din cînd în cînd ferestrele înalte ale bibliotecilor se deschid. Pătrunde în spațiul poeziei un aer tare de iarnă carpatină. Poetul face glume savante, fără să observe că, în glumele sale savante, ninge.“ „Poemele au toate un secret al lor, sînt construcții fine și echilibrate“. „Am scris rîndurile de mai sus în luna noiembrie. Iată acum pe masa mea (ninge, februarie) volumul. Ochii lui Homer tipărit de Editura Dacia. O carte excepțională. Transcriu cu mîna tulburată numele poetului: Petru Romoșan.“ Pare-se că poetul Florin Mugur are dreptate.

21. Viorel Padina este prezent cu două poeme între alți poeți studenți din București, comentați de Nicolae Manolescu, în **România literară** din 18 mai. Iată unul dintre ele: „A venit mașina în fața mea / huruia și cînta / — De ce hurul, de ce cînti, / de ce plîngi iubita mea? / Dar ea nimic nu-mi răspundea / și muncea, huruia / și cînta / și muncea / huruia / Ferice doamne de ea“! (**Mașina**)

22. Maliția secretă din poemele lui Tomozei devine, în acest catren mai evidentă: „În cinstea credinciosului berbece, / gras și buclat de fin aromitor, / tatăl duios prin sabie îl trece / pe așteptatul fiu risipitor... (Întoarcerea fiului, România literară, 1 iunie)

23. „Minciuna e numai omenească. Ea provine din zeci de motive pe care animalul nu le cunoaște și nici natura în general nu le cunoaște: îngîmfarea, timiditatea, ipocrizia, bucuria distrugerii fără folos, invidia, în sfîrșit aproape toate sentimentele pur umane și nu numai cele josnice ci chiar cele înalte (există doar și minciună din dragoste).“ (Alexandru Philippide, **Considerații confortabile**, România literară, 2 martie)

24. Cartea cu prieteni, a lui Fănuș Neagu va avea, pare-se, un destin strălucit. În Luceafărul din 14 octombrie i-a venit rîndul lui Florin Pucă: „Venit aici din gropnița numită Singapore și de pe un morman de cărbuni, ca să respire o gură de aer răsucit prin ierburi, prin sălcii și ștuf, să urce apoi să ia un șpriț în prepeleacuri și să plăce, Pucă împlinește acum aproape zece ani de cînd a uitat să se întoarcă în București. Eu l-am dat la dragostea pentru cimpie și asta fiindcă ne-am născut în aceeași lună, și-n același an, la distanță, în zile, de o vadră de vin roșu. În aceeași lună cu noi (dar în alt an) ca să nu ne lase singuri pe lume, s-a iscat și Nae Velea. Cînd eram mici, urîți și peticiți cu cer albastru am urmat cu toți trei liceul militar. Bogdaproste că nu l-am isprăvit niciunul, căci, plini de smerenie cum sîntem, ce s-ar fi ales de noi? — arest la domiciliu, scădere în grad, batalion de pedeapsă, tribunal militar, picior de gumă...”

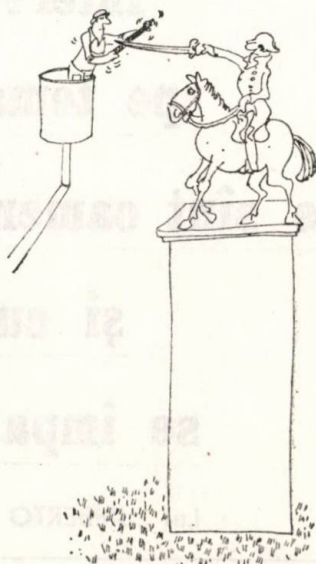
25. În același număr citim o poezie scurtă despre lungile distanțe astronomice sem-

nată de Gabriel Chifu: „După sute de miliarde de ani lumină / Raza din nebuloasa Cvadrigus / ajunge aici pe o frunză. / Privită cu ochii razei / viața mea e fulgerătoare, / nu se vede. Atît.” (A opta scri-soare de dragoste către Revonia)

26. Bun constructor de mașinării poetice rămîne Romulus Vulpescu: „Cîte silabe-mi cerșesc să le chem / ca să le-adun să le fac vorbe goale; / cîte dau mîinii cu versuri tîrcoale / pentru iluzia unui poem? / Cîte idei scofilcite-n imagini — / tragice spectre-nviate cu fard — / des perindate din bard în bard / pentru miracolul unicei pagini? — A se observa traductibilitatea în concepte a acestor versuri. (România literară, 25 mai)

27. „Cînd eram mai tînăr, un renumit și scorțos critic literar m-a etichetat drept „un gingaș pastelist“ și a decretat cu știința lui adunată din cărți și cu gustul cu care plecase din Fălticeni ca să ajungă la București după ce trecuse prin Sorbona Parisului că niciodată nu voi fi decît „un gingaș pastelist.“ „M-am străduit, și mi se pare că am și izbutit o leacă, să-l dezminț.” (Contemporanul, 7 aprilie, Zaharia Stancu-inedit, **Mi-a fost frică de proză**)

28. „V-ar înspăimînta anonimatul?“ întrebă George Arion și Adrian Păunescu răspunde: „Probabil că da. În general ferește-te însă să pui întrebări ce ar putea declanșa cele mai subtile resorturi ale ipocriziei celor celebri. Sigur că răspunsul cel mai confortabil ar fi acesta: nu, nu-mi place să fiu cunoscut, e obositor, agasant să te arate lumea cu degetul cînd treci pe stradă, că devii o păpușă mecanică, intimidată de sufocanta dragoste a celor din

jur. Toate astea sînt adevărate, dar, sincer să fiu, nu mi-ar plăcea să nu le am. Nu m-a chemat nimeni la celebritate. Dacă doream să rămîn un anonim puteam foarte bine să-mi îndeplinesc visul. Eu, însă recunosc că sînt foarte fericit că mă cunoaște lumea. Promit, chiar jur să fac totul pentru ca numele pe care mi l-am făcut să rămînă așa cum e. E singura mea avere, singura mea acțiune în bancă.” (Luceafărul, 8 aprilie)

29. „De ce publicați rar ?” întreabă revista Luceafărul (4 februarie) și Tudor Octavian răspunde : „Atleții obișnuiesc curse de control în așteptarea marilor concursuri. Scriu reportaje, interviuri, articole economice, anchete sociale, scriu săptămînal comentarii la tot felul de întîmplări, am o carte despre graficianul olandez M. C. Escher, scriu cu pasiune critica momentului în artele plastice românești, scriu, scriu, și tot scriind se alege din romanul pe care tocmai îl scriu, construcția celui pe care îl voi începe curînd. Scrisul zilnic la gazetă e cursa mea de control.”

30. România literară din 19 octombrie e un număr închinat poeziei cu ocazia Colocviului de la Iași. Într-un articol, **Starea poeziei**, Mircea Zăciu reia, cu maliție, cuvintele lui Caragiale din 1897 : „starea în care se află literatura noastră astăzi este cu deosebire satisfăcătoare ; după statistica personal făcută de mine avem cu 150 de poeți mai mult decît ar trebui unei

națiuni în stare normală ca să se prezinte convenabil în fața Europei culte.”

În același număr,

în cele două pagini de **tineri poeți** sînt publicați, printre alții, Marius Stănilă și Traian T. Coșovei, cu poemele : **De trei ori fericit** și **Mica disperare cu ochii albaștri**. La primul este, deocamdată, de bun augur forța imnică, la cel de-al doilea, construcția modernistă.

GEORGE ALBOIU

Interviu

pe tema:

ce sînt oamenii

și cum

se împart

Lui „**UMBERTO D.**”

— Ce sînt oamenii ? (răspunde un preșcolar) : Oamenii sîntem noi cei mici și voi cei mari. Noi cei mici ne împărțim în cei care ne jucăm și mîncăm bomboane atunci cînd ni se dau și tot noi cei care nu avem voie să ne jucăm și trebuie să facem gargară atunci cînd ne doare în gît. Voi, cei mari, vă împărțiți în cei care cumpără bomboane și jucării, cei ce faceți gargară și cînd nu vă doare în gît și voi, cei care scuipați pe stradă sau pe jucării.

Răspunde un adolescent :

— Oameni sînt cei ce pot iubi. Ei se împart în cei fericți, adică cei ce iubesc și sînt iubiți și cei nefericiți, adică cei ce iubesc și nu sînt iubiți.

Răspunde maturul :

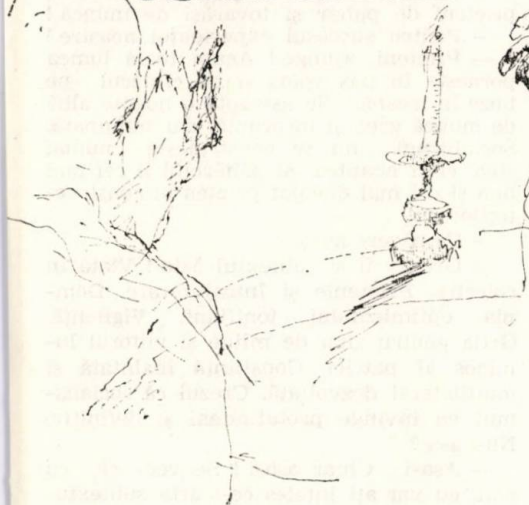
— Oameni sîntem toți cei ce trudim pentru felia de pîine pe care o cumpărăm. În rest oamenii nu prea se deosebesc între ei, dovadă faptul că au multe obiceiuri comune cum ar fi folosirea bastei.

Răspunde și unul bătrîn :

— Nu știu ce sînt oamenii. Ei se împart însă în restul, care înseamnă societatea și eu care nu mai însemn nimic.

MIRCEA MOISE

arta sub textului

IURII IVAKIN

— Mie nici prin gând nu-mi trece a vă jigni, — mi-a mărturisit cîndva un reputat critic — dar constat cu uimire și părere de rău că în povestirile dumneavoastră este total neglijată arta subtextului. Iar fără subtext proza contemporană nu valorează nici cît o ceapă degerată și nici nu mai poate fi numită contemporană, căci nu are nici în clin și nici în mîneacă cu ea.

— Dar, spuneți-mi, vă rog ce-i subtextul? — cu naivitate prefăcută am întreb.

— Subtextu-i ceva simplu ca bună ziua. Și orice cap pătrat îl poate înțelege cu nițeluș efort. Iată : dacă am compara opera literară cu un aisberg, atunci partea de deasupra apei va fi textul, iar cea de sub apă — subtextul. Ați înțeles care-i șmecheria?

— Nu prea...

— Atunci hai să vă dau niște exemple vii și concludente. Ascultați-mă!

Și criticul plin de sine a deschis la o pagină oarecare un roman tradus dintr-o limbă apuseană.

„— Să bem! — a spus Heig și a turnat în două pahare pîntecoase martini sec.

— Să bem! — a răspuns Bronks.

Și au băut.

— Să mai bem! — a spus Heig.

— Să mai bem! — a răspuns la timp Bronks.

Și au băut.

— Să mai bem! — a spus hotărît Heig.

— Să mai bem! — la fel de hotărît a răspuns Bronks.

Și au băut.“

— Ei, acumă cum vi se pare subtextul?

— Cu părere de rău, dar tot nu l-am mirosit, — am recunoscut roșindu-mă pînă-n virful urechilor.

— Dar încercați să vedeți lucrurile în profunzime și cît mai profund! Activizați-vă mintea! Treaba asta-i la mintea cocoșului... Ce se povestește în fragmentul citit? Heig și Bronks beau martini sec și între ei se deapănă un dialog elementar. Asta la prima vedere, deci la suprafață. Dar în subtext? Eroii nu au ce să-și spună unul altuia. Fiecare-și trăiește propria sa dramă și se învîrte ca un titirez într-o lume fără ieșire. Pe eroi îi paște înstrăinarea. Singurătatea. Disperarea. Deșertăciunea. În condițiile unei crize generale a capitalismului, lui Heig și Bronks nu le rămîne nimic de făcut ceva mai bun, decît să bea martini sec. Oare Dv., într-adevăr, nu observați, nu vă dați seama că autorul cu ajutorul subtextului aspru condamnă societatea capitalistă? Iată și un alt exemplu...

Și criticul a luat din bibliotecă un roman istoric, scris de un cunoscut scriitor ucrainean contemporan.

„— Să bem, ce mama dracului! — a trîntit ca mucii în fasole bătrînel, dar mîndrul și chipeșul cazac NEPEIPEVO și-a turnat în două pahare de argint rachiu cu piper.

— Să bem, tătucă! — cu supușenie a răspuns ordonanța, cazacul NETIAGA, un tînăr cu sămînța progresului în sînge.

— Și au băut.

— După primul pahar pravoslavnicii nu-și sporcă gura cu mâncare. Nici măcar anafură nu gustă, — cu severitate în glas și evlavie în priviri grăit-a bătrinelul.

— Așa-i, tătucă! Nici un pravoslavnic nu-și sporcă gura cu mâncare după primul pahărel dat pe git, — mios a răspuns ordonanța.

— Și au băut.

— Și nici Dumnezeu n-ar refuza un pahărel de rachiu! — vesel a trînit bătrînelul.

— Adevărat! Nici Dumnezeu n-ar refuza un pahărel de rachiu ca ăsta! — a răspuns bucuros tinerelul, minunindu-se de înțelepciunea bătrînelului.

Au băut și au mîncat. Au băut cu poftă și au mîncat în silă.

— Ce spune subtextul? — a întrebat criticul și, probabil, dîndu-și seama că-i voi răspunde tot în doi peri, tot el a dat și răspunsul.

— Optimismul istoric și încrederea nestrămînată în victoria adevărului. Unitate în acțiune și unanimitate în gîndire. Disciplină. Încredere totală în obiceiurile poporului și tradițiile sale progresiste. Sănătate fizică și morală. Biruință asupra morții. Înțelegeți?

— Puteți da și un exemplu de proză contemporană?

— Bine. Ascultați un fragment dintr-o povestire contemporană despre comsomoliști.

„— Pentru invenția noastră, să ciocnim tovarăși! — a tostat Ilea, turnînd în pahare: cocteil din kefir și limonadă.

— Pentru invenția noastră! — au răspuns cu un entuziasm fără margini și de nescris Ivan, Micola, Petro, Clava, Laresea, Igor și Oleg. Boris și Gleb. Ruslan și Ludmila.

— Și au băut.

— Pentru succesul experienței noastre, prieteni de pahar și tovarăși de muncă!

— Pentru succesul experienței noastre!

— Prieteni, ajunge! Acum toată lumea pornește în pas voios și cu cîntecul pe buze la treabă! Ne așteaptă o noapte albă de muncă grea și încordată, dar minunată. Socialismul nu se construiește numai ziua, ci și noaptea. Și pahărelul îi cel mai bun și cel mai devotat prieten al constructorilor...”

— Ce părere aveți?

— Grozav îi și subtextul ăsta! Viață în colectiv. Prietenie și înrajutorare. Domnia optimismului tonifiant. Vigilență. Grijă pentru ziua de mîine și viitorul luminos al patriei. Conștiință înaintată și multilateral dezvoltată. Crezul că socialismul va învinge pretutindeni și definitiv, Nu-i așa?

— Așa-i... Chiar așa-i! Se vede că cu chiu cu vai ați înțeles ce-i arta subtextului.

— Dar nu se poate scrie și invers?

— Adică cum?

— Așa ca din subtext să reiasă textul, iar din text — subtextul?

Tradus de ȘTEFAN TCACIUC

evrica!

— Cum se simte soțul dumneavoastră după operație?

— Din păcate au intervenit complicații.

— Ceva grav?

— Și încă ce gravitate! S-a înhăit cu sora de la spital.

— Ai fost la grădina zoologică?

— Am fost.

— Cîți ani?

— Mitică, cum te strigă tovarășa la grădiniță?

— Popescu, la colț!

— Ești bucuros că ai terminat școala?

— Eu nu, însă școala, da.

— Cit costă la dv.? Întrebă un scoțian.

— Zece șilingi tunsul și cinci șilingi rasul...

— Atunci, vă rog să mă radeți pe cap...

— Cine ți-a făcut cunoștință cu soția?

— A fost o întîmplare, dar nu învinuiesc pe nimeni.

— Cîți ani ai, Jenică?

— Nu știu, fiindcă se schimbă...

Un om politic în Occident.

— Revista dumneavoastră a scris, că sînt un mincinos și o lichea!

— Nu, n-a scris asta revista noastră!

— Și soțul dumneavoastră se duce în fiecare zi la plimbare?

— Nu, al meu bea în casă.

Culese de TH. HOLBAN

frantujii îi spun COLAJ

de ALPHONSE ALLAIS

Doctorul Ioris W. Snowdrop din Pig-town (S.U.A.) atinse vârsta de cincizeci și cinci de ani fără ca vreo rudă sau vreunul dintre prieteni să-l îndemne să se căsătorească. Anul trecut, cu câteva zile înainte de vacanță, intră într-un magazin de pe strada 37 (obiecte de banaloid) să cumpere daruri pentru Crăciun. Persoana care-l servi era o fată nespus de fermecătoare și, pentru prima dată în viața lui, doctorul se zăpăci. Întrebă la casă care este numele fetei. Domnișoara Berta, i s-a răspuns.

O întrebă apoi pe domnișoara Berta dacă nu vrea să-l ia de bărbat, iar ea a răspuns că (of cours), vrea.

Paisprezece zile după această seducătoare discuție, domnișoara Berta deveni frumoasa doamnă Snowdrop. La cei cincizeci și cinci de ani ai săi, doctorul îi era soț și ea nu era obligată să se rușineze pentru asta. Un păr frumos, argintiu încadra fața sa frumoasă, totdeauna proaspăt rasă. Era nebun după tinăra lui soție, o înconjură cu mici atenții și cu o căldură care impresiona. Nu mai departe decît în noaptea nunții îi spuse cu glas sugrumat de emoție :

— Berta, dacă vrei să mă înșeli vreo dată, fă-o, dar eu să nu aflu nimic. Este în propriul tău interes, adăugă el.

Doctorul Snowdrop avea pentru în casă, ca mulți doctori americani, un băiat care-l asista la consultații și îl însoțea în vizite, această importantă educație practică ce ar trebui introdusă și la noi. Poate că așa o să scadă mortalitatea care lovește atît de greu clientela tinerilor noștri doctori...

Elevul doctorului Snowdrop, George Arthurson, un băiat frumos de douăzeci de ani, era fiul unuia dintre cei mai bătrîni prieteni ai doctorului și doctorul îl iubea ca pe propriul său copil. Tînărul însă n-a rămas nesimțitor la frumusețea doamnei Snowdrop dar, cum era băiat cinstit, și-a înăbușit sentimentele în adîncul inimii și s-a apucat de studii.

Berta, și ea, s-a îndrăgostit brusc de George dar, ca soție credincioasă ce era, dorea să aștepte ca el să înceapă să-i bată la ușa. Starea aceasta nu putea să dăreze la infinit și într-o frumoasă zi s-au trezit îmbrățișîndu-se. Rușinat de slăbiciunea sa, George se jură că n-o să mai facă niciodată așa ceva iar Berta se jură exact invers. Băiatul o evita, ea îi scria scrisori cum că dragostea o copleșește : „...să fim tot timpul împreună, n-am să te părăsesc niciodată, să facem din existențele noastre una singură“.

Scrisoarea în care era și acest pasaj căzu în mîna doctorului, care se liniști șoptindu-și : „Asta se poate rezolva foarte repede !“

În aceeași seară au cinat la White Oak Park, vilă pe care doctorul o avea în apropierea Pigtown-ului. În timpul cînei o moleșală ciudată, de neînvin, puse stăpînire pe cei doi îndrăgostiți.

Cu ajutorul lui Joe, un negru athletic care slujea la Snowdrop încă din vremea războiului Nordului contra Sudului, îi dezbracă pe cei doi vinovați, îi așează pe un pat și le inoculă o substanță inventată de el. Doctorul pregăti cu grijă instrumentele chirurgicale, cu liniștea cu care își scot asiaticii bătăturile. Cu o mișcare într-adevăr remarcabilă, reteză soției sale mîna dreaptă și piciorul drept. Lui George îi tăie mîna stîngă și piciorul stîng.

Pe întreaga lungime a șoldului drept al Bertei și de-a lungul șoldului stâng al lui George tăie o fișie de piele lată cam de trei degete. Lipi apoi cele două corpuri în așa fel încît rănile să vină una în dreptul celeilalte. Le strînse foarte puternic cu un bandaj de pinză cu care-i înfășură de o sută de ori.

Nici Berta, nici George nu s-au mișcat cituși de puțin în timpul operației. Sub influența narcoticului au rămas așa paisprezece zile, fără să-și recapete cunoștința. În ziua a paisprezecea, doctorul s-a asigurat că totul decurge normal, rănile de la umăr și de la coapse se cicatrizaseră, în ce privește șoldurile, ele s-au unit într-unul singur.

Cînd s-a convins că starea lor este bună, doctorul le introduse în stomac, cu ajutorul unei fevi, o cantitate apreciabilă de bulion și de vin de Bordeaux. În ochii

lui Snowdrop licări flacăra triumfului și încetă să le mai dea narcotice.

Cînd se treziră, lui George și Bertei li se păru că sînt jucăriile unei halucinații monstruoase, dar mult mai groaznic le-a fost cînd s-au convins că nu era vorba de nici un vis sau glumă.

La vederea acestei comedii, doctorul nu-și putu reține un zîmbet. În ce-l privește pe Joe, acesta se ținea cu mîinile de burtă de rîs. Berta, însă, ea mai ales, scoatea țipete turbate, de hienă.

— De ce te văicărești, draga mea ? o întrerupse Snowdrop, pe un ton pașnic, n-am făcut decît să îndeplinesc dorința voastră cea mai dragă „să fim tot timpul împreună, n-am să te părăsesc niciodată, să facem din existențele noastre una singură“. Și doctorul adăugă cu un zîmbet delicat : — La asta franțuzii îi spun colaj !

Noapte în ardeal

Noaptea, lingă vatra dintre munți,
mă trezesc din somn c-o spaimă grea.
Trec prin vis pe ape fără punți,
cad peste adîncuri ca o stea.

Viața strînsă în singurătate —
stăruie în orice embrion.
Fulgeră pe zări îndepărtate
și mă strigă Ana lui Ion.

Din pămînt pădurile-și trag vloga,
munții cresc peste aleanul meu.
Mitologic, lumile lui Blaga,
s-adîncesc în umbra mea mereu.

Am în casă și-o oglindă mută,
munții pe sub fulgere-i apleacă...
Doar ființa mea necunoscută
în oceanul nopții mi-o înecă.

ION SOFIA MANOLESCU

Poem al dezarmării

Ungeți cu nisip mașina lumii,
ar trebui s-aveți copite-n loc de cap,
de cîte ori aud, tăcerile-păsări,
în anemonii lungi,
țipă,
această durere supusă, în mine,
ca atunci cînd, trezit din somn de urletele
celor mari,

mă scol să culeg dimineți.

DAN MANOLESCU

Lauda limbii române

Cîmp elizeu al rugăciunii mele,
Unicul, ultim vieții mele crez...
Tron așternut în floare și în stele,
Singurul căruia încredîntez

Menirea mea, cu-ntreaga ei poveste,
Sufletu-ntreg, cu cîntecele lui,
Toată iubirea cită-ntrînsul este,
Și dorurile — vămi pustiului.

În trupul tău, ca-ntr-o pontificală
Hlamidă, mă-nfășor tremurător...
Și-n ăst veșmînt de grație și gală,
Sunt împărat, născutul din păstor,

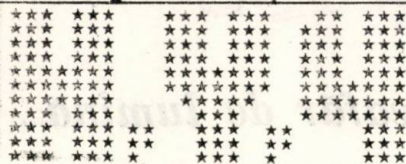
Tu, scutul meu !... Zăgaz miraculos !
Freatici revărsări spre Unitate,
Cu sursele în nimbul fabulos,
Și-ultima țintă în eternitate.

Mîndria de-a numi soarele soare,
Pămînt pămîntul, pe străbuni străbuni,
O datorez doar ție, Vrăjitoare
Sublimă, născătoare de minuni,

Tu, muma noastră, nume harizmat,
Sol între noi și-ntreregul înfinit,
Urcă-ne-n trepte vaste, ne-ncetat,
Jertfa menită nunții din zenit.

TEOHAR MIHADAȘ

dispariția lui

Povestire aproape fantastică

Ni se spunea „Grupul Cosmos”, sau T. 15, cum eram codificați la Bază, pentru că la noi — poate ați auzit și dumneavoastră — nu se folosesc decât inițiale. E mai prudent, mai operativ, mai cu suspense. Pe vremea aceea, lucram la un proiect al naibii de complicat, D.X.6, conceput în trepte, o minune pe verticală, vă rog să mă credeți, care îți dădea senzația de infinit. Silueta lui prelungă, elegantă, aducea întru-cuiva cu „Voyager”-ul trimis spre Jupiter, asta v-o spun așa, ca să vă faceți o idee despre D.X.6, fiindcă proiectul nostru avea o cu totul altă destinație.

Ei și, ocupați fiind noi pină peste cap cu un obiectiv atât de important, primim ni-tam-nisam, prin martie, un semnal de la H.Y.4. Vestea ne-a luat oarecum prin surprindere. Imaginați-vă că o rudă îndepărtată, din nu știu ce colț de țară, v-ar telegrafia: „Mătușa Caliopie răgușită. Stop. Trimiteți faringosept. Stop.” Am ridicat, firește, din umeri. Unde mai pui că semnalul lui H.Y.4 nici nu era suficient de concludent din punct de vedere tehnic, deoa-rece la momentul respectiv, starea atmosferică — alta decât aceea prevăzută inițial în buletinele meteo — nu permitea o verificare amănunțită a presupusei defecțiuni. Ar fi trebuit să ningă, și nu ningeau, cit despre ger, nici pomeneală. Totuși, dispecerul a notat conștiincios în registru: „Fisuri în părțile exterioare. Probabil, din construc-ție”. Și cu asta, basta! Am hotărât, de comun acord, să amânăm investigațiile. De altfel, D.X.6, răsfățatul tuturor, nu ne dă-dea pic de răgaz.

Un timp, ne-am văzut de treabă, netul-burați. D.X.6 se încolăcea pe verticală, nerăbdător să scape din chingile metalice, făcea și nazuri, din când în când, dihania — capricioasă, de! —, cum se întâmplă, uneori, și cu roboții îmbruiți de date. Îmi amintesc că, la un moment dat, cineva a inversat, din greșală, legăturile la tablou-rile automatizate $1+3 \times 2+4$. Prompt, D. X.6 a refuzat să răspundă la comenzi. Avea personalitate, dăruindu-l!

Era pe la mijlocul lui iunie, țin minte exact, pentru că tot atunci a venit — stri-goii întors de pe lumea cealaltă — al doilea

semnal de la H. Y. 4. Mai slab ca primul, e drept, abia receptat — H. Y. 4 se distanțase binisor de noi —, dar suficient de perceptibil, ca să ne strice buna dispoziție. Scăpat de sub control, rătăcit în cine știe ce zonă aglomerată a Cosmosului, indicativul-va-gabond ne tachina la intervale regulate cu semnalele lui surpriză și, personal, aveam convingerea că face asta cu o plăcere diabolică. Dispecerul înregistrează „defecțiuni la instalația electrică”, fără alte adnotări. Am amînat iarăși intervenția (cu speranța, se-cretă, că își va epuiza, curînd, energia...), sub motiv că D.X.6 are prioritate. Adevă-rul e, că de H.Y.4 nu-și mai amin-tea nimeni. Făcea parte dintr-un lot masiv de 12 obiective identice, îl predasem, cu acte în regulă, de vreo doi ani, așadar ie-șise de pe orbita noastră. Ca să-i dăm acum de urmă, trebuia să cercetăm regis-tre vechi, să-i aflăm caracteristicile, des-tinația, spațiul unde fusese proiectat, even-tual și noua denumire, fiindcă H.Y.4 era un indicativ pur convențional care putea fi oricînd schimbat. Or, cine să se ocupe de asemenea operațiuni anevoioase, cînd D.X.6 ne răpea întreaga capacitate de muncă?

Veni și toamna. Rece, ploioasă, plină de mîzgă, ca o rufă pusă la muiat. Pentru noi, toamna este un anotimp plicticos. Ne sim-țim ca piloții imobilizați la sol, facem, adică, o mulțime de lucruri „pregătitoare”, dar de privit, privim în sus, cu ochii răs-tigniți de petecul acela de cer, așteptînd să-l împungă razele soarelui. Și asta, cite-odată, durează... În orice caz, terminasem cu D.X.6 „la mustată”, dacă nu punem la socoteală și rețușurile, pe care le-am tre-cut, de altfel, în contul lui K.R.9, o splen-doare în spirală, să moară de invidie și marțienii.

Vremea păcătoasă ne-a gonit în birouri. Lucram la parterul unui bloc nou, cu zece etaje, încă nefinisat. Încăperile erau fri-guroase, caloriferele defecte, iar cînd bă-gai ștecherul în priză, borna scurtcircuitată pocnea în tabloul electric, ca dopul de la sticla cu șampanie. Nu mai vorbesc de fe-restrele montate anapoda, prin care se strecurau, furioase, urletele uraganului Nessie, sau cam așa ceva. În ambianța asta de naufragiu, ținu să-și anunțe prezența și H.Y.4. Nu ca data trecută, ecou venind din constelația Lyrei, ci ferm, alarmant, ca un S.O.S. „Defecțiune la instalația termică!” flutură dispecerul, avertizator, o hirtie. Ca un făcut, în clipa următoare sună și tele-fonul de la Bază: „Rezolvați imediat cu H.Y.4! Ați primit trei semnale și n-ați în-treprins nimic. E scandalos!”

Am lăsat totul baltă, se înțelege, inclu-siv splendoarea în spirale, denumită K.R.9. O săptămînă încheiată am scotocit prin registre, am revăzut proiecte, am stu-diat caracteristici, fără rezultat. H.Y.4 dis-părușe pur și simplu, în spațiul Cosmo-su-lui, deși spațiul ăsta, între noi fie vorba,

are și el, deocamdată, o limită, cel puțin în ceea ce ne privește. „Reluați cercetările, metodic” — ni s-a transmis. Echipele speciale de intervenție (vreo trei-patru), dispeceratul, chiar și tehnicienii au pornit, din nou, investigațiile, cu o îndrjire rară. Am verificat amănunțit traseu cu traseu: Marte, Venus, Jupiter. Treptat, numărul variantelor posibile s-a redus, iar cercul s-a strîns, clește, în jurul lui H.Y.4. Numai ea, bestia de H.Y.4, lipsea! Am comunicat la Bază. „Totuși, semnalele n-au venit de la extraterestri! am fost apostrofați. Continuați!”

Tocmai alcătuiam un plan de bătaie, cînd în biroul nostru intră val-vîrtej un necunoscut.

— Aha, v-am găsit! exclamă el, cu aerul că a descoperit legenda comoară a incașilor, din Chinkara. Cum vă simțiți la noi?

— Ca în triumhiul Belmudelor! îi răspund acru, bănuind că ne vizitează administratorul blocului, în persoană. Aici facem brumă la gură, lîngă calorifer, alături ne tratăm reumatismul cu șocuri electrice, de la priză, dincolo am blocat ferestrele, ca să nu le sufle vîntul...

— Din păcate — se lamentă noul venit — situația e aceeași în tot bolcul. Și nu mișcă nimeni un deget. Cred că sînteți cei mai în măsură să...

I-am retezat-o scurt, ca să previn orice complicație:

— Noi lucrăm la K.R.9, dacă te interesează. Aici stăm provizoriu. La primăvară, plecăm!

— Cu H.Y.4 ce aveți de gînd?

Întrebarea directă, neașteptată, mă descumpăni. Vasăzică, individul era la curent cu necazul nostru, poate fusese trimis anume să vadă cum renumitul „Grup Cosmos” se zbate, dînd de ceasul morții. Hărțuit, decimat, umilit de fantoma lui H.Y.4. Încerc, totuși, să-i întorc ironia din zbor:

— Nu cumva ne dai dumneata o idee?

— Ați primit destule, dar ce folos?!

— Nene — mă burzuluiesc — cred că ai greșit adresa!

— Da' de unde! Locuiesc aici, în cartierul Cosmosului, de aproape doi ani. Str. Terra nr. 15!

— Și ce legătură are H.Y.4 cu adresa dumitale?

— Păi, blocului ăstaia, de pe Terra 15, i s-a spus, la început, H.Y.4. La naiba, atîta lucru ar trebui să știți, că doar voi l-ați construit! De aceea, am venit să vă întreb: cînd aveți de gînd să-i faceți recepția, că arată ca vai de el!

Și uite-așa, dintr-o întîmplare, am descoperit că misteriosul H.Y.4, căutat de noi, vreme îndelungată, în spațiul dintre străzile Marte, Venus și Jupiter, ne trimitea, de fapt, semnale de pe Pămînt.

MANOLE AUNEANU

Luceafăr de lumină...

Sufletul ce l-am purtat în mine,
L-am împărțit la mii de trecători;
Dintr-o iubire, din adînc, ce vine,
De la străbunii mei, nemuritori...

Și cînd îți dai, ca din fîntînă, viața,
Răspunzi mai mult, de cît ai fi dator!...
Căci veghea grea e noapte!... Dimineața
E-a celor ce le-ai dat, din suflet, zbor...

Lor le răsare soarele-n fereastră,
Și bine face asta orișicui;
Degeaba serpuiește-n zarea-albastră,
Viața de nu-i dată Omului!...

Mai bine vină, cînduva, culesul,
Oricît ar fi de cutremurător, —
Să aibă mărul, mere! Pe-nțelesul
Iubirii, ce-a cules tulburător,

Al vieții tale dor, venit din stele,
Pe cerul văpăiat de lună plină,
Pe care-n orice noapte, printre ele,
Ți-e sufletul luceafăr de Lumină!

Oricît aș fi...

Oricît aș fi, în vis, de selenar,
Nu am iubit, nicicînd, praful lunar;
Ci gîndul, pașii, i-a purtat și-i pierde
Pe-acest pămînt de cînt, cu „frunză verde”...

Oricît aș fi, la pas, de ostenit,
În suflet, drept, mă uit, întinerit;
Să-i simt, la alții-n piept, sunetul lui,
Pe-acest pămînt de cînt, cu „lui-lui-lui!”...

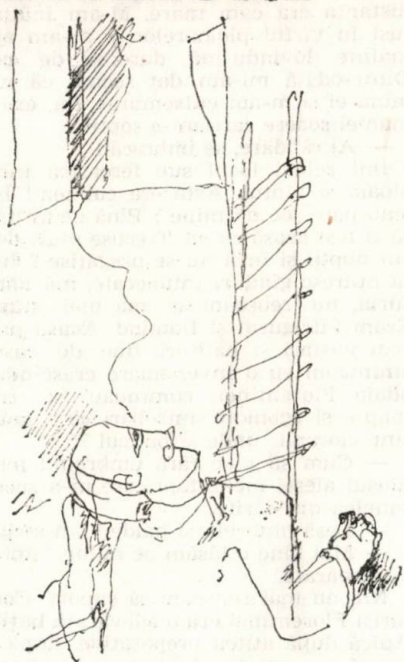
Oricît aș fi de mag, ce cîntă țara,
Tulpină de Grădină, primăvara;
Izvorul scrie-n mine versul, slova,
Cu trandafir involt, de la Moldova.

Oricît aș fi de-ndurător, în tot,
Sfîșietor, mă chiamă, și nu pot,
Să nu-mi port roibul, meu pe la Sibii,
Unde-am iubit coșite aurii...

Oricît aș fi eu de nepăsător,
La cele sufletești, ce greu mă dor;
Iertat să-mi fie gîndul, care-l port,
Eu mă dusei, să cînt, „să trec la Olt!”...

TRAIAN IANCU

OBICEIURI

Toată lumea ştia că mi-am pus în gând s-o răpesc pe Florentina Balaban. Ştiau vecinii mei şi ai ei, prietenii noştri comuni, rudele de ambele părţi, ştiau colegii de slujbă, şefii, subşefii, chiar şi directorul care mi-a zîmbit de cîteva ori cu înţeles. Părinţii fetei aflaseră de intenţia mea înaintea tuturor, aşteptau şi ei ca fapta să fie săvîrşită cît mai repede. Nu aveam deci motive de nelinişte, nu mă teamam de un eşec, lucrurile erau aranjate.

M-am înţeles cu Florentina Balaban asupra momentului în care trebuia să aibă loc răpirea şi am căzut de acord să fiu aşteptat în noaptea de sîmbătă spre duminică. Nu aveam slujbă a doua zi nici eu nici ea, ne puteam odihni în voie după împlinirea actului, am fi făcut poate şi un mic chef pentru a cinsti evenimentul.

Mi-am procurat, fireşte, cele necesare: o frînghie, un şirag de chei, o lanternă. L-am rugat pe şoferul Tase, un prieten de nădejde, să mă ajute cu maşina lui, o autobasculantă de cîteva tone. La început nici n-a vrut să audă, pretinzînd că e un salariat corect şi că nu poate folosi autovehicolul întreprinderii sale în scopuri particulare. Fiindcă era vorba totuşi de întemeierea unei familii s-a lăsat înduplecat pînă la urmă. Tase îşi ţinea autobasculanta acasă iar de la el şi pînă la Florentina Balaban distanţa era foarte mică... Am verificat apoi cum se cuvenea, trăinicia frînghiei cerînd părerea unor amici care au

verificat-o cu atenţie în bodega „Cutezătorii“. Am cercetat şi starea lanternei, mi-am procurat pe deasupra o scară pentru orice eventualitate. Lanterna mi-a pus-o la dispoziţie chiar Florentina Balaban, aparţinea doar tatălui ei, nefiind deci exclus ca însuşi bătrînul să fi intervenit astfel. Scara mi-a oferit-o un vecin, rudă cu alde Balaban, care mi-a urât totodată mult succes.

Noaptea era neagră, tocmai bună pentru o răpire. Nu se vedea la doi paşi, lampadarele străzilor accentuînd considerabil bezele. Începuse să plouă, semn bun, încurajator. Înaintam cu autobasculanta pe nişte uliţe întortocheate ferindu-ne să facem zgomot. Am oprit la o răspîntie şi am fumât cu Tase o ţigară. Din spirit de prevedere, Tase scrisese în foaia de parcurs, la rubrica privind scopul cursei: „răpire“, aşa că eram oarecum liniştiţi... Am reluat apoi drumul în noapte dar, pentru a ne fortifica sufletele i-am cerut prietenului meu să oprească la bodega „Cutezătorii“, în care am intrat afectînd amîndoi indiferenţa.

Zăboveam în bodegă aşteptînd miezul nopţii căci aşa stabiliserăm. Eu sorbeam dintr-un pahar cu rom, Tase golea o sticlă de Pepsi. Cei din jur, nişte cunoştinţe îndepărtate, se uitau la mine cu vădit interes. Aflaseră pesemne şi ei de răpire, dovedă că unul, pe nume Gicu, s-a ridicat de la masa lui şi m-a bătut pe umăr aminîndu-mi că e timpul s-o iau din loc. Grozav de mult doream să sorb încă un păhărel. Am comandat deci băutura, gestul meu provocînd însă o indignare generală. Chiar barmanul, om cumsecade, care mă servea întotdeauna cu amabilitate, s-a încruntat cerîndu-mi cu asprime să pornesc la drum neîntîrziat şi să-mi fac astfel datoria.

— Să mergem ! mă îndemnă şi Tase. Doar n-am să beau toată noaptea Pepsi-Cola !

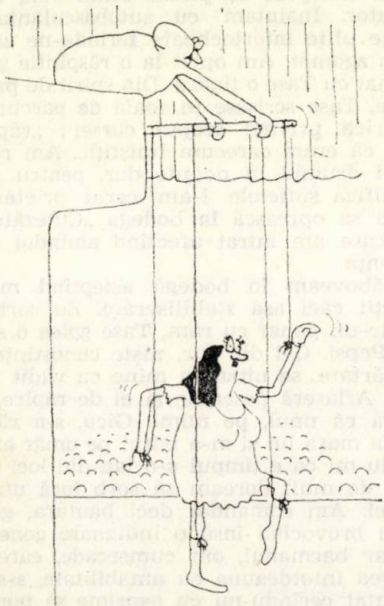
Am pornit iar la drum şi am ajuns la casa Balabanilor. Tase a stins farurile, eu am coborît din autobasculantă. Ploua şi mai tare, bătea un vînt rece, se clătinau copacii, scîrîiau streşinile. Casa, cufundată în întuneric, mă aştepta. Poarta era descuiată, nu se auzea lătratul ciinelui, dovedă că-l îndepărtaseră de cu seară. O grădină de zarzavaturi se întindea înaintea mea. Cunoşteam bine această grădină, mă mai furisasem de cîteva ori în ea. Florentina Balaban mă rugase să păşesc cu grijă, să nu strivesc cumva straturile de varză şi castreţei care creşteau acolo. Înaintam deci foarte atent pe o potecă dar din pricina întunericului tot am călcat pe nişte fasole, fapt care urma să-l scandalizeze a doua zi pe tata socru... M-am izbit de un cotet cu găini şi raţe care au început să se agite, aşa că m-am îndepărtat repede din locul acela, strivind alte straturi ce păreau să fie cu morcovi şi ţelină. Apoi am nimerit în

îngrăditura cocinei stîrbind protestele porcului. Am privit totuși porcul acesta cu drag și compătimire — era hărăzit nunții fără îndoială.

Mă apropiai de zidul casei și ajungînd în dreptul primei ferestre ciocăni ușurel.

— Nu aici ! se auzi glasul răstit al viitorului meu socru, Costică Balaban.

Da, greșisem, nu aceea era fereastra ci următoarea, dar ciocănind și în a doua, auzii altă voce, pe cea a mamei soacre care mă îndemnă să caut a patra fereastră, cea de după primul colț.

— Ce, ești prost ? șuieră ea.

Lăsaî frînghia și scara și-mi trăsei răsuflarea. Ploua năpraznic. Vedeam fereastra Florentinei, ridicată cam la un metru de sol și nu înțelegeam de ce luasem cu mine atîta echipament. O răpire presupunea însă neapărat o scară și o frînghie, altfel n-ar fi avut farmec... Am oftat și, în vîrfurile picioarelor, cu răsuflarea tăiată, am bătut delicat în giurgiuvea, așteptînd emoționat răspunsul. Am bătut a doua oară, a treia oară, dar nimeni nu se apropia de geam. M-am enervat. Ședeam în ploaie, pierdeam vremea, ce tot făcea iubita mea ? Auzii un freamăt, zgomot de pași, un suspin, scaune răsturnate pe podele și un glas iritat :

— Ce faci, năroado ? A venit ? Hai, trezește-te !

Florentina Balaban adormise deci, nu mă așteptase. După atîtea preparative o găseam deci cufundată în somn, nesimțitoare la strădania mea. Mă cuprinsese o ușoară minie și cum ședeam în bătaia ploii, cu scara și frînghia agățate de umeri devenisem caraghios în propriii mei ochi. Ar fi trebuit să folosească ceasul deșteptător cel puțin !

În sfîrșit mi-a deschis fereastra și mi-a întins mîna pe care am strîns-o pătimaș, potrivit tradiției. Nu puteam să o sărut căci distanța era cam mare. M-am înălțat totuși în vîrfurile picioarelor și m-am aplecat înainte lovindu-mă dureros de pervaz. Dintr-odată mi-am dat seama că nu era mîna ei și m-am cutremurat. Da, era mîna mamei soacre care mi-a șoptit :

— Ai răbdare, se îmbracă !

Îmi reluai locul sub fereastra îndurînd ploaia și vîntul. Asta era culmea ! Își băteau oare joc de mine ? Pînă acum trebuia să fi fost acasă cu ea. Trecuse mult de miezul nopții și încă nu se pregătise ? Incepui să nutresc gînduri întunecate, mă năpădise furia, nu reușeam să mă mai stăpînesc. Eram înfrigurat și flămînd. Acasă pregătisem gustări și băuturi fine de care îmi aminteam cu o înverșunare crescîndă. Din odaia Florentinei continuau să răzbată șoaapte și zgomote, întrebări ca : „unde-mi sînt ciorapii, unde e baticul ?”

— Cum să plec fără umbrelă ! auzii eu glasul alesei mele, fapt care m-a scos de-a binelea din sărite.

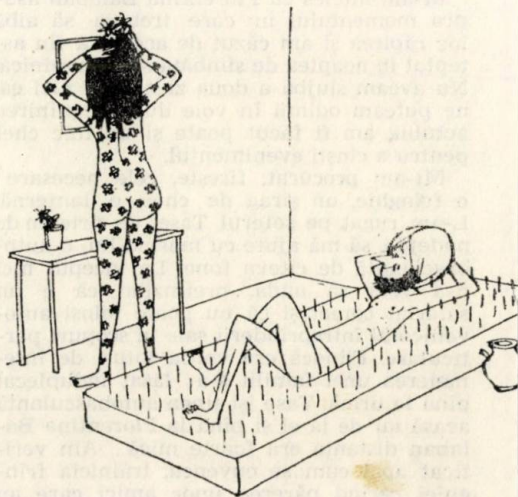
— Lasă umbrela și haide ! am strigat.

— Mai bine o lăsăm pe mîine ! îmi spuse ea supărată.

Nu, nu mai reușeam să suport. Comportarea Florentinei era o adevărată batjocură. Adică după atîtea preparative, după atîtea efortări și emoții să primesc în obraz asemenea vorbe ? De ce, mă rog, îmi erau nesocotite astfel sentimentele ? Ce însemna toată această istorie ? Îmi irosisem întreaga simbătă pentru a mă pregăti cît mai corect cu putință și iată cum eram răsplătit... Am trîntit scara și frînghia de pămînt și am pornit către poartă.

N-am apucat să fac doi pași că înainte mi-a apărut o matahală care mi-a poruncit să mă întorc.

— Nu mă întorc ! l-am înfruntat.

Matahala m-a înșfăcat și m-a tras lângă un gard dinapoia căruia se deslușeau cîteva umbre — erau vecinii care se adunaseră să asiste la răpire. Matahala era unul dintre vecini care, văzînd cum stau lucrurile, a intervenit la timp împiedicîndu-mă să plec.

— Întoarce-te ! mi-a poruncit el iar. Fii om cu scaun la cap ! Adică cum, să stăm aici, în ploaie, de atîtea ceasuri pe degeaba ?

Erau foarte mulți vecinii ăștia și mă priveau desigur contrariați. Pe de altă parte, în cadrul ferestrei se agita o siluetă, silueta Florentinei. M-am înapoiat și am ajutat-o să sară pervazul. Purta o rochie albă. De ce albă ? Doar ploua cu găleata ! Ce nechibzuință.

Am luat-o în brațe și am pornit spre poartă neținînd seama de straturile cu zarzavaturi. Florentina se zbătea, mă apuca de piept, de păr și-mi cerea să cruț bunătatea de grădină. Eu nu o mai ascultam, pășeam de-a dreptul, călcăm pe unde nime-ream. Am ajuns la autobasculantă unde Tase fuma a șasea țigară. Era nervos, îmi declară că nu va mai participa vreodată la o răpire.

Am plecat și, aruncîndu-mi ochii înapoi, am văzut cum casa Balabanilor se luminează toată și ale vecinilor la fel.

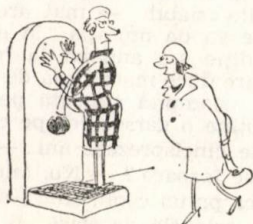
A doua zi, în zori, m-am pomenit cu tata socru care, furios, mi-a înșirat pagubele pe care le făcusem străbătînd grădina. Zădarnic am încercat să-l calmez.

— N-am să ți-o iert niciodată ! răcni el. Mi-ai prăpădit castraveții și varza. Ar fi trebuit să te dau pe mîna miliției !

După care a plecat trîntind ușa.

Florentina e acum cu mine, sîntem căsătoriți, ne aducem aminte de răpire și ne înduioșăm. Frumos obicei !

VALENTIN ȘERBU

Bobul de mazăre

*Era un loc ciudat
Locul acela.*

*Acolo, pe culcușul de țărînă
întunecată,
Căzu într-o zi un bob de mazăre,
Rotund ca o stea.*

*Nu trecu mult
Și din mîrgica aceea,
Precum o gărgăriță decolorată,
Apărură două urechiușe plăpînde.
Erau frunzele.*

*Veni o oaică
Care se afla în apropiere
Și le ronțai aripile.*

*Dar în locul acela,
Rămas liber,
Îndată se așează un fluture.
Nici nu-și desfășură bine
Sirma trompei ca un arc de ceasornic,
Și fluturele fu înghițit
De pasărea vîzduhului
Ce locuia prin apropiere.*

*Un iepure
Care răsări pe același loc
Fu împușcat de vîntător.
Stejarul care se născu din singele
Iepurelui
Fu lovit de trăznet.*

*„Nimic nu se prinde
De locul acesta blestemat,
Zise într-o zi țăranul.
Am să sap pe el o fîntînă !“*

*Săpă ce săpă,
Și cînd dădu de apă
Văzu înflorînd în ea
Chipul unei stele,
Care-i strălucea peste umăr,
Ca un bob de mazăre.*

*Înciudat, săpă mai departe
Pînă ajunse
De partea cealaltă a Pămîntului,
Unde tocmai răsărea
Luceafărul de ziuă.*

*Țăranul îl privi ce-l privi,
Rotund și strălucitor
Pe cerul ca o tîpsie bine cositorită,
Își duse mîna la ceafă,
Și, împingîndu-și căciula
Pe frunte zise :
„Da' multă mazăre
Mai e în lume, doamne !“*

*„Dar dacă o fi același bob,
Pe care l-am lăsat
De partea cealaltă a Pămîntului ?“
Se întrebă tot el.*

PETRE GHELMEZ

SALVATORUL

Sîntem gata de drum, dar mai este de făcut un singur lucru : într-o după masă îl luăm pe G. și împreună cu el mergem la magazinul „Național”. Aici îl plimbăm cîteva ore printre umerasele cu costume și prin fața standurilor cu cămăși, obligîndu-l să-și aleagă din fiecare cîte două. Acesta este numărul fatidic la îmbrăcămintă, glumim noi, încercînd să-l facem să-și uite modestia și să accepte cadoul. La fiecare model pe care i-l propunem (dacă ar fi după el, ar alege pe cele mai demodate, pentru că sînt mai ieftine...) se desfășoară o lungă ceartă în fața vînzătoarelor uimite, care nu înțeleg la început de ce este vorba, iar apoi, cînd se dumiresc, ne înțeleg și mai puțin. În-vățate cu altfel de discuții, în care fiecare vrea pentru sine cît mai mult, zîmbesc amuzate, ca în fața unor trăsniți. „Vă rog, nu uitați că nu le plătesc eu, mi le face cadou primăria... iar darul din dar face rai”, încerc să-l înduplec, glumind (încă vorbim tot cu „Dumneavoastră”), dar el tace dezaprobat. „Și, dealtfel, eu am două costume date la croitor, încă de dinainte, căci niciodată nu mi-am găsit talia la magazin. În timp ce dumneavoastră v-ați nenorocit hainele salvîndu-mă...” Cu dinții strînși și ochii plecați, salvatorul meu tăgăduiește : „Știu, dar... orice mi-ați spune dumneavoastră, e prea mult”... Seamănă cu unul din acei copii sfinși care mai bine mor de foame decît să accepte prăjitura oferită de un necunoscut. „Te rog... vă rog, (uite că mă faceți să mă încurc în politețea asta...) ...luați-l pe asta cu 1600, iată ce fermoare frumoase, ce tigheluri, eu vă uitați că e refuzat la export — e cel mai bun de aici...” — „Bine, atunci sînt de acord să iau ceva, dar nu îl iau pe acesta... ci pe acesta...” — „Asta de 500 ? Vă este mic și are o croială demodată, ia uitați-vă ce revere largi. Și, pe deasupra vă îmbătrînește cu cel puțin zece ani...”

Cu chiu, cu vai, îl convingem (mai degrabă D., cu perspicacitatea ei feminină) să accepte niște exemplare mai acătării. Dar discuția se reia, identic, la raioanele de încălțăminte și marochinărie. Plecăm fericiți — fiecare în felul său — dar nu putem spune, totuși, că ne-am împrietenit. Deși ne despart doar cincisprezece ani, G. afișează un respect disproporționat față de vîrsta mea. Nu pot să-l dezobișnuiesc de eticheta formală cu care l-au molișit cele cîteva luni de stat la oraș. Dar să fie numai atît ? să fie numai grama-

tica ? Simt — confuz — în tăcerea lui o demnitate mocnită, țărănească : ținîndu-mă cît mai departe, își păstrează nealterată bucuria victoriei, aceasta rămîne întreagă și pură. Dimpotrivă, lăsîndu-mă să dau buzna, hodoronc-tronc, în viața lui, își vede primejduită și această satisfacție, și libertatea pe care o ayusese înainte, de a trăi liber de orice influență. Bine-bine, îmi spuneam, asta e valabil în teorie, dar cum stă în picioare teoria cînd e vorba de avantajele materiale ? Teoria rezista. De pildă, în legătură cu costumele alese : era clar că G. știa prea bine care e mai elegant (ce tînr nu se pricepe la modă ?) dar insistînd pentru cel ieftin îmi spunea implicit că-mi face doar un hatîr simbolic, că nu primește atît cadoul, cît gestul. Cu cît cadoul rămînea mai mic, cu atît gestul rămînea numai pe seama mea, nu-l implica și pe el, care-l acceptase.

Din puținele vorbe ce le-am putut schimba, am putut deduce că e un om aproape singur, nu are în marele oraș decît un văr (acela cu care apăruse inițial pe ruine), un unchi, oltean ca și el, vînzător ambulant de legume (îl ajută în timpul liber la desfacerea mărții) și pe proprietarul la care stătea în gazdă. Un om cu adevărat liber, nu datorează nimănui nimic, mai degrabă dă el ceva în plus, de la el. Cu mine aplică aceeași regulă, care i se pare că-i menține independența. Un om sărac și tînr, care n-a făcut nici o concesie și nu și-a tîrșit spinarea în fața nimănui, n-are ce aștepta din partea nimănui. Trebuie să pun întrebări nenumărate pînă să aflu nu ce ar dori din partea mea (aș putea vorbi cu șefii lui, atrăgînd atenția asupra eroismului de care a dat dovadă și cerînd să i se rezolve mai știu eu ce doleanțe), dar măcar care e situația lui, ce așteaptă să i se împlinească în viitorul apropiat etc. Totul e în regulă — îmi spune invariabil — mai are cîteva luni și i se va da mutația în oraș (cu această condiție s-a angajat la întreprinderea lui, care duce mare lipsă de oameni). Cu această ștampilă aplicată pe buletin, va putea obține o garsonieră pe care o va plăti în rate cincisprezece ani. — Nu are de gînd să se însoare ? — Nu. (aici îl pufnește rîsul ca pe un copil, cînd l-ai întreba de care din colegele de clasă „îi place”) ; nu se va însura decît după ce va avea totul pregătit, după ce își va fi asigurat „spatele frontului”. — Și dacă, dintr-un

motiv sau altul, nu-și va putea „asigura spatele“ ? Bunăoară, dacă nu i se va da „buletinul“ ? — Nu se poate, i se va da, cu condiția asta s-a angajat ! — Și, totuși, dacă nu se vor ține de cuvânt ? — Atunci se va întoarce în sat... — și spune vorbele astea răspicat și dur, cu aerul unui mușchetar care a pornit să cucerească lumea și, nereușind, promite să-și pună capăt zilelor.

Chiar așa să fie de important orașul pentru G. ? Atunci de ce nu mă lasă să mă interesez care e situația ? Așa cum îl știu, ar fi capabil să aștepte ani în șir, fără măcar să întrebe, și după atîta amar de timp să constate că alții i-au luat-o înainte pentru că au fost mai insistenți. Îi fac o vizită inopinată la serviciu. Lucrează la un depou, undeva la marginea orașului. O presimțire îmi spune că nici măcar nu s-a lăudat pe acolo cu isprava lui, vreau măcar să le spun superiorilor săi că au un erou în subordine. Așa se întîmplase : Banciu, inginerul-sef, habar n-avea că unul din subalternii săi, lăcătușul G. B., a salvat viața unui om. N-o fi ajuns să-i spună sau n-a vrut ? Inginerul vorbește cu mare respect de el, chiar cu puțină tandrețe. „Da, știam că e un băiat excepțional, dar **nu ne-a spus nimic**...“ N-a vrut, deci, să se laude, i s-a părut sub demnitatea lui să-și trîmbeze meritele sus. O fi spus cîtorva colegi... și atît. Inginerul mă însoțește, în curtea circulară, brăzdată cu linii ferate, îmi iau inima în dinți și-l întreb dacă va putea să-l ajute să se stabilească în oraș. Schimbă brusc tonul, devine mai oficial, parcă speriat de ceea ce-i ceream, și îmi spune că e imposibil, dispozițiile în curs nu-i lasă nici o porțiță. Mă roagă să-l înțeleg, este cu totul și cu totul imposibil. „Atunci de ce au fost păcăliți ? — nu este G. singurul — doi ani au fost ținuți pe loc cu o speranță falsă, de ce li s-a folosit munca, priceperea, dar nu li s-a onorat o promisiune fermă, oficială ?“ Banciu ridică din umeri și-mi spune că singurul sfat ce i-l poate da este să plece undeva, nu neapărat în orașul acesta aglomerat și respingător, poate într-un orașel mai liniștit, mai primitor, el așa ar face dacă ar avea de ales... Totuși, să nu-i spun acum vestea, între colegi.

În depoul negru și friguros, cădem pe capul lui G. Colegii, cam speriați îl scot din canalul adînc unde învîrtea ceva cu o cheie franceză, sub un vagon. Vine spre noi jenat, împingîndu-și cu mînașua mare de piele capșonul de lină ce-i acoperea fruntea și rădăcina nasului — poate o prevedere împotriva curenților care suflă dîmănîos în hala deschisă, fără un perete. Instinctiv, colegii își dau seama ce se întîmplă, despre ce e vorba, după căldura cu care ne îmbrățișăm, aproape sentimentali. G. e azi mai în largul lui, deși tot ce facem are zeci de spectatori, ca pe o

scenă. Sînt colegii lui, egalii lui, toți tineri, nu-i datorează și nu le datorează nimic, născuți deodată, veniți pe lume inconștient și cinstiți, ajunși apoi aici, cîștigînd aceeași piine, fără pile și protecții, **clasa noastră muncitoare, tineretul patriei**, o vegetație de gîturi subțiri, de brațe musculoase, de salopete cam rupte în coate, nu scoase de la magazie cum apar pe la televiziune — dar lăcrîmînd abundent cînd îl văd pe tatăl meu cel nou (gluma aparține inginerului) cum mă privește în ochi fără vorbe. N-avem prea multe de vorbit, vorbele n-ar spune acum nimic, plecăm. G. mă scoate protector din mijlocul colegilor care au devenit cam curioși, îmi privesc ca la circ ancora albăstruie ce mi-a rămas în frunte, mă întrebă care coaste mi-au fost rupte, care mină mi-e paralizată. Ei știu totul, lor le-a spus... mai departe n-a vrut... sau n-a putut ?... Nu cred să nu fi putut, inginerul este un om de treabă, destul de tînar și el, păreau prietenosul unul cu altul, atunci probabil că-i despărțea altceva, ceva ce simt că-l desparte și de mine...

Plec spre casă îngîndurat, cu acel „Dumneavoastră“ pe care nu-l pot smulge de pe buzele lui G., săltîndu-mi imprecis în față, ca un contur, ca un flutur de pildă, pe care nu-l văd prea bine, îl prind doar cu coada ochilor și din această cauză parcă își bate joc de mine intrînd cu nesiguranta lui în fața lucrurilor clare și certe. Ce se întîmplă ? mă întreb... Mă credeam un cunoscător al tinerilor, poate sînt eu însumi un tînar, dar poate cu timpul tîneretea pe care o știam eu a devenit altceva, sau poate a rămas aceeași, dar alta a venit din urmă, aducînd un alt chip de pe maidanele și de prin scrîncioburile desconsiderate de prima, iar acum cele două chipuri se privesc unul pe altul nedumerite și groțesti, două vedenii purtînd un singur nume dar vorbind limbi diferite, poate spunînd aceleași lucruri cu mereu alte cuvinte... Ce stă între noi ? Să fie numai vîrsta ? generația ? faptul că am venit în lumea aceasta despărțiți de un strat prea gros de zile și nopți, care s-au așezat între noi ca un zid ? Sau zidul acesta s-a transformat cu timpul în altceva, într-o realitate mai concretă, dar mai ascunsă, neînjînd nici de el nici de mine, nefăcîndu-i plăcere nici lui, nici mie, împotmîlînd pornirile noastre cele mai spontane într-o mîzgă lunecoasă, frămîntată de mii de alți oameni ? Ia să vedem dacă nu ne cunoșteam întîmplător, ce am fi fost unul pentru celălalt ? Ne-am fi lovit cu coatele în fața unui cinematograf, și am fi intrat poate amîndoi, dar eu mai sigur, pentru că îl cunoșteam pe director, iar el numai strecurînd o bancnotă în mîna îndoită a controloarei, dacă aceasta n-ar fi fost supravegheată de același director. Directorul e mai tînar ca mine, controlorea mai bătrînă decît G., se poate vorbi deci

de o afinitate de vîrstă? Nu, dimpotrivă. Atunci? Acum altă experiență: va putea G. peste cincisprezece ani, cînd va împlini vîrsta mea de acum, să-l cunoască atît de bine pe viitorul director al acestui cinematograf încît să vină la el pentru un bilet, iar acesta să-i spună: „pentru Dumneavoastră oricînd”? Mă îndoiesc, poate numai dacă ar ieși din virtuosul lui canal de la depou și s-ar apuca de o altă meserie, mai apropiată de acel director, impunîndu-i mai mult respect. Dar dacă ar ajunge directorul depoului? — Poate nici atunci, pentru că directorul de cinematograf se poartă frumos numai cu cei care îi inspiră frică sau vreun interes oarecare, începînd cu locotenentul de miliție și doctorul, sfîrșind cu frizerul și trecînd prin mine, umilul arheolog care i-a meditat o verișoară în vederea admiterilor... Ce să-i spună lui un director de depou, îl va da pe ușa afară, spunîndu-i: „la rînd, tovarășe! Coadă e făcută pentru toată lumea“...

Deci așa stau lucrurile... G. mă ține la respect cu acest „Dumneavoastră” pentru că i se pare că sîntem oameni deosebiți, a căror prietenie n-ar duce la nimica bun, în orice caz ar fi inutilă... Nu din cauza acestor blestemați cîțiva ani pe care eu aș vrea să nu-i am, iar el ar vrea probabil să-i aibă în plus, ca să vadă ceva mai repede ce se va întîmpla: îi vor da buletin, va avea și el o casă a lui, o nevastă și, evident, copii? Sau se va întoarce ca pedepsit în satul lui, unde, dacă ar fi stat de la bun început, iubitul, aglomeratul și prezervatul nostru oraș ar fi avut cu doi cetățeni în minus: pe el, bineînțeles, și pe mine... Atunci, ce-ar fi oare să-i cedez eu soiosul buletin, pe care-l am fără bătaie de cap și care oricum ar fi rămas fără proprietar dacă nu-l salva pe proprietarul acela... cine?... flotantul, toleratul, neluatul în seamă... (cum a și îndrăznit să mă salveze?) Ar fi acceptată această rocadă, această modificare în destinul lui, neprevăzută de cifre? N-ar fi, evident — de ce? — pentru că... lucrează la depou... în timp ce eu... eu am avut o repartitie guvernamentală, eu am trecut printr-o comisie, plecarea mea ar lăsa un gol... motive s-ar găsi cu zecile. Și, la urma-urmei, dacă aș pleca, nu eu am dreptul să-i las buletinul, nu-l pot lăsa cuiva anume, eu nu voi mai fi decît o cifră care va fi radiată din scripte, buletinul meu va fi dat unei

alte cifre, unei mașini de calculat care va transforma cifra într-un alt om...

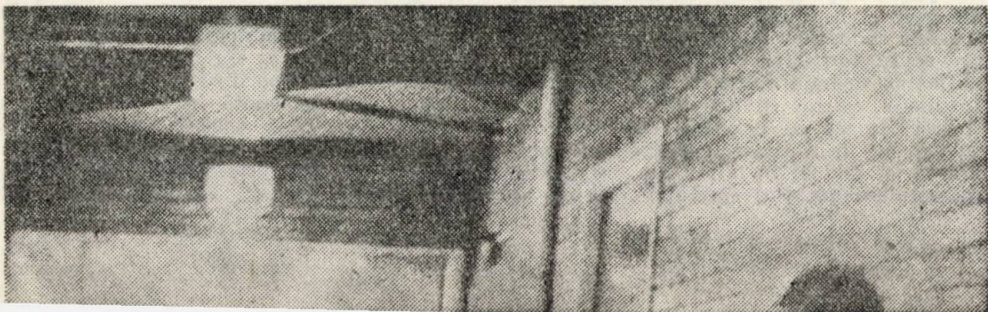
Întotdeauna am avut oroare de nedreptatea pe care o închide în el anonimatul. Îmi vine în minte vedenia tristă pe care o aveam în nopțile ploioase de toamnă, cînd mama ne spunea să-i sprijinim cu gîndul pe călătorii care n-au o ușă la care să bată. Mai tîrziu viziunea s-a apropiat. Majoritatea oamenilor sînt așa. Unora nu le auzi numele o viață întreagă... numai mîinile, cu freamătul lor tăcut, vorbesc în numele lor... Unora li se aude numele numai la sfîrșit, cînd preotul se roagă și spune iertăciunile pentru ei... tot ei își cer iertare postum... Ei, cei mulți și foarte mulți, puși în același vas, bine amestecat, spunîndu-se despre ei aceleași lucruri. Dacă sînt acuzați și se apără: „toți spun la fel“. Dacă beau de necaz: „bețivul acela“. Dacă se plîng că sînt săraci: „ce, doar nu moare de foame“. Dacă mor într-un accident: „n-a respectat regulamentul“. Dacă fac scandal: „nu face pe obraznicul!“ Am cunoscut unul din aceștia, Achim, tăietor de lemne în orașelul unde am copilărit. Cînd dădea cu toporul scotea un „hi“ adînc, din toate măduarele. Un vecin l-a întrebat odată: „De ce faci așa, Achime?“ — „Pentru că mi-e mai ușor...“ — „Atunci, lasă că fac eu „hi“ și la urmă îți reduc din preț, că te-am ajutat...“ Vecinul a ris de gluma asta bună, iar eu am simțit că mor de jale. Achim dormea pe paie, în podul unui han. Cînd într-o bună zi a făcut pneumonie și a început să aiureze, hangiuul a dat telefon la poliție și poliția l-a internat la spital. Directorul spitalului a vrut să-l dea afară („cine plătește pentru el?“) și numai cînd șeful poliției i-a poruncit să-l țină a avut și el, Achim, cîntea să moară într-un pat.

Oameni care n-au o ușă la care să bată... Nu mai există la propriu... Dar, cînd vezi că atîția știu să găsească ușa și nimeni nu-i caută să le spună... să-i deștepte... nu poți să nu te întristezi. Un examen pierdut, o șansă scăpată, un moment prielnic dus de rîpă, un destin viciat din cauze mărunte... totul e trist... Cîteva zile sînt întors pe dos, mă simt vinovat... Cu toate că G. nu e un om care să se plîngă că-l plouă, că-l ninge. Poate că îi place în furtună...

Asta nu mă va scuti să-l caut din cînd în cînd. Dimpotrivă!

ROMULUS RUSAN

(Fragment din romanul „Acesta este trupul meu“)

Vieți paralele

Mai sînt mii de lucruri de spus și mor de necaz
că n-am să mai am timp să le spun,
mii și mii de lucruri,
de la peșterile cu salamandre pînă la
ultimul salt în imponderabilitate,
de la primele observații în legătură cu scurta
viață a libelulei pînă la perfectă transmitere
a ovulului în scopuri superior umanitare,
gest care va fi răsplătit cum se cuvine
într-un viitor nu prea îndepărtat, —
de la neînsemnatele accese de tuse
pînă la aprinderea de plămîni și chiar
pînă la prăbușirea cu întregul peisaj
într-o mlaștină insalubră, —
de la luna iunie (15) mergînd de-a-ndaratelea
pînă în ianuarie, sărînd peste cișlegi
și peste postul paștelui, —
de la tiritoare la condor, de la lampa de gaz
la efectul Coandă, sau la rășina unei stele
care abia mai pîlpîie pe cerul vinăt de furie, —
de la munte la mare, de la mănunchiul
de vergi
lăsat moștenire cu limbă de moarte
de un bătrîn decrepit, pînă la ultima
partitură care ne apropie și ne desparte
într-un univers abulic, —
și ca să n-o mai lungesc, pentru că tot acolo
ajung,
de la cel care ține ițele în mînă
pînă la licurici și furculița de lîină,
de la escrocul notoriu
pînă la adversarul sensului giratoriu, —
de la momentul, absolut remarcabil,
cînd gîndirea a încetat să mai fie
un simplu reflex al creierului în
vederea procurării hranei și a izbutit
să se-ntoarcă împotriva ei, sfărîmîndu-și
ganga, pentru a putea evada
în spațiul infinit al flagelării
propriilor sale concepții utilitare,
pînă la defrișările verbale, —
de la gardurile macerate de intemperii
pînă la noile raporturi stabilite între
forțele și relațiile de producție, —
de la prăpastia scobită de lună în carnea
planetei
pînă la automobilul decapotabil
care a străbătut-o recent cu 12 km. pe oră, —
da, mai sînt mii și mii de lucruri de spus
și mor de necaz că n-am să mai am timp
să le spun
fiînd considerat de mulți semenii ai mei
un băiat bun pentru carne de tun,
o încăpere modestă, dar mobilată
cu oarecare gust,
pusă la dispoziția oricui care n-are unde
să tragă
peste noapte, un mic teren de sport, fără
bazin de înot, puțin deteriorat
din cauze necunoscute,
un fragil adagiu, o duioasă sedilă,
fapt pentru care (să mă scuzați)
îmi vine să-mi plîng de milă.

Bună seara

Bună seara măr fără mere,
bună seara om fără avere,
bună seara cărămidă,
diademă timidă,
frunte ca ceara
și fie îți zic bună seara.

Dar rea să fie seara, rea de tot,
să fie ca o palmă peste bot,
pentru intrusul prost și slut,
cu mintea îmbicsită de mazut,
uituc și ismenit, antropofag,
care-a furat din herghelie calul pag,
și-l călărește împodobit cu pene,
cu cisme de șevro peste ismene,
înfășurîndu-și într-o ditirambă
o inimă haotică, de stambă.

De pe acum se vede-adăpostit
într-un gorgan semeț, de scit,
care în veci n-o să se sfarme,
cu strachine și arme,
urcat pe cal, —
dar chiar de-o fi așa,
în loc de șa
va fi silît să stea pe un țucal.

Poate-o avea și-atunci noroc, ca-n viață,
însă să știți că n-am să-l las în pace :
am să-i strecur sub șale o tînără răgace,
să-i facă în necaz,
să-l țină treaz, —
așa că dis-de-dimineată
va coborî din șa, iuțindu-și pasul,
și vrînd-nevrînd,
copiilor, pe rînd,
le va întinde vasul.

VIRGIL TEODORESCU

Prima versiune a „Laudei lucrurilor“

Domnule O Papadima

*Nu-ți dăruiesc aici decât niște poeme
'Din cele mai modeste,
Statui alia' neputute, alegorii, embleme
Rămase fără teste.*

*Dar ureau să-ți anume că totuși mai am încă
Versate cu ideea
Sublimă'n care'ntrec în muzică adâncă
Pe David din Iudeea*

*Și care fiind de-un foc prea coroziv și dens
Nu pot sta în crater,
Alia turnate'n cupe c'au roșu fum imens
Evaporate pier.*

*Astfel în loc de vinul cel sfânt din Cnaan
Miroși puțină Izgură,
Din roșiile evapto și chitru de Liban
Veți lua doar serum în gură*

G. Călinescu

Prin anul 1957, dacă nu mă înșel — să-ți amintești exact întâmplări mai recente e adesea mai greu decât să refaci trecutul după documente — G. Călinescu s-a decis într-un mod original, numai pentru prieteni, să editeze versurile sale scrise până atunci. Le-a adunat într-un caiet dactilografiat în mai multe exemplare, fiecare exemplar cu o dedicație scrisă de mîna lui și adresată celui care îl primea. Dedicția nu e alta decât poezia inclusă în volumul cu același titlu, din 1963, și intitulată *Cititorului*. Manuscrisul dactilografiat diferea mult de volumașul *Poesii*, apărut în anul 1937.

Avînd același titlu ca și volumul editat în 1963 — *Lauda lucrurilor* — caietul dactilografiat se deosebește mult și de acesta, în ceea ce privește conținutul. Din cele 98 de poezii ale caietului, aproape jumătate

nu mai figurează în volum. În schimb, volumul din 1963 cuprinde versuri scrise ulterior. Poeziile la care G. Călinescu a renunțat, în alcătuirea acestui volum, erau construite mai ales pe teme ale antichității greco-latine, poezii de interior și amintiri, și o parte din ciclul *Laudelor*. Versurile nou incluse în volumul din 1963 îl înfățișau mai ales pe G. Călinescu în ipostaza de poet cetățean, intonînd altfel de laude: ale muncii și ale noilor chipuri luminoase, ale prezentului patriei noastre.

Caietul pe care îl posed — în afara dedicației manuscrite — atestă foarte puține intervenții cu cerneală ale autorului: cîteva suprimări și adaosuri de cuvinte: iar în rest, simple corectări ale dactilogramelor.

OIDIU PAPADIMA

Cartea cu prieteni

SÜTO ANDRAS

Süto Andras îmi luminează plinea cu un spic de grâu de dincolo de munți. Pentru că îmi e dator o căprioară, bate poteci ascunse ca s-o prindă și să mi-o aducă învelită în miros de cetină și cu nările palpitând ca doi maci absorbiți dintr-un cer bîntuit de furtună și de-o moarte violetă. Eu îi datorez o sanie îndesată cu fin, doi cai ce-au băut venin din Dunăre, la Brăila, și un drum prin viscol, noaptea, între niște sate puse de mine la blestem cu vin negru.

Dar înainte de a-l povesti, deschid palmele și-i așez pe umeri o nuia de plop pe care cîntă cucul.

Cînd l-am cunoscut, într-un septembrie — toamna, cu genunchi de lemn, cădea-n pragul casei de la vie — am luat mesteacănul ce-l țin pe un grind din golful magic unde m-am născut, pămînt și ape și bărci legate cu un fir de lună descreierată, l-am coborît într-o gîrlă cu fluturi și l-am atîrnat o noapte în odaie ca să-și umple frunza cu gînd și cu arome din Transilvania.

Süto are ochi amari.

Are toate pajiștile deschise spre Mureș, ca să-i întoarcă vîntul teii spre fereastră.

Și are, sub fereastră, covor cu stele pline de noroc pe care se apropie, în ceas de creangă înflorită de ploaie, Șeherezada.

Süto e aurit de povești. Și de aceea n-are decît un singur loc sacru: vatra în care maică-sa aprinde focul cînd îl simte că se întoarce acasă.

Süto rîde frumos. E ca un vas pictat care-și trezește păsările și izvorul cînd te vede venind să-l umpli cu trandafiri.

Ca și zeii ce scot coarne dulci din mustul fierbînd, Süto e scuturat numai de febra iubirii și a cîntecului. El știe că sîntem pe acest pămînt răsunător ca să îndrăznim adevărul, care, uneori, sînt strugurii supliciului mîncăți în eternitate de Demeterstegarul. Jos în țărîna, bindu-și moartea cu lingură de țărîna, dar nevăzînd viața altuia, Demeter înalță un cîntec uriaș în viile de pe Mureș, în viile de pe Tîrnave.

Mare scriitor, Süto caută neconținut chipul onoarei și caută în tainele teribile ale timpului aruncînd leagăne roșii pe cer.

Destinul lui e să scoată, la nesfîrșit, cu plasa, răsăritul din apa Mureșului și să bată clopotul de pace în biserici făurite din picile verzi.

Ne hrănim împreună cu pepeni de umbră, gonind după o dropie ce ne scapă me-

reu și lăcomia noastră e să împingem un piersic în creasta unui val din Marea Neagră.

VICTOR TORYNOPOL

Sînt la mare și beau vin cu Victor Torynopol. E cald, ai noștri sînt în apă, noi sub boltă de viță împletită, desferecați de toate întîmplările urite și Victor, cică :

...Vinul are densitatea mării
și unduirea e dulce ca un amurg...

Nu mă lasă inima să fiu de altă părere. Mai ales că pe malul mării s-au copt pepenii și zilele au culoarea piinii. Vîntul de la sud, mierea Dobrogei, întinde funii de clopoței în ierburi, pe nisip, prin plopi și prin sufețele noastre. Un cîntec bun și frumos plutește ca o barcă mică la geamul de floare rară al paharului din care bea Victor. E o minune, zice el, să trăiești vișind, ca mesteacănul ăla cu tulpina de lună din care vor măgărușii ăia să bea frunze. Ce-ar fi să-i chemăm la masă cu noi ? Nu se poate, răspund, vom fi reclamați. Ai dreptate, zice, vrei să-ți spun *Auana* ?

...Tropicele, perpendicular ca ghilotina
cădea s-o taie-n două, inegal
Auana se topea în golful meu ca mierea
dar suferea amarnic pe țărnul de coral...

Sigur că ne e dor de tropice, dar, mai înainte de toate, fiecare am vrea să fim băiatul acela care poartă pe umeri un coș cu struguri și cu piersici și e așteptat de o fată în mijlocul drumului. Sîntem în ora cînd sufletele gonesc după potîrnicchi în miriștea cerului, puzderie de fluturi albi joacă în largul mării — nu sînt cumva fluturii aceștia gîndul de dragoste ce îmboacă în capul trandafirilor, în zori, pentru o creangă de glicină ? — strigătele pescărușilor au cearcane de sîdef, lumea întregă miroase a pod de lemn cu picioarele îngropate în izmă sau a livadă în care se scutură merele după ploaie. Stepă galbenă, marea verde, un sărut furat — toate astea seamănă puțin a nemurire. Deci a poezie, spune Torynopol și, lepădînd ochelarii, întinerește, își ia avînt :

...Versul e ca tulpina plantelor perene,
zace de frig, dar se trezește iară,
îmbracă găteală de cer și de soare
să umple cîmpul cu tril de secară.
Versul e material ca tropotul cailor,
plînge ca iedul pierdut în pădure
taie ca ghearele vulturilor negri,
și șuieră, uneori, ca un gorun sub secure...

E limpede, Marea ne acoperă cu spuză din aurul nebunilor, fiindcă Victor îi cere vinului să ne spună povești cu sălcii. Sarea cea dulce din țărnul Dobrogei dă ameteți. Ce-ar fi să coborîm în ape și să căutăm

cheia de mătase pe care-am aruncat-o cînd eram tineri ? Uităm ce-am vrut și ne mișăm că nu vedem înaintînd spre noi un ied țînîndu-se de mină cu doi brazi ca să ne dea vești despre starea munților. Totdeauna, în august, lui Victor îi e dor de munți —

Mi-e dor
de pădurile alpine
Cum aș mai vrea să zbor
acolo unde pieptul meu a bătut
ca un ceasornic, la început.
Și unde florile rare
le-am împletit singur
din rouă și cristale de soare.
Unde căprioarele mi-au lins mina
după ce le-am curățat de gheață...

În septembrie, ne legăm noi (și vom uita !), cînd în România e jumătate vară, jumătate toamnă, vom merge să vedem cum se bat cerbii sub brazi portocalii și dispar în scorbura asfințitului.

Se termină vinul la care avem dreptul peste zi și un fel de umilință se așterne peste fața mării. Printr-un nor rupt, în margine de zare, acolo unde se sfîrșește Europa, se întoarce în cîruri, sîngerînd de somn, un zeu.

A fost o amiază în care, stînd alături de Torynopol, am cucerit un vis.

Ai noștri ieșind din mare, a trebuit să ieșim și noi de sub bolta de viță. Plecînd să ne găsească soțiile cuminți, Victor a murmurat :

...Trebuie să ne smulgem unul de altul,
să ne îndepărtăm puțin,
mierea nu poate fi dulce
fără un strop de venin...

ION LOTREANU

Lotreanu cîntă fluturii și mai ales obo-seala lor curată. Trec fluturii, ca ființe preclasice, lunecate din pînzele stepei către munții unde, în mari lanuri de lemn, se cîntă un lied cu fluturi. Îl ascultă mes- tecenii și un soldat lungit într-o poiană, cu un fir de iarbă în dinți. Fluturii țes tihna gărilor mici, pătrunse de mirosul apelor curgînd prin mănunchiuri de izmă și păzite de meri veșnic încărcate de gloria așteptării, se adună în ciorchini — și atunci sînt tuberoze minate de vînt spre pridvoarele în care fete cu obraji ples- nînd de sănătate beau laptele răsăritului de pe creștetul brazilor și aud în noaptea singelui galopul îndrăcit al calului pe care vor pleca, furate —, se desfac în piraie de culori și intră în somnul grînelor sau se unesc cu florile și umilesc norii grei, mă- răcinii neștiind să dea roade și drumurile goale. Fluturii sînt decrete roșii pe cîmpii, sînt martorii fecioarelor care apun în riuri și picturi de rouă pe sărutul trădării. Ei vād...

...O, cum se-ascund sub sinii tăi
Sfioase păsări migratoare !...

și iau pe aripi suferința din aer și o duc
în pustiuri sterpe.

Fluturii — semnele cerești ale unei veri
norocoase.

...Mă așteaptă monumentul șaptei, tăcere !
Fluturi, pe soclu, exersează sintaxa căderii,
fulgi crescuți cu migală în ocne cerești
renunță la forma de păpădie.

Solzii de faianță ai șarpelui
vor sluji unui grup statuar.

Ce e șapta ?

Zgură pufină și mai multă plutire,
teama de lemnul din frunze,
de focul din oase...

Pe unde trec fluturii, cerneala e bol-
navă de adevăr. Arme și fluturi ! Ciudată
împerechere de vorbe ! Eram la Madrid,
sute de cocoși de miez de nucă ciuguleau
ochii toamnei (noi treceam prin acel sep-
tembrie, plutind, lăudați de vinuri dulci,
căutați de-o trompetă azvirlind garoafe în
Spaniile din înaltul văzduhului) și i-am
zis lui Lotreanu : să căutăm circiuma pe
care-o descrie Hemingway în Fluturile și
tancul și să bem acolo vinul ăla care sea-
mănă cu jocul morții, când moartea vrea
să-ți dea o șansă și ușile se mișcă pe pi-
cioare de om. Am umblat toată ziua (sau
poate-am zburat ?), ne-am închinat la
Prado (Mantegua, din pensula căruia iz-
vorăsc toate lunile aprilie !) și seara am
intrat, plecați, pe iarbă din care calul lui
Don Quijote și catirca din Sancho Panza
rup cite-o gură și-o duc în grădinile raiu-
lui. Acolo am prefirat printre degete, pe
cea mai frumoasă cale a sufletului, versuri
din Eminescu, am sărutat mîna Dulcineei
del Toboso, am rupt și am mîncat măsline
crude, ca să ținem minte că amară de ne-
asemuit e numai viața. Iar noaptea, după
ce-am colindat grădinile regale (platanii
și iluzia că luna s-a topit pe frunzele lor),
unde doi bătrîni scosese la plimbare
cincizeci sau o sută de pisici care lingeau
stelele, am pus pe noi mantii de adoles-
cenți sau de visători înfrinți, ne-am scobit
genunchii, am îndesat în ei ouă de lemn
și am pornit război împotriva morilor
de vînt.

Am fost bătuți și, în zori, Lotreanu a
făcut jurămint de supunere, în numele
amîndorura :

...Floarea-soarelui creștea lângă moara de
apă,

acum scocul putrezește în scripetele
expoziției,

vizitatorii-s grăbiți. Pe aici valul trecea
ca o turmă de melci împinsă de rouă.

De pe borul pălăriei pudra bolnavă
lipsește

o muzică sfîntă se-adăpostește-n auz.
Voi, mori ieșite la pensie,
munții vă muștră,
multe riuri rămîn neubite de-acum...

DAN MUTAȘCU

Primul fiu al sultanului. Înalt și ascultă-
tor, îl mîngie sultanul, căutînd cu mîna
în tîpsia plină cu frumoase rodii — și-l
înjură din priviri, și-l dăruiește cu cireșii
crescuți în vitralii, primind în schimb iezi
crescuți pe mormînt de vorbă bucureșteană.
Semne de pace lungă. Dar cînd dau la o
parte o frunză, văd că un gînd bălăior
scormonește adînc în fin : eu sint cel ce-a
apăsat cu talpa pe gîtul țapului înjunghiat
în asfințitul Bizanțului. Și tot eu am băut
otrăvă dulce sub zidurile Cartaginei ?

Din toate timpurile, un pumnal în
pulsul arborilor mari. Așa cum viforele de
nisip sint măștile mortuare ale orașelor
dispărute, pumnalul, chiar păstrat în bo-
rangic, visează neconținut să pună o mă-
năstire dintr-un os în locul mănăstirii din-
tr-un lemn. Glumesc. Sau, dacă vreți, am
vrut să urc un cal să are cu plugul pîntecul
unui urciur. Căci Dan Mutașcu, ca orice
mare închipuit, îi place, mai înainte de
orice, să fie.

...repaos de asfodela și perle triunghiulare
într-un cer de parfumuri...

Poet cu izvoarele sub asfalt, Mutașcu se
aplecă asupra florilor numai ca să le lo-
vească cu cîrje de cărăbuși. Floarea stîr-
nește suspinul și ideea asta-i dă leșinuri.
Mai bine o seară cu diamante de salivă decît
o floare cu lumînarea, în poală. Dăru-
iește iubitei orhidee, dar cădelnițează pen-
tru ghimpi. Singură vița de iederă, împle-
tită pe casele lingă care te pierzi în alt timp
— moale, ușor, sfîșiat de nostalgii și zbo-
ruri pierdute — îl ține cu inima în ascun-
zișuri plîns. Meteahnă de levantin !

...fructele pîclelor sună
la o lege așezată pe chip
și-n mine umblă cineva
împrăștiat de mult în taine...

Mare și fermecător flecar (a fost vizi-
tiu pe trăsura crailor : haideți la Arno-
teni, vom cîștiga trișînd și ne vom întoarce
în genunchi, printre garduri de dafin, tîr-
rînd de limbă ciine de pripas), Mutașcu îmi
amintește de cea mai hieratică seară din
tinerețea mea, aia cînd am îmbrățișat
leoaica zăpezilor...

Treceam pe o stradă veche, înfrînt, ca un
lămîi ce-a fost pus să lumineze un supli-
ciu, mă îneca ninsoarea, nu mai eram rege
în nici-o țandără de os, vîntul mîna prin
cer trenuri de gunoaie, lupi agonici să bă-
teau pe o coastă de zeu azvirlit dintr-o
cîrciumă, cînd, deodată, la o fereastră
joasă, am zărit o fată, dansînd sub lumină
verde. „Dansează vîntul — fandango“.

M-am oprit fascinat : la doi pași de mine, fata se întilnea cu primăvara și cu logodna. „Trup limpede în apă verde, statura de aer, ieșind în mijlocul unei ploii de sensuri“. Mi-am scos capul de pe umeri, l-am rostogolit în odaie și-am plecat spre desemnul unei eterne promisiuni. Atunci :

...mi-am auzit somnul
umplindu-se de fapte ;
prigonire moale de vise
ungind cu semne și minuni
odaia pământului alb.
Mi-am auzit inima
și sufletul de fapte umplindu-se

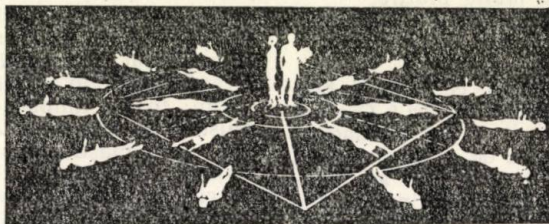
din Sarmis pînă-n Capadocia,
proorocit la roci cînd
ședeam de-a dreapta orei...

Ca prozator, Mutașcu încearcă o pătrundere într-un defileu unde alții au murit de îngîmfare.

Și, pentru că-i dat în boziile a șapte girle, izbutește să ajungă la capăt. Acolo unde crește mesteacănul, ca un popas al uimirii.

Mi-e drag, fiindcă e rupt din vorbă rea și că nu-ntrebuințează arme exotice.

FĂNUȘ NEAGU

Oala de lut

Mă uit la tine oală strămoșească
Făcută din pămîntul de granit.
Din lutu-n care-au mers să odihnească
Acea ce plecînd au oboșit.

Cît de frumoasă ești și cît de vie
În fotele pe care le îmbraci,
În smalțul care-ți vine ca o ie
Cusut pe umeri cu arnici de maci.

Cum stai așa cu brațele de soare
Răzmate-n șolduri care dau scînteii
Pari o olteancă-n strai de sărbătoare
Privind spre crișmă după omul ei.

VIRGIL CARIANOPOL

Cînd sîntem împreună

Întorc obrazul, îmi ceri gura
Număr arborii, seceri pădurea
Dacă mi-e sete miști din plete
ca și cum nu te doare.
Scutur eu aerul moale
lipit de ochi, visător.
Cînd voi ride o să se întunece
Degeaba strigi după ajutor.

H. ZALIS

Oglinzi de seară

Rotesc în oglinzi de seară
început de vultur alpin
în timp ce răsădul urcă prima oară
împotriva înghețului potrivnic și lin.

Penajul cald ca un ierbar îngust
zboară larg ca o corabie la zenit
și ciocul moale rouă-mi dă să gust
ca să mă plec adînc la noul rit.

În ce să cred sau să mă scald
chemînd în jur adîncul clorofilelor de miez
cînd golful greu de pescăruși e cald
și-n soare suflă dulce oglinda cu orez ?

Deodată pescărușii urcă ca o escadrilă
pomeții cerului se umflă ca o ceață
vulturul atins de fulger s-a schimbat la față
în golf se mistui ușor o umbră de copilă.

VICTOR TORYNOPOL

Nord

Intinse corzi pe care fructe cad
cu sonuri preajma-adînc înmiresmează,
din toamnă-n toamnă : aur repetat
în care vechi carate scînteiază,

Fulgere scurte — teamă de amurg,
între un munte și o stea uitată ;
și apele, aceleași, care curg
din nordul rece-al lui a fost odată...

FLORIN COSTINESCU

Saloane de aur

Cum zămislesc în rame trecutele luciri
baronii cu mustață și ochi de vulpi ușoare,
își pironesc privirea încît parcă mă doare
că n-am topit arama amiezii în tingiri.

Semeț își scaldă luciul de brumă și
mustață
un conte cu podoabe la gît și la urechi,
zbucnind către ferestre în talgerele vechi
care-î reflectă risul și-î înverzește fața.

Ar mai deschide-o carte, aici, în bibliotecă
să fure meșteșugul vrăjitelui argint;
ar mai fugi cu-n strigăt prin asprul
labirint
care-și desface-o treaptă în parc, spre
o potecă;

dar simte ținutirea cum l-a fixat spre lac,
și cum vopseaua-i cade pe frunte și

sprîncene.
S-a răsucit fotoliul, unde o umbră — alene
a dat să prindă-n geamuri un zbor de
pitpalac.

Saloanele de aur își string treptat văpaia,
intrînd cu-adînci perdele în mirtul din
covor.

Să sparg oglinda asta cînd umbrele mă
dor
ca să-mi găsesc prin ceață înviorat, odaia.

AL. RAICU

Budmerice — 1977

Scrisoare tîrzie

Ca un fum, ca o dezlegare a suferinței,
un steag pe un promontoriu vestește
venirea noastră. Pe rînd, lăcașuri
adormite din somnul lor ies, din
moartea lor blîndă.
Infricoșător, colțul acela de fildeș
rămîne la pîndă.

Teama de a se duce peste margini
încă ne urmează... Ești cu mine
și eu cred, iubito, că vii din
haosul cu care guvernează
Dumnezeu

însuși începutul.
Poate că s-a stîns un catarg,
o muzică a stelelor a așipit,
nu-i nimeni cu noi în larg
și noi nu am mai murit...
Cine conduce oștile în luptă?
Cine readuce la viață solia?
Poetul, îndrăgostit, de-o neîntreruptă
superbă cădere numită Melancolia...

GEORGE CHIRILA

Timp înalt

Aducem zarea nouă pe inimi
în partea cu cer alungat,
pînă nu se mai simte strigăt în singe
și nu mai rămîne nici un vis neîmpăcat.

Un sunet coboară din orice mișcare
și scrie o hartă pe suflet curgînd
să știi ce zid te aduce spre soare
și ce temelie te fixează în gînd.

Stelele ies lungi din destinele lor
vislînd pînă la ultima floare;
e un timp înalt și mi se face dor
mereu de altă simetrie-n culoare.

Timpul e un joc al luminii acum;
în curînd va curge o stea în amiază
și aripa întinsă ne arată un drum
sus, tot mai sus, pe schele de rază.

Zidim fără cumpene și fire de plumb
albastru solemn de la inimi la gînd;
o punte repetată-n mii de chipuri:
caligrafia suplă o stelei izvorînd.

ION TRANDAFIR

Tara lui Prometeu

În țara lui Prometeu
Focurile ard mereu,
Zi și noapte mari cuptoare
Dogoresc precum un soare
Care apără drumeții
De răcoarea dimineții...

În țara lui Prometeu
Sună cîntece mereu,
Cîntece de ospetie,
De dor și de bucurie
Și vibrează pietrele
Calde ca și vetrele...

În țara lui Prometeu
Pacea dăinuie mereu,
N-auzi vorbe de-nvrăjbire,
Doar îndemnuri de-nfrățire,
Nu-ntilnești orașe-ruguri,
Săbii se preschimbă-n pluguri...

În țara lui Prometeu
Omu-și este sieși zeu,
N-are altfel de altare
Decît inima lui mare
Ce-a gonit din cer tiranii
Împămîntenînd titanii...

ION ACSAN

V. VOICULESCU

poezii pentru cei mici

Se uită prea ușor, adesea, un capitol al liricii lui Vasile Voiculescu; un capitol care, adăugat la celelalte ale poeziei sale, accentuează, din nou, complexitatea creației voiculesciene. Este vorba de versurile dedicate copilăriei.

Autorul rememorează vârsta de aur, se cufundă în mirificul ei fără sentimentul ludic foarte la modă atunci, ca și acum. Din retrăirea gravă a paradisului pierdut rezultă însă, paradoxal poate, și poemele vagabondării prin spații concrete ori imaginare, dar și acelea ale inițierii în tainele vieții, naturii și evoluției.

Impunând un tip liric de absolută originalitate, celebrul Ionică, semnind „Sosesc codri“, „Prin sita zilelor“, „Pisica popii“, „Iarna de altădată“, „Vara în miezul codrilor“ (toate publicate sub genericul „Copilul pădurarului“ în „Gândirea“ nr. 12 anul VIII), „Isus din copilărie“, „La schit în munte“, „Zinele de aur“ și, bineînțeles, „Ionică“ (poemele sînt strînse în volumul „Destin“—1933), Vasile Voiculescu se impune definitiv printre cei mai de seamă poeți ai copilăriei. Renaște, astfel, în poezia română atmosfera eminesciană a poemelor copilăriei fericite. Poetul intră adînc în lumea basmului trăit, al legendelor și miturilor născute sub ochii săi. Titlurile amintite alcătuiesc, în ansamblu, unul din-

tre cele mai originale bildungsromane de la noi.

Iată, acum, și alte versuri, publicate în anul 1925, în revista „Albina“, versuri oarecum neașteptate, dovedind umor și subtilitate, calități indispensabile pentru a scrie ghicitori.

LIVIU GRĂSOIU

Ghici, ghicitoarea mea

Sus pe dealul cu mohor
Tristă și-nvechită
Stă o barză-ntr-un picior
Pururi neclintită.

Ea nu pleacă la iernat
Peste mări departe
Și de cuibu-i revărsat
Nu se mai desparte.
Clămpănind din cioc, pe rînd
Toacă și iar tace
Puișorii ei chemînd
Să le facă pace.

Apoi după ce-a tocat
Barza noastră bună
Se pornește pe cîntat
Satul de răsună.

Ghici, ce e?

Stoluri după stoluri
Luncă prin goluri,
Mute și mărunte
Și la șes și-n munte.
Rece peste rece
Prin văzduhuri trece,
Albă peste albă
Aninată salbă.
Cade și iar cade,
Din văzduh nu scade,
Straturi peste straturi
Se-nalță-n caturi

Fașă peste fașă
Tot mereu se-ngroașă,
Sue și iar sue
Zid de cetățuie
Chiar la casa noastră
Pină la fereastră
Friguroasă plînge
Și la prag se strînge.
Mama nemiloasă
N-o primește-n casă
Și rămîne-afară
Pin' la primăvară.

Plutirea gravă a dimineții

În plutirea gravă a dimineții fragilă colivie, trupul meu, feroce măsură surisul. Nu vei putea oricum, plutirii dimineții să-i dai alt nume, tinerețea și mîhnirea lui Don Quijote vor fi plîns de tine. O, numai minunatele hotărîri, numai somnul, ca o broască festoasă pe nisipuri, numai armonioasa zbatere a păsării, lava spre care aş vrea să alerg... Părul meu este o viperă fericită.

IOLANDA MALAMEN

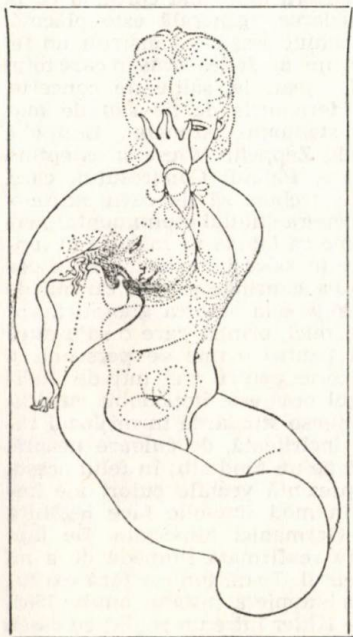
Dincolo de tăcere

Ziua întreagă e un lung crepuscul spre care vin în stoluri nevăzute singurătățile de mîine și se-aștern cumini peste singurătățile trecute...

Privind oglinzi — ce nu mă mai cunosc — cum scutură petalele luminii. peste-o fragilă margine de gînd aş vrea să-l apăr în căldura miinii...

Dar nu mai știu... Și doare neputința întoarcerii în sine la ceas greu, și-mi ard în singe temerile lumii... Dincolo de tăcere sînt doar eu...

DESPINA MINCU

Popas

Am oprit herghelia de gînduri la răscruci :
pămîntul s-a deschis în izvoare
ca un tropot tirziu
și cetățile s-au ridicat
pe cîmpia conștiinței mele
limpezite de timp.

Dulăi albi
păzeau în singele inimii
păsări viscolite prin trup
și brațele albe adunau
ploi rătăcite
de prin monezile vechi.

Așteptam la adăpostul nervilor,
împodobită cu fluturi
și mă topeam ca o inimă de ceară.

Tirziu,
am oprit trăsura plină cu gînduri
lîngă sălcimul sărutat de fulger
și am început din amintirea mea
să cînt ca dintr-o frunză...

LUDMILA GHÎTESCU

Bucolică

Trece căruța toamnei hodorogind prin plopi
și-mi amintesc deodată că timpul n-are ochi

așa cum mină calul de zmeură bătrînă
prin satele de lapte prin pietrele de lînă,

i-aș da bazmaua verde s-o rugeme : hai gustă
hai paște-mi părul galben și-ntunecata fustă

să-mi fie trupul vraiste ca focul pe comori,
căci dac-aș vrea din spaimă pot să mă-mbrac în ciori

și să te-aștept cernită în casa nimănuui...
Trece căruța toamnei pe roate de gutui

DENISA COMĂNESCU

Dosarele

istoriei

TOTUL

SE

PLĂTEȘTE

● O cifră fatidică ● Delir la Nürnberg în 1935 ● Dar 10 ani mai târziu ? ● Von Papen se dădea drept un... simplu moșneag. ● Alte capturi de preț ● Un criminal cu intenții artistice

În istoria nazismului numărul 20 revine cu o frecvență fatidică : aniversarea Führerului este plasată la 20 aprilie, la 20 iulie 1944 s-a atentat la viața lui, la 20 octombrie 1945 s-a hotărât înființarea unui tribunal internațional la Nürnberg, iar la 20 noiembrie din același an a început procesul... care a produs douăzeci de tone de hîrtii diferite, documente, procese verbale și mărturii.

Nürnberg 1945 : pentru naziști a bătut ceasul ca să răspundă de crimele lor.

Cu zece ani mai înainte, la întoarcerea dintr-o călătorie chiar în acest oraș, academicianul francez Louis Bertrand scria :

„Se știe că Nürnberg a devenit, ca să zic așa, Meca național socialismului și că în toți anii, timp de o săptămînă întreagă, Germania celebrează acolo în cor aniversarea victoriei partidului. Este adevărat că alegerea acestui oraș pentru asemenea manifestare a fost deosebit de fericită. Și cu toate acestea nu știu dacă aș împărtăși în întregime entuziasmul germanilor pe socoteala alegerii lui. Dacă are colțuri pitorești, cum sînt aleele, malurile și podurile riului Pegnitz, în schimb nu are monumente de primul ordin. Fără a pune la socoteală faptul că falsul stil gotic al caselor copiate după acelea din secolele XV

și XVI sfîrșesc prin a dăuna construcțiilor autentice ale epocii. În tot cazul, aci domnește o atmosferă mult mai cordială ca la Berlin, și vederea generală este plăcută. Dar lângă vechiul oraș s-a construit un fel de sanctuar, un al doilea oraș în care totul este colossal, teatrele, sălile de concert, stadioanele, terenurile de tir sau de manevre. Iată stadionul, Arenele Luitpold, Luitpold Hall, Zeppelin Wiese și așteptînd să se termine, Palatul Congresului, care, fără discuție, trebuie să fie ceva extraordinar, capodopera stilului monumental german. Se spune că fațada va măsura în lungime două sute șazeci de metri. Sala cea mare va putea cuprinde șazeci de mii de persoane. Lîngă sala aceasta gigantică vor fi altele mai mici, printre care o sală mică de întruniri pentru o mie de persoane, o sală de concert pentru trei mii de auditori... Întregul oraș este împodobit cu drapelul roșii, imense stindarde în mijlocul cărora crucea este încirigată, de culoare neagră, se profilează pe un fond alb; în felul acesta ansamblul prezintă vechile culori ale imperiului și în mod simbolic face legătura cu tradiția Germaniei imperiale. De fapt este o voință reafirmată împede de a nu rupe cu trecutul. Toată lumea, fără excepție, poartă la butonieră insigna anului 1935, înfățișînd pe Hitler între un soldat cu cască

și altul din SA, plus crucea încirligată și inevitabilul vultur imperial. Ni s-a explicat că cele două personaje de lângă Hitler reprezintă cei doi stâlpi ai regimului: puterea politică a partidului și națiunea în arme. Cu alte cuvinte: Adolf Hitler este Germania și Germania este Adolf Hitler.

În 1935 orașul Nürnberg a ajuns la apogeu. Niciodată Germania nu s-a simțit așa de puternică, disciplinată și unită. Niciodată un om n-a știut să catalizeze în jurul său, în așa grad, absolut toate energiile unei țări.

Louis Bertrand este aproape îngrozit de ce vede:

„Timp de zile întregi am asistat la o defilare neîntreruptă, imagine vie a unei națiuni complet înregimentată. Aceste nesfârșite rinduri de lopeți și de baionete, care umplu pașnicele străzi ale bătrânului oraș al Maîștrilor Cîntăreți¹, bocănitul cadențat al miilor de cizme care lovesc pavajul străzilor timp de ore întregi, toți acești oameni de vîrste și condiții sociale diferite, în uniforme, gata să plece la război înarmați pînă în dinți, în rinduri strînse, compacte, care nu se mai sfîrșesc, este un spectacol care înspăimîntă, care te face să tremuri, este mobilizarea generală a unui întreg popor. Desigur nu se poate spune că erau veseli acești oameni care cîntau, cu o floare la cască sau la beretă. Pe chipurile lor împietrite și fără expresie se putea distinge oboseala; văzîndu-i, în mod natural îți venea pe buze cuvîntul „gregari“; nu făceau impresia că participă la o sărbătoare, fețele tuturor exprimau o disciplină inflexibilă care le condiționa toate mișcările. Oare toți, fără excepție și fără șovăire, primeau această disciplină? Erau într-adevăr credincioși Führerului și misiunii sale, după cum afirmau notabilitățile partidului? Ce știu este doar că entuziasmul care se înălța din mulțime pînă la cer, făcea un contrast ciudat cu această disciplină de fier. Chiar și entuziasmul avea ceva poruncit. Niciodată nu se va putea vedea ceva asemănător într-o mulțime de francezi, din care izbucnesc totdeauna strigăte spontane, individuale, izolate. Aci, din contră, era o manifestare uriașă, unanimă. În momentul cînd se anunța sosirea Führerului, o maree umană se tâlăzuia înaintea lui. Aclamațiile urcau pînă la cer ca bubuitul tunetului: din mulțimea aceea izbucnea un avînt mai mult decît spontan, un avînt instinctiv. Pot spune că niciodată nu am asistat la un astfel de delir. Și mă întreb care suveran, care erou național a fost vreodată aclamat, lingșit, mingiat și idolatrizat ca acest om, ca acest ins mic de statură în cămașa cafenie care, urmat de curtea lui ca un suveran, are totdeauna înfățișarea unui lu-

crător? Nu este vorba de popularitate, ci de un cult...”

Asta se întîmpla în 1935. Dar zece ani mai tîrziu?

În 1945 Nürnbergul nu mai reprezenta decît cincisprezece milioane de metri cubi de sfărîmături. În tot orașul abia se pot număra o sută de imobile scăpate de bombardamente; toate monumentele și bisericile au suferit avarii grave. Și cu toate acestea, tocmai aci va bate ceasul ca națiștii să se aplece asupra trecutului lor criminal, aci va fi proclamat, în cursul unui proces tot așa de memorabil pe cît a fost de gigantic, sfîrșitul celui de-al III-lea Reich, zdrobit din punct de vedere militar, șters de pe harta politică a lumii și somat să ia loc, prin conducătorii lui, pe banca acuzaților.

Printre personajele considerate ca complici activi ai nazismului, primul care a căzut în plasa Serviciilor Speciale ale Aliaților a fost ex-cancelarul von Papen.

„Subțiratic, elegant, cu gîtul strîns într-un guler scrobît, cu chipul ascuțit de vulpe (cum va spune acuzatorul de la Nürnberg ca să-l insulte), cu ochii albaştri, părul lins, pe un cap de dolicocefal blond, tipul desăvîrșit al arianului, fiul unui ofițer de ulani...” așa trebuia să-l descrie mai tîrziu jurnalistul Pieroni.

Era într-o vineri, 2 mai 1969. Franz von Papen, ex-cancelarul Reichului, murise în vila lui din Obersasbach, din provincia Baden, în apropiere de Pădurea Neagră. Nu se mai arătase în public din 1963. Trăia izolat în casa lui, numai cu cele două fiice ale sale. Nu i se cunoștea decît o pasiune: caii, cu toate că odinioară fusese un obișnuit al locurilor pe care aristocrația de atunci, lipsită de griji, avea obiceiul să le frecventeze (cazinouri cu terenuri de golf). Cu tot spiritul său viclean, cu toată firea lui de diplomat (aproape o a doua natură), rămăsese un blazat, un nobil de fapt și de vocație.

Se născuse la 29 octombrie 1879 dintr-o familie aristocratică din Westfalia, de obîrșie foarte înaltă și cu adînci tradiții catolice. De foarte tînăr îmbrățișase cariera militară și intrase în corpul Cadeților Prusiei.

Primul Război mondial îl surprinsese pe vremea cînd era atașat militar german în Statele Unite și în Mexic. Dar lucrurile nu merseseră prea bine pentru el, pentru că fusese expulzat ca *persona non grata*, în urma unei întunecate povești de spionaj. Această încheiere brutală a carierei lui diplomatice l-a împins spre politică, în care a reușit așa de bine, încît a fost ales deputat al partidului politic de Centru. De aceea îl găsim în Parlament din 1920 pînă în 1928, apoi din 1930 pînă în 1932.

Se cunoaște urmarea. Noi o rezumăm aci în cîteva rînduri, cu toate că vom fi nevoiți să revenim asupra ei din cînd în cînd.

Cînd cancelarul Brüning a fost constrîns să demisioneze în 1932, bătrînul președinte

¹ Aluzie la opera lui Wagner, *Maîștrii Cîntăreți* din Nürnberg.

Hindenburg a încredințat puterea lui von Papen. Dar pentru că a acceptat acest post, s-a văzut exclus din partidul catolic pentru atitudine nedemnă, gestul lui fiind socotit neloial față de Brüning. Dacă ne întorcem înapoi, această decizie politică apare pe deplin justificată, pentru că numai după două săptămîni de la numirea sa în postul de cancelar, von Papen ridică interdicția care lovea atunci pe partizanii lui Hitler și se pregătea să ofere Cancelaria „pe o tavă de argint” viitorului Führer al celui de-al III-lea Reich.

Ajuns ambasador al Germaniei naziste, von Papen se află în acest post la Viena, unde a pregătit activ Anschluss-ul, apoi la Ankara, unde a intervenit, cu toate că pe planul al doilea, în faimosul caz al spionului Elyeza Bazna, mai bine cunoscut sub pseudonimul de Cicero. Nu avea să se mai audă nimic despre el înainte de a se așeza pe banca acuzaților de la Nürnberg. Aici a fost achitat din lipsă de probe, dar în 1947 tribunalul german de denazificare l-a condamnat la opt ani de muncă silnică.

Fusese capturat de Americani la 11 aprilie 1945, mai înainte chiar ca inima celui de-al III-lea Reich să fi încetat să bată, atunci cînd glasul lui Hitler se ridica încă furibund, în adîncul bunkerului său, pentru a insulta pe propriii săi colaboratori și pe generali trădători. Fusese descoperit aproape din întîmplare : o patrulă se aventurase pînă la o mică vilă pierdută în marginea pădurii. Von Papen n-a refuzat să-și decline identitatea, dar a spus ofițerului care-l aresta, că el nu era soldat, ci un moșneag de mai mult de șaizeci și cinci de ani. Degeaba : a trebuit să se încline și să ia loc în jeep...

Vînătoarea continuă. Pe hărțile agățate pe pereți, oamenii Serviciilor secrete trasează cercuri cu creion roșu : acestea sînt zonele suspecte, în care este probabil că s-a refugiat un nazist de seamă. Mai ales regiunea Berchtesgaden, în care trebuia să fie organizată ultima rezistență, este trecută prin ciur și prin dîrmon. Pentru naștii care s-au adunat acolo, ca să-l aștepte pe Führer, pare exclusă orice posibilitate de fugă.

Dar și cartierul general al amiralului Dönitz, la Flensburg, era însemnat cu o serie de săgeți care porneau în mai multe direcții. Acestea sînt căile pe care le mai pot folosi căpeteniile naziste, ținînd seamă de evoluția situației, de starea drumurilor și de posturile militare de control.

Puțin timp mai tîrziu, în ziua de 9 mai 1945, la postul de control al celei de-a 36-a Divizii americane, la Radstadt, în împrejurimile localității Zell-am-See, se prezintă un colonel. Pentru un moment nimeni nu-i dă atenție. Germania este plină de „rătăciți”, care au încercat să reziste pînă la capăt și care, după ce au șovăit

destulă vreme, se hotărăsc să se predea învingătorilor. Deci acest om, în uniformă de colonel, nu poate fi o excepție. Dar toți sînt înmărmuriți cînd, după un salut, colonelul spune : „Sînt Bernd von Brauchitsch”... Și după o pauză adaugă : „Vin din partea mareșalului Reichului, Herman Göring”. La aceste cuvinte ofițerul american duce mîna la frunte și saltă puțin casca... Sau omul ăsta este nebun, socoate el, sau ne găsim în fața celei mai strașnice afaceri din viața noastră.

Ordonă imediat să i se aducă un jeep, se instalează chiar el la volan și cu colonelul von Brauchitsch alături, apasă pînă la fund pe accelerator. Vehiculul gonește cu toată viteza spre comandamentul diviziei. Generalul maior John E. Dahlquist și generalul de brigadă Robert J. Stack au și fost preveniți prin telefon. Cel din urmă ascultă la rîndul său mesajul colonelului german, apoi se urcă numaidecît în jeepul care pornește spre Zell-am-See. Von Brauchitsch afirmă că Göring se află acolo.

Impozantul mareșal al Reichului a dat peste destule necazuri în cursul ultimelor săptămîni, mai ales de cînd Führerul l-a acuzat de trădare pentru că a încercat să pună mîna pe putere. Dar acum este aci, în albul său Mercedes blindat. Jeepul american se oprește la vreo cincizeci de metri de marele automobil. Göring coboară greoi, copleșit de propria-i greutate, dar și de oboseală.

Generalul Stack se apropie și salută politicos pe mareșalul care-i răspunde de la înălțimea voluminoasei lui staturi. Cei doi oameni se privesc o clipă în ochi, apoi, instinctiv, fără să se știe care a făcut primul gest, își strîng mîinile, fapt care mai tîrziu a provocat furia lui Eisenhower. Din partea englezilor, Lordul Woolton, ministrul Reconstrucției, va declara la tribuna Camerei Lorzilor : „războiul nu este o întrecere distractivă care se încheie cu o strîngere de mînă”.

După aceste politețuri care, din cauza dezaprobării generale, se vor transforma într-un adevărat coșmar pentru generalul Stack, cei doi bărbați se îndreaptă spre generalul maior Dahlquist. Între timp, șeful Serviciului de Informații al armatei a 7-a a și pornit la drum ca să se ocupe personal de acest caz.

În felul acesta a fost prins pește cel mare.

Am văzut că von Papen a fost capturat într-o vilă din Ruhr (aparținea ginerelui său, contele Max von Stockhausen) ; Göring s-a predat de bună voie ; al treilea care va cădea în mîinile anglo-americanilor va fi Hans Frank...

Sîntem în ziua de 6 mai. Două mii de prizonieri au fost regrupați într-un lagăr improvizat în apropiere de Berchtesgaden. Aceștia sînt oamenii care se așteptau ca

Hitler să sosească dintr-un moment în altul, ca să organizeze cea din urmă rezistență : spre marea lor dezamăgire, trupele aliate înlocuiseră pe Führer...

În seara zilei de 6, o scurtă comunicare telefonică pune pe goană pe căpitanul Broadhead, șeful administrației militare aliate : unul din prizonieri a încercat să se sinucidă. Este vorba de Hans Frank, gauleiterul Poloniei. Și-a tăiat venele cu o lamă de bărbierit, dar a fost descoperit la timp. A pierdut mult sânge, iar tendoanele de la pumnul stâng au fost atît de scurtate, că nu va mai putea folosi mîna. Cu toate acestea medicii au putut să-l salveze și în acest fel i se stabilește și identitatea.

Schacht, creierul economic al celui de-al III-lea Reich, meșterul redresării financiare a Germaniei după inflație, inventatorul bonurilor MEFO și al multor alte măsuri, va fi descoperit într-un convoi de prizonieri de rang înalt, provenind din vestitul lagăr de la Flossenbürg și îndrumat spre Austria.

Americanii vor lua în subsistență pe Hjalmar Schacht odată cu industriașul Fritz Thyssen, cu amiralul Horthy, cu Leon Blum. Eduard Daladier și o întreagă serie de oameni celebri din Europa. SS-iștii care primiseră consemnul de a nu-i preda vii aliaților, din fericire au șovăit și pînă la urmă i-au lăsat în viață. Pe lângă alții, printre prizonieri se află și Schuschnigg, ultimul cancelar austriac.

În împrejurimile Berchtesgadenului este descoperit și Robert Ley, șeful Frontului Muncii, disprețuit chiar de naziști. Se făcuse celebru prin discursurile lui sfărăitoare, fără noimă, pronunțate cu un glas care trăda darul beției. „Führer, spusese într-o zi, într-o izbucnire de pomină, vă anunț cu bucurie venirea lunii mai.“ Poate că în mod confuz își amintea de 21 mai 1935, dată la care Hitler rostise faimosul său discurs în privința păcii, care dăduse naștere atîtor speranțe zadarnice în lumea întreagă și mai ales în Germania.

Denunțat Americanilor de oameni care l-au recunoscut în localitatea în care se ascunsesse, Ley este înhățat de un pluton din Airborne Division Nr. 106, care îl surprinde ghemuit într-un fotoliu, tremurînd de spaimă, cu privirea rătăcită, abrutizat ca un cerșetor beat. Ley se jură pe toți sfinții că nu este persoana căutată de ei, că se numește Ernst Distelmayer, că este un cetățean oarecare, că nu are nimic de-a face cu ministrul Muncii, omul de paie care a fost pus în fruntea organizației „Oameni-lupi“, spaima Germaniei ajunsă la ananghie. Cu toate protestele lui, este confruntat cu un vechi funcționar al partidului, care îl recunoaște fără șovăire. Trădat de două ori, cel care primise musafiri așa de însemnați ca ducii de Windsor, de exemplu, va trebui să plece capul, învins.

De altfel foștii naziști încep să se denunțe unii pe alții, care mai de care, tirîți parcă de sentimentul absurd că, cu cît trebuia să se merge mai rău, cu atît mai bine va fi pentru ei, din punct de vedere individual. Pentru a cîștiga bunăvoința noilor stăpîni, nimeni nu șovăie să sacrifice pe cei de ieri, care nu merită să fie menajați. Omul de pe stradă colaborează în mod activ cu anchetatorii. La procesul de la Nürenberg se va asista la comedia umilitoare a tuturor acelor care, încercînd cu disperare să se salveze, vor arunca propriile lor fapte rele în sarcina altora. Se vor prefăce că nu știu, că nu au participat și că sînt victimele intrigilor urzite împotriva lor.

Numai un singur om, și desigur nu dintre cei mai buni, va avea îndrăzneala să rămînă el însuși pînă la capăt : Julius Streicher. De-a lungul procesului, cel mai sinistru personaj din al III-lea Reich, inventatorul acuzațiilor cele mai josnice și mai nerușinate împotriva evreilor, va păstra o atitudine de indiferență desăvîrșită. Uneori, cînd va auzi nume de evrei rostite după citirea depozițiilor, sau cînd va scruta cu atenție chipurile judecătorilor, ca și cum ar fi vrut să găsească în ele urmele semitismului lor, ochii lui vor arunca fulgere. Va tresălta pe scaunul său, cu un zîmbet de triumf, cînd, printre numele juraților, i se va părea că aude pe acelea de Shapir, Meyer, Adlersohn, care îi bîntuiseră nopțile și nebunia.

Tot Streicher va fi singurul care își va asculta condamnarea la moarte cu un rîs sardonice, singurul care, urcînd pe eșafod, va da cu cotul călăului și care va muri strigînd Heil Hitler !

În sala de audiențe, va privi cu nepăsare filmele masacrelor colective și schingiurile săvîrșite de SS-iști, considerînd, s-ar putea spune, ca ceva cu desăvîrșire natural ca milioane de persoane să moară într-un fel atît de barbar, de violent și expeditiv.

Julius Streicher avea totdeauna o atitudine cu totul neobișnuită, chiar și în momentul arestării sale. La Berchtesgaden, nu făcea nimic ca să se ascundă, circula cu un șevalet de pictor, ca și cum războiul nu-l privea deloc, ca și cum s-ar fi aflat în vacanță. Nu încercase nici să se deghizeze.

În ziua de 23 mai 1945, jeepul americanului Blitt, din Divizia 101 Airborne, se oprește în fața unei scene extraordinare : un pictor, străin de orice, picta liniștit mărețul peisaj al Alpilor bavarezi. Blitt era evreu. Mirat de ce vedea, oprește jeepul, se apropie de pictor și rămîne încremînit, dîndu-și seama că acesta seamănă în mod ciudat cu Julius Streicher. I se adresează în idiș. Streicher tresare : „așadar m-ai recunoscut !“ Din această clipă va fi

un om chinuit. Să fie prins, mai merge, dar de un evreu...!

Puțin timp mai apoi, în unul din jurnalele americane, a apărut cu titluri mari: „Julius Streicher, cel mai mare antisemit din toate timpurile, capturat viu. Operația a fost îndeplinită de un evreu.“

Kaltenbrunner, mina dreaptă a lui Himmler, este și el încarcerat, după ce a fost dibuit la Alt Aussee, unde, după anumite zvonuri, ar fi încercat să-și schimbe trăsăturile feții, supunându-se unei operații de chirurgie estetică.

La rîndul lor, Rosenberg și Ribbentrop se întîlnesc în celulă.

Primul era spitalizat în spitalul din Flensburg, unde i se trata o gleză scrisă; al doilea, pînă la urmă, fusese descoperit în locuința uneia din vechile lui

cunoștințe, o femeie încă tină și destul de atrăgătoare, la care, fostul ministru al Afacerilor Străine se lăfăia în liniște, așteptînd să vină momentul ca să-și poată relua vechea lui ocupație de reprezentant de vinuri.

Dönitz, Jold, Peer sînt arestați împreună. Primul în uniformă de mare ținută, al doilea în lunga lui tunică militară de piele, și al treilea cu impermeabilul lui alb, fără pălărie.

Acestea sînt doar cîteva „cazuri“ din lunga listă a criminalilor naziști care au s-au putut eschiva de la judecata dreaptă a popoarelor.

**Traducere de :
VIDU BIDILEANU
și AL. POPESCU TELEGA**

Micro-schite

O cetățeană, însoțită de un cățeluș de rasă, este oprită de un trecător :

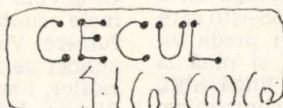
- Vai, ce splendid cățeluș! Spuneți-mi, vă rog, ați fost cu el la expoziție ?
- Nu ! Nu cred că se pricepe la tablouri !...

- Dumneavoastră, maestre, care ați scris atîtea comedii, în viața de toa-

te zilele sînteți vesel ?

- N-am nici un motiv să fiu vesel, răspunde marele autor, dar nici n-am motiv să fiu trist. Atunci, de ce n-aș fi vesel ?

- Era mare cecul pe care l-ai pierdut ?
- Nu ; de dimensiuni obișnuite.

- Am descoperit un mijloc infailibil de a spăla vasele fără să-mi distrug mîinile.
- Care anume ?
- Îl pun pe bărbatul meu să le spele !

Un tip intră într-un magazin de articole electro-cas-

nice și cere să i se arate un aspirator.

Vinzătorul, foarte amabil, îi spune :

- Avem mai multe mărci și foarte bune. Sînt convinși că veți găsi ceea ce doriți. Apoi continuă. Presupun că soția dvs. s-a saturat de mătură...
- Eu, nu ea ! oftează tipul.

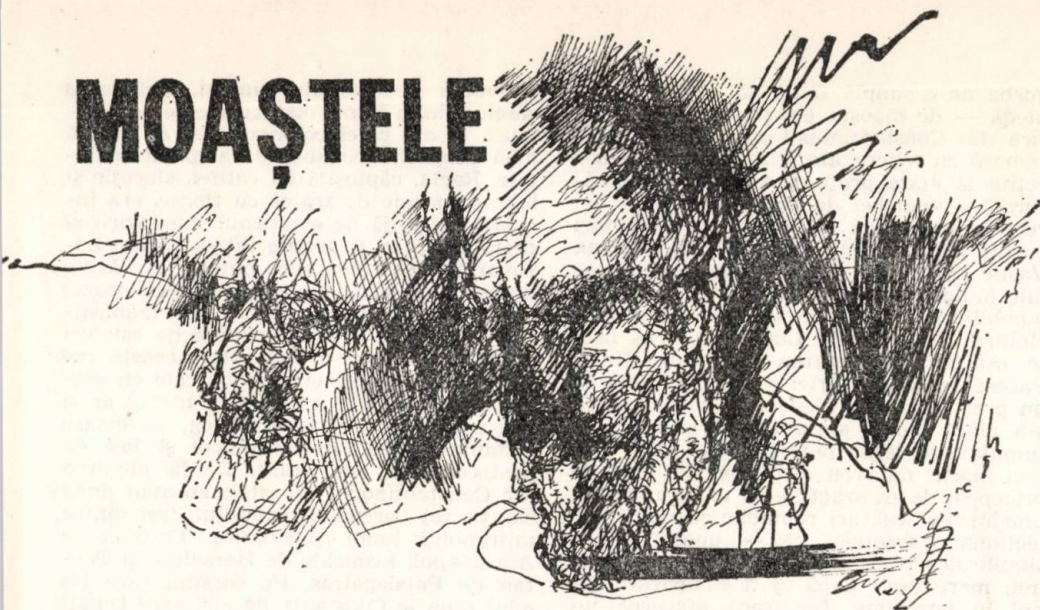

Doi pescari stau de vorbă pe marginea unui lac :

- Știi că peștii au cei mai buni ochi din lume ?
- Nu te cred...
- Ba să mă crezi. De peste zece ani pescuiesc dar n-am prins niciodată un pește cu ochelari.

MOAȘTELE

(fragment de roman)

Baba Iani scoase, din buzunarele sutanei sale, un obiect minuscul, prea mic ca să poți să-ți dai seama din prima clipă despre ce este vorba. Don Felipo a crezut mai întâi că este un fel de zar cu numere pe cele șase fațete ale sale. Dar fiindcă dominicanul îl avertizase că vinde moaște, privi cu atenție obiectul. Fără îndoială era falanga a doua de la un deget inelar...

— Sfântă sau sfânt ?

— De bună seamă, este al unui sfânt.

Osul, lustruit de atita umbrelt din mină în falanga a doua, emana un miros plăcut.

— Și cât valorează ?

— Truda mea pe trei ani, negustorule. Eu sînt Baba Iani, cel mai bun tălmăcitor și cel mai bun caligraf în limbile greacă, arabă, slavă și turcă, chiar valahă și rusă. Capul meu este ca planeta plină de imperii și popoare.

— Oho !... Vasăzică nu ești dominican ?

— Cum nu ești dumneata turc.

— Și sutana ?

— Straiul ăsta dominican mă apără de griji. N-ai auzit că s-au răscolat armatele valahe, seimenii și dorobanții ? Nu știi că încă nu i-a prins pe toți răzvrătiții ? Sutana este acum scutul meu — îmi apără viața. Cu catolicii se pare că răzvrătiții sînt ceva mai îngăduitori...

— Și cu cei de rit grec ?

— Nu prea... Asta-i situația. Așa că, găsind la plecarea din Moldova aceste haine noi-nouțe, care păreau să-mi fie și pe măsură mi-am schimbat un pic înfățișarea... Nu însă și sufletul.

— Ai stat mult în Moldova ?

Don Felipo îl întreabă pentru că îl auzise folosind cuvinte cu specific moldovenesc.

— Da de unde !... În jur de doi-trei ani. Poate nici atât. Dar, cum de altfel mi-am dat seama că ai și observat, îmi însușesc

repede curiozitățile limbii. N-ai auzit pînă acum de Baba Iani ?

Don Felipo nu auzise. Numele îi era complet necunoscut. Baba Iani avea, deja, obraji îmbujorați. Vinul de Cotnar își făcea efectul.

— Așadar ești călugăr de rit grec ?

— Și nu numai atât. Sînt — pe un anumit plan, firește — creerul acestor două Valahii. Eu, Don Felipo, sînt podoaba vovozilor de aici și dorința nepotolită a minților lor... Eu le vorbesc despre Halima și tot eu le-am tălmăcit în grai valah multe manuscrise sacre ale înțelepților.

— Deci falanga valorează...

— Cît munca mea pe trei ani. Recunoști, desigur, că face parte din natura sacră a moaștelor. Dar nu mă întrebi căruia sfînt îi aparține ?

— Mă gîndeam să te întreb mai întâi dacă ești mulțumit cu plata care ți s-a făcut.

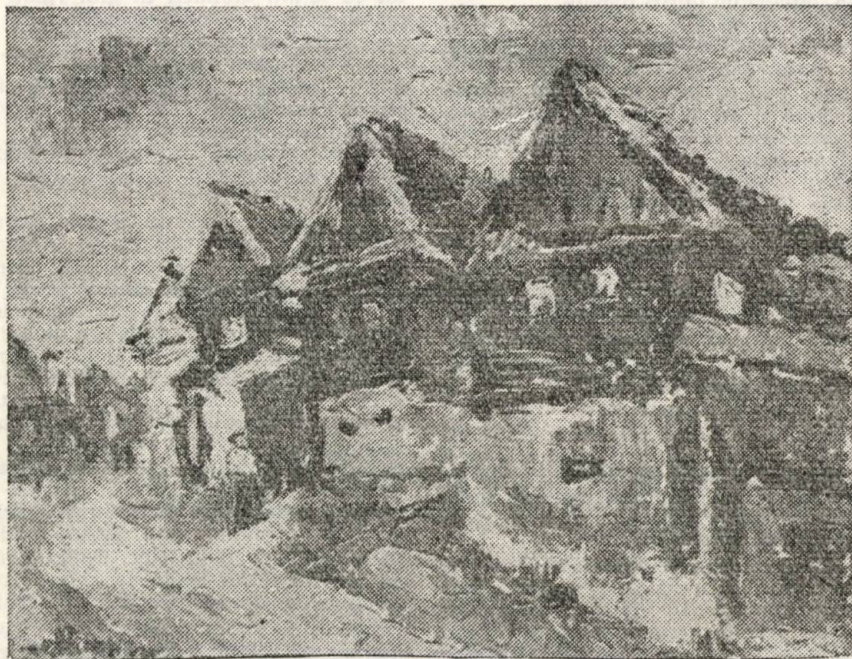
Don Felipo cunoștea multe despre comerțul cu moaște. Călătorind în tovărășia negustorilor, se documentase vrînd-nevrînd. Nu întîmplător grecul acesta volubil i se adresase lui. Prețul moaștelor era în creștere în ultimii douăzeci de ani. Ceea ce rămăsese însă de neînțeles pentru neinițiați era tehnica de preparare și conservare a acestor oase umane. Aspectul lor devenea realmente misterios printr-un tratament care le dădea nu numai un fel de lumină strălucitoare dar și un parfum necunoscut, deloc strident, făcîndu-te să crezi că sînt venite de pe meleaguri unde nu calcă niciodată omul. Episodul aducerii, în Moldova, a moaștelor sfintei Paraschiva cea nouă din Bulgaria, moaște care se aflau în depozitul bisericii patriarhiei ortodoxe din Constantinopol, a fost mult comentat la vremea lui. Pentru că nu era

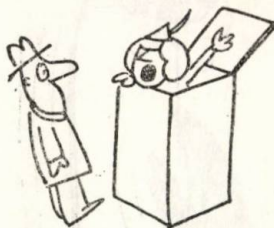
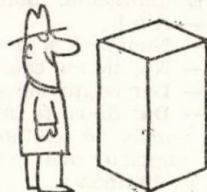
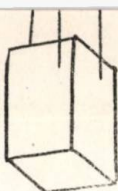
vorba de o simplă tirguală — oricum, la modă — de moaște (se știa doar că biserica din Constantinopol avea o adevărată câmară cu relicve ale sfințelor, relicve socotite la mare preț) ci de ambiția nemăsurată a unui bei de Moldova, a unui bei ce știa să-și facă auzit pînă în depărtări gustul pentru fast. Acest bei se numea Vasile Lupu, acel Vasile Lupu care făcuse din Moldova o a doua patrie a grecilor, înnobilindu-i și dăruindu-i cu mari moșii. Hotărît lucru, Vasile Lupu a știut să facă în așa fel ca valoarea moaștelor sfintei Paraschiva a Bulgariei să fie apreciată la un preț incredibil. Negustorii comentau că s-a plătit pur și simplu două milioane și jumătate de aspri pentru aceste oase care nici măcar nu erau complete. Cei care se pricepeau la tranzacțiile cu moaște, avînd, bineînțeles, legături rentabile cu marii colecționari, socoteau că — uneori — un simplu deget poate ajunge la un preț mult mai mare decît dacă ai fi cumpărat trupul în întregime. De aceea, afacerea lui Vasile Lupu, deși atît de zgomotoasă, era socotită ca fiind fără sens, întrucît sfintei Paraschiva cea nouă din Bulgaria îi lipseau mai multe falange și rotula de la genunchiul stîng. „Ai să vezi, don Felipo, ce preț va căpăta rotula cu pricina, atunci cînd va reapărea în cine știe ce colț al lumii... Ai să vezi!” Într-adevăr, se făcuse multă zarvă pentru aducerea moaștelor Paraschivei la Iași. Biserica lui Vasile Lupu, cea din incinta mănăstirii Trei Ierarhi, care stîrnise invidia vizirilor dar

niciodată a sultanului însuși, adăpostea oasele sfintei într-o nișă cu trepte de marmură și ale cărei colonete sînt de piatră albă acoperită cu anume caligrafii sculptate. Racla, căpușită cu catifea stacojie și bătută în cuie de argint cu floare, era în-cuiată cu grijă de egumenul mănăstirii și cheia atîrna zi și noapte într-unul din buzunarele lui. Moaștele puteau fi văzute numai la voința beifului și asta cu ocazia marilor sărbători sau atunci cînd mănăstirea și biserica ei erau vizitate de ranguri eclesiastice sau de diverși soli. Această raclă, în care oasele erau îmbrăcate cu mătăsuri de tot felul ca și cum trupul ar fi fost în continuare viu și întreg, traversase distanța dintre Constantinopol și Iași cu protocolul cel mai înalt. De la plecarea din Constantinopol, moaștele au avut lîngă ele, pe tot parcursul drumului, trei dintre mitropoliții lumii schismatice: Partenie de Adrianopol, Ioanichie de Heraclea și Teofan de Palaiopatras. Pe corabia care i-a adus pînă la Constanța de aici spre Ismail și Galați, au fost ținute fără istov toate slujbele de peste zi. O furtună, care părea să amenințe racla și mai ales viața cuvioșilor mitropoliți, a fost pînă la urmă numai un prilej de spaimă. La Galați racla cu moaște a fost așteptată de însuși beiful Vasile Lupu, cu toată curtea lui de mari dregători cu mult norod din prostime și cu episcopi schismatici de la Roman și Huși.

PAUL TUTUNGIU

Pictură de NINA STUPARU

Lătrături

În calitatea mea de proaspăt vicepreședinte al comitetului de bloc sînt destul de des solicitat de către diferiți locatari și colocalatari. Recent, vine cineva și-mi zice:

— Vecina mea de apartament are în cameră un ciine care latră numai între orele douăsprezece și patru dimineața. În rest, tace.

— Să verificăm, zic.

Merg la persoana respectivă (femeie singură, cooperatoare la domiciliu) și o întreb politicos, în calitatea pe care o dețin, dacă are un ciine care latră între miezul nopții și patru dimineața, la care dînsa îmi răspunde că nu are așa ceva, iar dacă nu o cred, mă roagă să vizitez locuința pentru a mă convinge cu vîzul și auzul propriu. Intru și vizitez (firește, cu toată decența) locuința. Nici urmă de miros sau zgomot de ciine.

— Într-adevăr, zic, nu aveți ciine.
— După cum se vede.
— Atunci de ce se plînge vecinul dumneavoastră de apartament că e deranjat în miez de noapte de către un ciine ?

— Nu vă luați după dînsul — îmi șoptește la exact un metru de ureche cooperatoarea la domiciliu — este un ins lipsit de orice scrupul, mi-a făcut pînă acum zeci de mii de reclamații, sînt obișnuită cu așa ceva. Noroc că nu sînt sperioasă și știu să mă descurc, deși sînt o persoană singură și fără relații. Vă rog să-i comunicați că nu

el se va extinde asupra camerei mele, ci eu asupra camerei sale.

— Totuși, zic, care este misterul acelor lătrături din miez de noapte ?

— Ei nu, zău, că mă faceți să zîmbesc ! Dumneavoastră care aveți o imaginație atît de debordantă, nu vă dați seama despre ce este vorba ?

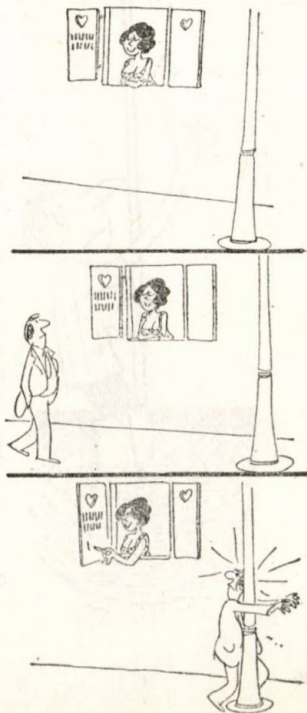
— Nu, zic.

— E simplu ! Am o bandă de magnetofon pe care sînt înregistrate lătrăturile unui ciine ciobănesc. Cînd vreau să-mi scot vecinul din minți, dau drumul la bandă

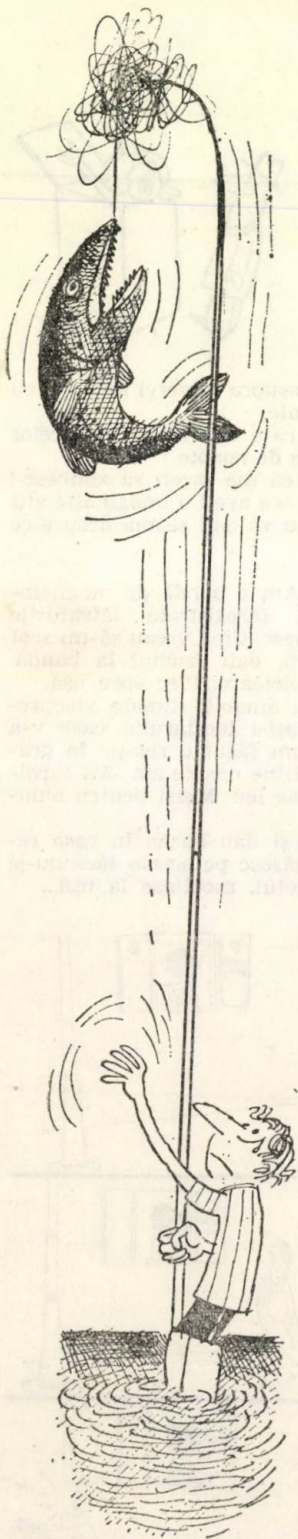
Mă clatin pe picioare. Plec spre ușă.

— Dacă sînteți amabil, stimate vicepreședinte, comunicați-i locatarului care v-a deranjat că mi-am făcut o relație la grădina zoologică. Mîine noapte am să-i furnizez niște răgete de leu. Mersi pentru amabilitate.

O iau la fugă și dau buzna în casa reclamantului. Îl găsesc pe acesta făcîndu-și bagajele. Indiscretul, ascultase la ușă...

Vorbe

E dimineață. Sună telefonul. Răspund.

— Alo !

— Nouăzeci și nouă, cinșpe, paișpe ?

— Nu, zic eu, calm.

— Dar ce număr ai dumneata ?

— Dar de ce te interesează pe dumneata ce număr de telefon am eu ? Important e că numărul meu nu e numărul pe care-l cauți dumneata.

— Scuză-mă dacă te-am deranjat.

— Nu face nimic.

— Poate-ți închipui că mie nu mi se întâmplă să fiu deranjat.

Sînt pus pe concesiile :

— Ba da, îmi închipui.

— Azi dimineață m-a sunat unul de trei ori să mă întrebe dacă la numărul meu nu e fabrica de șireturi. Există o asemenea fabrică în orașul nostru ?

— Poate glumea.

— Nu, vorbea foarte serios, aproape cu disperare. Altul m-a chinuit o lună de zile sunîndu-mă la ora șapte fix, dimineață, și cerîndu-mi, autoritar : dă-mi-l imediat pe tov. Pistică !

— Cred, zic eu, că nu e întotdeauna vina telefoanelor. Adică nu e vorba întotdeauna de o atingere. Unii greșesc pur și simplu din neglijență. Ca dumneata, acum.

— Eu ? ! Păi ce, eu am greșit din neglijență ?

— Nu ? !

— Nu. Eu te-am sunat anume. Am format anume acest număr, la întîmplare.

— De ce ?

— Ca să vorbesc cu cineva. Mă plictiseam.

— Citește o carte.

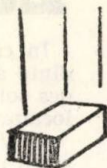
— Am citit una. Am terminat-o de-acum o lună. Altceva e cînd vorbești cu cineva, cu o persoană vie, necunoscută... Ai altă satisfacție : ineditul, neprevăzutul... Îți fac o mărturisire intimă : sufăr de singurătate. Asta de un an de zile, de cînd am ieșit din cîmpul muncii (că doar n-o să lucrez pînă la pensie) și a intrat soția. Nu mă simțeam prea bine sufletește și atunci i-am zis : „Ia mai trage și tu, dragă“. Acum m-am mai întremat puțin, dar mi-e greu din cauza singurătății, cum vă spuneai, deși uneori mai fac piața, mă mai tocimesc cu un țăran. Din păcate, soția, cînd vine acasă, nu are chef de vorbă cu mine. E obosită.

— Îmi pare rău, dar nici eu nu am timp. Trebuie să plec la lucru.

— Da ? ! Îmi pare rău că v-am reținut. Succes.

— Mersi.

— Și poate ne mai sunăm... mai vorbim... mai...

ION BĂIEȘU

La sud de Rio Bravo

(fragment)

Şezusem toată după amiaza aplecat asupra caietului cu însemnări al fostului poliţist, unde citisem înfrigurat numele lui Gerry Mulligam, şeriful din Oraşul Albastru, pe a lui Pedro, temnicerul, al bandiţilor, Moreira, Gunn, pe a lui Willy Simson, Allison şi Mac, tilhari scăpaţi din Grota Şacalului şi ascunşi în Mexicul încins de răskoale. Dar şedeam lângă foc pe o grămadă de frunze sub stejarul brumăriu ascultînd povestea. Figura bătrînelui strălucia halucinant în lumina întepită a vîlvăţilor. Nici el nu se mai afla lângă mine. La răstimpuri deschidea pleoapele, iar diafragmele viorii ale ochilor i se dilatau ca pentru a străpunge lizierele de salces ce însoţeau luncile, ori să mîngie apele minioase ale lui Rio Bravo, trecute pe bac. Dar praful sidefiiu al stelelor fu tulburat de colinda norilor răpuşi de semeţele creste ale Făgăraşilor. Aburii hărtăniţi îmi părură aidoma celor scăpaţi de învrăsmăşitele piscuri golaşe ale Sierrei Madre. Chipurile floroşilor bandiţi mexicani, Felipe Sergio Alvalo, ale ciracilor săi, Perro, Cri-bar, Madera, Tuerto şi Piojo fură încetoşate de casele din Chihuahua, prefigurate în vecinătatea văilor scurte şi umbrite de conifere şi grohotişuri, un adevărat baranca, aducînd cu neasemuitul Grand Canyon. Gătejile ardeau molcom, iar vocea legănată a bătrînelui Ştefan Şercanu mă purtă aievea în saloon-ul „Corbul Marin“.

Era o lună de primăvară, iar soarele înclina spre înnoptare, împurpurînd un cer vînat şi rău. Bătea un vînt uscat înecăcios şi zădufit. Ținutul fusese colindat de o afurisită secetă. Pășunea, altădată unduindu-se cu firele voinice, adăpostea tufişuri de salvie cu floarea albăstruie şi migdali pitici arşi de secetă. Măgurile cu vîrfurile golaşe zimţau un orizont pătat de nori pe care lopătau graţioşi, flamingo. Oraşul către care călăreau se desena în pata maronie a solului într-o amestecătură de case şi vegetaţie, curgea ca o lavă cumsecade spre fluviu minios...

Pulqueria vuia de harababura glasurilor cînd texanii trecură pragul. Ca la o nerostită comandă, vorbăria prinse a slăbi, rumoarea se subţie, chiar se frînse, degetele lungi, reumatice ale lui Gomes, pianistul, încetînire melodia, o lălăi chinuînd-o în stilul său, pentru a o reanima la loc. Fetele dansau o bamba fierbinte vînturîndu-şi jupoanele fosnitoare la o insolentă altitudine, încetînire şi ele, ca la urmă ritmul muzicii să-şi recîştige vigoarea. Mai multe perechi de ochi se îndreptară tulburi la muşterii. Mica talangă sunase a rică, cu tang-dangul ei, izbită nemilos de uşile batante. Cînd foile porţii se domoliră resemnate în Țîţînă, vîdînd un mers plictisit, Colorado se apropie de bar cu pasul legănat, cu minile apropiate de prăselele pistoalelor. Îl urma Gerry, cu o şa atîrnată de umăr, iar la sfîrşit, Pedro călca plictisit sub apăsarea unei piese asemănătoare de harnaşament şi mai tîra o alta, ochise o masă, dar parcă voia să ajungă la ea a doua zi. În fine, erau la un loc. Fără să-şi vorbească, săltară şeile pe udătura tăbliei suflînd-o unui vaquero venit cu alţi doi vlăjgani soioşi mirosind a ciurdă.

— Era a noastră băiete! Spală putina frăţioare!

— Cară-te, cowboy! Prietenul meu nu glumeşte, adevări Gerry.

Taclalele se înmuiau la mese cînd Colorado împunse cu ȧeva pistolului pieptul unuia ce apucase un scaun să stea. Ochi mai mult ori mai puţin tulburi se întoarseră admirativi ori răi. Tipii arătau porniţi pe gîlceavă, mai ales că Gerry îşi spînzurase Stesonul pe spate ca pentru un soare lăsat să-i rumenească obrazul, iar pe figura lui încinsă de goana calului îşi întipărise o morgă de băşicuţe. Obişnuiţii locului vedeau pentru întia oară pe cei doi albi şi pe acel metis trecînd pragul „Corbului Marin“. Tejghetarul, atingînd cu mina patul armei pitiţă sub tejghea, se incre-

dință că nu-i va lăsa pe străini nepedeșiți dacă vor întrece măsura.

— Trei măsuri de whisky la semn ! i se auzi vocea lunganului.

— Pe căldura asta când iei foc pe din-afară să te aprinzi pe dinăuntru cu tărie. Dar afară de unul ca lumea ai aici numai poșirci ! îi ținu isonul vorbind alene după obiceiul texanilor, Gerry.

— Aveți preferințe pentru ce fel, seșor ?, se roși teighetarul.

— D-ăsta, Old Scotch Whisky, arde ca iadul, amigo !

— Fumegă pe gitlej licoarea, adevveri flegmatic Gerry.

— Este fain, amigo ! plescăi Colorado ! Asta-i marfă de soi !

— Restul nu-s decit lături ! sentenție Gerry.

— Ați venit cu vorbe de hîră aici, seșor ! mormăi barmanul.

— Este ceva nelimpede, amigo ? îl tăie cu o privire de gheață pe teighetar. Una dintre mîini o ținea lipită de prăseaua Coltului.

Barmanul, oțărît la început, sări resemnat peste provocări. Le aruncă numai o privire chiondorișă. Obişnuit cu o droaie de lichele în trecere peste frontieră, suportă și această tăvălire în batjocoră a băuturilor. Înghiți în sec și servi mușterii. Colorado mai aruncase un dolar din argint cu cite un vultur pe fiecare față. Lucrurile apoi intrară în matca lor. Mai trecuseră prin oraș din acești gură-mare ce se făloșeau încingîndu-se ca focul în prerie, ca la urmă să iasă val-virtej prin ușile batante izbiți în moalele spatelui, și apoi să fie conduși de polițiștii călări pînă la porțile orașului unde li se dădeau armele îndărăt...

Înconjurată dintr-o ochire sala stăpînită de o ceață persistentă să-și zărească oamenii lor pe care îi căutau. Jur-împrejur, lume pestrîă, amestecătură de graiuri, tot felul de stîrpe. Își căutau acolo buna-dispoziție : spanioli, metiși, texani, cîțiva indieni, un japonez, doi americani din Middle-Est, decăzuți, cîțiva creoli cubanezi. Pia-nina scîrțîia fals, sub pișcătura individului cu spatele gheboșat și cu urechile depărtate ca două frunze de ferigă. Pe mica scenă, cantora locului arăta mai nesigură ca oricînd pe dans, într-un ungher încețoșat dansa o bamba, tangîndu-și aritmic șoldurile, în harababura de glasuri ce se reinstalase, prin acel fum, printre bancurile proaste, amestecate alandala cu înjurături și cîntece de cheflii, devorată de ochii teighetarului...

Își scoaseră pe masă cărțile de joc, Gerry tăie pentru o partidă de tabinet odată cu apropierea de masa lor a doi indieni. Unul le vorbea într-o spaniolă fără multe păcate, cu vocea lui domoală :

— Dacă oamenii albi au plăcerea să ne lase să sorbim tegrita la masa lor ? ceru

încuviințarea așteptînd răspunsul fără grabă.

— Zeii locului ne fericesc să stăm alături de căpetenii de seamă din Chihuahua ! le făcu Colorado loc, cercetîndu-i atent și recunoscînd în ei două căpetenii ale triburilor din Mexic. Amîndoi purtau capelele descoperite, aveau obrazurile măslinii și frunțile ușor teșite. Sub sprîncenele stufoase ochii lor cenușii ardeau mocnit, ferindu-se să aprindă minia albilor. Sub cite o bentiță din piele strînse în jurul frunților, unul dintre ei își înfipsea o pană de papagal, ce-i semnifica puterea asupra tribului, așezată într-o poziție culcată, grăitoare, de pace. După ce amîndoi au luat loc și-au rezemat de genunchi puștile lor cu țevi lungi, sistem Peabody, model 1860.

— Să ne zică căpeteniile dacă ne fac cinste să taie o carte cu noi ? îi îmbie Colorado așezîndu-le pachetul în față.

— Oamenii albi ce aduc cu băieții de vaci să știe că străinii de lingă masa noastră îi vorbesc de rău că beți cu noi !

— Știm amigo, dar dăm la spate vorbele rele. N-ați răspuns dacă vă încumetați să vă distrați la un joc de cărți cu noi ?

— Oamenii din patria comanșilor și a apasilor calcă cu mocasinii pe copaii cerului. Capetele le au să cîntărească huliurile ! Nu vă pasă că sînteți înjurați că beți cu oameni roșii ? !

— Altceva ne frige, amigo ! Căutăm de lucru, avem nevoie de ceva pesos. Pentru asta putem fi vaqueros, minieri, chiar la haciendă putem munci. Nu ne dăm îndărăt de la orice îndeletnicire !

— Ce fel de muncă vor albi de peste Rio Bravo, doar zeii Mexicului cunosc. Vorbiți pe două limbi ca toți albi din Texas.

— Căpeteniile bat potecile să vină la țîrg, ocoli răspunsul Colorado. Dar hai să jucăm altceva. Indienii știu să joace bine zaruri, scoase Pedro la un semn al lui babaroasele dintr-un buzunar.

Aztecii scuturară îndărătnici capetele. Între timp le-au aflat și numele. Yacunda, cel cu rang mai mare decît Payata, își aruncă mîndru capul, încă frumos, pe spate. Strînse pumnii vînjoși, iar buzele subțiri, într-o culoare vînață, deveniră o linie.

— Măsurăm drumuri lungi pentru cîțiva pesos, străinilor. Aducem la țîrg piei, oale și coșuri de răchită, făcute în sat. Agoni-seala este a tribului. Figurile astea minci-noase de la cărți îți fură iute munca. Îți trebuie ochi de condor și mîna iute de nevastăică. Cărțile se plimbă prin palme ca viperele, tolsubunii sînt războinici de seamă, ei au lăsat la urmă de tot jocurile...

— Au țepi otrăviți ca scorpionii. La ultima dintre vipere se duce pe rîul Conchos, wigwamul și femeia, se amestecă Payata. Urmașii chichimecilor năvălitori

din nord de Rio Bravo, n-au vreme de lîncezit la jocuri de noroc, s-o ştie albi de faţă.

— Căraţi-vă, veneticilor ! Aţi împruţit locul şi îmi place mie masa voastră ! se rezemase Enriques într-o rină, aşa cum arăta, netuns, cu favoriţii zburliţi pe un obraz oacheş, păros. Luaţi şi indienii cu voi că put a coioţi !

Provocarea a rămas fără răspuns. Laredas, ce nu era în apele sale, un cartofor şi bătăuş renumit, mîrii scîrbit că nu fusese înfruntat Enriquez. Scuipă dispreţuitor la picioarele lor. Pedro trecu la un pas să nu-i arunce rachiul în ochii gîlcevi-torului.

Se mutară pe un colţ liber al barului. Cinci mexicani cu figuri de gorile printre care şi pelerinii urmăriţi de ei se aşezară la masa părăsită.

— Preţuieşte un peso pielea găliganului care ne-a sculat ! îl linişti Colorado pe Yacunda. Altfel îl jupuiam şi-mi făceam din el un chaps să-l port cînd mîn boii în prerie.

— Fain whiskyul ăsta ! sorbi Gerry pe îndelete. I-aş fi uitat gustul dacă nu dam aici de el. Tot să rupi gîtul la o sticlă.

Privirile indienilor începură să sticlească în ceaţa tavernei. „Apa-de-foc“ le cînta în sînge. Nu le vedea crede ochilor. Paharul nu se golea bine, iar străinii îl aduceau iute la semn. Faţă de tesquino, tegrita, pulque, şi mescalul, licoarea sorbită aducea cu băutura zeilor, poate chiar a lui Quezetquetl...

NICULAE FRÂNCULESCU

Grafică de ELENA URDĂREANU-HERŢA

Veghe

*Veghe de stele şi de slavă
Veghea de vulcan şi de lavă*

*Veghe de smoală şi de lut
Veghea de inger căzut*

*Veghe de lună şi ierburi de mai
Veghea de argint şi de nai*

*Veghe de cal de codru şi haiduc
Veghea de şarpe neştiut şi de cuc*

*Veghe de prăpastie şi vultur
Veghea de lacăt de mină moartă şi
de fur*

*Veghe de mireasă şi de zburător
Veghea satirului ros de fîor*

*Veghe de sfîncşi de mumii şi tumule
Veghea spre regii morţi şi Thule*

*Veghe de piatră şi eră străveche
Veghea de ceas trecut nepereche*

*Veghe de lehză de cuţit şi de jar
Veghea plodului lovit de pojar*

*Veghe de docher de matelot şi de ape
Veghea în care plînsul nu încapă*

*Veghe de pană daltă şi culoare
Veghea jinduită dintr-o floare*

*Veghe de beznă de bufniţă şi de iască
Veghea cuvîntului să o pască*

*Veghe din poarta zăvorîtă şi mută
Veghea din ora stătută*

*Veghe pe cruce pe butuc şi pe rug
Veghea din care viermii sug*

*Veghe de literă de smalt şi de foc
Veghea stoarsă de aur şi noroc*

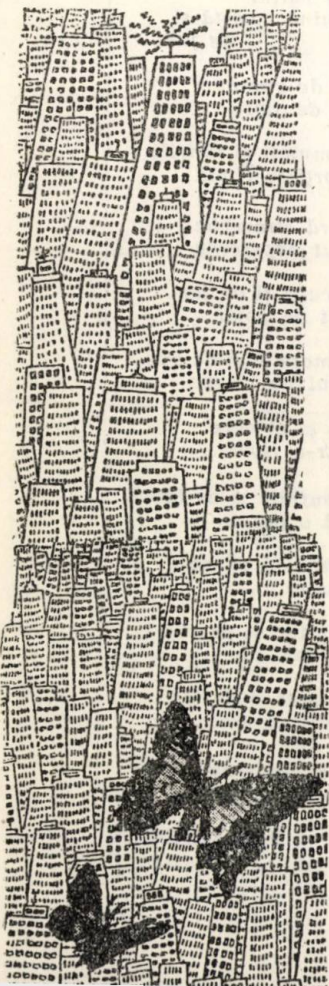
*Vegheri necuprinse şi toate-ale lui :
Veghea la creştetul Poetului.*

PAN IZVERNA

Forțe în plus

Stăteam pe balcon și vorbeam cu plopii
(Trei zile mi-am luat pină am început să-i înțeleg,
Vorbeau păsărește la început, mai șezuse acolo o pereche nepereche.
O codobatură și-un uliu. (Vrei să spui: două păsări paradis?)
Vezi, arborii sînt atenți la fluxul sonor,
La primul sistem de semnalizare. Ori al doilea?
Dar erau plopî tineri, foarte tineri și n-aveau frunzele egale
Între ele la vîrf. Niște frunzoaie mari, care se
Micșorau pe măsură ce se apropiau de pămînt. Căzînd?
Nu, cum erau dispuse pe ramuri, mai sus sau mai jos.
Vezi că pămîntul micșorează (mai ales cînd intri în el,
Te face mic mic, încapi pe urechea acului înaintea cîmillei,
Cămila era un otgon, știu, un otgon făcut din cîmile răsucite)
Și bătea vîntul și așa se zbuciumau, și-mi era teamă
Că acum, acum se frîng și o dată mă uit în sus și văd venind
Spre mine o pană. M-am speriat, ce-a fost asta? A troznit
Mobila. Tună afară. Cobora așa în rotogoale.
Și mi-a căzut drept în poală.

Asta e povestea ta de Șeherezadă. Deapăn-o, îmi plac
Poveștile, mai ales dacă sînt și cu poze. Să-mi dai o
Poză, vezi să nu uiți. Lasă, miine.
Era de pescăruș. Cum de mi-a căzut drept în poală, nu pot să-mi
Explic, Am păstrat-o pentru tine. Bine ai făcut, că eu în
Momentul acela m-oi fi gîndit la tine, sînt sigur,
Gîndul meu a smuls pana din aripa zburătoare și ți-a căzut
Ca un semn de carte în poală. (Ca să știu eu unde am rămas.
Glumesc. Spune). Tu te gîndeai la prostii, nu
Poezie romantică, gingașă, curată, plină de avînt.
Ba dimpotrivă, ceva foarte frumos îmi trecea prin cap, chiar
Căutam o rimă rară să ți-o trimit înfășurată în pană.
Cu pana înmuată-n rime rare — ține minte versul acesta clasic.
Sînt de acord că există în natură nebănuite,
Necunoscute, lucruri, întîmplări care se declanșează
Cu precizie astronomică — iar noi biete stele zvîcnind una
Pe lîngă alta. Trec pe jos, că sîntem stele sărace.
Da și trebuie să ne mulțumim cu aceste calcule mărunte,
Modeste, de la om la om.
Mici gînduri, care reușesc însă să smulgă un fulg din
Aripa necruțătoare a vremii ce se pierde în larg.
Ei, lasă astea, îți jur că eu am aranjat cu pescărușul
Știam că ești singură (altfel nici nu mi te pot închipui)
Aștepți ceva, ceva extraordinar, un gest frumos din partea mea,
Și zic: dă-i pana și la urmă ne-nțelegem noi.
Ah, marea, plopîi, crescînd parcă din fierberea spumei,
Ascuțindu-și frunzele către vîrf, ca și cînd ar vrea să tatueze
Cu ele marinarii dornici — ahtiați după sirene — pe corp,
Și pescărușii țîpînd la nemărginirea albastră.

Teoria țipătului

*E interesant ce valoare are un țipăt
Pentru diverși indivizi.
Ce-mi spune mie un țipăt ?
(Depinde și cine țipă și de ce).
Țipi tu e altceva,
Țipă altcineva e altceva,
E altcineva.
Altcineva poate să țipe, poa' să și urle.*

*În primul rînd, îl asociem cu ceva tăios.
Un cuțit, un fierăstrău, un pește cuțit
(spadă)*

*Un pește fierăstrău.
Am auzit un țipăt fierăstrău
Cînd mă uitam la bucla ta.
Și în al doilea rînd, ceva ce e
Deasupra capului omenesc
Cum ar fi bucla ta, cum spuneam —
Parcă s-ar evapora aerul de deasupra
capului.*

*Deci eu recepționez țipete alpiniste.
E și o modalitate
De a escalada, de a face urcușuri,
Luîndu-mă, ținîndu-mă
De un țipăt din ce în ce mai sus.
Dă-mi un „la“.
Iată cît de ascuțit poate fi un „la“.
Îmi place țipătul amestecat cu oftat,
Un oftat cu limba între dinți, alintat.
Nu, nu e rimă, e o greșeală de limbă.
Îmi place cînd înghit țipătul tău și parcă
mă taie,*

*Mă sfișie.
Bineînțeles, sînt foarte sensibil,
Al naibii de sensibil.*

MARIN SORESCU

PAȘAPORTUL

Ajung ei la Frecăței, Napoleon Z. N. Fotache, Nanina Valpina și Nae Pocol, să salveze de la înec un cenaclu de satiră. Lui Napoleon tocmai îi ieșise de sub teasc volumașul de glume „Piine nesărată“, pentru care osteneală căpătase niște parale și tot atîtea fumuri. El și cu maestrul Geo-Geo ce se mai pricepeau la LITERE — încolo apă de ploaie.

Așadar descălecară în orașul cu pricina, iar după trudă poposesc la un restaurant. Între timp Nae ciripise nu știu ce taine la urechea telefonistei hotelului unde trăseseră.

Cînd pe la fudulii și al treilea pahar de Fetească, ospătarul, băiat dezghețat, se apropie de convivi cu oarecare rîvnă profesională și întreabă ceremonios dacă printre meseni nu se află cumva și romancierul Napoleon Z. N. Fotache ?

— Mi se pare că eu sînt, crezu cel cu „Piinea nesărată“, crescînd în umeri.

— Maestre, vă cheamă de urgență Bucureștiul. Pofțiți la telefon !

Peste cîteva minute prozatorul revine între colegi și anunță aproape divers :

— Dragii mei, plec la Milano.

— La congres ? se entuziasmară cei doi.

— Președintele m-a rugat să-l însoțesc în Lombardia. Insuși Vigorelli a semnat invitațiile.

Nae Pocol și deopotrivă Nanina Valpina îl cuprind la piept cu sinceră invidie, recunoscînd totuși, în cele din urmă, că o alegere mai potrivită nici că se putea face.

— Ospătar, șampanie ! Cred că o să-l țîrim cu noi și pe bilbiitul de...

— Dar ce contează cine mai merge cu tine ? Napoleoane, te rog ca pe Cristos (și Nae știe să implore) fă-mi rost din Cetatea lui Sforza de o mulinetă cu tamburi și niște pișcoturi pentru știucă.

— Să văd, Nae, să văd de ce timp dispun. Nu promit nimic.

— Dar, măi omule, tu ești pregătit ? se interesă grijulie Valpina.

— Desigur, fetițo, bineînțeles, firește.

— A, nu mă gîndeam la zestrea profesională, deasupra oricărei bănuiei, ci la echipamentul vestimentar : două-trei costume, acolo, cîteva cămăși cochete, cinci-șase cravate zurlui, doar ne reprezînți, ce naiba !

— Ah, da, în această privință am unele lacune. Fir-ar să fie și CEC-ul e la Suzana, nevastă-mea.

— Cînd se ivesc chestiuni presante, gun-guri Nae, ai putea s-o deranjezi, deși e foarte tîrziu, aproape douăzecișidouă.

— Bună idee. Ospătar, fii te rog amabil și cheamă Bucureștiul. Dar urgent, băiete, la numărul ăsta, și-i întinse o carte de vizită, ba nu, fulger !

— Napoleoane, s-a consumat sticla.
— Să mai vină ! Așadar, dragii mei, dar voi, voi ați mai călătorit pe undeva ?

— Numai pînă la Tokio, se plînsese Nanina cu toată amărăciunea, deși optasem pentru Honolulu.

— Fi-r-ar să fie ! Dar tu Nae ?

— M-au aruncat doar pînă peste Dunăre în niște chestiuni de rutină. Greu o mai scot la capăt umoriștii nepocăiți.

— Pe mine m-au ținut în țarc, acum evadez pentru prima oară. A, dar să vezi ce mi ți-i frec. Le-o spun pe șleau : N-aveți decît să vă trimiteți protejații.

— Maestre, aveți Bucureștii.

Napoleon Z.N. Fotache își potrive glasul și apucă receptorul : Alo, Suzana, aici Napoleon ! Ascultă comanda la mine ! Trei perechi de pantofi, șase cămăși cochete... cum, nu înțelegi ? Co-che-te, de la șic, nouă cravate zurlii... iar nu pricepi, zur-llii, de la fistichii, o duzină de ciorapi dungați, o duzină de... cum, la ce-mi trebuie ? Te rog nu mă întrerupe, o duzină de batiste, mai vii, mai decorative, două perechi de bretele, totul de calitate superioară... nu, nu contează banii. Plec în străinătate, dragă, și nu mă pot prezenta ca un calic ! Așadar, poimîine, totul să fie pe masă, la bună vedere. A, dar ce uitasem : valiza, o valiză din piele de porc. Răscolește consignațiile și vezi poate dibuiești una maron, cu etichete, cît mai multe etichete : Paris, Nairobi, Honolulu... Ei, cam asta ar fi, dragă, și vezi, nu mă uita.

A doua zi de la întoarcerea în Capitală, văzînd că nimeni nu mișcă, trecu el pe la sediu. Secretara cu problemele străinătății i se brodise în cale. Napoleon Z.N.F. după ce o mîngie pe umăr, cum avea obiceiul, se interesă de pașaportul lui.

— Ce pașaport, care pașaport ? căzu ea din pom.

— Ei, formele, draga mea, formele pentru străinătate, căută romancierul să-i amintească : Milano, congres, Comes, Vigorelli...

— A, congresul de la Milano ? Păi delegația noastră a și plecat, dar de dumnea-voastră nici pomeneală !

Napoleon gema galben pe patul alb, cu gheață la cap. Alături, nevasta și cîțiva amici îndatorați. Deși unele voci încercaseră să-i talmăcească pricina dezastrului, el stăruia să creadă cu încăpăținare în existența unui complot : I-au servit Frecăței ca să-l lipsească de Milano.

— Invidia, fraților, numai scroafa asta parșivă o să ne mănînce capul.

— O zei nemuritori ! Dar cine nu știe că invidia e semnul cel mai sigur al gloriei ! — îl mîngie Nae care tocmai intrase pe ușă cu un buchet de garoafe în brațe.

ADRIAN CERNESCU

În lărmuiala copiilor

Scriu în lărmuiala copiilor
o minune !

cuvintele mă lovesc ca avioanele lor de
hîrtie
și atunci mă întîlnesc în ochii lor —

noi suntem îngeri mai zgomotoși pare
să zică vocea lor zglobie
pămîntul cu grădinile lui cerul nostru de
joacă

și-aceste avioane au muzica risului
nostru —

scriu cu anotimpurile lor în juru-mi
supărat pe cuvintele palide lingă obrazii
rumeni

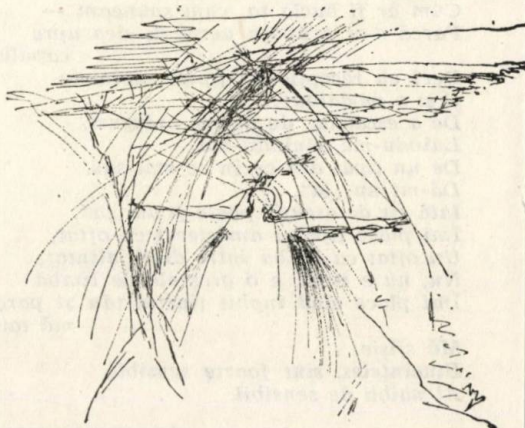
jocul lor zglobiu scrie
pe coala albă de așteptare
grădina avioanelor de hîrtie

ION IUGA

Reîntoarcere

Dă-mi mîna ta
lată corabia
Catargele au înfrunzit
Deasupra punții
În urma ei o vreme
Un șarpe de argint mai luminează
Iubito aici a fost marea
O mare albă sigur pe care
Am plutit noi doi
Acum cînd valurile s-au pierdut
Doar valea a rămas
O vale albă sigur
Și corabia noastră înflorind
Ca într-o grădină.

IULIAN NEACȘU

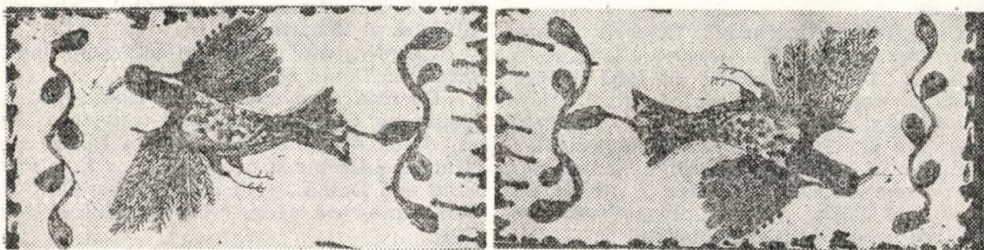

Duminici cu ploaie

Uneori
lipsește lumina,
uneori
nu putem trece
dincolo de zid,
uneori
totul pare a se fi terminat.
Sunt astfel duminici cu ploaie,
singuratice drumuri
într-un tărîm negîndit,
sunt astfel zile uitate,
zile ce ni se iau înapoi,
sunt
astfel de zile,
caracatițe oarbe
ce ajung cîndva
în pintecul
zilei de luni.
Să încercăm mersul,
mișcarea,
dram de speranță,
vînt moale ce apa
o mîngîie lin,
arderî, extatice ruguri
și încă — lăsîndu-ne singuri —

o spaimă de tot ce rămîne,
de tot
ce rămîne aici,
de ceea ce
nu poate fi transportat,
de rădăcini și de margini,
de înșine
zîmbet de piatră.
Uneori
mai rămîne speranța
cînd seara
din miez de asfalt
se aude
cum se întoarce orașul
prin cîini
și prin broaște,
prin zgomot de țară,
într-un timp fără timp
mărturisînd
despre felul în care
uneori
lipsește lumina,
despre cum pare totul
a se fi terminat.

ION DRĂGĂNOIU

Balada păpușarului

Bate păpușarul
pe la cîte uși
încercînd să-și vîndă
tristele păpuși

Toate-s vechi și toate
seamănă cu el
în aceleași straie
și privind la fel

De aceea poate
nimeni nu le vrea
presimțînd că poartă
cîte-o veste rea

Și se tot învîrte
prin orașul mic
păpușarul care
n-a vîndut nimic.

GEORGE ȚARNEA

Leul

Fărîma de sahară se-ntinde inegal
Sub labelle vînjoase cu ritmul lor vorace,
Copilăros zefirul zîmbînd la toți, egal,
Își plimbă mîna fină pe largele torace ;

Lumina vâlurită e gata să-și dezbrace
Scînteile prin coama de aur vechi, regal,
Dar în priviri adînce se leagănă tenace
O stîncă însorită din țărîmul senegal ;

Venită de aiure pe unda cu mireasmă
Părelnice imagini se-ncheagă în fantasmă
Și-atunci detună-n zare tot hohotul furtunii,

Cum tremură copacii și fiarele din jur
La răgnetul ce sparge tăcerea împrejur,
Cînd e chemat, sau poate, își cheamă el străbunii !

MARIUS VULPE

Vechi și Calendare Almanahuri Literare

De-a lungul vremii, chiar cu multe decenii în urmă, în țara noastră au apărut numeroase calendare și almanahuri care au căutat să îmbrățișeze fenomenul literar. O „biografie” a acestor publicații ne-ar răpi un spațiu enorm. De aceea, în cele de mai jos, ne vom opri numai asupra câtorva dintre aceste interesante publicații.

Cel intitulat *Calendarul literar și humoristic* desenat de Alexandre, apărut în Editura „T. I. Stoeneșcu” în 1865 și 1866 costa „2 sfanți” exemplarul. Limba literară folosită era cea a latinștilor, iar subiectele abordate urmăreau, îndeosebi, humorul, iar schițele și poeziile publicate nu purtau nici-o semnătură. Iată o mostră din poezia intitulată *Beția*, de cum arătau versurile incluse în sumarul Calendarului :

„Veniți voi femei frumoase / De sciință sunt sātulu / Și amu brațe călduroase / Focu în sinu-mi e destulu / Și sunt tenneru, vedeți bine / Plinu de viață și simțiri / Amu și risuri și suspine / Și poetice gândiri...”.

În 1894, apărea o altă lucrare cu același caracter, de data aceasta consacrat în exclusivitate literaturii. E vorba de *Calendar literar ilustrat* ce apărea la București în Editura „Independențu” la tipografia „Minulescu”, prețu unui exemplar fiind de 2 lei. După *Recapitulațiunea serbătorilor* și portretelor în desen — (peniță) ale unor personalități ale vremii, calendarul începea cu povestirea *Noapte bună* de Duiliu Zamfirescu. La rindu-i, George Coșbuc publica, pentru prima dată, atît de cunoscutele mai tîrziu *Pe lingă boi*, (care și azi circulă și sub forma unei romanțe) *Vestitorii primăverii* și *Nunta Zamfirei*. Adresîndu-se „tinerimei”, Alexandru Macedonski da un mic eseu intitulat *De pe culmea vieții*. De asemenea, Al. Vlahuță făcea să vadă înția oară lumina tiparului poeziile *La icoană*, *În pădure* și *A mele visuri*.

Dar iată această poemă intitulată *Oh, toate moarte*, semnată de Al. Macedonski :

„Oh ! albi crini, / Oh, voluptatea și can-doarea, / On ! rosele și a lor spini ; / Oh ! ceru-albastru ! / Oh ! vinul pur al tinereței / Sorbit în cupa dimineții / Cu lăcomie de sihastru ; // Oh !, vis superb, / Oh ! eleganță corporală, — / Plasticitate imorală, — / Oh, aripe la gest și verb // Oh ! toate moarte ! V-a moștenit degrab neantul / Și n-a rămas decît amantul / Eternul doliu să vi-l poarte.”

Și C. Negruzzi oferea calendarului mult circulată *Doină nouă* :

„De cînd eram încă mic, / Doina știu și doina zic, / Căci românul cît trăiește, / Tot cu doina se mîndrește / Eu cu Doina me plătesc, / De bir și de boieresc ; / Boii mei cînd aud Doină / Ară țelină și moină, / Și îmi samen cel ogor, / Cîntînd doinele cu dor...”.

De asemenea, Veronica Micle publica poezia *Mater dolorosa*, iar Roman Ranetti altă poezie intitulată *Adio*. Ca și azi, calendarul se încheia cu un supliment masiv de reclame ale diferitelor magazine și întreprinderi din București.

Dintre alte vechi calendare românești merită să reținem și *Calendarul editat de Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina* — Cernăuți 1874—1885 și *Almanahul Societății academice literare România Jună* — Viena 1883—1888.

Un foarte interesant *Calendar literar și artistic* a fost cel apărut în 1909 în Editura librăriei „Socec”, în care însă — curios lucru — nu se spunea nimic cu privire la înființarea „Societății Scriitorilor Români” care avusese loc la 23 aprilie 1908. La rubrica „Mișcarea literară” erau trecute în revistă cărțile publicate la editurile „Socec”, „Minerva” și „Librăria Națională”. De exemplu, în Editura „Socec” apăruseră : *O istorie de demult* de M. Sadoveanu, *Cîntarea cîntărilor* de Corneliu Moldovanu, *Pe cîmpul Bărăganului* de Sandu Aldea, *Impresii de Ilarie Chendi*, *Răsplată* de N. Dunăreanu, *Chipuri și suflete* de Al. Cazaban. Și la Editura „Minerva” era prezent

Mihail Sadoveanu cu nuvela — roman *Duduia Margareta*.

„Viața literară“ a Calendarului nota că dintre liricii „mai mult sau mai puțin formați“ figurau: Al. Vlahuță, Cincinat Pavelescu, Șt. O. Iosif, P. Cerna, D. Anghel, vanu, cu poezia filozofică și I. Minulescu și Mihai Codreanu.

Mihail Dragomirescu, care semna cronica respectivă, susținea că cei mai mulți pași în poezie îi făcuse Corneliu Moldovanu — cu poezia filozofică și I. Minulescu, prin muzicalitate.

În acest calendar, Cincinat Pavelescu publica, între altele, poezia *Toamna* reluată abia târziu, în 1972, în volumul *Restituți*, Editura Minerva; „Uite toamna cum se stinge / Umbra plopilor tresare / Și amănții pe cărare / Plîng sub frunza care ninge / / Slabă, tristă, ngâbenită / Între vis și adevăr / Trece toamna despletită / Și cu frunze moarte-n păr / / Pe cînd umbra cade mută / Tu, ce-ți porți alături Doamna / Lasă vorba, taci și-ascultă / cît de dulce moare toamna.“

Ne vom opri mai mult la *Almanahul scriitorilor de la noi* apărut în Editura librăriei Naționale „S. Bornemisa“ la Orăștie, Tipografia nouă „I. Mata“ 1912, care, cum se arată în prefață, urmărea să prezinte publicului românesc de pretutindeni „mănușchiul scriitorilor români în viață din Transilvania, Banat sau cel puțin originari din aceste ținuturi“. Fiecărui scriitor prezentat i se schița, în primul rînd, o scurtă biografie. Almanahul începea cu Andrei Bîrșeanu căruia i se publica o poemă și continua cu Ion Agârbiceanu, (cu povestirea *Luminița*). Despre Octavian Goga într-o notă se arată că după ce a studiat la Sibiu, Brașov și la Universitatea din Budapesta, acesta a făcut călătorii de documentare mai lungi în Germania, Italia, Franța, Engliera și că în prezent era secretar literar al „Asociației pentru literatură română și cultura poporului român din Sibiu“.

În același almanah, G. Coșbuc da poezia *Moartea lui Gelu*, iar Liviu Rebreanu povestirea intitulată *Prostii*. Dintre celelalte semnături, se mai puteau reține cele ale lui Ilarie Chendi, Șt. O. Iosif, Petre Dulfu, Ion Scurtu, Zaharia Bîrsan, Onisifor Chibu și Aron Cotruș.

Începînd cu același an, 1912, începea să apară însă *Almanahul Societății Scriitorilor Români*, societate care, cum se știe, luase ființă la 23 aprilie 1908. Almanahul apărea în Editura revistei *Flacăra* și era tipărit nu la București, ci la Craiova, la „Institutul de arte grafice Samitca“. În „precuvîntare“, se recunoaște că față de alte calendare, acesta ieșea în librării destul de târziu. Ca urmare, partea calendaristică nu mai era dată. Nici notițe bibliografice pentru scriitori colaboratori. „Începînd tipărirea acestor almanahuri

— continua prefața — legăm prezentul de trecut, păstrînd tradiția marilor noștri premergători: Mihail Kogălniceanu, Gh. Asaki, Ioan Heliade Rădulescu, care prin astfel de cărți au sădit în sufletul românesc dragostea pentru literatura natală.“ În fruntea almanahului, figura discursul ministrului C. C. Arion rostit cu prilejul dezvelirii statuii lui M. Kogălniceanu la Iași, după care I. Agârbiceanu publica nuvela *Domnișoara Lăurica*. D. Anghel (căruia i se publica o fotografie purtînd pălărie) da fragmentul de proză *Hippare și Didona*, Zaharia Bîrsan, două sonete, iar I. A. Bassarabescu schița *După rache*. Sumarul cuprindea fotografia necunoscută azi, desigur: I. Al. Brătescu-Voinești stînd pe o canapea cu o mîină la tîmplă iar cealaltă în buzunar, (după care urma predoslovioia la *Întunerice și lumină*) sau o alta în grup: Șt. O. Iosif, O. Goga, Victor Eftimiu și Ilarie Chendi. Sumarul cuprindea poezie și proză semnate de G. Coșbuc, Zaharia Bîrsan, N. N. Beldiman, D. Anghel, Al. Cazaban, Chiru Nanov, N. Davidescu, I. Diamandy (fost președinte al SSR care, împreună cu André Breton, Alfred Bonnet și Zevalles înființase, la Paris, primul cerc al studențimii socialiste) — apoi Ion Dragoslav, Victor Eftimiu, Emil Gîrleanu, Octavian Goga, Ar. Garovei, A. de Hertz, Constantin Hodoș, Har. Leca, Eug. Lovinescu, P. Locusteanu, S. Mehedinți, Ion Minulescu, Corneliu Moldovanu, Natalia Negri, Elena Farago, Cincinat Pavelescu, Vasile Pop, Liviu Rebreanu, (cu un fragment din volumul *Frămîntări*, purtînd un motto: „Doamnei Fany R“) Radu Rosetti, G. Rotică. Mihail Sadoveanu semna un fragment dintr-o serie de schițe și impresii din Delta Dunării sub titlul *În satul Sarichioi*.

Peste un an, *Almanahul Societății Scriitorilor Români* apărea tot la Institutul de arte grafice „Flacăra“, dar era tipărit la București, în tipografia din str. Cîmpineanu nr. 40. De data aceasta, el cuprindea la început sărbătorile și târgurile, și, pentru fiecare lună a anului, note și date

biografice cu privire la diferite date ale personalităților culturii românești. Se publica, de asemenea, o fotografie cuprinzând comitetul SSR (sus, în ordine, de la stînga la dreapta) : N. Davidescu, D. Karnabat, M. Sadoveanu, T. Arghezi, la mijloc — Caton Theodorian, M. Dragomirescu, I. Al. Brătescu-Voinești, iar în rîndul de jos : P. Locusteanu, Emil Gîrleanu, Cincinat Pavelescu și Corneliu Moldovan. Cuprinsul oferea poezii și proze semnate, între alții de Caton Theodorian, V. Demetrius, P. Locusteanu, Har. Leca, D. Karnabat.

Criticul Mihail Dragomirescu publica un studiu despre opera lui Caragiale — despre care schițau cîte un „portret” și Corneliu Moldovanu și Victor Eftimiu. Iată doar cîteva rînduri din aceste rînduri ale autorului *Cocoșului negru* pe care ulterior, din

cîte știu, nu le-a mai reluat în cărțile lui de amintiri : „Caragiale a fost un paradox. Mai mult ca oricine altul, el desminte faimosul „stilul e omul”. Cîtă deosebire, între scriitor și om ! Pe de o parte, un stil lipsit de orice înflorire, iar pe de altă parte, o grădină bogată. Un cer de iarnă, limpede, oțelit e stilul său, iar omul a fost un uragan cu străfulgerări pe culmile marilor fantastici.”

În acest almanah, mai semnav : Al. T. Stamatiad, E. Lovinescu, Corneliu Moldovanu, C. Riuleț, P. Locusteanu, I. Dragoslav, Constanța Hodoș ș.a. Dintre numeroasele fotografii publicate, una îl reprezenta pe B. P. Hașdeu pe patul de moarte, iar alta castelul lui Hașdeu de la Cîmpina.

Consemnări de
AL. RAICU

Ritual

I

La noi solemnitatea se învață
În două anotimpuri omenеști,
Cînd merii pun troiene la ferești
Și cînd suflarea limpede îngheață.

Atuncea dăm cinstirea cuvenită,
Rotundului înmiresmat de pîine,
Cu ris de soare pe ștergar de mîine,
La geamăt de fîntînă împlinită,

Că iar ne doare un cocor tîrziu
Căzut pe noaptea suptă de țărîină
Și spusa nemurirea ne-o îngîină,
Pe încolțirea bobului de griu,

Iar cînd se frînge azima în două,
Ispitele ni-s picături de rouă.

II

Și ducem iar din casă-n casă,
Sperietori cu obrăzare
Și vișorul ni se năzare,
Un fel de ciuhă veninoasă.

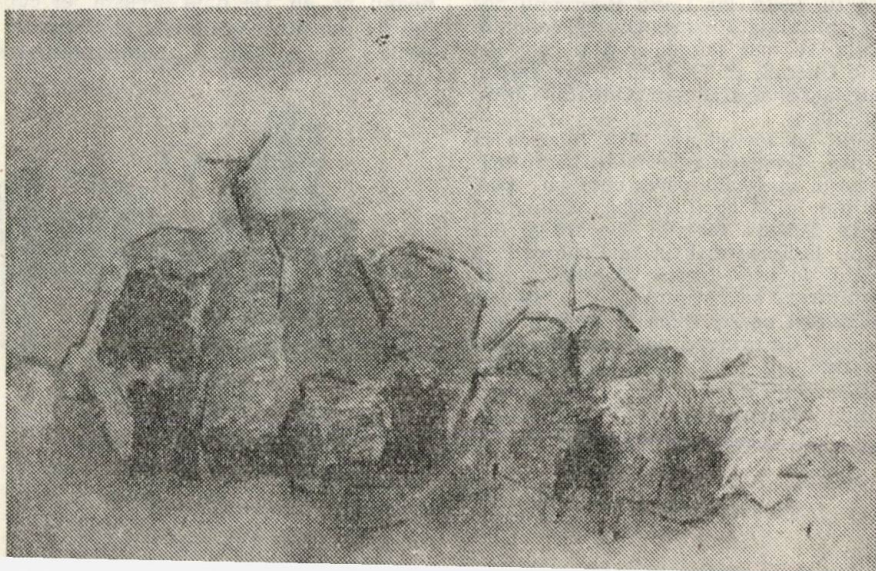
Atuncea scoatem la vedere,
Un pui de urs umplut cu paie,
Că picla gerului se taie,
Cu vis de corb într-o cădere.

Apoi în sfichiul de harapnic,
Îl punem pe troian să joace,
Cu zicere de iarmaroace,
Din gură de țigan-ispravnic.

Cînd jocu-i patimă și muget,
Răsar brîndușele de cuget.

STELIAN GRUIA

Pictură de MIHAI BANDAC

Am fost

Am fost mai clar ca apa de izvor,
Mai tare decît vinul de Cotnar
Și-am stat la îndemîna tuturor
Fără să cer, ci cînd mereu vr-un dor.

Să nu mă plîngeți cînd va fi să mor
Căci iarăși am să-nviu pe-acest hotar,
Dar nu ca de pomană cerșitor,
Ci ca poetul cunoscut cu har.

Am fost mai blind cu voi de cum se cade,
Scurpații i-am luat drept decorații
Și nu m-am plîns nicicînd de ce mă roade.

Dar viu pe cînd eram, voi erați morți.
Cum celor morți de vii ură nu porți?
— Mi s-arătau în drum noi generații!

Cain și Avel

Sînt Cain poate și mi-am dat drept rod
Un trai ce n-am cum îl numi comod.
În suferințe veșnic mi-ai fost darnic
Ce-i drept, ori cît m-am dovedit de harnic
Pe holda ta cu spini înțelenită
Ce da scaieți și prea puțină pită.
Și iată de ce jertfa mea de fum
Din meiul slab nu-ți place nici de cum
Și dai din mîni să dai în lături sfara
Fără ați păsa că otrăvește țara.
Miei grași tu nu mi-ai dat și nici pășune
Ca jertfă la picioare să-ți pot pune
Și să te-mbeți de miros greu de sînge
În timp ce Avel cu priviri nătînge
La tine cată cît ești de ferice —
Eu vă privesc și nu mai știu ce zice,
Simt numai că mă prinde dor de ducă
Și-mi vine-a pune mîna pe măciucă.

Nufăr

Mi-am făcut din inimă chilie
Pentru gîndul îmbrăcat în negru —
Fie-acuma ce va fi să fie,
M-am predat durerii pe de-a-ntregu'.

Căci durerea mi te ține-aproape
Și să scap de ea nimic nu fac
Tu-mi apari ca pe-un întins de ape
Nufăr la mijlocul unui lac.

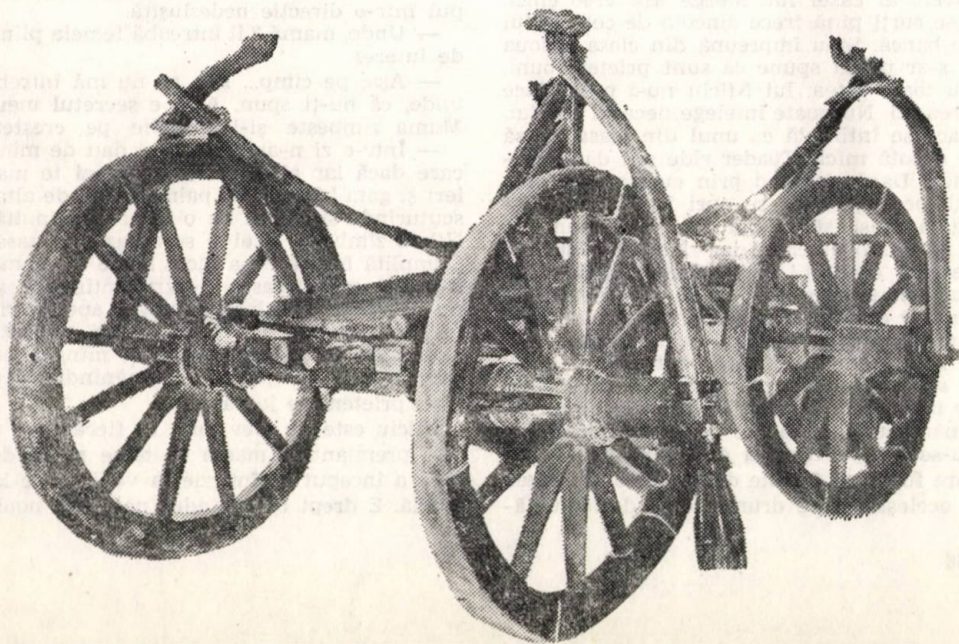
Moment vespéral

Am întrebat de moartea ta izvorul :
Ofta și-am înțeles că-ți duce dorul.
Am întrebat și vîntu-n crîng apoi :
L-am auzit cum geme printre foi.
Ieri seara m-am uitat la luna plină,
Pălise de o galbenă lumină.
Și lacul cunoscut l-am întrebat,
Iar undele din lac s-au tulburat.
Pletoase-ampleacă sălcii crengile și tac
Cu frunți îndoliate peste lac.
Eu stau pe țărîm și-aud cocorii-n aer
Ducîndu-și către sud prelungul vaer.
Amurgul mă învîlue cu ceață
Și stropi de ploaie-mi picură pe față.

Revedere

Am să te port în spate ca rucsacul
Soldatul în companie pe front,
Iubito, moartă, cît mă ține vacul
Și fi-vom sub același orizont.

MIHAI BENIUC

NILCIU

Cu părul puțin cam ciufulit — de ce să n-o recunoaștem — scurt și cam îndesat, Nilciu vine întotdeauna ultimul de la școală. Drumul lui nu seamănă cu al celorlalți copii. Când sună de ieșire, după ultima oră, băiatul își înalță ghiozdanul în spinare și, meticolos ca un bătrîn, încearcă geamurile să vadă dacă sunt bine închise — venise odată un vînt mare — șterge tabla cu buretele și-abia atunci, legănîndu-se pe picioare într-un fel caraghios, iese din clasă. În curtea școlii mai pierde puțin timp înconjurînd totul dintr-o privire, ca și cînd el ar fi direct responsabil și de magazia de lemne, și de cuștile iepurilor, și de brazdele cu flori pe care cu toții le înfig în pămînt începînd cu primele zile calde ale primăverii. Cînd iese în drum, e liniște desăvîrșită. Colegii lui au ajuns demult acasă. Poate că unii dintre ei au și mîncat și-acum stau la soare, gîndindu-se la vacanța mare. Nilciu se uită în dreapta și-n stînga, cu palma streășină deasupra ochilor, și în clipa în care se asigură că nu-l poate vedea ori bănuî prezența, se strecoară pe lîngă uluci în sensul invers al casei lui. Merge așa vreo cinci, șase curți pînă trece dincolo de colegul lui de bancă. Stau împreună din clasa a doua și s-ar putea spune că sunt prieteni buni. Cu toate astea, lui Nilciu nu-i prea place firea lui. Nu poate înțelege necazul omului. Dacă se întîmplă ca unul din clasa lor să ia o notă mică, Toader rîde și-l dă la brigadă. Dacă alergînd prin curtea școlii, altul, nemaiputîndu-se opri la vreme, își agată și își sfîșie paltonul în vreun cui uitat într-o ulucă, el iar rîde. „Nu înțelege necazul omului !...” gîndește Nilciu, dar nu-i spune că și el a rîs în vreo două rînduri. O dată cînd și-a spart călimara stropîndu-și cu cerneală violetă cămașa albă, în ziua aceea îmbrăcată pentru înfrîia oră, și altă dată cînd rezemîndu-se cu spatele de ușa clasei, pe care altul o deschisese pe dinăuntru și el căzuse pe spate, murdărindu-se tot pe cămașă de carbolineul cu care fuseseră frecate dușumelele. De aceea îl ocolește. Face drumul ăsta de la jumă-

tatea lui ianuarie. Și duminica îl face. Numai că duminica nu trebuie să dea nimănui socoteală încotro se duce. Dacă l-ar afla Toader cu siguranță că ar rîde de el pentru a treia oară. În primele zile, zăpada era mare și cum el n-a crescut prea înalt, îi venea pînă aproape de brîu. De cîtăva vreme pămîntul a primit culoarea încă firavă a ierbii acestei primăveri. După ce trece de colțul casei colegului, Nilciu se îndreaptă de spate și iese în drum. Merge repede, fără să se mai teamă de nimeni și de nimic. Taina și-o păstrează cu sfințenie. N-ar împărtăși-o cuiva, pentru nimic în lume. O simte numai a lui și îi e dragă.

— Pe unde tot umbli tu, mă, Nilciule, mamă ? Mi s-a urît mie de cînd au venit copiii de la școală, îl dojenește maică-sa cu căldură în glas. Băiatul se uită în ochii ei și tace. Ochii i se mișcă vîoi ori potolit, iar degetele meșteresc ceva, ca pe-o împletitură tainică. Tu n-ai ? Pe unde-mi tot umbli nemîncat de azi dimineață ? Ai luat la tine trei bucățele de zahăr ; ce, aia-i mîncare ?...

— Am fost și eu încolo... Și arată cu capul într-o direcție nedeslușită.

— Unde, mamă ? îl întreabă femeia plină de interes.

— Așa, pe cîmp... Dar să nu mă întrebii unde, că nu-ți spun. Asta e secretul meu. Mama zîmbește și-l mîngîie pe creștet.

— Într-o zi n-am să-ți mai dau de mîncare dacă iar ai să întîrzi. Astăzi te mai iert și gata ! Și își lovi palmele una de alta, scuturîndu-se parcă de o făină închipuită. Nilciu zîmbește și el și se așează la masă. Cumplită foame i s-a făcut ! Știe că mama n-o să-l pedepsească pentru întîrziere și nu se sperie. Mîncă cu poftă, apoi se ridică și privește o vreme pomii curățîți. Doi caiși rîd în soare și el îi mîngîie cu privirea și cu palma, asemănîndu-i cu niște prieteni de joacă.

Nilciu este un elev bun. În fiecare an a fost premiant și mama se teme puțin de cînd a început să întîrzie la venirea de la școală. E drept că n-a adus notă sub nouă

nici pe trimestrul ăsta, așa că n-ar avea motiv de spaimă, dar oricum. În primele zile a tremurat cumplit. L-a căutat prin vecini și a dat fuga la școală. Nimeni nu-l văzuse încotro o apucase. Când a intrat pe poartă, a vrut să sară cu gura pe el, dar s-a oprit surprinsă de lumina neobișnuită aprinsă în ochii lui. Parcă-i venea să plîngă.

— Ce-i cu tine, mamă? Ai pățit ceva? I-a întrebat ea neliniștită. Copilul a înălțat din umeri. Atunci?

— Am și eu un necaz, ca fiecare.

— Ai mai spart vreo călimară?

— Ei, și dumneata! Parcă pe lumea asta cel mai mare necaz al „omului” ar fi cînd i se risipește cerneala. Miine, cînd mă duc la școală, să-mi pui vreo cîteva bucățele de zahăr în ghiozdan.

Din ziua aceea a început să vină tîrziu, iar duminica, înaintea prînzului, dispărea de acasă. Cu nimic nu izbutise să-l înduplece pe copil. În cîteva rînduri s-a răstit la el, dar n-a putut scoate nimic.

— Dumneata n-ai avut niciodată un necaz pe care să nu-l poți spune nimănui?...

De atunci nu i-a mai zis nimic. Se străduiește să afle de la ceilalți copii, dar nici ei nu știu. Toader înălță din umeri și o privește cu mirare. Lui nu i-a spus o vorbă. La îndemnul mamei s-a străduit mai întîi să-l facă să vorbească. Dacă a văzut că nu izbuteste, a încercat să-l urmărească. Nilciu s-a uitat cu răutate la el. „Nu te mai ține după mine!” i-a spus. „Ai găsit ceva?...” I-a întrebat colegul, curios. „O comoară!”... Și a ris. S-a prefăcut că o ia spre casă, dar a intrat într-o curte ce da spre cîmp și s-a pierdut printre salcîmii niși, ca o nălucă mică, fugărită de soare. Nimeni nu l-a bănuț. Au vorbit copiii între ei de ce trebuie făcut. I-a auzit și s-a supărat. „Ce, eu mă bag în secretele voastre?...” Dar cum de cînd e lumea și pămîntul, tainele i-au ațîțat nu numai pe copii ci și pe oamenii mari, s-au hotărît să facă ceva, numai să afle. Au întocmit un plan și de la o vreme mai întîrzie încă vreo cițiva de la masa de prînz. Fac cu rîndul. Îl spionează ca pe un dușman de temut. Unul dintr-a șaptea — nu prea învață el așa cum trebuie — le-a propus să-l lase pe el să-i ardă vreo două și o să vadă ei cum spune Nilciu tot. N-au putut fi de acord cu o astfel de măsură — n-ar fi fost cinstit — și din ziua aceea nu l-au mai cercetat, măcar că era cel mai bun la fugă din toată școala și că îi mai scosese și din alte încurcături rămase nedezlegate de ei. Dar cine nu știe cît de grea poate fi urmărirea, mai cu seamă atunci cînd urmăritul este colegul de bancă al lui Toader, care dacă se ascunde undeva cînd se joacă vara în cîmp, îl cauți pînă ametești, te cuprind nădușelile și tot nu dai de el. Dacă nu vrea să iasă singur, n-ai ce-i face. Își găsește niște locuri pe unde-și pierde urma și cu asta, basta! Mai scoate-l dacă ai de unde.

Cei mai încercați „detectivi” — voluntari ori aleși — care să-l urmărească, s-au lăsat păgubași. Aproape toată clasa a încercat. Și fetele au bătut la poarta norocului; totul a fost în zadar. Nilciu dispărea sub privirea lor la fel cum dispar umbrele cînd intră soarele în nori. El nu știe că mulți fac „de gardă” ascunși în dosul nucilor din ogrăzi și că-l văd trecînd aplecat pe sub uluci pînă dincolo de curtea lui Toader. Nu știe nici că unii ies de-a drepul în cîmp, pe după grădini, dar că aici, ca în jocul lor de vara, îi pierd urma.

Și totuși, într-o zi s-a dat de gol. Poate că dacă ar mai fi trecut cîteva zile, totul ar fi fost altfel. Nilciu s-a dus la dispensar să mai ceară niște vată și pansament. L-au descoperit ochii iscoditori ai Mariei. Era într-o duminică și nu se temea de nimeni. A ținut drumul drept. Fata n-a putut păstra taina și asta l-a supărat cumplit. De patru ani, în fiecare primăvară, i-a cumpărat mărțișoare; și tocmai ea să-l dea de gol?! Adevărat este ce spun oamenii mari: „De cînd se nasc, ele nu pot să înțeleagă că anumite lucruri trebuie ținute ascunse; cel puțin pentru o vreme!” Asta o știe de la taică-său. S-a trezit cu aproape toată clasa în spatele lui, dincolo de grajduri, spre salcîmii plantați de Stan Mălăieru ca să țină adăpost grădinilor. Maria se afla în fruntea lor și-l arăta cu degetul ca pe un vinovat. Nilciu schimba banda-jul unui mînz șchiop. Îl lovea un besmetic peste picior. Mînzul îl privea cu niște ochi calzi și gema încet. Era cald și lăstunii zburau deasupra pămîntului.

— Te doare? îl întreba apropiindu-și obrazul de botul lui umed. Animalul necheza încetișor, parcă înțelegîndu-i vorba. Lasă, a zis copilul, și l-a mîngîiat pe coamă, la fel cum mîngîiase florile cașilor. Ai să te faci bine. Trebuie să te faci bine! Și-atunci ai să alergi, ai să alergi, ai să alergi... Și pe mine ai să mă uiți. Dar eu am să te iert. N-am să mă supăr pe tine!...

*

A treia zi după această întîmplare n-a mai întîrziat. Meticulos ca un bătrîn, legănîndu-se pe picioare într-un fel caraghios, a încercat geamurile să vadă dacă sunt bine închise și a plecat acasă. Bucățelele de zahăr care-i fuseseră puse în ghiozdan rămăseseră la locul lor.

— Ești supărat pe mine, Nilciule? I-a întrebat Maria. Te rog să mă ierți. S-a uitat la ea și a oftat. Pe deasupra satului se rotea un cîrd de berze. Venise primăvara adevărată. Scurt și cam îndesat, cu părul ciufulit — de ce să n-o recunoaștem — băiatul le-a făcut un semn cu mîna și zîmbind s-a alăturat celorlalți copii, care aveau același drum ca și el. Poate că se temea să nu întîrzie — cine știe — și să înflorească vreo zambilă fără știrea lui...

CONSTANTIN GEORGESCU

Panoramă-n lacrimă de marmură

Să-ți fac din lacrimă statură
m-am dus, iubito, în răsură
m-am dus în soare orb de miere
m-am dus în floare de putere
m-am dus în cer și în Sodomă
în patimile din aromă
m-am dus între păduri de joacă
și mi-am pus ochi de promoroacă
m-am dus în drumuri de furnici
și m-am întors fără arnici
m-am dus în greieri strîmbi de vis
și m-am întors, iubito-n sfînt proscris...

M-am dus în lacrimi de-agud
să te aud. Să te aud!
— Foate verde din de Sud.

Panoramă-n lacrimă de albatroși

De din cer și din lingoare
vin albatroșii de cicoare
vin albatroși vin albatroși
frumoși, frumoși, frumoși, frumoși
noi dumnezei, noi dumnezei
puțin atei, puțin atei
și-aproape, doamne credincioși
oglinzii apelor dintre strămoși
pe unde peștii-n cîntul lor
se prind în farmec zburător
și rînd pe rînd, și rînd pe rînd
îi văd în moarte lunecînd.

Ce strîmt e, Soare, timpul de alcool
pe mările din larg ocol
pe unde și-albatroșii mor
în lacrimi de călător.

ION BĂNUȚA

Ceremonii interzise

Există undeva o femeie
care mă-nvinuie
că nu înțeleg tainele crinului.
Cînd iese în cîmp,
se lasă rodită de soare,
cînd umblă singură-n lume,
se pretează să ridă cu fiarele,
alungindu-le.
Uneori se joacă într-o deplină inconștiență
cu bondarii și astrele,
încurcîndu-se
cînd le așează din nou
în rostul lor.

Are legături cu mori de vînt,
cu un poet care o scoate din iarnă,
c-un vapor ce așteaptă ceremonii
interzise.
Cînd adoarme,
i se destînd genunchii a rugă
și vorbește prin somn
despre-un blestemat
care i-a băut crinii și frica,
fugînd peste mare.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Operă mare

Operă mare
Nemuritoare
Este o floare
Mirositoare.

Oare parfumul
Unui cais
Nu este drumul
Spre paradîs?

Nici o plăcere
Nu e prea mare.
Nici o durere
Zguduitoare.

Paianjenul

Geometru inconștient,
Instinct al ordinii și rațiunii,
Soare negru luminînd spațiul
Cu pinza razelor,
Torcînd razele pînzei,
Tu porți oul pămîntului
Între picioarele tale
Mutîndu-l de ici colo neconținut,
Înfășurat în paralelele cerului,
Seismograf cosmic,
Tu simți cînd stelele cad
În plasa timpului,
Căci te hrănești cu cadavrele lor,
Insectă muscoidă
Și gizofagă,
Tu, care-ți trasezi drumul,
Desfășurînd ghemul neantului,
Vroînd să cuprinzi universul
În giulgiul tău strălucitor,
Cioclu filozofal!

MATEI GAVRIL

Stăpîn și faur

Pămîntul are mîinile crăpate,
Îl dor încheieturile și-ar vrea
O clipă de uitare sub apăsarea grea,
Să-și poată drege mersul și rănile purtate.

Pămîntu-și duce sfera solitară
Sub norii care pleacă, sub norii care vin,
Prin amfore de miere și venin
De mii de ani urcînd aceeași scară.

Pămîntu-și trece mîna prin pletele de aur
Privind cu ochii roată la munții lui de foc,
La apele țesute cu fire de noroc
Cînd omul peste toate este stăpîn și faur.

Banii

Sînt banii catacombe milenare
Prin care facem schimburi de idei.
De la săraci la corifei
Au tot aceeași tristă căutare.

Cu ei plătim și brațul și unealta,
Și nucile de cocos și mugurii de vînt
Același dute-vino pe pămînt —
O mîna dă, primește alta.

Scoatem din ei și untul și cenușa
Mutăm grădini și creștem prăvălii,
Plătim trompete și simbrii
Să știm cum s-aruncăm mînușa.

Scurtăm cu ei distanțele și ura.
Ascundem sub golgotele de fard
Cam tot aceeași colți de leopard
Și-aflăm tirziu cît costă mușcătura.

Trimitem paraziți să scormonească
Prin grinzile tăcute dintre stele.
Plătim obuze dulci și acadele
Cu-aceeași sfîntă mîna omenească.

Agonisim tezaur în tezaur,
Tăcute constelații de rubin
Sub cel mai vesel baldachin
Împrejmuit cu plete de balaur.

Urcăm cu ei ghețari în parașute
Și achităm comenzi periculoase
De scuturi vechi și tinere focoase
Săpîndu-și aroganța în volute.

Hrănim cu ei și riscuri și celule,
Dovezi pentru războaie și răpiri,
Culoarea lăcuită din priviri
Din urbea buzunarelor sătule.

Înșepenim lumina pe retină
Sub creasta argumentelor sonore
Din Polul Nord și pînă în Comore
Pămîntu-și toacă banii în surdină.

Și banii sînt altare de sudoare
Îngrijorate trepte ce se tem
De aripa prealungului blestem
Al clipelor adînci și trecătoare.

VALERIU BUCUROIU

Dino Buzzati

»K«

Cînd Stefano Roi împlini douăsprezece ani i-a cerut drept dar tatălui său — căpitan de cursă lungă și proprietarul unei corăbii cu pînze — să-l ia pe bord cu el.

— Cînd o să fiu mare, vreau să călătoresc pe mare ca tine, — îi spuse. Și o să comand vapoare frumoase și chiar mai mari ca al tău.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, micuțule, răspunse tatăl.

Cum vasul trebuia să ridice ancora chiar în ziua aceea, luă cu el copilul pe bord.

Era o zi încîntătoare, însorită, cu o mare calmă. Stefano, care nu se urcase niciodată pînă atunci pe corabia tatălui său, alerga fericit pe punte, admirînd manevrele complicate ale vîntrelor. Îi întreba neîncetat pe marinari, care rîzînd îi dădeau toate explicațiile dorite.

Ajungînd la pupă, băiatul se opri descumpănit, ca să observe ceva care se ivea cînd și cînd la două, trei sute de metri în dîra ce o lăsa corabia.

Deși vasul înainta repede purtat de un vînt favorabil, ceea ce zărise se afla mereu la aceeași distanță. Și cu toate că nu-și dădea seama că zărește ceva greu de definit îl fascina pe copil.

Tatăl, care nu-l mai vedea pe Stefano și-l strigase fără succes, coborî de pe pasarella de comandă și începu să-l caute.

— Stefano, ce faci? De ce ai rămas pieronit aici? — îl întrebă găsindu-l pînă la urmă pe pupă, în picioare, cu ochii ațintiți pe valuri.

— Tată, vino să vezi.

Tatăl se duse și privi în direcția pe care i-o arătase copilul, dar nu văzu nimic.

— E ceva negru care se ivește din cînd în cînd în dîra corăbiei și ne urmărește, susținu copilul.

— Cu toate că am patruzeci de ani, cred că am încă ochi buni. Dar nu observ absolut nimic, se miră tatăl.

Deoarece copilul stăruia, se duse și, după ce luă o lunetă, scurtă suprafața mării în

direcția direi lăsate de corabie. Stefano băgă de seamă că devine palid.

— Ce-ai ? De ce te-ai intristat, tată ?

— Vai ! măcar dacă nu te-aș fi ascultat, izbucni căpitanul. O să am multă bătaie de cap cu tine de acum înainte. Ceea ce vezi ivindu-se din apă și care ne urmărește nu este un lucru, ci cu siguranță un K, monstrul de care se tem navigatorii de pe toate mărele lumii. Este o specie de rechin îngrozitor și misterios, mai viclean decât omul. Pentru motive pe care nimeni nu le va cunoaște poate nici când, își alege victima și, odată aleasă, o urmărește, ani și ani, toată viața dacă trebuie, pînă cînd izbutește s-o sfîșie. Și ce-i mai ciudat, nimeni n-a putut să-l zărească vreodată, numai viitoarea victimă sau cineva din familia lui.

— Tată, ce-mi povestești e o glumă ?

— Nu, nu, n-am văzut încă niciodată un asemenea monstru, dar după descrierile pe care le-am auzit adeseori, — l-am recunoscut imediat. Botul ăsta de bizon, gura care o cascade și o închide spasmodic, dinții ăștia îngrozitori... Ștefano, nu-i nici o puțință de îndoială, din păcate. K te-a ales pe tine și cît timp o să călătorești pe mare n-o să-ți lase un moment de răgaz. Ascultă-mă bine micuțele : haide să ne întoarcem imediat în port, o să debarci, și n-o să te mai aventurezi niciodată dincolo de țarm, orice motiv ai avea. Trebuie să-mi făgăduiești. Meseria de marinar nu-i pentru tine, fiul meu. Trebuie să te resemnezi. Ei, și pe uscat ai să te poți înavuți.

Astea spuse, comandă imediat întoarcerea navei, intră în port și sub pretextul unei boli neașteptate își debarcă fiul. Pe urmă plecă mai departe.

Profund tulburat, copilul rămase pe țarm pînă cînd vîrfurile lui mai înalt catarg dispăru la orizont. În depărtare, zărea un mic punct negru care vălurea cînd și cînd apele mării : era un K, al său, care încrucea agale de-a lungul coastei așteptîndu-l cu încăpăținare.

De atunci toate mijloacele au fost bune ca să combată atracția pe care băiatul o avea pentru mare. Tatăl îi trimise să studieze într-un oraș departe de mare, la sute de kilometri de acolo. Cîțva timp, Stefano, distrat de noul său mediu, nu se mai gîndi la monstrul marin. Totuși, în vacanța mare, reîntors acasă, nu se putu stăpîni și îndată cînd avu puțin timp liber alergă la extremitatea digului ca și cum ar fi vrut să verifice ceea ce în fond socotea ridicol. După vreme îndelungată, acel K — admițînd că ceea ce îi istorisise tatăl său era adevărat — renunțase desigur să-l mai pîndească.

Dar Stefano rămase încremenit, inima bătîndu-i să iasă din piept. La două, trei sute de metri de dig, în largul mării in-

grozitorul animal încrucea alene scoțînd din cînd în cînd capul din apă și uitîndu-se spre țarm ca și cum ar fi vrut să vadă dacă, în sfîrșit, Stefano venise.

Atunci, gîndul că această viețuitoare ce-l dușmănea îl aștepta zi și noapte — deveni pentru Stefano o obsesie tainică. Acolo, în orașul îndepărtat de țarm i se întîmpla acum să se deștepte speriat în toiul nopții. Se afla la loc sigur, da, și sute și sute de kilometri îl despărteau de K. Totuși știa că dincolo de păduri, dincolo de cîmpii, monstrul continua să-l aștepte. Chiar dacă s-ar fi dus să trăiască în continentul cel mai depărtat, K l-ar fi pîndit din locul cel mai apropiat, cu aceeași încăpăținare crudă ce o are jocul destinului.

Stefano, care era un băiat serios și ambițios, își continuă studiile cu succes și ajuns la maturitate găsi o slujbă bine retribuită și importantă într-o întreprindere din oraș. Între timp, tatăl său se îmbolnăvi și muri, iar văduva îi vîndu frumoasa lui corabie. Feciorul dispuse atunci de o avere frumoasă. Munca, prietenii, primele iubiri : viața lui Stefano avea, în adevăr, un rost, totuși amintirea lui K îl tulbura ca un miraj funest și fascinant totodată și pe măsură ce zilele treceau, în loc să-l uite părea că îl obseda mai mult.

Satisfacțiile pe care ți le oferă o existență harnică, înstărită și liniștită, sunt mari, firește ; însă atracția pe care o exercită necunoscutul este mai mare. Stefano abia împlinise douăzeci de ani, cînd — după ce își luă rămas bun de la prieteni și își părăsi slujba — se întoarse în orașul natal, vestindu-și mama că are de gînd să facă aceeași meserie ca și tatăl său. Mama lui, femeie cumsecade, căreia Stefano nu-i spusese nimic despre misteriosul monstru, îi primi hotărîrea cu bucurie. Faptul că feciorul ei se făcuse marinar preferînd o slujbă în oraș, i se păruse totdeauna — în fundul sufletului — ca un fel de dezertare de la tradițiile familiei.

Așadar, Stefano luă drumul mării, dovedind aptitudini de marinar destoinic, rezistență la oboseală, curaj. Călătorea mult pe mare, călătorea fără încetare, și în direle lăsate de vasul pe care naviga, zi și noapte, pe vreme liniștită sau pe furtună, tira un K pe urmele sale. El era blestemul și condamnarea lui, o știa, dar poate tocmai pentru acest motiv, nu-și găsea forța să se desprindă de el. Iar pe bord nimeni nu observa monstrul, afară de el.

— Nu vedeți nimic în partea aceea ? Întreba uneori pe însoțitorii lui, arătîndu-le urmele lăsate de corabie.

— Nu, nu vedem absolut nimic. De ce ?

— Nu știu, ...mi se pare...

— Ei, poate ai văzut un K din întimplare ! îl luau în zeflemea unii, bătînd în fier.

— De ce rîdeți ? De ce bateți în fier ?

— Deoarece K este un monstru care nu iartă. Și dacă vreodată i se năzarește să urmeze vasul nostru, asta înseamnă că unul din noi e pierdut.

Dar Stefano nu se îndupleca. Amenințarea permanentă care îi dădea tîrcoale părea chiar să-i înzecească în orele de primejdie și luptă voință, dragostea de mare, îndrăzneala.

Cu moștenirea pe care i-o lăsase tatăl lui, cînd simți că devenise pe deplin stăpîn pe meseria de marinar, cumpără cu un asociat, contribuind cu jumătate — un mic vas ; pe urmă curînd-curînd — rămase singur proprietarul navei, iar mai tîrziu, datorită unor transporturi care îi aduseră cîștiguri bune, putu să cumpere un adevărat cargo, avînd mereu planuri mai ambițioase. Dar succesele și milioanele strînse nu izbutiseră să-i alunge obsesia care-l stăpînea de atîta timp ; totuși nici nu-i trecea prin minte să vîndă vasul și să nu mai călătorească pe mare, încercînd să-și cîștige altfel existența.

Să navigheze, să navigheze, acesta era unicul său gînd. Abia atîngea pămîntul într-un port, după luni îndelungate petrecute pe mare, că nerăbdarea îl îndemna îndată să plece din nou. Știa că monstrul îl aștepta în larg, ceea ce însemna nenorocirea lui. Nimic de făcut. O pornire de neînvins îl atrăgea fără răgaz dintr-un ocean în altul.

Pînă într-o bună zi, cînd deodată Stefano își dădu seama că e bătrîn, foarte bătrîn ; și nimeni din preajma lui nu înțelegea de ce fiind atît de bogat, nu abandona blestemata meserie de marinar. Bătrîn și nefericit pentru că își irosise toată viața rătăcind nesăbuit de-a lungul mărilor ca să fugă de dușmanul său. Dar ispita tainei fusese mai tare pentru el decît bucuriile unei existențe, îndestulate și liniștite.

Iată însă că într-o seară, — în timp ce mîndra lui corabie era ancorată în largul portului unde se născuse, — simți că i se apropie sfîrșitul. Atunci, chemă pe căpitanul vasului, în care avea o încredere desăvîrșită, și îl conjură să nu se împotrivească la ceea ce o să încerce să facă. Celălalt făgădui pe cuvînt de onoare.

Obținînd asigurarea acestuia, Stefano îi dezvăluî atunci căpitanului care îl asculta încremenit de uimire, cum un K continuase să-l urmărească inutil aproape cincizeci de ani.

— M-a escortat de la un capăt la altul al lumii cu o fidelitate de care nici cel mai nobil prieten n-a dat dovadă — explică el. Acum mi se apropie sfîrșitul. Și mon-

strul trebuie să fie grozav de bătrîn și obosit. Nu pot să-i înșel așteptarea.

Astea spuse, se despărți de căpitan, ordonă ca o mică șalupă să fie coborîtă pe mare și după ce se înarmă cu un harpon se instalează în ea.

— Acum mă voi duce în întîmpinarea lui. E drept să nu-l amănesc. Dar am să lupt cu ultimele forțe.

Cu ajutorul viselor se depărta, ofițerii și matelotii văzîndu-l dispărînd acolo, pe marea liniștită, în bezna nopții. Pe cer străjuia o lună nouă.

N-a trebuit să rameze mult. Deodată botul hidos al monstrului se ivi în apropierea bărcii.

— M-am hotărît să vin la tine, spuse Stefano. Acum o să ne răfuim numai noi doi.

Atunci, adunîndu-și ultimele puteri, ridică harponul gata să-l izbească pe monstru.

— Buum ! mugi cu o voce rugătoare monstrul. Ce drum lung a trebuit să străbat ca să te gădesc ! Și eu sînt istovit... Ce mult m-ai obligat să înot ! Fugeai ; fugeai... parcă n-ai înțeles niciodată !

— Ce să înțeleg ? întrebă Stefano su-părat.

— N-ai înțeles, că nu te urmăream în jurul pămîntului ca să te sfîșii, așa cum credeai. Regele mărilor m-a însărcinat doar să-ți ofer asta...

Monstrul întinse limba și-i dădu bătrînului marinar o mică sferă fosforescentă.

Stefano o luă în mînă și se uită la ea cu luare aminte ! Era o perla de o mărime extraordinară. Atunci recunoscuseră renumita *Perlă a Mării* care dăruiește aceleia ce o are bogăție, putere, iubire și liniște sufletească. Dar de acum înainte era prea tîrziu.

— Vai ! exclamă înălțînd trist capul. Merit să fiu disprețuit ! Am reușit doar să ne irosim viața, atît a mea, cît și a ta...

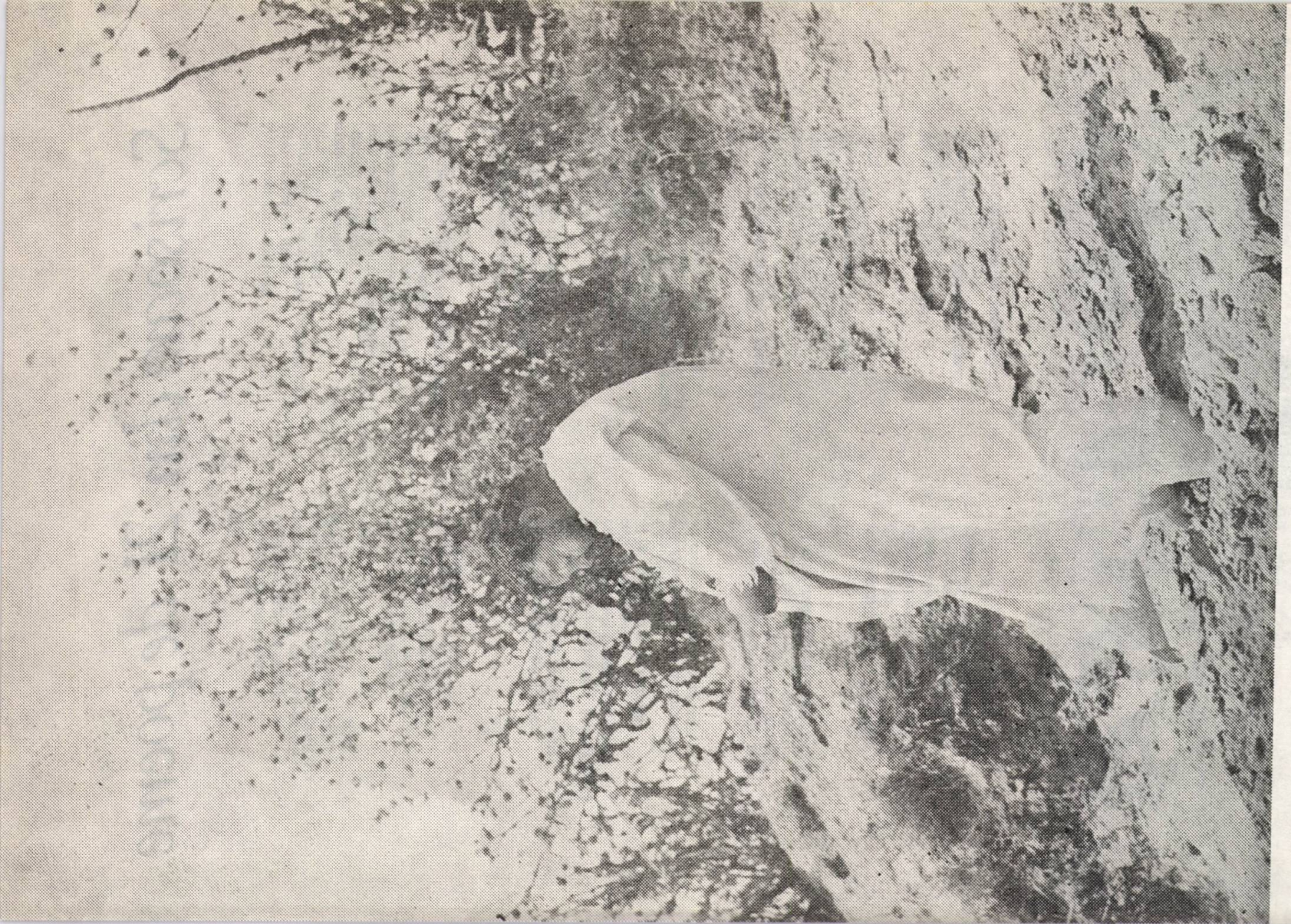
— Adio, sărmane om, răspunse K.

Două luni mai tîrziu, împinsă de flux, o mică șalupă eșuă pe o stîncă abruptă. A fost zărită de cîțiva pescari, care — nedumeriți — se apropiară de locul acela. În barcă zăcea întins un schelet cu oasele înălbite ; între falangele subțiri ale unei mîini ținea strîns o pietricică rotundă.

K. este un pește foarte mare, îngrozitor la vedere și extrem de rău. După mărilor unde se află și credința băștinașilor de pe țărmurile în apropierea cărora a fost văzut — se numește Rolamber, Kahlonbrha, Ealonga, Ralu, Balu, Chalung, Gra. Lucru ciudat, naturaliștii îl ignorează. Unii spun, chiar susțin, că nu există.

Se scufundă pentru totdeauna în apele negre.

În românește de Al. B.

Scrisoare din 21 de poeme

I

Nu-ți vei mai aminti
cum scriai cu gura
imaginile unui visător necunoscut
care ne-au urmărit
apoi un deceniu
fiindcă înotătorul
manipulat de apele fluviului
numai ochi și mâini disperate
cerea ajutor ori saluta astfel
călăreții evului mediu
care galopau pe malul Apocalipsei.

II

Neascultarea e un semn
suav nervos de libertate —
copii fugind prin țări de lemn
visau în aur o cetate.

III

În anul când au pătruns
armatele în creerul omenirii
Ion Zubașcu a comunicat
celor care cred în energia formelor fixe
că „turla bisericii din Dragomirești
a intrat în cer ca o cale ferată”.

IV

Bătrînul acela care mi-a făcut rău
și după aceea a murit
avea totuși o parte de aur :
înainte de a se duce
mi-a cerut să nu fim certăți
deoarece el nu mai avea timp
să ne împăcăm.

V

Tu nu suportai să vezi
vietate murind
traversai (la Crăciun) grădini
să nu auzi guițatul
să nu vezi neaua însingerată.

VI

Aveam numai șapte
cînd am fugit în munți
fără a da toată vara un semn
și nu m-ai pedepsit nici pînă azi
cînd trec de jumătatea vieții.

VII

Nu mai știu ce aveau
nebunii furioși de la noi
și mai ales nu știu de ce
prezența ta
îi liniștea.

VIII

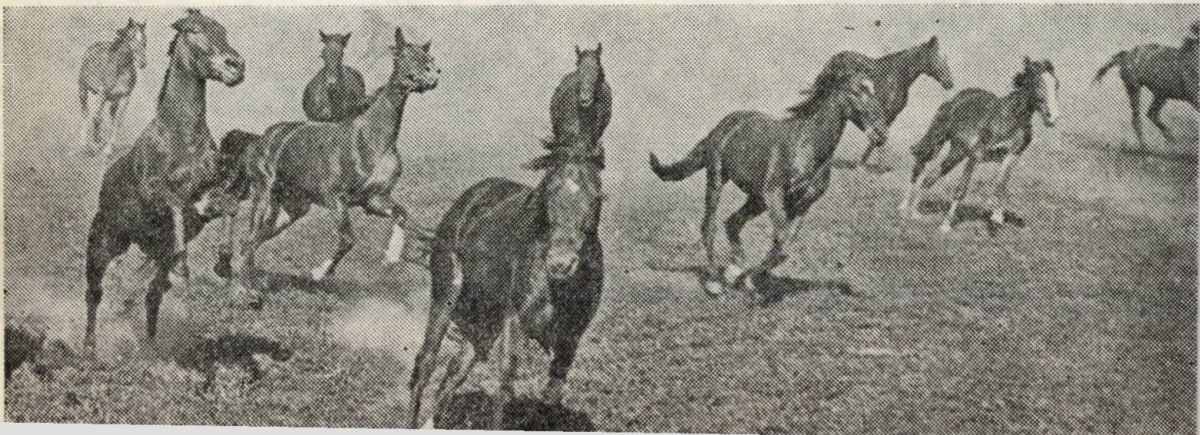
De cînd stai
ca un opt culcat pe spate
ți-am mai trimis și alte vești
cu gura
prin tatăl Moșului din Maramureș
care-a hrănit la sâmbra oilor
500 de drumeți
și la mirarea mea a spus
că „bunătatea
lui Dumnezeu nu se termină
în casa noastră niciodată”.

IX

S-au mai uscat treizeci de meri
fântâna s-a umplut de broaște
numai în cer nu se cunoaște
că vine mâine, c-a fost ieri.

X

Am început să-mi amintesc
de bruma
din toamna numărului 47
fetele de la țară
își puneau petrol în plete
și-aveau obraji fragezi
și dulci de mere coapte.

XI

Copiii cărora le împărțeau cireșe
pe zîmbete
și uitături
sunt toți cărunți
și vorbesc singuri
ca vîntul iarna peste arături.

XII

Despre mine
nu pot să spun decît
că după ce am încercat
să enervez sonetul
mă grăbesc să prind
ultimul tren al poeziei moderne
fiindcă s-ar putea să vină vremuri molcome
pentru artă și dure pentru viață
adică o mie de ani clasicism
ceea ce ne-ar moleși pînă la apatie.

XIII

Noaptea
cînd nămeții ajungeau
pînă la bifurcarea tulpinilor
îmi arătai iepurii
țopăind în două picioare
locuiam lângă pădure
dar ce brusc dispăreau
ca șterși de-o privire
apoi o vulpe le mătura
cu coada urmele fine
de dansatori.

XIV

La cîteva zile
după ce te-ai dus din lume
a venit alt om pe lume
semănînd perfect cu tine
dar tu ești depărtat
ca cerul de pămînt
de noua făptură.

XV

Tu cântai cu-atît amar
acel cîntec trist și clar
cu o fată și-un jendar
prin pădure prin frunzar.

XVI

Fiind prea departe
mă gîndesc
la fructele neculese
care-au prins rădăcină
în aer.

XVII

Cum nu vine din trecut
nimeni vreodată
și nici n-o să vină
din moarte vreo veste
înseamnă că eu scriu pămîntului
pietrelor cu nume săpate în ele
sau primei raze din haos.

XVIII

Cînd delirai aveai sub pernă
mai mult de zece milioane
și mă strigai s-aprind lumina
în beci astfel ca să se vadă
butoaiele, cartofii, zidul.

XIX

Cei douăzeci și patru de bătrîni
pe lîngă care stai acum
se văd în fiecare seară
de la fereastra dinspre sud.

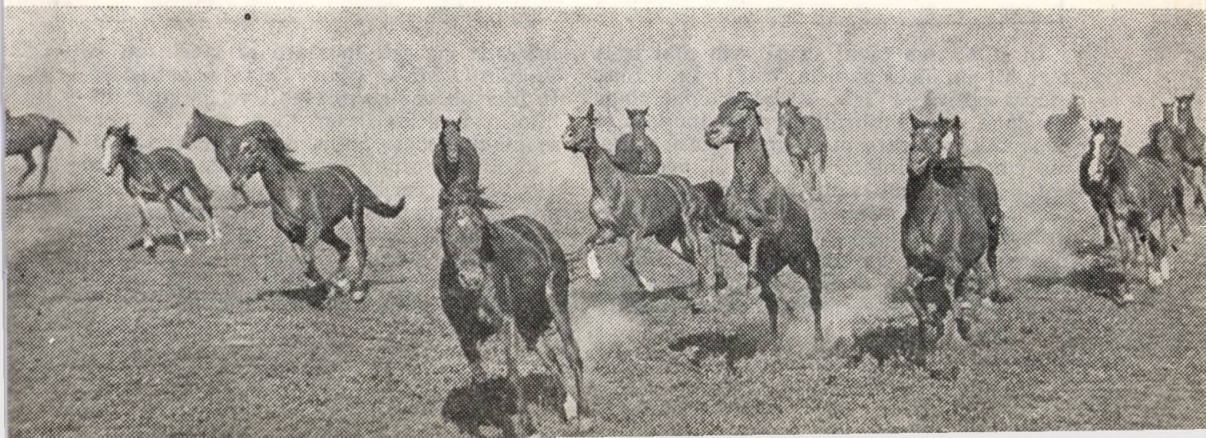
XX

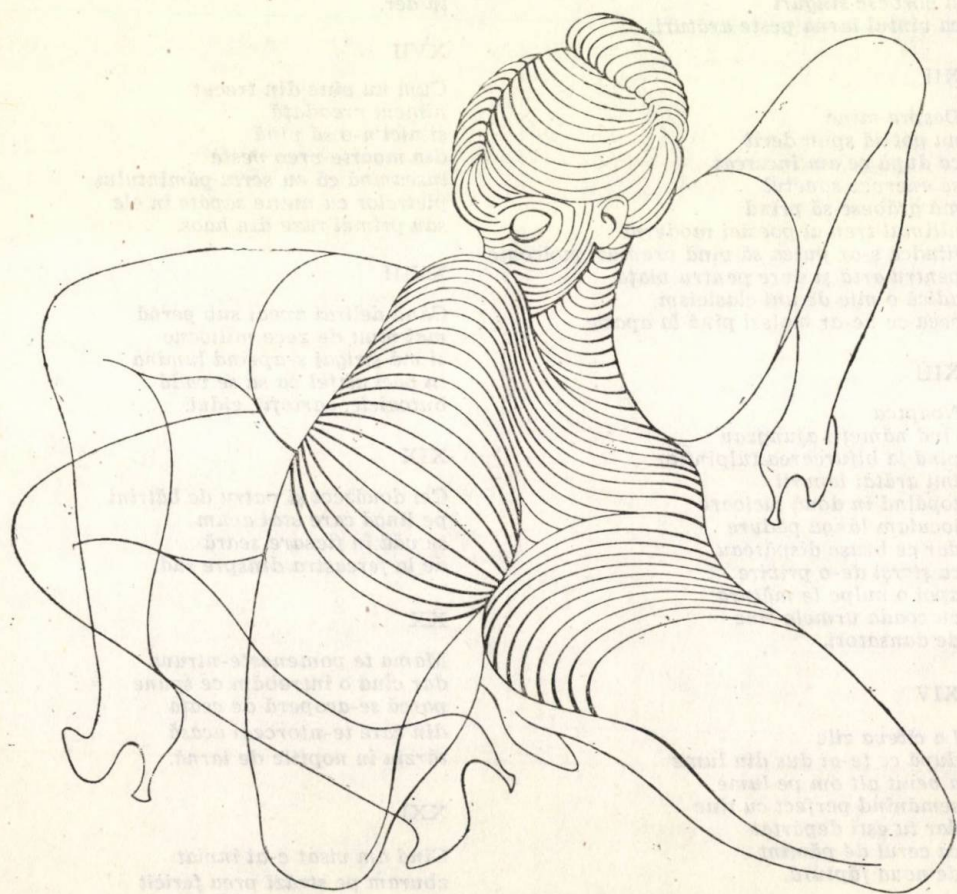
Mama te pomeneste-ntruna
dar cînd o întrebăm ce spune
parcă se-acoperă de ceața
din care te-ntorceai acasă
târziu în nopțile de iarnă.

XXI

Cînd am visat c-ai înviat
zburam pe străzi prea fericit
și mă țineau de mâini doi nori
ploua pe drum și trecători
numai cu aur și argint
cînd am visat c-ai înviat.

GHEORGHE PITUȚ

Dezordine

În sfârșit s-a făcut seară. Am mai trăit o zi. Mi-am făcut datoria. Totul e în ordine. Acum pot chiar **trăi**. Aș avea chef chiar de dans, de îmbrățișarea nevinovată și convențională care nu e lipsită de o minimă emoție oricine ar fi bărbatul, necunoscut, bătrîn, incult, tata. Aș putea avea, fără teamă, chiar o minusculă trăire, în tango, îmbrățișarea oficializată ca nepericuloasă pentru iubirea conjugală. Parodia îmbrățișării, convenția dansului oricît de veche ar fi tot mică senzație rămîne. Nevinovată

într-atît cît ești în stare să crezi sau să te minți. Mi-ar place chiar o petrecere. În nici un caz cu prietenii vechi, cu familiile în care ne ducem toată ziua. Cu persoane cunoscute puțin, doar atît cît să putem să ne tutuim repede, să ne povestim viețile sau varianta care ne convine despre ele. Pentru asemenea petrecere singura soluție, ca să nu chemi oameni de pe stradă, e să dai telefoane la vechi colege și colegi de facultate și liceu. Pretext excelent de reluare a legăturilor. Ce-ai mai făcut, cum

te-ai descurcat? În liceu mai ales, ca și la facultate de altfel, numai de ceilalți nu ne ardea. Știam ce note au, ce boacănă au făcut și dacă ne concuram sau nu. Deci foarte bine. Ne cunoaștem fără să ne cunoaștem. Putem dansa cu inima curată fiindcă am fost colegi. Putem să spunem ce am mai făcut în profesie, pe cine am iubit și ne-a părăsit, sau cât de mizerabil o ducem în căsnicie dar nu ne dă mâna să ne despărțim. Colegii sînt bărbați și, cine știe, dacă din băieții ori prea lungani ori prea grași, cu acnee sau cu ridicule firisoare de barbă pe vremea cînd nouă ne plăceau bărbații de douăzeci și opt, sau chiar patruzeci, nu sînt astăzi prezentabili și suficient de inteligenți, sau cu un temperament sau un caracter care ne-ar place tocmai la peste treizeci de ani. Apoi, colegi-necolegi, mărturisirile astea cu ce ai făcut din adolescență pînă acum, spuse de o femeie unui bărbat și invers creează o intimitate mai specială, o conspirație plăcută, chiar puțin perversă. Chiar așa dacă povestești ceea ce nu poți povesti soțului sau soției sau ceea ce nici nu se cade să știe soțul sau soția. Colegi deci, dar mici trăiri, mărunte senzații de libertate, de lipsă de convenție, de lipsă de responsabilitate ca în vremea studenției. Colegele sînt și ele folositoare căci își descarcă sacul așa cum o facem noi cu colegii și cu aceleași inconștiențe scopuri, de a-și oferi o mică trăire, o mică de tot și nevinovată conspirație. Ele mai au un avantaj. Au soți despre care habar n-avem și murim, măcar de curiozitate, să vedem un imbecil, un arivist, un șefuleț sau un gelos. Apoi vine interpretarea. Bărbatul rău al unei colege poate fi un fermecător și interesant specimen de care ea nu e mulțumită, fiindcă... Fiindcă așa e viața și așa se fac căsniciile. Și fiindcă nimeni nu e mulțumit de cînd lumea, iar în lumea noastră cu mult mai puțin ca altădată. Totul e suportabil și călduț. Necazuri, dar nu drame, căsnicii ratate dar trainice, despărțiri în fapt dar mariaj indestructibil.

Cam asta ar fi petrecerea la care adăugăm rochii de seară, alcool, femei gătite și bărbați dispuși să fie altfel decît mohoriți o seară. Ca să nu indispui chiar pe nimeni trebuie să oferi masă, dar să nu fie în nici un caz cu ocazia onomasticii sau aniversării ca să nu trebuiască să cheltuiască nimeni pentru cadouri. Pentru niște flori se vor putea face totuși sacrificii.

Ce mare lucru să organizezi o asemenea petrecere?! E destul însă că n-am organizat-o. Fără comentarii. Micul chef de viață care mă cuprinde pe seară se oprește aici. Probabil că este totuși prea mic.

Marga iese din baie cu aerul ei atît de firesc triumfal. Umblă ca un animal frumos și trufaș. Se vede mîndria ei biologic simțită de a fi frumoasă. Observ ceasul și constat cu invidie că a stat în baie o ju-

mătate de oră. A treia oară pe ziua de azi. Am auzit-o cîntînd o melodie care părea frumoasă fiindcă o cînta cu bucurie. Oftează de plăcere și se întinde în pat. Spune că se simte minunat și îmi explică îndelung senzația ei sub duș, în cadă, în săruri și spălîndu-se cu buretele. O privesc cu invidie că se simte atît de bine pentru un lucru de nimic, necesar, obligatoriu, la îndemîna oricui.

În zece minute se îmbracă, parcă fără să se gîndească ce pune pe ea. Tot din mîndria inconștientă că orice veșminte sînt innobilate, înfrumusețate de trupul ei frumos.

S-a făcut ora să coborîm la masă. Așa, ritualic. Altfel eu nu mănînc, fiindcă fumez prea mult și nu simt gustul mîncării, iar ea e fericită să mănînce cît de multă carne friptă. În schimb, vom bea bere, așa cum am făcut de cînd am venit în vacanță. Dar, prima surpriză este că nu vom putea sta în salonul mic și închis. Astă seară e o nuntă de colectivști bogați. Au închiriat salonul și li se aud hohotele și chiotele ca și muzica lăutărească din hol. Vom sta în restaurantul frumos și mare cît un hangar. Lume cît lumea, de toate soiurile. Unii în costum de schi, cu bocanci uriași, galbeni din sticlă și plastic, alții în pulovere de iarnă, unele în rochii de seară, altele în pantaloni. O masă e ocupată de mici autorități locale sau prieteni ai chelnerilor. Probabil și una și alta. Patru bărbați cu priviri sigure și cu zîmbete obraznice. Comentează ce se întîmplă la alte mese, ca niște stăpîni în prezența slugilor. Firește, comentează femeile, iar acum voi trece eu și Marga pe lingă masa lor și nu pot să nu mă simt umilită. Aud un rîs înfundat și mi se pare că ne este adresat. Tot ce se poate, îmi spun. Ar trebui să nu-i iau în seamă, să disprețuiesc și să sfidez persoane care sînt de disprețuit și de sfidat. Încerc de zece ani și nu-mi iese. Izbutesc doar să mă infuriu. Pe mine, desigur. „Băieții”, picolii, trec repede trași de pulpanele hainelor albe și asigură pe fiecare că nu poate lua nota. Chelnerul o face, dar nu e de văzut. Cînd apare, tras și el de pulpanele hainei, refuză pe fiecare și duce momițe și măduvioare la masa cu cei patru cu zîmbete de stăpîni. Acolo se înclină, ascultă serviabil un banc cu femei, evrei sau cu ruși, rîde serviabil dar și camaraderesc și dispăre iarăși. Bărbați cu schiuri ultra moderne și ultra scumpe, adică mari profesori universitari, mari medici, mari tipi în genere, așteaptă lezați, impacientați. Pot avea o avere la ei, pentru chelner nu contează. Tot atîta cîștigă, și cîștigă mult mai mult decît marele profesor, marele medic.

Ne așezăm la o masă. Eu pozînd în relaxarea conștiinței de sine, sociale desigur, Marga sincer interesată de tot ce se petrece în jur, atît de sincer încît chiar impune

dacă nu respect măcar o oarecare considerație pentru client. Apare chelnerul nostru din salon, Florin. O floare, cum îl arată și numele, un băiat plin de bani ca și chelner, dar cu speranța că și-ar putea depăși condiția socială, ar putea deveni actor. Nu știe că actorii au leafă fixă, că muncesc cam cît gunoierii noapte de noapte, nu iau bacșiș și, mai ales n-au cu ce se amăgi că sînt cineva. Florin ne stimează fiindcă sîntem actrițe. Ne-a văzut și mină largă. Nici asta nu știe că durează doar două săptămîni și că ne împrumutăm telegrafic în capitală ca să rezistăm „ca niște doamne”. Crede că și noi avem tot atîtea venituri ca și el, doar că beneficiem de o profesie artistică, aplauze, radio și televiziune ca cei doi comici pe care îi știe de simbătă seara de la emisiunea „Satira și umorul”, mai bine zis „Satirul și omorul”. Idealul lui pe care nu vrem să îl tulburăm din lăsatate. Vrem o scurtă vacanță în care să nu fim date afară din restaurantul-hangar, să nu fim ciupite de fund și să se creadă că sîntem chiar în stare să plătim ceea ce mîncăm și bem.

Florin zîmbește respectuos pentru viitoarea meserie de actor și complice pentru că nu știe cererile. Vrem bere. Seara însă nu se servește. O idee, greu de știut dacă stupidă sau eficientă interzice restaurantelor de oarecare condiție să vîndă bere. Toate circumstările însă, chiar de lîngă Abator sînt de categoria „A”, iar după dousprezece ore de oribile omoruri, criminalii vacilor slabe, a berbecilor epuizați, a găinilor bolnave nu-și pot spăla conștiința în citeva sticle de bere, vinul superior, alcoolizat artificial e tot ce au voie să consume. E ordine și lux, ce mama naibii ! În toate cartierele, în toate meseriile, același nivel de trai, democratic, specific societății noastre.

Faptul că nu bem vizichi sau bladi meri îl derutează puțin pe idealistul chelner. I-am explicat că suferim de rinichi și că trebuie să facem o cură de bere. I s-a părut șic, căci o cură e ceva. Pînă acum băusem berea de seară singure în salonul în care se dăruia acum pentru mireasă și pentru orgoliul fiecărui comesean. Sume pe care n-am fi putut să le scoatem din pungă nici pentru surorile noastre. Florin se scuza cu stil că ne-a luat nunta locul, dar, ce vreți, planul ! Noi înțelegem ca niște artiste și comandăm, detașate și cu inima cît un purice, berea. Florin se jenează iarăși.

— Mă scuzați, vă rog... Va trebui să v-o aduc în ceainice ! Dacă văd aștia că beți bere, cer și ei ! Pentru plan trebuie să vin-dem vin !

— Cu berea nu se face planul ? întrebă fericită de frumusețea ei Marga.

— Cum să nu ! Dar așa e dispoziția ! zîmbește Florin, criticînd guvernul. Cum să te porți altfel între artiști ? !

Vin ceainicele de porțelan alb din care nu bea nici naiba ceai, căci în România se

bea cafea. Dar, ca în lumea modernă anglo-americano-rusă, brecfestul e brecfest. Dimineața chelnerii pun pe mese ceainicele pline și, cum le pun, așa le iau. Asta intră în planul economic din care ies bani, sau nu ies, dar ne-am străduit. Marga își toarnă de la distanță fiindcă ei îi place berea cu spumă. Speriată de o eventuală agresiune șuier printre dinți :

— Ceaiul nu face spumă !

Ea se dumirește, bem cu distincție, ne turnăm iarăși. Peste o oră Florin aduce alte ceainice pline, recuperîndu-le pe cele goale. Iarăși bem ceai, cu acea încetinelă impusă de conversație și de histrionismul profesional, ca pe scenă. Muzica urlă cîntece lăutărești prelucrate după care dansează fiecare ce poate : tango, roc, bughi-ughi. Funcție de gradul de amețeală datorat vinului sau orgoliului că se află în acest local de categorie. Sînt nuntași pentru care nu contează sutele, că dacă e bal bal să fie. Fete și vădane cu rochii mini, adică după moda de acum zece ani, dar contînd ca îndrăznețe fiindcă descoperă picioare mai strîmbe, mai butucănoase, mai păroase. Luxul, adică să-ți permiți, domnule, adică să faci ce nu îndrăznesc mitocanii cu banii repartizați pe plicuri și pliculețe, ca noi artistele : plicul cu chiria sau rata la casă, cu întreținerea, telefonul, cu suma pentru mama bătrînă care nu iese din casă și căreia i-ai spus pentru orgoliul tău și al ei că ai jucat într-un film pentru care se sparg geamurile cinematografelor iar tu te-ai umplut de bani.

Ceva mă sîcîia în urletul muzicii fără nici o logică decît că fuseseră plătiți băieții de nașul beat. Mă sîcîia ceva anormal aici. La masa din fața mea, aliniată cu a noastră, ca la cantină, priveam de destulă vreme un cuplu. Pașnici, tăcuți. Mă mai uit o dată, uitînd fundurile frumoase sau urite, dar dizgrațioase oricum, ignorînd ritmul și dansînd ca la hora din sat. Inima îmi bate cu putere. Las ceașca de ceai pe masă. Cei doi, desigur soț și soție, față în față citeau fiecare cîte o carte. Fum, varam, șoapte de logodnici fără case, care s-au împrumutat de o sută, oameni chibzuiți care își fac vacanța în hotel ca și noi, cu banii adunați un an sau cîștigați cu ghiotura, chelneri mereu în fugă și uitînd mereu ceva, masa celor patru cu zîmbete de stăpîni pe obrazele lor fâlcoase, sigure. Cei doi, desigur soț și soție, față în față, citesc cîte o carte. Nu ridică privirile, nu-și zîmbesc, nu comentează. Parcă în restaurantul-hangar, lux de clienți ai hotelului, șoferi de basculante în trecere, „organe” locale și afaceriști de țigări americane și fete din localitate, parcă aici au găsit liniștea după-amiezei ploioase la gura sobei cu conștiința datoriei împlinite, opt ore de muncă față de societate.

— Marga, întrerup interesul firesc, naiv, încrezător al prietenei care e în stare să

se bucură de orice și să găsească însușiri minunate peste tot, cu anumite condiții de confort desigur. Marga, uită-te la ăia și spune-mi dacă vezi ce văd eu.

Întii, Marga refuză să se întoarcă fiindcă i se pare necivilizat. O asigură că nu sîntem la Monte-Carlo, sau cum spune prietenul meu Ostap Bender, aici nu e Rio de Janeiro, iar dacă nu mă crede să se uite cu luciditate în jur. Ea, cu minunata-i fire, se uită în jur și se întoarce și spre masa din spatele ei. Cu tot trupul și jucat excelent.

— Ce lucru plăcut! Fiecare dintre ei citește o carte! Sînt de admirat.

— Ascultă, Marga, e într-adevăr grozav ce fac ei. Eu n-am liniște pînă nu aflu ce anume citesc! Fac și un pariu cu tine. Precis citesc despre ozeneuri și spionaj. Una unul, alta altul.

— Se poate, dar are aceeași valoare. Nu pricep de ce ți se pare că n-ar fi și asta mare lucru.

Actrița a văzut, a simțit că scena mi se pare de un ridicol nebun.

— Crezi că dacă citeau Dostoiewski și Thomas Mann erau mai de laudă?!

— Nu știu, dar dacă nu aflu ce citesc, eu nu mai stau pe scaun. Fă ceva!

Marga se mai întoarce o dată cu firescul actrițelor.

— Îți spun imediat. Eu o cunosc pe fata asta de la masă!

„Fata“, în sensul în care toate femeile de la unsprezece la șaptezeci de ani sînt egale cu ele însele și s-au emancipat față de bărbați. Se și scoală și pornește ca și cum ar fi avut de străbătut tot restaurantul. La al treilea pas își aruncă întîmplător privirile spre masa de care vorbeam.

— Adelaide! spune uimită spre femeia care, la trecerea ei, simțind răsăd, ridicase ochii. Cine știe ce resorturi feminine, bune de analizat de către bărbați. Se așează la masa lor, se aprinde discuția, mă văd privită. Apoi se ridică în picioare și vin spre mine. Mi-i prezintă. O fostă colegă de liceu de la Sighișoara, superbă, cea mai frumoasă din seria lor, supralicitează fericita Marga, astăzi medic neurolog, și soțul ei tot medic, nu știu de care. Adelaide Schuster. O femeie mică, fanată, cu un fund tot atît de lat cît înălțimea ei în centimetri. Îmbrăcată în costum de schi. Soțul sumbru, așa cum e prostul fudul. S-a și dovedit în cinci minute de conversație. Dar nu el contează.

— V-am privit toată seara, îmi spune. V-am admirat cu cită plăcere vă beți ceaiul! Vă stătea foarte bine și cred că v-am văzut la televizor!

— Sigur, tot ce se poate, am spus cu diferență ca și cum ocup toată seara micul ecran. Nu m-au mai chemat de vreo trei ani, din pricina la care nu vreau să mă gîndesc. Trebuie să trăiesc și eu!

Eu discut cu fudulul despre cimitirul din satul lui oltenesc unde vrea să fie îngro-

pat. Face diverse diligențe pentru asta, aranjează, mișculează, amenință. E convins că e un frustrat al societății. Cu cîteva minute înainte îmi spusese că medicii din București trebuie să cîștige de patru ori salariul dacă, la țară, el îl cîștigă de trei ori. Nu reușise la nici un concurs de intrare într-un oraș, „din cauza matrapazlicurilor celorlalți“. Cu toate că îl sprijinise un tovarăș foarte mare și nepoata unui altuia și mai mare. Nici de asta nu se mai ține seama! Aud ceva mai interesant la Adelaide și las cimitirul.

— Vai ce bine îmi pare! Să-ți spun drept Marga, auzisem astă vară pe la Sighișoara că ai ajuns destul de rău! Mă rog, cunoscuta îngîmfare ardelenescă. Că te-ai făcut actriță, undeva prin provincie.

Marga rîde amuzată, înroșindu-se toată. Acum îmi înțelege piscina fără zahăr. Surprind sclipirea ochilor ei. Crede că i-a fost înșelată bunacuiință. Aștept.

— Parcă tu, Adelaide n-ai avut dușmance! Dar lasă-le să birfească. Mai bine să-ți spun altceva. Uite, vă invităm la București pentru simbăta viitoare! Eu și prietena mea dăm o petrecere. Adineauri am vorbit cu soțul meu și am aranjat. Ne-a venit chef să angajăm taraful ăsta sau ce-o fi să cînte la noi acasă.

— Pot să-ți spun despre mine că am tot ce mi-am visat. Am casă cu patru camere, am copil și am barcă cu motor.

Adelaide cu fundul cît înălțimea ei în centimetri vorbește Margăi și îmi supraveghează tăcerea. Și pe fudulul cu cimitirul. El vorbea, iar eu ascultam cu ochii atît de deschiși încît ironia se confunda cu admirația pentru ea.

— Faceți sport, doamnă? întreb.

— Firește! Douăzeci de pîrtii în fiecare zi! După asta luăm masa și fac apoi douăzeci de bazine în piscina încălzită.

— Și la ce vă folosește?

— Orice om civilizat face sport, așa cum se spală pe dinți. Igienă, sănătate. Dumneavoastră înotați?

— Bineînțeles! Mă destinde! Eu am însă o rețetă a mea. Treizeci de bazine împărțite în trei ședințe zilnice și după fiecare beau cîte un ceai fierbinte.

— Interesant! Cu zahăr?

— În nici un caz! Cu zahăr totul ar fi zadarnic.

Marga mă privea cu ochii mari, cu uimirea de scenă, doar de actori înțeleasă. Știa că nu intrasem niciodată în piscină. Buna ei credință suferea. De ce să mint sau să-mi bat joc de o prietenă a ei din copilărie?! Simplu, pentru că a realizat tot ce și-a dorit. Are apartament cu patru camere, copil și barcă cu motor. Am și eu parte din ele și altele pe care nu le are ea. Dar ea le-a realizat. Pentru asta mi-e greu să nu fiu invidioasă. Am în față ori o ființă care s-a construit perfect, ori o imbecilă. Mulțumită fie una, fie alta.

Observ abia acum ochii Adelaidei, cenușii cu pete mici mai închise. Ii plimbă cu deosebită tehnică de la Marga, căreia îi povestește pe latura lor de masă, spre mine și fudulul care nu mai tace, încilcindu-se într-o poveste despre cimitirul oltenesc, simbol a... te miri ce. I se pare lui că unei actrițe pe care se pare că au văzut-o și la televizor trebuie să-i vorbești despre ceva mai metafizic; oasele străbunilor, perenitatea tradiției, motivele folclorice de pe casele din chirpici. Ochii cu pete cenușii revin politicos și spre noi și nu le poate scăpa nimic, dacă cumva se teme să nu-i scape ceva. Și ce ar putea să-i scape dacă a realizat tot ce și-a dorit?!

— Am și acontat! Hai veniți, zău! Trimitem mașina după voi!

— Dar ce e bărbatul tău, întrebă Adelaide derutată.

— Ambasador în Noua Zeelandă. El stă acolo, eu mai mult pe aici.

— Așa mai înțeleg și eu! aprobă fudulul fără zîmbet.

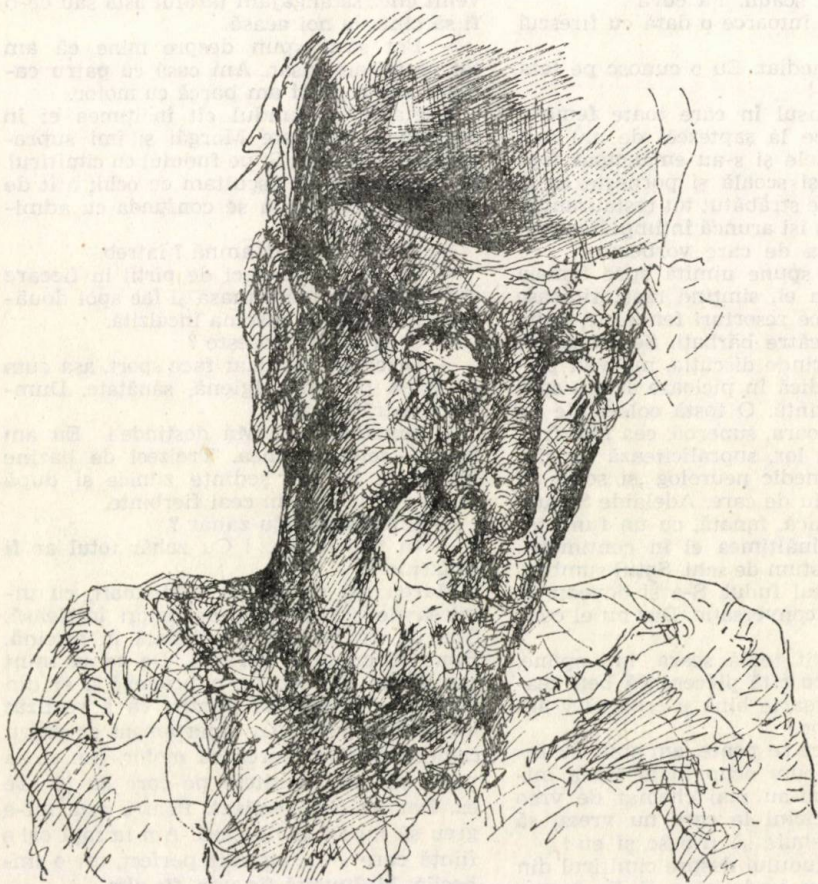
— Atunci veniți, da? se ridică Marga în picioare. Vă rog. Am notat adresa

voastră. Vine șoferul să vă ia de vineri. Ii rețineți până aveți timp să porniți.

Plecăm noi două înaintea, lăsând cuplul să admire trupul superb al ambasadoarei Noii Zeelande care făcea pîrtie în fața ei de atîta siguranță de sine și orgoliu. Ceiul aveam să-l plătim mîine atît cît va crede că am băut. Florin, chelnerul cu aspirații de artist. De fapt, n-are rost să-l bănuim. El își face meseria. Ne stimează de trei sute pentru o bere, ne va lua trei sute, ne stimează de o sută, o sută ne va cere. Vom vedea la sfîrșit. De aceea e pe lume telegraf, ca să dai telegrame după bani. De aceea ai prieteni, ca să-i suni de la Sinaia să-ți trimită telegrafic o mie de lei.

Recunosc, mi-a plăcut cum a jucat Marga. Am fost gata s-o cred pînă și eu. Cît despre aluzia că ea papă banii ambasadorului în condiții cam neclare conjugale, asta cred că a făcut în ochii Adelaidei chiar mai mult decît o barcă cu motor. Fudulul cu cimitirul s-a simțit desigur iarăși nemulțumit de societatea în care unii trăiesc în Noua Zeelandă, iar alții cu...

MARIA-LUIZA CRISTESCU

Drumuri

Acordul unor drumuri așezate
ca niște strune pe curburi de spații. —
Din care cîntec un ecou străbate
în timp, să încălzească generații
de cîntăreți? Sînt drumurile mele
lăuntrice care-au scăpat afară
prin cîntec să mă-ncruciez cu ele
pe-asfalt de urbe și, prin colb, la țară.
Sînt drumurile mele muzicale
cîndva visate în bătaia lunii
ca niște brîie albe, de cristale
din începutul spre sfîrșitul lumii.
O, năucite, cal de serpentine
atunci cînd vă veți sătura de soare,
vă veți re-ntoarce-n umbrele din mine,
pe ghemurile mele-ocrotitoare
cînd limba flacărei fișnind din scrumuri
o să-mi încălzească pieptul, carnea toată, —
ca marinarii tatuai de drumuri
eu însumi drum, pe marea mea uscată.

Cîntec clar

Iubire cît o bănuială dulce
în landa mea cu crini împrejmuită
să moară cel ce tîmpla vrea să-și culce
pe liniște, cu spadă și ispită.

Valahă pace vine să promulge
prin non edict, această mină dreaptă
și care decalogul vechi îl smulge
din tabla de granit, schimbată-n treaptă.

Acum deschideți porțile se-abrogă
închiderea, cu fețele spre zare.
Străjerii, la intrare, stau în togă
și doi se nasc trufași, cînd unul moare.

ALEXANDRU ANDRIȚOIU

Cunoștință

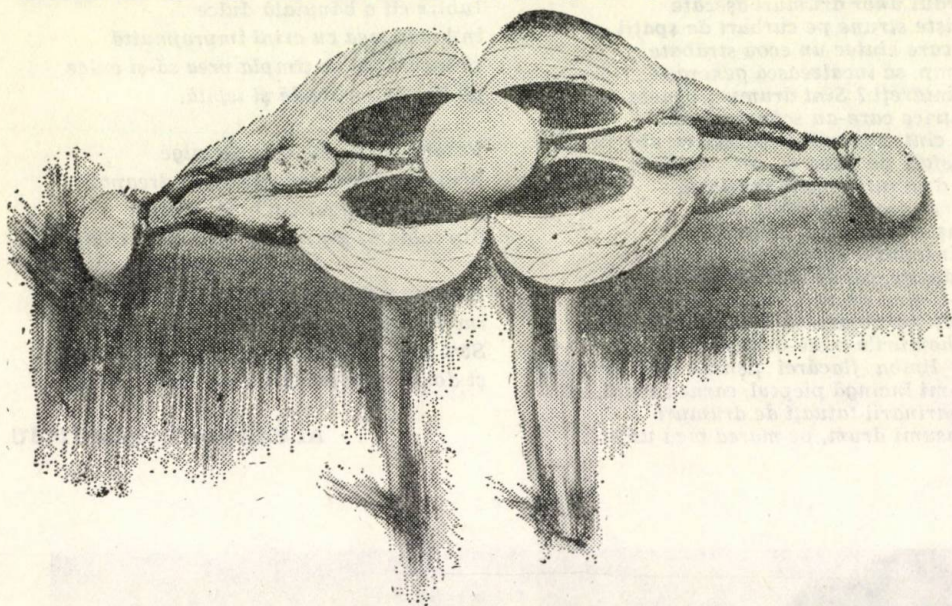
Știu multe despre tine : că porți umbreluță
roșie,
că ai aripioare și miroși a rodii...
Dar tu
ce știi
despre
Împăratul
Iulian Apostatul ?

Autoportret

O, dacă după moarte
s-ar putea scrie versuri,
visez
să fi murit
mai înainte de a se
naște Universul

MIHAI URSACHI

LĂCUSTA ACROPOLEI

Jean Cocteau e fiul spiritual al lui Picasso și Max Jacob, iar doică i-a fost contesa Anna de Noailles.

MAURICE VLAMINCK

Am cunoscut-o pe Anna de Noailles într-o trăsură, când ne-a prezentat Simone. Se întorcea de la nu știu ce conferință. Mărturisesc că în prima clipă m-a năucit. Îi intrase în sînge să strălucească, să joace un rol, să execute exerciții celebre. Beneficiam de creditul inteligenței lui Simone și atunci contesa, tam nesam, mi-a oferit un spectacol, obișnuit pentru cei apropiați, dar putînd să transforme orice nou spectator într-un provincial.

Trebuie că aduceam cu Fratellini în redingotă, sub o ploaie de pălării, în mijlocul unei scene de măcel, din acelea care lasă în urma lor, pe pistă, ghitare vechi, mobile sfărîmate, nori de clăbuci, farfurii sparte și cioburi de tot felul.

M-am obișnuit încetul cu încetul. Frumusețea micii persoane, vocea cu timbrul plin de farmec ce da descrierilor un haz neîntîlnit, m-au făcut să dau la o parte tot restul, și am înțeles odată pentru totdeauna că dacă smiorcăia, se răsturna, încrucișa picioarele sau se oprea deschizînd palmele, și le-arunca înainte ca pornite din praștie, dacă-i cădeau din mîini vâluri, eșarfe, coliere sau cine știe ce mă-

luțe pitice, ace duble, cordoane, erau toate o punere în scenă, un mecanism, erau, într-un fel, accesoriile numărului ei.

Mărturisesc, din clipa în care am simțit mijind între noi o prietenie, din acelea care țin pînă dincolo de mormînt, am luat toate măsurile ce se pot imagina. La masă, oaspeții trebuiau s-o asculte și să nu scoată o vorbă. V-am citat fraza lui Baudelaire: „Hugo se avîntă într-un monolog, pe care-l socoate a fi o conversație“. Contesa, chiar înainte de a trece la masă, înșfăca o conversație de felul ăsta și n-o lăsa nici în ruptul capului. Cînd să bea, ținea paharul într-o mînă, și cu cealaltă făcea semn să n-o întrerupă cineva. Și gazdele se supuneau. Stăpîna casei o „oferea“, repetînd leitmotivul: „Anna e o minunăție ! O minunăție !“

★

...Serata era pe sfîrșite. Pe covorul palid, pupitrele din orchestră și scaunele ascultătorilor stau risipite ca după un naufragiu. Dintr-odată, printre epavele muzicii, o zăresc pe contesa de Noailles. Așezată, aduna în jurul ei cîteva doamne. Făcea niște exerciții ciudate. Înainte să cînte, privighetoarea își încearcă glasul. Orăcăie,

croncăne, țipă și scîrțîie, cei care nu-i știu rostul stau uimiți lingă copacul nocturn. Tot astfel preluda și contesa. Mă uitam la ea de departe. Strănuta, gîfîia, rîdea în hohote, suspina sfișietor, lăsa să-i cadă din mîini eșarpa ori mătaniile alea turcești. Apoi își umflă pieptul, își increțește buzele, le descrețește și-și da drumul.

Ce spunea ?

Nu mai știu. Știu numai că vorbea, vorbea întruna, și lumea se aduna în sala cea mare, cei tineri se așezau pe jos, cei mai bătrîni în fotolii, înconjurînd-o din toate părțile. Știu că prințesa de Polignac și prințesa de Caraman-Chimay / prietena și sora ei / stăteau în dreapta și în stînga în picioare, ca niște acolîți pe un ring de box din vis. Știu că servitorii în hainele negre și valetii pudrați cu pantalonii scurți iscodeau lingă pervazul ușilor întredeschise. Știu că prin ferestrele lui Iunie, ca valsul dintr-un film de Lubitch sau cel în care Liszt cînta la pian, vorba contesei fermeca copacii, flori și stele — pătrundea în casele din vecini, împăcînd certurile, împodobind somnul, și că totul și toate, de la stea la copac, de la copac la șoferii limuzinelor așteptînd, murmurau: „Contesa vorbește... contesa vorbește... contesa vorbește...”

Intru.

Anna de Noailles primea lungită într-un pat încăpător, stil Ludovic XV. Odaia e a unei fete tinere din jurul anilor 1900. Un singur contrast: fotografia mărită a Minervei, stînd cu fruntea sprijinită în lăncie. Rigidă, aplecată, purtînd coiful, aminteste cifra șapte, pare dusă pe gînduri. Dar ea nu poartă hramul Minervei gînditoare. Mai curînd al lui Pallas din **Eneida**, cea fără de astîmpăr, lăcusta Acropolei, colina sfîntă de unde cobora prin acei Cretani. Da, nu încapă îndoială, ea nu-i Minerva asta, mică coloană aplecată. Maurras n-o îmbrățișa pe ea în Parthenon. Ea — Maurras o asemăna doamnelor primitive din muzeul de pe Acropole, stînd rezemate pe lespede de mormînt, cu fața zîmbitoare, numai ochi, lingă soțul bărbos. Ce contrast — același ca între odaie și Minerva — între aceste panglici gălbui, dantele și cretoane, mobile cu picioarele răsucite, tot soiul de nimicuri, și stăpîna casei! Părul pană de corb pe frunte, strîns la ceafă, coboară în bucle spirala-te pînă în rotundul umerilor. Ai crede că pupilele mari sînt pictate pe o pînzătură care-i ascunde ochii, și că ridică mereu capul uitîndu-se pe dedesubt. Ochi nefirești, ochi imenși cu privirea curgînd de-a dreapta și de-a stînga feței orizontale. Puternic, nasul e un cioc, nările cu despicătura largă stau să soarbă toate mirosurile lumii. Gura grațioasă, buzele răsfrînte, ca trandafirul, dezvăluie fâlci de carnasier.

Osatură de animal, ilustrând vorba lui Lemaître. Ce insectă fermecătoare! Microscopul trădează un arsenal de fierăstraie, clești și antene.

De ce moartea ei mi-a dus gândul la moartea subită a scorpiei înfigându-și pumnalul în trup, în nimb de flăcări ?

Era făcută pentru firul de iarbă, ca „să-i răsară un trandafir din oase“, făcută să moară, neîndurînd incendiul roș al lumii vechi, flăcările amenințătoare. Ostenise. Ii plăcea purpura, semn al puterii.

Idolul ei era gloria. Gloria, idee fixă ! „Nu admirați decît ratații !“ îmi zicea. În zadar încercam să-i arăt că privilegiul Franței e să aibă glorie ascunse, oameni iluștri pe care mulțimea nu-i bănuiește. Rimbaud, abia știut. Verlaine, așa și așa. Hugo ! Gloria înseamnă atîtea și atîtea piețe, străzi și bulevarde...

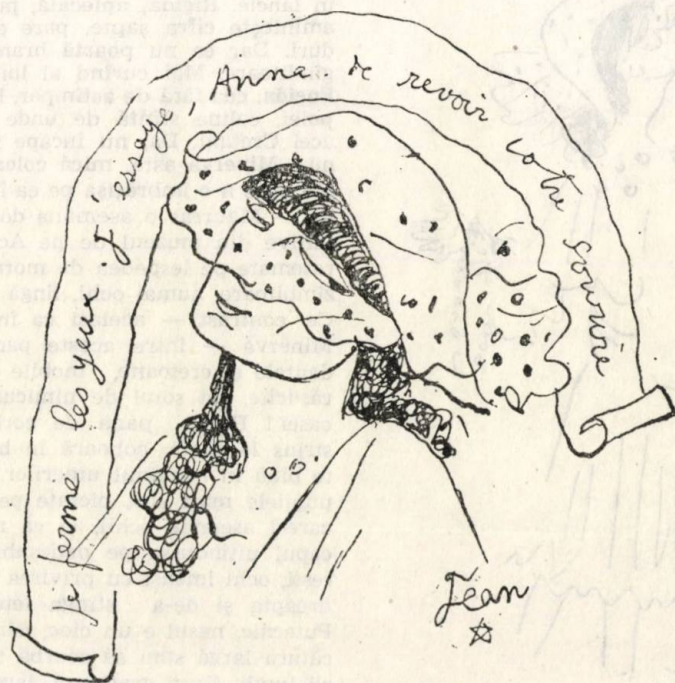
*

A murit. A murit și viața. Nu mai e, ea despre care Barres spunea :“ E punctul cel mai sensibil al universului“ și „trupul ei firav de Christ Spaniol“... A vrut să fie îmbălsămată.

Îmbălsămată, mi-o închipui semănînd cu Thais, de la muzeul Guimet. Printre petalele căzute, în vârtej de trabucuri vechi, de trandafiri uscați și înfășurări făcute scoartă, Thais, pe riul morților, plutește ca o scindură. Într-o dimineață, la muzeul Guimet, am văzut un preot în alb, înge-nunchiat înaintea vitrinei. Purta inima și crucea Părintelui de Foucauld. Era părin-tele Charles. Se ruga.

Uitasem : muma era a sfintei Thais.

(Jean Cocteau : **PORTRETE-AMINTIRI**)
Traducere de **GINA ARGINESCU-AMZA**

Desenele : **JEAN COCTEAU**

KHALID GIBRAL:

Artist plastic și poet de excepție, Khalil Gibral este unul din numele de notorietate mondială al spiritualității libaneze, principala sa operă poetică Profetul, fiind considerată ca unul din marile poeme lirico-filozofice ale secolului nostru, conceput în arabă, poemul a fost rescris de autor în engleză — în care Khalil Gibral era considerat ca un adevărat artizan —, fapt ce i-a înlesnit o rapidă consacrare internațională. După o viață zbuciumată în Statele Unite și Franța, marele poet a murit în 1931 și este înmormintat la Beirut.

Oferim iubitorilor de adevărată poezie trei fragmente din acest celebru poem.

R. C.

Trei ipostaze lirico-filozofice

1 — DESPRE IUBIRE

... Atunci Almitra zise : — Învățătorule, vorbește-ne despre Iubire.

Și el își înălță capul privind mulțimea și o tăcere adâncă se lăsă peste toți. Apoi cu o voce mare spuse :

„Cînd Iubirea îți face semn, urmează-o,
Chiar dacă drumurile-i sînt grele și
prăpăstioase.

Iar cînd aripile-i te cuprind, spune-i-te,
Chiar dacă sabia ascunsă-n penajul-i te
poate răni.

Și cînd îți vorbește crede-i cuvintele, cu
toate că
Vocea-i ar putea să-ți sfarme visurile,
asemenea

Vîntului din mează-noapte care îți
pustiește grădina.

Fiindcă, precum Iubirea te încunună, ea
trebuie să te și crucifice. Precum te crește,
ea trebuie să-ți și rețeze uscăciunile. Precum
Iubirea se ridică pînă la înălțimea ta,
dezmiardîndu-ți mugurii fragili care
frează în soare ;

Tot astfel ea va pătrunde pînă în rădăcinile
tale zdruncinîndu-le din legătura lor
cu pămîntul.

Ca pe lanul de grâu ea te seceră.

Te trează, ca pe snopii proaspeți, dezgolindu-te.

Pentru a te curăța de pleavă, te vîntură.
Apoi te macină, făină, pînă la înălbire.
Te frămîntă pînă ajungi foarte supus,

Ca, apoi, să te dea focului său, spre a
deveni, astfel, piinea sfîntă la sărbătoarea
împlinirii.

Toate acestea Iubirea ți le va dăruia numai
să-ți poți cunoaște tainele inimii și să
devii, cunoscîndu-le, o parte din inima
Vieții.

Dar dacă, în teama ta, vei căuta doar
tihnă și plăcerea dragostei,

Atunci e mai bine să-ți acoperi goliciunea
și să ieși din treierul iubirii.

Pentru a te întoarce în lumea fără
anotimpuri, unde vei ride dar nu cu
bucurie-ți întreagă, și unde vei plînge dar
nu cu-întregul rîu de lacrimi.

Iubirea nu se dăruie decît pe sine și nu
ia decît de la sine însăși.

Iubirea nu posedă și nu vrea să fie
posedată ;

Fiindcă iubirea își e de ajuns sieși.

Iubirea nu are nici o altă dorință decît
aceea de a se împlini prin iubire.

Dar dacă iubești și trebuie să ai dorințe,
fie ca acestea să însemne :

A te topi și-a fi izvor ce-i cîntă nopții
melodia ;

A cunoaște durerea prea marii duioșii ;

A fi rănit de propria-ți înțelegere a
iubirii și sîngerînd de bună voie să te bucuri.

Să te trezești în zori cu inima întrari-
pată și să înalți mulțumire pentru încă o
zi de iubire ;

Să te odihnești la vremea amiezii și să
cugeți la extazul iubirii ;

Să te întorci cu mulțumire acasă la ora
amurgului,

Și apoi să dormi cu un dor în inimă
pentru cel iubit, dar pe buze un cînt de
laudă.“

2 — DESPRE CĂSĂTORIE

Atunci Almitra vorbi iarăși, zicînd : —
Și despre Căsătorie stăpîne ?

Și el răspunse :

„V-ați născut împreună și împreună veți
rămîne pentru totdeauna.

Veți rămîne împreună în timp ce albele
aripi ale morții vă vor risipi zilele.

Da, veți fi împreună pînă și în tăcuta memorie a lui Dumnezeu.

Ci, e bine să aveți „spații” în acest „împreună” al vostru,

Pentru ca vînturile cerurilor să danseze între inimile mereu chemîndu-se.

Iubiți-vă unul pe altul, dar nu vă faceți din iubire opreliște :

Existe, mai degrabă, o mare mișcătoare între țărnițele sufletelor voastre.

Umpleți-vă, unul altuia, cupa, dar nu beți dintr-una singură.

Dați unul altuia din piinea voastră, dar nu mîncăți din aceeași felie.

Cîntați și dansați și veseliți-vă împreună, dar faceți ca fiecare să rămînă singur,

Fiindcă și coardele lăutei singure sunt, chiar dacă vibrează în aceeași armonie.

Dăruiți-vă inimile, dar nu una în paza celeilalte,

Fiindcă singură, doar, mîna vieții le poate păstra în același timp pe amîndouă,

Și stați aproape dar nu prea aproape :
Deoarece coloanele trupului înălțate-s la distanță,

Iar stejarul și chiparosul nu cresc unul în umbra celuilalt“.

3 — DESPRE MÎNCARE ȘI BĂUTURĂ

... Atunci un bătrîn hangiu spuse : —
Vorbește-ne despre Mîncare și Băutură.

Și el zise :

„O, dacă ați putea trăi din aroma pămîntului și, asemenea plantelor, pe lumină sprijinindu-vă !

Ci, dacă trebuie să uciideți pentru a minca și să furați mieilor și ieșilor laptele de la țîța animalelor pentru a vă potoli setea, atunci faceți acestea cu durere și spășindu-vă.

Și fie-vă masa un altar pe care curați și nevinovați pădurii și cîmpiei sunt sacrificăți pentru tot ce este mai curat și mai nevinovat în om.

Atunci cînd uciideți o vietate șoptiți-i în sufletul vostru :

„Aceeși putere care te dă morții mă va uciide și pe mine ; și eu, la rîndu-mi, voi fi înghițit.

Căci legea care te dă mîinilor mele, mă va zvîrli altor mîini mai puternice.

Sîngele tău, ca și al meu, este plasa care hrănește arborele cerului.“

Cînd, cu toată gura, mușcați dintr-un măr, spuneți-i în cugetul vostru :

„Semințele tale vor trăi în trupul meu, și mîine, mugurii tăi vor înflori în inima mea.

Iar mireasma ta va fi în răsufliarea mea.

Și împreună ne vom veseli în toate anotimpurile“.

Toamna, cînd culegeți viile și stoarceți mustul strugurilor, să ziceți :

„Și eu, la fel, sunt o vie și rodul meu va fi cules și stors.

Și, ca și vinul cel nou, voi fi depus în vasele veșniciei“.

Și, în iarnă, cînd veți trage vinul, să tresalte în inima voastră un cîntec pentru fiecare cupă ;

Și să aveți în fiecare cîntec un gînd pentru zilele toamnei, un gînd pentru vie și pentru mustul care fierbe...“

Versiune românească de RADU CĂRNECI

Sculptură de TEODOR ȘALAR

François VILLON

Cîntecul ibovnicei

Frumoaso cu surmea...! Un vistier,
Risipitoare așa și fără har,
Ar trebui iubit să-ți iei, măcar,
Nu un calic ca mine, un bancher.
Cucută dacă-aș bea, dintr-un pahar,
Ochii decît să ți-i privesc, mi-ar fi ușor.
Ibovnică...! Te-ncearcă, nu-n zadar,
Să scapi un suflet trist de chin și dor

Mai bine m-ași fi dus pe vreme, hoinar
Alin să-mi cat la alta, să mă-nsor...
Rideam : „De m-ar ucide cu-un topor...
Tot lîngă ea ași fi, fără habar...”
Huideo...! îi strig acum. „În singe, jar
Ea n-a avut nici pic...!” Și acum eu mor
Ori poate mila cerului vrea iar
Să scape un suflet trist de chin și dor

Veni-va timpul cînd, plîngînd amar,
Într-o oglindă, mîrceadă de amor
Lîncedă vei privi, ca printr-un nor
La frumusețea ta de-odinoar...
Oi ride-atunci, bătrîn ghiduș, eu... Dar
Nu-ți pese astăzi de un gînd sprintar
Petrece fără griji... Încearcă doar
Să scapi un suflet trist de chin și dor...

Crai iubăreț, și hram iubirilor
Osînda grea, ridică-mi, să n-o îndur
S-ar milosti și o inimă de fur
Să scape un suflet trist de chin și dor...!

Cîntecul grășanei Margot

Și ce-i dacă mi-i dragă o dolofană...?
Frumoasă e, și nu dau socoteală:
Cînd mușterii ne vin, fără tocmeală,
Cobor în beciu, de sirg, cu o stacană
Și vin le-aduc și pită, brînză, poame,
Și dacă gologanii-i văd pe masă
Le spun la toți : Cînd vi s-o face foame,
Să mai veniți pe la Margot cea grasă
De-ți fi în drum pe-aici și v-o fi placul...!
La hanul ăst unde ne facem veacul...!

Și uneori se lasă cu bătaie
C-o zvîrl din așternut pe dușumea,
De-mi vine noaptea-n pat fără lețeaie,
Și-o bat de-o stric pe Margareta mea
Și o prind de păr și o tîrnuesc prin casă
Și-i fac un zbenghiou la nas, ca s-o-nvăț
minte.

Ea plînge și îmi toarnă jurăminte
Și țipă și-mi dă brînciu și nu se lasă,
Cînd miniat o dau de-a berbeleacul
La hanul ăst unde ne facem veacul...!

Vint dacă e, sau ploaie, nu ne pasă!
Ibovnici sîntem, desfrînați sadea
Lumea și cîntea nu ne întrî-n casă
Leiți la chip ca petecul și sacul.
Orîndă mai de soi nu se putea,

Nici chiar de-ar fi întocmit-o însuș dracul...
La hanul ăst unde ne facem veacul...!

TRADUCERI DE AL. ALEXIANU

Însemnări din Maroc

SPECTACOLUL NUNȚILOR

Nunta marocană își păstrează toată frumusețea, specificul și naturalul în familiile din vechea medină, acolo unde toate tradițiile și obiceiurile sînt păstrate intacte. Curiozitatea mi-a fost declanșată la privirea unui cortegiu nupțial în fruntea căruia se afla un mic grup de muzicieni gălăgioși care scoteau sunete stridente din niște cimpoaie și un corn lung. După ei, o trăsurică plină cu ofrande de nuntă, în general alimentare, din care, bineînțeles, ieșeau în evidență mai mulți saci cu făină de grâu. Dansatori pricepuți își exercită măiestria în mers. Dansul devine mai îndrăcit cînd scot strigăte asurzitoare și învîrtesc deasupra capului flintele vechi, arăbești. Cînd buna lor dispoziție ajunge la paroxism și cînd spectatorii tipă cuprinși de-o bucurie frenetică — în special la chiuiturile femeilor — cu armele spre pămînt se descarcă deodată gloanțele într-un nor gros de fum. Șeful lor le împarte altă șarjă de praf de pușcă. Dansul și strigătele reîncep, ca să se termine la o nouă descărcare de tunete, explozii și fum.

Petrecerile de nuntă durează aproape o săptămînă desfășurîndu-se separat la mireasă și separat la mire. Zilele de petrecere culminează, de obicei, în cea de a cincea zi și, paradoxal, la familiile mai puțin avute durată acestora se prelungește! Veselia nuntașilor este uneori invers proporțională cu tristețea miresei care părăsește casa părintească și se alătură pentru restul vieții de singurul ei stăpîn, soțul !... Se aud tam-tamuri ritmate ore-n șir la tobe de diferite dimensiuni și, apoi, un ecou nervos se răspîndește pe distanțe îndepărtate. Femeile tinere adunate-n casa miresei își schimbă toaletele de mare sărbătoare și se machiază puternic, ochii lor mari căpătînd profunzimea lacurilor învăluite în mister. Cu vopseaua denumită „hene” se impregnează mîinile și fețele femeilor cu adevărate broderii, o artă milenară ce amintește tatuajul. Celebrarea unei căsătorii poartă specificul și originalitatea fiecărui trib în parte, a regiunii sau chiar a unor familii numeroase. Nota comună rămîne îndeosebi în privința bijuteriilor miresei. Pe o platformă rotundă din lemn mireasa este învîrtită de cîte o nuntașă robustă, fapt ce-i dă sărbătoritei o senzație de euforie și, mai tîrziu, puternice amețeli. Șezînd „turcește”, într-o fixitate de statuie budistă, mireasa suferă o stare de leșin, din care nu lipsește paloarea cadaverică, transpirațiile reci, absența mimicii și a reflexelor...

Un autentic spectacol de balet prezentat de-un grup de fete îmbrăcate-n voaluri ne delectează printr-un dans cu mișcări sacadate, acompaniat de sunetul viorilor și tam-tamul tobelor.

Serile și pînă noaptea tîrziu, melodiile andaluze își continuă freacățul pe strunele viorilor. La mesele joase, rotunde, pline încă de belșug, sosesc mereu alți oaspeți, unii veniți de la mari depărtări, prilej de întîlnire a celor din sud cu cei din nord și est.

Băuturile răcoritoare, proaspete și reci, servite din fructele culese, ceaiurile, cafeaua și lipsa totală a băuturilor alcoolice în spiritul treaz al mesenilor și le protejează bucuria...

Tam-tamul, dansul, muzica și fastul acestei ceremonii fac parte din străvechile tradiții africane îmbogățite pe măsura imaginației populare.

Vizitatorul devine martorul celor mai surprinzătoare revelații, găsește un tezaur folcloric descătusat de mistere, un specific unic în modul de concepție a vieții. Pentru el nunta de-aici rămâne un spectacol grandios, o cavalcadă ce depășește imaginația !

MEDERSA,

Școală coranică de învățură și artă, această MEDERSĂ renumită, întâlnită în vechile capitale ale Marocului, a scos din rîndul studenților ei marii învățați ai lumii arabe, a renăscut lumina științelor, artelor și culturii ridicînd-o pe culmi nebănuite, într-o perioadă cînd Europa se cufundase în întunericul Evului Mediu !

Rămîn ore întregi să-i privești perfecțiunea artei decorative, grația ornamentală, migala inscripțiilor, grafica scrierilor, toată armonia arhitecturală, să-i înțeleg taina istoriei dinastiei fondatoare. Adevărata operă de artă, compoziție a unor generații de sculptori, gravori, mozaicari și constructori anonimi, continuă să lumineze surprinzător lumea de astăzi.

Moderna metodă de învățămînt, cea audio-vizuală era practică de studenții Mederse prin imaginea panoramică a bibliotecilor murale în care volume întregi cu paginile deschise erau citite-n cor, fiind repetate de ecoul atîtor bolți, ogive interioare. Studenții, asceți convinși sau constrînși, trăiau în camere-celule din care o singură fereastră privea curtea interioară, acolo unde stătea examinatorul. Celula avea ca mobilier un pupitru înalt, un scaun și un pat, iar printr-o mică deschizătură, cît ai putea să introduci o pîine, primeau hrana. O singură plimbare pe zi însemna libertate pentru că atunci erau împreună, puteau discuta, admira cerul senin, bucurîndu-se puțin de tinerețe. După cîțiva ani de folosință această frumoasă operă de artă pentru care munciseră generații întregi de artiști necunoscuți era abandonată. Odată cu dispariția dinastiei fondatoare sau cu plecarea profesorilor, cedînd renumele unei alte Mederse celebre, Evul Mediu domină cultura arabă prin aceste școli. Artiștii le-au creat faima unor opere compunînd simfonia lor ornamentală.

Medersa, această adevărată oază a înțelepciunii arabe, a rămas intactă după atîta vreme, povestind studenților marocani din noile universități paginile marilor învățați geografi, istorici, filozofi, artiști, precursori ai renașterii artelor, științelor și culturii !

CONSTANTIN I. RĂDULESCU

„Versuri pentru cînd sînt copil“

Semințe

Cine dintre voi
Știe ce pierde
O turmă de oi
Prin cîmpia verde ?

Rotunde mărgel
Lucioase și mici,
Ca niște ghiulele
Pentru licurici.

Cine-ar sta să-ngroape
În pămînt degrabă
Vreo două-trei boabe
Și le-ar pune apă

Ar vedea cum iese
Din pămînt ușor
O blăniță deasă
Și un botișor ;

Ar vedea c-apar
Ici-colo codițe,
Ba uneori chiar
Și două cornițe.

Că-s simburii mei
Semințe de miei,
Și mărgelile-s
Semințe de iezi.

În timp ce scriu

În timp ce scriu,
Pe tocul meu
Se urcă o furnică.
Știe și știu
Că n-are de ce
Să-i fie frică.
Nici s-o alung,
Nici s-o omor,
Nu-mi stă în fire,
I se poate-nîmpla
O singură nenorocire :
Fără s-o observ, din greșeală
S-o moi cu penița-n cerneală
Și să devină singura furnică albastră
De pe planeta noastră.
Ba, dacă bea din cerneală un pic,
Nu se mai poate face nimic :
Devine singura furnică poetă
De pe planetă.
Și atunci trebuie să facă cerere
Și reclamație
Să fie primită (de greiere !)
În uniunea de creație.

Concurs

În livada mea de pruni,
Concursul de zbor era fixat pe luni

Dar încă de duminică întreaga livadă
Este emoționată.

Toate prunele coapte tare
Se laudau că știu să zboare

Și, deodată, nu sînt nici zece
Care au curajul să-ncerce.

Așa încît concursul se amină
Cu o săptămînă.

Sper să nu se-ntîmple ca acum un deceniu,
Cînd n-am putut să acord nici un premiu,

Pentru că nici una dintre prunele intrate-n
conkurs
Nu știa să zboare în sus.

Porneau prin aer în mare grabă,
Dar se opreau în iarbă.

Recunosc — zburau foarte frumos,
Dar numai în jos.

Ceea ce — se spunea în regulament —
Nu era suficient.

Drept care, prunii supărați de moarte
Au jurat să facă alte prune mai talentate.

Sînt sigură că voi găsi printre ei
Demni de premiul unu, doi și trei.

Ba, dacă vor fi foarte buni,
O să decernez și mențiuni.

Așa că, stimate prune și stimați pruni,
Vă urez succes pentru luni.

ANA BLANDIANA

Viața e illogică și capricioasă ca o femeie. Îi ceri mult, îți dă puțin. Îi ceri puțin, îți dă mult. Îi ceri totul, nu-ți dă nimic!

Omule, dacă ți-e greu să fii egal cu tine însuși, de ce să te miri că nu poți fi egal cu ceilalți oameni?

Micile despărțiri înmăpătează marile iubiri.

Doua feluri de scrieri se bucură de privilegiul de a fi citite de foarte multe ori: capodoperele literaturii universale și scrisorile de dragoste.

Nefericit e omul care se lasă ușor sedus de iluzii.

Dar și mai nefericit e cel incapabil de orice iluzie!

Poezia izbutește să țeasă cravata din mătasea broaștei.

Ca și ființele vii, poemele, unele zboară, altele merg, multe se tîrăsc.

Statistic se dovedește că astăzi țara noastră are cel mai mare procent de poeți pe inimă de locuitor.

Vis feudal: Ai un cal? Ești cavalier! Ai un nebun? Ești rege!

Ca și arta modernă care folosește uritul dozat și-l pune în slujba frumosului, cosmetica face uneori femeii un neg artificial: un „grain de beauté“.

Croitorul și pictorul sînt doi profesioniști de poziții antipodice: croitorul îmbracă femeia, pictorul o dezbracă.

Simfonia a 8-a a lui Schubert, deși neterminată e foarte frumoasă. Ca valoare de simbol, e divină. Căci Dumnezeu, cînd a creat lumea, a lăsat-o neterminată, ca să o termine omul...

PETRE STRIHAN

Interviu

ALMANAH

De vorbă cu

D-na Ilinca Barthouil-Ionescu (Avignon-Franța), secretara generală a Comitetului de organizare a „Jocurilor Latinității” (9–16 mai 1978)

1. *Reporter* : În afara muncii universitare știm că activați ca președintă a Asociației culturale franco-române din Vaucluse-Franța care, presupunem, are o largă gamă de preocupări. Vă rugăm să vă referiți la inițiativele asociației pentru promovarea și cunoașterea literaturii române — clasice și contemporane — în această regiune a Franței în care literații francezi au promovat o politică culturală deschisă spre ideea latinității, una din punțile de legătură fraternă cu cei români.

Ilinca Barthouil-Ionescu : Dvs. spuneți „în afara muncii universitare” ; eu tocmai aș dori să insist asupra faptului că deși acest domeniu nu este aparent „spectaculos” totuși el are o mare importanță. Cele câteva zeci de studenți care an de an descoperă limba, literatura și civilizația românească sînt în mod evident doritori de a cunoaște mai bine și de a citi mai mult și mai aprofundat literatura noastră, ca să nu ne oprim decît la acest aspect. Apoi mai trebuie menționat faptul că o bună parte dintre acești studenți urmează regulat cursurile de vară de la Brașov și că majoritatea membrilor asociației noastre au participat și participă la călătoriile pe care le organizăm anual în România ; inevitabil, aș spune, acești studenți și ne-studenți se „îndrăgostesc” de țara noastră. Acesta este termenul care, după mine, se potrivește cel mai bine.

În ceea ce privește unele inițiative în favoarea literaturii propriu-zise, acțiunea noastră este multiplă, în limitele impuse de diverși factori, cum ar fi de pildă prejudecata care, din păcate, există despre literaturile considerate — încă — „minore” sau „secundare”.

În colaborare cu Facultatea de litere și științe umane din Avignon am publicat în anul 1976 o plachetă intitulată *Présentation Mihai Eminescu* : 18 poeme prezentate în ediție bilingvă și precedate de un studiu biografic introductiv.

Actualmente, eu și soțul meu, Georges Barthouil, lucrăm la traducerea în limba franceză a romanului lui Constantin Ţoiu

Galeria cu viță sălbatecă, care va fi difuzată de UNESCO în cursul anului 1979.

Recent, tot împreună, am definitivat versiunea franceză a cărții pentru copii *Ocolul infinitului mic pornind de la nimic* de Marin Sorescu care — în urma unei fericite inițiative a D-lui René Turc, institutor la Orange și membru al asociației noastre — a fost propusă copiilor din departamentul nostru spre ilustrare. Astfel, a fost organizat un concurs de desene inspirate de acest text, premiul I fiind o călătorie de 10 zile în România oferită de Consiliul culturii și educației socialiste. Grație literaturii un copil francez va cunoaște și îndrăgi România.

Noi sperăm să putem întreprinde mai multe traduceri din literatura română. Ne lovim însă de problema difuzării, care, cu timpul, credem că se va putea rezolva.

Apoi, dorim și vom lua inițiativele necesare ca să vedem cît mai curînd posibil o piesă românească pe una din scenele reputatului Festival „Jean Vilar” din Avignon. S-a vorbit deja de *Danton*-ul lui Camil Petrescu.

Unele contacte cu Radio-France (France-Culture) ne dau speranța difuzării viitoare a altor opere literare românești : ne gîndim la *Act venețian*, care prezintă avantajul radiofonic de a pune în scenă un număr restrîns de personaje. Dar Camil Petrescu nu are, cum s-ar putea deduce din cele de mai sus, o prioritate asupra celorlalți scriitori români. Lucrul important este crearea unui precedent.

În fine, datorită generozității României, asociația noastră dispune de o bibliotecă destul de bogată, compusă bineînțeles mai ales din texte în limba română, ceea ce limitează consultarea lor numai la studenții avansați în studiul limbii române.

Ar trebui mai multe traduceri în limba franceză.

Trebuie să spun, cu regret, că adesea traducerile literare propuse de România ignoră în asemenea măsură limba franceză încît devin cîteodată de-adeptul ridicole, producînd astfel un efect disuasiv și negativ.

La toate acestea aş mai adăuga că o *Istorie a literaturii române de la origini pînă azi*, în versiune franceză, ar fi absolut necesară.

2. Rep.: Ce semnificaţie au avut Jocurile Latinităţii de la Avignon, ediţia 1978?

I. B-I: Jocurile Latinităţii şi în cadrul lor congresul cu tema „Latinitatea ieri, azi, mâine” au fost o manifestare internaţională de prietenie.

Latinitatea înseamnă o serie de valori culturale şi morale, mai ales civilizatoare. Este suficient să ne gândim la dreptul roman. Trebuie să fie sigur de propriile-ţi rădăcini ca să ştii să-i iubeşti pe ceilalţi şi pe tine însuşi. Trebuie să ştim cine sîntem, unde sîntem, cînd sîntem. Şi, plecînd de aici, să-i întîmpinăm, să-i primim pe ceilalţi, care ne cer acest lucru; să-i iubim pe ceilalţi şi să le cerem să ne iubească.

3. Rep.: Prezenţa românească din acest an, (oameni de ştiinţă, scriitori, formaţii artistice) s-a bucurat de ecouri cu reverberaţii mai adînci în ţările latine participante, inclusiv Franţa?

I. B-I: Prezenţa românească la Avignon a avut un foarte mare răsunet. Să nu mai vorbim pe plan local: toate ziarele au vorbit despre această prezenţă cu mult entuziasm. Televiziunea şi radioul au fost şi ele prezente.

Jocurile Latinităţii au ocazionat numeroase contacte între participanţii români (Emil Condurachi, Alexandru Balaci, Virgil Cîndea, Valeriu Răpeanu, Teodor Olteanu, Ion Milaş, Maria Platon, Ilie Dan, scriitorii Teodor Balş şi Petre Ghelmez) şi membrii asociaţiei noastre îndeosebi.

Ambasadorul României în Franţa, D-l Corneliu Mănescu, prin prezenţa Domniei sale la Avignon a făcut ca ziua de 13 mai 1978 să fie ziua României din cadrul Jocurilor Latinităţii.

Spectacolul de gală prezentat de România (corul Madrigal şi ansamblul folcloric „Plaiul românesc”) a avut loc la Palatul Papilor în faţa unei săli arhipline. Peste 1.000 de persoane (sala Grand Tinel avînd 800 locuri) au asistat cu un entuziasm greu de descris la minunatul spectacol dat de români în prezenţa ambasadorului României, a senatorului Henri Duffaut, primarul oraşului Avignon, cît şi a numeroase personalităţi franceze şi străine.

Televiziunea italiană de exemplu a filmat acest spectacol în întregime. Este greu să citez toate zările franceze sau din ţările latine din Europa şi de pe alte continente care au relatat prezenţa românească cu totul remarcabilă la Jocurile Latinităţii ediţia comemorativă 1978, a unui scriitor român, Vasile Alecsandri.

Voi aminti numai că Academile franceză, belgiană, italiană, spaniolă, portugheză şi română au patronat, împreună cu poetul Léopold Sedar Senghor, toate manifestările organizate sub titlul tradiţional

de „Jocuri ale Latinităţii” (aşa cum s-au numit şi în 1878 la Montpellier) şi că printre laureaţii concursului internaţional de poezie s-au numărat, pe lângă trei poeţi români (Teodor Balş — marele premiu al Jocurilor Latinităţii ex aequo şi premiul I pentru poezie în limba română — Petre Ghelmez — premiul II pentru poezie în limba română — şi Traian Lăzărescu — premiul II pentru poezie în limba latină —), doi poeţi americani, unul din America Centrală (El Salvador), celălalt din America de Sud (Argentina).

13 naţiuni au participat la Jocurile Latinităţii, printre care şi Grecia care, dincolo de osmoza eleno-latină şi de latinitate, a văzut poate în această manifestare un ecou balcanic.

A fost o adevărată sărbătoare; au avut loc multe dialoguri. Şi, atît pentru români cît şi pentru ceilalţi participanţi, ocazia a numeroase interviuri. Unele dintre ele au putut fi vizionate şi în ţară, în cadrul emisiunii televizate „Meridiane culturale”, difuzată la 16 iunie 1978.

În ceea ce priveşte premiile de poezie decernate celor trei români ţin să precizez, şi insist asupra acestui lucru, că poemele premiate au fost prezentate anonim juriului. Ele sînt o dovadă în plus a participării şi prezenţei româneşti la Jocurile Latinităţii.

4. Rep.: Jocurile Latinităţii vor avea în viitor o frecvenţă mai mare? Ne referim în special la Concursul internaţional de poezie.

I. B-I: Aceasta nu depinde, la nivelul deciziilor, de asociaţia noastră. Concursurile de poezie sînt o tradiţie care se pierde. Putem să sperăm că va fi reînviată. Poate că fiecare ţară la rîndul ei ar putea avea o iniţiativă. Este vorba de o sugestie şi de o posibilitate.

În modesta măsură a mijloacelor de acţiune ale asociaţiei noastre vom face tot ceea ce ne stă în putinţă; mai cîrînd sub formă de întîlniri cu caracter ştiinţific şi literar decît sub forma unor concursuri poetice anuale. Pentru acestea din urmă ar trebui ca cineva să preia ştafeta.

De ce nu România?

5. Rep.: O ultimă întrebare: în ceea ce vă priveşte, cum credeţi că puteţi contribui la dezvoltarea — în regiunea dvs. — a interesului pentru România, pentru poporul român şi pentru cultura sa?

I. B-I: Lucrînd la dezvoltarea în continuare a învăţămîntului de limbă română la Facultatea din Avignon. Apoi, organizînd călătorii cu caracter cultural în România. Vom încerca să facem în așa fel încît să aibă loc la Avignon şi în alte oraşe din departamentul Vaucluse cît mai multe spectacole, expoziţii, mese rotunde, colocvii ştiinţifice etc. În orice caz, după părerea mea se impune aici, în Franţa, unde interesul pentru România este atît de natural şi viu, crearea de Case ale

României — centre culturale. S-ar putea ca efortul imediat ce s-ar depune în acest sens să fie mare, mai ales din punct de vedere financiar, dar se știe peste tot (și mai ales la Avignon, orașul celebrului Festival) că cultura are urmări pozitive de toate ordinele și chiar de ordin material.

Vedeți dvs., când francezii vorbesc de „commerce“ ei nu se referă numai la economic. Prin acest termen, încă din epoca clasică, ei definesc o serie întreagă de alte noțiuni. Atunci, de ce nu și „comerț

cultural“, repet nu în sens strict economic.

În ceea ce mă privește, după aceste Jocuri ale Latinității, aș dori foarte mult ca orașul Avignon să fie în continuare locul și ocazia unor astfel de schimburi culturale. În acest sens înființarea unui centru cultural aici, care să poarte numele de „Maison de la Roumanie“, ar însemna realizarea unui vechi vis al meu, dar mai ales un mijloc important de a contribui la o mai bună cunoaștere și afirmare a României.

meridiane irice

SERGHEI ESENIN

★★★

A fi poet înseamnă să nu-nșeli,
Cî nemilos rîndu-te pe tine,
Să speli cu sînge negre îndoilei
Și să mîngii simțirile străine.

A fi poet înseamnă să dai zbor
Slăvirii stepei, îndrăgită ție;
Privighetorii-i este mai ușor:
Același vîers înalță în tărie...

Canarul cîntă... Cine ia aminte,
Cîntarea-i falsă, cine s-o cunoască?
Luna se vrea slăvită în cuvinte;
Tu fă-o, chiar de-ai face-o ca o broască.

Iar în Coran, și Mahomed minți,
Punînd sever poprire la beție;
Poezii dară, fără-a conținut,
Cu vin să-ndure chinul de a scrie.

Și cînd poetul pleacă la iubită
Și-n patul ei stă altul pripășit,
Durerea să nu-l biruie, cumplită,
Și să nu pună mîna pe cuțit

Ci-arzînd sub plumbii suferinței grei,
Să fluiera nepăsător în vînt:
„Muri-voi vagabond... Cu asta ce-i?
Nu-i o minune nouă pe pămînt.“

În românește de
CORNELIU ȘERBAN

MARINA TARASOVA

* * *

Pustie-i Baltica-n April.
Inertă, primăvara, marea.
Doar pescărușii trec abil
Și valul înspumat și zarea.

Nuntesc în spațiul livid,
pe răsturnate bărci, și țipă;
Și sparte țipete în vid
Se-ating de brazi ca o aripă.

În albe — de scafandri — haine,
Știu ce-i trezirea, viața ce-i!
Ascunse bucurii și taine
Și dure gingășii în ei!

Ei n-au nevoie de meschina
Fărîmă ce le-o dăruim,
E alta, n-ochii lor, lumina
Pe care încă nu o știm.

Cu sunete de aur plină-i
Zvîcnirea aripei pe vînt —
Reintră viața-n ei deplină,
Precum rășina în pămînt.

IURII KUZNEȚOV

Vîntul

Afară-i noapte. Aștepti pe cine oare?
Femeilor, iubirea e faptă-nîmplătoare.
Tu, primului ce te va întîlni,
De mult predestinată ești a-i fi.

Demult aștepti să-i întrevezi veșmîntul —
Dar ușa o dădu în lături vîntul.

Femeie ești, — el duhul libertății.
Distrat, iubirii da tribut, tristeții.
Blînd, părul tău, cu-n braț îl mîngîia,
Cu celălalt corăbii, pe mare, îneca.

În românește de
ALEXANDRU IVĂNESCU

Mă păraseau potecile...

Mă păraseau potecile... Din cer
îmi rămăneau doar ochii tăi albaștri
plecați demult cu un refren de fier
adăugînd misterului pilaștri

Supus și nesupus priveam cum cad
oceanele lăsînd suav în aer
gol trupul meu — triaconter nomad
ce căuta dușmani... Șiretul vaer

Dindu-mi tircoale mă ademenea
— Nu poți să faci din mine o legendă?...
— Sînt comestibilă?... regina-și întreba
gurmandul rege foarte complexentă...

IOSIF NAGHIU

Precum un sunet

Mai uită vremea-n noi cite un ghimp
Ca toamnele cite-o sămînță-n glie;
E poate vama de a fi, căci nu e chip
Altfel să poposim în veșnicie.

E omenesc: pe lingă fericiri
Mai stăruie și cite-o amăgire,
Precum nu cerem plopilor subfiri
Mereu să ne-nsoțească prin iubire.

Ni-i dat, așa, să trecem — rînd pe rînd
Prin anotimpuri ca o torță vie.
Și de cumva o să rămîn-un gînd

Precum un sunet într-o armonie
E semn c-am fost și eu aici pe cînd
Se zămislea această Românie.

V. R. GHENCEANU

Caii mi-au fost și-mi sunt...

CAII mi-au fost și-mi sunt prieteni buni..
Un cal, la Perși, m-a-nscăunat ca rege,
Un altul în pustiuri tuarege
M-a scos din ghiare de șacali nebuni!

De multă vreme calul mă protege,
Credința-n el mă scoate din genuni,
Tot el mi-aduce-ai soarelui păuni,
Iubirile tot el mi le alege!

Tot el mă ține la Paris de-o lună,
Pe-ovăzul lui ales, ca de cristal...
Cu el beau Beaujolais și împreună

Cu el trăiesc ca într-un carnaval!
Și calul nu își vrea nicio cunună!
Lăsați-mă, vă rog, să cred în cal!

Ciudat

Ehei! Satana și cu Dumnezeu,
în vrajbă ne-ntreruptă de-o vecie
nu și-au găsit alt cîmp de bătălie
decît în coasta sufletului meu.

La amîndoi, cînstîț, cu hărnicie
le-ascut baltagul, paloșul mereu,
Le lustruiesc armurile cu seu,
Îi slugăresc, cu drag, fără simbrîie...

Cînd ingenunche grav rănit vreunul
îi oblojesc cu psalmi și miere rana
și om de sunt cu Dumnezeu prea bunul,

la fel de om m-arăt și cu Satana,
că amîndoi la urma-urmii-s Unul
și-și schimbă după anotimpuri blana!

VINTILĂ ORNARU

Pompeo G. Molmenti

(fragment)

.....

Exemplele nobililor de pe uscat, care din castelele lor coboară gata de-a săvârși cele mai scelerate delictе, își găsesc imitatori și printre nobilii venețieni, avizi de aventuri violente, nerecunoscînd deasupra lor nici o lege, ținînd în jur un număr de **bravi**, profanînd biserici, comițînd silnicii și jafuri, omucideri și agresiuni, estorcînd bani, suprimînd, cînd o infamă prudentă le-o impunea, pe tăinuitorii mirșavelor lor fapte. Delictul, care are în toate vremurile un grăunte de pasiune, irumpe în acest secol al XVII-lea în cele mai extravagante și cutremurătoare excese. Un anume Cornaro răpește dintr-o gondolă o femeie și-l aruncă în apă pe soț, care se înecă; Mario Malpiero pune să-l omoare pe nobilul Rimondo; Alvise Mocenigo trage înspre gondola lui Antonio Nani cîteva archebuze, care nu-l nimeresc pe el dar îi omoară doi prieteni; Giorgio Cornaro, fiul dogelui, se ascunde cu cîteva sicari în curtea palatului dogal, îl asaltează pe Rinieri Zeno rînindu-l; Alvise

Paruta răpește pe fiica unui negustor inofensiv; Domenico Mocenigo în palatul ducal îl lasă lat pe Donato Labia cu o lovitură de pumnal; un alt Mocenigo în teatrul de la San Salvatore rănește grav cu focuri de pistol pe Niccòlo și Sebastiano Foscari; Giuseppe Crotta, îndată după

ÎN VIAȚA PARTICULARĂ

primirea sa în rîndul patricienilor, în 1649, își ucide fratele Giammartino și, urmărit, se refugiază în Agordo, înconjurat de **bravii** săi. Aceste ucideri și delict grave reușeau mai întotdeauna să se sustragă de urmărirea justiției care trebuia să se mulțumească să-i condamne la moarte (în contumacie), să le confişte averile și să le spînzure adeptii din plebe și uneori să sape în piatră o inscripție. Nici acele soluții nelegiuite, la care apela uneori Guvernul, în temeiul ideii „cui pe cui se scoate” conștind din imunitate și bani oferiți bandiților care ucideau alți răufăcători nu reușeau să reprime violențele sîngeroase.

Fiecare țară, în toate timpurile, a fost patată de delict și vinovații, însă la Venetia vinovații, cît ar fi fost de inumani, încercaseră totdeauna să evite nu să sfideze justiția și-i priveau pe judecători, dacă nu cu respect, cu teamă. În acest secol însă, cruzimea se întovărășește cu insolența și răufăcătorul ia în deridere legea.

Între atîtea semne de slăbiciune a Guvernului și de fapte scelerate ale unor răufăcători blazonați, trebuie amintit cazul patricianului Vettor Grimani Calergi. Haina bisericească, vița sa nobilă nu-l puteau ține departe de cele mai răufăcătoare acțiuni împotriva orînduiriilor. Sărise împreună cu ai săi **bravi** asupra unor ofițeri, încercase să răpească o fată cinstită, capturase vameșii care voiseră să-i oprească mărfurile sale de contrabandă, ocupase împreună cu aceiași **bravi** întreg teatrul dei Santi Giovanni e Paolo, și înfine, la 10 ianuarie 1658, abatele, după ce-l înșfăcase și-l dusesese în palatul său mareț pe un nobil de la San Marco, pe un patrician dușman al său, Francesco Quirini Stampalia, îl culcă la pămînt cu cîteva lovituri de arcebuza, neîngăduindu-i nefericitului nici măcar sfînta împărtașanie pe care acesta o cerea. Grimani fu izgonit dar și această pedeapsă avu un efect vag din moment ce după un an, plătind o amendă, putu să se întoarcă în patrie unde muri în liniște în anul 1665. Judecătorii acelui teribil Consiliu al celor Zece, inspiratori ai atîtor legende romanești, s-au arătat cu totul altfel, așa cum reiese din versurile cîntecului dedicat de Grimani și trimis „celor cărora l-au exilat”. În fruntea lor e dogele, numit **sto Pilato novel bardasso antico**; apoi Morosini — crud ca ciuma: **crudele come la peste**; Giustinian **un cavalier errante che in vece del liron sona el corneto** : un cavalier rătăcitor care în loc de liră cîntă din trompetă; Soranzo = **anema renegada**; Marcelo **che non val una gezzetta**, nu face doi bani; Marco Contarini care **pagă dal diavolo per braccio**, Magno, **porco ignorante**. În sfîrșit, făptușul nu se teme și trăiește cu gîndul că va reveni în patrie :

Sempre dopo la piova
El ciel sereno appar,
E dopo il vento alfin tranquillo el mar.
Passerà sti vapori
Che tali appunto son le vostre leze,
Ceh van in fumo...

(Întotdeauna după ploaie cerul se înseninează și după vînt se liniștește marea. Vor trece aceste vapoare care sînt chiar legile voastre care se pierd în zare).

Un altul, Leonardo Pesaro pare că a intrunit în persoana sa toate culpele și delictele pe care le-ar fi putut aduna la vîrsta lui. Condamnat de mai multe ori, nu-i ajungea să se sustragă de plata dărilor, de sfidarea justiției, ducînd o viață **insolente, facinorosa, tirannica**. Cu ajutorul cîtorva **bravi** și **huomini da spada**, pe care-i avea nu numai la Noale, la Mirano, la Mestre, dar și la Venetia, omora, sechestra, bătea femei și preoți și-și plătea creditorii **con arcobusate**. Intr-o zi, vîzînd o copilă care dansa la o sîrbătoare cimpească, puse să fie răpită „și-apoi o petrecu la Venezia pentru două luni de plăceri ale sale, și apoi abandonînd-o, o lăsă din milă pentru nevoile altora în locul (de-i zice) Soccorso”. Altădată pătrunse în casa unui anume Caliman evreul vrînd să-i forțeze dulapurile și casele de bani. Omul încercă să reziste, însă cînd nevasta lui Caliman văzu că Pesaro tocmai asmuțea împotriva bărbatului ei un fioros dulău ciobănesc, scoase îndată cheile și i le dădu răufăcătorului care goli dulapurile de orice lucru și înainte de-a pleca o scui-pă în față pe femeie. Pînă acolo ajunsese insolenta lui Pesaro încît punea să fie bătuți cei ce îndrăzniseră să-l privească.

Este știut că încă din veacurile trecute, răufăcători curajoși călcau locuințele particulare și le scaldau în sînge, însă nici o faptă de acest fel n-a putut-o întrece pe aceea comisă de Pesaro în palatul nobililor Minotto. În ziua de 28 februarie 1601, tîlharul, trecînd cu cîțiva tovarăși pe sub ferestrele Lucreziei Baglioni, concubina nobilului Paolo Lion, o luă în rîs, aruncînd o cascadă de impertinențe la adresa celui care o întreținea. În seara aceleiași zile, la o nuntă în casele Minotto din San Barnaba, Pesaro, recunoscînd-o pe Lucrezia mascată și sînd alături de Paolo Lion, se apropie de cei doi și începu să le șoptească insulte. Lion, plin de ură, se îndepărtă răspunzînd că nu era nici ceasul și nici locul potrivit pentru a isca scandaluri; însă Pesaro ieși din casa Minotto, se duse în căutarea tovarășilor săi, între care și patricianul Camillo Trevisan, care se găsea la Ognisanti, în casa Camilliei Cocchia, iubita sa, o sculă din pat și-i zise „Hai, sus, că vreau să facem o treabă”. De acolo, toți laolaltă, mascați și înarmați cu spade, se îndreptară înspre casa Minotto,

urcară scările, o păruiră bine pe Lucrezia și-l uciseră pe Lion. Pesaro și-ai lui, întăritați de cruzimea singeroasă o luară prin odăi, cu spadele înroșite de sînge „lăsînd în urmă răniți, și jigniți, și femei și bărbați atinși de felurite lovituri, mascați și nemascați, o parte apărîndu-și soțiile, iar alții, chiar înarmați fiind rămaseră de lemn Tănase: cu excepția unei femei, pe care o ținea bărbatul, și care cu o luminare într-o mină și cu o șpangă într-alta o apăra pe tinăra care avea pe ea perle și scule de mare preț... Fugind cei ce reușiră să se salveze, rămase un soldat strein, care ferindu-se de cîteva lovituri trase înspresot și chiar înspre el rănindu-l și tăindu-i și trei degete de la o mină, aceia spuseră : „**acum că am început, hai s-o ducem pînă la sfîrșit : scoate perlele tinerei și-ale celorlalte**“. Așa se spune în comunicatul publicat la 3 aprilie 1601, din care reieșea condamnarea răufăcătorilor lui Pesaro, între care și a nobilului Gabriele Morosini.

Unui alt fapt din aceeași categorie îi fu martor ocular Apostolo Zeno ; lucrurile se întîmplau în jurul anului 1698 și nu avură însă aceleași consecințe singeroase. În somptuoasa reședință a familiei Grimani, la Santa Maria Formosa, *Accademia degli animosi* ținea de trei sau patru ori pe an ședințele sale solemne înveselite și de concerte muzicale, la care participau pînă la patru sute de invitați. La una dintre aceste reuniuni, la care era de față și ducele della Mirandola și alți principii streini, cucoanele luaseră loc în largi jețuri cu brațe,

și dinaintea femeilor, pentru a nu le împiedica perspectiva, ședeau domnii, pe scăunase sau pe covoare. Însă un cavaler mascat se așeză pe brațul unui fotoliu în care era o prea frumoasă doamnă din Torino, care începu să se agite și să se plîngă de acest gest, cînd mascatul se aplecă să i se uite în sîn. Doamna Grimani, stăpîna casei, care se găsea în apropiere, se ridică de la locul ei și exclamă foarte indignată :

— Mască, fiți cuviincios !

Insolentul răspuse :

— Ceea ce fac, e îngăduit.

Și doamna Grimani, și mai tare :

— Dar e o obrăznicie !

Lazzaro Foscari, fratele doamnei Grimani, auzind cuvintele minioase, se ridică îndreptîndu-se înspre mască, care, scoțînd cu iuteală pistolul din buzunar, apăsă pe cocoș, din fericire în zadar. Într-o clipită se văzură sclipind spade și pumnale, și Foscari, după ce trăsese de pe chipul acela învelitoarea, tocmai se pregătea să-i înfigă stiletul cînd recunoscu în temerar pe un nepot al doamnei Grimani, tînărul Vincenzo Michiel, care nu se rușinase să conturbe în asemenea hal ospitalitatea unchiului. Michiel, luat pe sus și dat afară din sală, fu pedepsit cu moartea, însă nu trecu multă vreme și fu grațiat.

Sînt nenumărate pedepsele, amenzile și măsurile luate împotriva acelor care purtau „arcebuze, terțarole și pistoale fără nici un respect pentru oraș, în care se comiteau mari delictes și excese cu urmări grave și daune în paguba cetățenilor cumsecade și-a supușilor care rămîn morți sau sînt omorîți cu asemenea arme detestabile“. Cînd cineva nu reușea să-și răpună dușmanul dintr-o dată, încerca să-i vină de hac cu toate regulile cavaleresti. Cu toate severele interdicții din anul 1535 și, respectiv, 1541, duelurile, declarate în anul 1631 **delitti detestandi** (delictes execrabile) de către Senatul celor Zece, devin tot mai frecvente. Scrima avusese între venețieni, încă din secolul al XVI-lea, meșteri renumiți, precum pe padovanul Salvatore Fabris, care trăise la curtea Danemarcei. După Fabris fură faimoși în școala venețiană Nicoletto Giganti, un inovator în arta armelor, Francesco Alfieri de la *Accademia Delia* din Padova, și Bondi di Mazo, autorul unui tratat, în care anumite figuri înfățișează mișcările și loviturile legate de armamentul care se folosea atunci la Veneția, care, în secolul al XVII-lea, își împărțea cu Bologna primatul scrimei din Italia. Giganti tipărise la Veneția, în anul 1616 o cărtică intitulată **Scola overo teatro nel quale sono rappresentate diverse maniere e modi di parare e di ferire di spada** etc. (Manual sau scenă pe care sînt reprezentate felurite maniere și mijloace de apărare și de rănire cu spada). Pentru normele cavaleresti se foloseau celebrele volume semnate de Girolamo Muzio Gius-

tinopolitano, de Fausto da Longiano, acelea ale lui Attendolo, Possevino, Pigna, Biringo și mulți alții. Se vorbea acolo cu mare pedanterie despre injurii, despre dezmințiri, despre formele pancartelor, despre numărul cimpurilor de duel, despre alegerea armelor și-a persoanelor cu care poate să se bată un cavaler; ce unele să folosească. (În nota de subsol, Molmenti precizează că deosebirea de grad social și militar nu împiedicau totdeauna duelul. Atîrnat greu în armata venețiană punctul de vedere al lui Gian Giacomo Trivulzio care socotea că un căpitan nu se putea recuza de la provocarea unui simplu soldat pedestru întrucît armata este o sursă de înobilare). Potrivit altui scribitor citat, Attendolo, se zicea că al doilea fapt care îl face nobil pe om este studiul artelor și-al literelor, dar întîi studiul legilor, deoarece e asemănător și legat de arme... Aceleași subtilități apar și privitor la împăcări, retrageri de provocări, disertîndu-se asupra modului de-a te reconcilia în spirit cavaleresc și creștin, **modo di far pace in via cavaleresca e christiana**. Dar în cadrul conceptului de onoare se ajungea pînă la contrapunct: spadasinerie și servitute, și știința cavalerescă degenerase într-o știință de cazuiști, care nu împiedica uneori, mai cu seamă în orașele de pe continent, duelurile să se preschimbe în adevărate gîlcevi, care se iscau pe străzi pe motive de precedentă, de rang, de trecere prin dreapta sau prin stînga și alte asemănătoare futilități.

Misterioasa înfățișare a orașelor părea să protegiască cu umbrele sale aventurile galante, precum și îndeletnicirile cele mai oculte și expediente cele mai murdare și în labirintul străduțelor întunecate puteau să treacă neluate în seamă figurile cele mai ambigui și figurile cele mai echivoce, care aflau în mască complicele acțiunilor lor. Nici un loc mai potrivit pentru a favoriza maleficul și-a face să înflorească răzbunarea personală; în noiembrie 1613, poetul Francesco Boccacini, ajuns indezirabil unor potenți venețieni din cauza satirelor sale usturătoare, fu omorît de sicari pe cînd zăcea în pat în locuința sa din (cartierul) Santa Maria Formosa; tot ciopîrît de asasini necunoscuți cade și autorul de satire Bartolomeo Dotti, în **calle della Madona**, la Sant'Angelo. Niște case umile din cartiere (contrade) mărginașe păreau a fi un refugiu propice pentru falsificatorii de bani și pentru acele specii de falsificatori care erau astrologii, alchimiștii, ghicitorii, cabaliștii, producători ai elixirului vieții. Trebuie adăugate curtezanele ca unul din cele mai însemnate motive ale coruperii moravurilor. Chiar guvernul, care promulga legi precise în legătură cu prostituția, nu o împiedica, fie pentru falsul motiv că bordelul ar salva cîntea familiei, fie pentru că

nu exista mijloc mai eficient decît plăcerile senzuale de-a distra oamenii de la alte griji și de la alte aspirații. „Nu se pune stavilă niciodată desfrîului tinerilor nobili; se pare chiar că este încurajat. Nu este deloc ignorat în senat că un voluptos nu are altă preocupare decît plăcerile sale și un om căzut în mrejele unei curtezane nu știe alt drum decît acela care duce la amanta sa. Acești politicieni înțelepți lasă anume să se cheltuiască flacăra tineretului în brațele acestor idoli înăbușind cu o dulce otrăvă fierbințeala spiritelor care ar putea răsturna statul prin izbucnirile lor“, observa și un călător strein.

Părinții îngăduiau adesea asemenea plăceri fiilor lor și călătorul strein Saint Didier povestește cum un procurator al San Marcului, îndrăgostindu-se de-o prea frumoasă curtezană, nu ieșea mai deloc din casă, unde tatăl, vrînd să fie alături de odrasla sa, îi îngăduise băiatului să-și aducă țitoarea. Se mai întîmpla ca doi-trei tineri să facă asociație, să se strîngă la un loc pentru a suporta cheltuielile unei femei în casa căreia se adunau să mănînce, să bea și să se distreze sau să joace cărți, astfel încît subiectul care de obicei aduce discordie și ură producea tovarășie și amicitie. Curtezanele venețiene continuau să aibă aceeași reputație de frumusețe și grație, pentru care erau celebre în lumea întreagă; și în unele cîntece din secolul al XVII-lea, Veneția se mîndrește cu meșteșugurile acestor muieri:

Quanto son scaltre le mie cortegiane!
Sanno usar con gli amanti arte e drittura:
Prodighe a quelli dan tutto il cuor loro
E si tirano a sè l'argento e l'oro.

(Sînt istețe foc curtezanele mele ! Știu să se poarte cu iubiții cu meșteșug și dreaptă împărțeală sînt gata să le dea amantilor toată inima și să oprească pentru ele argintul și aurul).

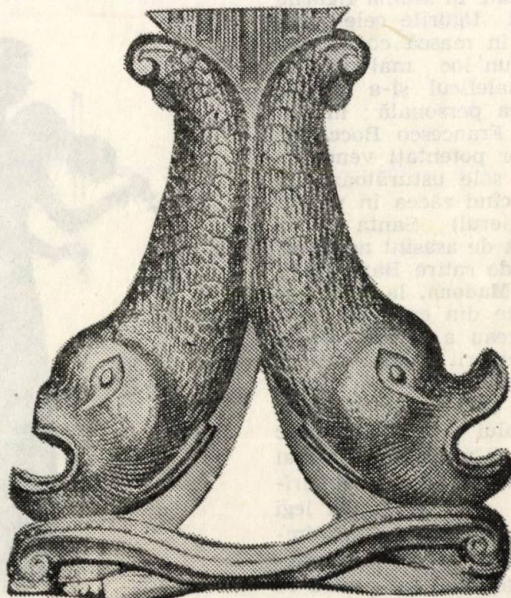
Cîteva din acestea locuiau în apartamente somptuoase pe Canal-grande, erau îmbrăcate cu eleganță și rafinement și se împodobeau cu perle și scule, se plimbau pe străzi întovărășite de bărbați de orice vîrstă și de orice categorie socială, intrau în biserici, acoperind scumpele veșminte cu lungi văluri de mătase sau se arătau la ferestre „bien parées et fardées pour attirer des pratiques“ (frumos aranjate și fardate pentru a atrage mușterii). Tomaso Coryat, care a fost la Veneția în 1608, a vrut să cunoască una din aceste femei faimoase în lumea întreagă și se duse în casa Margheritei Emilieani. Cu toate astea, speciosul scriitor are grijă să spună că nu s-a dus acolo din pură curiozitate de istoric, deși *cognitio mali non est mala* (cunoașterea relelor nu-i vătămătoare). Curtezanele erau, potrivit lui Coryat, de surprinzătoare frumusețe, care era sporită de discuțiile atrăgătoare, de cîntul lăutei și-al glasului. Își primeau vizitatorii cu părul pieptănat în așa fel încît era despărțit de-o cărare pe frunte, îmbrăcate cu veșminte din damasc și dedesubturi de stofă subțire împodobite cu fireturi de aur ; aveau ciorapii din mătase roșie și toate emanau parfumuri din cele mai tari esențe, pentru a înfoca simțurile și-a întineca rațiunea. Însă chiar unele dintre cele mai simandicoase personaje și principii streini precum Carol al II-lea (1637—1665) și Carol al III-lea Gonzaga (1665, 1703), duci de Man-

tova, veneau în lagună atrași de acele si-rene aleatoare. Coryat observă că printre mobilele luxoase, coveturile țesute în fir de aur al patului cu baldachin alb, care împodobeau odăile cele mai tainice ale frumoaselor păcătoase, o adevărată „invitație la mortificare“, atît de bizară pare în mijlocul atîtor *irritamenta malorum* : icoana Fecioarei Noastre cu Isus în brațe, lîngă pat.

Religia era de fapt ultimul lor refugiu. Odată stinsă vigoarea tinerească, se consacră lui Dumnezeu, după ce-și închinaseră demonului junețea, și pătrundeau în mănăstiri aducînd o zestre considerabilă, rod al oboselilor lor gioconde. Dacă uneia dintre ele i se năștea un copil (lucru care se întîmpla arareori, pentru că, potrivit bătrînului proverb, *i migliori falegnami fanno meno trucioli*), sau era crescut pe cheltuiala lor sau era dus imediat la leagăne, unde erau culeși copiii părăsiți. În peretele uneia dintre aceste case era o grătie între fereastră și pervazul ei, spațiu prin care putea să treacă un copil. Aici venea mama, sau careva trimis de dînsa, îl lăsa acolo și nu se mai gîndea la el ; însă dacă copilul era mai măricel și nu mai încăpea în deschizătura aceea, mai că-sa îl lua înapoi și-l creștea cum putea. Copiii de sex bărbătesc, adunați în azilele de caritate, ieșeau de acolo la o vîrstă potrivită și mulți își găseau slujbe apoi în armată, la arsenal sau într-un alt loc public ; fețele, dacă mai erau și frumoase, urmau meseria mamelor lor.

Asemenea moravuri se degradau pe zi ce trecea.

În românește de DAN CIACHIR

fără

INTELECTUALUL

Intr-o librărie intră un tip foarte aferat care, plin de importanță, îi spune librarului :

- Aș dori o carte bună...
- Ceva mai ușor ? îl întreabă librarul
- N-are importanță. Sint cu mașina !

ÎNȚELEȘURIST

- Ei, cum a fost în Italia ?
- Splendidă țară ! Un lucru nu am înțeles.
- Care anume ?
- Ciudați constructori au avut înainte italienii.
- Cum adică ?
- Auzi idee, să construiești castele medievale atât de departe de calea ferată !

MODESTIE

Doi colegi, scriitori, stau de vorbă :

- De ce ești așa de posomorit, colega ?
- Am întâlnit pe cineva care nu știa nimic despre Shakespeare.
- Și pentru asta ești tu așa de trist ?

— Bineînțeles. Mă întristează gândul că într-o zi aș putea deveni și eu un necunoscut !

- Copilul dumneavoastră face progrese la pian ?
- Enorme. Cîntă deja singur compoziții la patru miini...

EXAMEN

- Cum te numești ?
- Laurențiu Mărgean, răspunde candidatul rîzînd.
- De ce rîzi ?
- Mă bucur că am răspuns cu bine la prima întrebare.

N-A ÎNȚELES

Un sofer de taxi către pasager :

- Ce, vă speriați că merg prea repede ? Ați spus doar că vă grăbiți să ajungeți la spitalul de Urgență.
- Da, însă n-aș vrea să rămîn acolo...

LA TEATRU

Ea — (ajunsă la teatru cu întârziere) Am ratat primul act ?

El — Nu te necăji. L-a ratat și autorul.

DISPARIȚIE

- Costică, papagalul nu mai e în colivie ; știi ce s-a întîmplat cu el ?
- Nu, mamă, dar am observat acum cîteva minute că pisica vorbește.

LA UN BUFET

Un tip intră într-un bufet și ia loc la o masă. Ospătarul își face apariția și, fără să-l întrebe ceva, îi pune pe masă o farfurie cu ciorbă. Tipul se uită mirat la ospătar și-l întreabă :

- Nu există mîncare la alegere ?
- Ba da, răspunde ospătarul, dar totdeauna aveți de ales între asta sau nimic.

PREOCUPAT

În cabinetul său de lucru, un „maestru“, e cufundat în lecturile sale. Menajera bate la ușă, apoi intră :

- Maestre, în vestibul e cineva care vrea să vă vorbească. Un domn cu ochelari.
- Spune-i că nu-mi trebuie. Am ochelari.

EDUCAȚIE

- Ascultă-mă, Ionele, trebuie să fim atenți ce discutăm ; băiatul a început să pună întrebări nepotrivite...
- Da ? Și ce anume a vrut să știe, de exemplu ?
- M-a întrebat adineoari de ce te-am luat de bărbat.

RĂSPUNS

El și ea se opresc în fața unei vitrine a unei case de mode.

Ea — Dragul meu, care rochie îți place cel mai mult ?

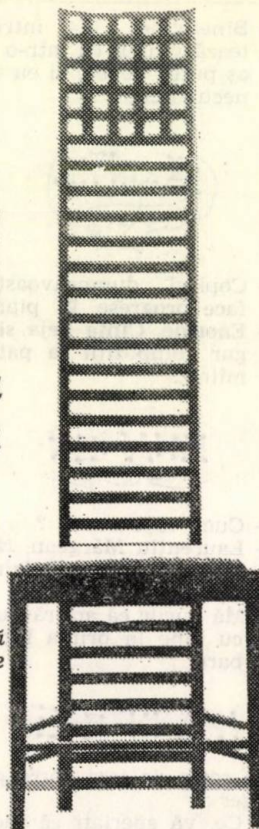
El — Cea pe care o porți tu acum !...

Împăratul dînd mîna cu speranța

Casă cu pat înlăuntrul ei,
trup cu inimă înafara lui
ah, o să ridic
o să înalț
pe aripa unei păsări

Aerul e singura noastră
pasiune

Apa e singura noastră avere.
Pe aripa unei păsări care
zboară deasupra mării
am să-mi ridic,
o să înalț
casă cu pat înlăuntrul ei,
trup cu inimă înafara lui.

Oglinda în care nu se vede nimic

Nu știu, dar simt
Că nu am cu ce să mă văd.
În ceva ce există.
Sunt plini de ploșnițe,
Mărturisesc aceasta
Sunt plin de țînțari,
Mărturisesc aceasta
Sunt plin de ploșnițe,
Mărturisesc aceasta
Oh, dar văd că m-aș putea uita
în ceva care nu există
cu ceea ce visez.

Aterizarea

A venit ingerul greoi ca un balaur.
Mă izbea în sînge, în inimă și în cuvinte
Dădea din aripi atît de tare
că mă umpluse de vinătăi și de morminte
M-a izbit cu aripa,
m-a izbit cu aripa,
m-a izbit cu aripa, mamă
Totul devenise lapte,
sînul tău, mamă, cînd
pana lui, din aripa lui,
a scos ochiul meu, din orbita mea
Ah, cît de zbătător era
Și cît fără de ochi sunt.

Schimbarea la față

Am schimbat nașterea pe moarte
În rest am rămas de tot sărac.
M-a izbit cu aripa un inger
Și am devenit rege,
pe un tron în prăbușire.
Nu știu ce înseamnă cinci,
nu știu ce înseamnă patru
În genere nu știu nimic,
dar mărturisesc că de tot mi-e strîmtă
coroana,
prieten, ca un orizont îmi sunt tîmplele,
ca o stea sau ca un glonț îmi este coroana,
de-a dreptul în frunte.

Mă mai îngăduiești...

Mă mai îngăduiești să nu fiu capră ?
mai ai atîta bunăvoință în tine
încît să nu fiu iarbă ! ?
Mă mai lași să nu fiu arbore
plin de zarzăre ? !
Haide, tu, mă lași să nu mă nasc ! ?

Scurtă lance

Voi credeți că eu mint prea tare?
Întrebați-l pe fier, pe grohăitul de fier,
să vă spună el
Întrebați-o pe piatră, pe scroafa de piatră,
să vă spună ea, să vă spună ea
Întrebați-o pe apă, întrebați-o pe apă,
pe curva de apă, pe curva de apă,
să vă spună înecații,
să vă spună înecații,
iar nu minciuna peștilor,
iar nu minciuna peștilor
Ah, voi ființe care v-ați născut
mincinoase!

A nu fi la fel e o minciună.
Mă uit, beau, mă inec.

Lecția despre cerc

Se desenează pe nisip un cerc
după care se taie în două
cu același băț de alun se taie în două.
După aceea se cade în genunchi,
După aceea se cade în brînci.
După aceea se izbește cu fruntea nisipul
și i se cere iertare cercului.
Atît.

El

El a venit repede și grăbit
el a venit alungat,
el a venit neobișnuit de obosit
și obișnuit de drag.
I-am întins totul
doar, doar, o dormi
I-am adormit totul
doară, doară, o adormi
I-am, i-am,
doară, doară
Ham, ham,
el nu mai vroia să muște.

Spunere

Ce bunăvoință e a gîndi
cum fluturile în zigzag fluturînd
Ce blîndețe e să ți se pară că ești,
ce dulceață mi se pare profesiunea
de călău,
aproape la fel ca dulceața de a fi moral.
Am văzut.
Am uitat.

În nici un fel

Înțelesul nu e predestinat
înțelesului,
cum a fi, nu e o predestinare.
Alții au înțeles și acesta e păcatul.
Prezentul nu este de față.
Rupt, devin lung.
Ah, Doamne, de m-ar fi întrebat mama
mea gravidă
dacă vreau să mă nasc!?

Evangelhiile toamnei

Patru evanghelii scrie-vom despre căderea
frunzei în toamnă.

Matei zice-va:

— Frunza de verdele verdelui cădea-va în
toamnă.

Marcu striga-va:

— De greutatea vieții și de viață pe viață
cădea-va

frunza în toamnă.

Luca va zice:

— Din nedragoste, din neînviată moarte,
din verde repetat numai cu umbra
cădea-va frunza în toamnă.

Ion se va ridica și va zice:

— Toamna nu cad frunzele,
toamna cade numai toamna
ca o frunză cade toamna, toamna.
Stau și e toamnă și sînt frunză
și cad pe pămînt.

NICHITA STĂNESCU

Manualul întâmplărilor

(fragmente)

Lumea intră în postul Crăciunului ca într-un somn netrebuincios și veșnic. O noapte uriașă se prelinse peste lumina zilei, prea mult măcinată de filifiut nenumăratelor cirduri de ciori și stâncuțe semețe și neliniștite. De prin clopotnițe, stăpîntoarele duhuri ale iernii ieșiră peste oraș, mirosul lor clocit de aramă se amestecă cu mirosul fad al zăpezii și cu mirosul luminii firave și cu mirosul mîncărilor apoase de post.

— Asta să știi bre, spuse Armeanul Zadic, ridicat într-un cot din așternutul lui murdar, că e tocmai orașul ciorilor, și privind pe un ochi de fereastră spre o bucătică de cer, cum se arăta el în ziua aceea de decembrie, anul 1807.

Din celălalt așternut, Ioan deschise un ochi mohorît peste lume și cercetînd-o o vreme spuse :

— O fi ! Prea bunul meu prieten, abatele Lazzaro Spallanzani, tot așa îmi spunea într-o scrisoare ce mi-a trimis-o după călătoria ce a făcut-o pe aici, în anul 1786. Nu i-am răspuns niciodată și asta mă îndeamnă să cred că a murit.

Și iar ochiul lui cercetă lumea, odaia aceea puturoasă de han, puțind a ploșniță ca o carte proaspăt scoasă din teac.

— Într-o vreme, spuse arar Armeanul, atunci cînd credeam că știința o fi ceva, i-am scris la Pavia acestui abate, încercînd să-i atrag atenția asupra diferenței între forma pieptului la turcoaice, bulgăroaice și românce, dar n-a catadixit să-mi răspundă. Cred la fel ca și tine că a murit, spuse și tuși a pagubă și a indiferență.

Tusea Armeanului îi făcu să tresară pe Ioan, apoi gîndurile lui, care or fi fost, se amestecară iar cu lucrurile cenușii din jur.

— Ar trebui să plecăm undeva, spuse Armeanul Zadic, întins acum și cu ochii în tavan.

— Nu avem unde să plecăm, spuse iar Ioan, cu ochii închiși și cu gîndul la Engli-tera, încețoșata țară.

— Nu avem bre, așa-i ! spuse Armeanul. Și chiar dacă am avea, de ce am pleca ? Stau și mă gîndesc că nu avem de ce pleca. Tăcerea veni și se așeză între ei ca un zid, despărțindu-i, nimic nu era ca altădată în vreun fel, stăteau în tăcerea aia ca în două gropi, numai să vină cineva cu o lopată și să înceapă să arunce peste ei pămîntul și unu să cînte mînoaleta cu o voce subțire scoasă pe nas și smiorcăită.

— Stăm ca în două gropi, spuse Ioan, ca doi eroi întorși acasă de la Troia și așteptăm să vină vreunul cu o lopată și să pună pămîntul peste noi.

— Stăm, asta facem, spuse Armeanul, dar și în statu asta e ceva, că cine stă așa de pomană, dacă nu e mort sau ca și mort. Dacă vrei să știi, mă gîndesc că stăm de-ai dracului, mai spuse apoi începu să se foiască în așternutul murdar și foiala lui îl neliniști pe Ioan.

— Ce e ? întrebă Ioan Geograful, dar tot cu ochii închiși și figura lui galbenă și țepoasă se mișcă după cum cele două cuvinte întrebătoare vrură, apoi din nou fața lui se făcu ca mai înainte, ca a unui mort blajin și trist.

— E ceva aici, spuse Armeanul Zadic, la picioarele mele, da nu știu ce e, și iar se foi o vreme, apoi spuse : După cum simt cu tălpile e ceva ca un diavol mic încovrigat la picioarele mele și la căldură.

— O fi ! spuse Ioan, că diavolilor le place căldura picioarelor omenesti. Nu demult, un anume Elie Zotu a scris o lucrare despre diavoli și acolo am citit asta, cum se cuibăresc ei la picioarele oamenilor sub așternut, dar fără să facă vreun rău sau altceva.

— Nu cumva, spuse Armeanul, tot Zotu asta a scris și o lucrare despre luxații, care începe cu cuvintele lui Hipocrate : „Nu cunoșc decît un fel de luxații la articulația umărului, aceea în axilă. Nu am văzut niciodată un umăr luxat în sus sau înainte“ ?

— Ba da ! E chiar acesta, însă cred că a murit anul trecut fiindcă nu am mai auzit nimic de el.

— Într-o vreme, spuse Armeanul, cînd mă ocupam de medicină, l-am cunoscut la Iași pe acest Zotu. Maiorul Mavromati, gine-rele Schiopulesii, trebuie să-l știi, își luxase un picior și-l chemase pe singurul care se pricepea la așa ceva, și nu știu cum s-a făcut că eram și eu în casa aia și într-o doară — am spus versul lui Homer despre luxații : „Cînd vine primăvara cea plăcută pentru boii cei care își răsucesc picioarele“, vrînd astfel să-mi dovedesc știința, dar aia n-au înțeles nimic, ba chiar și Zotu s-a simțit jignit, cu toate că versul asta îl citează și Hipocrate și nu e nimic rău în el.

— Nu trebuie să-ți pese ! spuse Ioan. Anul trecut, în primăvară, l-am provocat la

duel pe acest Zotu și nu știu ce i-a venit că a ales ca arme două pistoale turcești de le ținea pe perete într-o odaie, or fi sclipit alea mai tare când i-am trimis omul să-l provoace. Dar omul meu a zis că întâi să le încerce că altfel nu se poate. Și nu știu ce i-a venit lui Zotu și a zis că da, le încearcă, și le-a dat jos de pe peretele ăla. Și după ce le-a încărcat a dat să tragă, dar omul meu a zis că el se duce în altă parte, că știe el cum e cu pistoalele turcești care stau pe perete când e cu încercatu, și ălălaltul, Zotu adică, a ris și a apăsat pe trăgaci ochind într-o bufniță de o avea împaiată tot acolo. Omul meu, matorul adică, s-a ales cu un ochi scos, da din Zotu n-a rămas mai nimic demn de luat în seamă după ce pusese gând rău bufniței ăleia.

— Asta bre mi-aduce aminte, spuse Armeanul Zadic, de o întâmplare pe care am trăit-o la Moscova în anul 1782, într-o iarnă când aveam mai mulți bani decît aș

fi știut ce să fac cu ei în timpul care-mi mai rămăsese pentru cheltuit, și spunînd acestea se foi iar sub așternuturi căutîndu-și un loc potrivit pentru povestea pe care avea de gînd s-o spună, jghiabul acela călduț care se face în pat peste noapte și din care ieșise ca un prost. Și tocmai cînd se cuibări mai bine, picioarele îi fură dezvelite și dintre ele se arătă jigărit, un diavol mic înveșminat ca un războinic și cu coif pe cap, care spuse răstit cu o voce pițigăiată :

— Nu te mai foi bre atîta, că nu pot să mă odihnesc !

Ioan deschise un ochi alene și se uită la ăla dintre picioarele Armeanului, dar nu zise nimic.

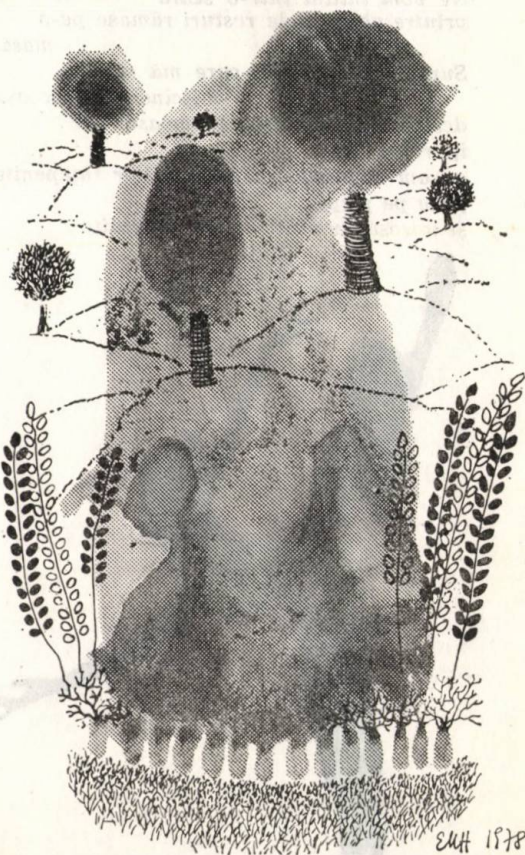
— Bre ! spuse Armeanul, să știi că atunci cînd te vizitează unu d-ăsta înveșmintat așa și cu coif pe cap, o să fie război.

ȘTEFAN AGOPIAN

Grafică de **ELENA URDĂREANU-HERȚA**

EH 1978

EH 1978

Sediul singurei noastre singurătăți

Ne vom întâlni într-o seară
cu gust de confettii (ha-ha) și cioburi...

Am cunoscut poeți demodați cu lavalieră
și gust pentru bici,
batiste ușor parfumate înăbușind strigătele
mici de victorie, a unor mari demnitari
frustrați în morală...

Ne vom întâlni într-o seară
în haine de gală și mindri ne vom scoate
eleganta sirmă ghimpată din păr.
Mușcându-mi din umăr vei pune
eterna-ntrebare ce-mparte realul
în cită minciună
și-n cită adevăr?...

Am cunoscut muzicieni întristați
cu palmele sparte
acordind înfinite plane
metodic dezacordate de-un paznic de
noapte...

Și am văzut pictori înotînd
cumplit înotînd în culoarea aceea scîrboasă
între galben-maron... cimitirul de-acasă...

Ne vom întâlni într-o seară
printre obișnuitele resturi rămase pe-o
masă.

Surizîndu-ți cămila care mă simt,
mușcîndu-mi cocoșa
desigur îți voi părea frumoasă, dar
îți repet
eu am cunoscut gustul mîinilor înțepenite
puse pe piept
și mirosul luminii mereu drămuite

gustul șansei călcat în copite între celebre
gonguri de meci...

Dar noi ne vom întâlni într-o seară
cînd tu ai să treci
înspre sediul singurei tale singurătăți
lăsînd în urmă fără apă și aer
asediale, atîtea cetăți...
Ne vom întâlni printre acele migratoare
ocean

(oamenii singuri din stradă)

Gustu-ndoielnic al fricii de spadă, de arc,
sau de bombe,
uitat va părea prin curți interioare
sordide catacombe ale memoriei noastre...
Între coaste va țipa un păun
desfăcîndu-și miraculos peste ploaie
ochii aceia indecent colorați.
Ușa ta străjuită de tineri soldați
va înflori nepermis...

Există o graniță agresivă între somnul
acesta

și vis
există un punct de frontieră ingenios apărut
între pofta mea de femeie și pofta ta
de bărbat... Dar... întâlnirea va avea loc
printre viețile noastre, migratoare ocean
muzicienii mei talentați vor acorda
nevăzute plane

cînd
coborînd dintr-o stranie sanie trasă de cai
cu o curioasă-mpăcare-mi vei spune
„Haide și hai, Haide și hai“...

IOANA CRĂCIUNESCU

Cîntec șters de vînt

Poemul acesta pare
mai înalt decît e.
Titlul lui e-o zgardă,
iar punctuația : o sonerie de apă.

Privind prin poem pădurea
ce vîd ? Pe crengi n-au mai rămas
decît stafiile frunzelor !

Nedumerire

Ca o proră albă
îmi străpunge pieptul aerul
Duminicii de Ianuarie.

Ce-i cu mine ? Respir corăbii ? !

DAN MUTAȘCU

Cod getic

Este ceva înlăuntru aici, este ceva
înlăuntru și n-ai să știi
nici măcar cum trece luna noaptea pe cer,
cum luminează soarele în chindii

cînd se ridică aburii din pămînt
și joacă pe lanuri departe
amintind de oamenii care-au fost
și mindri au trecut peste moarte

înfruntînd-o pre ea cu ochiul senin,
cu privire de înțelepți și de zei,
cu gîndul în scripeți coborîtor
pînă la izvoarele de sub stei.

Gura lor înstelată de cîntec acum
glăsuiește în arborii de pe deal,
pieptul munților e al lor
și cîntă adînc din caval

Și apele se adună-n ciopor
pînă la marea cea mare și spun
vorbe pe care nu le-nțelegi
decît în duhul străbun,

Cum brazdele încărcate-s mereu
de patima grea a-nfrunzirii
și peste tot te întîmpină, fără să-i vezi,
miresele și cu mirii

dacă tu însuți suflet curat nu aduci
și nu-ți întorci fața către acei
cu gîndul în scripeți coborîtor
pînă la izvoarele de sub stei.

Este ceva înlăuntru aici, este ceva
înlăuntru și n-ai să știi
nici măcar cum bate vîntul pe cîmp, în
păduri,
cum luminează strugurii de prin vii.

DUMITRU BĂLĂET

Cîntecul braconierului

lui Fănuș Neagu

Gerul mușcă, dorul bate
peste iezerele toate,
colți de fildes ghiața-nfîge
în adînc ; pe catalige
Trece duhul ei nebun.
Sloi e fluviul, lemn de tun,
zorii sînt de plumb-bălăii !
zboară sănii, țipă caii,
Zei cu sulii și topoare —
plecăm cinci la vînătoare,
să prindem sub ghețuri lucii,
peștele, ca bazbuzucii.
Crapul cu sclipiri de aur,
ochi păgîn de minotaur,
somnul leneș-nu mai fuge,
aripile-s clăpăuge.

Pe sub ghețuri, filantropici,
căutăm cu ochi ciclopici,
mursecați de ciini de foame,
toana prinsă în cotloane.
Cît gerul puiește-n lotci,
în iezere săpăm copci
și ajunși la apa joasă,
strîngem crapii-snopi la coasă,
îi suim în sănii lungi
și în urmă, late dungi
risipim peste zăpezi...
ce pustiu ! să nu-l mai vezi !

Ghiața e acum de sînge !
inimă de foc-se strînge
ochiul zilei în apus.

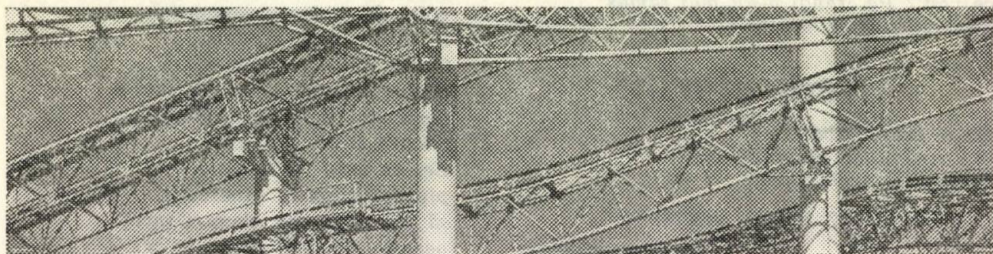
Dii căluți de spume-n sus,
Peste pîrtii, valuri sure,
să ne scoateți din pădure ;
hii în unghiul alb și conic
al galopului braconic.

Mai ușor pe ghețuri moi,
că aveți potcoave noi
și ne-om da, blestem, afund,
să horim cu mreana-n prund.

Dii s-ajungem pe-nserat,
cînd pindarii s-au culcat,
peștele să-l limpezim
de sînge și de venin ;
să-l înșir și să-l înnod,
pînă-n zori să-l urc la pod.
Dii că plîng nevestele
de urît. Sub crestele
albe ale plopilor,
crește umbra lupilor.

GRIGORE MĂRĂȘANU

La aniversarea unei mari întreprinderi bucureștene,

VULCAN

În anul în care am pășit cu forța dreaptă a idealurilor noastre, uzinele Vulcan împlinesc 75 de ani. Atrăgând paradoxul în universul freatic al bilanțurilor, se poate spune că niciodată ca acum, în 1979, aceste uzine n-au fost mai tinere. Primele ateliere au fost ridicate în buza secolului, când *la belle époque* se îneca în prozaism burghez și rapt monopolist. Atunci, în 1904, acestea reprezentau o sucursală a firmei anonime austriece *Maschinen und Waggonbau Fabriks Aktiengesellschaft in Simmering* reprezentată prin A. Abonyi. În *Monitorul oficial* din 10 septembrie se valida constituirea filialei. În 1907, suprafața destinată atelierelor însuma peste 17 mii m.p., prin adăugarea unor terenuri vândute societății de un anume R. Honzik, cu numele căruia s-a și botezat una din străzile cartierului. De la 1 aprilie 1908, intră în vi-voare statutele noii societăți, apelată în spirit autohton: Societatea Vulcan — Fabrică de mașini. Comanditarii din țară n-au lipsit. Încă din acel timp, constelația produselor societății cuprindea, între cele mai moderne și competitive, instalațiile pentru rafinările din Cimpina, Ploiești, Plopeni, Băicoi, Tîrgoviște, Cernavodă, Concurența străină obligă administrația societății să se orienteze și spre producerea instalațiilor pentru fabricile de spirt, bere și ciment, alături de cazanele de aburi foarte solicitate în transportul feroviar, în metalurgie, în termoficare — așa cum reiese și dintr-o reclamă publicată în revista *Argus*. Fluctuația tipică și adesea disperată a economiei de tip capitalist provacă și la Vulcan dezechilibrări ale producției, urmate de ani deficitari. Scăderea comenzilor tradiționale se încearcă a fi compensată prin

producerea furniturilor militare. Se înăspresc direct proporțional și condițiile de muncă. G. Brătescu semnalizează într-o carte că, în urma unei inspecții ministeriale s-a evidențiat condițiile insalubre de lucru, lipsa de igienă. Clădirea ce adăpostea uzina se prezenta „fără uși, fără acoperișuri cumsecade; ploaia și frigul bîntuie mai rău ca afară... Mare parte din lucrători lucrează afară în curte, în apă și noroi, care de multe ori trec peste ghetе, și dacă unui lucrător i se face frig și se duce să se încălzească la foc este bătut și înjurat“. Asemenea procedee de lagăr sau ghetto erau, de altfel, cărămizile din temeliea unei ordini brutale, nedrepte. Sporeau injustițiile, sporeau protestele, încît arhivele poliției nești menționează, panicate, în rapoartele lor: „un muncitor fiind bătut de subșeful de mecanică, i-a luat apărarea tovarășul Macri, socialist, în urma căreia și-a căpătat încrederea celorlalți, reușind în scurt timp să-i organizeze pe toți“ sau: „lucrătorii cazangii, în număr de vreo 300... sînt nemulțumiți din cauza maistrului Witt, care e însărcinat cu lucrul în acord și care, deși lucrătorii pot scoate mai mult, face astfel ca să nu ia mai mult de 4 lei pe zi... Așa că se face propagandă socialistă printre lucrători pentru a declara grevă“. Greva n-a întârziat, într-adevăr, și cu toată organizarea ei încă rudimentară, a durat două săptămîni, muncitorii obținînd unele satisfacții morale și materiale... Într-o dare de seamă a Uniunii Generale a Industriei din România se arată, între altele: „Problema lucrătorilor industriali este grea. Ea nu este numai o chestiune de număr ci și o chestiune de calitate și în același timp o chestiune de selecție din punct de vedere

național... Trebuie cu orice preț să căutăm a forma elemente muncitorești indigene... sub pedeapsa de a vedea scăpându-ne din mină tot necesarul și tot avantajul de a avea o industrie dezvoltată în lăuntru hotarelor țării..." În timpul celui de-al doilea război, Vulcanul are peste 1500 lucrători iar mișcarea sindicală, protestele, manifestațiile și grevele organizate sub îndrumarea puternicei celule de partid de aci, precum și aportul strălucit la eradicarea Bucureștilor de trupele fasciste au transformat Vulcanul într-o veritabilă citadelă muncitorească. Anii Eliberării, ai naționalizării și proclamării Republicii au găsit pe lucrătorii de aci ferm decisi să apere și să dezvolte o tradiție care evidențiază forța de caracter, voința nestrămutată a celor încercați în luptele de clasă, în războaie și curbe de sacrificiu, în solidaritate și omenie. Puțini știu că, după desființarea patronatului, la Vulcan s-au făcut primele autobuze și tractoare din țară. În acei ani de secetă și elanuri revoluționare, școala vieții și muncii a continuat să funcționeze. Pe alte baze, desigur. Căci muncitorii de aci erau datori să prelungească prin faptele și gândurile lor, demne de anii Republicii, ceea ce Ion Prică, fostul luptător antifascist, scrisese în versurile lui calde, adresate mamei cu puțin înainte de a fi căzut în luptă : „Crezînd că poate — întimplător / Afla-vei de-a mea soartă, / Tu părul ți-l îndrepti ușor / De-atîtea ori spre poartă; / Dar n-astepta de mine vești / Că viața nu mă lasă; / La datorie simt că sînt / Cît zece de acasă". Într-adevăr, în acei ani, datorii lor sta în vigilență revoluționară, în grija de a învăța, de a se pregăti permanent pentru emanciparea industriei românești.

Ce reprezintă, astăzi, Vulcanul, cunoaștem cu toții. Numai cîțiva indicatori și, credem, oferă suficient spre a evidenția evoluția uzinelor. Există azi, la un număr de peste 2300 elevi care sînt pregătiți de întreprindere, 22 săli de clasă, laboratoare și cabinete tehnice, inclusiv 8 ateliere-școală. Din decembrie 1975 funcționează și un Centru de calcul electronic. „Calculatorul românesc Felix C-256 ne aduce servicii multiple, nouă și altor solicitanți, căci primim comenzi de la Autobuzul și UMGB" declară sub-inginerul Ghioc Ștefan. „Toate produsele uzinei sînt trecute pe liste de structură... Dar să nu credeți că numai aci găsiți multe muncitoare. Femeile lucrează la noi în toate secțiile. De pildă, sudura în argon. Asta e o treabă foarte delicată. Parcă lucrează cu andreele nu știu ce cusături frumoase. Acum cîțiva ani era de neconceput". Iar lăcătușul Păiuș Benone remarcă : „Asigurăm un învățămînt complex. Există cămine și cantine și sîntem foarte atenți cu policalificarea muncitorilor pentru că avem nevoie de oameni pricepuți în meserie. În primul rînd, o cere producția modernă, și nici cu prestigiul întreprinderii nu se poate glumi..."

Fără îndoială că acești oameni s-au format și se formează continuu la Vulcan, răspunzînd prin efortul lor de imaginație, dăruire și abnegație muncitorească imperativelor cincinalului revoluției tehnicoștiințifice. Cît și imperativelor unei aniversări prestigioase. Deoarece, cum subliniam la început, în 1979 uzinele împlinesc 75 de ani...

MIRCEA CONSTANTINESCU

RESEMNARE

Primul tren l-a pierdut fiindcă nu știa că pe acolo trece un tren.

Al doilea fiindcă, uitînd să pună să sune ceasul, s-a sculat tîrziu.

Al treilea fiindcă, deși s-a dus la vreme, a uitat să ia bilet.

Al patrulea, fiindcă nu s-a mai dus.

RECONSTITUIRE

Scaunul stătea la o masă și făcea scandal fiindcă băuse mult. Își întindea spetezele și țipa și se ducea încolo și încoace.

Și tot țipînd și tot lovind, omul dedesubt

s-a rupt,
și scaunul a intrat în spital.

Micro-schițe umoristice

CONSULTAȚIE

La răscruce, schiorul se opri, și privind cerul, îl întrebă pe meteorolog dacă va ninge sau nu. Meteorologul ieși din cabină și îi răspunse că deși nu e de prin partea locului și nici nu răspunde el de sectorul ăsta, el fiind pe-acolo doar în treacăt, într-o vizită, că el se ocupă doar vara, de ploi, se descurcă prin deducții pentru că atunci cînd nu ninge înseamnă că va ninge.

— E bine, mai adăugă meteorologul, că atunci cînd nu știi ceva, întrebi pe altul, asta o fac și eu adesea, nici nu știi ce are celălalt în cap. Nu crezi?

— Cred, spuse schiorul și, mulțumindu-i, se întoarse acasă.

AUTOMULȚUMIRE

Trebuie să ajung neapărat acolo, își spuse el, privind stîncă pe care avea să urce. Și se agăță de copaci și de colțuri de piatră.

Și cînd ajunse, strigă la cei de jos : uitați-mă !

Și a rămas acolo.

Și toată viața, el privi îndărăt.

VASILE BĂRAN

După bătălia din stradă și intervenția autorităților pentru a potoli spiritele, ca urmare a înfruntării de protest organizată împotriva arestării și expulzării fruntașului socialist doctor Cristian Racovski, Mihai Dorobanțu — care prinse câteva din vorbele ce le schimbă procurorul Ferichide cu comisarul — urcă grăbit scările sediului mișcării socialiste și, când intră în încăpere spuse cu vocea sugrumată de emoție.

— Jos se petrec lucruri ciudate, tovarăși !

Cei trei îl priviră întrebător.

— Ce lucruri ciudate spui că se petrec jos, despre ce e vorba ? întrebă Frimu.

Mihai Dorobanțu explică pe scurt cele ce știa și văzuse în stradă. Cei trei se uită unii la alții, apoi se speriară când văzură capul lui Mihai cu singele încheagat.

— Cred că vine aici. Cred că are de gând să vină și să ne aresteze, reluă Mihai Dorobanțu, cu o voce pe care nu și-o recunoștea, dar cu un calm pe care nici el nu și-l bănuise.

Felul în care prezentase problema atrase atenția celui cu care vorbise, căci îl cunoștea ca pe un vulcan în plină erupție.

— Cine ? întrebă precipitat și puțin nervos Cristescu.

— Cum cine ? întrebă la rîndul său Mihai Dorobanțu. Procurorul Ferichide, răspunse tot el hotărît și cu același calm, nemaiavînd însă timp să-și încheie fraza, căci ușa se deschise cu putere, brutal, iar în încăpere pătrunse ca o vijelie însăși procurorul Ferichide.

Cei de față îl cunoșteau bine pe Ferichide. Mai avuseseră de-aface cu el.

— Dumneavoastră de ce nu ați ieșit odată cu ceilalți ? îi întrebă procurorul.

Frimu îl privi lung, plin de curiozitate, și-i răspunse calm :

— Nu văd dreptul cu care intrați în casa noastră și ne cereți socoteală...

— Drept — nedrept, afară ați provocat dezordine !

— Poliția dumneavoastră le-a provocat, interveni Mihai Dorobanțu. Doar știți și

dumneavoastră, i-ați muștrat, i-ați admonestat și le-ați dat ordin să-i lase pe oamenii noștri să plece către casele lor. V-am văzut chiar eu !

Nu primi nici un răspuns de la procuror, care-l privi insistent și bănuitor, înțelegînd că este același de afară, și găsi cu cale să nu-i dea atenție, să nu reacționeze la vorbele lui.

— Nu noi provocăm, domnule procuror, îi spuse Cristescu, care-și regăsi imediat capul.

— Vă sfătuiesc să părăsiți sediul și să vă duceți la casele dumneavoastră, li se adresă celorlalți procurorilor.

În acest timp unul dintre participanții la întrunire intră ca o furtună în încăpere.

— Poliția operează arestări, tovarăși ! i-au lăsat pe-ai noștri să plece în grupuri, apoi s-au repezit asupra lor cu bastoanele de cauciuc și cu armele. I-au lovit și au arestat o mulțime...

— Ah ! dumneavoastră a-ți fost cu ideea domnule procuror ? ! replică sarcastic Mihai Dorobanțu.

Frimu, Cristescu și Marinescu îl priviră atent pe procuror. Plin de indignare, Frimu spuse :

— Iată, domnule procuror, cine provoacă și cine calcă în picioare legile, și așa șchioape și strîmbe ca vai de ele.

— Nu cunosc astfel de încalcări încercă procurorul să evite răspunsul.

— Poliția provoacă, domnule procuror, repetă Mihai Dorobanțu.

— Eu am reușit să potolesc lucrurile, să-i trimit pe oamenii noștri acasă, să opresc poliția să intervină îi spuse lui Mihai Dorobanțu. Nu mai știu acum ce se întîmplă în stradă, cine mai provoacă sau cine mai este provocat tot încercă Ferichide să evite un răspuns direct. Acum vă rog să vă retrageți către case. Cred că e mai bine așa se hotărî el să curme discuția.

— Dar ați recunoscut singur, afară, jos, în stradă, ceva mai devreme insistă Mihai Dorobanțu, vrînd astfel să-l oblige pe procuror să recunoască în fața lor.

— Nu asta mă interesează pe mine acum. Nu asta-i treaba mea. Eu am venit și am reușit să potolesc lucrurile. Am trimis pe oamenii dumneavoastră acasă, vă repet, și am reușit să opresc poliția să-i mai lovească...

— Oare?! poate vreți să spuneți că le-ați dat prilejul oamenilor voștri să lucreze în voie, le-ați facilitat posibilitatea să-i maltrateze și să-i aresteze pe ai noștri, domnule procuror, că ați ajutat poliția să opereze mai ușor, asta ați făcut, puse lucrurile la punct Marinescu, intuind cele ce intenționase și reușise procurorul Ferichide.

— I-ați dezmembrat pentru ca să-i loviți mai bine, completă și Mihai Dorobanțu.

— Dumneata văd că ești ostaș, și după cum știu, ostașii nu au voie să facă politică, domnule. Mai bine te-ai duce la cazarmă și ți-ai vedea de instrucție, îi spuse lui Mihai Dorobanțu, încercând să-l sperie.

— Înainte de a fi ostaș, domnule procuror, sînt cetățean și muncitor al acestei țări, și-mi cer drepturile, după lege, îi răspunse Mihai Dorobanțu. Înainte de a îmbrăca haina aceasta am muncit din greu pentru o bucată de pâine, și după ce o voi lăsa, tot așa o să fie...

Dar nu despre asta e vorba acum. Este vorba de faptul că dumneavoastră ați provocat, și acum oamenii noștri sînt maltratați în stradă.

— Nu-i treaba dumitale să te amesteci în politică, domnule, îți repet. Ar fi bine să te obișnuiești să respecti legea care nu-ți dă voie să faci politică...

— Și asta-i o lege strîmbă, domnule procuror, i-o întoarse Frimu.

— Treaba mea este să vă atrag atenția și să vă conving că ar fi mai bine să plecați, nu să discutați legile. Și dumneavoastră, și poliția ați fi, astfel, mai liniștiți.

— Nu plecăm, i-o întoarse hotărît Frimu.

— O să puneți poliția în situația să vă dea afară cu forța, îi amenință procurorul cu un ton mai puțin poruncitor.

— Mai încet cu amenințările, domnule procuror, zise Marinescu. Nu prea ne speriați, doar știți!

— Sîntem aici în mod legal, în localul nostru, unde avem de aranjat chestiuni care nu privesc nici Parchetul, nici Poliția, domnule procuror, îi aminti Frimu. Nimeni nu are dreptul să ne dea afară fără vre-un ordin al Procuraturii, adică al dumneavoastră, sau al guvernului dumneavoastră...

— Eu vă sfătuiesc să plecați, e mai bine așa, îl întrerupse procurorul, revenind la vocea caldă mieroasă de mai înainte.

— De ce? ca să ne aresteze în stradă, domnule procuror? îl întrebă Cristescu.

Pentru că aici, în sediul nostru, nu pot face asta? N-au probe! Nu va fi o arestare „legală”, înțelege. Afară însă, se schimbă lucrurile. Dar vă atragem atenția că ori cum ar fi, și asta e o încălcare a legilor țării, chiar așa strîmbe cum sînt.

— Mergeți cu mine și nu vă vor aresta, le spuse hotărît procurorul Ferichide.

— Ce garanție avem? întrebă Frimu.

— Cuvîntul meu de onoare! răspunse procurorul, ridicînd mîna dreaptă în semn de jurămint.

Oamenii se priviră din nou, apoi îl priviră neîncercător pe procuror, Tăcerea care se așternuse în odaie era grea, apăsătoare, și la un moment dat deveni penibilă. Ea îl pune într-o situație delicată pe procuror, al cărui cuvînt de onoare, de pus acolo ca jurămint, nu fusese luat în seamă. Mai mult, îi era contestat. Procurorul își mai dădea seama că autoritatea lui suferă, și cuvîntul lui de onoare nu mai însemna nimic în fața acestor oameni, care cunoșteau de multă vreme și știuau că niciodată nu și l-a respectat.

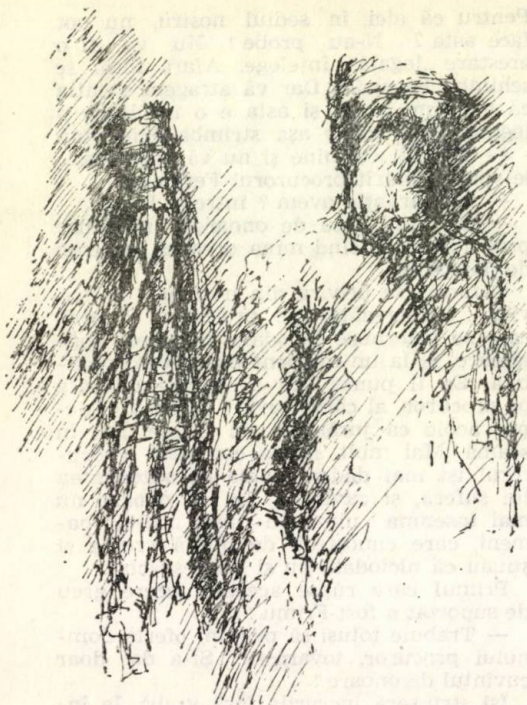
Primul care rupse această tăcere greu de suportat a fost Frimu:

— Trebuie totuși să primim oferta domnului procuror, tovarăși! Și-a dat doar cuvîntul de onoare!

Își strînsă lucrurile fără grabă, le încuiară în dulap și ieșiră, urmîndu-l pe procuror.

Ajunși în stradă, trecură pragul intrării și după cîteva clipe, procurorul le întoarse spatele. Mărind pasul făcu repede semn scurt către un comisar, cei care se puseseră sub protecția procurorului fură înconjuțați și somați să se supună autorităților. Cu toate că procurorul își dăduse cu-

vîntul său de onoare că nu vor fi arestați, el însuși ordonă :

— În numele legii, sinteți arestați !

Încercară să se opună. Arătară că arestarea este ilegală, că se încalcă cele mai elementare norme de drept. Au susținut hotărît că nu au contribuit cu nimic la tulburarea ordinii publice și nici nu au încălcat legile țării. Cu toate acestea, au fost molestați, ridicăți și transportați cu forța la Prefectura poliției Capitalei.

Pe drum, grupul celor arestați s-a întîlnit cu comisarul, complicele procurorului la samavolnicie. Văzîndu-l pe Mihai Dorobanțu între cei arestați, cum acesta era îmbrăcat în haine militare, comisarul — probabil din cauza întinericului sau pur și simplu confundîndu-l cu unul dintre jandarmii lui — se repezi imediat la el :

— Tu ce caști gura aici, bă, dobito-cule ? Du-te la treburile tale ! Unde ți-e locul ?

Mihai Dorobanțu vru să-i răspundă, cu demnitate că locul său era acolo, alături de tovarășii săi, acolo unde se desfășura lupta împotriva împilatorilor, și că va merge tot acolo unde vor fi duși și ei, va rămîne împreună cu ei, va răspunde împreună cu ei.

— Dar o lovitură puternică, un chiont între coaste îl trezi la realitate. Îi săgetă inima și-i opri cuvintele pe buze înainte de a apuca să articuleze un sunet. Era Frimu. Nu-l lăsă să scoată o vorbă, îi șuieră șoptit la ureche :

— Du-te, nu aștepta să te roage a doua oară.

Îi făcu vînt afară din grup.

Mihai Dorobanțu se clătina puțin, dar nu mai avu timp să spună ceva. Se simți iar îmbrîncit ușor din grupul înconjurat de baionetă. Îl împinse și Cristescu.

Cei arestați s-au bucurat că l-au putut scoate pe Mihai Dorobanțu din grup. Cel puțin din două motive. Întîi : el era militar în termen, și participarea lui la adunare i-ar fi agravat situația, pedeapsa în acest caz ar fi fost mult mai aspră. Al doilea : pentru că, orice om rămas afară, reprezenta o forță de care mișcarea socialistă avea în acele momente mare nevoie.

Mihai Dorobanțu a rămas în stradă, cu o undă ușoară de părere de rău să se despartă de ceilalți tovarăși ai săi. „De ce m-or fi înlăturat ? Cu ce-am greșit față de tovarășii mei ?” Dar își dădu seama curînd că era mai bine așa. Se dumirise cum stăteau lucrurile și încercă să profite de împrejurare. Trebuia să se grăbească să dea alarma, să scrie un material și să-l publice imediat. Nu se mai considera acum inutil. Plecă, grăbind pasul aproape fără să știe nici el încotro să se îndrepte.

În urma lui un uruit de roți și tropotul cadențat al copitelor tăilor bine hrăniți, anunțau apariția solitară și sumbră a unei trăsuri a poliției.

În liniștea care se lăsase asupra străzii după împrăștierea demonstranților, auzi în întineric :

— Mergi mai încet, omule, că mă doare !

— Încet, domn' inspector-șef, încet. Dă-i drumul... al dracului de rău... nu știu ce-o face ai de la primărie !...

— Fură, bă, fură ! îi răspunse celălalt, adică inspectorul șef, luîndu-i vorba din gură.

— Dacă ziceți dumneavoastră, domn' șef fură, îl aprobă cel de pe capră, nemaiavind curajul să-l contrazică.

— Tacă-ți gura, bă, nu te-am autorizat să faci aprecieri. Tu să răspunzi numai cînd ești întrebat, auzi ?

— Tac, domn' șef, tac, da' n-am zis decît ce-ați zis și dumneavoastră.

— Să nu mai zici, bă, auzi ? Să nu mai zici... Dacă au îndrăznit ei să mă lovească pe mine, ce trebuie să fi pățit ceilalți ! reflectă inspectorul șef după o adîncă tăcere, în care se auzise numai tropotul cailor și hurelul roților.

Cel de pe capră se simți iar obligat să răspundă, gîndindu-se că inspectorul șef n-a vorbit de unul singur.

— Poate bătaia a fost proporțională cu excesul dumneavoastră de zel și cu înalta dumneavoastră funcțiune, domnule inspector șef, auzi Mihai Dorobanțu, care se ținea strîns pe urma trăsuri, după care îi

răsună în ureche vocea tunătoare a celui rănit :

— Nu te-am întrebat, dobitocule ! Ți-am spus să răspunzi numai cînd ești întrebat...

Birjarul tăcu.

Zgomotul cadentat al copitelor și al roților pe caldarîm se pierdea încet, încet în noaptea care se înstăpînea din nou peste orașul adormit acum, dar care avea să afle a doua zi ce zbucium îl zdruncinase. Mihai Dorobanțu rămînea tot mai mult în urmă, pînă cînd se găsi singur în strada pustie și întunecoasă, slab luminată. Orașul adormise fără să știe cele petrecute undeva pe o stradă, unde oameni pașnici manifestau pentru drepturile lor pentru libertate și o viață mai bună. Nu știau că oamenii au fost arestați abuziv, loviți și maltratați fără milă...

Cum mergea așa grăbit, încercînd să-și facă ordinea în gîndurile atît de răvășite, se simți de-odată luat de braț și tras pe trotuar. Privi curios și poate puțin speriat în dreapta, și-l zări ca prin ceață, în întuneric, pe Olteanu.

— De ce te uiți așa, frățioare ? parcă ai căzut din lună !

— Da' cum vrei să mă uit, frate dragă ? încercă Mihai să-și explice atitudinea, dar nu apucă, deoarece Olteanu îl și luă la rost :

— Ce ți s-a întîmplat, de nu te hotărâști odată să mergi la unitate ? Vrei să te bage la carceră ?

Mihai Dorobanțu îi explică pe scurt cele ce se petrecuseră, așteptînd replica interlocutorului său, o părere, un sfat...

Acesta zîmbi și-l bătui prietenește pe umăr.

— Tare naiv ești ! Ia ce-ar fi folosit să te duci și tu cu ei ? Avem nevoie, frățioare, de oameni aici, nu la închisoare. Du-te repede la cazarmă și îndată ce poți scîpa de acolo, vino la club. Avem multe

de făcut. Vezi bine că acum, mai ales, nu are cine scoate ziarul... Hai, hai, du-te, du-te repede. E nevoie de oameni pricepuți și energici. Vezi de fă tot ce poți să scapi cît mai repede... Ia aici cîțiva gologani. Poate-ți ajută să te învoiești mai repede — și-i strecură niște bani în buzunarul vestonului.

Mihai ședea în stradă puțin nedumerit. Nu putea pleca fără să-i sugereze unele directive.

— Ai grijă să știe toată lumea de arestarea tovarășilor noștri. Nu trebuie lăsați. Scoate cît mai mulți oameni la prefectură.

— Bine, bine, nu-ți face griji, acum zbor. Du-te repede la cazarmă și vezi, poate scrii un articol în noaptea asta...

— Să vii dimineață să-l iei. Sau să trimiți pe cineva... Negreșit... Eu îl voi scrie...

După ce-și luă rămas bun de la tovarășul său, Mihai Dorobanțu porni din nou către cazarmă, privind încă o dată în urma prietenului său, care se îndepărta și el grăbit spre noile treburi ce-l așteptau acum, în plină noapte.

Își aduse aminte de ora întîrziată, așa că grăbi și mai mult, și se trezi mergînd în pas de front ca la instrucție. Lăsă în urmă casă după casă, stradă după stradă, apropiindu-și din ce în ce mai mult cazarma.

Își făcu apoi planul cum să intre în unitate. Își aduse aminte de banii pe care-i strecurase Olteanu în buzunar și își spuse că o parte din ei îi va da soldatului din gardă, ceea ce și făcu. Acesta îl lăsă să intre, fără să mai cheme caporalul de schimb, și se făcu că nu-l recunoaște. Cînd trecu de poartă se mai înveseli puțin. Se opri în mijlocul aleii pentru o clipă și exclamă, ca și cum ar fi vorbit cu cineva :

— Ce bătălie, frate dragă !

GEORGE NICULESCU-MIZIL

Pictură de NICOLAE KRASOWSKI

Aforisme

● Între filosof și poet : o disjunctie necesară. Filosoful spune : Cunoaște-te pe tine însuși, poetul dă a-nțelege că el „cunoaștea” totul de mai înainte.

● Talent înseamnă tot ce aparține omului talentat.

● Există un optimism necesar tuturor faptelor omenești.

● Cel mai teribil adevăr este acela care nu s-a rostit niciodată.

I. M.

GOGA *inedit*

Rășinari, 27 ianuarie 1901.

Frate Ioane*),

Am fost leneș — dar nu te supăra. De cînd ne-am despărțit s-au schimbat multe, dar fondul lor e acelaș, — materia nu se schimbă, numai din plămădirile nouă se închiagă ceva deosebit.

Ce anume s-a întimplat cu mine de la despărțirea noastră, tu știi.

Frazele generale prin cari am trecut, ce să ți le scriu : un stip.(endiu) de 500 cor. (oane), filozofia din Pesta, etc.

M-am dus în Pesta. Așa pe ascuns înainte de a pleca, mă gîndeam că mi-ar fi mai priincios, în unele privințe, mediul din țara românească, dar ursita a hotărît în alt chip. Acum am venit acasă obosit, copleșit de mulțimea impresiilor și dornic de liniște, de pace. Mă făcuse nervos zgomotul trăsurilor, tramvaielor, minciuna neghioabă de pe buzele rumenite, impertinența femeilor de stradă și prostia multă și grosolană.

E atîta prostie — poate fiindcă sunt oameni mai mulți și atîta sărăcie prin pala-

tele alea mari și reci — „sărăcie cu balcon” — ar zice fratele Maior. Mi-e greu să-mi reamintesc cele petrecute, deși peste câteva zile sunt silit să plec din nou, să pornesc cu cufărul în mină, ăst reprezentant al sărăciei portative

— Și ce mă așteaptă în Pesta ?

— Tinerimea noastră, săracă tinerime! O colecție de indivizi, nimic mai mult. Te prind fiorii când te trezești în mijlocul ei, tu care ai plecat de acasă căptușit cu cel mai sensibil idealism. Întreg duhul tău se răzvrătește împotriva celor văzute, dar cu timpul sfărâmură de sfărâmură perzi tot ce ai adus de-acasă, numai prin vis îți mai reamintești scenele idilice pe cari le îndumnezeiau și de la o vreme le uiți cu totul, nici nu le mai visezi și când ești treaz pare-că ți-e rușine să-ți spui că erai atît de pătruns de spiritul ăla „naiv” de proveniență. Că ce defecte are anume tinerimea e greu să le înșiri. — Nu e vorba de lipsă de idei, pentru că e riscat a afirma că atîta groază de om e lovită cu leuca, ci defectozitatea în grai în vorba românească. Cei mai mulți au fost crescuți pe la gimnazii străine și astfel au adus cu ei o limbă uscată și puturoasă.

— O, sunt și excepțiuni multe, dar eu vorbesc de gloată, de mediu, de „poporul” lărmuitor pe spatele căreia trebuie să se sbitie numai. Cu gânduri mari de dor de muncă am trecut pragul „societății P. Maior”, m-am înscris membru, dorința îmi era să contemplez. Am tăcut, dar mai tîrziu cînd era gradul maximal al scandalelor — eu scandalizat mi-am ridicat glasul, le-am spus-o verde, am tăiat în carne, le-am aruncat sub nas toate calificativele cuvenite și... la două zile m-am tuns. Jos pletele, aici nu e poezie, aici am să mă bat cu proza ! Și m-am bătut. Nu am primit niciun fel de post în noul comitet, în care preș. ad. al comisiei „literare” e Stoica, ăla de la Brașov, un nenorocit, care din o ambiție șuchiata neputînd a-și ciștiga un loc cinstit a retras sub paraplul lui Alexics, ca în „Poporul” să ne compromită. Cu astfel de figuri în fine să stau de vorbă. Să văd „Hazadnak rendülenül” tradus de Stoica în „Poporul” și să-i dau eu unui astfel de — O — lucrurile mele să le cenzureze. Multe cauze m-au silit să abzic din societate, să muncesc ca individ departe de o corporațiune care nu-și pricepe sau nu își poate pricepe sau nu-și poate îndeplini chemarea.

Și ca să nu crezi că am făcut-o asta din cine știe ce preocupări personale, îți spun că de părerea mea sunt mai mulți, e Ciura, Simin, Triteanu, Prie, Lupaș, etc. vre-o 20, minoritatea dar oameni cu roatele minții ferecate și călite. —

— Asta e miniatura evenimentelor prin care am trecut.

Smuls odată din sgomotul mulțimei, mi-am cucerit o parte din liniște — am

început a mă încercui din nou cu lumea veche. — De scris nu am prea scris mult, pe la Tribuna, Familia cîte-ceva. Acum de cînd sunt pe-acasă am mai scris, am trimis zilele astea la Familia. De prezent traduc : Ember tragediaja. Lucru greu și mult. Lasă că e și obositor. Duiumul impresiilor ce îmi băteau la porțile minții nu mă prea lăsau să revin la mine. Dar cite o dată îmi treceau prin cap din trecutul apropiat, clipe trăite și pierdute. Îmi înviorau zarea amintirilor viorii, simțeam cum mi se rostogolesc în inimă patimile, îmi treceau un tremur prin vine, îmi înțepenea mîna pe creion și scriam :

„Doi ochi albaștri

Nu-i mai văd. Îmi licăresc de departe —
abea acum îi înțeleg.

Căci m-aștepta în calea mea sfîrșită /
Străvechiul vis ce-atîția îl știu de rost. /
Minciună întreagă dragostea ți-a fost

Dar uite-ți spun : minciună nimerită“.

Așa-i cîntam astă vară, așa-i cînt și azi. S-a dus, s-a stins, am rămas eu cu zvîrcolirile mele, pierdut cu mintea după stolul amintirilor și năucit de atîta minciună, de-atîta patimă fățarnică.

Eu încă n-am învățat a iubi

„femea” !

Dacă mergi la Brașov spune-i că minciuna frumoasă e ea.

Cînd îmi aduc aminte de ceasurile ultime, cari le-am petrecut la olaltă, de patima ce o năbuseam sub carne, de înclștarea buzelor ce ne făcea (sau mă făcea) să trăesc în o clipită, o vecinicie, de îmbrățișările ălea nebunești cu rizicul de a ne altera mintea, și cînd le pun în față cu tăcerea ei de azi și văd că ea a fost carne pură, cu duh atunci scriu : *Iubirea ta la orice colț de stradă / o văd acum — e ieftină de vinzare.*

Da, da — spune-i Lenuței că dacă o mai iubesc și azi, asta e numai jocul mizerabil al ursitei ce vrea să mă nenorocască, dar pe care mă muncesc a o supune.

Îmi va succede.

Tu le poți înțelege astea și bucățile ce mi le rup din inimă așternîndu-le pe coloanele revistelor nu-ți pot fi străine. Scrie-mi mult și ce vei gândi, ce vrei să faci. Cînd mergi la Brașov ? Scrie.

Te sărută,
OCTAVIAN

* Ion Montani a făcut facultatea de drept la B. Pesta, iar în 1918 a fost șeful departamentului presei în Consiliul Dirigent din Sibiu. A fost redactor-șef la „Tribuna” din Arad, apoi la „Românul”, iar în 1930 la „Vestul” din Timișoara. A lăsat două cărți apărute la Arad. „Valul care trece” (1925) cu o prefață de E. Lovinescu și „Din zile grele” — ambele volume de vădită calitate literară și culturală.

Descoperire, transcriere și comentariu, de
AUREL BUGARIU

Privești din Ardeal

Aud un clopot

Aud un clopot în Ardeal, departe
cum liniștea în două o desparte.

Bate prelung și dangățul lui sună
ca și cum cineva ar bate-n lună.

Eu îl ascult sunînd ca pe-o uimire
din milenara lui neadormire.

Prin aerul de zvon înfiorat,
pare că-i un suspin îndepărtat.

E ca suspinul dușilor țărani
care-l tot trag de două mii de ani.

Nu pot să dorm și-ascult cu chipul pal
cum bate lung, un clopot, în Ardeal.

Mamei

Mamă, acesta sînt :

jumătate acoperit cu pămînt,
cealaltă jumătate se duce
și nici n-are cruce.

Tu ce mai faci ? ce mai spui ?...

Tristețea n-o dai nimănui,
tremură vișinul verde
și nu te mai vede.

Mamă, dacă ai putea să mă sorbi
noaptea tirziu, cînd adormi,
să mi se pară că m-ai văzut
dragă din iarbă și lut,
să mi se pară, să ți se pară
că viața se-ntoarce spre vară.

Mamă din iarbă și flori,
flutute pîndit de ninsori...

Să fii!

Să fii la Cluj, în vară, să ți se facă dor
sub cerul ca o lacrimă fierbînte,
lăsînd peste atîtea lucruri sfînte
balsamul lui atotcuprinzător.

Dinspre Feleac să curgă lumina preacurată
și să te-mbeți de aer ca de un vin prea bun
să simți, în inserare, cum prinde să răzbată
din nemurire pulsul pămîntului străbun.

Să știi că ești acolo și-acolo vei rămîne
că fiecare vorbă e-un abur din psaltiri,
încremenit în piatră, în arbori, în zidiri,
voalul de puritate al nației române.

Pămîntul să-și înceapă cuprinderea lui lînă
și morții să se facă mai vii decît cîndra,
Iancu Avram, alături, îngîndurat să-ți stea
ca un gorun iradiînd lumină.

Apoi, în neclintirea aceluia spațiu sfînt
să fii ca o monadă vibrînd pînă în zori
și coborînd în taină ca într-un vechi mormînt
să-nveți încăodată cum trebuie să mori.

Ninge blînd în Apuseni

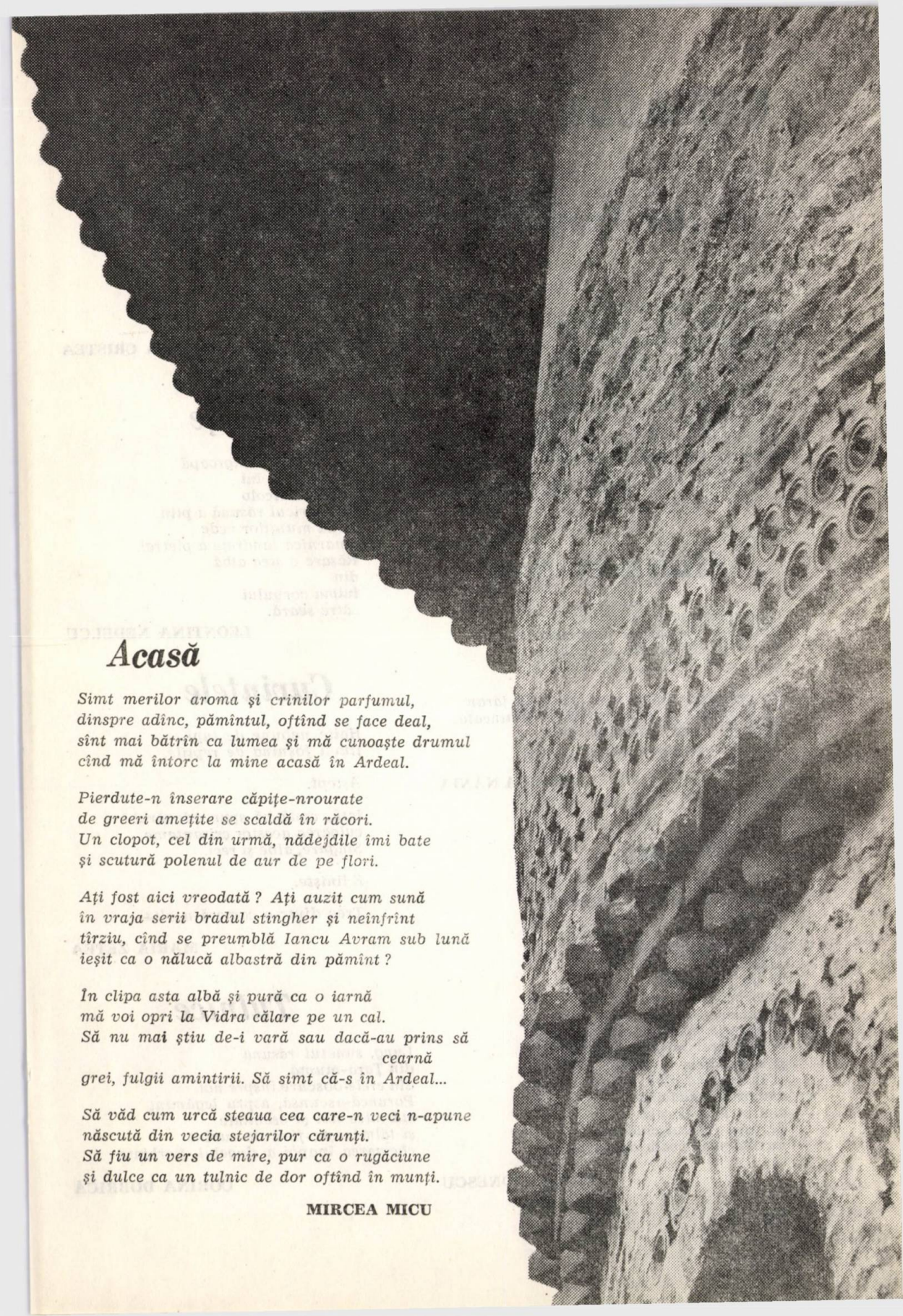
Ninge blînd în Apuseni, parc-ar presăra făină
un morar cu barbă albă răsucit din timp spre noi.
săniile altor zile clopoțesc în sticla serii
și ne poartă în oglinda amintirii înapoi.

Astăzi am să-nvăț cum plînge un cocoș de munte
cînd zăpada îl îmbată și-l prefiră în eter.
Doamne, casele bătrîne, fumegînd ca niște pipe
cînd se plîmbă morții țării pe cărările din cer.

Numai moara se învîrte măcinînd nepăsătoare,
numai moara cea de taină adunînd în gheaburi
orele ființei noastre, galeșa îndepărtare
de pîrîul care sună clipocitul în urechi.

Ce se poate face astăzi cînd se-arată stema iernii ?
Destrămăm în țuică fiartă și-n aromă de piper
amintiri tremurătoare, serile copilăriei
cînd un roi de fluturi urcă presimțirile spre cer.

Ninge blînd în Apusenii adormiți în os de zimbru,
se aude-un cal pe cîmpuri mîngîind zăpezi de puf.
Să visăm... E ceasul sacru al singurătății noastre
cînd ne risipim iubirea și nădejtile-n văzduh.

Acasă

*Simt merilor aroma și crinilor parfumul,
dinspre adînc, pămîntul, oftînd se face deal,
sînt mai bătrîn ca lumea și mă cunoaște drumul
cînd mă întorc la mine acasă în Ardeal.*

*Pierdute-n înserare căpițe-nrouate
de greeri amețite se scaldă în răcori.
Un clopot, cel din urmă, nădejțile îmi bate
și scutură polenul de aur de pe flori.*

*Ați fost aici vreodată ? Ați auzit cum sună
în vraja serii bradul stingher și neînfrînt
tîrziu, cînd se preumblă Iancu Avram sub lună
ieșit ca o nălucă albastră din pămînt ?*

*În clipa asta albă și pură ca o iarnă
mă voi opri la Vidra călare pe un cal.
Să nu mai știu de-i vară sau dacă-au prins să
cearnă
grei, fulgii amintirii. Să simt că-s în Ardeal...*

*Să văd cum urcă steaua cea care-n veci n-apune
născută din vecia stejarilor cărunți.
Să fiu un vers de mire, pur ca o rugăciune
și dulce ca un tulnic de dor oftînd în munți.*

MIRCEA MICU

CENACLU

Văile Vampiriei

I

Cineva se teme de a veni aici —
atras poate va fi de fluturi și muguri
respirat pe mii de căi
tras pe marea roată cineva
va simți marele virtej
scuturat de joc se va pierde
cineva, se simte cum șovăie
pe întuneric, singur pe prag
cineva se aude tainic îndoindu-se
dacă să puie sau nu piciorul în Vampiria

ȘTEFANIA PLOPEANU

Liniște de țară

Ciocîrliile veacurilor încep
Cîntecul chemărilor dezghioate,
De orele ce nu știu să aștepte
Și-n vecia trecutului rămîn uitate.

Ca grăunțul limbii pe-o gură de țăran
Ce-ncolțește ca depărtarea în dimineată,
Țara își trece liniștea în griu
Împădurind speranțele cu viață.

VIORICA NANIA

Fructe

Fructul adîncului, al seninului
s-a copt
sub soarele de sub arbori
și am văzut pămîntul
cald
ca un trup tînăr,
și iarba, vis frînt de vînt
și am dormit pe pămînt
și brațele mi s-au făcut copaci,
și plinsetul mi-a fost furtună,
și așteptările — nopți
și în lumina albă, de sub arbori
am prins rădăcini
aici în trupul cald
de care fructul ciudat
nu mă mai poate desparte.

MARINA IONESCU

Lumina albastră

Ce meșter și-a muiat penelul
În caldul zărilor nemărginite
Să-ți dea albastrul ochilor, iubite ?

Ce grădinar a strîns în palme
Mănunchiul de „Nu mă uita“
Dulceața din priviri să-ți dea ?

Și ce păgîn din Voroneț
A despuiat lăcașul sfînt
Să-ți dea în ochi, mijiri de cînt ?

IULIA MARIA CRISTEA

Tandrețe

Un trandafir îngroapă
la rădăcina lui
grădina. Acolo
întunericul răsună a plin.
Roua munților vede
amarnica tandrețe a pietrei.
Răsare o stea albă
din
înima corbului
către seară.

LEONTINA NEDELCU

Cuvintele

Haite nebune de lupi,
fluvii foșnind de reptile,

Aștept.

Iată, vouă vă spun adevărul !
culoarea acestor crizanteme
Singure, albe și reci.

E liniște.

Trec dintr-o cameră-n alta.

MARIA ZETEA

Tulnice

Lung, sunetul răsună
din Țara-mumă,
din erele obscure înspre noi.
Poruncă-ascunsă, aspru legămint
stă între noi și oseminte
și tălmăcește fără de cuvînt
chemarea înapoi a singelui, fierbinte.

CORINA DOBRICĂ

Clepsidră

atît de-aproape iubito, atît de-aproape, noi,
iată-ne, părem că sîntem două tulpini
din aceeaşi rădăcină răsărite-n cîmpie ;
nici pasăre, nici vînt, nici murmur de izvor,
martori ai fericirii noastre, nu sînt...
sub cer, în amurg, îmbrăţişîndu-ne,
setea din suflete cu arsele buze se vindecă
şi timpul măsoară cu un fir subţire
zborul clipelor, de nimeni auzit...

GEORGE BERA ARĂDEANU

Bălcescu

Trecînd prin Ardeal
Bălcescu se-auzi cugetînd :
— Acest sublim pămînt roditor
e însuşi ochiul de foc
din inima fiinţei eterne
Patria mamă !

Sus pe colină,
desprinzîndu-şi ca pe-o mantie
umbra,
intră în nemurire
anonim luminos —
pentru-a se uni cu gloria.

Şi umbra, răsfrîngîndu-se în iarbă —
se trezi crescînd
un pom cu ramuri uriaşe
pline de sunete miresmate,
vis adevărat
din plai eroic legendar —
românesc !

VASILE SPERANȚA

Dorul

Poate că e mai bine să fii
iarbă sub potcoavele cailor !

E mai bine să fii
nisip auriu sub călcîiul femeii !

Dar dacă ai fi rază de soare,
fulg de nea, mîișorul mesteacănului ?

Poate că şi jucărie copilului
e mai bine să fii !

Cuarţ ? Trestie !
Floare de în ? Chiciura bradului ?

Dar eşti pămîntul, aerul, apa şi focul !
Şi dorul !

ADRIAN BUCURESCU

Repaos modelat

Forme de rouă
Desprinse de somn
Pîndesc picurînd
Iluziile noastre
Cum pleacă distonînd
Şi intră-n matul înfinit
Al neîntoarcerii...

Aer liber

Privitor de crizanteme,
Alergător fanatic
Spre neodihna largă
De clinchete narcise şi devreme,
Întoarce-te cu mine !
Beţia grea de maci
Îţi e îndepărtarea
Şi-a mea la fel surprinsă
De suflu-aripelor
Urcînd prin lujer...
Hai, zimbet
Al plecărilor nemărginite,
Grăbeşte-te să ascultăm
Cum intră zorii în stamine...

BOGDAN NEGRU

Simbrie

Am ascultat ecoul
tîrziului din mine,
prins pe secvenţa-n care
pămîntul făcea plata.
Eram retribuit
cu-o piesă
din infinitul mare,
şi casierul
parcă era... tata.

CORNEL VLĂDEANU

Saltul de tigru, viaţa

„Viaţa atît de blindă cînd vrea“
pui de tigru prins în sălbăcie
şi imblînzit de-o inimă răbdătoare

viaţa atît de fericită cînd poate
ca şi cînd iubirea ar fi pretutîndeni
ca şi cum primăvara m-ar fi visat

...dar saltul de tigru
pînă la limita tăcerii mele...

AUREL M. BURICEA

Zig-zag

ÎN ABSENȚA FABULEI

— ghicitori morale —

Îngerul a strigat

Îl știu de cînd nîgea în Bărăgan.
Năștea cuvinte și bătea mătănii.
— Un înger a strigat, ori un bitlan ?
Prin cartea cu prieteni sună sănii...

MORALA : Du-mă-n vinuri ucigașe,
nebun frumos al marilor orașe.

Fascinația

Cerneala lui ? Un straniu paradis
din care însuși a erupt la stele
cu moartea lui Orfeu în manuscris.
Pavînd infernul cu lumești tentații,
l-am prins turnînd coniacuri în cafele.

MORALA s-a-mbătut de fascinații...

ANDREI CIURUNGA

Epigrame

Unuia care salută ducînd un deget la
pălărie

Pălăria nu și-o scoate
Cum e-al lumii protocol ;
Îi e teamă să-și arate,
Urbei noastre... capul gol !

La moartea pocheristului

În sfîrșit ai și tu parte
Nenorocul să-ți îngropi ;
Dacă-n viață n-avuși carte,
Ai acuma... patru popi !

N. RĂDULESCU LEMNEA

Poet acuzat în fața instanței
de judecată

Cer solemn o condamnare
Aspră : Nu-i un fapt divers,
Căci rezultă din dosare
Că-i „răufăcător“ de vers.

Unuia care se compară
cu Eminescu

Eminescu n-are moarte
Însă tu n-ai nici o vină
Că de el azi te desparte
Mii și mii de ani lumină.

TEODOR MARICARU

Căutate și găsite

Pasagerul :

— De ce nu suplimentați
numărul de vagoane ? Nu
aveți ?

Controlorul :

— Ba da, vagoane avem
destule, numai că sînt prea
mulți călători.

Clientul :

— Ospătar, un vin vechi și
un pui tînăr.

Ospătarul :

— Nu vă supărați, n-ați
dori invers ?

— Ce păcat că nu ai fost
la premiera piesei mele.
Oamenii se îmbulzeau la
casă...

— Și li s-au restituit banii ?

El :

— Curaj, iubito, deseară vin
să te fur. Ți-ai pregătit lu-
crurile ?

Ea :

— Fii fără grijă, mi le îm-
pachetează mama.

GHEORGHE GROSU

Să râdem cu ei

1. „...un peisaj pe care nu-l cunoștea în întregime și pe care îl căuta cu brațele inimii sale“ (E. Roblès).

2. „Vase cu miile, unelte, obiecte de artă, complexe arhitectonice așteaptă să fie publicate“ (P. Faure).

3. „Căci iată acest ou în fața ta. El evoluează din aproape în aproape și există o logică a oului“ (A. de Saint-Exupéry).

4. „Dar puțin mă interesează a perpetua specia, dacă ea nu transportă bagaje“ (A. de Saint-Exupéry).

5. „Cu toate tatuajele ce-l desfigurau, era un canibal curățel și destul de simpatic“ (H. Melville).

6. Într-adevăr, sfârșitul vieții lor e de multe ori la înălțime, dar asta din cauza spinzurătorii“ (H. Melville).

7. „Și astfel partidele guelt și ghibelin au luat ființă în Germania din pricina unei cățele, iar în Italia din pricina unei femei“ (J. Lucas-Dubreton).

8. „A apărut o stafie care minca și ea găini... Sper că anul acesta n-o să mai apară“ (J. L. Sampedro).

9. „Lorzii Spirituali nu au nimic de spus, iar Camera Comunelor nu are nimic de spus și o spune răspicat“ (O. Wilde).

10. „Există pe lume câteva lucruri care rămân neschimbate: Statuia Libertății, Oceanul Pacific, norocul meu la curse și domnișoara Digby“ (P. Chambers).

11. „Dacă un cal se laudă, zicînd *Sînt un cal frumos*, poate fi îngăduit“ (Epictet).

VIZITTE

De felul meu sînt un ins primitiv. Mă bucură mosafirii, neîntinînd seamă de oră, nu mă formalizez, dimpotrivă...

De pildă, dimineața. Cam 7 și ceva. Nevastă-mea, care nu prea întîrzie la slujbă, era în criză de timp. Un pic de agitație, oleacă de panică.

— Sună, dragă, cineva ! N-auzi ? !

În prag, silueta unei cucoane cu un bagaj.

— Poftiți, zic.

— Sticli goale, zice.

— Ce anume ? ?

— Sticli goale, zice, cumpărăm. Sticli murdare cumpărăm ! !

— Să-ți fie de bine, zic și închid ușa.

— Cine era, dragă ?

— Nimeni. Bea-ți cafeaua că iar pierzi tramvaiul.

— Încheie-mă tu la pulover, pînă îmi trag pantalonii — zice nevastă-mea, practică.

Dau să execut ordinul, dar în aceeași clipă o sonerie nervoasă, repetată. Alerg la ușa, răstorn cafeaua pusă pe fotoliu, în fine deschid :

— Cumpărăm și borcane de iaurt !

Iar îi doresc succes și iar închid ușa foarte calm.

Ora 9 și ceva. Soția a ajuns cu bine și cu întîrziere la slujbă. Eu m-am delectat cu un șerbet de cacao și ascultam la radio „Răspundem ascultătorilor“. Între timp, am trecut la baie să fac un duș. M-am săpunit ca lumea, dar... o sonerie lungă, prelungă, neîngăduitoare. Săpunit cum eram, pun un halat și fuga la ușa. Deschid.

— Aini vechi ! Aini vechi cumpărăm !

— Nene, zic, nu e cazul...

— Pantaloni cumpar, pantofi cumpar...

— Bravo, zic, foarte frumos din partea dumitale, decît că...

— Cămăși și mai rupte cumpar ! O vestă cumpar...

Închid, calm, ușa. Cînd să reintru la baie, altă sonerie. Deschid :

— Dau crățiți, dau oale, dau lighiane, dau...

— Dă-o încolo, zic, și zăvorăsc ușa.

Ora 10 și ceva. O sonerie discretă. Delicată. Aproape dietetică. Deschid.

— Punem vizete, vă rog !

— Mă rog ?

— Montăm vizete la uși. Convenabil...

— Spor la treabă, n-am nimic împotriva.

Ora 12 și ceva (după radio). Îmi întocmesc un Nes. Cînd să torn apa fiartă — soneria.

Calm, deschid. Un tînăr athletic, zîmbitor, plăcut la înfățișare, dantură impecabilă.

— Vă salut, zice, zîbind fermecător.

— Vă contrasalat, zic tot calm. Nu am pantaloni și nici cămăși rupte și nici veste. N-am „sticle murdare“ Și nici borcane de iaurt. Și nici n-o să am vreodată. Nu-mi pun vizete la ușa, oricît de convenabil ar fi. Nu simt și nici n-o să simt vreodată nevoia de crățiți, oale sau lighiane ; nu vreau și nu doresc...

— Mă iertați, zice tînărul privindu-mă cam alarmat, dar eu sînt de la ADAS, pentru asigurări...

— Aaaa ? Da ? Poftiți, zic, vă rog, intrați — și îl conduc în sufragerie.

Zîmbetul fermecător a reapărut odată cu un chitanțier :

— Să vă facem una contra calamităților naturii ? Grindină, viscole, dăunători...

Contra accidentelor de tren, avion, turism ? Contra incendiilor, contra furturilor, spargerilor, contra...

— Dar contra vizitelor se poate ? Că fac imediat ! Pe 10, pe 15, pe 25 de ani ! !

Zîmbetul a dispărut odată cu chitanțierul. S-a holbat la mine cam alarmat, apoi cu ochii pipăia ușa. Pînă să-l lămuresc, altă sonerie...

Am deschis fereastra și, calm, am sărit de la 6, fără nici un fel de parașută.

I. GRINEVICI

Treisprezece

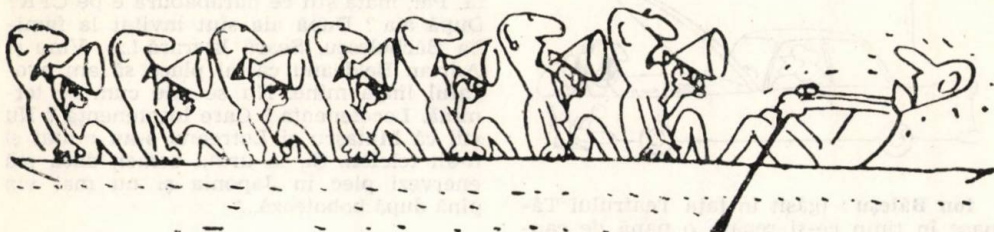
*cînd s-a lansat o nouă navă
spre lumi din nu știu ce planetă
n-ai dreptul să mai fii bolnavă
vom stringe bani de bicicletă*

*război corupție otravă
ce amintire desuetă
cînd s-a lansat o nouă navă
spre lumi din nu știu ce planetă*

*problema nu-i așa de gravă
doar omenirea face chetă
pentru acea cincime sclavă
debilă și analfabetă
cînd s-a lansat o nouă navă*

TOMA MICHINICI

REVELION LA SCRITORII

Unul dintre reporterii revistei noastre a reușit să obțină următoarele răspunsuri, la următoarea întrebare, de la următorii scriitori :

Întrebare unică : Unde și cum vă petreceți revelionul ?

Răspunsuri unice : Nichita Stănescu : „Eu, stimate confrate, aștept cu nerăbdare revelionul. Cine nu așteaptă revelionul, cu nerăbdare, nu știe ce înseamnă cifra unu.

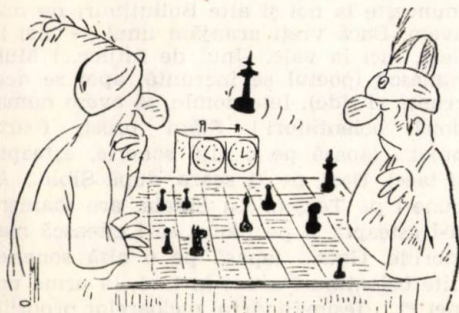
Eu știu ce înseamnă cifra unu și de aceea îl voi petrece în doi.

Unul voi fi eu iar celălalt unu va fi Nicolae Manolescu. Deci doi și cu doi fac unu, după cum unu și cu unu fac tot unu. Locul unde îl vom petrece va fi un loc pentru amândoi. Cine nu va avea loc va sta afară.

Noi vom petrece revelionul în perfectă liniște și de comun acord.

Cine va fi de acord cu cine, vom vedea...”

Fănuș Neagu : Eu nu petrec, eu sărbătoresc ! Vreau să zic, iau o floare de gheață topită pe obrazul Rapidului și sorcovesc munții cu ea. O să rup un brad să-mi fac

sanie de rășină, să năvălesc de la cota 1500 în casa cui știu eu. Numai să fie ăla acasă ! Cum îl cheamă ? Lasă că știe el ! Și dacă-i vorba de loc, scrie că sînt invitat de onoare la Fabrica de produse lactate București. Voi pune gura la o cisternă de lapte praf și-o să-mi întorc ochi spre Ștefănești că de Ștefănescu ni s-a acrit. Și cînd va bate orologiul de tablă de la facultatea de litere de zece ori plus două, voi striga să se audă pînă la Arad : „trăiască brînza de vaci dietetică ambalată pentru consumatori”.

Gheorghe Pituț : (după ce a refuzat de trei ori să răspundă și de patru ori să fie fotografiat). În caz că pornește mașina, ceea ce nu s-a întâmplat de anul trecut și în caz că nu ninge, mă duc acasă la Beiuș. În caz că nu pornește mașina, nu mă duc la Beiuș. Nu vă pot spune cu cine petrec revelionul fiindcă nu sînt sigur că și el vrea să petreacă cu mine. Dacă ne vin corecturi la revistă îl fac cu poetul Petre Got și bem suc de mere bulgăresc amestecat cu șlibo-viță să nu ni se aplece. Cam asta-i!!!!

Ion Băieșu : (găsit în fața Teatrului Tănase în timp ce-și repara o pană de cauciuc) „Nene, am multe probleme. În 31, după masă, trebuie să mă văd cu Dinu la Berlin să-mi dea actul doi de la piesa mea, pe care n-o știi. El o știe. Nu știi cine-i Dinu ? Du-te domle și te plimbă... Apoi dau o goană pînă la Buzău după molan de 7 litrul, producție de vecin și pe gustate, vin spre seară la televiziune că mă arată împreună cu Mazilu la ora veselă, îl duc pe Fănuș la Sinaia, mă întorc și plec la Oltenița să pescuiesc la copcă, asta ar fi pe 31

pînă-n doășpe, pe unu am iar televiziune, în reluare, dentistul, iar cu Dinu la Berlin, o lecție de română cu Răducanu, biblioteca Academiei, ce mai, scrie că voi petrece în familie ; dacă aduc molanul și dacă ăia de la televiziune nu se încăpățînează să ne dea în direct.“

Eugen Barbu : „Ce te interesează pe dumneata unde-mi petrec revelionul? Cine te-a trimis ? Aud ? Ce-i aia Almanahul literar ? Micu sau Mincu ?... N-am auzit domle de ăia și nici nu vreau. Eu mă duc la munte, la Poiana țăpului să scriu un pamflet despre orarul trenurilor de marfă. Păi, mata știi ce harababură e pe CFR? După aia ? După aia sînt invitat la familia Bărbulescu. Seară literară !... Vine și Adrian Beldeanu că-mi place să am avocatul lîngă mine. Nu se știe cum se termină. Locotenentă ? Care locotenentă ? Nu știi că Mutășcu și Lotreanu s-au mutat și n-au telefon. Și, la urma urmei, dacă mă enervezi plec în Japonia și nu mai vin pînă după bobotează...“

Adrian Păunescu : „Scrie ! Pe 31, ora 16, emisiune la Bolintinul din deal, (ai scris ? Bolintinul cu „B“ mare, frate) la ora 18 emisiune la Bolintinul de vale, la 20 la Bolintinul din... (apasă pe sonerie, apare secretara) Maestrul zice : cite Bolintinuri avem în țară ? Cum, nu știi ?... Întreabă-l pe Niculae Stoian. Deci, la Bolintinuri, pe tema, meșteri lemnari de la începuturi pînă azi. Ai scris ? Bun. Pe 31 noaptea mă duc la Sibiu să compun o poezie. După ce o compun o dau s-o pună pe note și mă reped pînă la Iași cu Nichita să lansăm „Epica magna“... Cum s-a mai lansat ? Păi mata știi unde vrei s-o lansăm noi ? (Apare secretara care zice : tovul Stoian nu mai muncește la noi și alte Bolintinuri nu mai avem. Dacă vreți aranjăm unul — nici la deal, nici la vale. Unul de mijloc...) Mulțumesc ! (poetul se încruntă, apoi se descruntă și rîde). Iete domle, să avem numai două bolentinuri ! Stăm prost, foarte prost... (apasă pe o altă sonerie, așteaptă și tace). Deci, pe 31 seara, după Sibiu... A, pune-l pe Teășcă. La Sinaia, are maniere și-l așteaptă și pe Fănuș să-i citească memoriile. Gata... (apasă pe o altă sonerie) Cite bolentinuri avem în țară, la urma urmei ?... (Îeșim în vîrfurile picioarelor proprii).

Mircea Dinescu : (circumspect, tânăr, jovial-neutru, semi-ironic, aprehensiv surprins) „Pe 31 era vorba să avem o ședință de birou, știți (roșește nu cine știe ce), sint

în organismul de conducere a scriitorilor. Cum ați spus ? Sigur că nu trebuie să conduși... Totuși, m-au ales. Am și de scris niște poeme noi, dar trebuie să dau o fugă la Paris ca să le datez. Nu pot publica fără dată... Dacă nu se ține ședința de birou mă duc la tov. profesor doctor docent Romul Munteanu care are un vin bun și doi pechinezi crescuți ca la fără frecvență. Sint o nebunie ! Conversăm în franceză, și vorbim discuții (vorba lui Pucă). Cam asta ar fi... (În birou dau năvală o ceată de tineri admiratori din Slobozia și comune limitrofe, înarmați cu chitare și țambale la purtător care recită melodic următoarele versuri pline de subînțeles) / Coane Dinescule / și Stănescule / și alte ...escule / să ne trăiești / să înflorești / să prosperezi / și să creezi / amin, și la mulți ani. (Tac și-l privește în ochi cu nesăț) Hai, meștere, că sintem cu-n microbuz afară, merge motorul și-i penurie, zic admiratorii ! Salut băiețică, zice meșterul, și-și pune trei oi în spate alcătuiind un coșoc pe al cărui invers scrie : **griu păzit de maici.** (Maici, maici, zicem noi, dar de la care incintă ?)“

Laurențiu Fulga : (După ce pune mina strașină la ochi, să ne privească mai bine, pretextind că nu vede „contrjur“ !) „Să

ne uităm în planul de muncă al conducerii active. Așa... (răsfoiește un dosar înalt cit Feleacul și oftează sfîșietor) Pe 31, da, la 12 ședință cu tovarășul președinte, la unu și cinci ședință cu Vulpescu, la unu și șase minute pauză scurtă jos la cantină cu Leonida Teodorescu care vorbește mult dar e băiat galant. Se vede c-a terminat două facultăți... (toate aceste considerații sint făcute și au un caracter strict personal.) Notează dumneata tinere că pe 31, de revelion mă duc la Iași în delegație să verific cum stă Iacoban cu planul de manifestări literare. Poate ne vom întoarce în aceeași noapte fiindcă pe înțîi avem o nouă ședință... (Oftează și închide dosarul uitîndu-se la Traian Iancu cu reproș) În ce zîntem azi Iancule ?“

La care distînsul bănățean rămîne perplex și zice : „Nu știu dar mă duc să-l întreb pe Ioncică el e cu protocolul...“

Tudor George : (sfios, serafic, melancolie de iarnă) „Eu dragul meu mă duc la Cheia, la mănăstire, prin mitropolie, că e frumos, fantastic de frumos, să mă reculeș și e liniște și n-au locale publice. Ahoe ! (exclamație în șoaptă). Îl iau și pe Pucă cu mine să pictăm amîndoi pe sticlă... Poate le facem cuvioșilor părinți niște vitralii noi“.

Fără autor

Am primit la redacție un plic cu parodii după autori... nementionați. Autorul parodiilor, de asemenea nesemnlat, ne asigură că cititorii noștri vor recunoaște cu ușurință „stilurile” parodiate iar în caz că nu vor reuși acest lucru va trimite pentru ediția din iarna viitoare răspunsurile la aceste parodii ghicitoare indicând numele celor care-au servit drept model.

1. Scrisoare de la mare :

„Sînt la mare ! Ninge cu albatroși și guvizi de cișpe kilul. Dinspre Mangalia un muzezin scoate perle și le aruncă în obrazul valurilor să le miruiască singurătatea. Apa nu-i nici rea nici bună, e caldă și miroase a vin de Buzău. Pe plajă trei fotbaliști de la Steaua joacă biza cu alți trei de la Dinamo și vorbesc în franceză. Abia aștept să vină toamna să-i văd pe gazon împiedecați ca niște gloabe bune de făcut salam hipo căutînd mingea prin iarbă cu degete de cîneapă veche.

Ăia de la Federație stau și se coc sus pe Babele și închipuie echipe mestecînd salam de Sibiu rupt din rația băieților plecați în deplasare fără retur...”

2. Singurătatea ingerului

„Îngerul e singur cu el și cu „A” își duce o aripă la buze și plînge. Frigul cel mare, dragă și dragă a mea iepurii de prin grădini îi strînge. Plînge Îngerul de unu și de singurătate raza de apă și de stea mă privește În grădina grădinii stă capra, draga de ea, și rumegă și ride căprește.”

3. Început de decembrie

„Ninsese mult și domol peste noapte și din veranda palatului lacul strălucea lustruit în solzi de pește. Dinspre cămările domnești răzbătea aromă de berbec perpelit pe jăratec, slugi umblau ca niște umbre în curtea smălțuită de alb, o țiteră ofta tînguitor din aripa stîngă. Principele își strînsese halatul de mătase și-și privi degetele înbrăcate în inele de preț. Surise ! „Messerul, porcul și trădătorul, ce privire furișă aruncase spre inelar. La piatra lunii, serafica, tîmăduitoarea de boli și vise.”

Bătu moale din palme și pocnetul răsună lin în aerul înmiresmat. Se ivi cineva în spatele perdelei de pluș, grea ca o lună de post și întrebă cu glas de smerită supușenie ce dorește Luminăția sa ? Principele nu se întoarse. Arătă doar cu inelarul sclipind de lumini pocatul de cristal gol și posomorît pe fundul căruia mocnea o picătură de sînge închegat”

Distanțele

Cînd clopotele sună prin pori,
distanțele se pierd în timp,
mîinile în evantai
Plăsmuia din flăcări conturul.
Pe drumuri prelungi,
La vreme de litanii !
chemarea-nsoțitor al timpului !...
sînt atîtea plecări.
Din care parte să rup
fîldeșul cărnii,
fără să ne-adunăm,
și totul, să nu rămînă difuz ?...

ȘTEFAN MIHĂILESCU

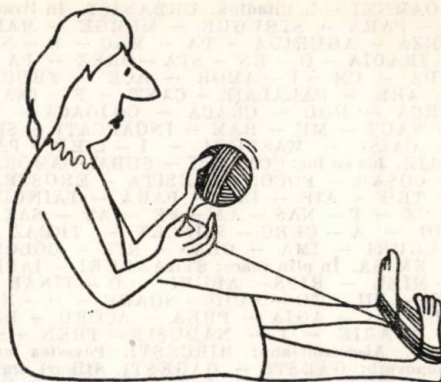
Sînzienze albe

Întinse pe la margini de pripor
Dar albe și mai albe ca un dor,
Crescute ling-un rîu tăcut
Peste hotare așternut.
Dar cine v-a-nflorit și dat miros
În seara aceea de amurg frumos ?
Dar spuneți sinziene, spuneți oare
Cine v-a dat culorile din soare ?
Și spuneți sinziene, albe sinziene
Ce-ați fost culese-n orele de vreme,
În ce ferestre vreți să așezați culoarea voastră ?
Întinse pe la margini de pripor
Mai albe și mai albe ca un dor.

TEODOR FRÂNCU

DEZLEGĂRILE

Suplimentului nostru pe teme literare „Pinguin“

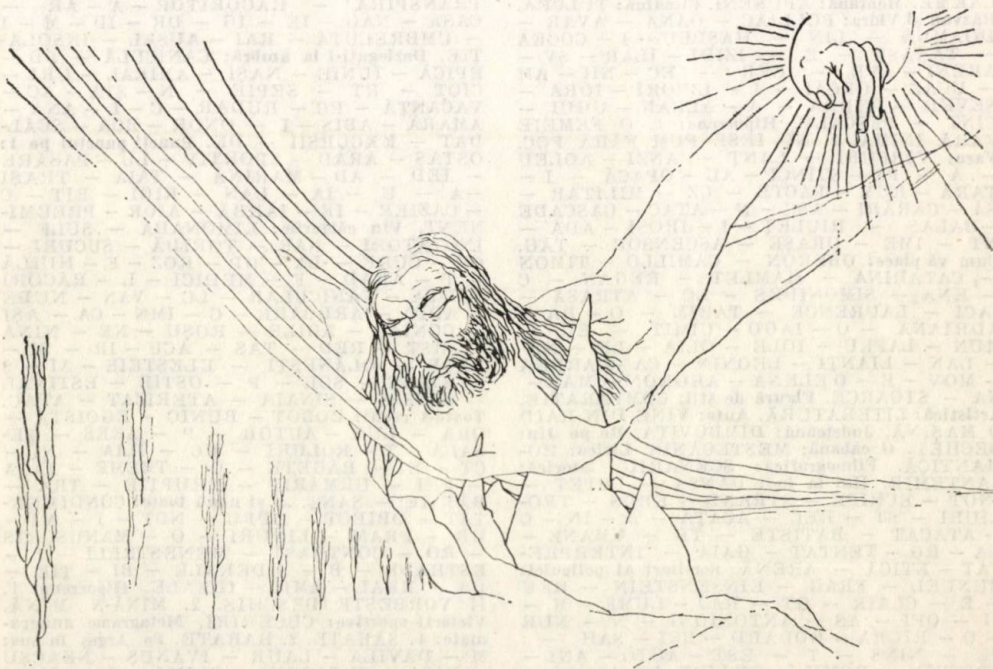

Pe teme literare: VĂCĂRESCU - SR - LAOM
- SLAVICI - ARȘIC - TRADEM - HOTARĂ
- ARIN - UNI - ARAG - LAE - T - NI
- GRIJI - M - AS - SAHIA - CMI - OT -
TECLU - AN - MIZA - ZEE - SNE - AMA
- VIS - CAIS - MIREA - COȘBUC - AIA
- MURNU - U. Din Eminescu: LACUL.
Peisaje: BUCEGI - MOT - ARAD - OZANA -
BIRIȘ - AMT - ECA - TOMA - P - AIDA
- AIOR - INMÎNA - APE - NIAGARA -
RD - A - NU - ARMIE - LO - RUPEA - A -
TIMIȘ - TRIL. Mări: MEDITERANĂ - ARA-
FURA - EN - L - N - BIRLAD - UB -
MA - IUGA - KARA - T - ARM - UL -
REAL - AA - TIMOR - A - N - MICĂ -
MARE - ACARI - LATĂ - CARAIBILOR.
Grade, grade: MĂRĂCINEANU - PENEȘ -
TUN - M - POST - EPOLETI - LS - O' -
TOOLE - IH - ATONI - CA - CNA - IOC -
HAN - NOUI - LOCOTENENT - DELON -
TI - TAN - ES - POLEVOI - E - ACTIVA -
EM - VM - LUCI - COLUMBO. Muzicală:
LAKME. Montană: APUSENI. Citadină: TULCEA.
Răzvan și Vidra: BOLLIAC - OANA - AVAR -
DOAMNĂ - LIN - HASDEU - I - COCEA -
- TANĂSE - E - IZIDI - ILAR - SV -
ARENI - AVE - CER - EC - NH - AM -
- UCAZ - ORCĂI - I - IZVORI - IORA -
SEVER - VIDRA - A - ALEAN - UGUI -
CINT - PASCALY. Hipocrene: 1. O FEMEIE
FĂRĂ INIMĂ. 2. NU IEȘE FUM FĂRĂ FOC.
Vara: VIRFURI - LANT - ANZI - AOLEU -
A - PS - STINCI - AL - OPACĂ - I -
TARĂ - RUM - PACTE - CZ - MILITAR -
SĂ - CĂRĂRI - ASC - N - ATAC - CASCADE -
BALAS - RIULET - I - IROSI - ADA -
NT - IME - ORASE - ASCENSOR - TĂU.
Cum vă place: OBERON - CAMILLO - TIMON -
- CATARINA - HAMLET - REGAN - C -
- ENA - SIMONIDES - LC - ATRASA -
IACI - LAURENCE - TARIM - O - RA -
ADRIANA - O - IAGO - UIMIT - EG -
MUN - LAFEU - IOLE - OLIA - LF - NR -
- LAN - LIANTI - LEONIN - CA - ARENĂ -
MOV - E - OELENA - AEGEON - MARI-
NA - STOARCE. Figură de stil: COMPARATIE.
Artistică: LITERATURĂ. Auto: VINE DIN RAID
O MAȘINĂ. Județeană: DIMBOVIȚA. De pe Jiu:
BECHET. O cabană: MESTECĂNIȘ. Lirică: RO-
MANTICĂ. Filmografică: SCENARIU. Istorică:
CANTEMIR. Hai la joc: DANSA - OCTET -
INOT - ECHIPE - ȘTRAND - EROS - TRO-
LIURI - ST - REC - ACATA - A - IN - C -
- ATACAT - BATISTE - TE - UMANE -
UA - RG - TENTAT - GAIA - INTERPRE-
TAT - ETICĂ - ARENĂ. Scriitori ai peliculei:
BUNUEL - FRAG - EINSTEIN - REU -
E - CLAIR - GT - RAJ - LUME - M -
SI - OFI - AS - ANTONIONI - N - NUR -
O - RIURA - GODARD - BEI - ȘAH -
PE - NINS - T - EST - AUTO - ANI -
EPSTEIN - ROMM - GRĂIRE. Ion Andreescu:
APOSTOLATOS - LAZĂR - BRAILA - ERA -
- AA - DL - OP - XI - ANDRESCU - ASI -
DOAR - A - S - N - STĂNCESCU - DR -
- AFIȘ - ARAT - RUSTIC - ALA - A -

ESTER - PRO - MR - SAI - ITĂ - NUIA
- CV - PI - LA - IR - UASR - GEBAUER
- THEODOR AMAN. Logogrit: SCĂPĂTARE -
CĂPĂTARE etc. Scripta manent: SMILES - CHEL
- HOMER - DANTE - ARAGON - N - CN
- KIRITESCU - A - ECI - IONESCU - SE
- ESCORTE - P - SIMLA - INT - EGAN
- AVINTA - AIR - USA - ORI - ROLURI
- IVAN - EN - BACĂU - LE. Hipocren: LE-
GAT DE MIINI ȘI DE PICIOARE. La o cafea:
PALINDROM - C - AMARE - AROMĂ - I
- CEASCA - UC - ETO - GHICITĂ - UMOR
- TON - O - CR - PĂCĂLIT - ACUT - A -
EMOR - IEI - OFT - INA - MS - MIERE -
IP - ATEI - LIRICI - CITIRE - GRAD.
Cenaclu ad-hoc: PITUT - BĂIEȘU - AUNEANU
- STIL - RT - DINESCU - I - OLA - NENE
- IRC - DARIE - OGE - OI - INSA - ISA-
NOS - EDITAT - REZUȘ - AT - CALCAN
- I - M - AI - LUES - IR - IG - VAIDA
- TUB - HOBANĂ - NEAGU - UTUNK
- FULGA. Miniatură estivală SUC - ASPIC
- TRANSPIRA - RACORITOR - A - AR -
- CASA - NAO - IE - IG - DR - ID - M - I
- UMBRELUTĂ - RAI - AUȘEL - INSOLA-
TIE. Dezlegați-l la umbră: CANICULĂ - FD -
EPICĂ - IUNIE - NASI - AMIRAL - URI -
CIOT - RT - SEPIE - N - STA - AC -
VACANȚĂ - EC - RUDAR - C - L - ANA -
AMARA - ABIS - I - ONOR - BOA - SCAL-
DAT - EXCURSII - DE. Puneți punctul pe I:
OSTAS - ARAD - SPORTIV - LU - PASĂRE
- IED - AD - MARINĂ - TAIA - TRĂȘI
- A - U - IA - LAN - RIGI - RIT - C -
CAZIER - IE - IARBĂ - AIOR - PREMI-
NENT. Vin căldurile: LIMONADĂ - SULF -
INOTĂTORI - NAR - TORIDĂ - SUCURI -
OD - CURE - LA - GP - ROZ - F - HUILĂ
- T - ARAD - F - MEDICI - L - RĂCORI
- UTA - CANICULAR - LC - VAN - NUDE
- ADIO - ARDOARE - C - IMN - CA - AȘI
- CONIAC - AGILE - ROȘU - NE - NINA
- SIST - RED - TAS - ACU - IR - SI -
ALOV - OLĂNEȘTI - ELEȘTEIE - AI - S
- ALIAT - SOL - P - OSTIE - ESTIVAL
- BĂIEȘI - SINAIA - ATERIZAT - ATAC.
Toate-s vechi: ROBOT - BUNIC - EGOISTĂ -
ORĂ - LUX - AUTOR - P - ARES - TE-
SALA - T - ROLURI - UC - ILIA - NI -
CT - EI - RĂGETE - G - TREME - IACA
- FEI - URMĂRIT - ERUPȚIE - TRA -
BĂTAIE - ȘANT. ... și nouă toate: CONDIME-
TAT - OBIECT - EDFU - NOT - I - MI -
UR - FRAM - LINURI - O - MANUSCRIS
- RO - CONTRAST - MENESTRELI - I -
ESTRADE - B - SIDERALE - BI - TIE -
US - REAL - AMIC - IDEALE. Hipocrene: 1.
II VORBEȘTE DUCHEȘI. 2. MÎNĂ-N MÎNĂ.
Victorii sportive: CUCERIRI. Metagrame ana-
gramate: 1. SĂRATE. 2. BARATE. Pe Argeș în sus:
M - DAVILA - LAUR - IVĂNUȘ - NEACȘU
- RICA - CETĂTENI - CLIMĂ - SO - ILAN
- ESA - LO - NANE - A - AA - NEGOIU
- AST - NEAGOIE - B - I - R - CREAT -
TAURE - UG - A - RACAR - AL - CAA -
LE - HRĂITE - ARGEȘ - NEAJLOV - RIUL

DOAMNEI - I. **Citadină:** URBANIST. **În livadă:**
 A - PARĂ - STRUGUR - MERGE - MAIO-
 NEZĂ - AGURIDĂ - PA - MAC - R - NIA
 - IRADIA - O - EN - STA - OREZ - PA -
 UDA - CM - I - AMOR - ACE - FRUCTĂ
 - ARE - PĂLĂLAIE - CANT - E - INA -
 ARCĂ - DOL - CRACĂ - COJOACĂ - PI
 - NAUT - MU - RAM - ÎNCĂRCĂȚI - SILI
 - CAIȘI - MASLINII - I - LIED - PĂS-
 TAIE. **Joc cu foc:** COMENZI - ȘUBA - AMOREZ
 - COȘAR - FOCOS - REȘITA - EROSTRAT
 - TEG - AIF - IAD - PARĂ - TĂINUȚĂ
 - IZ - T - NAS - AA - FE - AT - SAT -
 CIO - A - CERC - SCÎNCET - TREAZ -
 RUGURI - IMA - OLAN - RIT - COLORA
 - EMISĂ. **În plin soare:** STRANDURI - IAURT
 - MIEL - RIPS - ABURI - O - TINĂR -
 NM - PU - TO - ADIO - SOARE - O - N -
 SUC - I - AGIA - PREA - ACORD - RAA
 - APARIE - I - NĂDUSIT - TREN - SAT-
 TAN. **Alecsandriană:** MIRCEȘTI. **Povestea unui**
monoverb: GĂEȘTI - GĂGEȘTI. **Stihuri arghe-**
ziene: PESTRIȚE. **Feroviară:** VAGON - SABOT
 - ILAR - PERON - TERASAMENTE - E
 - NR - SATE - X - ZEI - SAFE - SP -
 ACTE - JO - ACR - RUTĂ - RS - AE -
 ȘAREȚĂ - MARȘ - INAR - EM - CI - NE
 - INVITAȚI - A - ACCELERAT. **Printre punc-**
te negre: CERNOZIOM - RV - ABANOS - TI-
 TEI - VESEL - CATRAN - INA - IN - VAI
 - U - AI - STEPĂ - SUR - R - OT - GA
 - ITRI - VIER - DUMAS - CA - NEGURĂ
 - IA - ARID - ERATĂ - M - NEGHINĂ
 - ALBĂ - IL - ACERĂ - TAR - TABLĂ -
 ÎNTINA. **De la o lună la alta:** MIERE - IAN
 - D - APRILIE - EFE - R - AMAN - ATAS
 - TA - ANUL NOU - INAT - TIT - RA -
 SIC - CIREȘAR - O - EGALI - ORĂ - RC
 - LR - CAL - T - ALUNĂ - ROȘU - ALI-
 MENTE - TR - BĂȚĂTOR - MAI. **Un careu**
record: DEHAMATĂ - EVITABIL - SATIRICĂ
 - EPITALAM - CONĂCITĂ - ARĂTĂTOR -
 TATONĂRI - ITERAȚIE. **Răcoriți-vă!** SUM-
 BRĂ - AB - UD - E - RADĂ - CITROEN
 - L - C - RECITAT - EC - G - CIȘI - DĂRĂ-

CI - PC - APAȚA - BRE - TAPĂRI - IL - ITA -
 SECTE. **Etetece:** ETATE - ATEI - TUTE -
 ATITĂ - OTITĂ - OTET - UTA - ITE -
 I - TIA - ET - IT - ATTA - AT - TU -
 T - IUȚIȚI - I - UT - TIT - UIT - AIT
 - TĂȚIȚĂ - TOATĂ - ATIT. **Așa și așa:** RĂ
 PIT - TĂCUT - ANIMAL - TAVĂ - PIC -
 - RĂNIT - R - IM - RARA - TA - TĂRAN
 R - AMAS - LAT - BI - AS - T - NĂRI
 - ARAC - ATITĂ - ACĂȚA - CAT - MARA
 - AR - UV - TASATĂ - A - TARAS -
 CARAS. **Interpretări:** UR - TĂPOI - S - SECU
 - RULAT - ILE - ME - IȘI - ESTETICĂ
 - CUTATĂ - ISC - U - ARATAT - O - NI - A-
 LEP - CL - UNICI - ORII - NEG - CARIMB
 - ALAN - STEPE. **Cum s-ar spune:** CĂMAȘĂ
 - RECE - AFIȘ - SPĂȘIT - D - C - TĂI-
 CUTĂ - OARBĂ - AHA - T - UMORISTI -
 CE - ISON - RUJA - A - CAIȚĂ - ULM -
 CLOȘCĂ - SCAI - CAPTIVITATE - ERIE -
 ABATOR - SIC - UNITARE. **Pe malul mării:**
 EFORIE - APAR - PA - BRONZATE - ALE
 - ILIADA - VENUS - ALICĂ - AZOV - EGEE -
 D - AR - ABAE - MI - H - MINER - LAN
 - AL - NANAS - TC - MARINI - ZĂRI - A-
 TAMANI - ROM - CARAS - BRIZE. **...la**
pesenită: ACVARIU - ITB - TĂUNI - NĂMOL
 - ERIC - ODGON - RĂTOI - IIS - P - IS
 - RUPTÉ - RA - N - DELTA - BAL - EBE
 - IA - PACA - ALBE - RAZIM - ALFA -
 RĂPIȚI - ȘTIUCI - ANOD - MINTENAS -
 RE. **Azi, la meci:** ATACANȚI - OP - PASĂ -
 DINAMO - ACASĂ - NSU - A - RAL - TITU
 TULAR - ANTRENAMENT - TI - ENE - A
 - UA - O - APT - STAL - RETRAȘI - CAM
 - SRI - TOTO - E - OCAZIE - ILIC - TUȘĂ
 - AUTORI. **Carte de vizită:** FOCHIST - HUNE-
 DOARA. **Cuvinte încruciate:** STRIGĂTURĂ -
 TEI - AVOCAT - EXACT - TEMĂ - NT -
 OAMENI - T - RS - AMINA - ORATOR
 - CEL - RĂDĂCINI - I - DI - ACE -
 SZ - DIAC - ERATE - MORFOLOGIE. **Copertă**
literară: ION - PAS - LANTURI.

EXCURSII, ODIHNĂ, TRATAMENT

ÎN ORICE ANOTIMP AL ANULUI

OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM din întreaga țară vă propun:

Petreceți zile de neuitat în decorul splendid al munților Carpați, practicînd sporturi de iarnă în binecunoscutele stațiuni montane Sinaia, Predeal, Borșa sau Păltiniș, Durău sau Balvanyos.

Drumeții în munții Făgăraș, Bucegi, Ceahlău, Retezat sau în alte zone montane.

Circuitul R.S.R. pentru documentarea dv. pe trasee turistice pitorești și instructive în domenii ale istoriei, arhitecturii, artei populare sau altele în București, Curtea de Argeș, Sibiu, Deva, Nordul Moldovei, Valea Prahovei și Valea Oltului, Maramureș sau în alte zone ale țării.

Tratați sănătatea în condiții de vacanță în renumitele stațiuni balneoclimaterice Herculane, Sovata, Vatra Dornei, Călimănești, Căciulata, Slănic Moldova, unde puteți beneficia de tratament balnear în baze medicale modern utilate.

Aer curat, liniște, reîmprospătarea forțelor.

Informații și înscrieri la toate **OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM** din țară, filialele sau punctele de valorificare ale acestora.

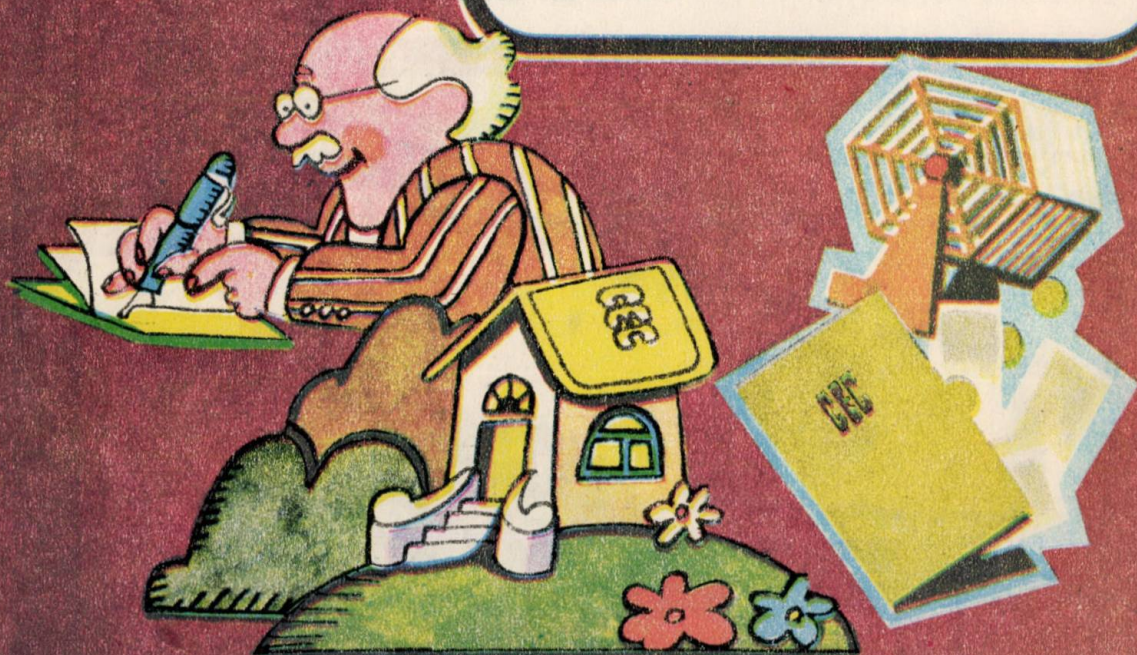
CEC

Economia constituie baza bunăstării individuale, — spune o veche zicală din bătrâni.

Așadar, oricine poate economisi cât de puțin prin Casa de Economii și Consemnațiuni — C.E.C. — care pune la dispoziția populației diferite sisteme de economisire: librete de economii, conturi personale, obligațiuni C.E.C. cu câștiguri etc.

Depunerile se bucură de avantajele siguranței, garanției statului și păstrării secretului privind numele depunătorilor și operațiile efectuate. În plus, pe lângă dobânda anuală se acordă și posibilitatea ca depunătorii să poată participa, trimestrial sau lunar, la tragerile la sorți pentru acordarea câștigurilor.

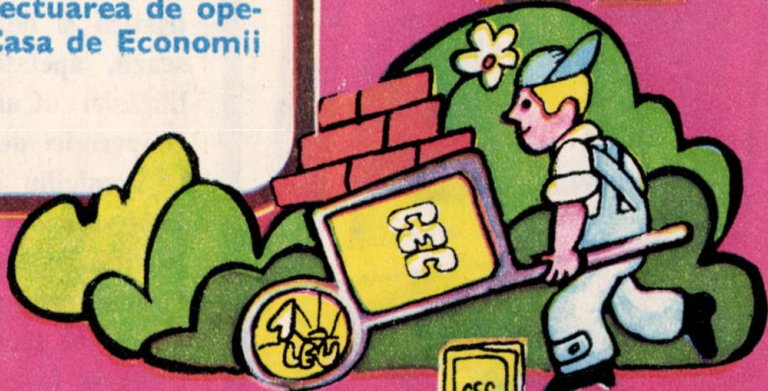
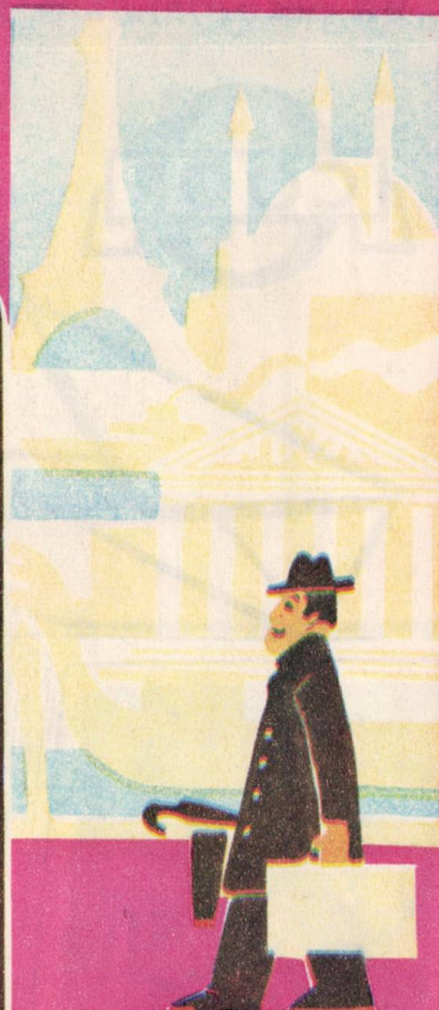

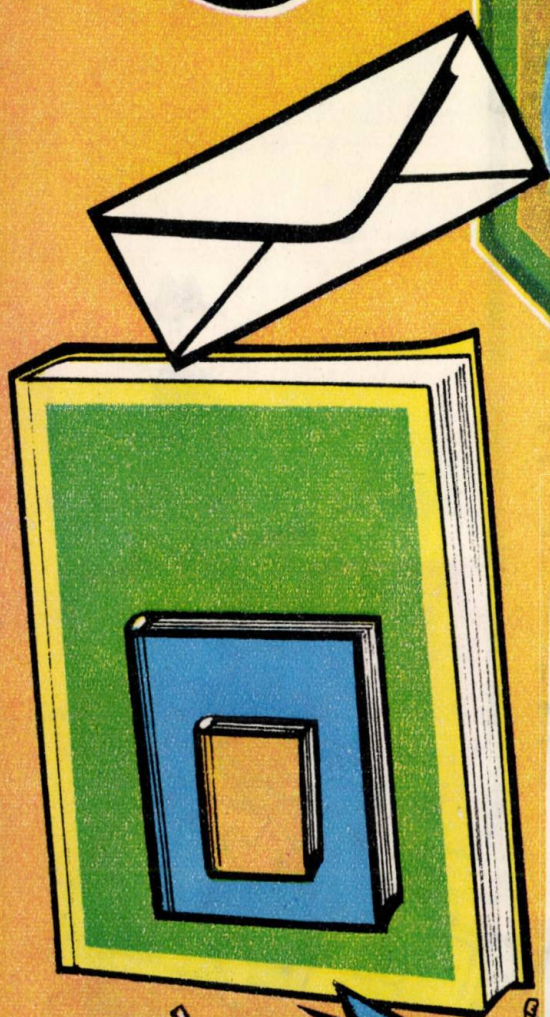
Iată câteva din instrumentele de economisire:

- Libretul de economii cu dobândă
- Libretul de economii cu dobândă și câștiguri
- Libretul de economii cu câștiguri
- Libretul de economii cu dobândă și câștiguri în autoturisme.
- Libretul de economii pentru construirea de locuințe.
- Libretul de economii pentru cumpărarea de locuințe proprietate personală.
- Libretul de economii pentru turism.
- Contul personal.
- Obligațiunile C.E.C. cu câștiguri.

Toate unitățile C.E.C. stau permanent la dispoziția populației pentru orice fel de informații și efectuarea de operații de depuneri la Casa de Economii și Consemnațiuni.

Vă recomandăm să folosiți serviciile librăriei

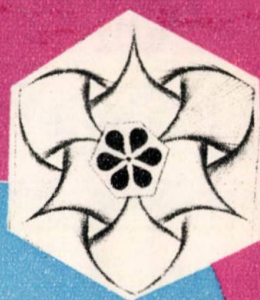

Dacă doriți să vă procurați ultimele apariții editoriale sau anumite cărți de beletristică și de specialitate care vă interesează, apelați cu încredere la serviciile librăriei «Cartea prin poștă», unitate a cooperăției de consum, care vă expediază la domiciliu cărțile solicitate.

Este suficient să trimiteți o carte poștală cu titlurile respective pe adresa «Librăria Cartea prin poștă» str. Serg. Nuțu Ion nr. 8—12 sector 6, București, cod. 76324. Plata se face la primirea coletului.

Un televizor în căminul dv. vă oferă posibilitatea să vizionați cele mai diverse emisiuni — filme, concerte, piese de teatru, spectacole de operă, transmisiuni sportive, cursuri de limbi străine, emisiuni științifice ș.a.

Magazinele și raioanele specializate ale Comerțului de stat vă prezintă cea mai recentă realizare a industriei noastre electronice — **TELEVIZOARELE CU CIRCUITE INTEGRATE**, realizate de Întreprinderea Electronica — București.

Iată câteva din avantajele de exploatare pe care le oferă noile tipuri de televizoare:

● **DURATA DE FOLOSINȚĂ ÎNDELUNGATĂ**, datorită faptului că sînt complet tranzistorizate

● **REDUCEREA CONSUMULUI DE ENERGIE ELECTRICĂ CU CIRCA 33%**, prin îmbunătățirile constructive și funcționale

● **FUNCȚIONAREA NORMALĂ CHIAR ȘI LA VARIATII MAI MARI ALE TENSIUNII PE REȚEA**, datorită încorporării unui stabilizator în aparat.

● **SIMPLIFICAREA OPERAȚIUNILOR DE DEPANARE**, prin folosirea în construcția televizoarelor a modulelor funcționale, module care se pot înlocui cu ușurință.

Garanția pentru buna funcționare a televizoarelor cu circuite integrate este de 12 luni.

În toate magazinele și raioanele specializate ale **COMERȚULUI DE STAT**, televizoarele cu circuite integrate se pot cumpăra și cu plata în maximum 24 rate lunare, cu un aconto de 15% din prețul de vânzare al aparatului.

Denumirea televizorului	Diagonala ecranului	Preț lei	Aconto 15%	Rate lunare (24 rate)
● Olt	44 cm	2 920	438	103
● Snagov	47 cm	2 920	438	103
● Sirius	50 cm	3 050	457	108
● Sirius	50 cm	3 100	465	110
● Diamant	61 cm	3 600	540	128
● Lux	65 cm	4 000	600	142

ADMINISTRAȚIA ASIGURĂRILOR DE STAT

ADAS

vă recomandă....

...Să contractați una sau mai multe din următoarele forme de asigurare :

- mixtă de viață;
- familială mixtă de viață;
- mixtă de viață și suplimentară de accidente;
- mixtă de viață cu pensie pentru urmași.

Oricare din aceste asigurări vă oferă avantaje sporite :

- Protecție împotriva urmărilor unor evenimente neprevăzute asigurate;
- economii planificate;
- dreptul de participare la tragerile de amortizare.

NU UITAȚI!

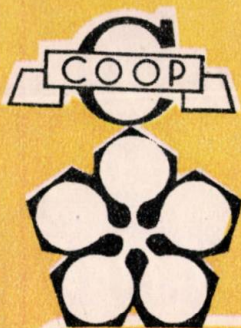
«Nimic nu trebuie să rămână neprevăzut».

* * *

Pentru relații suplimentare și pentru contractarea de asigurări, vă recomandăm să vă adresați responsabililor cu asigurările din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare sau, direct, oricărei unități ADAS.

ASIGURARE FACULTATIVĂ

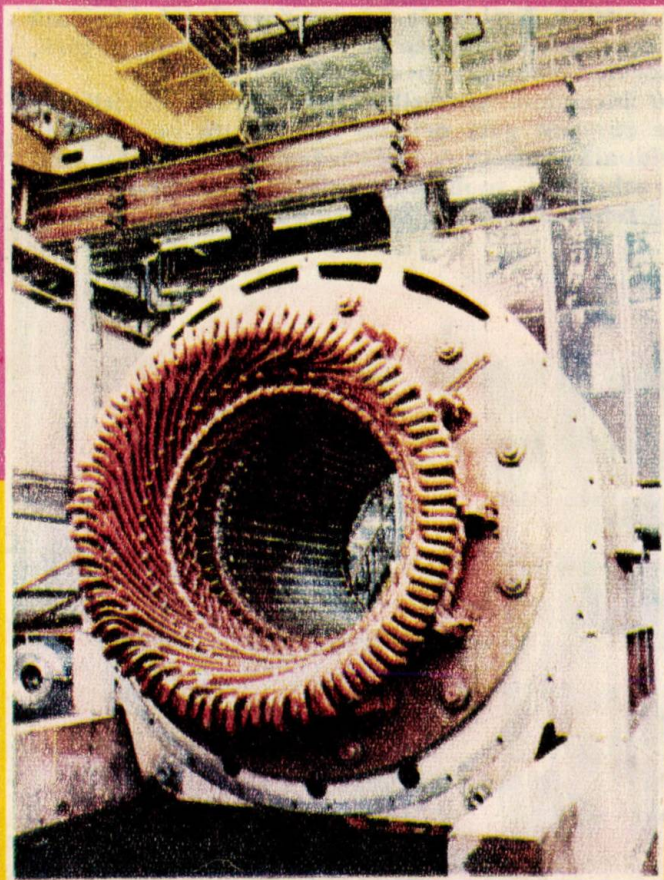
Cooperația de consum dispune de o rețea dezvoltată și variată de ateliere de prestări, răspândite pe întregul cuprins al țării, care asigură servicii prompte și de bună calitate.

Adresați-vă cu încredere unităților de prestări servicii ale cooperației de consum gata oricând să execute pe bază de comandă individuală confecții de îmbrăcăminte și încălțăminte, jocărie, marochinărie, mobilă, tâmplărie, dulgherie, instalații electrice și tehnico-sanitare, servicii de frizerie și coafură!

De asemenea, aceste unități execută reparații de îmbrăcăminte, încălțăminte, mobilă, moto — biciclete precum și reparații și lucrări de întreținere la radio, televizor și alte bunuri de folosință îndelungată.

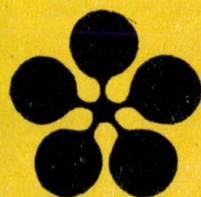
Apelând la serviciile unităților de prestări ale cooperației de consum, realizați economii de timp!

*O unitate
etalon
a industriei
constructoare
de mașini*

I.M.G.B.

— Tovarășe inginer TOMA NUȚA, sintezi director comercial aici, la Întreprinderea de mașini grele București, întreprindere etalon a industriei constructoare de mașini. Știm că, înființată încă din anul 1966, Întreprinderea la care lucrați produce și livrează turboagregate și instalații aferente acestora, instalații auxiliare, într-o gamă destul de largă, de la 1 Mw. la 330 Mw. Ce ne puteți spune despre aceste agregate?

— Din câte știu eu, unitățile beneficiare ale Ministerului energiei electrice care au primit, montat și dat în funcțiune produsele executate de oamenii muncii și de specialiștii Întreprinderii noastre, au aprecieri bune la adresa acestor agregate și a performanțelor tehnice obținute. Deasemenea, livrările pe care le-am făcut la export, în Siria, Filipine, Iordania și în alte țări, au întrunit calitățile și performanțele cerute pe plan mondial, produsele noastre devenind astfel competitive pe piața externă.

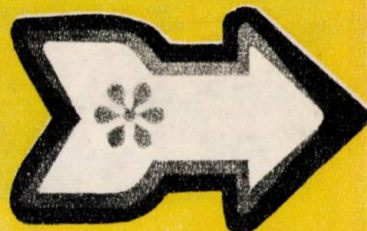
— Din ce se compune gama acestor turboagregate?

— Pentru sistemul energetic național am livrat trei grupuri de 330 Mw, către Centrala de la Rovinari, un grup tot de 330 Mw la Termocentrala de la Brăila, un grup de 160 Mw la Termocentrala Palas, județul Constanța, cinci grupuri de 330 Mw la Termocentrala de la Turceni, un alt grup de 50 Mw la Termocentrala de la Oradea, unul asemănător la Borzești și altul la Iași.

Pentru realizarea programului de recuperare a resurselor energetice secundare, cât și pentru creșterea siguranței în funcționare a combinatelor chimice, a combinatelor siderurgice și a combinatelor industriei alimentare, avem un program bogat de turboagregate între 4 și 12 Mw cu care vor fi echipate unitățile de mai sus. Deja am început livrările la Combinatul chimic Craiova, Solventul Timișoara, Combinatul chimic Cîmpulung Muscel și Curtea de Argeș, la Arad și Bacău, la Combinatele siderurgice Hunedoara

**ÎNTRERPRINDEREA
DE MAȘINI GRELE
BUCUREȘTI**

O unitate etalon a industriei constructoare de mașini

și Călărași, la fabricile de zahăr din Arad și Urziceni, toate aceste unități au început să primească furnituri complete care se vor monta sub asistența tehnică a specialiștilor din întreprinderea noastră.

— Care sînt principalele performanțe ale acestor turboagregate?

— Turboagregatele produse și livrate de întreprinderea noastră îndeplinesc normele internaționale privind fiabilitatea și duranța în funcționare, pe o durată foarte lungă de timp, adică de peste 25 de ani! Foarte important este faptul că unele dintre aceste turboagregate sînt echipate cu diferite prize de contra-presiune care asigură alimentarea unităților economice cu abur tehnologic, alimentarea cu abur pentru încălzit a unor cartiere de locuințe, blocuri destinate oamenilor muncii care sînt angajați în activitatea acestor obiective, se poate asigura chiar și termoficarea unor cabane etc. Important este și faptul că exploatarea acestor turboagregate se face foarte ușor, datorită gradului înalt de automatizare, prezența factorului uman fiind necesară doar pentru supraveghere.

— Ce alte produse mai puteți livra?

— Nevoile economiei noastre ne-au determinat să asimilăm, într-un timp scurt, o gamă variată de utilaj metalurgic și refractar, ca de pildă: convertizoare de 160 tone capacitate, cuptoare electrice de elaborat otel de pină la 100 tone, caje de laminor, prese de forjă între 630 și 12 000 tone-forță și altele.

— Vă rog să vă opriți la presa de 12 000 tone-forță, care mi se pare că e o performanță în tehnica românească de ramură.

— Da, dezvoltările ulterioare, proprii întreprinderii de mașini grele din București, impun fabricarea unor piese foarte mari, complexe și lipsa unei astfel de prese, de mare forță, ne-ar fi pus în imposibilitatea de a realiza aceste produse, de o tehnicitate ridicată, de mare gabarit. În acest sens, cu forțe proprii, prin gândire proprie, am conceput și executat acest colos industrial. Subansamblele executate pînă la ora actuală întrunesc calitățile impuse în proiectul de execuție.

— Ce ne puteți spune despre utilajele refractare?

— Pot să vă spun că am fabricat și fabricăm în continuare morile și cuptoarele pentru fabricarea cimentului, la liniile de 3 000 tone în 24 ore.

— Ce performanțe atingeți aici?

— Ca performanțe tehnice, amintesc despre acționarea morilor de ciment și de făină cu motoare sincron inelare, eliminîndu-se, astfel, sistemul clasic de antrenare cu motoare dispersate și reductoare intermediare.

— E o realizare foarte importantă ni se pare. Ce eficiență are?

— Da, în afară de reducerea consumului de energie electrică, pe tona de ciment, o reducere substanțială, sistemul cu motor sincron inelar permite turării variabile, chiar în timpul fabricării propriu-zise a cimentului. Totodată permite reducerea personalului de exploatare a morii de ciment, datorită gradului înalt de automatizare.

— Cunoaștem că realizați și produse pentru industria chimică. Care sînt acestea, ce caracteristici au?

— Este adevărat că fără a avea capacități destinate în mod exclusiv fabricării utilajelor pentru industria chimică, producem coloane de sinteză, tamburi de amoniac, coloane de fracționare, reactoare de uree care pînă de curînd se importau în totalitate.

— Cum ar putea intra în posesia unor astfel de utilaje beneficiarii interni sau externi?

— Foarte simplu: pe bază de comandă fermă depusă la compartimentul de avizare și desfășurare a produselor, la sediul întreprinderii noastre.

Întreprinderea de mașini grele București

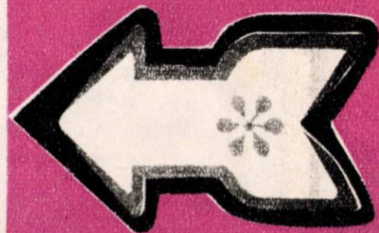
Angajează: personal calificat în meseriile:

prelucrări mecanice prin așchiere, lăcătuși, sudori, cazangii, oțelari, formatori turnători.

Deasemenea, recrutează tineri din toată țara pentru a se califica în meseriile sus-amintite.

Condiții: minimum școala generală de 8 sau 10 clase.

Întreprinderea pune la dispoziția acestora condiții bune de cazare în cămine de nefamiliști și hrană la cantină, contracost.

Popasul de la Dunăre

În ultimii ani, la Galați au fost dezvoltate, modernizate și intimizate mai multe restaurante, au fost introduse, pe lângă renumitele vinuri din podgoriile județului, specialități culinare diverse, conducerea Întreprinderii comerciale de stat Alimentația Publică Galați, fiind convinsă că numai astfel răspunde mai bine gusturilor mereu crescînde ale consumatorilor.

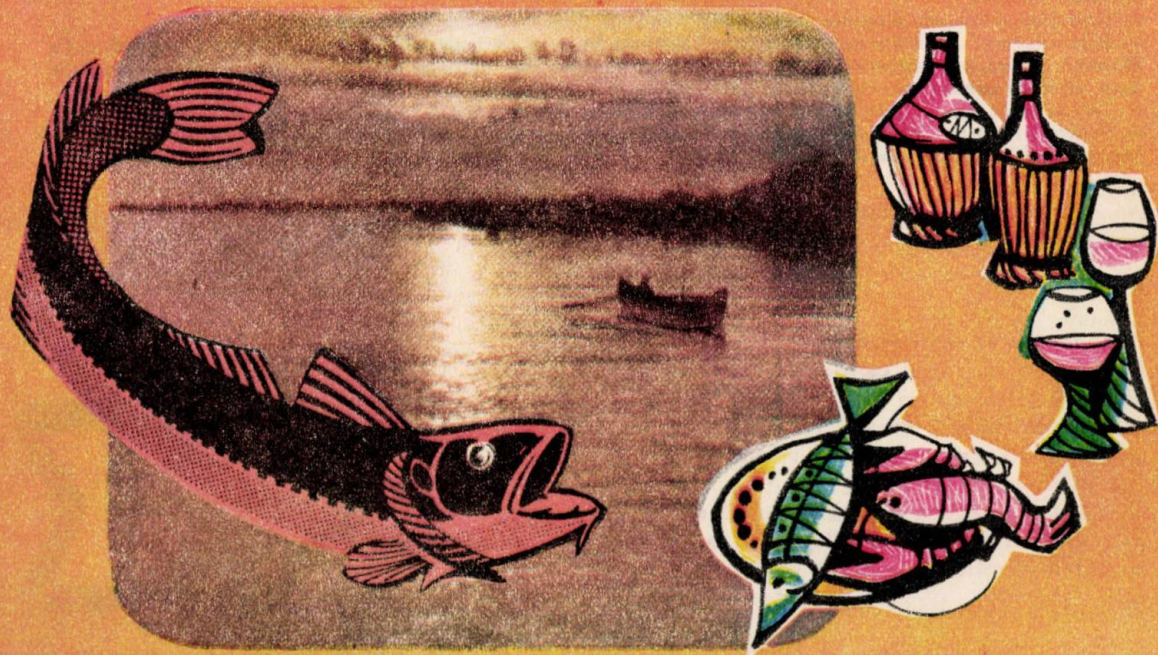
Recent, a fost dat în funcțiune un nou local, cochet și intimizat, denumit, după utilitatea lui, «**POPASUL DE LA DUNĂRE**». Se numește astfel pentru că este situat chiar pe malul Dunării și chiar la punctul de trecere peste Dunăre, din Moldova de Jos, în Dobrogea. Noul restaurant, «**POPASUL DE LA DUNĂRE**», cu tot personalul său calificat și deosebit de afectuos, cu vinurile renumite și mai ales cu preparatele din pește, din care nu lipsește niciodată borșul pescăresc, stă la dispoziția tuturor turiștilor români și străini (cei ce vin din U.R.S.S. și Polonia), turiști care trec, în vacanțele sau călătoriile lor de agrement, spre Litoralul Românesc, Delta Dunării, spre mînaștirile dobrogene «**Cocoșul**» și «**Cilic-Dere**».

Deasemenea, noul restaurant «**POPASUL DE LA DUNĂRE**» vă stă la dispoziție la orice oră din zi sau din noapte cu spații de cazare confortabile, în căsuțe cochete, mobilate cu un gust deosebit, vă poate oferi și locuri de parcare pentru autoturisme.

Nu uitați!

În drumul dumneavoastră către Litoral, Delta Dunării, mînaștirile dobrogene, poposiți și la... «**POPASUL DE LA DUNĂRE**»!

Vă veți ospăta aici într-un fermecător cadru natural cu renumitul borș pescăresc, saramura din burtă de crap, din știucă și biban, precum și din alte specii de pești de apă dulce. Mai rețineți un fapt deosebit de important: toate drumurile care vă conduc la «**POPASUL DE LA DUNĂRE**» sînt ASFALTATE!

Centrala Minieră DEVA

Prestigioasa centrală minieră coordonează activitatea colectivelor de muncă din: Moldova-Nouă, Hunedoara, Barza, Criscior și altele, ale căror preocupări sînt axate pe aplicarea tehnologiei înaintate prin continua modernizare a utilajului de extracție și încărcare-transport.

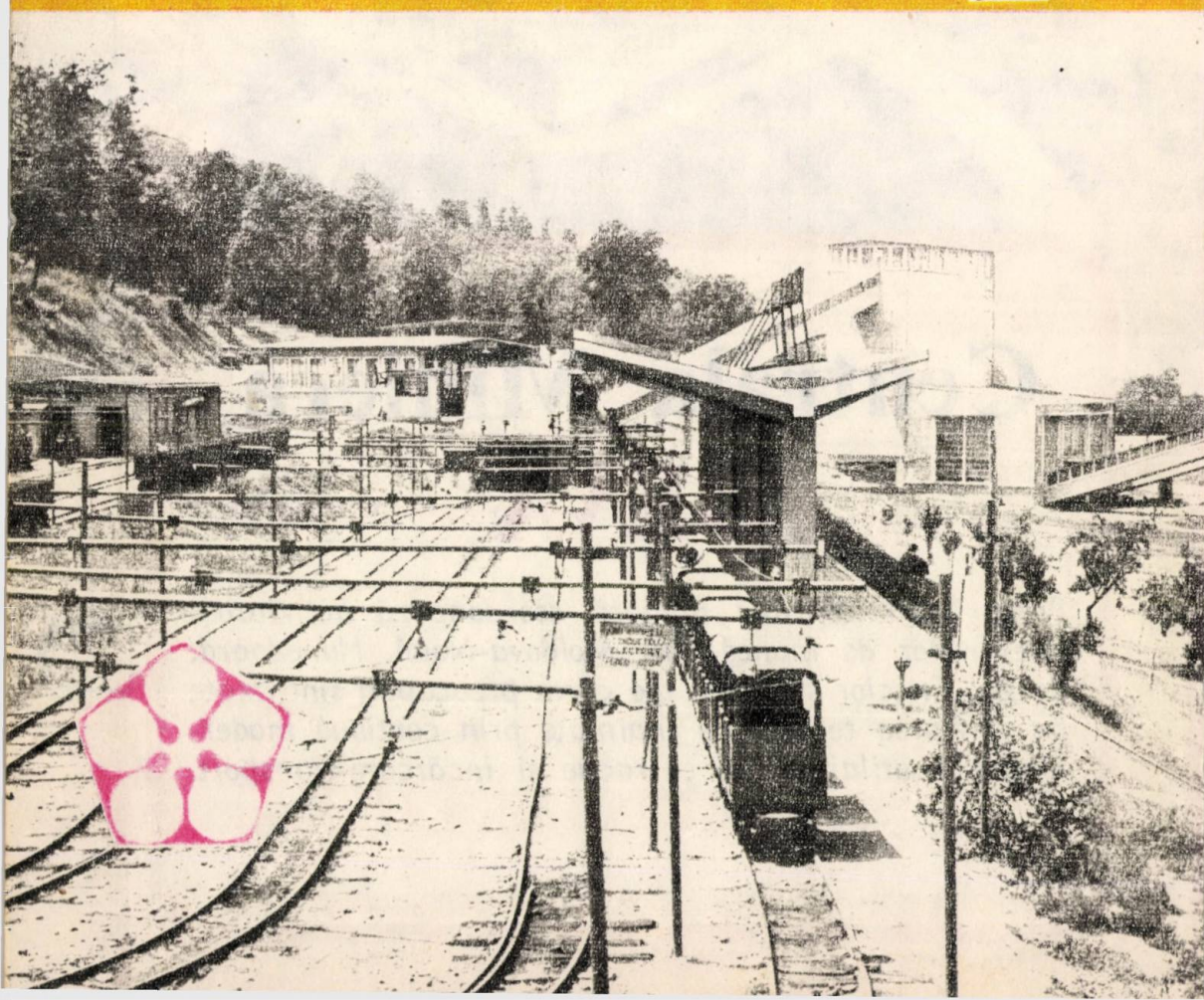

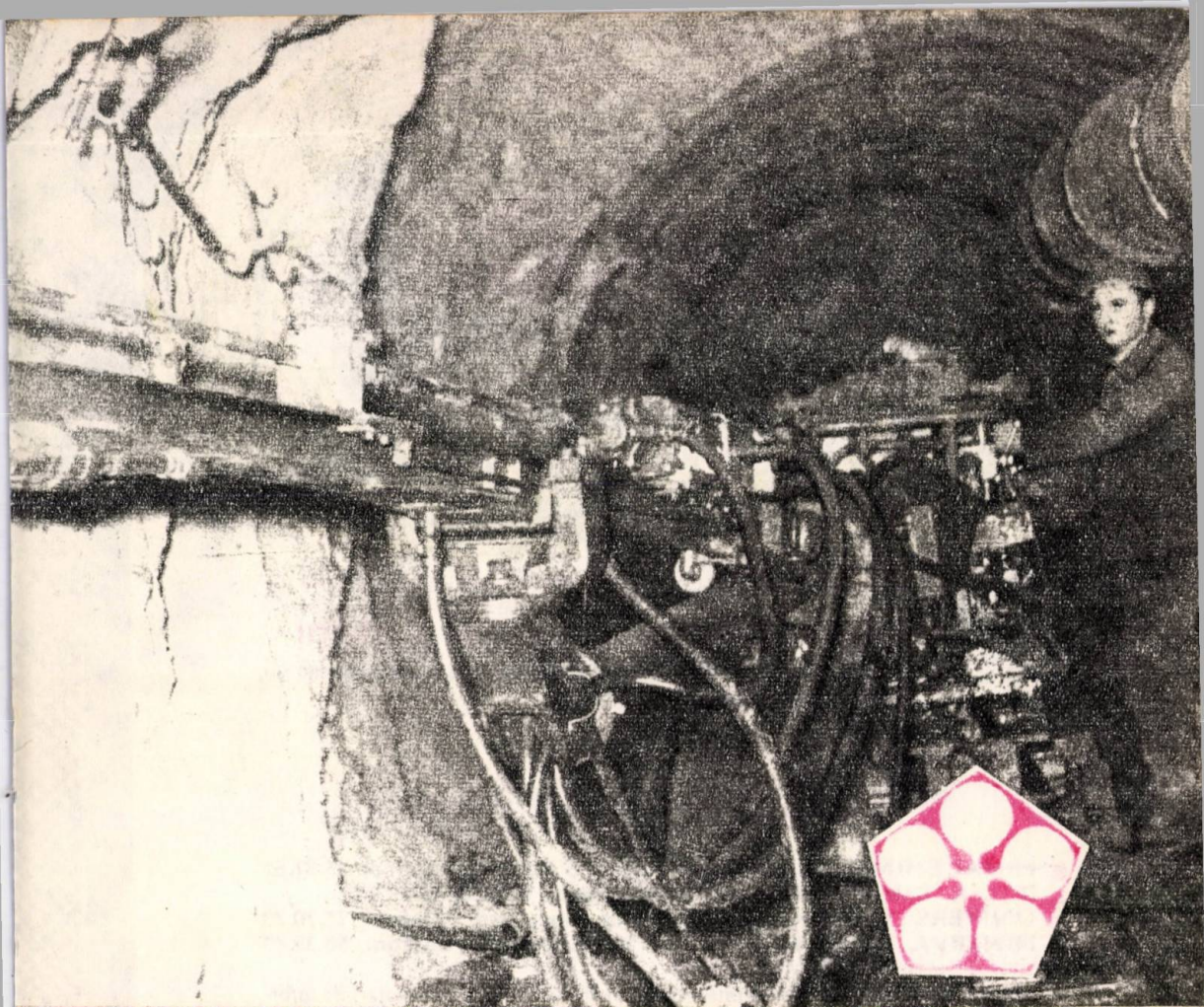
Centrala Minieră DEVA

Pentru ca unitățile centrale să poată obține rezultatele dorite, s-a acordat prioritate mecanizării operațiunilor grele din subteran și în acest sens au fost vizate: transportul din abataje și de la înaintări.

Cu forțe proprii s-a conceput și realizat o mașină de transportat, autopropulsată, la întreprinderea minieră BARZA care va asigura dublarea capacității de încărcare și transport.

Măsurile similare au fost luate și pentru înaintări, unitățile

centralei fiind dotate cu 15 cărucioare de perforare cu 2 brațe. A fost pusă în funcțiune la Uzina de preparare a exploatării miniere Roșia Montană, o linie pentru experimentări în fază industrială pentru valorificarea minereurilor sărace de cupru.

La I.M. Hunedoara s-a realizat o instalație de uscare și omogenizare a unor produse secundare.

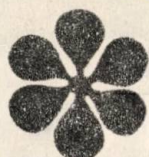
Toate acestea și multe altele dovedesc preocuparea harnicilor colective pentru aplicarea tehnologiei înaintate.

Centrala Minieră **DEVA**

I.D.C.

ÎNTEPRINDEREA DE DIFUZARE A CĂRȚII

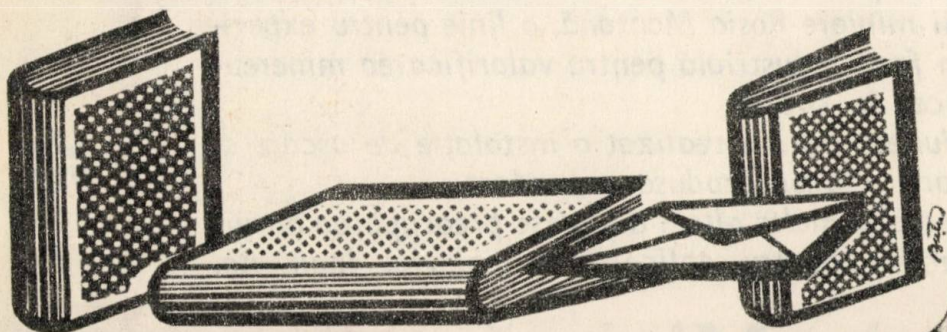
vă pune la dispoziție, prin librăriile sale reprezentative,
un bogat sortiment de carte.

Vizitînd librăriile:

- **MIHAI EMINESCU.** Bd. Republicii nr. 5 București, telefon 15.87.61
- **DACIA.** Calea Victoriei nr. 45 București, telefon 16.28.94
- **UNIVERS.** Calea Moșilor nr. 62-68 București telefon: 15.70.78
- **MINERVA.** Calea Victoriei nr. 126 București, telefon: 50.39.43

vă puteți procura cărțile care vă interesează avînd la dispoziție și materiale informative asupra lucrărilor apărute și în curs de apariție.

Cititorii din mediul urban se pot adresa printr-o carte poștală librăriei «CARTEA PRIN POȘTĂ» din București, str. Pitar Moș nr. 5, sector 1, pentru a primi — contra ramburs — cărți de literatură social-politică, tehnică, beletristică, albume de artă. Pentru lucrările în curs de apariție se pot face înscrieri anticipate.

Întreprinderea de detergenți Timișoara PRODUCE ȘI LIVREAZĂ:

DETERGENȚI GRANULAȚI

— Perlan alb, Perlan albastru, Perlan super etc.

DETERGENȚI LICHIZI

— Deval Lux, Deval M., Deval V, Cristal etc.

ȘAMPOANE ȘI SPUMANTE BAIE

— Larex, Melux, Dacia șampon

ANTISTATIZANȚI

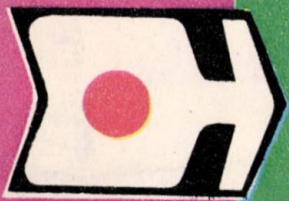
— Timolan, Timostat covoare

DETERGENȚI ȘI AUXILIARI destinați diverselor industrii

— industria textilă, industria de pielărie, agricultură etc.

DIPLOME ȘI MEDALII PRIMITE LA DIFERITE TÎRGURI PENTRU
PRODUSELE UNITĂȚII:

- Bruxelles-Belgia, 1971 — Perlan 15 (Medalia de argint); Deval lux (Medalia de argint); Perlan alb (Medalia de bronz).
- Tîrgul de mostre-București, 1971 — șampoane de baie, păr, auto
- Incheba-Bratislava, 1973 — Tim (Medalie de aur)
- Moscova, 1974 — Tim (Diplomă)
- Incheba-Bratislava, 1975 — Biotim (Diplomă de onoare)
- Incheba-Bratislava, 1976 — Oxatim (Diplomă de onoare)

PRODUSE NOI

DETERGENȚI GRANULAȚI

Perlan super

Timex super

DETERGENȚI LICHIZI

Paroclar

DE-VE PLASTIC

TIMOLAN

PROSPETIMEA ȘI TUȘEUL PLĂCUT AL LENJERIEI DE PAT depind de...MODUL DE ÎNTREȚINERE!

40° se spală cu
apa ușor încălzită

se calcă cu
fierul ușor încălzit

nu se curăță
chimic

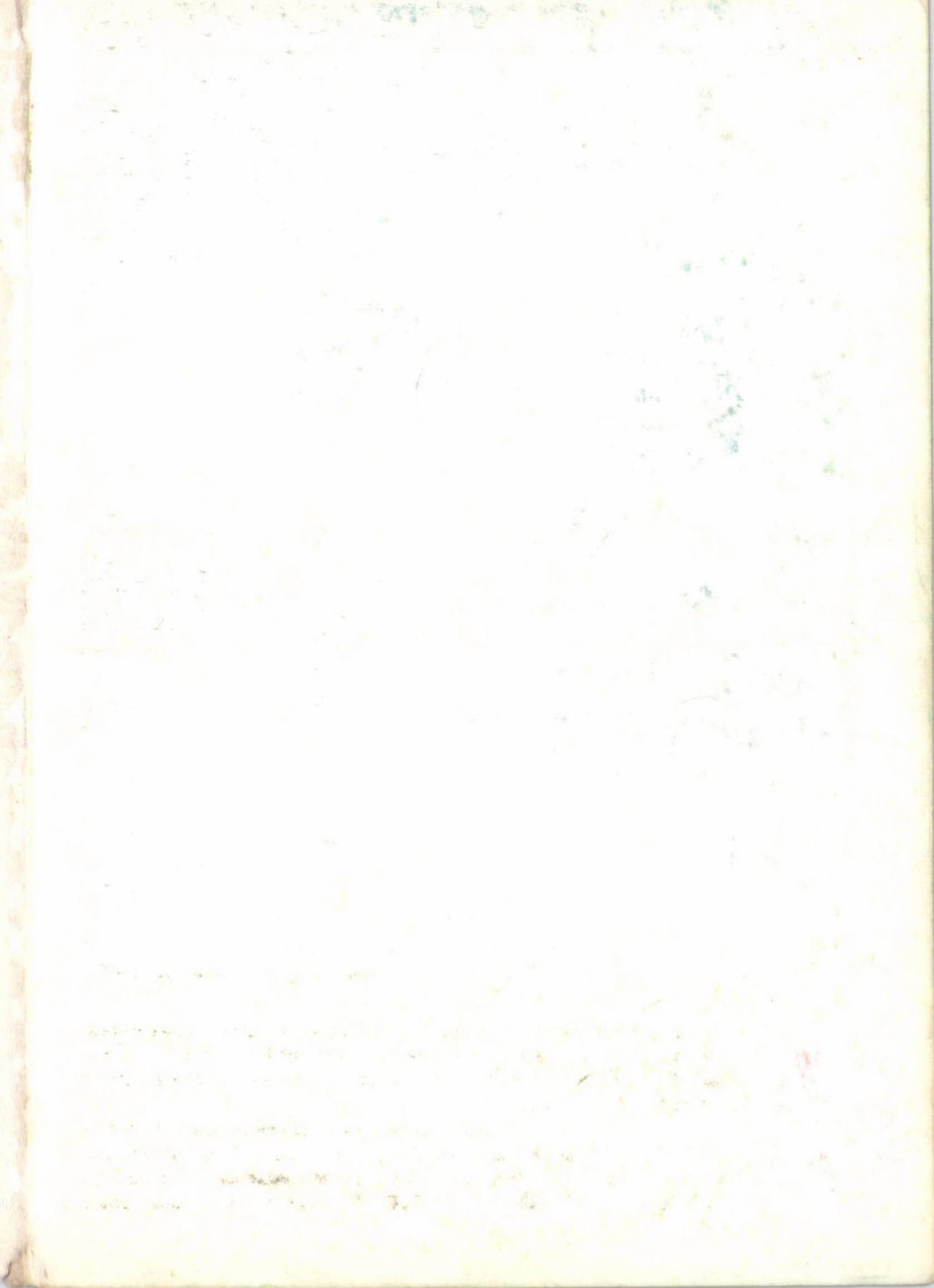
**SE
SPALĂ**

**NUMAI
CU
DETERGENȚI**

Țesăturile executate din amestec de fibre de bumbac sau celofibră cu poliester utilizate la realizarea lenjeriei de pat sînt foarte frumoase. În orice dormitor ele aduc eleganța tradițională... în alb sau veselia florilor și a culorilor vii ori pastel.

Un motiv în plus ca să preferați aceste țesături: pentru menținerea prospețimii și a tușeului lor plăcut nu sînt necesare eforturi speciale ci, dimpotrivă, gospodinele trebuie să renunțe la unele practici tradiționale! **NU SE FIERB** și după clătire **NU SE STORC** (apa se elimină doar prin presare).

Antologie lirică

Interviu cu B. Shaw

Proză polițistă

Versuri pentru copii de Ana Blandiana

Cartea cu prieteni semnată de Fănuș Neagu

Zig-Zag pe mapamond

Din Istoria nazismului :

Malraux

Totul se plătește

Revelion cu scriitorii

Umor

Curiozități

